LEONHARTI FVCHSII MEDICI

PRÆSTANTISSIMI IN HIPPOcratis Coï Medicorum Principis septem Aphorismorum libris Commentaria,

AB EODEM AVTHORE nuper recastigata, adiectis adnotationibus, & locorum difficilium Galeni explicationibus.

CVM INDICE INSIGNIVM

ΙΠΠΟΚΡΑ
ΤΟΥΣ ΚΩΟΙ ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ.

HIPPOCRATIS COI
APHORISMI.

HAEC quidem legitima eſt horum librorum inſcriptio, ex qua omnibus perſpicuum fit, hos ipſos ad magnum illum Hippocratem Coum autorem eſſe referendos. Quod etiam phraſis in primis ipſa euidenter oſtendit, & id ipſum grauiſsimus quoque ſcriptor Galenus conſtanter aſſerit. Vt eos qui horum librorum autorem eſſe negant Hippocratem, cæcutire prorſus, & palàm inſanire neceſſe ſit. Coum autem eſſe cognominatum Hippocratem à patria ſua, quæ

Aphoriſmorũ autor Hippocrates.

Hippocra-

Κῶς d

monſ
liber
Græc
mũ n
ſermo
ſepar
tioru
riſmo
quòd
ab ipſ
iſta aſſ
dem ſe
riſmos
tur ſepa
nulla in
dum etia
quodam
riſmi co
& eade

cis hæc vox ἀφορισμὸς, quàm separatum sermonem significet, necesse est. Quid autem id ipsum sit, perspicuis verbis Galenus sect.1.Apho.Comm.1.ostendit: Aphorismum inquiens esse sermonem, qui breuissimis verbis omnes rei proprietates explicat & circunscribit: διὰ βραχυτάτων ἅπαντα εἶναι τὰ τοῦ πράγματος ἴδια περιορίζει. Quod Philotheus quoque affirmat, dicens: ἀφορισμός ἐστι λόγος σύντομος αὐτοτελῆ διάνοιαν ἀπαρτίζων. Aphorismus est sermo breuis, perfectam sententiam omnibus numeris absoluens. Idem breuiter & scitè dixit, ἀφορισμὸν εἶναι λόγον κατὰ μὲν τὴν προφορὰν, καὶ φράσιν πενόμενον, πλουτοῦντα δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι: Aphorismũ esse sermonem verborum quidem inopem, sensibus autem locupletem ac diuitem. Vnde palam fit, aphorismi rationem non in hoc consistere, vt sit sermo ab aliis distinctus & separatus, sed in eo potius, quod breuissimis verbis rei de qua tractat, proprietates definiat atque circũscribat. Quippe ἀφορίζειν idem etiam quod breuiter explicare ac definire, significat. Quapropter hoc Hippocratis monumentum rectissimè Aphorismorum liber inscribitur, quia breuissimis verbis de fin-

Inscriptionis ratio.

...pho- l hoc tissi- iā re- quasi) sta- onio, er fe- cratis ecum ibello quum timum onsilio um pu- cum ea inde ex- gredien-

ΙΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν τμῆμα πρῶτον.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM Sectio prima.

APHORISMVS PRIMVS.

Ὁ βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ, ἡ δὲ κρίσις χαλεπή. δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιεῦντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας, καὶ τὰ ἔξωθεν.

Vita breuis, ars verò longa: occasio præceps, experimentum periculosum, iudicium difficile. Oportet autem non solum seipsum præstare, vt faciat ea quæ conueniunt, sed & ægrum, & assidentes, & externa.

DVAS hæc Hippocratis sententia complectitur partes: in quarum prima quidem docetur, quod necesse admodum sit in arte medica esse aphoristicam, hoc est, breuem & compendiosam doctrinam: quandoquidem vita ipsa humana breuis sit, ars verò longa. Neque enim vita breuis ad artem longam perdiscendã sufficere potest, nisi hęc ipsa breuibus sententiis & Aphorismis cõplexa fuerit. Cæterum βίος, τουτέστιν ὁ χρόνος τῆς ζωῆς ἡμῶν, Philotheo interprete, vita, siue tempus vitæ nostræ breue ab Hippocrate dicitur, artis comparatione, quæ quidem longa est. Quanquàm simpliciter etiã vita nostra breuis, fugax, ac momentanea est. Siquidem vniuersum vitæ nostrę tempus, Dauide in Psalmis teste, anni sunt septuaginta, vel ad summum octoginta. Quamquidem de vitæ breuitate Dauidis sententiam Eobanus noster, longiore vita dignissimus, iis versibus scitissimè expressit:

Tam nostri tacitis labuntur cursibus anni,
Quàm cito quæ loquimur verba perire solent.
Viuitur humanos bis septem lustra per annos,

βίος. Vita breuis.

Vniuersum vitæ nostræ tempus.

Vix recte vt valeas lustra bis octo feres.
E quibus eximios quos viuimus, omne laborum
Et genus, & miseri fata doloris habent.
Tam cito desinimus, tam fors hæc nostra caduca est,
Tam cito ceu penna præpete vita fugit.

Quare rectissime etiam ab Horatio dictum est,
Vitæ summa breuis spem nos vetat inchoare longam.

Ars longa cur dicta. Porro ars bifariam longa dicitur. Primùm quidē, de Galeni sententia, quòd occasio agendorum in ea præceps admodum sit, hoc est angustissima, & fere momentanea, atq; adeo difficulter comprehensibilis, vt copiosius in Commentariis idem prosequitur Galenus. Dein ars quoque ipsa longa est, præsertim si eam vnius hominis vita metiamur, propter multarum variarúmque rerum cognitionem, quā hæc ipsa requirit. *Medicina multarum rerum cognitioné requirit.* Nam omnes alias artes sine controuersia medicina ipsa difficultate atque variarum rerum inuestigatione superat. *Quæ medico cognitu necessaria.* Medico enim opus est vt elementa, ac temperamenta, atque adeo naturam hominis: omnium quoque partium co[r]poris essentiam, magnitudinem, numerum, [situm], connexionem, figuram, actionésque, alimentorum præterea facultates, pulsus, vrinas, aliáque signa perspecta habeat. Causas denique morborum, symptomatúmque, & eorundem differentias idem rimetur necesse est. Postremo vt simplicium medicamentorum vires, quo tot morbis corpus humanum vndiquaque incursantibus, mederi cōmodè posit, calleat oportet. Quid multa? omnium propemodum stirpium, gemmarum, animantium, terrarum, & metallorum exactam habeat notitiam medicus necessum est. Quare tanta est varietas ac difficultas earum rerum quas medicum cognoscere oportet, vt vix etiam iusta oratione ab aliquo complecti queant. Ita vt verissime initio libri tertij de differentia pulsuū Galenus scripserit, tantam esse rerum in hac arte obscuritatem ac difficultatē, vt si vel in triplum hæc vita nostra prorogetur, tamen ne tunc quidē exactè nos omnia cognoscere posse. Proinde non temere Hippo. dixit, Vitam breuem, artem verò longam esse. *[I]n arte me[dica] [perdi]s[cenda] [i]n[utilia] [recide]nda.* Danda igitur opera, vt in perdiscenda arte inutilia omnia recidantur, atque ea tantum quę ad hanc rectè exercendam vtilia & necessaria sunt, consectentur. Id quod hoc loco etiam tacitè Hippocrates per hæc verba,]Vita

ta breuis,ars longa,]innuere voluit. Quod in primis testatur Gal.qui lib.6.de Simpl.med.facul.cap.1.ita scriptum reliquit.Et sanè protinus Aphorismorum initio ab Hippocrate mihi dictum videtur,Vita breuis,ars verò longa, vt tempus non in inutilia impenderemus, verùm quàm maximo studio festinaremus viã incedere compendiosissimã, nempe per ea quæ in arte vtilissima.Hæc ille. Occasio.]Græcis καιρὸς dicitur, est faciendi, aut non faciendi opportunitas. Occasio. καιρὸς itaque Græcis omnino plus est quàm tempus, nempe καιρός. articulus,ipsúmque momentum ac punctum,quod aiunt,in quo aliquid sit agendũ.Sic cùm apud Terentium dicitur, In [illegible] oppressit:nõ est aliud, [illegible] τῷ [illegible].Non igitur [illegible] ter conuertit, cùm potius interpretan[illegible] at, occasio, aut cum adiectione,tempus opportunum. Occasionem autem Hippocrates ὀξὺν,id est,præcipitem ac celerem,aut celeriter transeuntem esse ait, ob perpetuum humani corporis Præceps. ὀξύς. fluorem,Galeno teste, quod alterantibu[illegible] internis,tum extrinsecus incidentibus,num[illegible]oxium est.Quum itaque corpus humanũ assiduo fluat,& temporis momento transmutetur,ídque tum potissimũ quum morbo affligitur, qui eo etiam illud reddit imbecillius, quo vehementior est,& quo grauius affligit,eo celerius exigit remediũ:danda omnino medico opera erit,vt remediorũ occasionem nõ negligat,ne subinde quum illo maximè vti cupiat, vsui nullus sit relictus locus. Prudentissimè igitur in Epistola ad Crateuam dixit Hippocrates: τέχνῃς μὲν γὰρ πάσῃς ἀλλότριον ἀναβολὴ, ἰητρικῆς δὲ καὶ πάνυ, ἐν ᾗ ψυχῆς κίνδυνος ἡ ὑπέρθεσις, ab omni equidem arte aliena est procrastinatio, potissimũ verò à medicina,in qua dilatio,vitæ periculũ est.Quapropter occasio ipsa non ineptè ὀξὺς etiam,id est,acuta dici potest,quòd Occasio acuta cur dicta. scilicet ab ea deflectere non sit tutum.Atque hinc est, quòd veteres hanc pinxerint cũ nouacula,quam dextræ insertam gerebat,quòd scilicet ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος,id est,quauis acie acutior esset.Sed præstat hoc loco referre versiculos elegantissimos è libro quarto Epigrammatũ desumptos, qui Occasionem,quæ medico præsertim summo studio obseruanda erit, sic pingunt, vt ne Apelles quidem hanc melius exprimere potuerit.Sunt autem eiusmodi:

Τίς πόθεν ὁ πλάστης; Σικυώνιος. οὔνομα δὴ τίς;
  Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
  Ποσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα,
  Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι
  Νὴ Δία. τἀξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσὶν,
  Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
  Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

[illegible] versibus [illegible]

Quæ patria artifici? Sicyon. Quo nomine? Nomen
  Lysippo dictum est. Ipse quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occasio. Cur age pinnis
  Insistis? Volitorque ac rotor assiduè.
Cur gemina in pedibus gestas talaria? Dicam,
  Huc illuc volucrem me leuis aura rapit.
Quid dextræ sibi vult inserta nouacula? Signum hoc
  Quòd quauis acie sim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnam admonet? Illud,
  Quisque vt i me, quoties offeror arripiat.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?
  Quem semel alatis præterij pedibus,
Is quanquam volet inde cito me prendere cursu,
  Haud liceat, simulac vertero terga viro.
Hac itaque, idque tua me finxit imagine causa,
  Hospes, sculptoris ingeniosa manus.
Spectandámque domus hic prima in fronte locauit,
  Scilicet vt cunctos & moneam, & doceam.

Experimẽtum periculosum. πεῖρα σφαλερά. Experimentũ eorum quæ iuuãt periculosum, fallax, lubricum existit: id enim vox σφαλερὰ significat, idq; propter corporis humani dignitatem, quemadmodum fusius in Cõmentariis Galenus docet. Iudicium difficile.] *Iudicium difficile.* Hoc est ratio per quam quid faciendum sit, iudicatur difficilis. Quod cuiuis promptũm est colligere ex tot sectis & opinionibus, quæ in arte fuerunt medica, veluti in Commentariis Galenus latius

tius proſequitur. Idem igitur κρίσις hoc loco quod λόγος καὶ λογισμὸς denotat. Quum itaque duo ſint inſtrumenta per quæ remedia inueniũtur, vt loco iam citato, & libro tertio Ther. metho. capit. 1. Galenus teſtatur, ratio ſcilicet & experientia: rectè quidem Hippocrates hanc periculoſam, illam verò difficilem eſſe dixit. Oportet autem, &c.] Hæc quidem altera eſt huius ſententiæ pars, in qua Hippocrates non tantum à medico ea quæ conueniunt, ſed & ab ægris atque miniſtris requirit. Vult enim ſingula ſic eſſe comparata, vt morbum oppugnare poſsint. Quare, inquit, oportet non ſolum ἑωυτὸν, δηλονότι ἰατρὸν, medicum ipſum vniuerſa quæ opportuna ſunt, facere: ſed & ægrum, qui in omnibus præcipienti medico obtemperet, nihilque [illegible] ſua delinquat. Niſi enim vtilibus medici præceptis obtemperauerit, vt ſua ipſius culpa moriatur æger neceſſe eſt. Quapropter non temere ab Hippocrate libro primo Epidem. ſectio. 2. dictum eſt, ὑπεναντιοῦσθαι τῷ νοσήματι τὸν νοσέοντα, μετὰ τοῦ ἰητροῦ χρή: Aegri eſt, vnà cum medico reluctari morbo. Cæterùm ἑωυτὸν eſt compoſita vox, ab ἑ & ὠυτὸς dictione Ionica, quæ idem ſignificat quod αὐτὸς. Eſt enim ωυ diphthongus Ionica, pro αυ, vt obiter etiam hoc annotemus. Per aſsiſtentes intelligit miniſtros, qui ægro adſunt. Quorum etiam intereſt, vt nihil erroris committant, & miniſterium rite exhibeant, quemadmodum Galen. libro 1. de Dieb. decretoriis copioſius docet. Præterea externa quoque ipſa conuenire, ac culpa vacare oportet. Quid autem per externa nobis accipiendum ſit, non ſolum in Commentariis, ſed & loco iam citato Galenus explicat, inquiens. Etenim pluuiæ, tonitrua, fulgura, vicinorum tumultus, canum latratus, graſſationes latronum, domus ruina, defluens aqua, fluuius irruens, incendia, ictus, atq; hui⁹ generis vniuerſa exterioribus attribuuntur. Porro quæ in altera, huius ſententiæ parte præcipit Hippocrates, ea etiam in libro ſexto Epidem. part. 2. Aphoriſm. 29. repetit his verbis. Conſiderandum quæ ad ęgrotantem, quęque ad aſsidentes, & quæ ad exteriora attinet. In quorum verborum expoſitione multa ad inſtitutum facientia in noſtris Commentariis ſtudioſi reperient.

κρίσις.

ἑωυτὸν.

Aſsiſtẽtes.

Externa.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Non parum ſententiæ ambigunt.] Significantius forte,

& melius ita interpres conuertiſſet. Ex iis eſt de quo maxime quæſtio exiſtit. Siquidem Græcè eſt τὸ ἀπορωτάτων ἐστί.

Sic quoque non obſcura eſt eius rectitudinis difficultas.] Infœlix eius ſucceſſus. Græcè enim eſt, τὸ δυσκατόρθωτον αὐτῆς. Cohærere.] Græcè ἱκανὸν εἶναι, accommodatum, familiare eſſe. Sufficiat.] ἱκανῶς ἐστί, ſufficit. Vel dormiſſe.] Græcè κοιμηθέντος καλῶς αὐτοῦ, bene dormiſſe, conuertendum erat. Soporem.] ſomnum, ὕπνον, propter interpretes alios, qui κῶμα ſoporem interpretantur.

APHORISMVS II.

Ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίας, καὶ τοῖς ἐμέτοισι τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρονται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν. ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον, οὕτω δὲ καὶ κενεαγγείη, ἢν μὲν οἷα δεῖ γίνεσθαι γίγνοιτο, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως ἔχουσιν. ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον, ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ χώρην, καὶ ὥρην, καὶ ἡλικίην, καὶ νούσους ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ.

In perturbationibus ventris, & vomitionibus ſua ſponte factis, ſi talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt: ſin minus, contra accidit. Itidem & vaſorum vacuatio ſi talis fiat qualis fieri debet, confert, & leuiter ferunt: ſin minus, contrà. Habere itaque rationem oportet & regionis, & temporis, & ætatis, & morborum, in quibus oportet, aut non.

HIppocrates in hac ſententia, exemplo ab iis euacuationibus quæ ſua ſponte atque adeo natura ipſa fiunt, ſumpto monſtrat, quales humores medicum vacuare oporteat. De qualitate enim eorum quæ vacuantur, Galeno etiam in Commentariis teſte, Hippocrati ſermo eſt, & minime, vt nonnulli cenſent, de quantitate. Qualitas autem, quæ Græcis ποιότης dicitur, in præſentia nihil aliud ſignificat, niſi differentiam, aut ſpeciem humorum corruptorum, ac corpus infeſtantium. Quare quod in præſenti Commentario Galenus ποιότητα, & ſequenti ποιότητα vocat

Qualitas quid.

cat, idipſum libro quarto de Tuenda ſanitate ἰδέαν καὶ πλῆθος nominat: vbi vt medicus in alui deiectione πρός τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ, ad redundantis ſucci copiam, pariter & ſpeciem reſpiciat, hortatur. Significare autem ποιότητα, hoc eſt, qualitatem, interdum idem quod differentiam ſeu ſpeciem, teſtantur euidentiſsime quæ ſcribit libro ſecundo de Sanitate tuenda capit. 10. Galenus de exercitiis ſic inquiens: ποιότης δὲ, ἢ διαφορὰ, καὶ γὰρ ὧν ταῦτ' ἔξεστιν ἑκατέρως ὀνομάζειν, ὀξύτης τε κινήσεώς ἐστι, καὶ βραδύτης, &c. Qualitas verò ſeu differentia (nam & hæc vtroque modo appellare licet) velocitas tarditáſque motus ſunt. Vnde omnibus perſpicuum fit, errare eos toto cœlo, qui per qualitatem ſolam humorum caliditatem, frigiditatem, humiditatem aut ſiccitatem, atque adeo nudas earundem qualitates eſſe intelligendas cenſent. Nam ſi eaſdem hoc loco qualitatis nomen ſignificaret, temere vacuationis mentio fieret: quum qualitas ipſa ſi ſola fuerit plus æquo aucta & intenta, non vacuationem, ſed alterationem requirat. Hinc etiam conſtat eoſdem non rectè accipere purgationis definitionem, quam in Commenta. affert Galenus, humorum κατὰ ποιότητα λυπούντων, hoc eſt, qui qualitate moleſtant, inquiens eſſe vacuationem. Siquidem per qualitatem humorum, ſolam caliditatem, frigiditatem, humiditatem, aut ſiccitatem eorundem intentam intelligunt: quum tamen conſtet Galenum hoc loco loqui de humoribus, qui aucti immodice iuſtam ſibi proportionem ſanguini inculpato componendo neceſſariam excedũt: quos non alteratione, vt qualitates intentas, ſed purgatione potius ſanare oportet. Vt certe, ποιότης Galeno non ſit diuerſa à κακοχυμίᾳ, quæ accidit, eodem libro 13. Therap. meth. teſte, vbi flaua bile, vel atra, vel pituita, vel ſeroſis humoribus corpus refertum fuerit. Qualitas itaque humorum impræſentiarum non ſolum calidiores, frigidiores, humidiores, aut ſicciores factos, verum etiam immodice auctos humores ſignificat, quos hoc nomine per purgationem educere oportet: cuius quidem ſi ſolæ qualitates intentæ forent, nullus vſus futurus eſſet, vtpote quæ alteratione, vt dictum eſt, ſanari atque ad mediocritatem reduci deberent. Qualitatem verò hoc ipſum quod diximus ſi-

Purgationis definitio quomodo intelligenda.

ποιότης non differt à κακοχυμίᾳ.

gnificare, in primis testatur Galenus, qui libro 4. Aphoris. Commenta. 2. sic scriptum reliquit, τὸ γὰρ οἷα δεῖ, τὸ πλεονάζον ἐστὶ τῶν λυπούντων δηλοῦντι, κατὰ ποιότητα τὸν κάμνοντα, quod enim dicitur, qualia oportet, redundantiam eorum quæ qualitate ęgrotantem infestant, significat. Et qualitatem hoc loco significare humorum corruptionem, quæ nihil aliud est nisi cacochymia, clarissime docent quæ Galenus lib. 3. Prorrhetici Com. 18. scribit, inquiens: ὅταν ἐκκενώμενα τύχοι τὰ διεφθαρμένα, κάθαρσις γίνεται, cùm excerni contigerit quæ deprauata & corrupta sunt purgatio fit. Quid multa? Hippocrati & Galeno interdum qualitatem denotare cacochymiam, quantitatem verò plenitudinem seu plethoram, ex multis etiam aliis Galeni locis fit euidentissimum, eo præsertim qui est libr. 1. Aphoris. Comment. 23. vbi ita scribit, ὡς γὰρ ποιότητα κατὰ τὸν λυποῦντα χρὴ κενοῦσθαι χυμὸν, οὕτω δηλονότι καὶ τὴν ποσότητα τῷ πλήθει τοῦ λυποῦντος ἁρμόττειν, quēadmodum qualitatem pro humoris ratione qui corpus infestat, vacuari oportet, ita & quantitatem humoris molestantis multitudini congruere decet. Per hæc enim verba [qualitatem euacuare oportet] palam significat, se non loqui de caliditate, frigiditate, & similibus qualitatibus, vtpote quæ vacuatione non egent, sed de humoribus potius, qui suam proportionem ac mediocritatem excedentes purgationem requirunt, perinde atq; vbi ex ęquo omnes aucti sunt, euacuationem. Cuius rei testis est Galenus lib. 2. Aphor. Commen. 17. sic scribens, κένωσιν μὲν ἁπλῶς εἴωθε λέγειν ὁ ἱπποκράτης, ὅταν ὁμοτίμως ἅπαντες οἱ χυμοὶ κενοῦνται. κάθαρσιν δὲ, ὅταν οἱ μοχθηροὶ κατὰ ποιότητα, vacuationem simpliciter Hippocrates dicere consueuit, quando humores omnes ex æquo euacuantur: purgationem autem, quando ij qui qualitate molestant. Qualitatem autem significare speciem humoris molestantis, solo clarius monstrat locus Galeni, qui est in 6. Aphoris. Commen. 11. vbi inquit, οὐ τῷ κενώσεως μόνον λόγῳ αἱμορροΐδες ἰῶνται τὰ τοιαῦτα τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ ἡ ποιότητι τοῦ κενουμένου. Non solum vacuationis ratione hæmorrhoides sanant eiusmodi mala, verùm etiam qualitas ipsa eius quod vacuatur, hoc est, species etiam humoris qui vacuatur. Quasi diceret Galenus, Hæmorrhoides hæc mala non solum sanant quia vacuant, verumetiam quia talem humorem vacuant, qualis educi debet, nempe melancholicum,

qui

qui malum hoc procreat. Et libro 4. Therap. method. cap. 6. vbi ex professo de purgatione agit, disertè dicit, κάθαρσιν μὲν ἐπὶ πλήθει χυμῶν μοχθηρῶν ὄντως παραλαμβάνεσθαι, Purgationem in redundātia vitiosorum humorum conuenienter suscipi. Quare abundè nunc ostensum est, qualitatem in præsenti aphorismo significare speciem humorum redundantiam, atque adeo corruptorum, & corpus infestantium: quorum tantùm fieri euacuationem oportet, & non aliorum. Rectè igitur præcipit Hippocrates hoc in aphorismo, qualitatem ac speciem eorum qui vacuantur humorum esse considerandam, ne scilicet probi & inculpati humores pro prauis ac noxiis, magno ægrotantis malo educantur. Inquit itaque, [In perturbationibus ventris,] hoc est, deiectionibus per inferna. Venter enim qui Hippocrati κοιλία dicitur, hîc pro aluo capitur. Aliàs ventriculum etiam significat, vt alibi copiosius commemorauimus. Et vomitionibus sua sponte factis.] Quibus verbis palàm innuit, se non de omnibus perturbationibus alui, & vomitionibus loqui, sed de iis tantùm quæ sua sponte, hoc est, citra medici operam fiunt, Galeno libro 4. apho. Commen. 2. teste, ab ipsa nimirum expultrice facultate, quæ Natura interdum, Galeno lib. 2. de Symptomatum cau. cap. 1. authore, vocatur. Hinc est quòd omnes etiam vacuationes ab eadem factæ, naturales dicantur. Cuius rei testis erit Galenus, qui in libro contra Iulianum, in eum scribit modum: Nos quoties alicui nullo sumpto medicamento vomitus accidit, aut multa inferior euacuatio, siue ea per intestina, siue per vterum fiat, huiusmodi omnia natura facta esse dicimus: vel à natura, vel naturaliter. Si talia purgentur qualia purgari oportet.] hoc est, humores qui corpora molestant. Confert, & facilè ferunt.] εὐφοροῦσι γὰρ οἱ κάμνοντες, ἐλευθερούμενοι τῆς κακοχυμίας, ait Philotheus. Quibus verbis palàm sententiam nostram confirmat, nempe Hippocratem & Galenum hoc loco de cacochymia loqui, quam quidam perperam prauam humorum qualitatem interpretantur, quum sit potius vitium succi, aut vitiosus succus. Neque enim in cacochymia solùm existit qualitas praua, verùm etiam quantitas, seu humoris redundantia, vt alibi fusius monstrauimus. Nam quum cacochymia sit vnius humoris redundantia, vt paulò antè dictum est, praua etiam vnà

Perturbatio vétris. κοιλία.

Vomitiones sua sponte factæ.

Natura.

Vacuationes naturales.

Cacochymia.

Lib. 2. Paradox. c. 2.

vnà adsit qualitas necesse est: quum aliàs κακοχυμία & vitiosus succus dici commodè non posset. Omni itaque cacochymiæ est praua qualitas coniuncta: sed non vice versa, omni prauæ qualitati coniuncta est humoris redundantia. Siquidem non rarò eiusdem sola qualitas intenditur, mediocritate substantiæ manente. Quod confirmat grauissimus author Galenus, qui libro 3. de Temper. cap. 5. scribit, Animal bifariam calidius fieri, vel quòd plus calidorum succorum sit sortitum, vel quod calidiores eos habeat quàm anteá. Et eadem ratione bifariam etiam frigidius, vel quòd plures illi succreuerint frigidi succi: vel quòd eorum mediocritate non mutata sola qualitas sit intenta. Sin minus.] scilicet vitiosi humores vacuentur. Contrà accidit.] hoc est, nocet, & difficile ferunt ægrotantes hanc vacuationem, quòd nimirum vtilis humor deiectione aut vomitione educatur.

Hactenus Hippocrates de iis quæ sua sponte, atque adeò à natura ipsa fiunt vacuationibus egit, eásque bonas esse docuit, quas ægrotantes facilè ferunt, vtpote quæ infestantes humores expurgant. Contrà prauas, quas difficilè ferunt, vtpote quæ non id quod infestat, sed aliud quippiam vacuent. Nunc de euacuatione quam medicus molitur, verba facturus, hortatur vt eadem sit eorum quæ corpus nostrum molestant. Nam quum medicus in artis operibus ea quæ à natura fiunt studiosè imitari debeat, hoc quidem vnicè curabit, vt in singulis morbis tales vacuet humores, quales quum in iis quæ sponte fiunt vacuationibus excernuntur, prodesse constat. Inquit igitur, [Sic & vasorum vacuatio,] quam ille κενεαγγείην vocat, [si talis fiat, qualis fieri debet, confert, & leuiter ferunt.] Per vasorum autem vacuationem, omnem vacuationem, Galeno in Commentariis teste, Hippocrates intelligit: sic ab euentu illam nominans, quòd nimirum in singulis vacuationibus inania fieri vasa accidat. Quare hoc loco generatim de omni vacuatione loquitur, quod libro quarto aphor. Commentar. 2. Galenus etiam palàm confirmat. Sin minus, contrà.] Quorum quidem verborum is est sensus, quem paulò antè expressimus. Cæterùm in fine aphorismi Hippocrates præcipit, in vacuationibus ipsis rationem esse habendam regionis, temporis, ætatis, & morborum: ídque duplici ratione.

Vacuatio qualis esse debeat.

Vasorum vacuatio.

Prim

Primum, vt per hæc ipſa humores qui retroceſſerunt, & non æqua portione per vniuerſum ſunt diffuſi corpus, dignoſcamus, quemadmodum Galenus copiosè in Commentariis docet. Secundo, vt ſciamus quando nobis ſit euacuandum, aut minus. Siquidem in frigidis tum regionibus tum temporibus minime vacuare oportet, niſi idipſum ingens neceſsitas poſtulet: quod tum corpus anteà ſatis frigidum magis refrigerabitur. Quare ſi omnino vacuandum erit, parcè idipſum faciamus oportet. Sic etiam in calidis locis & temporibus tutò vacuare nobis haud licet, quòd ſcilicet tum natura ipſa exuſta, æſtúque diſſoluta, euacuatione magis diſſoluetur. Similiter ſentiendum de ætatibus & morbis, quod in iis etiam omnibus vacuare haud liceat, vt fuſius capite vigeſimo noſtri Compedij ſeu Iſagoges diximus. Prætereà particulam hanc, [In quibus oportet, aut non,] Galenus abundè in Commentariis explicat, vt noſtra expoſitione non ſit opus.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Hippocrates ſiquidem euacuationem.] Conuertendum erat, omnem euacuationem. Græcè enim eſt, ὁ γὰρ ἱπποκράτης ἅπασαν κένωσιν. Si igitur pituita redundet.] Ex hoc loco ſatis liquet, quod ſuprà etiam monuimus, in cacochymia humorem non ſolùm in qualitate, vt verba in ſcholis noſtris vſurpemus, verumetiam in quantitate peccare. Nam quum promiſcuè iis duabus vocibus, πλεονάζοντος & ἐνοχλοῦντος vtatur Galenus, apertè ſignificat nihil referre, ſiue abundare, ſiue infeſtare pituitam dicamus, quum primum ſine ſecundo accidere haud queat. Siquidem quantitate humoris culpata exiſtente, nequit eſſe inculpata eiuſdem qualitas. Si non regurgitauerint.] ἢν εἴσω μὴ ἀμπωτὶς ἔχῃ, ſi non intrò redierint. Eſt enim ἄμπωτις propriè, quando poſt exundationem aqua ad mare reuertitur, ac reciprocando ſubſidit. Quare idem ſignificat quod ἀνάπωσις, quòd ſcilicet tum mare aquam rebibere videatur. Galenus ad humores tranſtulit, qui reciprocando ad interiora corporis recedunt.

In κακοχυμίᾳ humor quatenus peccet.

ἄμπωτις.

APHORISMVS III.

Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ᾽ ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραὶ,

ἢν ἐπ

ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν. οὐ γὰρ δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὔτε ἀτρεμέειν, ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσι, οὐκ ἔτι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, λείπεται οὖν ἐπὶ τὸ χεῖρον. τουτέων οὖν εἵνεκα τὴν εὐεξίην λύειν ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. μηδὲ τὰς ξυμπτωσίας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν. σφαλερὸν γάρ. ἀλλ' ὁκοίη ἂν ἡ φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς τοῦτο ἄγειν. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι, σφαλεραί. καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

Athletarum summè firma corporis constitutiones periculosæ, si ad extremum progressæ fuerint, neque enim eodem in statu consistere possunt, neq; interquiescere. Quum verò nō quiescunt, iam in melius proficere haud possunt. restat igitur vt in deterius vergant. His itaque de causis firmam constitutionem sine mora soluere prodest, vt rursus corpus refici incipiat. Neque verò extenuationes ad summum progredi oportet: periculosum enim: sed prout fuerit natura eius qui perferet, eousque progrediendum. Pari modo euacuationes ad summum progressæ, periculosæ. Et vicissim refectiones summæ periculosæ.

SVperiore sententia Hippocrates monstrauit, quales humores medicum vacuare conueniat. Nunc verò de quantitate seu plenitudine illi sermo est. neq; enim hoc loco, vt præcedenti etiam dictum est Comm. ποσότης aliud quàm τὸ πλῆθος significat. Athletarum autē exemplo docet immodicam plenitudinem esse periculosam, atq; adeò sine mora soluendam. Cæterùm in firma athletarum cōstitutione soluendā idem monet Hipp. ne vtamur extrema extenuatione. id ipsum enim periculo haud vacat. Ad extremum dictionis, immodicas tum vacuationes tum refectiones damnat. Porrò quum inquit [ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν,] animaduertendum

Quantitas quid.

erit

erit per γυμναστικοὺς non eos qui quomodolibet exercentur, sed eos potius quorum hoc studium est, vt athletico robore γυμναστικοὶ qui. contra aduersarios exercendo sese muniant, esse intelligendos. Quod in Comm. Galenus apertè docet, & in lib. ad Thrasybulum, vbi præsentem sententiam citans, in eum scribit modum: Ἀκούειν γάρ σε χρὴ γυμναστικὰ σώματα λέγεσθαι νῦν, οὐ τὰ τῶν ὁπωσοῦν γυμναζομένων, οἷον ἤτοι σκαπτόντων, ἢ ἐρεσσόντων, ἢ ἀμώντων, ἤ τι τῶν ἄλλων, ὅσα κατὰ φύσιν ἀνθρώποις ἔργα πραττόντων, ἀλλ' οἷς αὐτὸ τοῦτ' ἔστιν ἀγώνισμα, τὸ γυμνάζεσθαι κατ' ἀθλητικὴν τῶν ἀντιπάλων ἰσχὺν ἐπασκοῦσιν: Per gymnastica vocata corpora nunc te intelligere oportet, nō illa quæ quomodolibet exercentur, vt sunt fodientium, remigantiū, metentium, aut quidpiam aliud ex naturalibus hominum operibus facientium, sed illa quibus hoc ipsum studium est, vt athletica vi sese contra aduersarios in lucta exerceant. Philot. etiam γυμναστὰς hoc loco ἀθλητὰς interpretatur. Ex iis igitur perspicuum est γυμναστικῶν idem hoc loco significare quod ἀθλητικῶν. Hinc est quòd nos conuertimus, Athletarum. Siquidem horum vnicum hoc est vitæ institutum, vt luctando alios vincant atq; deiiciant. Quare cibis multis plurimúmq; nutrientibus, corporis robur atq; molem sibi parare studēt. Quod dum summo studio faciunt, tantam humorū copiam coaceruant, vt periculum sit ne per illa rumpantur vasa, aut calor natiuus extinguatur, quemadmodum Galenus copiosius in libello de Firma affectione docet. Vt ea de causa rectissimè dictum sit ab Hippocrate, summè firmas athletarū Sūme firconstitutiones esse periculosas. Summè autem firmas constitutiones diximus, quæ Hippocrati αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι vocantur. sic enim εὐεξίαν interpretatur Cicero, vt καχεξίαν infirmam constitutionem seu affectionem. Galenus etiam in libro ad Thrasybulum inquit, εὐεξία μὲν οὐδὲν ἄλλ' ἐστὶν, ἢ ἡ εὔτονος ἕξις, Euexia nihil aliud est quàm firma seu bene constituta affectio. ἡ δ' ἕξις, διάθεσις μόνιμός ἐστι. Hexis est affectio stabilis & perpetua. In eo libello quem inscripsit, Exhortationem ad bonas artes Galenus, ἕξιν μόνιμον εἶναι καὶ δυσαλλοίωτον διάθεσιν, ait. Cæterùm quum duplex sit firma affectio, vna salubris & naturalis, altera cum adiectione Athletica, non simpliciter vocatā firmam constitutionem seu affectionem periculosam esse tradit Hippocrates, sed eā potius quæ

mæ cōstitutiones. εὐεξία. ἕξις. εὐεξία duplex

est ἀθλητῶν ἡ τῶν γυμναστικῶν. Inter firmas autem athletarum affectiones eas maxime tanquam periculosas damnat, quæ ad extremum progrediuntur, hoc est in quibus vasa ipsa humoribus sic expleta sunt, vt plus citra vitę discrimē capere haud possint. Quare non ab re dixit Hippocrates, athleticam firmam constitutionem in eodem statu cōsistere non posse, nec interquiescere, sed necessario in deterius vergere. Causam abunde in Commentariis Galenus exponit. Proinde quod ad bonam valetudinem attinet, palàm est, nullum genus hominū esse miserius quā athletarū. Ita vt Galenus noster in libello paulò antè citato scitissime dixerit, Athletas vocatos esse quasi ἀθλίους, id est miseros. Quo quidem in loco multis in athletas inuehitur. Quum igitur athletæ tantam sibi studio molis corporis contraxerint humorum copiam, vt ex iis aut venarum ruptionem, aut innati caloris, qui ob immodicam plenitudinem perspiratu caret, extinctionē incidere eos necesse sit, prudentissimè Hippoc. confestim antequàm scilicet prędicta pericula incidant, illorum firmam affectionem esse soluēdam hortatur: causa ipsa adiecta, vt nimirū corpus rursus refici incipiat. Soluitur autē per euacuationem, venæ potissimum sectionem. Sed vt modū etiam in vacuatione obseruet medicus, hanc ipsam ad summum progredi vetat, quod immodica vacuatio non sit minus immoderata expletione periculosa. Vacuationem autem ipsam ξύμπτωσιν vocat, hoc est extenuationem, concidentiam, contractionémve, ἀπὸ τοῦ συμπίπτειν, quod Latinis est concidere & cōtrahere. aut idem quod συνιζάνειν, id est, considere. Nam vacuatio corporis molem concidere ac considere facit. Interpres σύμπτωσιν satis obscure compressionē conuertit. Significantius dixisset molis contractionem, aut extenuationem, vt nos. Vsus est in hac significatione voce συμπτώσιος Hippocrates etiam libro 6. Epid. Par. 3. Aph. 3. & 4. In extenuanda itaque corporis athletarū mole, natura, id est, facultas eius qui vacuationem perferre debet, consideranda erit. Hic enim minus, ille magis perfert vacuationes. Atque hinc est quod Gale. quoque in libro de Curandi ratione per venæ sectionem, inter præcipuos euacuationis plenitudinis scopos nō solū quantitatem & qualitatem, sed & virium robur, atque infirmitatē connumeret. Quod etiam crebro in libris quos de Medēdi ratione

Athletarū, genus miserrimum.

Vacuationis modus

ξύμπτωσις

συμπίπτειν.

συνιζάνειν

Natura.

ne inſcripſit,facit.Sed cum hoc loco dicat Hippocrates, in extenuando corpore non eſſe vlterius progrediendum quàm vires ferre poſsint, mirabitur quiſpiam,qui fiat vt Galen. non raro vſq; ad animi defectũ vacuet.Quod certe dum facit, parum ad vires ipſas reſpicere videtur.Hic Antonius Muſa Braſauolus in ſuis quos in Hipp.Aphoriſmos cõſcripſit Cõmentariis,reſpondet,Galenum animi deliquium non includere , ſed excludere. Quæ quidem ad præſentem interrogationem reſponſio quàm ſit à Galeni ſententia aliena,notius eſt fere,quã quòd à me demonſtrari debeat. Quum enim Galen.docet vacuationẽ vſque ad animi deliquiũ fieri debere,de ea quidẽ loquitur quę animi deliquium affert. Id quod vno aut altero loco oſtendiſſe ſufficiat.In lib. 9. The.meth. de curatione ſynochi agens, ita ſcriptum reliquit,ἀφαιρῶ τίνων αὐτῦ, τοσῦτον ἐξεπιτήδες, ὡς λειποθυμίαν ἐπιγενέσθαι,μέγιστόν τι βοήθημα τῦτο πυρετῦ συνόχου ἐν ἰσχυρᾷ δυνάμει , Aufero itaq; ab homine eouſque de induſtria ſanguinem,quoad animo linqueretur, maximũ plane,vbi valẽtes vires ſunt cõtinuę febris remediũ. Ex quibus Galeni verbis manifeſtiſsimũ fit,eum animi deliquium non excludere.ait enim, ὡς λειποθυμίαν ἐπιγενέσθαι, vt animi defectus ſuccederet. Si autẽ ſucceſsit,quomodo excluſa fuerit non video. Præterea in libello de Curãdi ratione per venæ ſectionẽ,in ardentiſsimis febribus μέχρι λειποθυμίας,ad animi deliquiũ,vſq; confertim vacuandum eſſe hortatur. Hæc verba autẽ μέχρι vel ἄχρι λειποθυμίας, non excludere animi deliquiũ,quæ paulò pòſt ibidẽ ſequũtur, ſatis cõuincunt.Sunt autẽ eiuſmodi, Noui ex iis quoſdã neceſſario ἐπὶ τῇ λειποθυμίᾳ , ex animi deliquio refrigeratos. Si ex animi deliquio fuerũt refrigerati,igitur in idipſum inciderũt. Si verò inciderunt in deliquiũ animi,quomodo fuit excluſum? Quare omnibus nunc eſſe perſpicuũ cenſeo,Galenũ in prædictis vacuationibus minime animi defectũ , vt nõnulli putant, excludere. Vtcũq; autẽ is vacuationẽ eam quæ animi deliquiũ adfert,in ardẽtiſſ.febribus,maximis inflãmationibus,& vehementiſsimis doloribus,Comm.13.1.ſectionis Aph.admittat,tamen idipſum non facit niſi viribus valentibus & integris.Proinde in loco paulo ſuprà citato inquit , ἐν ἰσχυρᾷ δυνάμει . Et in lib.de Curatione per venæ ſectionẽ,ἐπισκεψάμενον τὴν ῥώμην τῆς δυνάμεως,virium robore inſpecto.Non eſt igitur cur quiſpiam Galenum vires negligere exiſtimet, dum vacuandũ docet, do-

Quare Galen.vſque ad animi deliquium vacuet.

Ant.Muſę ſententia.

Hæc Verba, ad animi deliquium vſque: quomodo accipienda.

Galen. in vacuationib. vires haud neglexit.

nec animus deficiat. Hoc ipſum enim non permittit, niſi ſic va leant vires, vt ex animi deliquio emergere denuo queant. Sed ad alterius huius ſententiæ partis enarrationẽ veniamus, in qua ait, [Pari modo euacuationes ad ſummum peruenientes periculoſæ.] Quibus vtique verbis non repetit id quod antea commemoratum eſt, vt nonnullis perperã videtur. Siquidẽ in præcedentibus priuatim, in ſoluenda firma athletarum affectione non eſſe ad ſummũ progrediendum docuit. Ideóq; συμπτώσεως voce, quam contractionẽ & molis corporeæ ſubſidentiã ſignificare diximus: quod συμπίπτειν idem quod συνίζειν, καθίστασθαι, καὶ προστέλλεσθαι Græcis denotet, vſus eſt. In præſentiarum vero generatim omnes immodicas vacuationes periculoſas, atque adeo fugiendas eſſe monſtrat. Vt ſit ſenſus, Quemadmodum in extenuanda per euacuationes athletarum mole, non eſt ad ſummum progrediendũ: ita quoque in omni alia vacuatione vnice cauendum erit, ne ſit immodica, viréſque eius qui vacuationem ſuſtinet, ſuperet. Vt autẽ omnis modũ excedens vacuatio eſt periculoſa, ſic viciſsim etiam omnis refectio immodica

Interpretũ Hippocratis lapſus. periculo non vacat. Quocirca non recte hunc Hippocratis locum enarrant interpretes quidam, qui illum de iis tantum loqui refectionibus contendunt, quæ poſt immodicas vacuationes adhibentur, quũm in vniuerſum omnem immodicam refectionem, quocunq; in corpore fiat, periculoſam eſſe pronũciet: quod in fine Commentariorum Galenus etiam fuſius oſtẽdit.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Simpliciter. Qui enim ſimpliciter.] ἁπλῶς ſimpliciter hoc loco idem ſignificat quod χωρὶς τῆς προσθήκης, citra adiectionem, Galeno in libello περὶ τῆς συνηθείας autore. Hi enim apparatus ſunt.] hoc eſt, ad vniuerſi corporis nutritionem paratos & præſto eſſe copioſos humores eſt neceſſe. Id enim

παρασκευή. παρασκευὴ vox, qua hic Galenus vtitur, manifeſte ſignificat. Et ſequentia hæc eiuſdẽ verba, καὶ ἐκ διὰ τὸ χωρὶς αὐτῶν ἑτοίμως παρασκευασμένων, εἰς ὄγκον ἀρθῆναι τοῦ ἀθλητοῦ μείζονα τὰ σώματα. Sed & vires.] Græcè eſt, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις, τουτέστιν ἡ δύναμις, Sed & naturam, hoc eſt, vires.

Natura quid. Natura enim aliquando idem quod facultas aut vis ſignificat, Gal. lib. 2. de Sympt. cauſ. cap. 1. teſte. Ad exemplum retribuere.] Rectius referre. Græce enim eſt, ἐν μὲν ἀνταποδώσειν μέλλοι

Ad exemplum. τις τῷ παραδείγματι τὸν λόγον, Ad exemplum, ſcilicet athletarum ne ſermo mutilus ſit. Refectiones enim immodicas & ſummas

mas esse periculosas,exemplo nobis est firma athletarum constitutio. & hanc quidem partem esse ad athletas referendam, Gal.paulo suprà iis ostendit verbis,Quæ de firma athletarum constitutione dicta fuere, medicis veluti exemplum sunt sermonis postea subiungendi.Inquit enim sic: Et vacuationes ad summum progressæ, periculosæ. & rursus, Refectiones cum extremæ fuerint,periculosæ.Vt horum verborum is sit sensus, Summas euacuationes & refectiones esse periculosas, exemplum athletarum suprapositum abundè docet, vtpote quos vltra nutrire non licet, neque tamen etiam summè extenuare.

Hoc solum putabis.] Græcè, *κατ' αὐτὸ τοῦτο μόνον*, per hoc ipsum solum,&c. Verum si quis ita sermonem acceperit,altera doctrinæ pars.] De summa expletione, *περὶ δὲ ἄκρας πληρώσεως*. manifeste, *φανερῶς*. Quæ verba interpres partim non recte conuertit, partim omisit. His autem verbis Gale. quorundam falsam interpretationem notat,qui Hippocratem de iis tantum refectionibus quæ post immodicas euacuationes adhibentur, loqui arbitrantur. Hac enim ratione extremam expletionem seu refectionem Hippoc. non semper cauendam esse suaderet:sed ab immodica solum vacuatione.Quocirca si ita interpretabuntur Hippocratis verba, altera doctrinæ pars de vitanda in vniuersum summa expletione, manifeste omittetur,& exemplum de firma athletarum affectione frustra allatum erit, vtpote quam non alia ratione damnauerit, quàm quod athletæ cibis & potionibus,non obstante quod vires robustas habeāt, supra modum se expleant. Vt hinc manifestum sit, cum non de ea tantum refectione loqui quæ post euacuationes ipsas, natura iam facta imbecilli, admouetur, verumetiam ea quæ valida adhuc existente virtute fit.Hæc copiosius explicare placuit, quòd locus hic Galeni paulo obscurior sit, quàm vt ab omnibus intelligi possit. Galeni locus difficilis explicatus.

APHORISMVS IIII.

Αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται, καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν αἰεὶ πάθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσιν, οὗ μὴ ἐπιδέχεται, σφαλεραί. καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαιται, χαλεπαί. καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, χαλεπαί.

Victus tenuis & acutus, in diuturnis ſanè morbis ſemper: in acutis verò, vbi non competit, periculoſus. Et rurſus ſummè tenuis victus, periculis plenus. nam & extremæ expletiones graues ſunt.

Victus ægrotantiũ quadruplex.

HOc in Aphoriſmo de ægrotantium victu agitur, quod palam Hippocratis verba, & in Comm. etiã Galenus monſtrat. Victus verò quo ægri vtuntur, eſt quadruplex: nempe tenuis ſimpliciter, tenuis exquiſite, tenuiſsimus, & extreme tenuiſsimus.

Tenuis.

Tenuis, Galeno in Cõm. teſte, eſt qui per pauca, aut ea quæ parum nutriunt, edulia fit: cuiuſmodi eſt ptiſanæ ſuccus, mulſa, & ſorbitio ex alica. Hic vires quidem comminuit, eatenus tamen vt non exoluãtur.

Exquiſite tenuis.

Exquiſite tenuis eſt, vbi ptiſanæ ſuccus exigua ſumitur quantitate.

Tenuiſsimus.

Tenuiſsimus ſimpliciter, & citra adiectionẽ, qui per mulſam aquã fit.

Extreme tenuiſsim⁹

Extreme tenuiſsimus, qui per ſolam inediã ad iudicationẽ vſque progreditur. Omnis autẽ tenuis victus cõminuere vires ſolet. Proinde cum neceſſe ſit in diuturnis morbis vt vires ſeruentur, rectiſsime ab Hippocrate dictum eſt, tenuem & accuratũ victum in iis eſſe periculoſum, quòd ſcilicet vires ipſas demoliatur, quas pręſtat tum integras, vt morbi diuturnitati pares eſſe queant, ſeruare.

Diuturnus morbus.

Cæterum morbus diuturnus eſt, omnis qui quadrageſimum tranſcendit diem.

Acutus. Simpliciter. Non exquiſite. Ex mutatione.

Acutus verò triplex exiſtit. Simpliciter vel exquiſite, Hip. 2. aph. 23. authore, qui ad decimumquartũ diem protenditur. Acutus non exquiſite, qui ad 20. vſque progreditur. Acutus ex mutatione qui in quadraginta diebus iudicatur, Hipp. lib. 1. Prog. aph. 28. autore. Pleriq; interpretum hunc acutum ex decidentia vocant. Rectius ex mutatione ſeu degeneratione, ἐκ μεταπτώσεως, quòd nimirum per imperfectas iudicationes ab vna ſpecie in aliam mutatur, vt ſi pleuritis tranſit in ſuppurationem.

Morbus cur acutus dictus.

Dictus eſt autem Morbus acutus, quòd motus eius velox ſit, & ſubito illi pericula adueniãt. Porro in acutis morbis victus tenuis interdum competit, interdum minus. Competit quidem in acutis ſimpliciter, non competit in acutis ex decidentia, quòd ad quadrageſimum vſque protrahantur diem.

πάθος Hippocratí quid ſignificet. ἐπιδέχεται.

Quare non ab re dixit Hippocrat. in acutis πάθεων, hoc eſt morbis: ſiquidem πάθος ille, Philotheo etiam & Galeno teſtibus, τὸ νόσημα vocat, ὃ μὴ ἐπιδέχεται: id eſt Philotheo interprete, ἐφ' ὧν μὴ ἁρμόζει, in quib. non competit, victum tenuem

eſſe periculoſum, vtpote eum qui vires admodum demoliatur, & cum quo æger ad quadrageſimũ diem perdurare haud poſſit. In eadem autem ſignificatione vſus eſt verbo ἐπιδέχεται Ariſtoteles lib. 1. Ethic. cap. 3. inquiens, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται, quoad natura rei patitur. Prꝫterea ſumme tenuem victum, hoc eſt omnimodã inediam periculoſam eſſe ait, quod non niſi viribus exiſtentibus validis recte adhiberi poſſit, & quod nimium omne, vt ſect. 2. aph. 51. ait Hippocrates, ſit naturæ aduerſum & inimicum. Hippocrates id ipſum à contrario probat: nam & extremæ, inquit, expletiones graues ſunt. Quaſi diceret, vt ſummæ expletiones moleſtæ atque difficiles ſunt, ſic etiam ſummæ inediæ.

Summe tenuis victus periculoſus.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

De qualibet immodica.] Græce eſt περὶ πάσης ἐκδίκου, de qualibet in vniuerſum immodica, &c. Modicum.] Græce σύμμετρος, quod mediocre exiſtit. Maximus vigor.] Græce eſt ſimpliciter, ἡ ἀκμή. Abundat itaque dictio maximus. Natura.] δυνάμεως, facultate. Ptiſanæ ſucco.] De ptiſana plura diximus in Annotationibus noſtris in librum 4. Gal. de Tuenda ſanitate. In præſentia verò ſciendum, ptiſanam integram ſeu non colatam eſſe eam, quæ hordeum & ſuccum ſimul mixta continet. Succus verò cremórue ptiſanæ eſt, vbi quiſpiam ipſam à decoctione colauerit, & cremorẽ ſeparauerit. In ſumma, eſt ius decoctæ ptiſanæ. Teſtis eius rei eſt Galenus lib. 1. de Vict. acut. morb. Comm. 26. Alica.] De alica, quæ χόνδρος Græcis dicitur, vide quæ annotauimus loco paulo antè citato.

Ptiſana. Ptiſana integra. Cremor ptiſanæ. Alica.

APHORISMVS V.

Ἐν τῇσι λεπτῇσι διαίτῃσιν ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται· πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον ἐν τῇσι λεπτῇσι, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἁδροτέρῃσι διαίτῃσιν. διὰ τοῦτο καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσι σφαλεραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι, καὶ ἀκριβέες δίαιται, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. ἐξ τοῦτο οὖν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται σφαλεραί, ἐς τὰ πλεῖστα τῶν σμικρὸν ἁδροτέρων.

In tenui victu ægri delinquunt, quo fit vt maiore afficiantur detrimento. Omnis enim error qui committitur, maior fit in tenui, quàm paulo pleniore victu. Propterea etiam ijs qui sani sunt, periculosus existit admodum tenuis status, & accuratus victus, quòd nimirum errores subinde grauius ferunt. Quapropter tenuis & accuratus victus maxima ex parte periculosior est, eo qui paulò plenior.

Errata tū in tenui, tum in pleniore victu inter se comparantur.

IN hoc Aphorismo, qui à paucis nostræ ætatis medicis recte intelligitur, Hippocrates errata quæ tum in tenui, tum in pleniore victu committuntur, inter sese comparat: deteriúsque esse docet, vbi quis se à tenuiore victu ad pleniorem intempestiue transferat, quàm si è pleniore in tenuiorem commutatio fieret. Id quod etiam asserit libro secundo de Victu acut. morborum, Aphorismo 40. vbi sic scriptum reliquit. „ Quidam per morbi acuti initia eodem quo laborare „ cœperunt die comederunt, alij postero die: alij quiduis, alij „ ciceonem sorpserunt. Sane hæc omnia deteriora sunt quàm „ si altero modo quis victum institueret. Sed quæ tunc tem„ poris peccata fiunt, ea multò minus lædunt, quàm si pri„ mis duobus vel tribus diebus vasa integre inaniuerit, mox „ quarto vel quinto victum eiusmodi instituat. Respicit itaque hoc loco Hippocrates ad suæ tempestatis tum ægros, tum medicos, qui circa victus rationem deliquerunt, quod intempestiue inediam imperarent, aut rursus intempestiue nutrirent. Nam vbi morbi ratione detrahere oporteret, ibi adiicere cogebantur: vtpote qui intempestiue detraxerant. Sic certe Thessalij asini ac Diatritarij, quorum in Ther. methodo meminit Galenus, primis diebus corpora fame siccabant: postea aduentante iam vigore, in quo ad tenuitatem declinare oportuit, ad victum pleniorem propter virtutis imbecillitatem transire cogebantur. Quum igitur in victu instituendo bifariam erretur, & quòd intempestiue inedia præcipiatur, & quia intempestiue nutritur æger: prior tamen error damnum longe maius pariet.

Siqui

Siquidē constat eo tenuius victitandū,quo magis versus vigorem peruenitur. Quod sequentibus in Aphor. palam docebit Hippocrat. Quare recte inquit,] in tenui victu ægri delinquunt,]quòd scilicet tenuē victum sibi intempestiue deligunt: proinde magis læduntur,dum ad cibos redire coguntur. Grauissimus enim is error est,eo maxime,quòd circa vigorem, in quo,vt infrà Aphoris.8.ait.Hip.victus debet esse tenuíssimus, ad cibos redeūt.Testis eius rei est Galenus,qui lib.1.ad Glauc. ita scribit.In acutis morbis,& qui ad vigorem celeriter perueniunt,si tenuiter omnino cibare velis,haud magnopere lædes. In longioribus verò,nisi per initia liberalius cibaueris,aut vna cum morbo hominē necabis, aut intēpestiue victus ratio mutanda erit. Neq; enim accedente vigore vberior victus quàm prius,sed cōtrà,omnium qui per morbū exhiberi debeant, tenuissimus in id tēpus reseruādus est.Hęc ille.Nō igitur temere adiectū est,Omnis error qui cōmittitur, maior fit in tenui, videlicet victu intēpestiue adhibito,quàm paulo pleniore. Sic enim conuertenda sunt hæc Hippoc.verba, quod meliora exemplaria Græca sic habeant, πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον ἢ ἐν τῇσι,&c.Quanquam igitur victus tenuis nō nunquam ex vsu est,nonnunquā & ipse exquisite tenuis,quanuis rarius,attamen nemo temere hos in morbis præscribat:verum diligenter perpendat, nunquid ad vigorem vsque cum eo victu perdurare possit:aliàs grauissime peccabit, in vigore cibum dare coactus, præsertim vbi ex inedia vires collapsæ fuerint.Hinc est quod lib.2. Victus acut. Aph. 15. dixerit,Melius esse affirmo,vt protinus à morbi initio sorbere incipias, quā vbi prius venę inanitæ fuerint,vel die tertio,quarto,quinto,sexto,vel septimo. Hæc igitur est germana Hippocraticæ sententiæ explicatio, qua commonefacere voluit suæ ætatis medicos, vt diligenter considerarent, quibus & quo tempore morbi, tenuis victus conueniret, quandoquidem intempstiue adhibitus maximos errores pariat. Quare non est opus vt dictionem διὸ in contextu Hippocratis omittamus,& ἁμαρτάνουσιν mutemus in ἁμαρτάνοντες, quemadmodū censet Iustus Velsius. Nam si idipsum fecerimus,legitimum verborum Hippocra. sensum turbabimus. Id certe quod accidisse Vellio omnes deprehendēt, qui nouam eiusdem in præsentem aphorismum enarrationem legere volent. Non sunt igitur temere autorum

Quo modo ęgri in tenui victu delinquant.

Iusti Velsij sentētia

verba immutãda, quod ita non raro accidat, vt genuinã eorundem sententiã amittamus. Ex paulo ante dictis perspicuũ etiã esse omnibus censeo, errare eos toto cœlo, qui putant hoc loco Hippocratem consulere, vt medicus quouis tẽpore in pleniorẽ quã tenuiorẽ victũ sit pronior. Nã si ita Hippocratis verba intellexeris, sibiipsi pugnãtia scripsisse Hippocratẽ fatearis oportet. Libro enim 2. Vict. acut. aph. 37. subtractioni magis studendum esse quàm adiectioni, euidenter testatur his verbis, Ciborum adiectioni multo minus intendẽdũ, subtrahere verò penitus sæpenumero expedit. Quinetiam Galenus in explicatione

Medicus non quouis tẽpore in pleniorẽ victum pronior esse debet.

,, eius sentẽtiæ inter cętera sic scribit, Quod plus est exuperátq;
,, noxas nonnũquam inemẽdabiles facit. Cõtrà quod minus est,
,, facile emendatur. Nam cùm primum dilabi vires senseris, cibi
,, exiguum offerens, ægrũ restitues. Quod verũ esse, abũde mon-
,, strat squalens ille qui Thessaliorũ inscitia eò deductus erat, vt vix oculos attolleret, cuius meminit Gal. lib. 10. Ther. meth. Hũc tamẽ Gal. nõ dubitauit detractione cibi eo imbecillitatis deducere, vt velut lignum iaceret, ac vix impellẽtem sentiret: quod scilicet certus foret, posse se cũ libuisset, paruo negotio, noxam omnẽ tollere. Præterea idẽ Galenus lib. 2. Victus acuti
,, Com. 49. inquit, Qui ob dolorem, vel morbi acumẽ parum va
,, lentem obtinẽt facultatẽ vacuatione interdũ magis quàm ex-
,, pletione indigent. Imò qui cibum his exhibet, maximũ adfert detrimentũ. Et paulo pòst, læsionẽ quæ ex tenui victu fit, neq; adeo velocẽ esse, neque ita euidentem, sicuti quę ex cibo, ait. Et quod noxę etiã è pleniore victu eueniãt, testãtur ea quę lib. 3. de
,, Vict. acut. aph. 33. scribit Hippocrates: Si lateris dolor, inquit,
,, assiduus est, neq; procedit sputũ, sed lentum & crudum est, ni
,, quis dolorem vel alui subductione, vel secta vena soluerit, pti-
,, sanam autem dederit, præcipitem aget in mortem. Hæc ille. Quod verò de ptisana dicit, nemo dubitarit de aliis quoq; eduliis, quæ ptisana grauiora sunt, intelligendum esse. Noxas igitur letales minus cõmoda nutritio efficit. Sic certe Philonis filiã: cùm venefico morbo laboraret, quod intẽpestiue cœnauerat. 3. Epid. lib. periisse tradit Hippocrates. Cùm igitur tot tãtáque immineãt, si quãdo in grauiore morbo pleniore victu, quã par erat, vtamur, pericula cõsulte admodũ fecerimus, vbi quod adamussim cõueniat, cõiectare nõ licet, si ad tenuem victũ declinemus: quod scilicet eius noxæ facile emendari queãt. Non

est

est itaq; vt iis aures accommodemus, qui semper esse tutius ad pleniorē inclinare victū falso docēt. Cæterum vt ad aphorismi explanationem redeamus, errores qui in tenui committūtur, esse peiores ac grauiores, sanorū exēplo confirmat Hippocrates. Hi enim si tenui, stato cōstitutóue, & accurato victu vti cōsueuerunt, & errorē committunt, grauius hunc ferunt, quàm si pleniore victu vsi fuissent. Id quod experientia ipsa quotidiana comprobat. Quocirca in fine sententiæ recte in hunc modum colligit Hipp. Tenuis igitur & accuratus victus, maxima ex parte periculosior est eo, qui paulo plenior esse solet. Quod scilicet errores qui in tenuiori victu committūtur, vt dictum est, grauius lædāt siue ægrotātes siue sani in hoc victus genere deliquærint. Proinde quicunq; tenui victu vti volūt, hos diligenter cauere oportet, ne in eo errent, quod errata eos qui tenuius cibantur, siue sani siue ægri fuerint, grauius lædāt, quā eos qui plenius. Nec temere adiectum est] ἐς τὰ πλεῖστα, maxima ex parte] iis enim verbis eorū sentētiam improbat, qui tenuē victum perpetuo esse periculosum iudicāt, cùm constet eundem nonnūquā, vt suprà cōmemoratū est, ex vsu esse, atq; adeo periculo vacare. Maxima itaq; ex parte est periculosus, nō quidem propter se, sed potius propter eos qui illo vtuntur, quos constat in eo vt plurimum delinquere, & subinde errata grauius ferre. Et hanc quidem esse verborū Hippocratis genuinā sententiam abunde docet Gal. in Com. dum ita scribit: Victū tenuem Hippocrates ait esse periculosum, quoniam errores grauius ferunt, nō quia propter victus tenuitatem cogantur delinquere.

Errores in tenui victu cōmissi peiores.

Cur tenuis victus periculosus.

ANNOT. IN COMMENT. GAL.

Magna ex parte duo peccant.] Expungenda dictio duo, & legendū simpliciter, magna ex parte peccant, quo fit vt magis, &c. Græce enim legitur, τὰ πολλὰ ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσοῦντες, διὸ μᾶλλον, &c. Quod in tenui victu bifariam ægri delinquentes.] Græce est, ὡς ἄρα ἐν ταῖς λεπταῖς διαίταις τὰ πολλὰ ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσοῦντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται. Sic enim meliora exemplaria habent. Hoc est. quod vtriq; in tenui victu vt plurimum ægri delinquūt, atque ideo magis læduntur. Adhuc autē delinquunt.] Græce, ὅτι δὲ ἁμαρτάνουσι, δῆλον, ὅτι καὶ ἐπ' ἀσθενεῖ τῇ δυνάμει, ὡς ἂν ἐν ταῖς ἐνδείαις προκεκμηκυῖα, Quòd autem delinquant, manifestū est, quoniā vires habēt imbecilles, vt quæ antea alimenti inopia laborauerint. Maximū affert periculum.]

Græce, σφαλερώτερον ἔτι καθίστατο, maius affert, &c. Debilitatur.) ἀσθενὴς γίγνεται, debilis facta est. Quid multa? Gal. errorem in tenui victu cōmissum, maius afferre periculum asserit dupli ci de caussa. Primum, quod natura à tali victu debilis facta est, quare iuxta vigorē morbi pleniore victu, maximo ægrotantis malo, vt antea cōmemoratū est, vti cogūtur. Secūdo, quod tali victu vti antea non consueuerint. Quanta autē subita cōsuetudinis mutatio mala afferat, Hip. infrà, sect. 2. aph. 51. docebit.

Error in tenui victu commissus bifariam periculosus.

APHORISMVS VI.

Ἐς δὲ τὰ ἔσχατα νοσήματα αἱ ἔσχαται θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείην κράτισται.

Summis morbis summæ exquisitè curationes optimæ sunt.

A summis præsidiis quādoque auspicāda curatio.

A Summis quandoque præsidiis, & non semper à minoribus inchoandam esse curationem, hoc in amphorismo testatur Hippo. Hi enim qui leuiter ægrotant, leuiter curandi: grauioribus autem ac maximis morbis, grauiores & summas curationes adhibere conuenit. Quod etiā esse faciendum, monet Gal. lib. 5. Ther. meth. vbi sic scriptū reliquit. Minimè „ igitur, sicuti medicorum nonnulli censent, à paruis incipien- „ dum auxiliis est: nec sicut illi dicunt sentiendum, illa scilicet „ prius esse tentanda, mox si nihil profeceris, aggredienda ma- „ iora. Nam in morbis, in quibus periculum non impendet, vera „ ea opinio est. At vbi moriēdum ægro prorsus est, si phthoe se- „ mel exceptus sit, alienissimum à ratione est, à minoribus in- „ choasse. Sicuti enim reliqua omnia ab Hip. tradita, ita illa quo que sententia rectè dicta est, Nēpe ad vltimos morbos vltima prorsus remedia maximè valere. Hæc ille. Cæterum summos morbos, Galeno etiā in Com. autore, Hip. appellat maximos, quales sunt peracuti, de quibus in sequentis aphorismi explicatione dicemus. Summas autem exquisitè curationes vocat. non solum prēsidia maxima, sed & victum tenuissimum: id quod disertè in Comment. Galenus & Philotheus docent. Vnde omnibus perspicuum fit. Hippocratem non semper pleniorem præferre victus rationē, vt pleriq; perperā ex præcedenti sententia colligere voluerūt. Siquidem hoc loco summā exquisitè victus rationem, hoc est, Philotheo interprete, ἀκριβείην, omnimodam

Sūmi morbi.

Summæ curatiōes.

Sūma exquisitè victus ratio

modam inediã probat. Quid multa? In ſummis morbis ſumma adhibenda, & accelerãda remedia erunt, ne ſcilicet morte præueniãtur ægri priuſquam iis vtẽdi occaſionem arripiamus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Summos.] μέγιστα, maximos. Exquiſitiſsimam curationem.] Græce eſt, τὴν θεραπείην ὅλην ἐπ᾽ αὐτῇ ἀκριβεστάτην εἶναι exquiſitiſsimam vniuerſam curationem. Victum pariter.] Græce δηλονότι, videlicet.

APHORISMVS VII.

Ὅκου μὲν οὖν κάτοξυ τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτως λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρέεσθαι ἀναγκαῖον. ὅκου δὲ μή, ἀλλ᾽ ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾷν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ.

Vbi vtique morbus peracutus eſt, ſtatim ſummos labores obtinet, & ſummè tenuiſſimo victu vti neceſſe eſt. Vbi verò non, ſed pleniorem victum adhibere licet, tantum à tenui victu declinandum, quãto morbus ipſe ſummis leuior fuerit.

IN peracutis morbis extreme tenuiſsimo victu vtendum eſſe, docet hoc in loco Hipp. Eiúſque rei cauſam affert, quod ſtatim ſummos obtineant labores, atq; adeo celeriter cõſiſtãt. Pro pleniore autẽ huius aphoriſmi intelligentia ſciendũ initio, peracutũ morbum eſſe duplicẽ. Exquiſite peracutũ, qui vltra quartũ nõ producitur. Hunc recẽtiores medici barbarã ſẽctantes medicinam, perperacutum vocare ſolẽt. Non exquiſite peracutũ, cuius vigor in ſeptimo futurus eſt. Peracutus itaque morbus ſtatim ſummos, hoc eſt maximos labores obtinet. Labores autem, Gal. lib. 8. The. meth. teſte, appellat omnia quæ hominem offendunt, præſertim vt in Comm. docet, acceſsiones & ſymptomata. Quo circa extreme tenuiſsimo victu vti neceſſe eſt, quod nimirũ is victus morbis iam cõſiſtentibus ſit neceſſarius: vt fuſius in Com. monſtrat Galenus. Victus itaque quo morbus acutior eſt, celeriúſque ad vigorem properat,

Peracutus morbus duplex. Exquiſite peracutus. Non exquiſite peracutus. Labores.

In vigore morbi cur tenuissimo victu vtendum.

eo tenuior esse debet. Morbo enim in suo vigore consistentẽ, prȩstat naturã permittere vt vacet circa morbi concoctionẽ,& nõ ad cibos cõficiendos auocare. Proinde vbi morbus peracutus est, atque adeo celeriter cõsistit, tenuissimo victu vtendum est, modo id liceat per vires & ætatẽ ægrotantis. Vires enim, si validȩ sint, sibi abstinentiã tenuissimũue victũ permittũt. Aetas autẽ si consistit, eiusmodi victus rationẽ sustinet. Sin puerilis, largiorem efflagitat: quoniã ob corporis mollitudinẽ substãtia viriũ resoluitur, ideóque magis refici debet. Cæterũ vbi non necesse est, scilicet vti tenuissimo victu, sed pleniorem adhibere licet: id quod fit, vbi lõgius septimo totius morbi vigor erit: tantũ ὑποκαταβαίνειν, declinandum à tenuiss. victu, quanto vtique morbus μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ, hoc est, Gal. interprete, ἀπολείπεται τῆς ἀκμῆς, à summo vigore abest. ἔσχατα verò hic non significare nisi vigores morborũ, in quibus accessiones & symptomata ipsa maxima sunt, lib. etiã 8. The. meth. & lib. 1. & 2. de Dieb. decret. idẽ testatur Galenus. Sensus igitur est: Si morbus minus sit acutus, seriúsque ad vigorẽ perueniat, tanto liberalior cibus exhibẽdus est, quãto tardius vigorem morbus est adepturus. Quod Galenus etiã docet lib. 1. ad Glauconem, hunc Hippocratis locum quasi explicans, cùm inquit: Quibus morbi vigor non longius septimo futurus est, & vires validæ sunt, ætásque cõsentit, exquisitus omnino & tenuis victus instituẽdus est. In quibus verò lõgius septimo morbi vigor erit, aut virtus imbecilla est, per initia quidẽ liberalius, instãte verò vigore parcius, vigẽte autẽ morbo tenuissime cibare oportet. Siquidẽ in principio minores sunt labores, minúsque occupata est natura, quãobrẽ minori incõmodo à coquẽdo morbo ad cibũ conficiendũ auocari potest. Cõtrà accidit in vigore, vbi symptomata maxime vrgent. Porrò cùm plenus victus sit is qui auget vires, sciendum ἁδροτέρην δίαιταν Hippocratẽ hoc loco appellasse, Galeno in Comm. teste, ταύτης ἧσσον λεπτὴν, hac ipsa, tenuissima nimirũ victus ratiõe, minus tenuẽ. Cõparatione itaque ad tenuissimum victum, pleniorem dixit. Quod monere placuit ea de causa, ne quispiã Hippocratẽ hic simpliciter loqui de pleno victu, qui sanis in quibus vires vel cõseruare, vel augere studemus, maxime cõuenit, existimaret.

Quando plenior victus adhibendus.

ἔσχατα quid.

Plenus victus.

ANNOT. IN COMMENT. GAL.

Statim autem est intelligendum.] His verbis Galenus peracu

acutum morbũ eſſe duplicẽ innuit. Vnũ, qui circa primos quatuor dies in vigore cõſiſtit, & is quidẽ exquiſite peracutus dicitur. Alterum, qui paulo vlterius, hoc eſt, in ſeptimo iudicatur. Hic non exquiſite acutus nominatur. Docuit in lib. de victu acut.] Lib. nimirum 2. aph. 32. Alibi eſt à nobis.] Libro ſcilicet 11. Ther. meth. Quod ſi quis.] Expungenda dictio quis, veluti redundans, quòd paulo pòſt ſequatur Quiſpiam. Febres quæ à morbis acutis ſunt inſeparabiles.] Græce eſt, οἱ πυρετοὶ οἱ ἀχώριστοι τῶν ὀξέων νοσημάτων, Febres acutorum morborum ſunt inſeparabiles. Quibus verbis nihil aliud ſignificat Galenus, quàm id quod infra libro 2. Comm. 19. ſcribit inquiens, ὅτι πυρετοὶ τὸ πάμπαν συνεχεῖς εἰσὶν ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι. Et lib. 7. Comment. 1. dum ait, ὀξέων νοσημάτων οἱ πυρετοὶ τὸ πάμπαν εἰσὶ συνεχεῖς, Acutorũ morborũ febres omnino ſunt continuæ. Inſeparabiles itaque ſunt, nõ quòd nullus ſit morbus acutus qui citra illas eſſe queat: quãdo cõſtet aliquos eſſe morbos acutos, vt etiã infra lib. 5. Comm. 30. teſtatur Galenus, qui ſine febre ſunt: ſed quòd ſemper ſint cõtinuæ, ac nunquam intermittentes, niſi morbus ipſe intermittat. Quãdiu enim ille durat, tamdiu etiã febris adeſt. Quocirca continuæ ſint neceſſe eſt. neque enim vllius intermittẽtis febris acceſſio tanto tẽpore, hoc eſt, quatuor aut ſeptem diebus durare poteſt. Ab extremis recedit.] Rectius, ab extremis abeſt. Græce enim eſt, ἀπολείπεται.

Peracutus morbus duplex.

Febres acutorũ morborũ continuæ.

APHORISMVS VIII.

Ὁκόταν δὲ ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

Quando morbus in ſuo vigore fuerit, tunc victu tenuiſſimo vti oportet.

HAec ſentẽtia generalis eſt: quapropter à præcedenti, quæ particularis exiſtit, merito ſeparanda venit. Siquidẽ nũc generatim qualis eſſe debeat in vigore omnium morborum victus docet: cùm in præcedẽti de peracutis tantum illi ſermo fuerit. In quouis itaque vigore, quem quidẽ declinatio excipit, victũ eſſe oportet tenuiſſimũ: hoc eſt, Galeno in præcedẽti cõment. teſte, omnimodã inediam, vel melicratũ, vel ptiſanę ſuccum. Tenuiſſimũ igitur eſſe debere victũ intelligit, nõ quo ad alia morbi tẽpora, quemadmodũ nonnulli cenſent, ſed quo ad

In vigore qualis eſſe debeat victus.

pro

propriam naturam atque formam. Præterea in omnibus quidem morbis, dum consistunt ac in vigore sunt, victum esse tenuissimum conuenit, modo virtus ipsa valida fuerit, ætásque ipsa non impedierit, vt præcedēti etiā expositum est sententia.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Per verba nuper dicta.] Græce est νῦν: ideóque rectius pro nuper, nunc dicemus. Sic enim ostendimus & in tractatione de Crisibus.] Græca sic habent, οὕτω γὰρ ἡμῖν ἐπιδέδεικται κἀν τῇ περὶ κρισίμων πραγματείᾳ κατ' ἐκεῖνα δηλονότι τὰ νοσήματα τοῦ λόγου παντὸς γινομένου ἐφ' ὧν ὅλως ἐγχειροῦμεν διαίτῃ τε καὶ, θεραπείᾳ. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐν οἷς τὴν ἀκμὴν ἐκδέχεται παρακμή. Sic enim à nobis ostensum est & in tractatiōe de iudiciis, de iis nimirū morbis vniuerso sermone facto, in quibus omnino & victus rationem & curationem adhibemus: tales vero sunt, in quib. vigorem declinatio excipit. Quibus verbis Galenus innuit, victu tenuissimo vtendum quidem in vigore morborum, nō quidem omnium, sed eorum tantum in quibus vigorem declinatio sequitur. Nā quorum vigorem mors excipit, in his, inquit, τῷ προγνωστικῷ μέρει τῆς τέχνης προσχρώμεθα μόνῳ, parte artis quæ futura prædicit, sola vtimur. Quocirca in iis morbis quorum vigorem mors sequitur, medicus neque victu, neque aliis præsidiis ægrum curare moliatur, ne euentus rerum suo adscribatur errori. Et hoc est quod infrà lib. 2. Comment. 29. ait, Deploratos non oportet curare, sed magis desistere, ac morbi finem prædicere.

Deplorati non curandi, neque victus ratione, neq; aliis præsidiis.

APHORISMVS IX.

Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα εἰ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου, καὶ πότερον ἐκεῖνος ἀπαυδήσει πρότερον, καὶ οὐκ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ, ἢ νοῦσος πρότερον ἀπαυδήσει, καὶ ἀμβλυνεῖται.

Coniicere autem oportet, num æger possit cum victu quem præscripsisti, ad vigorem vsque morbi perdurare: & nunquid ille prius deficiat, nec cum illo victu durare queat: aut morbus antea deficiat: & retundatur.

Duo esse à quibus po-

QVum duo sint à quibus potissimum cibandi consilia petēda erunt, morbi summus vigor, & ægrotantis vires, de

priore

priore quidē indicatione quæ à tempore morbi sumitur, in eo qui hunc antecedit aphorismo egit. de altera verò quæ à viribus ægri petitur, hoc loco agit: neque id certe temere. Virium enim gratia, non morbi, cibū exhibemus. Siquidē morbus quà morbus est, assiduā inediā efflagitat. Quare si quid cibi adhibetur, non alia de causa, nisi vt vires cōseruentur, adhibetur. Si enim inedia perdurare vsque ad morbi vigorem æger posset, nihil prorsus ciborū daremus. Proinde hæc sentētia, vt in Cōment. etiā monet Galenus, declinationis cuius suprà aph. scilicet 7. meminit, quantitatem diserte exponit. Rectissime igitur dixit Hippocrates συντεκμαίρεσθαι χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, simul scilicet cum morbi vigore, & ęgrotante cōiicere oportet: vt nimirū certo sciamus, num ille cum eo victu quem instituimus, citra viriū lapsum perdurare possit. Quum enim ad vigorem vsque morbi hac victus ratione perdurare potest, victus minime mutādus erit. Sin illū deficere ante vigorem in hoc victus genere metus est, aliquid pro virium ratione adiiciēdum, vt ad vigorem cōmode pertingere queat. Quòd si igitur ista ratione, viribus adhuc satis ad morbi demolitionē validis ad vigorem perduxerimus, necesse erit morbum retūdi ac hebescere, quod tum scilicet declinationem morbi sequi oporteat. Nemo autem Galeno lib. 3. de Iudiciis cap. 5. teste, vi morbi in declinationib. periit. Neque enim contingit, vt simulatque morbificæ causæ iam concoctæ sint, ac natura superauerit, æger moriatur. Vbi enim natura superior euasit & debellauit, ac restitit vehementiori morbi conatui, & quæ infestabant deuicerit, hoc enim est ipsa coctio, fieri non potest vt deinceps succūbat.

> Fortissimum cibādi cōsilia petuntur. Viriū gratia, non morbi cibum dari.

> Nemo vi morbi in declinatione mortuus.

> Coctio morbi.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Casus aliquis.] σύμπτωμα. Perpetuo enim in iis Commentariis Galeni interpres casus voce pro symptomate vsus est. Quod semel in hoc loco nos monuisse satis sit. Esset autem hic sermo pars totius offerendi alimenti rationis.] Græce est. μέρος δ' αὖ εἴη καὶ ὅτος ὁ λόγος, τοῦ περὶ διαίτης παντὸς, Fuerit autem hic sermo pars vniuersæ victus rationis.

APHORISMVS X.

Ὁκόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα λεπτῶς διαιτᾷν. ὁκόσοισι δὲ ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ, ἐς ἐκεῖνο, καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν, ἀφαιρετέον. ἔμπροσθεν δὲ πιοτέρως διαιτᾷν, ὡς

ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

Quibus igitur statim vigor est, hos statim tenuiter cibare oportet. Quibus autem postea vigor futurus est; iis & in ipso vigore, & paulo ante subtrahendum est. Priore vero tempore plenius cibandum, vt æger durare queat.

Quomodo præsens sent é tia distet a septima. QVanquam hæc sentẽtia idẽ fere quod præcedẽs, quæ ordine septima existit, docere videtur, tamẽ aliqua ratione ab eadem differt. quod nimirum sit magis vniuersalis. Siquidem prior de peracutis tantum loquitur, hac verò simpliciter de omnibus morbis: quod Galenus etiam in Comm. monuit, & Philotheus his verbis, ἴσϑι τὸν καθολικὸς λόγος περὶ πάντων νοσημάτων ἀποφαινόμενος, οὐ μόνον γὰρ ἐπὶ τῶν κατοξέων νοσημάτων ἐκεῖνον ἐν τῇ ἀκμῇ δεῖ λεπτῶς διαιτᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν χρονίων, Sermo

Sensus. hic vniuersalis est, de omnib. morbis pronuncians. Nõ solum enim in peracutis vel acutis morbis, dum vigẽt, tenuiter cibare oportet, sed & in diuturnis. Verborum itaque Hipp. is sensus est: Quibus statim, hoc est, nõ multo post primam inuasionem vigor est, hos statim etiam tenuiter cibare conuenit. Tenuiter autem inquit Hippocrates, & nõ tenuissime, vt & hinc palam fieret, hanc sententiam esse priore magis vniuersalem. In quib. verò non confestim, sed posterius vigor futurus est, iis

ἐν ταύτῃ. ἐν ἐκείνῃ, in illo: Philoth. enim interpretatur, ἐν ταύτῃ δὴ τῇ ἀκμῇ, & πρὸ ἐκείνης μικρὸν, id est, paulo ante illum, καὶ σμικρὸν πρὸ αὐτῆς, τουτέστι πρὸ δύο, ἢ τριῶν ἡμερῶν, ait Philotheus, cibus subtrahendus est, vt scilicet natura coctioni noxiorum humorum vacare

πιοτέρως. possit. ἔμπροσθεν, hoc est, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. sic enim Philotheus exponit priore vero tempore. πιοτέρως, hoc est, eodem interprete, ἀδροτέρως, plenius vberiúsve cibandum, vt æger ad summum vsque vigorem perdurare queat. Et iis verbis Hippocrates omnes alios morbos qui peracuti & acuti non sunt intelligit, iuxta quorum vigorem vtcunque antea plenius cibare licuit, tenuis certe victus adhiberi debet.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Nihil est in his Commentariis annotatione dignum, nisi

ἀφαιρεῖν. quod interpres ἀφαιρεῖν dictionem conuerterit accessionem, quæ

quæ tamen Græcis dicitur παροξυσμὸς, vt in ea quæ ſequitur ſententia copioſius monſtrabimus. Quare in hunc modum Galeni verba rectius interpretabuntur: Quibus ſtatim vigor futurus eſt, hoc eſt, non multo poſt primam inuaſionem. His enim verbis Galenus morbos peracutos & acutos innuere voluit, vtpote quorum vigor ſtatim à prima inuaſione futurus eſt.

APHORISMVS XI.

Ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποςέλλεσθαι χρὴ, τὸ προςιθέναι γὰρ βλάβη. καὶ ὁκόσα κατὰ περιόδους παροξύνεται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποςέλλεσθαι χρή.

In acceſſionibus à cibo abſtinere oportet: ſiquidem cibum dare nocet. Et ſi qui per circuitus acceſſiones obtinent morbi, in ipſis acceſſionibus cibum fugere oportet.

IN hac ſententia docet Hippocrates, quomodo particulatim medicum cibum conuenienti modo offerre oporteat, in ipſis acceſsionibus à cibis eſſe abſtinendum præcipiens: quod nimirum naturam, quæ circa morbi materiam tum eſt occupata, cibus oblatus diſtrahat, atque adeo humores morbum efficientes adaugeat. Quid verò per acceſsionem, quæ Hippocrati & aliis Græcis παροξυσμὸς dicitur, ſit intelligendum, docet Galen. in ſequentis Aphoriſmi Comment. vbi ſic ſcriptum reliquit: Per acceſsionẽ nunc te oportet intelligere deterius tempus totius circuitus, quod eſt à prima inuaſione vſque ad vigorem. Vnde omnibus perſpicuũ fit, hoc in loco per acceſsionem non eſſe niſi principium, augmentum, & vigorem accipienda. Quare remiſsio, quæ Græcè ἄνεσις, & integritas, quæ διάλειμμα vocatur, ſub acceſsionis nomine minimè complectuntur, vt fuſius in libro de Temporibus morborum Galenus oſtendit. Eſt autem ἄνεσις, remiſsio, omne id tempus quod acceſſionem ſequitur. Hoc alio nomine in ſequenti Comment. & lib. I. de Iudiciis, cap. 3. παρακμὴ nominatur. Διάλειμμα autem, quod alij intermiſsionem, alij integritatem interpretantur, Galeno loco iam citato autore, eſt, ἐπειδὰν εἰς ἀπυρεξίαν ὁ παροξυσμὸς παύσηται, quando in quietem, &, vt ita dicam, infebricitationem acceſsio ipſa deſinit. Vnde palam etiam fit, acceſsionem interdum pro quatuor morbi temporibus particularibus

[Margin notes: In acceſſionibus cur à cibis abſtinendum. — Acceſsio quid. — παροξυσμός. — " " — Remiſsio. — ἄνεσις. — διάλειμμα Intermiſſio.]

accipi. In qua tamen significatione, in præsenti sententia, vt dictum est, ab Hippocrate non vsurpatur. His ita expositis, ad Hippocratem reuertamur, qui initio huius sententiæ præcipit, in omni accessione abstinēdum esse à cibo. Siquidem ὑποστέλλεσθαι idem significat, Philotheo interprete, quod μὴ τρέφειν. ὑποστέλλομαι enim Græcis est ἀναδύομαι, hoc est recuso, respuo, fugio. vt sit sensus: in accessione, id est morbi principio, augmento & vigore, cibum fugere oportet. Cibum enim προσφέρειν, offerre apponereúe detrimento est, propter causam suprà expositam. Et hunc verborum Hippocratis sensum esse legitimum testatur Gale. qui in lib. de Morborum temporibus, ita scribit: Hippocrat. in accessionibus abstinendum esse præcipiens docet, vt id solum tempus, quod ipse accessionem vocat, obseruemus. Nunquam enim in hoc nutrimus, verum in omni reliquo tempore remissionis. Interdum in alia eius parte. Siquidem ex simplici interim declinatione, interim ex declinatione & interuallo constat. Hæc ille. Quocirca in continentibus & continuis febribus, de quibus in prima huius aphorismi parte agit, non nisi in declinatione, quæ παρακμὴ, μείωσις, καὶ λύσις dicitur Græcis, nutrire oportet. In altera huius sententiæ parte, de febribus intermittentibus, quæ per certos circuitus redeunt, loquitur. Est autem circuitus περίοδον Græci appellant, vt in sequenti Comment. annotauit Gal. similis ad idem reditus: hoc est, vniuersum spacium à primo insultu vnius accessionis, vsque ad insultum alterius. Inquit igitur Hipp. Et si qui per circuitus accessiones obtinent morbi, in ipsis accessionibus, id est quatuor temporibus particularibus, aliter enim hic quàm paulo antè accessio accipitur, cibum fugere oportet. Quare in intermittentibus febribus non nutrire oportet, nisi vbi ad integritatem æger redierit, & à febre liber fuerit. Verum hic nobis quispiam Galeni autoritatem opponet, qui lib. 10. Ther. methodi è prolixa quadam ac venusta admodum de iuuene febre correpto historia, ægrotantes in ipsa accessione, imò in accessionis inuasione posse nutriri monstrat. Proinde quum quæritur, nunquid in accessionibus cibare liceat, diligenter de febribus ipsis erit distinguendum, vt eodem in libro Gale. ostendit. Nam quum accenditur febris propter mordentem acrimoniam excalefacti attenuatique à sole, & inedia, & laboribus humoris, maximum eius remedium

Margin notes: ὑποστέλλομαι. — Declinatio. — Circuitus. — Accessio. — Obiectio. — Quæstio, nunquid in accessione cibandū?

medium est humidum nutrimentum. Sicuti è diuerso, vbi ob plenitudinem, vel obstructionem, vel phlegmonem, vel, vt semel dicam, humoris alicuius putredinem febris est orta, maximo malo est cibus. Atque hos quidem nec in declinatione febris, citra noxam, nutrias, nedum ipsa accessione inuadente: illos verò omni certè tempore, sed potissimum per declinationem. Quapropter quum Hippocrates præcipit hoc in loco in ipsis accessionibus esse à cibo abstinendum, si per ægrotantis vires & corporis naturam liceat, intelligendum erit. Neque enim à temporibus tantum morbi cibandi consilia petenda sunt, sed & ab ægrotantis viribus, vt supra commemoratum est, & in Commentariis à Galeno annotatum.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In vno quoque.] Vnoquoque dictio vna est, in Græco enim codice est ἑκάστῳ. Ex summo.] Legendum, è futuro. Græcè enim est, ἐκ τοῦ μέλλοντος. In libro de Victu acutorum.] Quarto nimirum, Aphorismo 34. Reliqua rectè se habent, & annotatione nulla indigent.

APHORISMVS XII.

Τοὺς δὲ παροξυσμοὺς, καὶ τὰς καταστάσιας δηλώσουσι αἱ νοῦσοι, καὶ αἱ ὧραι τοῦ ἔτεος, καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἐπιδόσιες, ἤν τε καθ' ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνονται. ἀτὰρ καὶ τοῖσιν ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον, ἢν αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, βραχύνει. ἢν δ' ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει. καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήματα, καὶ ἱδρῶτες, καὶ δύσκριτα, καὶ εὔκριτα: καὶ βραχέα, καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

Accessiones verò, & constitutiones morbi, & anni tempora, et circuituum inter se incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per maiora fiant interualla, indicabunt. Sed et ex ijs quæ superueniunt, indicia accipiuntur: verbi gratia, si in morbo laterali incipiente, statim sputum appareat, morbum breuem fo-

re ostendit: sin postea appareat, lõgum. Quinetiam vrina, alui excrementa, & sudores vbi superuenerint, aut indicatu difficiles, aut faciles, vel breues, vel longos morbos fore ostendunt.

IN præscripta sententia rationem quandam nobis proponit Hippocrates, qua quidem quomodo accessiones & vniuersalia vocata morborum tempora deprehendere liceat, atque adeò num morbi futuri sint breues aut longi, iudicatu faciles aut difficiles docet, inquiens: Morbi indicabunt accessiones & constitutiones. Accessiones quidem, vt si tertiana fuerit, quod per tertium accessio fiat: si verò quotidiana, quod singulis diebus; at si quartana, quod per quartum. Constitutiones autem morbos indicare tum intelligemus, vbi quid constitutio sit, explicauerimus. *κατάστασιν εἰώθειν ὀνομάζειν ἱπποκράτης*, ait Galen. lib. 3. Epid. in præfatione Comment. tertij, *πᾶσαν ἰδέαν ἅπαντος πράγματος*. Constitutionem appellare consueuit Hippocrates, omnem cuiusque rei formam speciémue. Constitutionem itaque hoc in loco, eodem Gale. lib. 1. de Iudiciis, cap. 4, teste, quandam veluti morborum speciem nominat, secundum quam ex talibus & tantis constituuntur vniuersalibus temporibus. Quare quum constitutio non sit aliud, nisi qualiscunque ex vniuersi morbi temporibus cõpositio, morbos indicare constitutiones perspicuum est. Siquidem mõstrant num vniuersalia tempora breuia, aut longiora futura sint: hoc est num morbus peracutus, acutus, vel diuturnus futurus sit, quẽadmodum Gale. in Comment. copiosius explicat. Cæterum anni tempora, accessiones quoque ipsas & constitutiones indicabunt. Si enim æstate morbi inuaserint, magna ex parte biliosi erunt, atque adeò per tertium accessiones habebũt, citóq; finientur. Contra vbi hyeme exorti fuerint pituitosi vt plurimum erunt, singulisq; diebus affligent, & tardius desinent. Circuituũ quoque inter se incrementa, hoc est, Galeno in Comment. interprete, accessionũ quæ in circuitibus fiunt augmenta, siue quotidie, siue alternis diebus, siue longiore tempore fiant, constitutiones indicabunt. Accessiones enim inuicem conferẽdæ sunt, si accelerant, vel non, si longius durant aut minus, si maiores vehementioréſue sunt aut non: hoc est, necesse erit vt horam in qua fit accessio, longitudinem accessionis, ac magnitudinem eiusdem

Morbi indicant accessiones.

Constitutiones.

κατάστασις.

Constitutio.

Anni tempora.

Circuituũ incrementa.

eiusdem diligenter cõsideremus, vt multis in Commen. Gale. & lib.j. de Iudiciis, cap.3. & 4. vbi ex professo hæc Hippocratis verba enarrat, prosequitur. Hoc loco sciendum erit, pleraque exemplaria, vbi nos secuti Galenum, legimus ἐπιδόσεις, habere ἀντ]αποδόσεις. Quam quidem lectionem nec ipsi improbamus, quum ἀνταπόδοσις nihil aliud sit, nisi vicissitudo, seu alternatio, mutatio ex alio in aliud, & quædam veluti varietas, vt sit sensus: Circuituum seu accessionum quæ in iis accidunt, vicissitudinem ac varietatem esse considerandam, quòd ex iis num morbus breuis aut diuturnus futurus sit, cognoscere liceat. Sed & ex iis quæ superueniunt de accessione & constitutione, indicia sumuntur. Quam quidem partem vt rectius assequamur, prius quid ille per ἐπιφαινόμενα intellexerit, exponemus. ἐπιφαινόμενα itaque, Galeno lib.1. de Iudiciis, cap.5. teste, vocat Hippocrat. symptomata, quæ non simul cum morbo inuadunt & incipiunt, sed subinde apparent ac superueniunt. Quod pleuritidis exemplo, quo & ipse Hippocrates hoc loco vtitur, planum faciemus. Cum pleuritide seu morbo laterali vna inuadunt acuta febris, dolor lateris pungenti similis, tussis, & spirandi difficultas, symptomata. Superueniunt autem reliqua omnia, quorum quædam huic morbo propria, quædam verò cõmunia reliquis etiam morbis sunt. De communibus hic nihil dicemus, quæ tamen Galenus loco iam citato ex secundo Prog. lib. producit. Inter propria autem sputũ recensetur, quòd si statim incipiẽte morbo apparuerit, hoc est, Philotheo interprete, ἐνδον τριῶν ἡμερῶν, intra tres dies: morbum breuem futurum esse ostendit. Sin postea, πτύσιν περὶ τὴν δεκάτην τετάρτην, circa decimumquartũ diem, ait Philotheus, longum fore morbum significat. Quinetiam vrinæ, vt lib.2. Prog. Aphoris. 26. & sequentibus copiosè Hippocr. & lib.1. de iudiciis, cap.12. Galenus docent, morbi constitutionem monstrant. Sic alui excremenra, de quibus 2. Prog. Aphoris. 13. & sequentibus Hippocrates, lib. autẽ 1. de Iudiciis, cap.11. Galen. agunt: & sudores, de quibus 1. Prog. Aphoris. 29. vbi superuenerint, iudicatu faciles aut difficiles, breues aut diuturnos fore morbos ostendunt. quemadmodum hæc omnia, quorum hic tantum capita attingit fusius in Prognosticis, vt dictum est, & in Commentariis suis, copiosissimè verò in lib.1. de Iudiciis, vbi ex professo hanc Hippocratis sententiam enarrat, Galenus prosequitur.

ἀνταπόδοσις quid.

Ἐπιφαινόμενα quæ.

Sputum pleuriticorum.

Vrinæ.

Alui excrementa.

Sudores.

Accesſionum ſucceſsiuas reciprocationes.] Græcè legitur, αὐταποδόσεις τῶν παροξυσμῶν viciſsitudines acceſsionum. Libro 1. de Criſib.] Cap. 45. & 6. ſcilicet. Per capita.] Hoc eſt paucis, & ſummatim: id enim διὰ κεφαλαίων, καὶ συγκεφαλαίως Græcis ſignificat. Similes proportiones.] Legendum ſimpliciter proportiones, & expungenda dictio ſimiles. Græcè enim eſt, αὐτά τε αἱ νόσοι, καὶ τὰς τῶν παροξυσμῶν ἀναλογίας δηλώσουσι: ipſi quoque morbi, etiã acceſsionum proportiones oſtendent, &c. Incendentes.] καυσώδεας, ardentes. Typhodes. τυφώδεας. Febres τυφώδεας, Galen. lib. 7. Aphoriſ. Comm. 43. & in libro aduerſus Lycum teſte, alio nomine ἰλώδεας, hoc eſt, humidæ vocantur. Sunt aut humidæ febres, in quibus à prima ſtatim die ęgri ſudant, ſudoreq; ipſo aut parũ, aut nihil iuuantur. Cito terminabit.] ταχυκρίσιμος, velocis iudicij. Non expectata ſecunda acceſsione.] Græcè, οὐδὲν ἔτι τῆς αὐτοποδόσεως δεηθέντες, non indigentes, præterea viciſsitudine. Iuxtangina.] Cynanche, Græcè enim eſt κυνάγχη. Diſcriminat verò hoc loco Gale. de ſententia quorundam Synanchẽ à Cynãche, que tertia eſt anginæ ſpecies, ab Hippocr. lib. 3. Progno. Aphoriſ. 20. cõmemorata. Hæc accidit Gal. ibidem in Comm. teſte, quando ægrotantes vehementer ſtrangulantur, ac dolore afficiuntur, nec inflammatio, aut eryſipelas apparet, aut in ceruice, aut faucibus. Verum paulò pòſt iſtam de C. & S. differentiam deridet. De qua re in Compendio etiam noſtro diximus.

Aeſtate quartanæ.] θέρινοὶ τεταρταῖοι, æſtiuæ quartanæ.

Induſtria vitæ.] Græcè eſt ἐπιτηδεύματα, inſtituta, ſeu genera vitæ, id eſt, artes quas quiq; exercent: verbi gratia, equitatio, piſcatio, venerea, balnea, deambulationes, nauigationes, venationes, & iis ſimilia, in quibus aliquid corpore operamur. Teſtis Gal. lib. 3. de Sympt. cauſis. c. 1. Pleriq; interpretum, ſtudia, genera vitæ interpretantur. Per acceſsionẽ autẽ te oportet intelligere.] Adiicienda dictio, nunc: Græce enim eſt, παροξυσμὸν δὲ ἀκούειν σε νῦν χρή. Siquidem acceſsio hoc loco, vt in Comm. noſtris comprehenſum eſt, deterius tantũ tẽpus totius circuitus ſignificat: hoc eſt principiũ, augmentũ, & vigorem excluſa declinatione. Aliàs acceſsio pro quatuor morbi particularibus tẽporibus accipitur. Cuius rei teſtis eſt Gal. qui lib. 2. de Differ. feb. cap. vlti. ita ſcribit: Atque eodẽ rurſus modo

Marginalia: διὰ κεφαλαίων. — τυφώδεας. febres. ἰλώδεας. Humidæ febres. — Cynãche. — ἐπιτηδεύματα. Studia ac genera vitæ.

do principium, augmentum,vigor, declinatio fit acceſsionis, &c. Similem anticipauerit proportionem.] Expungenda dictio ſimilem. Græca enim ſic habent, προλαμβάνει τὴν ἀναλογίαν, anteuertit proportionem,atque ita anteuertendo,&c.

Contraria autem acceſsio, quæ ſcilicet parua faciat incrementa omnium eorum quæ diximus, quantum ad hoc attinet,longius diſtare futurũ morbi vigorem oſtẽdit.] Græcè eſt ὁ δ' ἐναντίος παροξυσμὸς ὁ μικρὸς δηλονότι, προσθήκας ποιούμενος ἑκάστου τῶν εἰρημένων ὅσον ἐπὶ τούτῳ, τὴν ἀκμὴν ἐπιδείξεται πορρωτέρω γενήσεσθαι. Contraria verò acceſsio,exigua videlicet,incremẽta vniuſcuiuſq; prædictorum ſuſcipiens, quantũ in ea eſt,tardiorem futurũ morbi vigorẽ mõſtrabit. Vniuſcuiuſq; prędictorũ, nẽpe anticipationis,vt ita dicã,longitudinis,& vehemẽtiæ acceſsionis. Cũ primo exquiſitæ morborum principio.] Quod ſcilicet omni latitudine caret:cum duobus aliis,quę latitudinẽ obtinent. De quibus lib.1.de Iudic.cap.7.Gale.copioſe tractat. Sed in eadem tractatione.] Libro nimirum primo, cap.15.

Morbum inchoantem breuiat.] Expungenda vox inchoantem. Siquidẽ Græca ſic habent, οἷον ἐν πλευριτικοῖσιν πτύελον αὐτίκα ἢν ἐπιφαίνηται ἀρχομένου μὲν βραχύνει. Veluti in pleuriticis, ſi ſtatim inchoante quidem morbo, ſputum apparet, breuiorem eſſe oſtendit. Quem ægrotũ ego in 1.lib.de Criſib.]cap. nimirum 18. Decreuerunt.] Græcè eſt συνιδοσαν, minores factæ ſunt. Ne ſcilicet quis iudicatas eſſe febres intelligat.

Hoc enim accidit in omnibus.] Græcè eſt συμβαίνει γὰρ ἐπὶ τῶν φλεγμονῶν ἁπασῶν., Siquidẽ in omnibus inflãmationibus accidit, &c. Ilia circa dolorem extenta.] Græcè ἢ τὶς ὑποχονδρίου σύντασις ἀνώδυνος, Aut hypochondrij dolore vacans extenſio. Eſt enim hypochondrij vox retinenda, ꝙ nullã Latinã habeamus, qua partẽ hanc corporis propriè exprimamus. Nã & ſi Cornel. Celſus, & nonnulli interpretes hunc ſecuti ὑποχόνδρια præcordia conuertunt : tamen Plin. libro 11.cap.37. φρένας etiam hac voce appellare, quod ſcilicet cordi prætendantur,non eſt veritus. Quare cum ambigua ſit vox præcordiorũ,præſtat Græca vti. Porro hypochondria ſunt partes ſupra vmbilicũ vtrinq; ad latera ſpuriis coſtis ſubiectæ. Sic dictæ, quòd ὑπὸ τοῖς χόνδροις, ſub cartilaginibus ſitæ ſint. Perperam itaque hoc loco interpres ὑποχόνδρια conuertit Ilia, quæ Græcis peculiari voce λαγόνες dicuntur, ſuntq; partes ad

Hypochõdriũ quid.
Pręcordia φρένες.
Ilia.

os ilium positæ. Hallucinationes.] Græce, μαρμαρυγαὶ, splendores. In primo libro Epidemiarum.) Sectione 2. constitutione secunda. Vrina optima, &c.] 2. Progno. 26. Rursus cùm dicit.] 2. Prognost. 13. In hunc modum scribit 2. Prog. 43. Sic ergo inquit] 2. Epid. sect. 2. Quo tempore.] Græce est, καθ' ὃν ἂν χρόνον, quocunque tempore. In libro de Crisibus.] Primo scilicet, capit. 7. & 14. Ilia.] Hypochondria, vt suprà monuimus. In libro de Crisibus.] Primo nimirum, capite vndecimo & duodecimo.

APHORISMVS XIII.

Γέροντες εὐφορώτατα νηστείην φέρουσι, δεύτερον οἱ καθεστηκότες, ἥκιστα μειράκια, πάντων δὲ μάλιστα παιδία, τούτων δὲ αὐτέων ἃ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑωυτῶν προθυμότερα ἐόντα.

Senes facillimè ieiunium tolerant, secundo loco qui constantem ætatem agunt, nullatenus adolescentes: omnium verò minimè pueruli, præsertim illi qui inter ipsos fuerint alacriores.

Aetates quot numero.

DIfferentiam ætatum aliquid conferre ad victus rationem probè constituendam, hoc in Aphorismo Hippocrates monstrat. Quum verò alij aliter de ætatibus loquantur, nos de Galeni sententia, in sex has ipsas digeremus differentias. Prima quidem harum Pueritia existit, quæ confestim ab eo tempore, quo infans maternū egreditur vterum, incipit, & durat vsque ad annum decimumquintum. Altera ętatis differentia, Pubertas dicitur, & Gale. lib. 3. Aphor. Commen. 27. & lib. 5. Aphoris. Com. 7. teste, initium capit anno decimoquinto, & ad decimumoctauum extenditur. Tertia ætas vocatur Adolescētia, incipit anno decimooctauo, Gale. lib. 5. Aphoris. Comment. 9. autore. durátque ad vicesimumquintum. Eam Hippocrates sub pubertate complectitur, & interdū etiam Galen. vt lib. 5. Aphor. Comm. 7. Quarta, Iuuentus, vigor, florens seu vigens ætas, & consistendi tēpus appellatur. Orditur anno vigesimoquinto, & ad trigesimumquintum extenditur. Quinta ætas Græce καθεστηκυῖα, Ciceroni in Dialogo de Senectute, Constans & media, inter iuuentutē nimirum & senectutē, nomina

Pueritia.

Pubertas.

Adolescētia.

Iuuentus. vigor. Florens ætas. Consistendi tēpus. καθεστηκυῖα.

minatur. Interpretes aliquot minùs rectè consistendi ætatē vocant. hoc enim nomine, vt dictū est, Iuuentus appellatur. Constans ætas Græcis etiam παρακμαστική & παρακμή, hoc est declinans vocatur, vt libr. 3. Aphoris. Commentar. 30. & libr. 5. de Tuenda valet. ca. vlt. testatur Gale. Sic autem nominata est, quod in ea vires decrescere incipiūt. Appellatur quoq; iisdem ἀνδρία, id est, virilis ętas. Incipit anno trigesimoquinto. & finitur quadragesimonono. Sexta ætatis differētia senectus appellatur. Huius autem, Gale. lib. 5. de Tuenda valet. teste, tres sunt partes. Prima est eorum qui ὠμογέροντες, hoc est viridi senecta præditi, dicuntur: quod nimirum adhuc ciuilia obire negotia queant. Eius initium est anno quinquagesimo, & durat ad sexagesimum. Secunda est eorum, qui ciuilia munia propter virium imbecillitatem obire haud valent. Hæc incipit anno sexagesimo, & protenditur in septuagesimum. Tertia, in qua est extrema virium imbecillitas. Orditur anno septuagesimo, & durat vsque ad vitæ finem, qui magna ex parte anno 80. imminet, vt sacra etiam testatur scriptura Psal. 90. Cæterum in præsentia Hippocrates per senes, quos γέροντας vocat, intelligit eos, qui in prima parte senectutis, Gal. etiam in Comm. teste, constituti sunt. Hi quidem facillimè ieiunium ferunt, quod sci licet frigidiores sint, & cibos minus conficere, iam labefactata nōnihil virtute, possint. Contrà, qui in altera & extrema parte sunt senectutis constituti, hi famen tolerare non possunt, sed crebro, paucis tamen cibis, sunt reficiēdi. Secundo loco famen facilè ferunt, qui constantem iam ętatem agunt: hoc est Philotheo interprete, οἱ ἐν παρακμῇ τυγχάνοντες, qui in declinatione existunt. Hi vtique cum à vigore recedāt corpus haud similiter calidum, Gale. li. 3. Aphoris. Commen. 30. teste, vt antea, obtinent. Quapropter iuuenibus sunt frigidiores, atque adeo paucioribus etiam alimentis indigent, famémque post senes cæteris ætatibus facilius ferunt. Frigidos autem esse virilem seu constantem ætatem agentes, docet etiā Hippo. qui lib. 1. de Victus ratione ita scriptū reliquit: Vir vbi iam corpus eius constiterit, frigidus & siccus est, quod nimirū caloris excessus impetúsue non amplius præpolleat, corpúsq; quiescēs augeri desinat, ac frigidius factum sit. Siccitas etiam prioris ætatis inest. Quin etiā Galē. loco paulo antè citato, corpus in constante ętate, non similiter vt in iuuentute, calidū esse tradit. quod plus in

Constans. Media. παρακμαστική. Declinās. ἀνδρία. Virilis. Senectus. Senectutis tres partes. ὠμογέροντες.

Per senes quid intelligat Hippocrates.

Constantē ætatem agētes frigidiores iuuenibus.

ἤκιστα. Adolescẽtes famẽ ferre non posse. Pueruli omniũ minimè.

ea atræ bilis generetur. Porrò nullatenus, id enim ἤκιστα significat hoc loco, adoleſcentes famem ferre poſſunt, quod ſcilicet calor corpúſque eorum in aſsiduo ſint incremento. Qui enim creſcunt, vt ſequenti aphoriſmo teſtatur Hippocra. plurimum habent calidi innati. Omnium minimè pueruli famem tolerant, διὰ τὸ εὐδιαφόρητον ἔχειν τὸ σῶμα, ait Philotheus, καὶ διὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, quod corp' perſpiratu facile obtineāt, & quod calor innatus iis plurimus ſit. Adde cauſam tertiam, quod nondum iuſtam incrementi perfectionem cõſecuti ſint.

Puerorũ ſubſtantia omniũ facillimè digeritur.

Puerorum autem ſubſtantia omnium facillimè digeritur ac diſsipatur, Gale. in fine lib. 9. Ther. meth. teſte. propterea quod eſt omnium humidiſsima. Quare inedia aliiſque vacuantibus præſidiis haud eget, quũ habeat ex ſeipſa vnde naturaliter vacuetur. Inter pueros autem, minus ieiunium ferunt qui ſunt προθυμότεροι, alacriores, animoſioréſue. Siquidem προθυμία Græcis propriè alacritatem ſignificat. προθυμότεροι itaq; illis dicuntur, qui ad actiones alacres & prompti ſunt. Minus inquam ieiunium ferunt, qui inter pueros ſunt alacriores, quia cæteris ſunt calidiores. Promptitudinē autem & alacritatem ad actiones, caliditatis copioſioris eſſe ſignum, Gale. cap. 29. & 33. Artis medicæ palàm teſtatur.

προθυμία. προθυμότεροι. Alacriores pueros minus ferre ieiuniũ.

ANNOTAT. IN GALEN. COM.

Qui ætatem canſiſtentem.] Græcè eſt, οἱ καθεστηκότες, qui ætatem conſtantem agunt. Sic paſsim hoc loco pro conſiſtens, ſubſtituendum conſtans. Nam ita Cicero hanc ætatem, quæ inter iuuenes ac ſenes media eſt, vt diximus, vocare ſolet. Inter hanc ætatem & adoleſcentiam altera quędā eſt.] Intelligit iuuentutem, quæ inter adoleſcentiam & conſtantem ætates, vt ex Commentariis noſtris palàm fit, media exiſtit.

Conſtans ætas.

APHORISMVS XIIII.

Τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μή, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν, διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται. ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυται. διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Quæ crescunt corpora, plurimum caloris innati obtinent, itaque plurimo alimẽto indigent, alioqui corpus absumitur. Senib. verò parum caloris inest, propterea paucis alimẽtis indigent: siquidẽ à multis extinguitur. Hac etiam de causa febres non æque acutæ senibus accidunt: corpus enim eorum frigidum est.

HAec sententia præcedentis causam exponit, cur scilicet senes ieiunium facilè, contra verò pueri & adolescentes nullatenus tolerent. Quæ crescunt augentúrue corpora inquit Hippocrat. plurimum innati caloris habent. Per αὐξανόμενα vero intelligit corpora, præsertim puerorum, adolescentum ac iuuenum, quod scilicet in asiduo adhuc sint incremento. Plurimum autem habere caloris innati hæc corpora omnia, reliquarum præsertim autem ætatum respectu, Galenus etiam infrà Comm. 15. ostendit, vbi sic scriptum reliquit. Neq; enim aliud quicquam animal ab initio formauit, sicuti neque rursus adauxit, aut vsque ad mortẽ enutriuit, quàm calor innatus. Hic igitur omnium operum actionúmve naturalium causa est. Hæc ille. Proinde Hippocrates rectissimè è corporum incremento innati caloris copiam colligit. Cæterum cum hæc vox θερμὸν, calidum, vt lib. 1. de Temper. & hoc loco in Comment. fusius docet Gale. æquiuoca seu ambigua sit, bifariámque accipiatur, sciendũ, hic ab Hippocr. non ad qualitatem, sed ad substantiam eam referri, ita vt per calidũ innatũ, substantia caloris innati, & minimè qualitas veniat intelligenda. Quid vero sit calor innatus Hippocrati, ostendit Gal. lib. 5. de Simplic. medi. facul. cap. 8. inquiens: Cognoscere oportet Hippocratem innatum dixisse calorem, quem in quoque animãtium & natiuum spiritum nominamus. Verum nihil prohibet sanguineam substantiam, simúlque aëream, vnà cum spiritu calidum inaudire innatum. Qualis verò sit caloris natiui substantia, Galen. in Commen. etiam copiosè explicat. Quum itaque quæ augentur corpora calorem innatum plurimum habeant, consequitur etiam quòd plurimo alimento indigeant: quod nisi subministratum fuerit, necesse est corpora illa absumi. Quod quidem de corporibus puerorum, quorum substantia calida & humida est, atque adeò de ea plurimum

αὐξανόμενα.

Calidum.

Calor innatus.

Quæ augentur corpora, cur plurimo alimento egent.

dige

digeritur ac diſsipatur, vt dictum eſt in præcedentis aphoriſmi enarratione, maxime verum fuerit. Quocirca paulò ante monuimus, per αὐξανόμενα, puerorum præſertim corpora inaudiẽda eſſe. Proinde cum puerorum corpora ad diſcutiendum ſint natura prona & calida, nihil mirum, calorẽ, non ſuppoſito alimento, eadem abſumere. Sunt igitur ad tolerandam famem minus idonea. Contrà ſenes facile tolerant ieiunium: parum enim iis natiui caloris ineſt, adeóque paucis alimẽtis (id enim vox ὑπεκκαύματα Hippocrati, Galeno in Comm. teſte, qui τροφὰς ſignificare tradit, hoc loco denotat) indigent. Quare ſi quiſpiam illis copioſum alimentum ſuppeditet, nihil aliud efficiet, niſi quod eorundem calorem extinguet. Quod ſimilitudine pereleganti Gal. in Comm. comprobat. Cæterum cum ſenibus parum caloris innati inſit, hócque nomine illi corpus frigidum obtineant, fit vt etiam non perinde, atque iuuenes acutis febribus corripiantur.

Senes facile tolerare ieiuniũ ὑπεκκαύματα.

Senes cur acutis febrib. non obnoxij.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

In Comm. de Temperaturis.) lib. 2. cap. 3. In iuuentæ vigore.) ἀκμάζοντες, Græcè eſt. Habent enim hi quidem.) ἔχουσι γὰρ οἱ μὲν δριμύτερον τὸ θερμὸν, οἱ δὲ πλέον: Habent enim illi, florentes ſcilicet, calorem acutiorem: hi vero, pueri nimirum, abundantiorem. Temperati.] Melius temperata conuerteretur. Siquidem Græce eſt, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν κεκραμένας. Cùm melius ſit dicere, &c.) Græca ſic habent, ἄμεινον γὰρ τὸ μᾶλλόν τι καὶ ἧττον, καὶ σφοδρότερον, καὶ ἀμυδρότερον, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα ταῖς ποιότησιν ἀναφέρειν ὀνόματα. Melius enim magis & minus, vehementius ac debilius, omniáque iis ſimilia vocabula qualitatibus accommodare. Exiſtimationem.) ὑπόληψιν, opinionem, vel rectius ſuſpicionem. Qui nedum plus, neque, &c.) Græce eſt οἱ τινὲς οὐχ ὅπως πλεῖον, ἀλλ' οὐδὲ τῷ πρόσθεν ἰσον ἔχουσιν, qui nedum plus, ſed neque priori obtinent æqualem. Et qui caloris &c.) Grȩce legitur, καὶ δὴ καὶ αἱ δι' ὅλου τοῦ σώματος ἡμῶν ἀπόρροιαι ἔπονται, καπνώδεις μὲν καὶ λιγνυώδεις, καὶ ξηρὸν, καὶ δριμεῖαι τῷ ἐπικτήτῳ θερμῷ. Sed & effluxus qui è toto corpore fiunt, caloris quidem aduentitij ſunt fumei, &c. Alteram.) ſcilicet ſuauem, quidẽ plurimam habent pueri: alteram triſtem videlicet, &c. Obtinentur.) ἐπικρατεῖται, vincitur, ſuperatur. Humida ſiquidem eſt maxime, &c.) Græce eſt: ἡ μὲν γὰρ ὑγρὰ κατὰ τὸ ἔμφυτον θερμὸν μάλιστα,

μάλιστα, ἐξ ὑγρῶ γὰρ ἡ γένεσις ἡ μῖν, ἡ δὲ ξήρα κατὰ τὸ ἐπίκτητον. Humida enim est maxime innati caloris, scilicet substantia, quoniam ex humido nostra est generatio: sicca vero, acquisititij. Quantum istæ.) Calida aquosa scilicet, & aerea, substantiæ. Idcirco plurimum ab ipsis, &c.) Græcè legitur, διὰ ὅτι πλεῖστον ἀποῤῥεῖν αὐτῶν ἀναγκαῖον ἔστι πλείστης τε δεῖται τροφῆς: Idcirco plurimum ab ipsis defluere est necessarium, plurimóque egent alimento. Quod paucis fomentis. &c.) Quod abundat. græcè enim est διὰ ὅτι ἄρα φησὶν ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται. Ignem) Calidum. Græcè enim est, τὸ θερμόν. Totis simul.) ἀθρόοις, confertis. Scriptos à me Commentarios.] Adiiciendum hosce. siquidem Græcè est, ἐξηγησαμένων τῶν ὑπὸ ἐμοῦ ὑπομνημάτων. Liber autem Galeni aduersus Lycum est in tomo septimo Latinæ editionis.

APHORISMVS XV.

Αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσι ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖον ἔχουσι, τροφῆς οὖν πλείονος δέονται. σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

Ventres hyeme et vere natura calidissimi sunt, somnique longissimi. Quocirca ijs temporibus alimenta copiosiora dari debent. Siquidem innatum calorem copiosiorem habent, pluribus igitur alimentis egent. Argumento sunt ætates & athletæ.

PLurimum habere momenti ad rectam victus rationem instituendam anni tempora, hac sententia Hippocrates disertè monstrat. Nam cum aliqua temporum ventres efficiant calidiores, fit vt iisdem temporibus alimenta copiosiora sint danda, Aliqua verò frigidiores, hinc in illis minus ciborũ exhibendum. Quare, inquit, ventres hyeme & vere natura, hoc est, Galeni interprete, calore natiuo, calidissimi sunt. Per ventrem verò, quem κοιλίαν vocat Hippocrates, Philotheo quoque teste, non tantum τὴν γαστέρα, hoc est, cibi receptaculum, ventriculum propriè appellatum, intelligit: verumetiam vniuersam

Natura. Venter. κοιλία.

sam cauitatem, in qua inteſtina & alia inſtrumenta coctioni miniſtrantia continentur. Non autem temerè ab Hipp. adiectum eſt φύσει, natura cum enim duplex ſit calor, vnus natiuus atque adeo familiaris corpori, alter aduentitius & ſqualli-dus, hi ſane non ſimpliciter calidiſsimi ſunt ſed calore natiuo, vt commemoratum eſt. Proinde pauciſsimum hunc æſtate obtinent, abundant vero aduentitio. Vnde hoc tempore marceſcit potius, quàm nutritur corpus. Cõtrà accidit hyeme & vere, quia tum calor natiuus cibi appetentiam intendens, atque cõcoctiones efficiẽs, eſt plurimus. ſomni quoque propter longiores noctes longiſsimi ſunt: quare etiam propter plura alimenta, quæ iis tẽporibus aſſumũtur, & duabus iam dictis de cauſis probe conficiũtur, corpus magis quã æſtate nutritur: quemadmodũ copioſiſsimè in Comm. à Gal. demonſtratum eſt. Sõnus vero cõcoctiones iuuat, quod per eum calor naturalis interiora petat. Hinc ab Hipp. ſcitiſsime ac breuiſsimè dictum eſt, τὸ αἷμα ἐν ὕπνῳ ἔσω μᾶλλον φεύγει, Sanguis per ſomnũ intro magis repit. Cæterum hyeme ventres calidiſsimi ſunt, propter ambientis frigiditatem, quæ corporis meatus conſtringit ac denſat. Calor autem natiuus non inueniens exitum, difflari prohibetur: quare intrò delatus, rurſus ad exteriora progreditur, & multiplici ſpecie motus calefactus multiplicatur, ac ſeipſo calidior fit. Initio veris calidiſsimos eſſe ventres, cõſtat eadem ratione, quoniã frigus tũ pollet. In medio vero eiuſdem, quòd ea tẽporis pars optimè ſit tẽperata. Porro quod iã dictis tẽporibus, in quib. natiuus calor eſt copioſior, plurimũ alimenti ſit neceſſariũ, argumento eſſe ait Hipp. ætates & athletas. Siquidem pueri quia calorem natiuum plurimum obtinent, idcirco pluribus etiam alimentis egent, eadémque conficiunt. Athletę vero quia crebris exercitiis, quibus operam dant, natiuum calorem auctiorem reddunt, ideo multis vtuntur alimentis.

Color natiuus æſtate pauc⁹, hyeme cõtra plurimus.

Somnus coctioné iuuat.

6. Ep. Pa. 5. Aph. 29

Cur ventres hyeme calidiſsimi.

Quare vere calidiſſimi.

Pueri.

Athletæ.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Pro argumento ponitur] Græcè ἀξιόλογον τεκμήριον ἐστὶν, effatu dignum argumentum eſt. In hoc ipſo affectu.] Græce ἐν τούτῳ πάθει, in hoc ipſo vitio malóve. Et aerea humiditas] Gręca exemplaria hic variant. Aldinũ legit ὀῤῥώδης ὑγρότης, ſeroſa humiditas. Alia habent ἀερώδης, aerea. Nonnulla σπερματώδης, ſeminalis. Sic legiſſe antiquũ interpretẽ cõſtat, qui conuertit, ſpermatis humectatio. Vtcũque autẽ legatur, planũ eſt, tertium

Tertium corpus

tium corpus quod primæ nostræ naturæ substantiā cōplet, esse semen: quod, vt tradit Gal. lib. 1. de semine, per vasa ad vterum pertingentia trahit ad se sanguinē & spiritum, vt merito hæc tria esse dixerit Gale. ex quib. substantia nostra constet. Potest vero semen appellari humiditas ὀῤῥώδης, quod scilicet substantia serosum ac liquidū sit: ἀφρώδης vero, quia vt in Cōm. Galeni precedente est commemoratum, plurimum aeris calidi & humidi in se continet. Atqui si parum defluit.] Locus hic Galeni subobscurus esse videtur. Respondet autem cuidam obiectioni tacitæ, cuius quis occasionem ex iis quæ paulo antè dicta sunt, sumere posset. Nam cum hyeme propter circumstantem extrinsecus frigiditatem corporis meatus constringi ac cohiberi contingat, atque adeo hoc nomine vt parum defluat ac discutiatur necesse sit, plurimum alimentum hoc tempore dari nō oportet. Siquidē nutritio est, eius quod euacuatur expletio. Nutritionē autē defluentis substātiæ esse expletionem, Gal. etiam lib. 1. de semine testatur. Atque hęc quidē est obiectio, qua quis aduersus Hippocratis sententiam vti posset. Causę vero inquisitio.] Hic ad obiectionem factam respondere, causámque explicare incipit, cur scilicet hyeme, non obstante quod ab ambiente frigido meatus corporis obturentur, plura quàm æstate alimenta sint danda. Neque enim adeo Hippocratem. &c.] Græcè, οὐ γὰρ δὴ Ἱπποκράτει μόνῳ μάχεται τὸ προβεβλημένον ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. Non enim Hippocrati tantum pugnat quod obiectum est, verūetiam aliis omnibus. Siquidem προβάλλομαι interdum idem significat quod prætendo aliquid & obiicio. Hinc προβεβλημένον, quod propugnandi gratia opponitur, & obiicitur. Sēsus itaque verborū Galeni est: Nō esse plura hyeme dāda alimēta, non tantum cum iis quæ tradit Hip. verum etiā cū aliorū omniū pręceptis pugnat. Ea quę fit per sensui occulta, &c.] Græcè τῇ διὰ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν πόρων. διαπνοὴν itaque interpres difflationem conuertit, quam reliqui transpirationem interpretantur. Est autem διαπνοὴ, Gal. cap. 7. lib. de Sympt. differ. teste, aeris per vniuersum corpus introitus & exitus. Tu vero animaduerte, &c.] Hic plane quod obiectum est diluit Galenus, rationémque cur hyeme plura sint danda alimenta, soli Hippocrati, eiúsque sectatoribus esse εὔπορον, hoc est obuiam, aliis autem esse ἄπορον, id est perplexam explicatúque difficilem ait. Nam cum calor natiuus efficiat occultam

quod primę nostrę naturę substantiā cōplet, esse semen.

Locus Galeni subobscurus explanatur.

Obiectio.

προβάλλομαι.

προβεβλημένον.

διαπνοὴ.

Obiectionis solutio.

transpirationem, διαπνοὴν Græci vocant, vt comprehensum est: hícque hyeme plurimus fit: consequitur etiam hoc tempore occultam transpirationem fieri, & eam quidem sufficientem. Si autem per latentem transpirationem animalium corpora hyeme diffiantur, necesse etiam est, vt tum alimenta dentur, eaque plurima. Nam nisi abundans calor naturalis habeat, quo fruatur, alimentum, primus ipse, ait Galen. in Comment. ab ambiente frigore superabitur. Cum ipso vero, & concoctio ciborum debilitabitur. &c. Cibi appetentiam] Natiuus calor intendit appetentiam, contrà non naturalis calor eandem deiicit ac impedit, vt testatur etiam Gal. lib. 1. de Sympt. causis, cap. 7. vt vero appetentiam naturalem calor natiuus efficit, sic frigiditas non naturalem appetentiam excitat, vt Gal. loco iam citato copiosius docet. Diocles inquit sudores.] Eius dogmatis Dioclis meminit etiam Galen. cap. vltimo libri de Sympt. differ. Voluit autem prorsus Diocles, sudores esse præter naturam ea de caussa, quia cum calor natiuus est validus, omnia quæ ad corpus pertinent, rectè administrantur: Omnibus autem iis rectè administratis, & alimento à natura superato, nunquam sensibilis humor, qualis sudor est, per cutem excernitur. Quanto enim fortior, vt testatur in Comm. Galen. natiuus calor fuerit, tanto magis transpiratio effugit sensum. Extenuatur.] Græcè, λελέπ]ωνται, extenuatæ sunt. Optimi.] Græcè χρηστοῦ, boni. Toto animalis corpore.] Græcè, καὶ παντὶ τῷ τοῦ ζώου μορίῳ, in quauis animantis parte. Vnumquodque animal, &c.] Græcè πολὺ μὲν εὐσαρκότερον ἕκαστον ἑαυτοῦ γίνεται, vnumquodque multo seipso carnosius fit. Vel aliud.] Adiiciendum tale. Græcè enim est, ὅτι τοιοῦτον ἕτερον ἐν τούτῳ νόσημα ἐργάζεται. Qualitate.] Græcè, ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος θερμασίας, ex ambientis caliditate.

Dogma Dioclis, sudores esse præter naturam.

APHORISMVS XVI.

Αἱ ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ παιδίοισι, καὶ τοῖς ἄλλοισι τοῖσιν οὕτως εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι.

Victus humidus omnibus febricitantibus prodest, præsertim verò pueris, & alijs qui hoc genere victus vti consueuerunt.

Hac

Hactenus Hippo. de Victus ratione quæ ægrotis debetur, verba fecit: nunc vero de victu, qui tam ægrotis, quàm sanis conuenit, agit. Cum autem præcedente sententia de quantitate victus sanorum iuxta tempora anni differuisset, in præsenti de qualitate victus cum ægrorum, tum sanorum tractat. primúmque qualis febricitantium, atque adeo eorum qui præter naturam affecti sunt, victus esse debeat, docet. Deinde qualis puerorum, aliorúmque qui secundum naturam se habent, inquiens: Victus humidus omnibus febricitantibus confert, quod scilicet eiusmodi affectus calidus & siccus sit. Per humidum autem victum, eum potissimum Hipp. intelligit, qui potentiâ humidus est: quanquam si simul etiam actu humidus ac liquidus est, plus prodest. Quapropter is victus non ea solum ratione quia humectat prodest, sed etiam quia facillimè concoquitur. Nam si quod concoquitur, primùm liquari, deinde distribui in corpus debet, ægrotus vero cibum facillimæ concoctionis desiderat: facillimè autem liquatur, concoquitur, & distribuitur quod humidum est: eiusmodi victum omnibus febricitantibus esse vtilem necesse est. Verum quæret hic quispiam, cum febris sit affectus non solum siccus, sed & calidus, qui fiat vt Hippocrates febricitantibus humidum solum, & non simul etiam frigidum victum conuenire dixerit. Respondemus: Hippocratem, qui antiquæ breuitatis studiosissimus fuit, atque adeo mire βραχύλογος, vnius contrarij mentionem facientem, alterum, vtpote omnibus notum, subaudiri voluisse. Nemo enim est tam stupidus, quin statim ex ipso nomine febris, quã πύρετον Græci vocant, intelligat, hãc ipsam frigidũ victum exigere. Vt enim Latinis febris à feruendo, ita Græcis à πυρὸς, id est, ab igne, πύρετος dicta est. Cæterũ variant hoc loco Græci codices. Alij enim habent, αἱ ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι, &c. Quã quidẽ lectionẽ nos secuti sumus. Alij legunt, αἱ ὑγραὶ πᾶσαι δίαιται τοῖσι πυρέσσουσι, &c. Sed parum refert vtrã lectionem magis probes, quod humidus victus omnibus febricitantibus, quatenus febricitant, ex ipsa contrariorum indicatione conueniat. Et vniuersa etiam victus ratio potentia humida febricitantibus confert. Quid multa? cùm febris omnis præter naturã sit, ideo victus rationẽ humidam frigidamq́;, vtpote sibi contrariã, exigit. Vt autẽ ea quæ præter naturã sunt, contrariam; ita ea quæ secundum naturã sunt, similẽ victus rationem

Humidus victus qui.

Quæstio.

Responsio.

Febris vnde dicta.

πύρετος.

Quę secundum natu-

postulant: id quod ætatis & cõsuetudinis exẽplo mõstrat Hippocrates dicens, humidum victũ præsertim pueris, & qui eo vti assueuerunt, conferre. Porro quum ætas sit ex iis quæ natura nobis insunt, & id quod naturaliter se habet custodire, Galeno etiam nostro, libro 8. Ther. meth. teste, oporteat, consequitur hanc ipsam similem sibi victum postulare. Quocirca cum pueri sint natura humidi, vt alibi est à nobis demonstratum, vt iisdem etiã conferat humidus victus necesse est. Siquidem similia similibus conseruantur. Eodẽ aũt modo & eam quæ à cõsuetudine præbetur indicationẽ, quo eã quæ ab ætate datur, Hippocrates accepit. Nam & ætas quum ex iis sit quæ natura nobis insunt, vt cõprehensum est, similem sibi victum exigit: & quæ à consuetudine sumitur indicatio, sic sumpta est, sicut ea quæ ab ætate. Quippe seruare hãc iubet, perinde ac proprium ætatis temperamentum. Est enim consuetudo, vt testatur libro 2. de Temper. cap. 5. Gal. acquisititia natura. Quod de ætate & consuetudine dictum est, id etiam de naturali temperamento, anni tempore, & regione, quod in Commentariis etiam monet Galenus, intelligendum erit.

[Margin: ...ram sunt, similia postulare. — Pueris humidum victum conferre. — Consuetudo. — Consuetudo acquisititia natura.]

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

[Margin: Salubre.]

℞ Sanorũ.] Græcè, ὑγιεινῶν. quare conuertendum potius salubrium, quã sanorũ. Est autẽ salubre, Gal. ca. 2. Artis med. teste, τὸ ἐπιδεκτικὸν σῶμα τῆς ὑγιείας, καὶ τὸ ποιητικὸν, καὶ φυλακτικὸν τῆς αὐτῆς αἴτιον, καὶ τὸ δηλωτικὸν σημεῖον, corpus quod sanitatem suscipere aptum est, & causa quæ eandem efficere & conseruare, & signum quod hanc ipsam indicare potest. Hoc certe loco pro causa efficiente & conseruante sanitatem, sumitur, vt sit sensus. Deinde docet Hippocra. quòd indicationes victuum salubrium ab iis quæ præter naturam sunt, petere oporteat contrarias: ab iis quæ secundũ naturam sunt, similes. Quocirca perspicuum fit, hic ὑγιεινῶν non significare sanorum: neq; enim qui præter naturam se habent, quorum hoc loco mentionem facit Gal. sanorum victum, qui similis esse debet, sed contrariũ potius postulant, qui salubris, eo quòd sanitatem efficiat, & non sanus dicitur. Ita etiam victus eorum qui naturaliter se habẽt, salubris appellatur, eo quòd sanitatem conseruet. Rectissimè igitur Galenus vtrunque victum, nempe contrarium & similem salubrem nominauit: quòd hic conseruare, vt comprehensum est: ille vero efficere sanitatem possit. Hinc etiam constat, quòd

[Margin: ὑγιεινά. — Salubris victus.]

quòd id quod præter naturam se habet, atque adeo ægrotum est, salubre dici queat, minime autem sanum. sunt enim sanum & ægrotum inter se contraria. Morbi.] Græcè, τὰ πάθη, mala. Differt enim pathema à morbo, quod is sit ex numero permanentium & constantium: pathema vero in ipso fieri essentiam suã possideat, quemadmodũ copiosissime Galenus lib. 2. Ther. meth. & cap. 1. libri de Sympt. differentiis mõstrat. Nos quoq; in nostris in Galeni de Tuenda sanitate libros Annotationibus, plura hac de differentia diximus. Dispositione.] Græcè, διαθέσιν. affectu. parũ enim Latina vox est in hac significatione dispositio. Interpres enim perpetuo pro affectu vtitur. Quod hic semel monuisse satis sit. Ad ambós affectus.] Græce, εἰς ἄμφω τὰ πάθη, ad vtraq; mala, seu pathemata. Verũ si quid per verba.] Græce, ἤν τι μὴ ῥητῶς ὠνόμασθαι, si quid palam, seu ad verbum non est dictum, expressúmue. Quæcunque probari merentur.] ὅσα μὲν ἄμεμπτα, quæcunque reprehensione vacant. Sic paulo pòst, vbi interpres conuertit improbanda, Græce est μεμπτὰ, id est, reprehendenda, vel reprehensione digna.

Morbus & pathos differunt.

Dispositio non significat idem quod affectus.

APHORISMVS XVII.

Καὶ οἷσιν ἅπαξ ἢ δὶς, καὶ πλείω ἢ ἐλάσσω, καὶ κατὰ μέρος. δοτέον δέ τι καὶ τῷ ἔθει, καὶ τῇ ὥρῃ, καὶ τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ἡλικίῃ.

Et quibus semel aut bis offerendum sit, & pluráne an pauciora, particulatim animaduertendũ. Dandum vero aliquid consuetudini, tempori, regioni, & ætati.

QValis debeat esse eorũ quæ ægrotantibus offerũtur modus, hoc in Aphorismo Hipp. monstrat. Neque enim satis est scire, quòd hic plus vel minus sit dandũ, aut quòd illi humectante vel exiccante victu sit vtendũ: sed necesse est cognoscamus, nunquid semel aut sæpius qualibet die vel nocte, plura vel pauciora particulatim sint exhibenda. Siquidem debẽt hæ duæ voces, plura vel pauciora, cum iis duab. semel & bis copulari. Quando vero plura vel pauciora sæpius, aut raro, vel semel cibum offerre particulatim conueniat, à morbo & viribus ægrotantis discendũ erit, quẽmadmodũ idipsum in Commen. Galenus copiose ostendit. Præterea modus cibi offerendi

Modus cibi sumẽdi quib9 metiatur rebus.

sumitur etiã à consuetudine ægrotãtis, tempore anni, regione, & ætate: post quidem iam dictas duas, quæ à morbo & viribus ægrotantis petuntur indicationes, que quidem primę & maximæ sunt. Hinc est quod Hipp. dixerit, dandũ esse aliquid anni tempori, ætati, & similibus: vt nimirum diserte innueret, vniuersam victus rationem non ab his tantum esse petendam, sed potissimum à morbo & viribus. Quomodo autem ab iis quatuor posterioribus modus offerendi cibi metiendus sit, abunde in Comm. Galenus explicat, ita vt necesse non sit nostrã accedere. Quod vero ad consuetudinem attinet de ea quidem diligentissime & copiosissime scribit Hippocrates libro 2. de Victu acut. morb. aph. 22. & sequentibus multis.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Necessariũ.] Græce est, ἀναγκαιότατα, maxime necessarium. Siue omnino.] Græce, εἰς ὅλως, semel, in vniuersum. Totã simul, &c.] Græce, εἰς ἅπαξ ἀθρόον πλῆθος, semel confertam copiam. Est itaque alimentum ἀθρόον, quod repente vniuersum datur. Contemperamentum.] Græce, διὰ ἐπικράσεως. Est autẽ ἐπίκρασις, Galeno lib. 9. Ther. meth. cap. 10. autore, vitiosi succi curatio: quæ quidem fit dum paulatim vitiosus humor vacuatur, & bonus vicissim sensim ac paulatim apponitur. Hinc ἐπικρατικὰ medicamenta eidem dicũtur, quæ humorum acrimoniã temperant, aut humores vitiosos retundunt, vt alibi quoq; docuimus. Humores autem naturales se modice habuerint.] Græce, συμμετρία δὲ τῶν κατὰ φύσιν ἦν χυμῶν, commoderatio vero eorum humorum quæ naturaliter se habent, fuerit. Concõquere.] Græce, κρατεῖν, superare. Neque multi alimenti, &c.] Græce, μηδὲ πολλὰς τῆς τροφῆς ἡμῖν καιροὺς παρέχειν, neq; multas alimenti occasiones præstiterint. Vt quibus non multa fiãt euacuatio.] Eorum videlicet quæ secundũ naturam in corpore continentur. Nam hyeme, vt dictum est suprà Comm. 15. non ita multum defluit ac difflat vt æstatis tempore: in qua nõ modo superuacua & excrementa, verumetiam ea quæ secundum naturam in corpore continentur, æqualiter vacuantur.

Alimentũ cõfertum. ἐπίκρασις

ἐπικρατικὰ medicamenta.

APHORISMVS XVIII.

Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥᾷστα, ἦρος δεύτερον.

Cibos æstate & autumno difficillime ferunt: hy-

eme facillime: vere secundo loco.

NOn est vsus hoc loco ταυτολογίᾳ Hippocrates, vt nonnulli falso existimant. neque enim hic Aphorismus idem est cum 15. cuius initium est, Ventres hyeme & vere, &c. Siquidē illic de sanis locutus est, hic autem de ægrotis. Nam quum in præcedente aph. docuerit, in victus ratione ægrorum dandum esse aliquid tempori: hoc loco qua ratione idipsum fit intelligendum monstrat, æstate & autumno, qui æstatem mox sequitur: inquiens ægrotos difficillime ferre cibos, quòd iis temporibus calor innatus, cuius officium est coquere & conficere cibos, exiguus sit. Aestate quidē, quòd calor ambiens natiuū calorem discutiat: Autumno vero, propter eius inæqualitatem, & quia caloris natiui imbecillitas æstate contracta adhuc durat. Quapropter iis temporibus parū cibi, & sæpius dandū est. Contrà hyeme, quia calor innatus plurimus est, ideo tum cibos facillime ferunt. Dandū itaque hoc tempore raro, & plurimum cibi. Verno tempore calor natiuus non ita imbecillus est vt in æstate, nec ita robustus vt in hyeme. Proinde nec facillime nec difficillime tum ægrotantes cibos ferunt, sed facile. Quod Hippocrates hac voce Δευτέρως innuere voluit: quasi diceret, vere non facillime, perinde atque hyeme, neque difficillime vt æstate cibos ferunt, sed medio modo, seu secundo loco post hyemem: hoc est, facilius quàm in æstate aut autumno, quòd scilicet vel ipsum sit temperatum.

Hippocra non vsus ταυτολογίᾳ.

Aestate & autumno cur ægri difficillime cibos ferant.

Δευτέρως.

APHORISMVS XIX.

Τοῖσι ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυνομένοισι μηδὲν διδόναι, μηδ᾽ ἀναγκάζειν, ἀλλ᾽ ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων πρὸ τῶν κρισίων.

His qui per circuitus accessiones habent, nihil dare, neque vt quicquam assumant cogere, sed adiectioni ante iudicationem subtrahere oportet.

IN hac postrema de victus ratione sententia, Hippo. modum vsus ciborum, hoc est quomodo particulatim offerre cibum ægrotantibus oporteat, ex ipsis accessionibus esse discendum monstrat, inquiens: His qui accessiones habent per circuitus, hoc est, Gal. interprete, τεταγμένως, ordinatim, nihil dare oportet: quòd scilicet tum natura tota sit in concoquendo morbo.

Modus vsus ciborum.

Per circuitus.

Quare ad cibos conficiendos non est auocanda: sed permittendum plane est, vt concoctioni morbi vacare nullo prorsus obstante posit. Cæterùm quum dicit, qui accessiones per circuitũ obtinent, diserte significat, quòd hæc sententia non sit prorsus eadem cum vndecima, cuius initium est, In accessionibus abstinere oportet. ibidem enim simpliciter de omni accessione loquitur: hic verò de ea tantum quæ certo quodam ordine fit. Et hic iterum per accessionem, vt suprà Aph. 12. deterius circuitus ipsius tempus, id est, principium, augmentum, & vigorem intelligit. His enim temporibus propter causam iam expositam nihil est dandum. Neq; etiam vt aliquid tum ægrotantes assumant, sunt cogendi. Si enim quicquam dederis, τῷ νοσοποιῷ αἰτίῳ προσθήκης αἴτιος γενόμενος, αὐξήσεις τὸ νόσημα, ait Philotheus. id est, causæ morbum efficienti aliquid adiicies, atque adeo morbum ipsum augebis. Proinde adiectionibus potius ante iudicationes erit subtrahendum. Per adiectiones, quas ille προσθήκας vocat, non aliud intelligens, nisi cibos qui offerũtur, quorum quantitati ante accessionem esse subtrahendum monet. Siquidem iudicationem hoc loco significare accessionem, Gal. in Comm. & Philotheus in his verbis ostendit, κρίσιν ἐνταῦθα ὁ Ἱπποκράτης λέγει καταχρώμενος τῷ παροξυσμῷ. Neque id quidem temere fecit Hippocrates. magna nanq; ex parte Gal. lib. 1. de Dieb. decret. teste, in accessionibus iudicationes accidunt. Quid verò proprie hæc vox κρίσις medicis denotet, sect. 2. Aphor. 13. docebimus.

Accessio quid. προσθήκας Iudicatio κρίσις.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Principia earum oportet obseruare.] φυλακτέον ἐστὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, initia earum sunt cauenda. φυλακτέον enim verbale est à tertia persona præteriti passiui πεφύλακται, cuius presens φυλάττομαι, quod significat deuito & caueo. Quare contendit hoc loco Galenus, principia accessionum esse cauenda, ne scilicet iis iam factis, aut paulo post futuris, cibũ ægrotanti offeramus. Non igitur satis bene interpres φυλακτέον conuertit obseruare, ambiguam eius dictionis significationem non odmodum perspectam habens.

φυλάττομαι.

APHORISMVS XX.

Τὰ κρινόμενα, καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως, μὴ κινέειν, μηδὲ νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτ' ἄλλοισιν

ὅτῳ ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἐᾶν.

Quæ iudicantur, & iudicata sunt integre, non mouere, neque nouare vel medicamentis, vel aliis irritamentis, sed sinere oportet.

HActenus Hippocrates breuitate summa qua potuit, quæ medico, in victus ratione obseruanda sunt, docuit. Nunc aliò sese transferens quando in morborum iudiciis naturæ sit succurrendum atque opitulandum, & quando minus, ostēdit. Non opitulandū autē, quando natura ipsa valida est. atq; adeo iam iudicat, aut paulo antè iudicauit perfecte morbum. Totum enim tum naturæ permittendum erit, neque quicquam à medico agendum, nisi vt victum conuenientem, quemadmodum in iis quæ præcedunt sententiis expositum est, instituat. Hinc est quod Hippocrates dicat, quæ adhuc iudicantur, aut iam ἀρτίως, τουτέστιν ἀνελλιπῶς, καὶ αὐτοτελῶς, Galen. & Philotheo testibus, id est, integre & perfecte iudicata sunt, nō mouere neq; nouare oportet, vel medicamētis purgātibus (quippe φαρμακεία, Gal. & Philot. testib. idem quod κάθαρσις Hippocrati passim significat) vel aliis incitamentis, sed sinere oportet. Non mouendi itaq; humores quos nunc natura magno cōnatu expellere studet, ne scilicet naturæ actionem turbemus, atq; adeo per viā minus conuenientē humores noxios vacuemus. Neq; etiā postquàm natura integre iudicauit morbū, eius actionē vel medicamentis purgantibus, vel aliis irritamentis, hoc est præsidiis quibus noxiū humorem educimus, vt est venę sectio, vomitio, clysteres, vrinā & sudorē eliciētia, nouare conuenit. Nam quorsum attinet post integras & perfectas naturæ vacuationes, alias instituere? Neq; etiam vlla ratione cōmittendū, vt corpus iam propter eā quæ præcessit vacuationē abūde imbecillū, medicus per sequentē aliāue reddat imbecillius. Quocirca quū omnia à natura ipsa recte fiunt, aut facta sunt, nihil medico agendū erit, vniuersa illi permittēda. Verum nō temere adiecit Hipp. ἀρτίως, hoc est, cumulate, perfecte, integre, atq; sufficiēter. Quippe nisi præcesserit perfecta iudicatio, nihil impedit quin ea quæ relicta sunt ab imperfecta iudicatione, educere medicus possit: imò cessare nō debet, quin ea q̄ relicta sunt, vacuet. Nā q̄ relinquūtur post iudicationē, vt infra ait,

Quādo in morborū iudiciis naturę opitulādum.

ἀρτίως.

φαρμακεία.

Humores quos natura expellit, nō mouendi.

Irritamenta.

ἀρτίως cur adiectum.

recidiuam faciunt. Vbi igitur imperfecta iudicatio fuerit, hoc est, Caleno libro 1. de Dieb. iudicat. autore, vbi à morbo quippiam relictum fuerit, ab ipso medico subinde vacuandum erit.

1. Aph. 12 Imperfecta iudicatio.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Quando totum sit permittendum, &c.] Græcè, ἢ ὅτι μὲν ἐπιτρέπειν δεῖ τῇ φύσει τὸ πᾶν αὐτῇ περὶ τὸν νοσοῦντα διαπράττεσθαι, quando naturæ permittendum sit, vt ipsa vniuersa circa ægrotantem faciat. Apud antiquos.] Græcè παρὰ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς, apud alios veteres. An quæ scilicet per omnia bene fit.] Græcè, ἢ διότι καθ' ἣν πάντα καλῶς γίγνεται, καὶ μηδὲ εἷς ἀριθμὸς ἐλλείπεται τῶν κρισίμων. Num scilicet in qua omnia probe fiunt, & nullus numerus deficit decretorius. Per euacuationem inferiorem.] Legendũ simpliciter, euacuationẽ. Quippe Græce est, πρῶτον μὲν γὰρ ἀμείνων, ἡ κατὰ κένωσιν τῆς κατὰ ἀπόστημα. Bifariam enim morbi iudicantur, nempe excretione, aut abscessu. Excretiones autem seu euacuationes, quibus iudicantur morbi, sunt variæ. Vel enim vomitu, vel alui fluxione, vel sudoribus, vel vrinis, vel sanguinis è naribus profluuio, vel hæmorrhoidibus, vel mensiũ promanatione finiuntur. Quapropter interpres non sine magno errore ad inferiores tantũ excretiones retulit, quod de omnib. iam dictis Galenus protulit. Humor noxius.] Addendum, & redundans. Græce enim legitur ὁ κατὰ τὸν λυποῦντα, καὶ πλεονάζοντα, χυμόν. Tertio loco quæ recto fit tramite.] Græce, καὶ τρίτον ὁ κατ' ἴξιν τοῦ μὴ κατ' ἴξιν, ὃ αὐτὸς ὀνομάζει, τὸ κατ' ἰθυωρίαν. Tertio loco quæ κατ' ἴξιν, hoc est, recto tramite, quàm quæ non recto tramite procedit. κατ' ἴξιν vero ipse nominat, quod è directo procedit. Vsum etiam huius phrasis, quàm peculiariter præ cęteris Gręcis vsurpat Hippocrates, multis aliis locis explicat Galenus, præcipue autem lib. 2. de Curandi rat. ad Glauc. & de Curandi ratione per venæ sectionem: & in fine libri 3. de Iudiciis, vbi id iudicium quod κατ' ἴξιν fit, ei quod diuersa ratione accidit, præfert, & in Commentariis sequentis Aphorismi.

Bifariã iudicantur morbi.

Erratum interpretis.

κατ' ἴξιν.

APHORISMVS XXI.

Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ ἡ φύσις, ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων.

Quæ educenda sunt, eo duci per conferentia loca debent, quo maxime tendit natura.

Præte

PRæcedente sententia docuit Hipp. ea quæ iudicantur, aut iudicata sunt integrè, non esse mouenda à medico. Nunc verò quid medico sit faciendum, vbi noxia non integrè à natura expelluntur, exponit: vacuãda nimirum esse ea quę adhuc in corpore sunt noxia, monens, non tamen per quęuis locum, sed eum qui vacuationi confert, quò maximè natura ipsa tendit. Quibus verbis Hipp. medicũ hortatur initio, vt diligenter naturã ipsam, cuius quidem minister est, vt ait Gal. c. 87. Artis medicę, in expellendis humoribus noxiis imitetur, vt quæ fere semper per cõmoda & idonea loca, eosdem vacuet. Debet igitur & ipse quæcunq; sunt in corpore noxia, non nisi per conferentia loca educere. Non autẽ temere adiectũ est, Per cõferentia loca. His enim verbis Hipp. vult, vt medicus naturam in iis quæ rectè ab ipsa fiunt, imitetur, quemadmodũ copiosius Gal. lib. 1. Epid. sect. 2. constit. 3. Comm. 42. docet. Quæ vero sint loca vacuationi conferentia, monstrat in Comm. Gal. & cap. 94. Artis medicæ. Deinde hortatur, vt naturæ humorem noxium expellere conantis, motum animaduertat. Nã si idoneus fuerit, ei struendo viam adminiculari oportet. Sin minus conueniens & idoneus, vt si ad partem aliquam principatum in corpore obtinentẽ humores noxios detruserit: hunc quidẽ motũ prohibere, atq; humores noxios trãsferre & reuellere. Quod alibi. nẽpe lib. 6. Epid. Par. 2. Aphor. 17. breuissime iis etiã verbis innuere voluit. Ea, inquiẽs, quæ quò nõ expedit repunt, reuellere oportet. Sin quo decet, iis viam struere, vt singula eò repant, conuenit. In cuius sententiæ enarratione studiosi multa ad institutum facientia, in nostris Comment. reperient.

Quid medico faciẽ dũ, vbi nõ xia nõ integrè à natura expellũtur.

Medicus naturę minister.

Loca vacuationi cõferẽtia.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Quænam vnquã.] Græce, τίνα δή ποτ' ἐστὶν ἃ δεῖ ἄγειν, quænam illa sunt quæ ducere oportet.? Neq; iudicentur.] Græce, μή τε κρινόμενα, neque iudicantur. Humoris motum.] Græce, τὴν ῥοπὴν τοῦ χυμοῦ humoris inclinationem. Cutis vniuersa.] Quod cap. 4. lib. de Morborum causis, Gal. iis verbis etiã docet. Quum cutis ipsa nullius actionis, sed vsus duntaxat gratia sit creata, nõ ab re iis quæ functiones perficiũt, facta est imbecillior. Est enim veluti operculũ quoddam ac natiuũ animalis tegumentũ, quippe quæ non coctionẽ, non cibi distributionẽ per corpus, nõ sanguinis generationẽ, nõ pulsum, non respirationẽ, non motũ voluntarium animanti præbet, & vt summa-

Cutis vniuersa corporis excrementa suscipit.

tim dicam, nullò penitus munere fungitur. Præterea cùm sit omnium partium extrema, haudquaquam absurdum videri debet, quod vniuersi corporis suscipiat excremẽta. Recto tramite.] Græce κατ' ἴξιν, è directo. Quod ipsemet interpretatur, κατ' ἰξὺν τοῦ πεπονθότος μορίου; è directo partis male affectæ. Damnum.] Græce βλάβη noxa. Quàm morbus qui iudicatur.] Græce τῆς τῶν κρινομένων νοσημάτων ἀξίας, quàm morbi qui iudicatur dignitas expostulet. Vbi hepar humores infestant.] Quãdo autẽ iecore male affecto humores per ventrem, & quando per renes & vesicam sint educendi, docet Gale. lib. 2. ad Glauc. cap. 7. & lib. 7. Ther. met. cap. vlt. Et lib. 13. cap. 9. ad quæ loca perlustranda lectorem ablegamus. Adminiculari.] Græce est ὑπηρετεῖν τι ἅμα, καὶ συνέργειν, ei ministrare, simulq; operari conuenit. Quod Hippocrates etiam faciendũ suadet libro 6. Epid. Part. 2. Aphoris. 3. vbi ita scriptum reliquit, Alium humorem non exeuntem educere oportet, exeuntem verò cõeffundere, & similiter operari.

κατ' ἴξιν. βλάβη.

APHORISMVS XXII.

Πέπονα φαρμακεύειν, καὶ κινεῖν μὴ ὠμὰ, μηδ' ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ. τὰ δὲ πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ.

Concocta purgante medicamento vacuare, atque ea quæ non sunt cruda mouere oportet, neque in principijs morborum, nisi humores turgeant. Magna verò ex parte non turgent.

Vacuationis per purgãtia medicamẽta tempus cõuenientissimum.

SVperiore sentẽtia per quem locum noxij humores sint vacuandi, Hipp. generatim monstrauit. Nunc speciatim de ea vacuatione quæ per purgantia fit medicamenta agit, docetq; quo maxime tempore huius præsidij vsus esse conuenientissimus posit: tum scilicet vbi ea quæ cruda sunt, concocta fuerint. Cauendum etiam monet, ne in morborum principiis, nisi turgeant humores, medicamenta purgantia propinemus. Pro pleniore autẽ huius sentẽtiæ intelligẽtia, quum hic cõcoctorũ & crudorum, veluti cõtrariorum mẽtio fiat, initio quid sit concoctio, nobis dicendum erit. Eo enim abunde perspecto, facile quæ cruda sunt intelligemus. Est igitur concoctio nihil aliud nisi alteratio quę ab innato corporis calore fit. Ea autem duplex.

Cõcoctio quid.

duplex, Galeno lib.1. Epid.sectione 2.constitutione tertia autore,existit. Vna eorum quæ secundum naturam se habent,vt est cōcoctio qua in ventriculo cibus commutatur,aut in visceribus & vasis qui inibi generatur humor,vnde pars queuis nutritur. Hanc Galenus lib.de Sympt.differ.& lib.2.de Naturalibus facult.definit esse, ciborum seu alimentorum in propriā ac conueniētem eius quod nutritur qualitatem alterationem. Hæc proprie Græcis πέψις nominatur. Porro quæ in ista alimenti concoctione alterationéve citra sanguinem substiterūt, nec exactam elaborationem sunt adepta, Hippocrati & Galeno ὠμὰ, hoc est,cruda nominantur. Sic cruda definit Galenus lib.4.de tuenda san.cap. 4. vbi ex professo crudorum curationem pertractat. Sūt autem omnes illi humores,qui citra sanguinem subsistūt,perfectámque elaborationem non attingūt, frigidi & crassi: quod loco iam citato,& lib.1.de Alim. facul. cap.de Tritico,Gal.manifeste ostendit, succum crassum & frigidum proprie crudum nominari scribens. Quum itaque crudi humores crassi & frigidi sint,recte Hippocrates statuit, eos non nisi vbi fuerint cocti, medicamento purgante vacuandos, aut quomodolibet,nēpe per vrinā,sudorē,exercitia, balnea, & id genus alia præsidia esse mouendos. κινεῖν itaque verbum generatim omnia iam dicta auxilia excludit,quippe singula aliqua ratione corpus commouent. Huius verò rei rationem exponit Gal.lib.4.de Tuend.san. cap. 5. vbi ita scribit, Deiectio in iis qui crudis humoribus in primis venis abundant, cruciatus circa vmbilicum & mordicatiōes creat, animique deliquia cum eo quod nec notatu quidpiam dignum educit:quādo crudi omnes humores pigri,atque ad motum inepti,propter crassitudinem frigiditatémque sint. Quo fit vt etiam omnes angustas vias obstruant, per quas id quod medicamentum deiecit, ferri ad aluū debeat:itaque nec ipsi educuntur,& aliis sunt impedimento. Id quod sane Hippocrates illo oraculo præcauit, quo breuissime præcipit,Concocta purgante medicamento tētanda esse,non cruda. Eadem de causa,nec exercitare,nec omnino mouere, sed nec lauare expedit eos qui in primis venis crudorum copiam habent. Siquidem omnes id genus motus succos illos in totum corpus agunt. Seruandi igitur hi sunt in omni quiete, dandáque ipsis cibus, potio, medicamentáque sunt singula eius generis quæ attenuent,dissecent, & conficiāt

suc

Cōcoctio duplex.
Naturalis.
πέψις.
Cruda quæ.
Humor crudus.
Crudi humores cur non mouendi.

succorum crassitudinem, idque citra manifestum calorem. Nã qui excalefacti vehementius succi sunt, hi in omnem corporis partem feruntur. Hæc ille. Hanc quidem cõcoctionem, de qua nunc loquimur, soli crudi ac pituitosi humores, vtpote qui infra sanguinem subsistunt, & minime biliosi exigunt, que quidem quiete, somno, boni succi cibis, molli frictione, temperato balneo perficitur, Galeni in loco paulo ante producto testimonio. Hæc enim omnia quatenus innatũ calorem roborant, concoctionem iuuãt, non autẽ efficiunt. Nam vt ex definitione concoctionis, quam supra posuimus, liquet concoctio à solo fit calore natiuo. Quod etiam abunde testantur ea quæ scribit Gale. lib. 5. de Simpl. medicamen. facul. cap. 5. vbi naturales alterationes seu concoctiones ab innato fieri calore, ab externo autem iuuari, disertè tradit, vtitúrque verbo ἐπικουρεῖται, quod auxiliatur significat. Sic in fine libri de Cõstitutione artis medicæ, quietem, calefactionem moderatam, boni succi ciborum mediocrẽ esum, & vini moderatè calidi potionẽ ἄγειν εἰς πέψιν, ad concoctionẽ inuitare, quod scilicet calorẽ natiuũ augeant, ac eidem robur addãt, tradit. Quapropter externorum quidẽ adminiculo natiuus calor foueri & augeri potest, sicq; etiã augent ac fouent serapia quædam, & alia medicamenta mediocriter calida: sed calor natiuus est qui subinde cõcoquit. Ex iis omnib. perspicuum fit, quid sentiat Gal. cũ lib. 5. Aphor. Cõm. 22. calorem externum cõcoquere scribit. Nam eius loci interpretatio ex lib. 5. Simplicium petenda erit, vbi iuuari concoctionem à calido externo asserit. Cõcoquit igitur calor externus, non quidem quod cõcoctionem efficiat: ea enim solius caloris natiui, vt diximus, actio est: sed quia calorem natiuũ, qui coctionẽ efficit, foueat, augeat, iuuet. Sed instabit hic quispiã, atque Galeni nobis locum qui est in lib. 1. Epi. section. 2. const. 3. Com. 41. obtrudet, vbi supradicta omnia auxilia coctione efficere, apertè iis verbis mõstrat, ἔνδηλον δ' ἔτι πεπασμὸν ἐργάζεται τὰ συμμέτρως θερμαίνοντα πάντα, ὅτι μὲν ἐδέσματα, ὅτι δὲ καταντλήματα καὶ καταπλάσματα. καὶ τρίψις δὲ μετρία, καὶ λουτρὸν, ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστίν. Manifestum quod concoctiones efficiãt omnia quæ mediocriter calefaciunt, tum cibi, tum fomenta, & cataplasmata. Frictio item mediocris, ac balneum eius etiã generis est. Cui respondemus: Quando de iis quæ aliquid efficiũt sermo est, diligenter discernẽdum erit, Galeno etiam ipso lib. 1. de

Coctionẽ iuuãt quæ.

Coctio à calore natiuo.

Calorem externum concoquere, quomodo intelligendum.

Obiectio.

Respõsio.

1.de Simpl.medicam.facul.cap.2.& 3. monitore, vtrum per se & propria facultate, an ex accidente idipsum efficiant. Cum itaque prædicta concoctionem efficere Gal.asserat,intelligendum erit ex accidente, hoc est secundo, & aliquo alio,calore nimirum natiuo, quem hæc ipsa fouent & augent, interueniēte.Calor autem per se & primario coctionem efficit.Simile est quod Hipp. de aquæ frigidæ perfusione in distensionis curatione scribit lib.5.Aphor.21.Hæc enim ex accidente,reuocando scilicet calorem,calor autem per se distensionem sanat.Cæterum altera concoctio partim naturalis,partim præter naturam existit. Ab innato enim,vt prior,fit calore,non tamen ab eo qui planè vincit: quod scilicet non ex materia quæ prorsus benigna sit,& animanti familiaris fuit, neque tamen etiā omnino aliena.Hæc nihil aliud est,nisi humoris morbum efficiētis alteratio. Quare cocta hac ratione dicuntur, quæcunque à natura ipsa euicta sunt. Cruda verò,quæ non sunt euicta. Cuius rei testis est Gale.qui lib.1. Epi.sectione 2.constit.3. Comment.42.ita scriptum reliquit:Quemadmodum natura morbificas causas superante concoctiones fiunt,ita non superante, contraria. Et iterum lib.2.de Victu acuto. Comment.44.vbi ait concoctionem esse, cum natura causis fortior fuerit, permutaueritque eas suo robore. Ibidem etiam disertè docet,cocta esse,quæ à natura ipsa sint deuicta:cruda contrà,quæ minime. Hac quidem ratione excrementa, catarrhum, coryzan, fluentes ex iis ichores,& humiditates quæ in lippitudine emānant,aut crudas aut coctas esse dicimus.Ad hūc modum & bilem crudam,vel coctam esse pronunciamus,vt loco citato Galen.fusius monstrat, vbi quoque crudam bilem flauam admodum esse, & acrem & malè olentem: coctam autem pallidiorem,& minime malè olentem scribit. Quæcunque igitur hoc modo cruda sunt, neque medicamentis purgantibus vacuāda, neque quomodolibet mouenda esse, præcipit Hipp. sed expectandam concoctionem:quòd tum naturam ipsam habeamus euacuationi adminiculantem.Quippe ipsa post concoctiones, vt in Commentariis,& lib.4. Aphoris. Comment.22.testatur Gale.humores discernit,& postea euacuat. Hinc non temere, sed prudenter admodum lib.4. Vict.acut. Aphoris.19. sic scriptum reliquit Hippocrates, Quicunque statim inter morbi initia phlegmone obsessas partes medicamento soluere co-

Altera cōcoctio partim naturalis, partim præter naturam.

Cocta & cruda quæ.

Bilis cruda & cocta.

nan

,, nantur, ij à parte intensa inflãmatáque nihil auferunt. affectus ,, enim quòd crudus sit, nõ cedit. Quæ vero morbo resistere possunt, & sana sunt, absumũt. Porro ex iã dictis facilis est ad eam quæstionẽ respõsio, nũ scilicet bilis vt cõmode vacuetur, cõctionẽ exigat necne? Nã cũ ea quę à natura nõ sunt euicta, medicamentis purgantibus minime vacuãda sint: bilis aũt interdum, vt iã demonstrauimus, sit huiusmodi, cõsequitur, & hanc ipsam exigere concoctionẽ. Nõ est aũt euicta à natura quando excandescit, acris est, & hominem exurit, quapropter tum expectanda est eius cõcoctio, dãdáque serapia, & alia medicamẽta quę eius calorẽ ac feruorẽ restinguãt atque cõcoquãt, hoc est alterent. Siquidẽ hac ratione cocta, & veluti subacta, ac edomita, naturæque obsequens reddita bilis, absque molestia minoríque negotio ad cõuenientia euacuatiõis loca à purgãte medicamẽto trahetur. Ea de causa ante purgationẽ zulapia diluculo propinanda esse ieiunis, donec in vrinis decens aperuerit concoctio, hoc est donec à natura superata fuerit bilis. Actuarius etiã in lib. suo de Compos. medic. hortatur. Non autem vt crassitiẽ adipiscatur, quẽadmodum Auicenna, & hũc sequẽtes iuniores medici, non sine magno errore arbitrati sunt. Quem quidẽ errorem abunde satis lib. 2. nostrorũ Paradoxorum cap. 11. & cap. 20. Cõpendij nostri confutauimus. Non requirit igitur flaua bilis vt crassior fiat, cum crassitiẽ attractioni medicamenti purgantis & pulsioni naturæ obsistere euidentissimũ sit. Quod ea etiam quæ per sudores & vrinam vacuantur, satis monstrãt: quippe cum ea per angustos meatus ferri necesse sit, nõ possunt nisi attenuata fuerint, per has vias educi. Quod si vero quispiam instabit, nobísque Aristotelem obtrudet, qui lib. 4. Meteor. cap. 2. scribit ea quę concoquũtur crassiora euadere, aridioráque reddi: respondeo, verum quidem esse. siquidẽ omnia quæ à calido patiuntur, euaporãte nimirũ humido, aliqualiter crassescere. Nõ tamẽ ea de causa statim inferendũ est, tenuitatẽ vacuationi obsistere, atque ex vsu esse crassitiẽ: verũ id potius, ad expeditã vacuationẽ requiri concoctionẽ, quæ nimirum crassitiem quampiam nequit effugere, quæ tamẽ eiusmodi erit, vt vacuationi ipsi nõ obsistat. Nam nisi sic colligas, cogeris fateri, nec pituitam, nec atram bilem coctas & euictas iam à natura, vacuationi idoneas esse: quod scilicet per concoctionem crassiores euaserint. Pari ratione omnia excrementa

An bilis vt cõmode vacuetur, concoctionem exigat.

Bilis non euicta à natura qualis.

Bilis non eget crassitie vt educatur.

Crassitiẽ attractiõi medicamẽti purgantis obsistere.

Obiectio.

Respõsio.

cocta ad euacuationem esse ineptiora quã cruda, si aliter colligas, fatearis necesse est: quod quàm sit absurdum, nemo est qui nõ intelligat. Atque hæc de cõcoctis & crudis nũc dixisse satis sit. Cæterum vetat etiam in præscripta sententiam Hipp. ne in principiis morborũ per purgãtia medicamẽta, aut quomodolibet aliter noxia vacuemus: quod scilicet tum omnia adhuc cruda sint, quando exquisita concoctio, Galen. lib. 3. de Iudiciis cap. 5. teste, vigoris tempore fiat. Hinc est quod natura etiam ipsa nunquã in morbi principio, dũ crudi adhuc sunt humores, vllam vacuationem instituat. Huius igitur cum medicus minister sit, nõ debet & ipse in principio morbi dũ adhuc omnia cruda sunt, purgantibus medicamentis vti, quia hęc ipsa medicamentis nõ obediũt, grauiáque ea de causa symptomata excitãtur. Nisi humores noxij turgeant: tũ enim in principio etiã morbi nondũ coctis humoribus medicamento vti purgãte licebit, ne scilicet humores parũ stabiles, & ab vna parte ad aliã sine ordine moti, ad principem aliquã partem decumbant. Si quidem turgere, vel vt Hippocratis verbo vtamur, ὀργᾶν, Galeno lib. 8. de Composit. medic. κατὰ τόπους cap. 3. teste, nihil aliud est, quàm motum ad excretionem impelli, qui nondum firmã aliquam inclinationem ac stationem ad vnam partem habet. Vel clarius, quemadmodum in libello cui titulum fecit, Quos purgare oporteat, cap. 5. interpretatur, turgere humores dicuntur, cum motu impetuosiore ac concitatiore correpti à partibus in partes defluunt, statímque initio morbi hominem dolore afficiunt, irritantes, quiescereque nulla ratione permittẽtes. De huius verbi significatione in Comm. & lib. 4. Aphoris. Comment. 10. Galenus fusius agit. Magna autem ex parte (id enim τὰ πλεῖστα Græcis significat) humores non turgent. Quibus verbis diserte innuit, raro accidere vt humores mobiles ab vna parte ad aliam transfluant, sed plerunque esse in parte aliqua firmos ac fixos: ideóque non esse in principiis morborum purgandum, nisi rarissime, hoc est quando humores turgent. Non est autem purgandum inter morborum initia, modo humores haud turgeant, neque validis, neque mitioribus (minoratiua hodie faciẽtes medicinã vocãt) medicamẽtis purgãtibus: quòd Hippocrates, hos ne mouẽdos quidẽ esse, quandiu crudi fuerint, pręcipiat. Quocirca mirifice errare nostri tẽporis medicos constat, qui etsi validiora in principiis morborũ

In principiis morborũ non purgãdũ.

Humoribus turgẽtibus in principio etiã purgare licet.

Turgere quid.

ὀργᾶν.

τὰ πλεῖστα.

An mitioribus purgatióibus inter initia morbi vti liceat.

medicamenta oderunt, purgationem tamen aliquam admittunt, quæ mitis admodum fit, ac minores faciat humores noxios: qua de causa etiam minoratiuam appellant, vt copiose lib. 2. nostrorum Paradox. cap. 5. & libro 2. Apologiæ aduersus Montuum, confutatione dialexeos octauæ demonstrauimus. Nonnulla quoque ea de re in sequẽtibus sectionibus dicemus.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ab animalibus. [Addendum, concubitum appetentibus. Græce enim est ἀπὸ τῶν ὀργώντων ζώων, &c. Titillantia] Græce, γαργαλιζόμενα, titillata, passiue. Fastidientes.] Expungenda penitus hæc dictio, quippe Græce est tantum, κινοῦντες καὶ γαργαλίζοντες. Singula vero medicamenta. &c.] vt copiose docet Gale. lib. 3. de Simpl. medicam. facul. cap. 24. & lib. 1. de Naturalibus fac. Et in libello de purgantium medicamentorum facultat.

APHORISMVS XXIIII.

Τὰ χωρέοντα μὴ τὸ πλήθει τεκμαίρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἀναχωρέῃ οἷα δεῖ, καὶ φέρει εὐφόρως, καὶ ὅκου δεῖ μέχρι λειποθυμίης ἄγειν, καὶ τοῦτο ποιέειν, ἢν ἐξαρκέῃ ὁ νοσέων.

Quæ euacuantur non sunt æstimanda copia, sed eo quòd talia vacuantur, qualia vacuari oportet, & æger facile fert. Atque vbi ad animi defectionem vsque educendum est, hoc quidem faciendũ, si æger durare possit.

Imperiti medici in vacuationib. copiã duntaxat expẽdunt.

Reprehendit hoc loco Hippo. stultam vulgi & imperitorum medicorum opinionem, qui in euacuationibus copiam dũtaxat eorum quæ vacuantur expendunt, parũ de aliis soliciti. Sic hausto medicamento purgante, hoc tantum optãt plerique omnes, vt crebro excernant. Hincque adeo fit, vt nullum medicamẽtum datum vllam apud eos mereatur laudem, nisi quod immensam copiam eduxerit. Vult itaque Hippocrates, vt in vacuationib. ipsis medicus nõ multitudinẽ cõsideret, sed hęc potius duo, nũquid talia vacuẽtur qualia vacuari decet, & nũquid æger vacuationẽ hãc ipsam facile toleret. Generalis itaque hæc est Hippocratis sententia, atque ad omnes corporis

vacua

vacuationes referenda. Quare interpretes hanc vocem τὰ χωρέοντα perperam ad deiectiones alui tantum contraxerunt, quũ hæc ipsa vox omnia quæ è corpore procedunt vacuantúrue, denotet. Est enim χωρέω Græcis procedo, progredior. Quinetiã Hippocratem hic non tantum de alui deiectionibus loqui, è Galeni Comment. palam fit, qui manifestiss. verbis hãc ipsam ad venæ sectionem transfert. Cæterũ vbi ad animi vsque defectum vacuandũ erit, id quod interdum necessitas ipsa exigit, vt diximus in Comment. tertij huius Sectionis Aphorismi: faciendum hoc quidẽ, si æger durare possit: hoc est, vbi vires satis validæ fuerint. Et loquitur de ea animi defectione hoc loco Hippo. quæ vacuationis ratione accidit, vt Gale. in Comment. etiam annotauit. In quibus multa alia ad huius loci pleniorem intelligentiam studiosi reperient, quæ nos consultò prætériuimus. Animi autem defectio, quam λειποθυμίαν vocat Hippocrates, alio nomine ἔκλυσις, id est, exolutio, Galen. lib. 1. de Curãdi ratione ad Glauconem teste, dicitur. Eius hæc sunt verba, περὶ δὲ λειποθυμίας καὶ ἐκλύσεως. ὀνομάζουσι γὰρ οἱ ἰατροὶ καθ' ἑνὸς πράγματος ἄμφω ταῦτα τὰ ὀνόματα φέρειν. αὐτὸ μὲν οὖν τὸ πρᾶγμα ἓν ἐστιν, Sunt enim pro vna eadémq; re ambo hæc nomina à medicis vsitata: quippe ipsa res vna est.

τὰ χωρέοντα.

Quãdoad animi vsque defectioné vacuandum.

Animi defectio.

Exolutio.

ANNOTAT. IN GAL. COMMENT.

Sicuti enim qualitatem eligimus.] Græcè, ὡς γὰρ τὴν ποιότητα κατὰ τὸν λυποῦντα χρὴ κενοῦσθαι χυμὸν, οὕτω δηλονότι καὶ τὴν ποσότητα τῷ πλήθει τοῦ λυποῦντος ἁρμόττειν. Sicuti enim qualitatem pro humoris ratione, qui infestat, vacuari oportet: ita videlicet & quantitatem humoris molestantis multitudini cõgruere decet. Ex quo loco omnibus palam fit, qualitatem interdum idem quod speciẽ humoris, suá in sanguine proportionem excedentis significare, vt fusius suprà dictum est. Sect. nimirum prima Aphoris. 1. Quantitatis verò nullũ habemus, &c.] Græcè, ποσότητος δ' οὐδὲν τοιοῦτον ἔχομεν εἰπεῖν γνώρισμα, quantitatis verò nullum tale afferre possumus indicium.

Qualitas idé quod species interdum.

Aliquod ex iis quæ natura constant.] Græcè, εἰ δέ τι τῶν κατὰ φύσιν ἐκκρίνοιτο, quòd si aliquid eorum quæ naturaliter se habent excernatur. Significationes.] Græcè, γνωρίσματα, indicia, notas. Et primum vsque ad quam, &c.] Græcè, καὶ πρῶτόν γε τὸ μέχρι ποίας λειποθυμίας, & primum ad quã vsque animi defectionem. Citra necessitatem.] Græcè, πρὸ τοῦ δέοντος,

γνωρίσματα.

Quomodo cauendú, ne qui antea venæ sectione nō sūt vsi, animi defectionem incurrant.

antequam conuenit, scilicet ab euacuando desistere. Accumbentibus ipsis secamus venam.] Præceptum diligenter in iis qui facilè animo deficiunt, aut nunquã antea venæ sectione vsi sunt, obseruandum. Hac enim ratione, ne temerè animi defectionem incurrant, probè cauebimus. In adurentibus.] Græcè, διακαυστάτων, ardentissimis. De qua re plura lib. 9. Ther. meth. & in eo quem de Curandi ratione per sanguinis missionem scripsit Gal. libro. Sanitati sunt restituti.] Adiiciendum perfectè: quippe Græcè est, ἐπαύσαντο τελέως.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι· καὶ τοῦτο προεξαναλογίσαντας ποιέειν.

In acutis morbis rarò, & inter initia medicamentis purgantibus vtendum est: idque prius diligenti adhibito iudicio faciendum.

PRæcedente Aphorismo de omnibus vacuationibus egit, nunc de vna tantum, eà scilicet quæ per purgantia fit medicamenta agit docétque, quando ea in acutis morbis commodè vti liceat, dicens, In acutis morbis rarò medicamentis purgantibus vtendum. Vbi initio animaduertendum erit, πάθος vocem aliter vsurpare Hippocr. quàm Galenum. Siquidẽ Hippocrates & alij Græci omnes, Gal. lib. 1. Epid. Constit. 1. Comment. 23. teste, quæcunque præter naturam in corporibus nostris generantur, pathemata vocant. Quum autem morbos ex genere eorum quæ præter naturam sunt, esse constet, factum est vt per πάθη hoc loco morbos intellexerit. Et quidẽ πάθους appellationem de morbo dixisse veteres, libr. 2. Ther. meth. cap. 3. testatur Gal. Quod etiam Philotheus confirmat, dicens, πάθος δὲ καταχρηστικῶς τὸ νόσημα καλεῖ. Galenus verò, vt ex iis palam fit quæ cap. 1. libri de Sympt. differ. & lib. 2. Ther. meth. scribit pathos nominat alterationem quæ adhuc fit. Quare de illius sententia à morbo, qui est affectus in subiecto corpore permanens, distat, quemadmodum alibi copiosissimè demonstrauimus. Cæterum rarò vtendum esse purgationibus in acutis morbis præcipit, hoc est nunquam nisi turgeant humores: quod rarò, vt dictũ est suprà Aphor. 22. accidere solet. Non esse

πάθος.

autem

autem purgandum in acutis morbis nisi turgeant humores, vt hoc loco copiosè doceamus, res ipsa exigere videtur. Longe enim ab Hippocratis præscripto aberrant, qui hodie faciunt medicinam, dum in acutis febribus, aliisq; eius generis morbis, crebro purgatoria propinant medicamēta: quū apertis verbis hic dicat, nō nisi raro, id est, quādo materia turget, in acutis morbis esse purgandū. Et li. 4. Vict. acut. 38. nō tantū vetat ne inter initia febriū, aliorúmq; acutorum morborū purgemus, sed omnē etiā dimotionē pertimescit, dum inquit: Quòd si vrinæ ab initio tenues fuerint, purgandū nō est: at si videatur, hoc est, si aluus nil spōte deiiciat, clysterē iniicies. Corpus itē quieti permittere, vngere, & æqualiter cooperire. In libello etiam de Medic. purgant. cap. 4. idem Hippo. seuerè præcipit, ne in magnis, adeóq; acutis febribus purgatoria medicamenta ingeramus. Quinetiā Gal. lib. 1. de Curandi ratione ad Glauconem, vbi ex professo tertianæ febris exquisitæ curationē tractat, parum purgantia medicamenta probat. Sed grauissimorū scriptorū Hippocratis & Gale. testimoniis, quorū tamen sola nobis autoritas sufficere posset, rationes aliquot, quibus in acutis morbis nō nisi rarò esse purgandum docebimus, subiiciemus. Principio itaq; non licet in acutis morbis, nisi turgeant humores, purgare, propter noxas & incommoda quæ purgationes ipsas sequuntur: quorū hoc nō postremū est, quòd si dimouere tentes, quum crudi adhuc sint humores, nihil auxilij à natura expectes: ipsa enim nō nisi post concoctionē secernit, & impetum ad excretionē facit, vt abūdè suprà in explicatione Apho. 22. est expositum. Alterū, quod maximū & præcipuum est, hac ratione iudicationes cæteráq; naturæ auxilia impediuntur ac tolluntur. Impediri autem hoc modo iudicationes, testatur sanè Hipp. qui li. 4. Vict. acut. 39. sic inquit: Si purgantibus medicamentis aluum citaueris, vrina nō concoquetur, febrísq; citra tum sudorē, tum iudicationē in longum tempus protrahetur. Quare cū medicus nondum sciat ad quam partem sese motus naturæ vertat, nō debet in acutis morbis temerè purgationes propinare, ne hac ratione operi naturæ sit impedimento. Tertium incommodum est, quòd purgationes cùm omnes sint facultate calidæ, morbis acutis febribúsque, quæ potius refrigerari & húmectari desiderant, parum conueniant. Prætereà quid magis noxium excogitari potest, quàm febres omnes

In acutis morbis nō purgādū, nisi turgeant humores.

Error medicorū nostri seculi.

Quare in acutis morbis, nisi turgeant humores purgare nō liceat.

Natura ra ro febres vētris deiectiōe sanat. deiectione persanare velle?cum experientia cōpertum sit naturam,quā in iis quæ ab ea rectè fiunt,medicus imitari debet, raras admodum febres ventris deiectione soluere.Quippe lōgiores aut per concoctionem,aut per abscessum finit. Sanatio

4.Aphor. 74. quæ per coctionem vrinis perficitur.Hinc est quod Hippocrates alibi ita scriptum reliquerit. Quibus spes est abscessum ad articulos futurū,liberat ab abscessu vrina multa,crassa & alba „facta. Acutas autem febres natura excretione finire solet,

Acutas febres natura excretione finire solet. quæ sanè multiplex est. Plurimæ quidem,Gal.lib.3.de Iudic. cap.3.testimonio,sudoribus, & sanguinis è naribus fluore sanantur:nonnullæ quoque vomitionibus.Paucæ admodū sunt, in quibus ventris deiectionem natura morbū iudicatura procurat.Quocirca Galeno,vt comprehensum est,parū placēt in curanda tertiana febre vacuationes,quæ purgante fiunt medicamento.Quin potius mollibus clysteribus aluum vacuandā esse hortatur. Quū itaq; raro natura in febribus & acutis aliis morbis,ventris deiectionē efficiat,raro etiā hāc ipsam purgātibus medicamentis medicus procuret, magísque intereà ad

Medicus naturæ motū cognoscere studeat. quā sese partem vertat natura,cognoscere studeat. Quod vbi cognouerit,nō aliud illi curæ sit,quā parare vias,& fluxile corpus efficere, quemadmodū Hippo.li.6. Epid.part.2. Aphoris. 17.monet,inquiens:Ea quæ non quò expedit repunt,reuellere oportet:Sin quò decet , tum iis viam struere, vt singula eò repant,conuenit. Quod vno exemplo demonstrasse satis sit. In

Mot⁹ naturæ in pestilentiali febre ad cutem est. febre pestilentiali naturæ motus vniuersus ad cutem est:quapropter hunc medicus per ea quæ sudorem eliciunt,adiuuabit, vnicè autem cauebit,ne per aluum vacuet,ꝙ is motus naturæ instituto ex diametro pugnet,vtpote quæ venenatos humores non per aluū,sed cutē potius excernere studet.Gal.in fine Cōmentar.huius sententiæ,cur rarò inter initia in morbis acutis sit purgandū,tres affert rationes:quarū prima est,ꝙ rarò molestantes humores ab initio turgeant.Altera,ꝙ etiā si turgent humores,tamen æger ad purgationē non satis aptus est. Tertia,ꝙ morbus nobis nullā,vt commodè ipsum ægrū præparemus,occasionē relinquat. Sed quæret hic à nobis quispiam,

Quid aluo adstricta í morbis acutis faciendū. quid igitur in acutis morbis faciendum , si aluus adstricta sit, nūquid tū purgātibus medicamētis vti licebit? Respōdeo, minimè,sed astrictā aluum mollissimis clysteribus,quales sūnt quæ ex oleo & melle parantur,mollire cōuenit. Valentioribus

autem

autem tum clysteribus tum medicamentis neutiquam vtendum, quòd ſcilicet ante coctionem dimouere ſuccos, vt dictum eſt, noxium exiſtat: & quia nondũ ſatis conſtet, quò natura ſeſe vertet. Et ſi paulo largius deiicere expediat, vt quum per aluũ putrida excremẽta natura quotidie purgare tentat: tum ea quę in ventriculo & primis venis ſunt coaceruata, per ea quæ in cẽſum ciborum potius quàm medicamentorum veniunt, detergi ac deiici conuenit. Ea autem apud Gal. alióſque veteres, quos quaſi duces cœlitus nobis demiſſos, non tantum in methodo, verumetiam in auxiliorum materia, imitari oportet, ptiſana & mulſa ſunt, quæ bilioſis excrementis & mediocri pituita tum ventriculũ, tum primas venas expurgare valent. Quod ſi valentius remediũ deſideras, oxymeli ſat fuerit, vt copioſius Gal. lib. 8. Ther. meth. docet. Licebit etiam re ipſa exigente, caſiam fiſtularem, & mannã vocatã, vſitatiſsima noſtra ætate medicamenta exhibere. Rhabarbarũ tamen, vt infra demõſtrabimus, minimè dandum erit. Atque hactenus, non eſſe in acutis morbis purgandum, niſi humores turgeant, demonſtrauimus. — *Veteres imitandi.*

Quòd ſi enim turgent, inter initia ſtatim purgantibus medicamentis vtendũ, nec vlla ratione cunctandũ. Quod infrà etiã teſtatur Hippo. inquiens, Medicari in valde acutis, ſi humores turgent eodem die oportet. Tardare enim in talibus malum eſt. Inter initia itaque, priuſquam robur corporis diſſoluatur, aut febris calor augeatur, aut in aliquam partem principem, qui per corpus ſine ordine vagantur humores decumbant, purgandum, idq; vt ait in Commen. Gal. μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ περισκέψεως, cum multa cautione obſeruationéve, ac conſideratione, num ſcilicet vires validæ ſint, & corpora fluxilia, faciendum. Si enim virtus valida, ait Philotheus, corporaque fluida fuerint, purgandum: Sin contrà, purgatione abſtinendum erit. Et hoc per vocem προεξευκρινήσαντας, Hipp. intelligere voluit, quam Gale. variè interpretatur in Cõment. Philotheus autem προμελετήσαντας καὶ ἐξερευνήσαντας, hoc eſt præmeditantes & excutientes. Eſt enim εὐκρινέω, excutio & examino. — *In acutis morbis purgandi ratio.* — *4. Aph. 10* — *προεξευκρινήσαντας.* — *εὐκρινέω.*

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Contingit purgare vtiliter.] Græcè, ἐγχωρεῖ ποτὲ κάθαρσιν ποιήσασθαι συμφόρως, contingit nonnunquã purgare vtiliter.

Siue enim per hoc verbum diligentem, &c.] Græcè. εἴτε γὰρ προεσκεμμένος ἐπιμελῶς, εἴτε προπαρασκευάσας τὸν ἄρρωστον,

εἴτε τὴν ἐνδεχομένην ἐκκρίνειαν ἀναμείνας, εἴτε καὶ τινὰ τούτων, εἴτε καὶ πάντα σημαίνει τοὔνομα, τὴν εὐλάβειαν αὐτοῦ τὴν περὶ τὰς τοιαύτας καθάρσεις ἐνδείκνυται σαφῶς. Siue enim diligenter anteà considerans, siue ægrotum prius præparans, siue quatenus fieri licet rectum iudicium expectans, siue horum aliquid, siue omnia hoc vocabulum significet, metum eius circa huiuscemodi purgationes manifestè indicat. Vti purgante medicamento.] Græcè, κακῶς φαρμακεύουσαι, perperam vti purgante medicamento. Contrariis.] Græcè, ἐναντιωτάτων, maximè contrariis. Ex purgantibus medicamentis detrimentum.] Post hæc verba, quædam in Latina conuersione desiderantur, hæc scilicet, ἔστι δὲ ἡ ὠφέλεια μείζων, ἐὰν ἀλύπως τε καὶ πᾶς ὁ βλάπτων καὶ λυπῶν ἐκκενωθῇ χυμός. Est verò vtilitas maior, si absque molestia vniuersus humor qui nocet & infestat vacuetur. Ilia.] Græcè, ὑποχόνδρια. De quo errato interpretis supra dictum est, nempe Aphoris. 12. Humores in principiis.] Græcè, ἐν ἀρχῇ τοὺς λυπέοντας χυμοὺς, humores molestantes ab initio, &c.

APHORISMVS XXV.

Ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρονται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δ' ἐναντία, δυσχερῶς.

Si talia purgantur qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt: Sin contrà accidat, difficulter.

Hæc sententia suprà est abundè à nobis explicata, ideoque vberiore expositione non eget.

ἹΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν τμῆμα δεύτερον.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM sectio secunda.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐν ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέει, θανάσιμον, ἢν δὲ ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον.

In quo

In quocunque morbo somnus laborem affert, letale est. Si verò iuuat, letale non est.

QVVM in altera ista Aphorism. sectione Hippocrati cõplura signa, quib. bonũ aut malũ, salutem aut interitũ ęgrotantiũ prędicere liceat, medico recensere consiliũ sit, initio à somno ipso auspicatur, ac quãdo ex eo prædici possit, nunquid morbus salubris aut exitialis futurus sit, docet, inquiens: In quocũq; morbi genere somnus πόνον ποιέῃ laborem affert, læditve, mortale est signum: idq; si in declinatione accidat, in qua aliàs plurimũ conferre solet, veluti in Comm. suis copiosius explicat Gal. Nã tum caloris natiui imbecillitatem, causas morbũ efficientes superare haud potẽtis significat. Porrò hoc loco sciendũ erit, πόνον idẽ significare quod βλάβην, hoc est noxã, quod Gal. etiã apertè in Com. testatur. Quod nõ temerè monemus. habet enim hæc vox alias quoq; apud Hippo. significationes. Quippe interdũ idem quod exercitiũ denotat, veluti lib. 6. Epid. part. 5. Aph. vlt. vbi ait, πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, exercitia cibos pręcedãt. Nonnunquam dolorẽ significat, vt infrà Aph. 46. δύο πόνων ἅμα γινομένων, duob. dolorib. simul ortis. Quòd si verò somnus iuuerit, minimè letale erit, sui scilicet ratione. Quatenus enim ad ipsum attinet somnũ, bonum quidẽ portẽdit: noxios enim humores probè concoqui significat: nõ tamẽ necessariò tũ salubris futurus est morbus. Nam si cõplura alia signa mortis aderint, nihilominus ægri exitiũ sequetur. Quare si ꝓderit somnus, bonũ quidẽ signũ erit: at minimè certã salutem portendet, nisi etiam cætera signa salubria fuerint.

Somnũ in declinatione cõferre

πόνος quid.

Somnus quomodo iuuet.

ANNOT. IN COM. GAL.

Si verò iuuerit.] Adiiciendũ, somnus. Græcè enim legitur, ἢν δ' ὕπνος ὠφελέῃ &c. Altera communis, quæ in principiis, &c.] Græcè τῆς μὲν κοινῆς, ὅταν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν παροξυσμῶν, ἃς ἐπισημασίας ὀνομάζουσιν, οἱ κάμνοντες κοιμηθῶσι, altera communis, quando in principiis accessionũ, quas Græci ἐπισημασίας vocãt, ægroti dormierint. Initiũ verò accessionis esse ἐπισημασίαν, testantur ea quæ scribit Gale. in lib. de Morborum temporibus, inquiens, καλῶ δὲ εἰσβολὴν παροξυσμοῦ, τὴν ἀκριβῶς ἤδη πρῶτον χρόνον ἀπλατῆ, τὴν δ' αὐτὴν τοῦτον ἐπισημασίαν

ἐπισημασία quid.

ἀνάβασιν ὀνομάζειν. Inuasionem accessionis voco nunc, tempus exquisitè primum, latitudine carens. idē verò hoc Græci ἐπισημασίαν nominare consueuerunt. Sed plures.] Græcè, ἀλλὰ, πολλῷ πλείους γίνονται διαμένοντες ἄπεπτοι, sed longe plures fiunt crudi permanentes. Ob hanc scilicet causam, ægrotis vigilias, &c.] διὰ ταῦτά τοι καὶ παρακελευόμεθα τοῖς κάμνουσιν ἐγρηγορέναι τηνικαῦτα, τὴν ἀπὸ τῆς ἐγρηγόρσεως ἐπὶ τὰ ἐκτὸς φορὰν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἵματος, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς θερμασίας ἀντιτάττοντες, ὡς μέγιστον ἴαμα τῇ κατὰ τὰς ἐπισημασίας ἐπιγιγνομένῃ πρὸς τὸ βάθος αὐτῶν φορᾷ, ob hanc igitur causam ægrotis vt vigilent tunc præcipimus, illam quæ à vigilia fit spiritus, sanguinis, & caloris qui in eis ad exteriora motionē, tanquam maximū auxiliū, illi quæ fit in accessionū initiis eorundē ad interiora motioni opponentes. Quosdam somnus grauissimus.] Græcè, ἐνίοις δὲ ἀρχὴ κώματος ἐν τῷ ὕπνῳ γίνεται, nonnullis vero in somno initium comatis accidit. Quidam verò ex ipsis.] Expungendæ hæ duæ dictiones, ex ipsis. siquidem Græca sic habent, τινὲς δὲ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ὕπνους, &c. Affectibus.] Græcè, παθήμασι, malis. de quibus suprà diximus. Ipse enim Hippocrat. vult, &c.] Lib. nimirum 6. Epid. part. 4. Aphor. 12. vbi ita scriptum reliquit, ἐμφανέως ἐγρηγορὼς θερμότερος τὰ ἔξω, τὰ ἔσω δὲ ψυχρότερος. καθεύδων τἀναντία vigilans circa exteriora manifestè calidior est, circa verò interiora, frigidior. dormiens contrà. Quantum ad talem affectum attinet.] Græcè, ὅσον ἐπὶ τούτῳ τῷ πάθει, quantum ad hoc malum attinet. In libris quos Epidemia, &c.] Libro videlicet tertio. Graui oppressi somno.] Græcè, κωματώδεες.

In accessionū initiis non dormiendum.

APHORISMVS II.

Ὅκου παραφροσύνην ὕπνος παύει, ἀγαθόν.

Vbi somnus delirium sedauerit, bonum.

Sōnus deliriū sedās bonū portendit.

QVum præcedenti Aphorismo generatim dixerit Hippocrates, somnū qui in morbis iuuat, bonū portendere, hoc loco eius quod anteà dixit, veluti exemplum subiungit, inquiens: Vbi somnus delirium sedauerit, bonum. Quippe calorem natiuum morbificas euicisse causas, atq; adeò vires esse validas significat. Delirium autem, quod Hippocrati παραφροσύνη dicitur, nihil aliud est, nisi errans & deprauatus imaginationis motus. Nam qui ad hūc modū laborant, quæ cōcipiunt, singu-

Delirium. παραφροσύνη.

singula deprauatè atq; aliter quàm pro suæ naturæ modo habeant, apprehendunt. Quod Theophili medici exẽplo cap. 4. libri de Differen. symp. Gal. luculenter admodũ ostẽdit. Solius verò delirij ὡς φιλοσύντομος, ait Philotheus, id est, breuitatis studiosus, meminit tanquam mali periculosioris grauiorisq;, sub eodem reliqua etiam cõplecti volens, dolorẽ nimirum, febrẽ, inflammationẽ, & id genus alia: quæ si sedauerit, bonum erit.

APHORISMVS III.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα τοῦ μετρίου μᾶλλον γενόμενα, κακόν.

Somnus, vigilia, vtraque si immoderata existũt, malum.

Nimia immoderatáue omnia naturæ esse prorsus aduersa & inimica, somni ac vigiliarum exemplo monstrat Hippocr. inquiens: Somnus, vigilia, vtraque si modum excesserint, malum. Malum quidem signum, & causa mala. Quippe κακὸν refert σημεῖον, καὶ αἴτιον. Somnus enim immoderatus signum malũ existit, eo quòd primũ sensoriũ, hoc est cerebrũ ipsum nimis quàm conueniat refrigeratum & humectatũ esse significat. Somnus verò naturalis, atq; adeò moderatus, fit ex euaporatione alimenti. Siquidem vapor suauis & vtilis ex nutrimento exhalans, cerebrũ ascẽdit, & ab eodem refrigeratus, indeq; humorem coactus defluit in cerebro, & meatus sensuum & neruorũ motiuorũ obstruit. Quũ itaq; somnus moderatus ac naturalis propter suaues halitus cerebrum petentes fiat, qui frigiditate cerebri incrassati & defluentes illud rigant & humectant, accidit vt in eo censoria placidè quiescant. Contrà in comate propter lentos crassos ac frigidos humores, animus & mens violentè opprimitur. Quapropter meritò Hippocrati vt malum signum damnatur somnus immoderatus, vtpote qui libro 6. Epidem. part. 6. Aphoris. 5. scriptum reliquerit: Labor, „ cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria sunto. Causa „ etiam mala existit somnus immoderatus, eo quod vaporosa excrementa effluuia cohibens in corpore coaceruat, neque vt discutiantur permittit. Corpus prætereà, Hippocrate lib. 2. de Vict. acut. Aphoris. vlt. teste, dissoluit, capitisq; grauitatem parit. Proinde errare eos toto cœlo constat, qui somnum sem-

Immoderata oĩa naturę inimica.

Sõnus immoderatus vnde.

Sõnus naturalis ex euaporatione alimenti.

Vigilię immodicæ. per bonum esse asserunt. Cæterùm sunt etiam immoderatæ vigiliæ malum signum, siccitatem enim multam portendunt. Mala quoq; causa, quia Hippocrate, vbi suprà, authore, cruditatem pariunt, atque adeo cibi & potus coctionem impediũt. Citat hanc sententiam Gal. lib. 3. de Male affect. locis, cap. 4. ibidemq; & somni & vigiliæ causas inquirit.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Somnolentas & graues dispositiones.] Græcè, τὰς κωματώδεις διαθέσεις, comatosos soporososq; affectus. Sõnus grauis.] κῶμα. Græcè κῶμα, sopor: sic enim magna ex parte interpretes Latini vocant: ad euitandã verò cõfusionem, optimum est retinere Græcã vocem coma. Primo sensitiuo, hoc est cerebro.] Græcè τῷ πρώτῳ αἰσθητικῷ, τουτέστι τῷ ἐγκεφάλῳ. Est autem Græcis αἰσθητικὸν, & Latinis sensitiuũ Arist. in lib. de Somno & vigilia, cap. 1. autore, id quod sentit, aut sensu præditũ est. Primum igitur sensitiuum, Gale. cerebrum interpretatur, idq; propter Aristotelem, qui in lib. de Somno & vigilia cap. 2. cor ipsum sensus & motus principiũ esse statuit. Quare vt diceret somnũ fieri corde quiescente & cessante, coactus est: quũ tamen constet omnibus, cordis motũ propter caloris ad interiora reuocationẽ, per somnum esse vehementiorẽ ac validiorem, quàm in vigilantibus. Nequaquã igitur in somno quiescit cor, neq; eius tum functio cessat, vt Arist. censuit, sed validius mouetur. Non esse autẽ cor primũ sensitiuũ, vel hinc abundè patet, quod omniũ sententia nerui sint instrumenta, per quæ ad omnes corporis partes sensus & motus deferuntur. Neruos verò nasci ex cerebro, testatur inspectio ipsa. Proinde temerè faciunt recẽtiores quidã, quod nullius momẽti argutiis hoc Aristotelis erratum tueri conãtur: cũ tam sit euidẽs, vt nulla sophistica huic mederi possit, perinde atq; hoc quod in eodẽ lib. & alibi etiã asserit, cor esse venarũ principium. Retineamus itaq; in scholis medicis vera & syncera dogmata, parum curantes quid Aristoteles & alij de iis senserint. Somnum semper fieri cũ modo.] Græcè, τὸν ὕπνον διὰ παντὸς ἔσονται ἔνιοι σύμμετρον γίγνεσθαι, nonnulli somnum semper esse mediocrem existimant.

Margin notes: αἰσθητικὸν, Sensitiuũ. Primũ sensitiuũ, cerebrum. Aristotelis erratũ. Cor non esse primũ sensitiuũ.

APHORISMVS IIII.

Οὐ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεως ᾖ.

Non

Non satietas, non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod naturam excesserit.

QVemadmodum præcedenti sententia, somni & vigiliarum: ita nunc satietatis & famis exemplo, omnia immoderata esse noxia ostendit. Satietas autem, quæ πλησμονὴ Hip. & Galeno dicitur, est, quando plus cibi quàm naturæ corporis conuenit, Galeno infrà Comm. 17. autore, ingeritur. Alij autores Græci pro cuiusque rei satietate hac voce vtuntur. Cæterum satietatem facere morbum, atque adeo nocere, infrà etiam testatur Hippo. dum ait: Vbi plus cibi præter naturam ingestum fuerit, morbum facit. Qui igitur sanitatis studio tenetur, is accurata diligentia satietatem nullo non tempore vitabit. Quod etiam alibi monuit Hippo. vbi ita scriptum reliquit: Sanitatis studium est, non satiari cibis, & impigrum esse ad labores: ἄσκησις ὑγιείης ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων. Vt autem satietas noxam affert, ita fames, quæ illi opponitur. Nam diutius tolerare famem, ventriculum malis replet humoribus. Quod manifestè testatur Galen. lib. 3. de Naturalib. facult. ita scribens: Quippe ventriculus si melius paratiúsque nutrimentum habet, externum non postulat. Sin aliquando postulat, nec eius copia est, excrementis impletur. Non tantum vero satietas & fames noxam afferunt, sed & omnia alia quæ naturam excedunt, & immoderata sunt. Quod infra iis verbis palàm innuit: Plurimum ac repente vacuare, aut explere, calefacere aut refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculosum. Quoniam omne nimium naturæ inimicum, vtpote que mediocritate delectetur & conseruetur.

Satietas. πλησμονὴ

Aphor. 17

6. Epid. parte 4. aphor. 20

Diutius tolerare famé, ventriculú malis replet humoribus

Aphor. 51.

APHORISMVS V.

Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους.

Lassitudines sponte natæ morbos prænunciant.

QVid lassitudines sponte euenientes, quas κόπους αὐτομάτους Hippoc. nominat, præ se ferant, hoc in loco monstrat. Sponte autem natas lassitudines appellat sensationes molestas, quæ citra motum accidunt. Quare differunt ab iis quæ simpliciter & citra vllam adiectionem lassitudines dicuntur. Quippe hæ immodicas exercitationes excipiunt, atque sanorum

Sponte natæ lassitudines.

Lassitudines simpliciter.

rum symptomata sunt. Quæ vero sine iis consistunt, morbosa sunt symptomata. Ita vt commodissime ab Hippo. dictum sit, lassitudines spontè natæ φράζουσι, τουτέστι δηλοῦσι, Philotheo

Lassitudines tres.

interprete, hoc est, nunciãt morbos. Sunt autem vtriusq; lassitudinis tres species, ἑλκώδης, τονώδης, καὶ φλεγμονώδης, vlcerosa, tensiua, & phlegmonosa. De quibus copiosissimè tractat Gal. in iis libris quos de Tuenda sanitate inscripsit. De iis quidem quæ ob immodicas exercitationes accidunt, in tertio. De iis verò quæ spontè nascuntur, in quarto, & lib. 2. de Symp. causis, c. 7. Ad quos nunc lectorem ablegamus, vt inde è quibus causis oriantur, & qua ratione subinde emẽdari queãt, cognoscat.

APHORISMVS VI.

Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τοῦ πόνου οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσέει.

Quicunque parte aliqua corporis dolent, & dolorem omnino non sentiunt, ijs mens ægrotat.

Dolor. πόνος.

PRo pleniore huius aphorismi intelligentia, sciendũ πόνον, dolorem bifariam apud Hipp. accipi. Primò pro affectu, qui efficit dolorem. Quo in significato lib. 6. Epid. part. 1. Aphor. 7. sumitur, vbi ait: In Cranone vetusti dolores frigidi, » noui verò calidi. Quam sententiam Gal. etiam in Com. citat. » Secundò pro molesto, tristi, laboriosóue sensu accipitur, qui in separatione ac diuisione vniti corporis, Galeno libro 1. de Sympt. causis, cap. 5. autore, consistit. In præsentia itaque per

Dolentes.

πονέοντες, id est, dolentes, intelligere oportet eos, qui affectu ali- » quo dolorem excitante infestantur, eoq; vehementi. Cuius rei » testis est Galen. lib. 7. de placitis Hippocratis & Platonis, vbi inter cætera sententiam hanc Hipp. explicans ita scribit: Hic " dolentes nominat eos qui aliqua in parte offensi sunt ita ve- " hementer, vt nisi delirio premerentur, dolerent. Per πόνους ve-

Dolores.

rò, hoc est dolores, sensus molestos, tristésue accipiendi sunt. Quod ex iis quæ idem Gal. loco iam citato scribit, euidentissimum fit. A nonnullis, ait, quemadmodũ ab Hip. vbi inquit, Quicũq; parte aliqua corporis dolent, & dolorẽ omnino non sentiunt, iis mens ægrotat: sensus solus interdum dolor ap-

Sensus.

pellatur. Sensus igitur verborum Hippocratis is erit: Qui affectum excitantem dolorem aliqua in parte corporis obtinẽt,

& dolo

& dolorem qui ab eo nascitur affectu omnino nō sentiunt, his mens ægrotat. τὰ πολλὰ enim ἀντὶ τοῦ πάντως, hoc est omnino, hoc loco, Philotheo teste, sumitur. Mens autem quæ Hippocrati γνώμη hic idem quod διάνοια, Galeno in Comm. autore, hoc est ratio significat. Sic dicta, quod ratiocinetur, aliud ex alio eliciens, componátque ac diuidat. Aegrotare verò & lædi mentem ex eo patet, quod æger manentem adhuc affectum non sentit, quanquam affectus doloris expers non sit. τὰ πολλὰ. Mens. γνώμη. Ratio.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Dispositiones.] Græcè, διαθέσεις ἐν αἷς ὀδυνώμεθα, affectus in quibus dolore afficimur. Sunt autem duæ doloris causæ. Vna inæqualis intemperies, quæ confertim alterat. Altera continui solutio Quod Hipp. iis verbis confirmat: Dum alteratur & corrumpitur natura, dolores fiunt. Quam quidem sententiam ad confirmationem duplicis causę doloris citat Gal. cap. 4. lib. de inęquali intemperie: & libro 1. de Sympt. causis cap. 5. Duas vero causas esse doloris, quemadmodum nunc ostensum est, Galen. lib. 2. de Locis male affectis cap. 1. & lib. 4. cap. 8. & cap. 80. Artis medicæ, & lib. 2. de Victu acut. Comm. 1. & 12. & 13. lib. Ther. meth. monstrat. Quæ loca ideo indicauimus, vt studiosi veritatis intelligerent, falso Arabem Auicennam Fen. 2. primi Canonis doct. & summa 2. cap. 19. erroris arguere Galenum nostrū, quasi doloris vnicam tātum esse causam cēsuerit, cōtinui nimirū solutionē. Quā frigidis enim rationibus hunc circunuenire nixus sit, facile ex locis à nobis nūc citatis palàm omnib. fiet. Fractionē.] Gręce, θλάσμα, collisionē. Est aūt collisio, teste cap. vlt. de Morb. causis Galeno, vbi caro, vel ossium aliquod molle, vt sunt puerorum, sub irruente extrinsecus aliquo violento, valido & duro corpore colliditur, faciésque externa integra permanet, & in profundo sunt multæ ac exiguæ diuisiones. Rupturam.] Græcè ῥῆγμα. Est vero ῥῆγμα, ruptio, Gal. lib. 3. 4. & 6. Ther. meth. cap. 1. & libri de diff. morb. cap. 8. autore, carnosæ partis citra vulnerationem diuisio. Mentem siue animum.] Græcè γνώμην ἢ διάνοιαν, siue mentem, siue rationem. Nam ita διάνοιαν Cicero etiam interpretatur. Duę doloris causæ. Auicenna notatur. Galenū f. q̄ ab eius iniuria vindicatur. θλάσμα. Collisio. ῥῆγμα. Ruptio.

APHORISMVS VII.

Τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα, νωθρῶς ἐπανατρέφειν δεῖ· τὰ δὲ ἐν ὀλίγῳ, ὀλίγως.

Quæ

Quæ lõgiore tẽporis spatio extenuata sunt corpora, lentè reficere oportet: quæ vero breui, celeriter.

Corp' nostrũ è tribus constat.

CORpus nostrum è tribus constat, nẽpe spiritibus, humoribus, & solidis. Quod breuissimè Hippocrat. lib. 6. Epid. part. 8. Aphor. 8. iis significare verbis voluit: Corpus nostrum "constituunt continentia, contẽta, & impetum facientia. Per cõtinentia quidem, solida: per contenta, humores: per impetum facientia spiritus intelligens: quemadmodum in nostris Commentariis, vbi citatã sententiã explicauimus, copiose monstrauimus. In corporibus itaque quæ lõgo tempore sunt extenuata (id enim vox λεπτυνόμενα significat) omnia hæc tria absumpta sunt. Quippe spiritus & humores depascũtur, carnes tabescunt, aliæque partes per quas in animantibus cõcoctio, distributio, sanguificatio, & nutritio perficitur, graciles redduntur.

λεπτυνόμενα.

Lente.

Lente igitur hæc ipsa reficere oportet, hoc est, Gal. in Comm. interprete, longiore tẽpore, & tenuiter. Verba eius ita habent, ἐν χρόνῳ πλείονι καὶ λεπτῶς, ὅτι ἀνέμαξε νωθρῶς. Lõgiore verò tempore sunt reficienda, eo quòd lõgo tempore sint extenuata. Tenuiter, quia partes imbecillæ propter extenuationem haud possunt simul magnam alimentorum copiam conficere. Si verò breui tẽpore corpora fuerint extenuata, fieri haud potuit, vt solidæ eorundem partes sint absumptæ, sed spiritus & humores duntaxat: quapropter hæc corpora ὀλίγως, hoc est, Gal. interprete, διὰ ταχέων καὶ ἀδρῶς; id est celeriter & plenius reficienda sunt. Celeriter, quia celeriter sint extenuata: plenius verò quia solidæ corporis partes robustæ adhuc sint, ac alimentorum pleniorem copiam conficere & concoquere possint.

νωθρῶς.

ὀλίγως.

ANNOTAT. IN COMM. GALENI.

Galeni codex Græcus emendatus.

Pauco tempore.] Rectius, breui tempore. Græce, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. Ac plenius.] Rectè quidem. legendum enim erit ἀδρῶς, & minime ἀπρῶς, vt habet Aldinus codex. Quippe ἀδρῶς, id est plenius, vberiúsue, opponitur τῷ λεπτῶς, hoc est tenuiter. Paulo enim antè dixit, tarde & tenuiter esse reficiendum: hic verò celeriter & plenius.

APHORISMVS VIII.

Ἢν ἐκ νόσου τροφὴν λαμβάνων τις μὴ ἰσχύῃ, σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος τοῦτο γίγνηται, χρὴ εἰδέναι ὅτι κενώσιος δεῖ.

Si

Si quispiam à morbo capiẽs cibũ nõ corroboratur, corpus copiosiore vti alimẽto significat. Sin cibum non capiente hoc accidat, quod vacuatione egeat sciẽdum est.

IN hac sententia causam exponit Hippocrates, cur ij qui à morbo cibum appetunt & comedunt, haud corroborentur: & quare nonnulli prorsus non appetant, virésque minus recuperare queant. Si à morbo, ἐκ νόσου, quemadmodum ἐκ νήπιου, à iuuentute, inquit, cibum capiens. Capere autem cibum, quod Hippocrati dicitur λαμβάνειν τροφὴν, Gal. in Comm. interprete, est appetere, & largiorem cibum capere: Contrà non capere, est neque appetere, neque largiùs cibum capere. Non corroboratur, ἰσχύῃ. Est autẽ ἰσχύειν, vires restaurare, & quod vi morbi amissum est recuperare: id quod fit, vbi corpus à morbo rursus nutritur. Vt sit sensus: Si quis à morbo cibum appetens, & abunde comedens, vires non recuperat, quòd copiosiore vtatur cibo, quem facultates naturales imbecilles, neque in succum conuertere, neque in sanguinem mutare possunt, significat. Quum autem in succum non conuertitur cibus, neque subinde in sanguinem, fit, vt neque ex eo corporis partes alantur, atque adeò nihil mirum corpus hac lege non corroborari. Loquitur autem hoc in loco de appetentia naturali, quam quidem propter partium quæ in morbo facta est, inanitionem esse validam necesse est. De qua copiosissime Gal. lib. 1. de Sympt. causis cap. 7. tractat. Vtcunque verò appetentiam tum validam esse contingat, tamen inanitio ipsa coctionis instrumenta imbecilliora reddidit, quàm vt copiam ciborum paulo maiorem conficere queant. His autem non concoctis, fieri non potest vt corpus reficiatur. Quocirca eos qui ex morbo iam conualescunt, summopere cauere oportet, ne ad satietatẽ vsque comedãt: quippe copiosior cibus in vẽtriculo corruptus, & non satis recte concoctus, recidiuã parit. Cæterũ si corpus non corroboretur neque appetentibus neque comedẽtibus his qui ex morbo conualescũt, signũ est corpus eorundẽ vitiosis esse refertum humoribus, atq; adeò egere vacuatione. Quare nisi hos ipsos vacuaueris, vt corpus robur suum recipiat fieri non potest.

ἐκ νόσ. | Capere cibum. | ἰσχύειν. | Ex morbo conualescentes ad satietatem haud comedãt.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Qui sine appetitu.] Græcè, τοὺς ἀνορέκτους, qui non appetunt. Vbi verò vnus aliquis ex ipsis superabundat, purgato

gatorium illi dat medicamentum.] Ex quo quidem loco ite- rum liquet, quòd qualitas in definitione purgationis, de qua diximus in explicatione Aphorismi secundi, sectionis primæ, differentiam humoris redundantis ac molestantis significat.

Qualitas idē interdū significat quod species.

Fecimus.] Græcè, ποιησόμεθα, faciemus.

APHORISMVS IX.

Τὰ μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁκόσῳ ἂν θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις.

Impura corpora quo magis nutrieris, eò magis lædes.

Consuetus ordo aphorismorū cur immutatus.

Haec sententia prioris veluti rationem quandam affert, ideóque nos consuetum hoc loco ordinem immutare voluimus. Nam quod antea dixerit, eos qui nihil appetentes non corroborantur, indigere vacuatione: posset alicui videri mirum, cur in defectu virium Hippocrates vacuationi locum esse velit, cum potius cibi adiectione vires reficiendæ sint. Necesse itaque fuit eius consilij rationem statim subiungere, hanc nimirum: Quum constet illorum corpora esse κακόχυμα, id est impura, & vitiosis referta humoribus, non egent ea quæ per cibos fit refectione, sed potius vacuatione. Impura enim corpora quo magis reficies, eo magis lædes. Quippe alimentum quod offertur, corrumpitur, humorúmque vitiosorum quantitatem auget. Cauendum igitur vnicè erit ne corporibus vitiosis humoribus refertis, copiosum demus alimentum, quòd nisi mirum corruptio ipsa exigat contemperamentum, ἐπίκρασιν vocat Gale. quod fit, vt loco iam citato monstrauimus, quando sensim bonus apponitur humor, malo paulatim vacuato. Prætereà quum cacochymia abundantia sit, vt ex eius definitione constat, quam alibi posuimus, & minimè defectus, perspicuum hinc omnibus est, hanc ipsam non copiosum, sed parum alimenti, & per vires seu paulatim datum exigere. In hoc loco Galeni explicando, sese mirè torquet Musa, sed temerè admodum. Neque enim corruptionem multos exigere cibos Galenus statuit, sed defectum. Quare Hippocrati in hoc aphorismo, impura corpora non esse admodum nutrienda præcipienti, nihil aduersatur Galenus.

ἐπίκρασις

Musa notatur.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Corporis malos humores habenti.] Græcè, τῷ πονηρῶς ἔχοντι

κατὰ τὸ σῶμα κακοχυμία, ὥστ' αὐξάνεσθαι μὴ αὐτῆς ποσότητα,cum iis qui in corpore sunt vitiosis humoribus,ita vt ipsorum quidem quantitas augeatur. Paulò antè dictis,&c.] Græcè, τὸ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον σύμπτωμα τοῖς ἀνακομιζομένοις ἐκ τῶν νοσημάτων συμβαίνει, τὸ μὴ δύνασθαι λαμβάνειν τροφήν. paulo antè dictū, reualescentibus è morbis symptoma accidit non posse videlicet cibum capere.

APHORISMVS X.

Τὰ σώματα χρὴ, ὅκου ἄν τις βούλεται καθαίρειν, εὔροα ποιέειν.

Corpora vbi quispiam purgare vult, fluida faciat oportet.

QVuum Hippocrates suprà, corpus malis humoribus refertum habentes, euacuatione quæ per purgantia fit medicamenta,egere dixerit:hoc loco, ne quispiam temere & improuide purgationem instituat, atque adeò ægrotanti hac ratione damnum inferat,quomodo corpora ipsa ad purgationem sint præparanda docet,inquiens:Corpora vbi quispiā medicamēto purgante vacuare(id enim Hippocrati est καθαίρειν) voluerit, εὔροα, fluida, vel ad fluxum idonea faciat oportet:id quod bifariam accidere solet.primò cunctis meatibus reseratis,dein humoribus crassis incisis & extenuatis. Quas quidē duas rationes corpora fluida faciendi,Hipp.lib.6.Epid.part.5. Aphor.28.breuissime iis verbis innuere voluit. Si volueris,inquiens,vt is qui elleborum bibit, celerius purgetur, vt lauet, aut comedat præcipe.Lauet,vt scilicet meatus corporis laxiores reddantur,& humores balnei calore fundantur. Comedat cibos,nimirum extenuantes & incidentes crassos & tenaces humores.Quinetiam Philotheus corpora fluida fieri ait extenuatione materiæ,& emollitione locorum.Oportet igitur,inquit idem,ea quæ continent humores laxare,rarefacereque,& meatus recludere,oráque vasorum dilatare.Contentos autem in corpore crassos & tenaces humores, incidere atq; extenuare. Plenius hanc sententiam Hippocratis enarrat Galenus in libro cui titulum fecit,Quos purgare oportet.

Nō temere purgandum.

καθαίρειν.

εὔροα.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Nihil est in hoc Commentario, quod explicatione nostra

Tormina. egeat, preterquam vbi torminũ mentio fit. Tormina enim hoc loco non significant Δυσεντερίαν, in qua quidem significatione vsurpatur vox à Cornelio Celso lib. 4. cap. 15. vbi ita scriptum ,, reliquit: Proxima his inter intestinorũ mala tormina esse cõ- ,, sueuerunt, Δυσεντερία Græcè vocatur: sed dolores circa vmbi- ,, licum intestina torquentes. Quippe Græcè est in Gal. Comm. στρόφοι. μετὰ στρόφων. στρόφον autem idipsum significare quod diximus, testatur idem Cornel. Celsus lib. 2. cap. 6. dicens: Vbi circa vmbilicum intestina torquentur, στρόφον Græci nominant.

APHORISMVS XI.

Ῥᾷον πληροῦσθαι ποτοῦ, ἢ σιτίου.

Potu quàm cibo refici, facilius est.

QVum non rarò accidat vt celeri refectione nobis opus sit, ideo hoc in Aphorismo quæ sit materia, per quam citissime egentes adiectione reficere liceat, monstrat: facilius πληροῦσθαι esse inquiens refici (id enim πληροῦσθαι hoc loco significat) potu, quàm cibo. Quare committendum non est, vt πληροῦσθαι per verbum impleri, vt nonnulli interpretes fecerunt, interpretemur: ne scilicet maleuolis & imperitis quibusdã Hippocratem calũniandi ansam præbeamus, quasi his verbis innuere voluisset, facilius esse bibere quàm comedere, quòd nemo non nouit. Significat itaq; hoc in loco πληροῦσθαι ποτ, idẽ quod refici & instaurari id quod amissum est, per totum. Quo in significatu hoc verbũ alij etiam vsurparunt. Siquidem Demosthenes πληροῦν τὴν ναῦν, καὶ πληροῦσθαι τὰς ναῦς, pro eo dixit quòd est supplementũ classi præbere: id quod nos Germanicè Potus. dicimus, Ersetzen vvas abgangen ist. Cæterum per potũ hic Cibus. intelligendũ venit alimentum omne ὑγρὸν, humidum: & per σιτίον, id est, cibum, solidũ, quod ξηρὸν Græci vocant. Id quod confirmat alia Hippocratis sententia, quæ est in libello eius περὶ τροφῆς, de Alimento inscripto, vbi ita scriptum reliquit, ὁκόσοι ταχίστης προσθέσιος δέονται, ὑγρὸν ἴημα εἰς ἀνάληψιν δυνάμιος ἄριστον· ὅκου δὲ ἔτι ταχυτέρης, διὰ ὀσφρήσιος. ὁκόσοι δὲ βραδυτέρης προσθέσιος δέονται, στερεὴ τροφή. Quicunque celerrima indigent adiectione, iis liquidum remedium ad recuperãdas vires optimum est. Vbi vero adhuc celeriore egent, per odores reficiuntur. Quibuscunque vero tardiore opus est adiectione, solidiore Cur humidum ali- alimento. Porrò citiùs solido reficit humidũ alimentũ: quia quic

quicquid humidum eſt, vt facilius alteratur, ita quoque promptius ſubinde diſtribuitur. Solidum contrà neq; facilè alteratur & concoquitur, neq; etiam promptè diſtribuitur. Neceſſe enim eſt vt id quod ſolidũ exiſtit, in ventriculo primum in ſuccum abeat, antequã in ſanguinem conuertatur, ac ſubinde nutriat. Senſus itaque verborũ Hippocratis erit: Facilius eſt corpus noſtrum reficere re liquida, quàm ſolida.

mentũ ſolido citius reficiat.

Senſus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Scriptum autem eſt ab ipſo, &c.] Græcè, γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ περὶ τροφῆς ὧδε, Scriptum vero & in ipſo de Alimento libro in hunc modum. Nam ſi non ita nutriunt.] Non rectè interpres hic negationem, quæ in Aldino codice deeſt, adiecit. Ibidem enim ſic legitur, εἰ γὰρ ὅμοιον ταῦτα τοῖς στερεωτέροις τρέφειν, πλεονεκτήσει τῷ τάχει. Senſus igitur verborum Gal. is eſt, Non de quouis potu hic loquitur Hippoc. ſed de eo qui vt nutriat natura aptus eſt. Hic verò ſi nutrit, quemadmodum ſolidiora, hoc eſt ea quæ ſolidum, & quod indurat nutrimentum de ſe præbent, ſuperabit tamen celeritate: hoc eſt, citiùs nutriet quàm ſolidum alimentum. Sicuti aquæ ſimilem formã habent, ita etiam vim.] Quæ quidem Galeni verba non ſic accipienda erunt quaſi in vniuerſum vina aquoſa aquę ſimilia ſint: quid enim eo ipſo abſurdius dici poſſet? quum conſtet aquam plurima in ſe habere vitia, quibus vina aquoſa planè adueꝛſantur, vt lib. 7. Therap. method. teſtatur metipſe Galenus iis verbis. At vero memoratorum vinorum intelligit aquoſa. virtutes comprehenſis iam aquæ vitiis aduerſam quodammodo naturã habent, quum nec inflent hypochondria, imò ſi inflata ſint, ſubſidere faciant: nec inibi morã trahant, propter caloris mediocritatem. Adde quod quũ diſtributionis vias aperiant, & pariter impellant, ac nutrimentum ſurſum agant, ad celeritatem deductionis in corpus conducunt. Sunt prætereà boni ſucci, & temperanda concoquendáque eã quæ in ventriculo & venis ſunt idonea. Hæc ille. Idem facit lib. 3. Vict. acut. Com. 8. vbi ſic ſcriptum reliquit: Aquoſum vinum eſt album colore, ſubſtantia tenue, nullam earum quæ cæteris vinis inſunt habens qualitatem, neque auſterã, neque adſtringentẽ, neq; dulcem; neque acrem; neq; odorem. Nempe vino huic omniũ ſoli, vt cum aquæ, tum vini mala effugiat, eſt datũ. Quocirca prædicta Galeni in Comment. verba, per alia eiuſdem loca ſunt

Sẽſus verborũ Gal.

Quomodo vina aquoſa aquæ ſimilia ſint.

interpretanda, in quibus expresse, quomodo aquosum vinum aquæ simile sit, docet. In lib. enim tertio Vict. acut. Cõment. 1. „ scribit: Aquosum vinũ, quod aquæ maxime in omnibus simile „ existit, tenuitate scilicet, colore, odoris carentia, & nõ manifesta calefactione. Et statim ibidem Cõment. 3. ait: Aquosum vinum appellant homines, quod aquæ tũ colore tum substãtia simile est. Perspicuũ siquidẽ vt aqua, splendidũ & purũ, & substan- » tia tenue videtur. Protinus autem & facultate aquę simile exi- » stit, neq; imbecillũ caput feriens, neq; infirmos neruos, quãdo » ne quidẽ manifeste calefacit. Nã vt ibidem lib. 12. Ther. meth. scribit, nullũ ex albo vinorum genere calidum reperitur. quod dictũ quo pacto sit intelligendũ, lib. 3. Vict. acut. morb. Comment. 3. ostendit, inquiens: Vinum albũ & austerũ minime calidũ inter vina existit. Quia nisi ita intelligas, pugnantia sibi scripsisse Galenũ necesse est fatearis. Quippe lib. 4. Vict. acut. Comm. 100. scribit, omne vinum habitum corporis calefacere. Hinc omnibus perspicuũ fit, errare miris modis in explicatione huius Cõmentarij Antonium Musam Brasauolum, dum asserit vinum aliquod humano corpori & eius calori collatũ, frigidũ dici posse. Nam si frigidum vinum dicitur, hoc ei non collatione corporis nostri accidit, sed alterius vini calidioris. Sic certè vina aquosa frigida appellantur, non quòd habitum corporis refrigerent, sed quòd ad cætera vina collata minus sint calida. Quapropter Commen. 6. lib. 3. Vict. acut. ait, Ex vinis albis nullũ valenter calefacere potest. Hinc est quod Gale. in lib. de Cibis boni & mali succi, vinũ aquosum calidis exhiberi posse naturis doceat. Febrientibus etiam eiusmodi vinum cõcedit idẽ Gal. li. 3. Vict. acut. Cõmen. 4. idq; nulla alia de causa, quã quòd inter alia vini genera minus calefaciat. Præterea ex iis quæ iam diximus, palã etiam fit, iterũ falli turpiter Musam Brasauolum, eo quòd vinũ esse frigidius aqua contendat, quando hoc ipso nihil dici absurdius potuisset. Nec etiam eius ratio de acerbo sapore procedit, quando cõstet acerba, Gal. lib. 4. de Simpl. medic. facult. cap. 6. teste, esse terrena & crassarum partium, atq; adeò ad profunda non penetrare, sed in superficie hærere: quod primo statim contactu, eodẽ Gal. li. 3. Simp. cap. 16. autore, superficiem cõdensent. Illa autem quæ paulum adstringunt, & plurimũ in se continent essentiæ tenuis, tum calidæ, hæc quidem altius penetrant. Qua quidem ratione fit, vt

Vinum

Marginal notes: Aquosum vinum. — Nullũ ex albo vino rũ genere esse calidũ quomodo intelligendum. — Musæ error. — Vina aquosa quomodo frigida. — Antonij Musæ aliud erratũ. — Acerba non penetrare ad profunda.

vinum aquosum aqua magis humectet:non tamen conceden- Vinum aquosum aqua magis humectat.
dum quod hac ipsa magis refrigeret, quum vinorum nullum prorsus genus corpus nostrum refrigerare, vt comprehensum est, possit. Quid multa? ad id vt aliquid altius penetret, requiritur essentia tepida & calida, vt è loco Galeni, quem citauimus, palàm fit. quæ certè in iis quæ aqua ipsa sunt frigidiora, reperire non licet. Vt concidere hoc nomine planè friuolã, ne dicã ineptam Musæ rationem necesse sit. Vrinam cient.] Rationem eius rei tradit Gal. lib. 7. Ther. meth. in eũ scribẽs modum: Vina aquosa instrumentorũ vires adaugent, & expellendis excrementis viã faciunt. Vina aquosa vrinas cient. Eóq; fit vt etiã talia vina, præter cætera, vrinas moueant, quando & ipsa totũ corpus celeriter transeunt, & impetu cursus sui excremẽta secum expellũt. Celeriter certe transeunt, tum quia tenuia & tepida sunt, tum quia adstringunt. Tenuitate enim & tepiditate promptè mobilia fiunt, adstrictio autẽ ipsa magis impellit. Cæterùm hic Brasauolus temerè huic Galeni sententiæ, Hippocratis ex libro 3. Vict. acut. morb. Aphorismum octauum opponit, quasi ibidẽ dicat, vinum vinosum omni alio vino ad vesicã facilius transire: cum tamen is nõ omni alio vino, vt falsò Copus conuertit, sed altero tantũ dicat. Verba enim eius sic habent, ἐς δὲ κύστιν μᾶλλον πίεμμ@ ἰὼν ἢ ἕτερ@, γλύκιος nimirum. Nam hanc vocẽ referre ἑτέρῳ, ex contextu & Galeni Cõment. abundè liquet. Dulci itaq; vino facilius ad vesicã transire, aquosum Hippocrates asserit. Minimè nutriunt.] Græcè, ἥκιστα ἢ τρέφειν, minimum nutriunt:& non minime, sicut conuertit interpres. Minime enim idẽ quod nõ significat. Mimimũ verò opponitur ei quod dicimus plurimũ. Sensus igitur verborũ Gal. est, vinum aquosum inter cætera vina mininũ nutrire: plurimum verò, crassum & rubeũ. ἥκιστα verò dictionem nõ esse interpretandã per negationẽ minimè, multis in locis Gal. testatur, nempe lib. 2. Victus acut. morb. Comm. 19. vbi ἥκιστα idem quod ἐλάχιστα, hoc est minimum significare scribit. Et lib. 3. Vict. acut. Comment. 63. multo clarius eius vocis significationem docet, inquiens, ἥκιστα σημαίνει τὸ ἐλάχιστον, καὶ οὐχ ὡς ἔνιοι φασὶ τὸ ὅλως. ἥκιστα idem quod minimũ significat, & nõ, vt quidã aiunt, nullatenus. Prætereà quarto libro eiusdẽ voluminis Comment. 89. diserte scribit, τὸ ἥκιστα τἀναντίον σημαίνει τῷ μάλιστα, minimũ contrariũ huic vocabulo plurimũ deno-

Marginal notes: Brasauolus Galenum non rectè reprehendit. — Copi error. — Interpretis lapsus. Minime. Minimũ. — ἥκιστα.

tat. Quare nunc omnibus perspicuum esse censeo, non conuertendum hoc loco fuisse minime, sed minimum. Quod ni faciamus, fatendum etiam nobis erit, vinum aquosum non nutrire: *Vinum aquosum nutrit.* quòd ex diametro pugnabit cum eo quod libro 3. de Aliment. facult. scribit Gal. in capite de vino, vbi expresse asserit vinum omnium confessione esse ex eorum numero quę nostrum corpus alunt. Quinetiam ibidem præsentem maxime explicare
" videtur locum, dum inquit: Vinis crassis minus alunt candida
" simul crassáque & acerba. ἀπάντων δ' ἥκιστα, omnium verò mi-
" nimum alunt candida & tenuia, aquis quodammodo similia.
" Et in libro de Boni & mali succi cibis ait: Ex vinis quæcunque
" aquosa sunt, & substantia tenuia, vrinam mouent, καὶ ὀλιγίστην
" παρέχουσι τῷ σώματι τροφήν, & paucissimum corpori nutrimentum præbent. E quibus verbis nulli non perspicuum fit, Galenum nõ omnimodam vinis aquosis adimere nutritionẽ, quod tamen interpres sua conuersione, non sine magno errore fecit. Implere.] Græcè πληρῶν, reficere.

APHORISMVS XII.

Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι μετὰ κρίσιν, ὑποστροφὰς ποιέειν εἴωθεν.

Quæ in morbis relinquuntur à iudicatione, recidiuas facere consueuerunt.

Cur relicta post iudicationé vacuãda. ἐγκαταλιμπανόμενα QVum præcedentibus Aphorismis Hippocrates eos qui à morbo cibum haud capiunt, egere vacuatione, & quo pacto illorum subinde corpora ad vacuationem ipsam præparanda sint, docuerit: nunc causam cur illi ipsi vacuandi sint, exponit. Nam illa quæ à iudicatione facta relinquuntur in morbis, nisi in tempore vacuentur, recidiuas facere solẽt. Per ea verò quæ relinquuntur ἐγκαταλιμπανόμενα vocat Hippocrat. reliquias prauorum humorum, Gal. in Comment. teste, intelligit, quas necessarium est subinde putrefactas succendere febres, *Iudicatio.* vt loco iam citato fusius docet Gale. Quid autem sit iudicatio, in sequentis Aphorismi Comment. monstrabimus. Idipsum etiam cap. 43. nostri Compendij diximus. Hippocrati verò hoc *Deficiens.* loco sermo est de ea iudicatione, quæ non integrè vindicat à morbo, Græcísque ἐλλιπὴς, id est, deficiens. Gale. lib. 1. de Iudiciis cap. 1. autore, dicitur. Vel de ea postquàm quidpiam ex morbo relinquitur, quæ Galeno lib. 1. de diebus iudicatoriis ἀτελὴς,

ἀτελὴς, hoc est imperfecta vocatur. Hæc, eodem autore, si recidiuam facit, ἄπιστος, id est infida nominatur. Eiusmodi sane iudicationes ὑποστροφὴν, hoc est, vt Cornelius Celsus lib.3.c.4. interpretatur, recidiuam seu reuersionem faciunt; idq; ideo, quòd tum vel ipsa materia ad expulsionē fuit minus idonea, vel ipsa natura imbecilla admodum per morbum effecta, vniuersos humores noxios expellere non potuit. Necesse itaq; est iis de causis fieri recidiuam, nisi medicus ea quæ à natura imbecilla relicta sunt expurget. Repetitur hæc sententia ab Hip. lib.6. Epid. part.2. Aphor.9. his verbis, τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα μετὰ κρίσιν ὑποστροφώδεα. — Imperfecta. Infida. ὑποστροφὴ. Recidiuæ causæ.

APHORISMVS XLII.

Ὁκόσοισι ἡ κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ δύσφορος ἡ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. ἡ δ' ἐπιοῦσα, εὐφορωτέρη. ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Quibus indicatio instat, ijs nox quæ accessionem præcedit, difficilis est. Quæ vero subsequitur, magna ex parte facilior existit.

PRæcedenti Aphoris. quid ea quæ post iudicationem relinquuntur in corpore nostro efficiant, Hipp. docuit. Nunc qua ratione paulò post futura, aut iam facta cognoscatur iudicatio, monstrat: vt scilicet medicus certo sciat, recidiuam ab iis quæ à iudicatione relicta sunt, factam esse. Est autē iudicatio, Galeno in Comm. teste, subita & præceps in morbo mutatio, in melius vel deterius. Iudicationē verò præcedūt, deliriū, spirādi difficultas, caligo oculorū, splēdores ob oculos versantes, lachrymæ inuolūtariæ, tēporū grauitas, ceruicis & capitis dolor, anticipatio, lōgitudo & vehemētia accessionis, comata, dolor stomachi, auriū sonitus, tremor, labrū inferius agitatū, æstus & sitis vehemēs, nox item absq; ratione molesta. Quod hoc loco Hip. confirmat dicens: Quibus iudiciū instat, iis nox quæ ante accessionē est, difficilis esse solet. Siue verò nox, siue dies, id tēpus quod præcedit iudicationē, fuerit, semper ægros ante accessionē in qua fit iudicatio, perturbari & vexari necesse est. Noctis verò potissimum mentionem fecit Hipp. quod in — Iudicium, seu iudicatio quid. Signa iudicatiōis futuræ. Noctis cur potissimum.

Hippocrates memi nerit. ea molestias illas magis quàm die sentiamus. Quippe interdiu sensus omnes vigilant, & ad alia quædam naturæ opera distrahũtur: quare tum etsi turbatio illa sit, tamen eam minùs sentimus. Eadẽ ratione accidit, vt etiam alias quascunq; corporis molestias die minus quàm nocte sentiamus. Cæterũ nox quæ iudicationẽ sequitur, leuior existit: quod scilicet iam natura ipsa à superuacuis, & corpus ipsum molestantib. humoribus exonerata sit, atq; adeò commodè nunc homo quiescere possit. Non autẽ ab re adiecit Hipp. magna ex parte: quoniam idipsum haud accidit, nisi vbi optima & perfecta præcesserit iudicatio, id quod plurimũ fieri solet. Refertur hæc sententia etiam lib. 6. Epid. part. 2. Aphoris. 11.

Nox iudicationẽ sequens cur leuior.

Magna ex parte.

APHORISMVS XIIII.

Ἐν τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ πονηρὰ μεταβάλλῃ.

In profluuijs ventris mutationes excrementorum iuuant, nisi in praua commutentur.

QVum in superioribus Aphorism. Hippocrates iudicationis, quæ duplex est (vna enim per excretionem, altera verò per abscessum fit) meminerit, primum hic quibus indiciis cognosci possit, num ea quæ fit per alui profluuium, bona & perfecta sit, docet, inquiens: In ventris ῥύσεσι, profluuiis, excretionibúsue à natura ipsa factis (neque enim ῥύσις hoc loco, Philotheo etiam teste, aliud significat, nisi ἔκκρισιν, id est, excretionem sponte factam) mutationes excrementorum iuuant, quia vt ait in Commentariis Gal. corpus exquisitius expurgãt. Per mutationes verò excrementorum quæ iuuant, Galen. in Comment. teste, intelligendæ sunt quæ multas species formásue humorum vacuant, siue idipsum vno, siue diuersis accidat temporibus. Verbi gratia, si simul vnáq; vice excrementa ipsa plures formas ac species obtinuerint, quæ subinde tamen mutantur, neque diu perseuerant, iuuant sanè, quia corpus à pluribus humorum speciebus expurgant. Sic vbi diuersis temporibus excrementorum mutatio contingit, ita nimirum vt si prius pallida vel flaua excreta sunt, deinceps verò pituitosa excernantur, quæ tamen subinde in melius commutantur, tunc itidẽ iuuãt: ꝙ scilicet corpus à flaua bile & pituita tã exquisitè

ῥύσις.

Mutatiões excrementorum.

expurg

expurgarunt, vt nihil in eo prædictorum humorum qui profluuium excitarunt, sit relictum. Quòd si verò excremēta ipsa diu eandē formā obtinuerint, minimeq; mutata fuerint, nihil iuuant, imò malum potius portendūt, quoniā corpus nō prorsus expurgant. Cæterū mutationes in iis quæ spōte fiunt alui deiectionibus iuuant, nisi in praua cōmutentur. hoc est, nisi nigra aut liuentia fuerint, aut colliquationis & putredinis signa adsint: tunc enim exitium potius quàm salutē significāt. Quod lib. 2. Prognost. Aph. 22. etiam testatur Hipp. vbi sic scriptum reliquit: Omnium maximè letiferum est excrementum, nigrum, pingue, liuens, aut quod peioris est odoris, quàm pro consuetudine. Infrà quoque tempus, nempe sectione 4. Aphor. 21. probat in purgationibus incrementa quæ varios & plures colores referunt, modo non sint praui. Excrementa alui quā do in praua cōmutentur.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

In Commen. Galeni nihil est quod annotatione indigeat, quàm vbi inter initia legitur, Quæ multis formis variantur. ibi clarius dixisset interpres, quæ multas humorū formas vacuant, vel educunt. Grecè enim est, πολλὰς ἰδέας κενοῦσαι χυμῶν. Ad sequentis itaque Aphorismi enarrationem veniamus.

APHORISMVS XV.

Ὅκου φάρυγξ νοσέει, ἢ φύματα ἐν τῷ σώματι φύεται, τὰς ἐκκρίσιας σκέπτεσθαι χρή. ἢν γὰρ χολώδεες ἔωσι, τὸ σῶμα ξυννοσέει. ἢν δὲ ὅμοιαι τοῖς ὑγιαίνουσι γίγνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφειν.

Vbi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet. Quippe si biliosæ fuerint corpus vnà ægrotat. Sin sanis similes fiant, corpus alere tutum est.

PRæcedenti Aphorismo quo pacto perfecta iudicatio, quæ per alui fit excretionem, sit dignoscenda, docuit. Nunc qua ratione altera quæ per abscessum fit, cognosci possit, mōstrare conatur, dicens, Vbi fauces. φάρυγξ enim hoc loco fauces significat, hoc est, internam oris quæ gulæ & gutturi præiacet amplitudinem, Gal. in Comm. teste, qui ibidē hac dictio- ἡ φάρυγξ. Fauces.

ne fœminino in genere vtitur, πολλάκις δ' ἠπιφάρυγξ, inquiens. In eo nãq; genere semper pro faucibus vsurpatur, vt in masculino pro gutture, quemadmodũ in nostris Annot. in tertium de Tuend. sanit. librũ copiosius demonstrauimus. νοσέει, ægrotant, infestantur: idẽ enim quod ψυχλᾶται significat, propterea scilicet ꝙ humores à capite defluentes excipiãt. Siquidem magna ex parte caput humores redundantes ad fauces transmittit, malũq; efficit quod Græcis βράγχος, Latinis raucitas dicitur. Neque enim raucitas aliud est, quàm destillatio quæ ad fauces defluit, Gal. lib. 3. de Sympt. causis, cap. 11. teste. Aut tubercula in corpore nascuntur. Hic annotandum erit, tubercula, quæ φύματα Hippocrati & aliis Græcis medicis nominantur, duo significare. Primum enim vox tuberculorum generatim pro omnibus preter naturã è quacunq; corporis parte erumpentibus tumorib. accipitur. Cuius rei testis est Galen. lib. 6. Epid. part. 1. Comm. 12. vbi ita scriptum reliquit: Homines ab iis qui in terra nascuntur, tubercula vocarunt tumores præter naturam, qui omnino sine causa aliqua externa fiunt, & in exteriores corporis partes impellũtur. In ea quidem significatione vsus est hac voce Paulus Aegin. lib. 4. cap. 22. Secũdo speciatim tubercula sumuntur pro inflammationibus glandularũ, quæ statim augentur & suppurantur. Qua in significatione vsurpatur à Gale. lib. 2. de Curan. rat. ad Glau. cap. 1. Et à Philotheo ipso, qui ait, φύματα καλεῖ ἱπποκράτης ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν φυομένων ἐν τῇ γῇ, διὰ τὸ ταχέως φύεσθαι, καὶ αὐξάνεσθαι, καὶ ἐκπυΐσκεσθαι. Tubercula nominat Hippocrates, metaphora sumpta ab iis quæ in terra nascuntur, quoniam celeriter nascuntur, augentur & suppurantur. Tubercula verò hoc in loco generatim accipit Hipp. pro omnibus præter naturam è corpore erumpentibus ac pullulantibus tumoribus. Hæc fiunt, vbi natura ipsa vitiosos humores, quos neq; per vomitum, neq; per aluũ expellere potuit, ad cutẽ detrudit. Nam quum hi crassiores sint quàm vt per insensibiles meatus expelli queãt, ibidẽ tumores excitãt, qui à tuberibus terrę, quorũ similitudinẽ referũt, tubercula Latinis nominantur. Faucibus itaq; afflictatis, aut tuberculis in corpore natis medicũ excretiones diligenter inspicere ac considerare oportet. Nam si biliosæ fuerint, totum corpus vnà ægrotat. Quippe tum nõ modo ad cutem hærere, sed & intus prauos adhuc esse humores, quos

[Margin notes: νοσέει. — Raucitas quid. — φύματα. Tubercula. — Tubercula vnde nascuntur. — Tubercula cur dicta. — Excretiones cur inspiciendæ.]

quos nondũ ad cutẽ reposuit, manifestè significant. Quocirca quum vniuersum adhuc corpus vitiosis sit refertũ humoribus, purgationi tum potius quàm nutritioni insistendũ. Siquidem vt suprà ab Hipp. est dictũ, impura corpora quò magis nutries, eo magis lædes. Sin excretiones ipsæ sanis similes fuerint, tũc significãt naturã iam robustam admodum, vniuersos humores prauos ad cutem, veluti acceptaculũ excrementorum posuisse, nihilq; intus reliquisse, quod subinde morbũ parere possit. Tutò igitur tum corpus, vtpote excrementis & vitiosis humorib. vacuum nutriemus, & localia tantũ vocata medicamenta adhibebimus. Sed hic forte nonnulli hærebunt, quærentes quî fiat, vt alui excretiones, de quibus hoc loco Hipp. loquitur, in malis totius corporis sint considerandæ, quum tamen Gal. lib. 1. de Iudiciis, cap. 7. de ventris malis testari easdẽ scribat. Respondendum verum quidẽ esse, quòd alui excremẽta potissimum de ventris constitutione testentur, vt multis in locis Galenus docet: idq; si ipse solus male affectus est. Quum verò sæpe accidat, vt aliunde in hunc materiæ decumbant (non solùm enim iecur sua ipsius excremẽta, saniémq; & humores præter naturã demittit in ventrẽ: sed etiã totius corporis, quandoquidem vẽter per id omnibus corporis partibus copulatur, ac per illud recipit excrementa earundẽ, quæ vniuersum corpus expurgant) fit vt etiam totius affectũ alui excrementa indicent, quemadmodum fusius Gale. lib. 2. Progn. Comm. 13. ostendit.

2. Aph. 9.

Num alui excretiões mala totius corporis significare possint,

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Inuicem ex aduerso ponens.] Græcè, ἀλλήλοις ἀντιθείς, inuicem opponens. Extra trahit.] Græcè ἐξωθεῖν, expellit.

An adhuc etiam corpus.] Addendum, vniuersum. Græcè enim est, ἄρ' ἔστιν ἔτι καθ' ὅλον τοῦ ζῴου τὸ σῶμα μοχθηρῶν χυμῶν περιουσία. Quoniam tubercula sanguine calefacto.] Græcè, διότι καὶ τὰ φύματα θερμαινομένου αἵματος ὑπὸ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ γίνεσθαι πέφυκε, eo quòd tubercula sanguine à bilioso humore calefacto fieri solent. Quæ quidem Galeni verba de tuberculis quæ in acumen tendunt, atq; in altũ tolluntur, intelligenda sunt. Quippe hæc, vt testatur Galen. lib. 6. Aphor. Comment. 9. à calidiore humore, vel vt hic ait, à sanguine bilioso generantur. Quæ verò humilia sunt tubercula, eodem ibidem teste, à frigidiore humore fiunt. Totum corpus bonos habere humores.] Græcè, ὑγιεινὸν ἐνδείκνυται

τὸ

τὸ ὅλον σῶμα, vniuersum corpus sanum esse indicatur.

APHORISMVS XVI.

Ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονέειν.

Vbi fames, minime laborare oportet.

Fames bifariam accipitur.

PRo assequenda præsenti Hippocratis sententia, notandum initio erit, famē, quæ λιμὸς Græcis dicitur, apud Hipp. bifariam accipi. Primò quidē pro extrema esuritione, quæ propter ciborum penuriam accidit. Qua in significatiōe accipitur lib. 2. Epid. sect. 4. & lib. 6. Epid. part. 4. Aphor. 9. ab Hippocrate, in ea quidem quæ à Gal. in Comm. citatur sententia. Secundò pro defectu indigentiáve cibi aut inedia, quæ consilio ac volūtate, aut iussu, nulla cogēte rerum penuria, suscipitur. Eo in significatu in præsenti aphoris. & aliis quibusdam locis à Galeno in Comm. productis accipitur. Verbum autē πονέειν, hoc est laborare, de vehementi motu, quem exercitium, Gale. lib. 2. de Tuēda sanit. teste, nominamus, intelligi debet, vt totius Aphorismi is sit sensus: Nunquam in inedia exercitio vtendum esse, quod scilicet ita vires supra modum deiiciātur, corpúsque plus iusto exiccetur. Quod tamen non ita est accipiēdum, quasi ante exercitia corpus cibis sit reficiendum, idipsum enim illi aduersaretur: quod alibi scribit labores cibos antecedēt: sed quod vno & eodem tēpore corpus nō sit & inedia & exercitiis, Prodici illius exemplo, cuius lib. 6. Epid. part. 3. Aphor. 24. meminit Hipp. excruciandum. Aliis temporibus vbi omnimoda ciborum abstinentia non vtimur, exercitandum quidem, sed ante cibos. Et hunc habere sensum verba Hippoc. satis ea quæ in Comment. scribit Galen. ostendunt, hæc præsertim, τοῖς μὴ μέλλουσιν ἐσθίειν, qui nō comedēt. & ὅταν ἄνευ τροφῆς γίνωνται, vbi cibo non vtantur. quæ sane non de eo qui præcessit cibo, sed de eo potius qui futurus est loquuntur. Ita vt illos exercitio vti hoc loco prohibeat Hippoc. qui ab exercitiis cibum non sunt sumpturi, sed inedia potius vsuri. Est & hic Hippocratis Aphorismus, quod in Comm. etiam suis monuit Galenus, ad ægros & ad sanos referendus, ita vt neque sanis, neque ægris simul inedia & exercitiis vti liceat.

πονέειν.

6. Epide. part. 5. Apho. vlt.

ANNOT. IN GAL. COMMENT.

In oppido Aeno.] Adiiciendum, iis: & legendum, In oppido Aeno iis qui ob famem, &c. Defectum] Græce ἔνδειαν, indigentiam

ἔνδειαν.

tiam, Penuriam.] Græce ἀπορίαν, egestatem. Ex lectione.] Græce, κατὰ προαίρεσιν, consilio, voluntate, de industria. Cum ait.] Scilicet 7. Aphor. 60. In prognosticis.] Nempe. 1. Prog. 11. Qui non sunt reficiendi cibo.] Græce, τοῖς μὴ μέλλουσιν ἐσθίειν, His qui non comedent, aut cibum sumpturi sunt. Ipse dicebat.] Scilicet 6. Epid. part. 5. Aphor. vltimo. vbique vero Hippocrates.] Nam vt Gal. lib. 9. Therap. meth. cap. 10. ait. has facultates seruare nihil planè aliud est quàm vitam seruare. Gubernãtes autem animal facultates tres sunt species, vt ibidem Galenus demonstrat, nempe naturalis, vitalis, & animalis. Has Plato animas vocat. Reuera tamen vna est facultas, seu anima, quæ propter diuersa officia, tria sortitur nomina.

ἀπορία. κατὰ προαίρεσιν. Facultates gubernantes animal tres.

APHORISMVS XVII.

Ὅκου ἂν τροφὴ πλείων παρὰ φύσιν ἐσέλθῃ, τοῦτο νοῦσον ποιέει, δηλοῖ δὲ ἡ ἴησις.

Vbi plus cibi præter naturam ingestum est, morbum id facit. Ostendit hoc ipsum sanatio.

HOc in Aphorismo Hippocrates de cibi mensura tractat, monétque diligenter, ne plus cibi quàm naturæ conueniat, ingeramus, modo aliqua nos cura tuendæ sanitatis tangat, quam hac ratione maxime conseruabimus. Hinc alibi ita scriptum reliquit, ἄσκησις ὑγιείης, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων, Sanitatis studium in eo situm est, vt non satiemur cibis, atque impigri simus ad laborem. Quod autem suprà generatim est dictum ab Hip. nihil quod naturæ modum excedit esse bonum: hoc in præsentia de vna tantum specie, nempe satietate, pronunciat, dicens: Vbi plus cibi præter naturam ingestum est, morbum id efficit. Præter naturam autem ingeri plus cibi, trifariam vt in Comm. etiam suis monuit Galen. intelligi potest. Primò, vt παρὰ φύσιν idē quod μεγάλως καὶ ὑπερβαλλόντως, valde & exuperanter significet. Quæ quidem interpretatio non admodum Galeno probatur. Altera est, vt scilicet præter naturam referatur ad qualitatem, hoc est cibi differentiam, aut speciem, quemadmodum in Annota. latius dicemus. vt nimirum genus cibi præter naturã, miniméque corpori familiare ac alienum plane morbum faciat. Quæ etiam expositio nõ valde Galeno arridet. Tertia expositio est, vt cibus ingestus, præter naturam corpus gubernãtem, dicatur parere morbum.

Plus cibi quã naturæ conueniat non ingerẽdũ. 6. Epide. particu. 4. Apho. 20. Præter naturã cibũ trifariam ingeri. Qualitas idẽ quod differẽtia seu species

Et

Et hæc quidem optima est ac germana interpretatio. Quippe quandocunque tantum cibi est ingestum, vt ab eo natura grauetur, fit vt concoqui ab ea non possit, atque adeo necessario subinde generet morbum, vt copiose à Gale. in Comm. est demonstratum. Porro cibum plus iusto esse ingestum, etiam sanatio ipsa, quæ nimirum ad noxiorum humorum sequitur euacuationem, ostendit. Nam plenitudine per euacuationem sublata, ægroti sanantur. Quapropter cum adhibita vacuatione ægrotus sanetur, argumento est morbum ex cibi multitudine fuisse ortum. Quæ cùm omnia copiose à Galeno in Com. sint explicata, non est cur à nobis longius persequantur.

Sanatio cibū plus iusto esse ingestum ostendit.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Repletio.] Græce, πλησμονὴ; conuertendum itaque erat interpreti satietas, vt antea fecit. Ad aliquid dicitur.] Græce, πρός τι μὲν ὂν cum aliquo confertur. Nam τὰ πρός τι à Cicerone dicuntur, quæ cum aliquo conferuntur. Amplam capacitatem.] Græce, εὐρυχωρίαν. Hoc alibi sic efferre voluit, Abundantiam esse duplicem, vnam ad vasa, alteram ad facultatem seu virtutem. Sanguifica illi proportionalis.] Græce, ἡ αἱματώσα δύναμις ἀνάλογον τῇ πεπτούσῃ κατὰ τὴν γαστέρα, facultas sanguifica proportione quadam ei quæ in ventriculo cibum concoquit. Modicus.] Græce, σύμμετρος, mediocris. Istius multiplicem.] Hæc interpretis verba nullum plane sensum præ se ferunt. Conuertendum itaque sic fuisset: Aliquando vero isto multo copiosiorem. Græca enim ita habent, ἔστι δὲ τὴν τούτου πολλαπλάσιον, &c. Tertium alimentum.] Siquidem alimentum, Hipp. in lib. περὶ τροφῆς teste, trifariam dicitur. Quippe primò alimentum vocatur, quod nutriturum est. Quare hac ratione, quod adhuc in ventriculo atque venis est, alimentum nominatur. Si enim probe concoctum fuerit, nutriet. Secundò alimentum est id quod veluti alimentum est, nondum tamen alit. Hoc modo quod apponitur vel agglutinatur, alimentum dicitur. Tertiò alimentum propriissime est quod iam nutrit, & corpori adiungitur, & assimilatur. De quo hoc loco Gale. loquitur. Qualitatem præter naturam.] Qualitas hoc loco iterum pro specie aut differentia cibi, vt in Comm. etiam nostris monuimus, accipitur: id quod verba quæ mox sequuntur, euidentissime monstrant. Gale. enim ita inquit: Siquidem nutritur vnaquæque pars ἐξ οἰκείας αὐτῷ τροφῆς, ex alimento quod ad ipsum accom

πρός τι.
Satietas duplex.
Interpretes notatur.
Alimentū trifariam capi.
1.
2.
3.
Qualitas pro differentia.

commodatum est. Quod non animaduertens hoc loco Musa, sese miris modis torquet, num cibus sua qualitate tantum nocere queat, dubitãs. Inter alia vero multa sic scribit: Cibi ratione suæ qualitatis non oberunt, sed solum quantitatis ratione, tamen qualitate connexa. Ideo Hipp. mens non est, per cibum præter naturam illum intelligere qui qualitate peccet, sed qui plus sumitur. Hæc Brasauolus. In iis quidem verbis mihi non probatur, quod ait cibos ratione suæ qualitatis non obesse. Quippe si hoc verum est, quare Hippoc. ait lib. 6. Epid. part. 5. Apho. 24. validos & vehementes cibos calido ventriculo præditos turbare. Et quid est cur idem Hipp. lib. 1. Aphoris. 16. doceat, humidum victum febricitantibus & pueris conuenire? Certè si cibi qualitatis suæ ratione neque obessent, neque prodessent, nihil vnquam tale dixisset Hipp. Rectius itaque Musa sic dicere potuisset: Cibum alienum quidem malum esse, non tamẽ posse facere morbum, nisi satis iusta eius fuerit quãtitas: Ad eum modum etiam Gale. in suis est locutus Comm. Alteri.] Addendum particulæ. Græce enim est, ἑτέρῳ μὲν μορίῳ. Nam cum medicamenta.] Intelligit ea quæ frigiditate sua interimunt, quæ quidem non toto genere humanæ naturæ aduersantur, atque letalia sunt; sed duntaxat quantitate, vt libro 3. de Temper. cap. 3. & libro 3. de Simpl. med. facul. cap. 17. & 18. Galenus copiose & doctè demonstrat. Quocirca medicamenta illa genere quidem deleteria sunt, & letalia, hoc est sunt è genere letalium: sed nõ toto genere, id est semper letalia sunt. Siquidem minima quantitate sumpta, mortem minime inferũt.

Musa se temere hoc loco torsit.

Medicaméta non toto genere letalia.

Exustionem.] Græce, ἔγκαυσις. Ea autem, Galeno lib. 2. de Compo. medicam. secũdum locos, ca. 1. autore, est exustio à sole facta circa caput permanẽs. Adiiciendum itaque ad exustionem, Solis vox, vt alibi quoque annotauimus. Ex genere enim causar. &c.] Addendum, vna. Græce enim legitur, ἐκ γὰρ τῆς γένεος ἐστὶ μία τῶν ἐγγιγνομένων αἰτίων τὰς νόσους, ex genere enim causarum est vna maximè, quæ morbos committẽdi vim habẽt. Intelligit autem excessum. Plus modico] πλείω ὑπερβάλλοντος, plus iusto. Sed & rei natura simul indicat] Habet enim plenitudo peculiaria signa, vasorum scilicet distentionem, ruborem, & tumorẽ corporis, pulsuum magnitudinem, grauitatẽ, aliáque multa quæ in libro de Plenitudine inscripto Gal. commemorat, per quæ cognoscitur. Hæc'que à rei natura, nõ euentu ipso sumun

ἔγκαυσις.

Plenitudinis signa.

ſumuntur. Herophilus in tritemporea ſignificatione.]Græce, ἐν τῇ τριχρόνῳ κεκλημένῃ σημειώσει, in ea quæ à tribus tempo-rib. ſumitur ſignificatione. Hic Galeni locus difficilis admo-dũ eſt, atque à paucis intelligitur. Hinc eſt quòd Muſa etiã in ſuis prolixiſsimis Com. in quib. omnia ter & ad nauſeã vſque repetit, ne verbũ quidẽ de eo annotauerit. Quare vt illi lucem aliquã adferamus, initio notandũ erit, σημείωσιν Herophilo idẽ quod διάγνωσιν, hoc eſt, dignotionem, ſignum, indiciũ, notam, quibus affectus dignoſcitur & indicatur ſignificare. Eius verò affectus qui plenitudo nominatur, vſus eſt dignotione à tripli-ci deſumpta tempore: nempe vna à præterito, altera, à præſen-ti, tertia à futuro. Prima quæ à præterito ſumpta erat, vitã vni-uerſam ocioſam, excrementorúmque detẽtionem complecte-batur. Altera à præſenti ſumpta, repletionẽ, vlceroſum affectũ, pigritiã ad motũ, vniuerſi corporis grauitatẽ, venarũ tumorẽ, partium tenſionem, actionum imbecillitatem, aliáque huiuſ-modi cõprehendebat. Tertia, quæ à futuro ſumitur, euacuatio-nem. Quippe hoc modo laborantes vacuati egregie iuuantur. Hanc poſtremã Galenus hic ἀπὸ τοῦ ἐκβάσεως μαρτυρίαν, ab euẽ-tu teſtimonium vocat, ídque Herophilum in ſua ſignificatio-ne, quã à tribus tẽporib. ſumpſit, cõplexũ eſſe ait. Quare inter-pres hoc loco non recte hanc dictionẽ ἴσω τινα, per quam cõuer-tit, cum non ἴσον, ſed μαρτυρίαν referat. vt ſit ſenſus, Quod etiã teſtimonium Herophilus in ea quæ à tribus temporib. ſumi-tur ſignificatione comprehendit, vel vſurpauit. idipſum enim περιέλαβεν verbum, quo hic vſus eſt Gal. denotat. De tritẽporea verò iſta dignotione plura in libro de Plenit. Galen. habet.

Galeni locus difficilis enarratur. Muſa. σημείωσις. Dignotio à triplici tẽpore deſumpta. Interpretis lapſus.

Obſeruationem.] Quia ſufficit vnica hæc exiſtimatio, nec opus eſt vt obſeruemus num in iiſdẽ eodẽ modo ſæpius cõtin-gat: quod faciũt Empirici. Siquidẽ ratio experiẽtiæ iũcta faci-le verũ inuenit. Purgationẽ aũt quãdo praua affecti qualitate.] Hæc interpretatio nobis nõ probatur, quòd ſcilicet purgatio-nem eſſe humorũ qui praua qualitate affecti ſunt, innuat. Nõ raro autem accidit, vt praua qualitate afficiantur humores ci-tra eorundem redundantiam, manente nimirum mediocrita-te ſubſtantiæ, vt ſect. 1. Com. 2. dictum eſt. quare tum illis non purgatio, ſed alteratio conuenit. Quum igitur Græca ſic ha-beant, κάθαρσιν δὲ ὅταν οἱ μοχθηροὶ κατὰ ποιότητα κινῶνται, rectius ita conuertiſſet interpres, purgationem verò vbi humores

Obſeruatio Empiricorum. Interpres notatur.

qualit

qualitate molesti vacuantur. Vbi quidem qualitas speciem seu differentiam humoris molestãtis significat, quasi diceret, Purgatio est quando humor molestans vacuatur. Hinc est quod Galenus infrà, Comm. nimirum 8. huius sectionis ita scriptũ reliquerit, ὅταν ἡ̃ς τις ἐξ αὐτῶν πλεονάσῃ καθαρτικὸν ἐκείνῳ δίδωσι φάρμακον, quando vnus ex humoribus redundat, purgatorium illi dat medicamentum. Tibiarum.] σφυρῶν, maleolorum. Sunt verò maleoli, clauiculæ extremæ tibiæ, quę Græcis κνήμη dicitur: suræq́;, quæ iisdem πτέρνη vocatur, processuum partes. Quare nõ rectè interpres eas partes tibias nominauit. Transpirationis.] Græcè, διαπνοῆς. Hæc Galeno cap. 7. lib. de Symp. differ. teste, est aëris secundũ totum corpus introitus & exitus. Qualitas. Maleoli. Interpretis lapsus. διαπνοή.

Quæ tamen antea latuerat.] Abundat Tamen vox. Græcè enim est, ἣ πρότερον λανθάνουσα. Optima.] Græcè, χρηστὴν, bona. Paulatim,] Græcè, ἐπιβραχὺ, exigua. Est enim sensus, Si exigua fiat vini corruptio, vbi id quod superfluum est, fuerit euacuatum, &c. Et ἐπιβραχὺ hoc loco significare exiguam, satis ex dictione illi opposita quæ præcessit μεγάλη, quæ magnam denotat, manifestum est. Eam quæ ad naturæ contrariũ euersionem.] Græcè, τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴν, eam quæ ad id quod præter naturam est degenerationem, mutationémve. ἐπιβραχύ. ἐκτροπή.

APHORISMVS XVIII.

Τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίνονται.

Eorum quæ confertim & celeriter alunt, excretiones quoque celeres fiunt.

IN hoc Aphorismo Hipp. ciborum nobis naturam diligenter esse considerandam monet, vt scilicet quis: illorum cito, & quis tardè nutriat atque reficiat, sciamus. Quem vt rectius assequamur, notandum initio erit, per τρέφοντα, id est, ea quæ alunt omnis generis alimẽta quæ in ventriculo, venis, & vniuerso corpore concoquuntur, esse intelligenda. ἀθρόως autem, hoc est, confertim, vniuersim, affatimve alere dicuntur, quæ postquàm nutrire cœperunt, breui tempore totum de se corpori alimentum præbent, ita nimirum vt idipsum breui tempore per vniuersum distribuatur corpus. Quapropter ἀθρόως hoc loco planè opponitur ei quod κατὰ βραχὺ Græcis dicitur, idémque quod ἐξαίφνης, repente significat. Confertim itaque Ciborum natura diligẽter cõsideranda. τρέφοντα. ἀθρόως τρέφειν. Cõfertim nutrire.

nutrit, quod non sensim & paulatim vbi nutrire incipit, sed repente breuique tempore suum de se corpori vniuersum alimentum, siue idipsum multum vel paucum fuerit, præbet. ταχέως, id est, celeriter alit, quod statim simulatq; assumptū est, nutrit, vt in Comm. etiam suis Galenus monstrat. Porrò per excretiones, quas Hipp. διαχωρήσιας vocat, non solum eas quæ per aluum & vrinam fiunt, verumetiam eas quæ è toto corpore veniunt, intelligit: vt is plane verborum Hippocratis sit sensus, Quæ breui tempore, & statim postquam assumpta sunt, nutriunt, ea etiam veloces excretiones efficiunt. Quæ quidem Hippocratis sententia veritati consona erit, vbi distinctiones à Galeno in Commen. expositæ adhibitæ fuerint. Quarū prima est, vt cibi acrimonia & lentore vacent. Altera, vt ea quæ inter se conferuntur alimenta, substantia sint similia. Tertia, vt hominibus eodem modo affectis exhibeantur.

ταχέως τρέφειν. *Excretiones.* *Distinctiones huic Aph. adhibendæ.*

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Vniuersum maxime.] Græce, ἀθροώτατα. Tardius.] Græcè, βραδύτατα, tardissime. Cochleæ.] Quas Græci κοχλίας, Latini limaces appellant. Dura est iis caro, Gale. lib. 3. de Alim. facult. teste, eóq; ad concoquendū pertinax. Eadē tamen si cōficiatur, valentiss. nutrit. Verticilli.] Græcè, σπόνδυλοι. Spondylū inter marinos pisces commemorat Plinius lib. 32. cap. 11. Eius etiam meminit Macrobius, & Seneca. Squillæ,] Græce, ἀκρίδες, sed perperam. Nam quum ἀκρὶς locustam, animal quidē terrestre, quo in deserto Diuus IOANNES vescebatur, significet, hic vero de piscib. Galeno sermo fit, mendosum esse Grecum codicem necesse est. Quare legendū καρίδες. Errori autem ansam dedit vnius literæ trāspositio. Est autem καρὶς piscis ex numero eorum qui molli testa teguntur, Gale. lib. 3. de Alim. facul. autore, latiníſq; dicitur Squilla: hodie à Romanis, Paulo Iouio cap. 40. de Romanis piscib. teste, Cammerugia, & Pernocia vocatur. Locustæ.] Græce, κάραβοι. Eius effigiem tradit Paulus Iouius loco iam citato. Cammari.] Græcè, ἀστακοί. Sic dicti sunt quasi gemmati, multis impleti lacrymis: vel non stillantes, sed affatim fluentes. Plinius Leones hos pisces appellat, quòd paruorū leonū effigiem referant. Cæterū prędicta tria genera pisciū molli testa conclusa, tardiſ. & paulatim alūt, quòd dura carne constent, atq; adeo concoctu pertinaces sint. Casei duri.] Qui, vt testatur lib. 3. Alim. Gal. neq; ad concoctionem

Cochleæ *Spondylus piscis.* *Squillæ.* *Græcus Galeni codex emendatus.* *ἀκρίς.* *Carabi.* *Cammari.* *Leones.*

ctionem, neq; ad distributionem in corpus idonei sunt. Carnes salitæ.] Græcè, ταριχευμένα. Sic nominantur Græcis, ταριχωμένα.
quæ sale cõdita & afsiccata sunt, aut inueterata. Pro vtrisque
hoc loco accipi vox ipsa potest, quia tam eorũ quæ sale cõdita
sunt, quã inueteratorũ carnes duræ, siccę & neruosæ sunt: ideóque ad cõcoquẽdũ pertinaces. Indiciũ autẽ tibi sit velocis, &c.]
Græcè, σημεῖον δ' ἔστω σοὶ τρέφειν τε ἤδη τὸ προσενηνεγμένον, indicium vero tibi sit id quod assumptum est, iam nutrire. In pulsibus fortitudo ac magnitudo.] Græcè, ἐν δὲ τοῖς σφυγμοῖς ἥτε
σφοδρότης καὶ τὸ μέγεθος, vehementia & magnitudo. Est autem Vehemẽs
vehemens pulsus, qui valide tangẽtis manũ ferit: Magnus, qui pulsus.
in triplici dimensione auctus est. Percurrens.[Græcè. διαφερόμενος, differens. Exiguũ.] Græcè, ἐλαχίστην, minimũ. Fusca, Magnus.
Græcè, κιῤῥοί, fulua. Neq; enim alius color vini per κιῤῥὸν accipiendus est, quã is qui Latinis fuluus appellatur, vt fusius in nostris Annotat. in 5. Gal. de Tuend. sanit. librũ editis monstrauimus. Errat itaque interpres, qui fusca cõuertit, sicut alij quidã κιῤῥός.
qui rubea. Celeriter.] Græcè, τάχιστα, celerrime. Anticipant.] Interpretis erratũ.
διὰ τὸ φθάνειν, quia festinant. De ptisana & alica alibi à nobis abunde est dictũ. Secundum modũ quo parantur.] Græce, κατὰ τὸ εἶδος τῆς σκευασίας, secundum speciem, differentiámve præparationis. Neque enim κατὰ τὸ εἶδος aliud significat, nisi κατὰ ποιότητα, hoc est, κατὰ τὴν διαφορὰν ἢ ἰδέαν. In comment. de Facult. natural.] Libro nimirum 3. Proprium alimentum.] Græcè, οἰκεῖον χυμὸν, naturæ suæ accommodatum succum. Ex toto corpore euacuatione.] Scilicet per transpirationẽ ipsam. Difficulter absumitur.] δυσεξανάλωτος, difficulter discutitur,
aut euanescit. Quippe ἀναλόω idem quod euanesco, aut pereo δυσεξανά-
significat, vt δυσεξανάλωτος, idem sit quod δυσδιαφόρητος. Sen- λωτος.
sus itaq; est verborum Hippocratis, Quæ difficulter alteran- ἀναλόω.
tur, ea quoque difficulter euanescunt. Hoc est, quæ difficile cõcoquuntur, hæc simulatque concocta fuerint, stabilem & firmã naturam habent, nec facile transpirant. Argumento sunt carnes suillæ. Subductio.] Græcè, ὑποχώρησις. Esse commune.] Adiiciendum, ambobus: Græca enim habent, κοινὸν δ' ἀμφοῖν.

APHORISMVS XIX.

Τῶν ὀξέων νοσημάτων οὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προαγορεύσιες· οὔτε τῆς ὑγιείης, οὔτε τοῦ θανάτου.

Acutorum morborum non omnino tutæ sunt prædictiones, neque salutis, neque mortis.

In acutis morbis nõ temere prædicendum. Acutus morbus quis.

MOnet hoc in Apho. Hippo. ne in acutis morbis temere prædicemus, quòd in iis neq; salutis, neque mortis satis tutæ ac certæ sint prædictiones, ob subitas quæ in iis contingunt mutationes, humorum morbos acutos efficientiũ naturã sequentes, & quia humor molestans ex aliis in alias partes transfluit. Acutus autẽ morbus est, qui cito iudicatur, ac confestim magnitudinem obtinet. Eius sunt variæ species ac differentiæ, quas suprà sect. 1. Comm. 4. exposuimus. In acutis itaq; morbis, inquit Hipp. οὐ πάμπαν, non omnino, hoc est nõ semper, quippe Galenus οὐκ ἐπὶ πάντων interpretatur: ἀσφαλεῖς, id est, tutæ aut certæ sunt προαγορεύσεις, prædictiones. est enim προαγόρευσις, teste Philotheo, idem Græcis quod πρόῤῥησις, aut salutis aut mortis. Nõ omnino igitur certæ sunt, quia fallunt, quanquã raro: quòd scilicet non statim à principio quicquam certi in omnib. habemus, sed tunc primum, cum certiores notæ elucescunt. Nec quicquã prohibet, vbi hæ eluxerint, decipĩ aliquãdo medicũ, ob subitos sane motus quibus acuti morbi agitantur. Quapropter huic qui tuto prædicere de ægris acuto laborantibus morbo volet, obseruandum in primis erit, ne quid temere pronũciet: hoc est, antequã euidens aliquod signũ elucescat: neq; statim inter morbi initia iudiciũ ferre de morbi exitu audeat. Contrà in diuturnis morbis non adeo irritari solet, quæ corpus gubernat natura, neque adeo mobilis est causa morbifica. Quocirca in iis prædictiones longe tutiores sunt.

οὐ πάμπαν

προαγόρευσις.

ANNOTAT. IN GAL. COMMENT.

Nullum obsedere locum.] Græcè, οὐδένα τόπον ἐγκατειληφόσιν, qui nullam sedẽ occuparunt. Et omnino in acutis morbis.] Quo pacto is Gal. locus sit intelligendus, diximus suprà sect. 1. Aph. 7. Agglutinati.] Græcè, σφηνωμένοις, infarcti. Magis præduris tumoribus, &c.] Græcè, ὥστε καὶ σκιῤῥώδεις αὐτῶν μᾶλλον ἢ φλεγμονώδεις εἶναι τὰς διαθέσεις, ita quod eorum affectus magis præduros tumores quàm inflammationes æmulantur. Siquidẽ à frigida, crassa & lenta materia fiunt, & minime calida, tenui, facileq; mobili, vt phlegmone. Per compassionem] Græcè, κατὰ συμπάθειαν, per consensum. Per consensum patitur, Gale. lib. 1. de male affect. loc. cap. 6. autore, quod ab altero patitur.

Per cõsensum pati.

Sensus

Senſus itaque verborum Galeni eſt, Pauci ſunt ex morbis diuturnis, qui per conſenſum, atq; adeo citra locum male affectũ fiant, ſed materia fere ſemper alicui eſt parti impacta: ideoque per ſe, & nõ per conſenſum male afficitur. In quibus omnes.] Græca hoc loco non rectè ſe habere videntur. Legendũ itaque erit, ἐν οἷς ὁμοτίμως ἁπάσαι τῶν φλεβῶν, non ἁπασῶν. Et paulo poſt, χυμοὺς ἴσχουσαι συμπεμένους, non ἰσχουσῶν. Ex multis.] Græcè. ἐπὶ πάντων, ex omnibus. Et vno loco transfertur ad alium.] Hoc eſt, interprete Philotheo, ἀπὸ μορίων κυρίων εἰς ἄκυρα, καὶ ἀπὸ ἀκύρων εἰς κύρια, à partibus obtinentibus principatum ad ignobiles, & ab ignobilibus ad principes. Quare non mirum, falli interdum etiam bonos medicos. Nam dum arbitrantur humores in principe aliqua parte hærentes mortem allaturos, mox in aliam partem ignobilem translati, ægrum à periculo immunem reddunt. Vt ſi quis peripneumonia exitiali laborans repente facto ad crura abſceſſu liberatur. Et cõtra accidit vt humores in parte aliqua ignobili hærentes nihil mali inferri videantur, ſed confeſtim in ipſa iudicatione ad principem aliquã partem delati, mortẽ inferunt. Tantas motus ij temere eueniẽtes poſſunt efficere in corporibus noſtris mutationes.

Græca emendata.

Bonos etiã medicos in acutis morbis falli.

APHORISMVS XX.

Ὁκόσοισι νέοισιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι ὑγραί εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι ξηραίνονται. ὁκόσοισι δὲ νέοισιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι ξηραί εἰσι, τουτέοισι πρεσβυτέροισι γινομένοισι ὑγραίνονται.

Quibus adhuc iuuenibus aluus humida eſt, ijs ſeneſcentibus ſiccatur. Quibus vero adhuc iuuenibus ſicca eſt aluus, ijs ſeneſcentibus humectatur.

QVod in præſenti Aph. Hipp. docet, eſt ex eorum numero, quæ magna ex parte accidunt: nempe vt iis quibus per iuuentutem aluus humida eſt, atque adeo probe excernit, in ſenectute exiccetur, ægréque excernat. Et contrà quibus per iuuentutem & vigorem ætatis aluus eſt ſicca, iis ſeneſcentibus humectetur, & facile excernat. Neque enim humida aluus alia eſt hoc loco Hippocrati, quàm quæ facile ac liquida excernit. Sicuti ſicca, quæ ægre, & non niſi arida excernit. Cauſas eius

Quod in hoc Aph. docetur, magna ex parte accidere.

Aluus humida.

Sicca.

mutationis, cuius hic meminit Hippo. abunde in Comment. explicat Gal. vt non sit opus nostra enarratione. Porro hæc deiectionum commutatio, cuius in hac sententia fit mentio, accidit, si in vtraq; ætate eadem victus ratio, quod in Commentariis etiam suis monet Galenus, obseruata fuerit. Vsus huius quidem Aphorismi est, vt quibus cibus aut medicamentis in iis ætatibus ad citandam aluum nobis vtendum sit, sciamus.

Vsus hui⁹ aphorismi

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Hunc scribens aphorismum] Qui scilicet ordine in hac secunda sectione est 53. Commutant.] Græcè, ἀπαλλάττουσι Rectius cõuertisset interpres, degunt: quòd ἀπαλλάττειν, Phauorino teste, idẽ interdũ Græcis quod διατρίβειν καὶ διαγίνεσθαι, degere, vita fungi, vitam producere: vt sit sensus, iuuenes quorum aluus humida est, melius degere & vitã producere, quã eos quibus est sicca. Alexandrinorum victu.] Qualis fuerit is victus, clarius lib. 2. ad Glauc. cap. 15. exponit Galenus, vbi sic inter cætera scriptum reliquit, In Alexandria plurimi elephantiasi ob " victus rationem laborant: vescuntur enim pulte, lenticula, co" chleis, multisque salitis: nonnulli verò ex ipsis carne asinina, & " id genus aliis crassam & atram bilem generantibus. Zythũ.] " Eius meminit Dioscor. libro 2. cap. 78. Genus est potionis ex hordeo in hunc modũ cõfectæ. Hordeũ aqua madefit, quousq; in liquorem vino similem resoluitur. Inebriat vt vinũ, & acre gustu est, quoniam ex putrilagine acescente constat. Hinc est quod Gal. lib. 6. de Simpl. medic. facult, praui succi potum esse scribat. Græci nunc hoc genere potionis vti coguntur, quòd immanissimi Turcarũ imperatoris edicto omnes vites succisæ sint. Vocatur eorum lingua, vt annotauit Ruellius, phocadij. Paria agentur.] Græcè, ὁμοίως πρηττομένων, eodem modo fiant, adhibeantúrve. Ex iis quæ quæruntur.] Græcè, τῶν ζητεομένων. Sic autem habet Aldinus codex, quem interpres secutus est. Alij habent, τῶν ἐξηγουμένων, eorum quæ explanari oportet. Quæ quidem lectio, mea sententia, melior est, & Galeni instituto magis quadrat. De potentiis naturalibus.] Libro scilicet 3. De causis symptomatum.] Libro 3. cap. 6. Plus quàm modo.] Græcè, ὑγροτέρα τῆς συμμέτρου γίνεται ἡ γαστήρ, plus iusto humidior fit aluus. In ipsa.] Græcè, κατ' αὐτὴν, per ipsam. Aut quia.] Abundat aut dictio. Græcè enim est, πλείονα τροφὴν λαμβανόντων, ἢ ὅσης δεῖται τὸ ἧπαρ. Vt citius deiiciatur.] Græcè

ἀπαλλάττειν. Sensus.

Alexãdrinorum victus.

Zythum.

Græcè ἔστι δ' ὅτι θᾶττον ἐπὶ τὴν διαχώρησιν ἴοντος αὐτοῦ, contingit autẽ quandoq;, quia cibus citius deiiciatur. Plura igitur appetimus.] Idem cap.63. Artis medicæ docet Gale.inquiens: Frigidus natura ventriculus ad appetendum quidem plurimũ viget, ad concoquendum autem minime. Caufam verò cur frigus ad excitandã conferat famem, Gal.lib.1.de Sympt.caufis cap.7. nullam aliam effe tradit, quã quia vacua reddit corpora, ac ipforum tunicas cogens,conftringénsq; famem inducit. In hoc enim vis appetendi.]Quod Gal.copiofifsime loco iam citato docet, vbi præcipuam oris ventriculi actionem effe cibi appetentiam demonftrat. Tantum augeri contingit in ore,&c.] Codex Aldinus hoc loco deprauatus eft. legit enim ita, τὴν ἐν τῷ στόμαχι τῆς κοιλίας ὑγρότητα συμβαίνει γίνεσθαι ἐς τοσοῦτον. cum potius fic legendum fit, ψυχρότητα συμβαίνει αὔξεσθαι ἐς τοσοῦτον. Quam lectionem Leonicenus recte in fua conuerfione eft fecutus. Vt appetitus deficiat.] Nam omnis immodica intemperies,vt paulo pòft ait,actiones exoluit. Lib. quoque 3.de Sympt.caufis cap.1.fcribit omnem intemperiem, vbi vehemens fuerit,vires deiicere. Meritò igitur nimia frigiditas appetentiã in fenibus deiicit, quoniã per hanc ipfam vis oris ventriculi fenfifica fopitur, ac fere profternitur. Cũ igitur fuctionis fenfus pereat, quid mirũ fi appetẽdi functio aboleatur? Eorũ quæ diftribuuntur.]Græcè, τῶν προσφερομένων ὡς πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, eorum quæ affumuntur ad diftributionẽ. Quod fi exquifitè.]Addẽda negatio,& legendum,quod fi non exquifitè. Græcè enim eft, εἰ δ' οὐκ ἀκριβῶς εἴη θερμή. Et certè fic effe legendum,quæ fequuntur manifeftiff.oftendunt. Nam ftatim fubiicitur:vt quæ neutrã habebit exquifitè intemperiem, neq; eam quæ eft fecundum ficcitatem,neq; fecundum caliditatem.

Frigus excitat famẽ

Aldin⁹ codex Græcus deprauatus.

Nimia frigiditas in fenib⁹ appetentiam deiicit.

Interpre is erratum.

Propter partium caliditatẽ.] Quod clarius lib.1.de Symp. caufis cap.7. idem Galenus monftrat, inquiens: Inter potifsimas continentésq; caufas, quibus fames impeditur, calor numeratur. Quippe qui folida corpora laxando diffoluit, atque ad attractionis functionẽ reddit imbecilliora. Sed mirabitur forfitan hoc loco quifpiam, qui fiat vt nunc Gal. fcribit calorẽ deiicere appetentiã, quum tamen fect.1. Aphorifmorum Comment.15.diuerfum doceat, nempe calorẽ appetentiã intendere? Cui quidẽ ita refpondendũ erit, hæc duo Gal. loca inter fe nõ pugnare, ꝙ fcilicet hoc in Comm. de nimio & nõ naturali

Calor famẽ impedit.

Obiectio

Refpõfio.

calore loquatur, alibi verò de naturali, qui appetentiæ omniúmque aliarum naturaliam actionum causa existit. Vel paulo plus modico calidiore.] Abūdat vox modico. Græcè enim est, ἢ καὶ βραχεῖ τινὶ θερμοτέρῳ. Sed mox.] Græcè, ὕστερον, sed deinceps.

APHORISMVS XXI.

Λιμὸν θώρηξις λύει.

Famem vini meracioris potio tollit.

Fames.

QVa ratione fames vehemēs, & quæ sedari cibis haud potest, curāda sit, hoc in Aph. Hipp. docet. Per famē itaque minime naturalem, quæ nihil aliud est nisi suctionis sensus, sed eam quæ præter naturam est, & Canina dicitur, vt copiosius in Comm. suis Gal. docet, intelligere oportet. Nec eā quidem omnem, & à quauis causa excitatam: sed illam duntaxat quæ à frigiditate, quæ vel est nuda intemperies, vel cum acidi humoris fluxione consistit, oriri solet. Acidus autem is humor aut est pituita, vel atra bilis, quæ os ventriculi occupat. Quippe hæc ipsa non naturalem, vt quidam Auicennæ erroneam sententiā secuti putant, sed non naturalem, ac caninam efficit, vt alibi est à nobis fusius demonstratum. Porrò nō temerè dictum est, non omnem immodicam famē caninámue appetentiam, intelligendam hoc loco esse: quia vt testatur Gal. lib. 1. de Sympt. caus. cap. 7. canina fames etiam accidit propter plurimam per vniuersum corpus inanitionē, vel quæ immodici caloris vim, vel retentricis imbecillitatē sequitur. De ea autē hic non loquitur Hippoc. Cæterùm habet non naturalis fames ex acidis orta humorib. quandā similitudinē cum ea quæ est naturalis. Frigidi enim humores, vt loco iam citato Gal. ostendit, rosionem quandam, quæ suctioni respondet, inducunt.

Canina appetentia.

Atra bilis caninā nō naturalem appetentiā efficit.

Non naturalis famis cū ea quæ est naturalis similitudo.

θώρηξις.

θώρηξις vox, qua hoc loco vsus est Hipp. Philotheo teste, ἀκρατοποσίαν, id est, vini meracioris potionē significat. Quod Phauorinus etiā confirmat, inquiēs, θώρηξις κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἐστὶ οἰνοποσία καὶ ἀκρατοποσία, Thorexis apud veteres vini potio, & vini meracioris potio est. Sic autē dicta est, quod thoracē armare & calefacere videatur. θωρήσσω enim Græcis est armo & inebrio. testis Phauorin. qui ita scribit, θωρήσσειν λέγουσι τὸ μεθύειν διὰ τὸ θερμαίνειν τὸ στῆθος ἢ θώρακα πληροῦσαι, Thoressein Græci dicunt inebriare, propterea quòd vinum pectus calefaciat aut thoracem impleat. Idem etiam tradit, Thorexin vini

θωρήσσω.

merac

meracioris potionem dici, διὰ τὸ μάχημον τῶν μεθυόντων, quod vino ebriis insit bellandi & rixandi cupiditas. Vinum igitur meracius, eo quòd calefaciat, famem, caninámue appetentiam tollit, quemadmodum fusius in Comment. Galenus docet.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

In libro de natura hominis.] Secundo scilicet, Aphoris. 3. Indesinenter.] Græcè, ἀπαύστως. Quæ calorem subrubeum habent.] Græcè, ὅσοι γε κίῤῥοι τὴν χρόαν, quæ colore fulua sunt. De quo colore suprà quoq; Com. nimirum 18. diximus. Nihil austerum aut acre.] Græcè, μηδὲν αὐστηρὸν ἢ στρυφνὸν, nihil austerum aut acerbũ. Quare magno errore interpres acre pro acerbo conuertit. Sedatur.] Græcè, πραΰνεται, placatur mitigatúrue. Pro vniuersali faciunt specialẽ.] Quippe canina appetentia magis est vniuersalis quàm bulimos, eò quòd à pluribus fit causis: bulimos autẽ ab vna duntaxat, nẽpe externo frigore, initium sumit. Ac magis particularẽ.] Redũdat magis particula. Græcè enim est simpliciter καὶ κατὰ μέρος. A fame inchoauit.] Græcè ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ πείνης, incipiens quidem à fame. Principio enim ventriculus appetit, propter causam suprà expositam, postea tamen factus imbecillior nihil appetit. Nam à frigiditate tandem sentiendi facultas, atque adeo appetentia aboletur. Bulimos itaque fit, cum os ventriculi & penuria ob cibi defectum, & imbecillitate propter vehementem intemperiem frigidam laborat.

κίῤῥος.

Interpretis ingens lapsus

Canina appetentia magis vniuersalis q̃ bulimos.

Bulimi causa.

APHORISMVS XXII.

Ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσις ἰῆται, καὶ ὁκόσα ἀπὸ κενώσεως, πλησμονή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις.

Quicunque morbi ex satietate fiunt, euacuatione sanantur. Et quicunque ex vacuatione oriuntur, satietate. Eodémque modo alia contrarijs curantur.

SAtietatis & vuacuationis exemplo Hipp. hoc in Aphor. docet, contraria contrariis curari. Vt enim satietas vacuatione, & rursus vacuatio satietate: ita singula alia contrariis curantur. Pro pleniore verò huius sentẽtiæ explicatione sciendũ, πλησμονὴν propriè significare satietatem, vt constat ex Comm.

Contraria contrariis curantur.

πλησμονή.

17.huius sectionis, & suprà Aphorism.4.monuimus. Quare Leonicenus non rectè hanc vocē repletionē conuertit, quod generalior eius sit significatio, quàm vt ad satietatē, quæ illius species est cōtrahi cōmode queat. Vacuatio autē, quæ Hippocrati simpliciter κένωσις dicitur, est, quando omnes ex æquo humores vacuantur, Gal. suprà, Comment. nimirū 17. huius sect. teste. Morbos itaq; qui ex satietate fiunt curat vacuatio. Et non temerè adiectum est ab Hippo. γίνηται, neq; enim eos qui iam facti sunt morbos, curat vacutio, sed eos duntaxat qui adhuc fiunt, vt in Commen. etiam suis Gal. fusius mōstrat. Quicunq; verò morbi ab euacuatione fiunt, hos refectio curat. Commodius enim hoc secūdo loco πλησμονὴ vox pro refectione, quàm satietate interpretabitur. Ne imperitus quispiam satietatē intelligat eā, quæ plus quàm sit vacuatū reponit. Refectio igitur, quia adiicit ea quæ deficiunt, morbos ex vacuatione natos sanat. Pari ratione omnia alia suis curātur cōtrariis. Cōtrariū verò hic generatim, & per abusionem pro omni eo accipiendum, quod alteri opponitur, vt sit idē cū eo quod Aristot. cap. 10. lib. de Prædicam. ἀντικείμενον, id est, oppositū vocatur. Hac quidem ratione cōtraria erunt quæ in vno eodēq; genere plurimum inter se dissident. Sicq; definitur à Galeno lib.1. & 11. Ther. method. & ab Aristot. cap. 7. libri de Prædic. Oportet ergo in vnoquoq; genere quod mediocre est intelligere: & sic infinitam quandam contrariarum rerum multitudinem, quæ maioris minorisq; ratione inter se dissideant, ex eo inuenies: atq; ita non modo in qualitate, verumetiam in quantitate cōtrarietatem reperire licebit. Intelliges igitur clarius vulgatissimū hoc de quo agimus in scholis medicorum axioma, si oppositorum opposita sibi inuicem remedia esse dicas, vt pluribus Gal. lib. 11. Ther. meth. docet.

Satietas. Interpretis error. Vacuatio. κένωσις. πλησμονὴ Latinis est refectio. Contrariū quid. ἀντικείμενον. In vnoquoq; genere mediocre intelligēdū.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Non si quid factū est, &c.] Græcè, οὐκ ἔτι γινόμενον ὑπὸ πλησμονῆς, ἀλλ' οὐκ ἔτι ὄντος αὐτῆς, εἴ τι μένοι τοῦτο ἰάσεται κένωσις, ἀλλ' ὅσα κατὰ τὸν αὐτὸν γίγνεται χρόνον ἐπιχειροῦμεν ἰᾶσθαι κενώσεως χρήζει, Non iam factū ex satietate morbū, neq; ipsa non existēte amplius, si quid remanserit curabit vacuatio: sed ea tantum quæ eo quo fiunt tēpore curare molimur, vacuatione indigēt. Quibus saneverbis Gal. manifestè innuere voluit, nō eos morbos qui iam facti sunt, sed eos potius qui adhuc fiunt, curari vacua

Morbi qui adhuc fiūt

vacuatione. Quippe τὸ γινόμενον, Phauorino teste, idem quod ἐνεργούμενον εἰς τέλος, hoc est absolutum & perfectum signifi cat. Quocirca in recenti Gale. editione latina, non rectè Iulius Martianus Rota hunc locũ emendauit: Neque si quid nondum factum est à repletione, &c. Siquidem hæc verba nõ aliud præ se ferunt, quàm vt vacuatio id quod factũ à satietate est, curet, & non idipsum quod adhuc fit: contra manifestã veritatem, & apertã Galeni sententiam. Rectius itaque Leonicenus ita conuertit, Non si quid factum est ex repletione, &c. Atqui hic forsan nobis quispiam obtrudet, Galenum diserte in hoc Commentario morbi fientis facere mentionẽ: igitur perperam nos fecisse, quòd alibi è numero morborũ illũ exploserimus. Cui ita responsum esse volo, Galenũ quidẽ hoc loco morbi qui adhuc fit mentionẽ facere, inficias ire haud possumus, nõ tamen ni Hippocratis verbis: ἐκεῖσε νοσήματα γίνεται, vt idipsum faceret coactum esse. Nam cũ in morbis qui sunt in generatione duo sint consideranda: vnum quod adhuc fit, & alterum quod factũ est: id quod adhuc fit, de Gal. sententia, non morbus, sed pathos dicitur: quippe omnis alteratio & motus qui adhuc fit, illi pathos nominatur, vt constat ex iis quę scribit lib. 2. Ther. meth. & cap. 2. de Sympt. different. Quod iam factum est, hoc certe morbum appellat: quòd nimirum sit affectus, qui in re perpessa, alteratione iam quiescẽte, permanet, actionémque subinde lædit. Quũ igitur morbus sit affectus, atque adeò ex subsistentium & permanentiũ numero, consequitur, id quod adhuc fit, nõ recte morbũ, de Galeni sentẽtia, posse appellari, sed potius pathos. Sic enim id quod adhuc fit, appellat ca. 9. li. de Curandi ratione per sang. missionẽ, quũ ita scribit, τοὐναντίον γὰρ ἅπαν οἱ σκοποὶ τῆς φλεβοτομίας οὐ περιλαμβάνουσι πρῶτον ἐν αὐτοῖς τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τὴν ὑποψίαν τοῦ γινομένου πάθους. Cõtra enim omnino sanguinis mittendi scopi primum in se plenitudinem non complectuntur, sed fientis mali pathematísue suspicionẽ. Non erit itaque morbus fiens, quemadmodum copiosius in nostris Annotationib. in primum & quartum Galeni de Tuenda sanitate libros editis, demonstrauimus. Cæterũ nisi statuamus fientẽ morbum nõ recte & proprie dici morbum, morbi esse causam continentem coniunctámue fateamur, quod tamen Galeno maxime aduersabitur, necesse est. Nam plenitudo satietásue morbi fientis est causa continens, quod plenitudine præsen

Vacuatiõe curantur, nõ iã facti τὸ γινόμενον.

Martian. Rota locũ Galeni non recte emẽdauit.

Obiectio.

Respõsio.

Duo in morbis q̃ sunt in generatione consideranda.

Morbus quis Galeno.

Nulla causa continens in morbis.

ſente fit morbus, eáque ſublata morbus fiens tollitur. Minimè tamen eius qui iam factus eſt, cauſa continens erit plenitudo, quod ea ſublata is adhuc manet. Hinc initio ſtatim Commentariorum Gal. inquit: Non iam factum ex plenitudine morbũ curabit vacuatio: neque enim à ſua cauſa ſic pendet, vt ſine ea eſſe non poſsit. Quocirca Galen. libro 2. de natura humana, Comment. 1. rectè dixit: Verum eſt morbos aliquos propter plenitudinem fieri, at verum non eſt plenitudinem eſſe cauſam coniunctam. Anteà.] ſcilicet Aphoriſ. 17. huius ſectionis. Sicuti in morbis.] Gręcè. ὡς ἐπί γε τῶν νόσων αὐτῶν ἤδη γεγενημένων αὖθις ἐπισκεψόμεθα, καθάπερ γε καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων αὐτοῖς συμπτωμάτων. Quare de morbis ipſis iam factis deinceps conſiderabimus, quemadmodum etiam de Symptomatis quæ eos neceſſariò conſequuntur. Qui adhuc fiunt.] Adiiciendum, morbis. Græcè enim eſt, περὶ τῶν ἔτι γινομένων ὁ λόγος ἐστὶ νοσημάτων. Deſtruuntur.] Græcè, συγκαθαιρεῖσθαι, ſimul deſtruuntur. Repletionem.] Græcè, πλησμονὴν, ſatietatem. An fortes euacuationes.] Græcè περὶ τὰς ἰσχυρὰς κενώσεις, &c. de hoc quod vehementes vacuationes. Vbi enim cauſa non adeſt.] Et is locus Galeni manifeſtiſsimè conuincit aduerſarios, in morbis nõ eſſe cauſam coniunctã. Si enim abeſſe poteſt cauſa morbifica permanẽte adhuc morbo, nõ erit continens ſeu coniuncta. Idipſum enim definitioni eius aduerſatur. Præterea, ex hoc loco etiam perſpicuum fit, morbum nõ ſic dici affectũ, ſeu eſſe à ſubſiſtentium numero: quaſi neceſſe ſit illum perpetuò ſine cauſa efficiente in corpore hærere, ſed quòd poſsit ea etiã è corpore ſublata adhuc manere. Quæ ſingula copioſius in Annotationib. noſtris ſuprà citatis demonſtrauimus, vt hic prolixiori ſermone non ſit opus. Curatio factorũ.] Nam vt pluribus lib. 2. Ther. meth. Gal. docet, eorũ quæ verè & primũ curantur, hoc eſt affectuum in corpore qui ſunt verè ſubſiſtentes ac permanentes, contraria ſunt remedia. Quid autem ſit propriè curare & proſpicere, diximus ex Gale. lib. 4. Ther. meth. in noſtris in 4. de Tuend. ſanit. librum.

In morbis nulla cauſa cõiũcta.

Quomodo morbus ex ſubſiſtentium numero.

Affectus curantur.

Quæ ineſt corpori diſpoſitio.] Græcè, τὸ ἐνυπάρχον αἴτιον τῷ σώματι, quæ ineſt corpori cauſa. Mixtum iam eſt.] Addendum, quodammodo. Gręcè enim eſt, μικτὸν πως ἐστὶ. Vtimur.] Græcè, προσαγορεύουσιν οἱ ἰατροὶ, medici vtuntur. Præſentis diſpoſitionis.] Expungenda veniunt, quod in Græcis non ſit, quod

quod verbis illis respondeat.

APHORISMVS XXIII.

Τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων κρίνεται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

Acuti morbi intra quatuordecim dies iudicantur.

IN hac sententia, quis sit acutorum morborum finis, Hippocrates tradit, eosdem intra quartumdecimum diem iudicari, dicens. Per acutos verò hic intelligit, qui simpliciter ita nominantur. Quippe ij intra quatuordecim dies iudicantur & finiunt, ita vt nullum eorum vlterius progredi contingat: quanquàm ex illis plures sint qui ante quartumdecimum diem terminentur. Rationem vero huius sententiæ, & alia multa quæ ad hanc ipsam plenius intelligendam necessaria sunt, copiose admodum Gale. in suis Comm. exponit, ita vt nostra explicatione nihil opus esse videam. Obscuriores tamen locos in Gal. Comment. occurrentes, quod in aliis etiam fecimus, in nostris annotationibus, quas statim subiiciemus, diligenter enarrabimus. Acutorũ morborũ finis. Acuti mor bi simpliciter.

ANNOTAT. IN COMM. GALENI.

Celerrimè] Græce, *διὰ ταχέως*, celeriter. Vniuersim.] *ἀθρόως*, repente. Nam vt suprà, nempe Aphoris. 18. dictum est, hæc vox *ἀθρόως* opponitur ei quod Græcis dicitur *κατὰ βραχὺ*, hoc est paulatim. Subitæ.] Græce, *ἐξύῤῥοπα*, celeriter irrepentes. Primo Epidemiarum.] Sectione tertia. Inuasit.] Græce, *εἰ μὴ κρατήσειεν ὧν πρόθετο*, si modo quos inuaserint exuperent. Referendum enim ad vires: vt hinc omnib. perspectum sit, non recte legi in quibusdam codicibus inuasit. In libris de Iudic. dierum.] Scilicet primo, vbi inter cætera diem septimum regi, sextum vero tyranno assimilans, ita scribit: Hic enim clementior, tanquàm bonus aliquis princeps, iis quos iudicat vel supplicij partem adimit, vel illustrat victoriam. Ille contra vel pernicie illius quem iudicandum suscepit, gaudet, vel salute dolet, quærítque vbi animum expleat, & male ægrum tractet, tum longa punitione exerceat. In quibus, si quis debeat, &c.] Græce, *ἐν οἷς ἀξιοῦμεν γεγυμνάσθαι τὸν μέλλοντα παρακολουθήσειν, εἰς ἐπτακαιδέκατος διὰ βραχέων ἔγραψε*, in quibus putamus exercitatum esse illum qui ea assequi debet, quæ, &c. Veluti imperfectæ.] Græce *οἷον ἡμίῤῥοπα*, veluti semirepentes, metaphoricôs. ἀθρόως. Dies sexto " " " " " " Semirepẽtes iudicationes.

Sumpta

Sumpta est autem metaphora à bilance, que neque recta est, neque omnino propendet, sed quasi anceps & dubia consistit. Sic quoque iudicationes quæ imperfectæ sunt, semirepentes rectè dicuntur, propter quidem motum naturæ minus vehementem, quæ noxios humores è corpore integrè profligare haud potuit. Eorum numero] Adiiciendum, dierum. Græce enim legitur, ἄλλῃσιν τῇ ἑξῆς ἡμερῶν. In libris Prognosticis] Lib. nimirum 1. Aphor. 28. Terminus quidam.] Addendum, alius, Græce enim est, ὅρος ἄλλος ἑξώτερος, Seruati sunt in processu, &c.] Græce, τῇ ἑξῆς τινὰ κρισιμῶν ἡμερῶν ἄχρι τῆς μʹ ἐφυλάχθη, aliquem eorum dierum decretoriorum qui deinceps vsque ad quadragesimum sequuntur, euitarunt, non seruati sunt, vt interpres conuertit. φυλάττομαι enim est deuito, contrariæ significationis cùm suo actiuo. Sed ea de re paulò pòst plura. Ex decidentia.] Græce, ἐκ μεταπτώσεως, ex degeneratione, vel transmutatione: quando scilicet per iudicationes imperfectas ab vna specie in aliam mutantur. Quod pulchrè docet Gal. lib. 1. Prognost. Comm. 28. dum in eum scribit modum. Acuti ex mutatione fiunt, quoties inter initia acutè ægrotant, tum autē „ quartodecimo die, aut etiam ante, non integrè iudicantur, sed „ quædā reliquiæ morbi supersunt, vt ad quadragesimū vsq; diē „ extēdantur. Mutatio vero per imperfectas iudicationes acuto- „ rū morborū fit nō solum in hos, sed etiā alios diuturnos. Hæc „ ille. Idem etiam Gale. lib. 2. de Diebus iudicatoriis, triplex ge- „ nus acutorum morborum facit. Vnum exquisitè aut simpliciter acutum, qui vsq; ad decimū quartum porrigitur. Aliū non exquisitè acutum, qui ad vigesimum vsque durat. Tertium ex transmutatione acutū, qui ad quadragesimū vsq; diē extrahitur. Ex quibus omnib. perspicuum fit, morbum acutū ex trāsmutatione appellari eū, qui quadragesimū attingit diē, eúmq; decretorium obtinet. Quare paulo antè monuimus ἐφυλάχθη interpretandum esse euitarunt: quod Galen. innuere voluerit eos morbos acutos, qui quartodecimo die imperfectè fuerint iudicati, & subinde reliquos dies decretorios qui vsque ad quadragesimum sunt, euitarunt: hoc est in nullo eorum iudicati fuerint, sed ad quadragesimū vsq; peruenerint, acutos ex transmutatione vocari. In Prognostico.] lib. 1. Aphor. 28. Vt nonnulli existimarunt.] Vt autor eorum in Aphorismos Hippoc. commentariorum qui Oribasij nomine circunferūtur. Neque enim

Interpretis erratū. φυλάττομαι.

Morbi acuti ex degeneratione.

Triplex genus acutorū morborum.

Acutus e transmutatione.

Commētarij in A-

enim hos Commentarios esse Oribasij, hinc potissimũ colligi potest, quod non sit verisimile, Oribasium, quem studiosissimum Galeni suorúmque præceptorũ obseruantem fuisse constat, sic passim non tantum à Galeno, sed & aliis medicis ferè omnibus dissentire, & tam absurdas ac mõstrosas fingere voluisse explicationes. Possem & eius rei alia complura non obscura firmáq; argumẽta adferre, quæ tamẽ lubẽs nũc prætereo. Neque enim quatuordecim sunt.] Quod copiosius etiam docet lib.2. de diebus iudicatoriis in fine fere Gal. vt ex sequẽtibus patebit. Sed cum intercidẽtibus. Græcus hoc in loco codex est deprauatus, qui legit ἐκ μεταπτώσεως, cum scribendũ sit potius ἐκ παρεμπτώσεως. Quod manifestum fit omnibus librũ Galeni secundũ de Iudicatoriis diebus, & comm. primum li.3. Prognost. legentibus. Ibidem enim dies intercidentes παρεμπίπτουσας sua lingua nominat. vocísque παρεμπιπτώσεως meminit. Genuinã vero hanc Galeni lectionẽ haud dudiè sciolus quidã immutare voluit, occasione hinc sumpta, quòd paulo suprà ἐκ μεταπτώσεως acutorũ morborum Gal. fecisse mẽtionem animaduerterit, similiter hoc quoque loco scribendũ esse putauit. Cæterum vt ea quæ in hoc Comment. & sequenti traduntur Apho. rectius assequamur, sciendum erit, intercidentes dies esse, qui inter indices & iudicatorios vocatos dies intercidunt, & in quos non nisi erratis quibusdam interuenientibus iudicationes transferuntur. Quippe in iis non naturæ motu ac impulsu, sed morbi magis malitia, aut extraneo aliquo impellente iudicationes fiunt. Hinc est quod à nonnullis prouocatorii appellentur, quod scilicet in iis natura non sua sponte, sed prouocata, pugnam cõtra noxios humores adoriatur & instituat. Qui vero sint indices & iudicatorii dies, sequenti aphor. dicemus. Cũ intercidentibus plures, absque illis vero paucio-res.] Quia dies iudicatorii veri vsque ad quadragesimũ diẽ sex tantũ erũt, nõ quatuordecim, nẽpe septimus, decimus quartus, vigesimus, vigesimusseptimus, trigesimusquartus, & quadragesimus: totidẽ quoque indices erũt, nimirum 4.11.17.24.31. & 37. Quod si itaque per quaterniones progrediamur, duodecim dũtaxat dies indices & iudicatorij erunt. Quod si cũ iis intercidentes quoque numeraueris, nempe tertiũ, 5.6.8.9.10.13.18. 21.30. lõge plures quàm quatuordecim esse comperies. Quare meritò Galenus hoc loco, & in fine libri secundi de Diebus iudica

Aphorismos Hipp. qui Oribasij nomine circunferũtur spurij.

Græcus codex emaculatus.

Intercidẽtes dies.

Prouocatorij dies.

Dies iudicatorij veri vsq: ad quadragesimum tantũ sex, non quatuordecim.

„ dicatoriis reprehendit eos qui diuerſum ſentiunt, inquiẽs: Iam „ vero nec in Aphoriſmis decimumquartũ diẽ iudicatorium, ſed „ in Prognoſticis quatuordecim oẽs iudicatorios dies Hippo „ cratẽ pronunciaſſe arbitrari: eſſe enim tot, ſi quis à tertio, qui „ primus omniũ iudicare natus eſt, ad quadrageſimũ numeraue „ rit, nõ paruã reprehenſionẽ meretur: neq; enim vt medici, hoc „ dicũt, nec vt qui numerare ſciant, aut legere. Siquidẽ medici ſi „ eſſent, primũ ſanè nullũ morbum exquiſitè acutũ ad quadra„ geſimũ diẽ nõ iudicatum peruenire ſcirẽt. Deinde quatuorde„ cim numero eſſe ad quadrageſimũ iudicatorios, in hoc ne vel „ numerare ipſos nouiſſe quis iure dixerit. Plures nanque ſunt „ quàm 14. iis qui veritatẽ ipſam, rerúmque euidentiã inſpiciũt, tã id quod Hip. li. 1. Epid. ſcriptum reliquit. Porro ſi quis ſolos dierũ quaterniones ſupputet, forſan in hoc errare deprehẽſi fatebuntur, pauciores eſſe quam quatuordecim. Hæc ille. Cæterũ locus quẽ citauit Gal. in verbis iã citatis, eſt in ſectione tertia lib. 1. Epid. qui in nonnullis exẽplarib. quũ ſit deprauatus, nobis hic emendandus venit. Legitur enim in Aldino codice Græcè ita, ἐν δ' ἐν τῇσι περισσῇσι κρινόντων περιόδων α, γ. &c. Quã lectionẽ ſecutus latinus interpres, ita hæc verba cõuertit: Circuituũ vero qui iudicãt imparibus diebus, primus, tertius. Legendũ autẽ erit in hunc modũ, περιόδων πρώτη γ. Circuituum primus eſt quartus, ſcilicet dies. Sic autem eſſe legẽdum, ex iis quæ paulo antè dicta ſunt liquet, & ex iis etiã quæ li. 3. de Die„ bus iudicatoriis ſcribit Gal. in eũ modũ: Et quanquàm, ait, nõ„ nulli Hippocratem quoque dies iudicatorios in Epid. 1. nume„ rantẽ, primi meminiſſe putãt, duplici nomine errãtes. Circui„ tus enim primus, & non primus dies, manifeſtò ſcriptus eſt in „ pariũ impariúmq; dierũ catalogo. Quẽadmodũ igitur in pa„ riũ enumeratione primũ circuitũ præfatus, quartũ diẽ inducit, ita in mẽtiõe impariũ tertiũ. Mutationẽ) Græcè, αὐτῶν τὸ δέξασθαί τινα τῶν ἐρημένων τεσσάρων κρίσιων μίαν. Conuertendũ igitur pro voce mutationẽ, iudicationem. Quidam leues.] Græce βληχρὰ, ebiles. vel poteſt legi βρύχια, quemadmodum in fine ſecundi de Diebus iudicat. vbi eadem ſentẽtia iis verbis repetitur, Qui ad decimumſeptimum (ſic enim legendum, nõ decimumquartum, vt habent latina exẽplaria, quippe Græce eſt ιζ) aut vigeſimum exquiſitè acuti morbi progreſsi ſunt, ij planè inceperunt veluti ſubmerſi, & è profundo venientes, ὑποβρύχια, lento motu

Hippocr. locus emẽdatur.

tu grauíque: deinde alij in primo quaternione, alij in ſecundo ,,
exquiſitè acutorum motum recipientes ad 17. & 20. progreſsi ,,
ſunt. Quanquam & ij intra decimumquartum finiantur. nam ,,
in dierum quaternione vehementī incipientes, deinde deci- ,,
moſeptimo finiti, decimumquartum eorū diem non progreſsi ,,
ſunt. Quinto die continui.] Continui vox redundat, in Græcis enim non eſt: quapropter expungenda erit. Ex iis vero qui motus habent.] Hinc à recentioribus vocati ſunt morbi tropici, hoc eſt conuerſiui, quod ſe modo ad vehementiam, modo ad remiſsionem conuertant. Multi extenduntur vſq; ad, &c.] Græcè, ἐκτείνεται πολλὰ πρός τινα τῶν ἐξωτέρων προθεσμιῶν, multi protenduntur ad aliquē extra hos præfinitos, ſcilicet quatuordecim dies. Sine aliqua ſignificatione.] Græcè ἀσήμως, ignauiter, imbecillè: idem enim quod ἀγωνῶς ſignificat. Qui duas ſeptimanas.] Adiiciendum integras. Græcè enim eſt, δι᾽ ὅλων τοῖν δυοῖν ἑβδομάδοιν.

Morbi tropici.

ἀσήμως.

APHORISMVS XXIIII.

Τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος, ἑτέρης ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. θεωρητὴ δὲ ἡ ἑνδεκάτη. αὕτη γὰρ ἐστὶ τετάρτη τῆς ἑτέρης ἑβδομάδος. θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη, αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, ἑβδόμη δὲ ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

Quartus dies ſeptenorum eſt index. Octauus alterius ſeptimanæ principium exiſtit. Eſt vero & vndecimus contemplabilis: ipſe enim quartus eſt alterius ſeptimanæ. Contemplabilis rurſus decimusſeptimus: quippe quartus eſt à quartodecimo, ſeptimus verò ab vndecimo.

QVæ ſit ratio ſeptimanarum, quæ per quaternarios digeſtæ ſunt, dierum prætereà indicum & iudicatoriorum hoc Aphoriſmo Hippo. exponit. Tres enim cum hic ſeptimanas eſſe innuat, duæ quidē priores à ſe inuicem diducuntur, & ſeparātur. Alterius enim ſeptimanæ initium eſſe diem octauū

Tres ſeptimanæ vt numerādę

ait. Tertia verò secūdæ septimanæ copulatur, atq; adeò postrema secundæ septimanæ dies tertiæ quoque initium existit. Quare non est integra vt priores duæ, vt copiosius Gale. lib. 3. Prognost. Comment. 1. docet. Primam itaque septimanā quartus dies in duo æqua partitur, ostenditque quid in septimo futurum sit. Quare cum die quarto indicia de iis quæ in septimo, qui est primæ septimanæ postremus dies, futura sunt, sumantur, rectè hoc in loco Hippo. dixit, quartum diem septimi esse ἐπίδηλον, id est, indicem. Secundam septimanā, quæ vt prima est integra, cuiúsque initium dies octauus existit, vndecimus in duo æqua diuidit, & quid in decimoquarto futurū sit, monstrat. Ipse enim quartus est alterius septimanæ, ideóque contemplabilis. In eo nanque qualis sit futurus dies proximus iudicatorius, cōtemplari licet. Quocirca ita se habet ad postremum secundæ septimanæ diem, qui est 14. vt quartus ad vltimam primæ septimanæ. Tertia septimana sex tantum dies integros à prioris septimanæ diebus diductos ac separatos cōtinet, vt ex tabella quam paulo pòst subiiciemus, manifestè patebit. Quare nō est per se integra, sed secundæ planè copulanda erit: idque nisi faciamus per quaterniones, vt priores, haud digeretur. Quod manifestissimè hic docet Hippoc. inquiens: Contemplabilis rursus decimusseptimus, quippe quartus est à decimoquarto. Nam quum ait 17. diem esse quartum à quartodecimo, palam fit omnibus, postremum secundæ septimanæ diem esse tertiæ septimanę principium: eáque ratione per quaterniones, vt priores duas, procedere. Cæterum nullam vigesimi diei mentionem fecit hoc loco Hippo. quòd scilicet hunc ipsum decimusseptimus iuxta rationem iam dictam indicet, quum sit tertiæ septimanæ septimus dies. Vt enim in prima septimana quartus est index septimi, & in altera vndecimus decimiquarti: ita decimùsseptimus, qui est quartus à decimoquarto, erit index vigesimi, qui est tertiæ septimanæ vltimus dies. Hac etiam ratione cæteri indices & decretorij dies vsq; ad centesimum colligi possunt, vt ex sequenti tabella planum erit: quam, vt intellectu esset facilior, paulo aliter quàm in Compendio nostro fecimus, digerere voluimus, hoc scilicet modo.

Quart° dies septimi index.

Vndecimus dies.

Cur vigesimi diei non meminerit.

TABELLA DIERVM IVDICATORIOrum, quaternionum,& ſeptimanarum partitionem complectens.

	Indices.	Decretorij.	Indices.	Decretorij.	Indices.	Decretorij.
Dies.	4.	7.	11.	14.	17.	20.
	24.	27.	31.	34.	37.	40.
	44.	47.	51.	54.	57.	60.
	64.	67.	71.	74.	77.	80.
	84.	87.	91.	94.	97.	100.
Quaternarij.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	13.	14.	15.	16.	17.	18.
	19.	20.	21.	22.	23.	24.
	25.	26.	27.	28.	29.	30.

SEPTIMANAE TRES.

Prima.		Secunda.		Tertia.	
IIII.	III.	IIII.	III.	III.	III.
4.		5.		6.	
7.		8.		9.	
10.		11.		12.	
13.		14.		15.	

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In prognoſt.] Lib. videlicet 3. Aph. 4. In lib. de diebus decretoriis.] Tertio nimirum, in quo eius rei rationem è lunari curſu reddere conatur, cuius hæc quidem ſumma eſt. Luna totum percurrit zodiacum diebus vicenis ſeptenis, & triente, hoc eſt tertia vnius diei parte, quæ horis octo conſtat. Quod quidem ſpatium, menſis medius, & criticus à nõnullis vocatur. Hoc in ſe cõplectitur quatuor ſeptimanas: quarum tamẽ nulla integros ſeptem dies habet, ſed vnicuiq; quatuor deſunt horæ, hoc eſt ſextans diei. Quare ſingulæ ſenos dies cũ horis viginti cõtinent. Vltimus igitur dies quartæ ſeptimanæ in vigeſimũſeptimũ diem menſis incidet, in quo quidem iudicatio erit, &

Ratio dierũ decretoriorũ à lunari curſu

Mẽſis medius & criticus.

Sextans.

non 28. Ita tres septimanæ pariunt dies viginti cum horis duodecim, nec vigesimumprimum attinguut. Erit igitur iudi-

Vigesimus dies iudicatorius. catio in vigesimo, qui tertiæ septimanæ postremus est, vt ex præcedentis tabellæ inspectione clarum fiet. His accedit lõga Hippo, & aliorum veterum experientia: qua certo est deprehẽsum ac comprobatum, vigesimum multos iudicasse, & minimè vigesimumprimum. Quam quidem experientiã in iudicatoriis inueniendis diebus longe pluris facit Gale. quã eam rationem quæ é lunæ motu sumitur. In Prognosticis.] Lib. 3. Aphoris. 1. Dixi autem.] Græcè, λέγω δὲ, dico.

APHORISMVS XXV.

Οἱ θερινοὶ τεταρταῖοι τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες, οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ, μακροί. καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

Aestiuæ quartanæ magna ex parte breues sunt, autumnales verò longæ, præsertim quo hyemem attingunt.

Aestiui morbi magna ex parte breuiores. Hippocrates hoc loco quartanæ, & longissimæ febris exẽplo monstrat, æstiuos morbos magna ex parte esse breuiores, contrà autumnales longos, hyemen attingentes longissimos. Quartanæ autem, aliíque morbi æstate accidentes ideo breues sunt, quòd tũ redundantes humores ambientis calore per vniuersum corpus fusi, meatibúsque corporis patefa-

Autumnales morbi cur lõgiores. ctis, promptè discutiantur. Autumnales verò longiores, primũ quòd autumno sint peculiares: dein quia propter æstatem quæ præcessit facultates factæ sint imbecilles, & quia per vniuer-

Hyemem attingẽtes lõgissimi. sum corpus, tum humores superuacui nõ ferantur, nec attenuati, meatibus corporis occludi incipientibus, euaporent. Lõgissimi qui hyemẽ attingunt, quòd humores tum minus sint at-

Magna ex parte. tenuati, & crassiores, frigoréque meatus corporis occludãtur, nec humores noxij discutiantur. Non temerè autem ab Hipp. adiectum est, magna ex parte. Quippe accidit, interdum, vt æstiua quartana sit autumnali diuturnior, quia scilicet à vehementiori causa orta sit, humórque ex quo nascitur copiosior. Tamen si omnia omnibus paribus paria respondeant: vt, verbi gratia, si vtraque febris sit ab æquè multa causa excitata, nec aliqua in iis ratione vel ab ægrotante aut medico peccatũ sit:

tum

tum semper æstiuæ quartanæ autumnalibus breuiores sunt, citiúsq; finiunt. Quare sic hanc Hippocratis sentētiam in vniuersum veritati consonam esse velimus, necesse est vt febres, quarum inter se collatio fit, similes sint.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Humores inutiles.] Græcè, περιττοὺς χυμοὺς, humores superuacui. Vnà cum ipsis euacuatis.] Græcè, ἅμα τοῖς λυπῶσι χυμοῖς ἠγριωμένοις. vnà cum ipsis noxiis humoribus vacuatis. Reliqua rectè se habent, neque vlla explicatione egent.

APHORISMVS XXVI.

Πυρετὸν ἐπὶ σπασμῷ βέλτιον γενέσθαι, ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ.

Febrem in conuulsione fieri melius est, quàm conuulsionem in febre.

IN hac sententia Hippocra. docet, melius esse vt conuulsio febrem præcedat, quā vt sequatur. Si enim præcedit febrem cōuulsio, ex plenitudine ortam esse necesse est: quapropter per euacuationem, Galeno sectio.5. Aphor. Commen.1. teste, facile curatur. Febris itaque superueniens frigidos humores neruosas partes opplentes & conuulsionem efficientes, calefacit, extenuat, & discutit, atque adeò conuulsionem sanat. Si verò cōuulsio febrem sequitur, ex inanitione nascitur, maximúmq; minatur ægrotanti malum. Quod Hippocrates initio quintæ sectiois Aphorismorum testatur, vbi disertè conuulsionem ex inanitione esse letalem innuit. Quare quum duplex sit conuulsio, ea quæ primogenium est pathos, quemadmodum lib.3. de Malè affectis loc. cap.5. & lib.2. de Sympt. causis cap.2. & sect.6. Aphor. Comm.39. Gal. docet: vna ex plenitudine, quæ quidem, vt testatur in suis Comment. Gal. repentè inuadit: altera ex inanitione, quæ paulatim accidit, constat, eam quæ ex plenitudine nata est, febre superueniente, vtpote quæ partim concoquit partim etiam dissipat humores noxios, sanari: eam vero quæ febres sequitur, vtpote ex vacuatione nimia ortā, esse plane exitiosam. Quid vero sit conuulsio, alibi, nempe in compendio, & lib.1. de Sanandis corporis malis diximus. Cæterū non temerè dictum est, conuulsio quæ primogenium est pathos: quia est alia conuulsio, quæ per consensum

Melius vt conuulsio febrē præcedat, q̄ vt sequatur.

Conuulsio duplex.

conuulsio per cõsensum. fit, de qua hic non loquitur Hippo. Hæc vero qualis sit, ac quo modo excitetur, lib. 1. de Sanandis malis totius corporis, ca. 30. monstrauimus. Repetitur hæc sententia ab Hippo. infrà sect. 4. Aphoris. 57. iis verbis: Qui à conuulsione tenetur, is febre superueniente liberatur. Notandumq; vero hoc loco erit, non ab re dictum esse ab Hippo. βέλτιον γενέσθαι πυρετόν. Quippe iis verbis non docet, in conuulsione febrem esse à medico excitandam: quis enim tam sine mente fuerit, vt malum malo curare velit? præsertim cum alie expeditior ac minus periculosa subsit curandi ratio, nempe per vacuationẽ: sed potius duo inter se mala comparans, vtrum alteri sit præferendũ monstrat, melius esse febrem fieri in conuulsione, inquiens, quã in febre conuulsionẽ. Laudat itaq;, si sua sponte fiat febris in conuulsione, non quidẽ quòd per se bona sit, sed quòd melior sit ea quæ conuulsionẽ sequitur. Errant igitur toto cœlo, qui in cõuulsione à plenitudine nata febrem supra modũ calidis medicamentis excitandam esse contendunt: quod scilicet res sit plena periculi, & quod eius rei nullum neque apud Hippo. neque apud Galenum extet exemplũ. Quippe calida admodũ medicamẽta, quibus excitare febrem contendunt, non modo spirituum, sed & iecoris ac cordis inflammationem parere possunt. Vnde metus est ne ex putrida, hectica fiat febris. Præterea nõ inquit Hippo. excitandam aut efficiendam esse à medico febrem, vt comprehensum est: sed si fiat à natura, melius esse vt post conuulsionem quã antè inuadat. Atqui nobis hic quispiam Corne-

Malũ malo minime curãdum.

Febris in cõuulsione non excitãda à medico.

Obiectio. lium Celsum obtrudet, qui libro 3. cap. 9. febrem non solum „ accendere, sed & augere docet. Verba eius hæc sunt: Est cir- „ cunspecti quoq; hominis, & nouare interdum & augere mor- „ bum, & accendere febres. Cui ita respondemus, Cornelium

Respõsio. quidem hoc dicere, sed ex aliorum potius quàm sua sententia. Nam & sibi hanc curandi rationem non satis tutam videri, verba eiusdem abunde ostẽdunt: ait enim, Fortasis illa febris lenta fiet curationi opportunior. Cum itaque suspecta sit, & periculo non vacet hæc curatio conuulsionis per febris concitationem facta, præstat ea vti quæ nihil habet periculi.

Cor. celsi locus explicatur.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In sequentibus dicet] Græcè, ἐν τοῖς ἑξῆς ἀφορισμοῖς ἐρεῖ, in sequentibus Aphoris. dicet.] Lib. s. 6. Aphoris. 39. Ex quibus etiam nutriuntur.] Quod in lib. de Atra bile etiam asserit, vbi

viscosum

viſcoſum lentúmq;, & ad excernendum contumax eſſe nutrimentum, vnde nerui aluntur. Eiúſq; rei nullam aliam affert rationem, quàm ꝙ vnaquæq; particula proprio ſuæ ſubſtantiæ humore alatur. Et penè inſanabile.] Hinc eſt quod libro 7. Ther. metho. Gal. ita ſcriptum reliquerit: Quod ſeniũ in ſanis eſt, id ſicca intemperies eſt in ægris. Itaq; etiã inſanabilis eſt, ſi prorſus eſt conſummata. Et paulo pòſt ibidẽ ait, Siccę intemperies vbi ſolida ipſa corpora occuparunt, nunquam perfectè ſanabuntur, nec in eum ſtatum qui ante morbum fuit, reuertentur. Acuties.] Græcè συντονία, vehementia.

Neruorũ nutrimentũ quale.

Cõſũmata ſiccitas inſanabilis.

συντονία.

APHORISMVS XXVII.

Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν. οὐ δεῖ πιστεύειν οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παρὰ λόγον. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τοι διαμένειν, οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν.

His quæ non ex ratione leuant, cõfidere non oportet neque admodũ formidare mala, quæ præter rationem accidunt. Plurima enim horum inſtabilia & infirma ſunt, nec perſeuerare & diutius durare conſueuerunt.

HAc ſententia Hippocrates breuiſsimè cõplexus eſt, quod à Galeno in lib. de iudic. copioſiſsimè eſt demonſtratum, nempe non eſſe fidendum iis quæ præter rationem leuant. Præter rationem verò leuant, quæ idipſum citra aliquam vel ſponte vel arte factam vacuationem, aut nullis anteà coctionis ſignis viſis efficiunt. Quæcunq; enim ſine ſignis iis leuant, recidiuam minantur. Quod confirmant ea quæ lib. 3. de iudic. cap. 2. ſcribit. Galen. inquiens: Sola igitur ſubita ad ſanitatem mutatio iudicium ſimpliciter appellatur. Et omnino fit cum quibuſdam ſubitis excretionibus, aut effatu dignis abſceſsibus. Quæcunque enim aliter quieuerint, malignius reuertuntur. Vt autẽ non eſt temerè confidendũ iis quæ præter rationem leuant, veluti ſi in morbo vehementiori neque vomitu, neque ſudore, alui deiectione, ſanguinis è naribus profluuio, aut id genus aliis vacuationibus non præcedentibus, neq; concoctionis ſignis apparentibus, repentè melius ſe habeat æger:

His quæ præter rationem leuãt, nõ eſſe fidendũ

Mala præter rationé accidétia, non admodũ formidanda.

ita nec admodum formidanda sunt mala, verbi gratia, difficilis spiratio, delirium, vehemens febris, rigor, & id genus alia, quæ lib. 1. de Iudiciis cap. 14. & loco paulo antè citato, & sect. 1. Aphor. Comm. 12. à Galeno recẽsentur, si præter rationem accidunt: id quod fit, vbi prius concoctionis signa apparuerunt. Nam ista omnia futurã morbi iudicationem ostendunt. Quapropter, vt rectè Hippocra. inquit, stabilia non sunt, nec diu durare solent, sed facta iudicatione desinunt. Quod Hippocrates suprà etiam iis verbis innuere voluit: Quibuscunque iudicatio fit, iis nox ante accessionẽ grauis est. Quæ verò subsequitur, magna ex parte leuior existit. Proinde nõ temerè lib. 3. de Iudiciis cap. 2. Galenus inquit: Decet medicum generosum neq; turbari cum hæc mala viderit, neque futurum euentum ignorare. Et lib. 1. eiusdem Commentationis cap. 13. vbi eam quam nunc enarramus Hippocratis sententiam citans, ita scriptum reliquit: Considerandum quænam signa semper mala sint, & quæ continuo bona, & quænã in totius morbi tẽporibus permutentur, cum aliquando bona fiant, aliquando mala: & nonnunquã fida, nonnunquam verò infida. Etenim hoc ab Hippocr. dictũ est admiratione dignum, quod iis quæ non ex ratione leuant, haud confitendum est, neq; pertimescenda admodum esse mala quæ præter rationem accidunt. Quod nisi quis cognouerit, neq; etiam manifestè præcognoscere potest: sed aliquando instante iudicatione nihil à vulgari quopiã differre videbitur, simúlq; perturbabitur ac cõpauescet de futuris. Nonnunquã verò existimãs liberatũ esse à morbo ęgrotãtem, atq; ei victus libertatẽ permittens, magni alicuius mali occasionem afferet: Hæc ille. Quæ quidẽ Galeni verba ideo citare volui, ꝙ præsentis Aphorismi vsum planè exponant. Plurima tamen exempla quibus hæc sententia Hippocratis confirmari potest, suppeditabunt primus & tertius Epidemiôn libri.

2. Apho. 13

APHORISMVS XXVIII.

Τῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως τὸ διαμένειν, καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τὸ σῶμα, ἢ καὶ συντήκεσθαι μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν. τὸ μὲν γὰρ μῆκος νόσου σημαίνει, τὸ δὲ ἀσθένειαν.

Corpus eorum qui non omnino leuiter febricitant per

perstare,& nihil comminui, aut magis quàm ratio postulat extenuari,malum. Alterũ enim diuturnitatem morbi,alterum imbecillitatem significat.

DVo potißimũ esse quæ iis quæ non omnino leuiter febricitant,accedere solẽt, hoc loco Hipp.docet. Vel enim eorundem corpus in eodẽ permanet statu, & nihil minuitur,collabitúrue:vel plus quàm ratio postulat,extenuatur. Vtrunque autem malũ esse ait, eo ꝙ alterũ morbi diuturnitatẽ,alterum verò viriũ imbecillitatẽ significet.Cæterũ non temerè dictum est ab Hippocra. eorum qui non omnino leuiter febricitant. Quippe si quis leuiter admodũ febricitat, præsertim in frigida aëris constitutione,corpus eiusdẽ minime collabitur,& extenuatur.Si verò vehementißima correptus fuerit febre, acuta sit oportet:ideóq; decimumquartum diem trãsgredi haud poterit.Nõ est igitur quod morbi longitudinẽ significare queat. Quapropter hæc verba μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως distinctionis gratia adiecta sunt,vt per hæc media quædam febris inter mitem admodum ac vehementem significaretur,excluderetur vero leuis omnino,& admodũ vehemẽs. In febre itaq; exigua in eodẽ permanere statu,neq; collabi & minui corpus,malum est: quod hoc ipsum nulla alia de causa accidat, nisi ob cutis densitatẽ, humorésq; crassos & glutinosos, atq; adeo difficulter solubiles,vt necesse sit morbũ diuturnũ fore.Si verò magis quàm ratio postulat,corpus in prædicta febre extenuatur,malum quoq; erit,quod viriũ imbecillitatẽ, quæ magna ex parte cutis raritatẽ & humoris tenuitatẽ cõsequitur, significet. Exẽplum huius rei affert Hipp.sect.5.Aphor.55.vbi sic scriptũ reliquit:Quæcunq; vtero gerentes à febribus corripiũtur,& vehe-
» menter extenuãtur sine occasione manifesta,difficulter pariũt,
» & cũ periculo,aut abortũ faciẽtes periclitãtur. Et sciendũ hoc loco erit,συντήκεσθαι verbũ καταχρηστικῶς sumi, pro λεπτύνεσθαι, attenuari, minui ac collabi. Propriè enim idem quod tabefieri,colliquari,in summa μαραίνειν significat, quod de extrema corporis macie,quam Græci μαρασμὸν vocant,dicitur.

Si nõ leuiter febricitant.

μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως.

In febre exigua in eodẽ statu permanere corpus malum.

συντήκεσθαι.

μαρασμὸν.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Ex repletione.] Græcè, διὰ πλῆθος, ob plenitudinem. Repletionem.] Græcè iterũ πλῆθος,plenitudinem. Quibus fini-

pia medicamētis purgantibus mouere humores, sed tum solū cū turgent: hoc est motu, impetuosiore ac concitatiore correpti, à parte corporis in partem defluūt; quod tamē rarò accidit. Hinc est quod suprà sect. 1. Aphor. 24. dixerit: In acutis morbis rarò, & inter initia purgantibus medicamētis vtendum est. Cùm verò nō turgent, sed aliqua in parte fixi hærent: in principio mouendi non sunt, eo ꝙ tum adhuc crudi sunt, atq; adeo ad expulsionē inepti. quod suprà etiā faciendum esse iis verbis Hipp. monuit: Concocta purgante medicamento vacuare, & ea quæ cruda non sunt, mouere oportet. Quæ diximus confirmat Philoth. qui in explicatione huius sententiæ ita scriptum reliquit, ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ὅτι σκέπτεσθαι ἐὰν ὀργᾷ ἡ ὕλη, καὶ τότε κινεῖσθαι χρή. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἤν τι δοκέῃ. ἢν δὲ μὴ ὀργᾷ, μὴ κινῶσιν. His planè verbis docet, eos tantū initio morborū esse vacuandos humores, qui turgēt: stabiles aūt, & in loco fixos, minime, vt copiose à nobis in explicatione Apho. 22. sect. 1. est dictum. Iam itaq; omnibus esse perspicuum censemus, non parum nostri tēporis medicos errare, qui ad confirmandā suam ineptam plane de imminuente purgatione sententiam præsenti Hipp. Aphorismo vtuntur. Neque enim semper mouendos, & minores efficiendos humores noxios docet Hippocrates, quod illi faciunt: sed tum solum cum turgent, quemadmodum copiose à nobis libro 2. Paradox. cap. 5. monstratum est. Cæterùm in principio illorum etiam duntaxat morborum, in quibus spes est ægros conualituros, remediis vtendum erit. In vigore verò eorundem, vt omnium aliorū, quiescendum ab omnibus præsidiis erit, vt in Commentariis suis fusius Galenus docet.

Quādo inter initia morborū medicamēta purgantia danda.
Turgere.
1. apho. 22
"
"
Error nostri tēporis medicorum de purgatione, vt vocant, minorante.
Non in omnibus morbis vtendū remediis.
In vigore morborū quiescendum.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Quē si nuper dicto.] Græcè, προειρημένῳ, prædicto, iam dicto. De iis dictionem attulit vniuersalem.] Græcè, περὶ γὰρ τούτων εἴρηκε τὸ πάντα, de iis enim hanc dictionem Omnia, protulit. Casus omnes.] græcè, πάντα τὰ συμπτώματα, omnia symptomata. Non omnino.] græcè, οὐκ ἐξ ἅπαντος ἐν τοῖς ἀκμαῖς ἐστιν ἰσχυρότερα, non semper in vigore est vehementior. Quia in iis qui seruantur, vt in Comm. ait galen. affectus ex quibus symptomata procreātur in vigore sunt meliores, vtpote concoctis iam humoribus noxiis, & per iudicationē expellendis orti. Contrà in principiis sunt deteriores, ꝙ scilicet humores adhuc crudi sint. In quibus etiā Hippocrates.] græcè,

Affectus qui morbus nominant non semper in vigore vehementior existit

ἐφ'

ἐφ᾽ ὧν καὶ συμβέβληκε νῦν ὁ ἱπποκράτης, in quibus etiam nunc Hippocrates,&c. Deploratos non oportet curare.] Græce est, οὐ χρὴ κεκρατημένοις ἐγχειρεῖν, victis à morbis non oportet manus adhibere.vel, victos à morbis non oportet aggredi, seu attingere. Eius rei Galenus lib. 11. Ther. metho. cap. 9. optimam reddit rationem,hanc scilicet.In quo enim desperata omnino, inquit,salus est,imprudentis consilij fuerit apud vulgum infamare præsidia quæ multis fuere saluti. Et morbi finem.] Græce,προσαγορεύσαντα μόνον ἐς ὅτι τελευτήσει τὸ νόσημα,prænunciantes tantum quomodo morbus finietur. Nonnunquàm vero & & purgatio.]His verbis Gale.diserte innuit,non semper inter morbi initia vtendum esse purgationibus, sed nonnunquam solummodo, tum nimirum quando humores turgent. Quo minorem iam factam materiam.]Neque ex hoc Galeni loco, etsi maxime conantur, suam de imminuente purgatione sententiam recentiores medici tueri possunt. Quppe minorem fieri circa principia materiam Galenus quidem fatetur, & fatemur etiam ipsi,sed non semper:imò tum solum,vt iam sæpe diximus,vbi humores turgent, & temere nulloque ordine per corpus errant, ne scilicet in aliquam partem principem decumbant. Sin in aliqua parte fixi & firmati fuerint, nullo prorsus auxilio, multo minus purgante medicamento, antequàm concocti sint,mouendi erunt,quemadmodum lib.2.Parad.cap.5.& comm.22.sectionis primæ monstrauimus. Libro de crisibus.] Tertio scilicet,cap.5. Vis animalis.] Nempe motrix,fatigata est,vitali & naturali validis. Nisi enim validæ essent,concoctionem humorum noxiorum fieri impossibile esset. Id quod de iis morbis intelligendum erit, à quibus ægri liberantur.

Deploratos non oportet curare.

Non vtendū imminuēte purgatione inter initia morbi semper.

APHORISMVS XXX.

Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀσθενέστατα. περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς, ἰσχυρότατα.

Omnia, cum incipiunt & finiunt morbi, leuissima sunt: in vigore autem,vehementissima.

HIc Aphorismus præcedentis rationem exponit. Causam enim cur in vigore morbi à præsidiorum vsu sit abstinendum,edocet:accessiones,vigilias,dolores,iniquietudinem, sitim, & id genus alia symptomata omnia initio & fine morborum

In vigore morbi à præsidiorū vsu cur

borum, inquiens, leuiora esse, & minus infestare, in vigore verò vehementiora. Quapropter cum in vigore symptomata omnia sint vehementissima, atque natura iam tota in hoc sit, vt concoquat noxios humores, non est cur eam aliis præsidiis fatigemus, atque à suo instituto auocemus. Vt autem prior sententia Hippocr. de generalib. morbi temporib. & minime particularib. est intelligenda, sic etiam præsens. abstinendum.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Casus omnes.] Græce, τὰ συμπτώματα πάντα, symptomata omnia, vt iam sæpe admonuimus. Fastidium.] Græce, ἄσην, inquietudinem. Etsi enim ἄση Græcis etiam fastidium è satietate ciborum ortum significat, tamen hoc in loco idem quod δυσφορίαν denotat. Quocirca rectius quis molestiã, inquietudinémue interpretabitur. Hinc ἀσώμενοι apud Galen. lib. 2. Vict. acut. Comment. 22. dicuntur ij qui se grauiter molestéque habent, quíque implacidi, inquietíque sunt, dum in lecto decumbunt, & sese subinde permutant. Sic ἄσην significare δυσφορίαν, testatur Galenus lib. tertio Vict. acut. Comm. 16. Et libro 4. Comm. 42. ἀσώδεις febres idem appellat, in quibus ægri ἀσῶνται, hoc est, grauiter affliguntur, atque moleste habent. Sequenti denique eiusdem libri Comm. ἄσην esse δυσφορίαν, id est molestiam & inquietudinem scribit. ἄση. ἀσώμενοι. ἀσώδεις febres.

APHORISMVS XXXI.

Τῷ ἐξ ἀῤῥωστίης εὐσιτέοντι μηδὲν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, μοχθηρόν.

Si cui a morbo cibum bene capienti corpus nequaquam augetur, malum.

IDem hoc in Aph. quod paulo suprà, nempe octauo huius sectionis Aphorismo, docet Hipp. malum esse inquiens, si eius qui à morbo cibum capit, corpus non augetur. Nam duo significat, nimirum vel hunc plus ingerere ciborum, quàm facultas adhuc ex morbo imbecillior possit conficere: vel malorum humorum tantam esse in ventriculo reliquóque corpore copiam, vt quicquid ingestum fuerit, vnà statim corrumpatur. Cæterum ἀῤῥωστίαν significare morbum testatur Galen. lib. 2. Ther. meth. vbi illos qui ęgrotant, Gręce non solum νοσοῦντας, sed etiam ἀῤῥωστοῦντας appellari scribit. εὐσιτεῖν autem, cibum, eúmque haud exiguum capere, Græcis medicis denotat. Hinc ἀῤῥωστία.

εὐσιτία,

ἀσιτίη, Philotheo teste, idem est quod πολλὴ τροφὴ, copiosius cibus. ἐπιδιδόναι verò verbum, quod hoc loco crescere & augeri significat, non solum ad molem corporis, sed etiam ad vires eiusdem referri debet, quas perinde atque molem ex plurimo assumpto cibo crescere conuenit.

ANNOT. IN COMMENT. GAL.

Suprà scripti sunt.] Aph. videlicet 8. Prò verbo. Græcè, αὐτὴ τῶν εἰρημένης λέξεως, pro nunc dicta dictione. Casu.] Passim pro casu conuertendum erat symptoma. Affectus.] Græce, πάθημα. Quare reddendum erat pathema, vitium, aut malum. Differre enim affectum à pathemathe, suprà quoque monuimus, & alibi abunde monstrauimus, vt nihil opus sit nunc idipsum copiosius ostendere.

Affectus & pathema differunt.

APHORISMVS XXXII.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαύλως ἔχοντες, κατ' ἀρχὰς μὲν εὐσιτέοντες, καὶ μηδὲν ἐπιδιδόντες πρὸς τῷ τέλει πάλιν ἀσιτέουσιν. οἱ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, ὕστερον δὲ εὐσιτέοντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσιν.

Magna ex parte omnes qui male se habent initio cibum capientes, ne quicquam proficientes, in fine rursus non appetunt, neque cibum capiunt. Qui vero principio vehementer à cibo abhorrent, postea autem probe appetunt, & capiunt cibum, ij melius degunt.

HIc Aphorismus, Galeno etiam in Comm. teste, ex eorum est numero, qui ad conualescentes è morbo pertinent. Quod abunde liquet è dictione ἐπιδιδόντες, quam non solum Hippo. sed & alij quidam de iis qui è morbo conualescunt, efferre consueuerunt. Neque enim ægrotantibus vel vires, vel corporis molem augeri vlla ratione posibile est. Quare vt de iis tantum qui conualescunt è morbo intelligatur, necesse est. Non autem ab re dictum est, magna ex parte. Quippe hoc non semper, sed vt plurimum contingit, vt omnes qui bene appetunt, cibúmque capiunt inter initia, & nihil subinde proficiunt, sed imbecilles manent, in fine rursus neque appetant, neque comedant: idque propter prauorum humorum reliquias,

ἐπιδιδόντες.

Magna ex parte.

quias, quæ ea quæ aſſumuntur, corrumpunt. Hinc progreſſu temporis tanta prauorum humorum copia generatur, vt actiones ventriculi, in primíſque appetentia ipſa pereant. Quare recte adiectum etiam ab Hippocrate eſt, qui male ſe habent. nam iis verbis diſerte ſignificare voluit, ſe loqui de iis, qui iam è morbo conualeſcunt, propter tamen prauorum humorum reliquias non recte ſe habent. Hi itaque etſi initio ſint *ἀσιτέοντες*, hoc eſt, vt interpretatur Gal. *ὀρεγόμενοι, ἢ τροφὴν λαμβάνοντες* (nam hoc loco idem ſignificat quòd appetentes, vel cibum capientes) tamen deinceps iterum neque appetent, neque comedent. Quod autem *τροφὴν λαμβάνειν* id quod iam diximus, ſignificet, ſuprà in explicatione Aph. 8. huius ſectionis eſt oſtenſum. Porro qui contra inter initia plurimum à cibo abhorrent, deinceps autem bene appetunt & comedunt, ij melius degunt. Siquidem *ἀπαλλάττειν* Græcis eſt *διατρίβειν καὶ διαγίνεσθαι*, vt dictum eſt in explicatione Aph. 20. huius ſectionis. Vel *ἀπαλλάττονται* poteſt interpretari euadunt, vt fecit Gaza. Nam *ἀπαλλάττειν* idem eſt quod *ῥύεσθαι καὶ λυτροῦν*, hoc eſt, ſeruari & liberari ſignificat. vt ſit ſenſus, ij melius euadunt, liberantúrue à morbo quàm priores: idque ideo, quòd principio parum appetant, nec plus quàm vires ferre & conficere queant, ingerant. Hinc accidit vt vires quotidie auctæ morbi reliquias prorſus diſsipent, iiſque diſsipatis & abſumptis iterum probe appetant ac comedant. Melius itaque quàm priores à morbo liberantur.

Ἀσιτέον-τες.

ἀπαλλάτ-τω.

ANNOTAT. IN COMM. GALENI.

Qua cauſa hunc ſubit affectum.] Græce, *δι᾽ ἣν αἰτίαν τοῦτο πάσχει*, qua cauſa hoc patiũtur. Adeo vt parum aſſumant cibi] Græce, *ὡς παντάπασιν ὀλίγον λαμβάνειν*, vt parum omnino capiant. Permutari.] Græce, *ἀπαλλάττειν*, euadere vel liberari, vt paulo antè eſt dictum. Hoc vero ideo euenit. Græce, *συμβαίνει δὲ τοῦτο εἰ τοὐναντίον πεφάσῃ· τῆς φύσεως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καθ᾽ ὃν αὖ ὀλίγα ὡς διηττῶντο τὴν αἰτίαν τῆς ἀποσιτίας διάθεσιν*, Accidit vero hoc, ſi cõtrà natura tempore illo quo parum cibi capiebant, affectum qui inappetentiæ cauſa erat, concoxerit.

APHORISMVS XXXIII.

Ἐν πάσῃ νόσῳ τὸ ἐρρῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς, ἀγαθόν. τὸ δὲ ἐναντίον, κακόν.

In quouis morbo rationem ipsam constare ac valere, rectéque se habere ad cibos sibi oblatos, bonum: contrà verò se habere, malum.

HAec Hippoc. sententia ad eàm artis partem pertinet, quæ futura prædicere solet. Prædictiones autem hoc loco à cerebro ac ventre sumit Hippo. inquiens bonum esse in omni morbo rationem, quam διάνοιαν vocat, vt suprà in enarratione Aphorism. 6. huius sectionis commemorauimus, valere, & constantem firmámue esse. Quippe hoc ipsum probe esse affectum cerebrum, omnésque neruosas partes significat. Præterea bonum etiam esse ait quouis in morbo, si æger bene se habeat erga cibos qui sibi offeruntur: hoc [illegible] Galeno interprete, si ὄρεξιν διχμένη, id est, appetens ciborum fu[illegible] Neque enim προσφορὰ apud Hippocratem aliud quàm cibi[illegible] cibi adhibitionem significat. Non debent itaque [illegible] Hipp. verba ad ipsa medicamenta quæ ægrotantibus offeruntur, detorqueri: quòd de cibis tantum hic loquatur Hippocrates. vt dictum est, & in Comment. luculenter admodum Galenus iis verbis, πρὸς τὰς τῶν σιτίων προσφορὰς, ostendit. Quibus accedit, quod de sanitate naturalium nominatarum partium, aut earundem imbecillitate non liceat pronunciare, ex eo quod à medicamentorum sumptione non abhorrent: quod non raro ab iis etiam abhorreant, qui eas partes saluberrimas ac optime constitutas habeant. Bonum itaq; Hippocrates esse inquit, permanere, & nõ aboleri appetentiam: quòd ea quæ in ventre sunt, nempe cor, iecur, ventriculum, sana & robusta esse significat. Contrà si ratio ipsa & appetentia abolita & turbata fuerint, malum hæc enim cerebri & inferioris ventris imbecillitatẽ præ se ferunt.

Rationem valere, & firmã esse bonum.

προσφορά.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Quantum in ipso est tale aliquid.] Græce, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ τοιόνδε τι, quatenus in seipso tale est. In prognosticis.] Nempe lib. 2. Aph. 56. Inquiens.] libro scilicet 1. Progn. Apho. 28. Ad illa quæ offeruntur.] Græce, πρὸς τὰς τῶν σιτίων προσφορὰς, ad ciborum oblationes. De iis enim tantum, vt pauló antè monstrauimus, Hippocrates hoc loco loquitur.

APHORISMVS XXXIIII.

Ἐν τῇσι νούσοισιν ἧσσον κινδυνεύουσιν, οἷς ἂν οἰκείη τις

τῆς φύσιος, καὶ τῆς ἕξιος, καὶ τῆς ἡλικίης, καὶ τῆς ὥρης ἡ νοῦσος ᾖ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων.

In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, aut habitui, aut ætati, aut tempori magis cognatus est morbus, quàm quibus nulli horum cognatus est.

ET hæc sententia, vt prior, ad præsagiendi artem pertinet. nã qui morbi plus periculi habeant, & qui minus, breuissime docet. Minus autẽ periculi obtinẽt morbi, qui naturæ eius qui ægrotat, aut habitui, aut ætati, aut tempori magis cognati sunt. Contra periculosiores, qui nulli prædictorũ cognati sunt. Nam si pars aliqua natura calidior morbo calido ęgrotat, exigua breuísve tẽporis refrigeratione eget: sicut quæ frigidior, calefactione. Ad eundem modum in humidis quoq; & siccis se habet. Siquidem breuis est in eiusmodi in id quód præter naturam est lapsus, & rursus in id quod secundũ naturam reditus. Sin cõtrario morbo pars ægrotat, lõgi tẽporis refrigeratione, calefactione, humectatione, aut desiccatione eget. Quippe eatenus redeat ad naturam eorum quodq; necesse est, quatenus à natura recessit, ac veluti quadã via retro feratur, quæ in diuersum agat ei quæ facta est in ipso trãsmutationi. Lõgior aũt in huiusmodi in id quod præter naturã est lapsus, igitur longior etiã in id quod secundũ naturã reditus. Magis itaq; morbi naturæ nostræ non cognati sunt periculosi. Cæterũ hæc vox natura varie apud Hipp. & Gal. accipitur. Interdum enim pro facultate, vt li. 2. de Sympt. causis cap. 1. & li. 3. de Simpl. medica. facult. cap. 13. vbi medicamenta sensu simplicia, natura esse cõposita scribit, Nonnunquam pro calido natiuo sumitur vt 1. Aph. 15. ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt. Aliquãdo pro ἰδέα, hoc est, forma corporis, vt è Galeni Cõm. palã fiet. Hic idem quod substãtia seu temperatura, quæ ex quatuor cõstat elemẽtis, significat. Qua quidem in significatione vsurpatur etiam ab Hipp. in lib. de Natura humana, & à Gal. lib. 1. de Temper. cap. 4. Porro quod de natura corporis dictum est, id etiam de habitu eiusdem intelligendum erit, vt scilicet cognati habitui corporis morbi minus sint periculosiores. Quid autem sit habitus corporis, qui Græcè ἕξις dicitur, diserte docet Gale. lib. 4. Vict. acut. Comment. 22. vbi ita scriptum reli-

Qui morbi minus periculi habeant, & qui plus.

Natura varie accipitur.

Habitus quid.

quit, τὴν μὲν γὰρ ἕξιν ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος σύστασιν φέροντες λέγομεν ὅταν ὁ μέν τις ᾖ μαλακὸς, ὁ δὲ σκληρός, Habitum quidem ad corporis consistentiam referentes dicimus, quum hic quidē mollis, ille verò durus fuerit. Habitum autem corporis significare mollem & teneram, aut densam solidámque carnem, testantur etiā ea quæ scribit Gal. lib. 1. de Curandi ratione ad Glauc. „ inquiens, Ad eundem modū & corporis habitus contemplan- „ di sunt. Nam qui densa solidáque sunt carne, haud facile iniuriis patent. Qui vero mollem, & algæ modo teneram, promptéque diffluentē hanc habent, in grauem noxam facile ruunt. Sic sanè vbi morbi inuadunt ætati non congruentes, periculo „ haud vacant, quòd scilicet non nisi à maxima & vehementissi- „ ma causa excitentur. Hinc est quòd 1. Apho. 14. dixerit Hippocrates, Febres senibus haud similiter acutæ accidunt, frigidum enim eorum est corpus. Quod si itaque interdum eiusmodi febribus corripiuntur, Galeno etiam ibidem in Commen. teste, exitiosæ erunt. Pari ratione morbi temporibus haud accommodati, periculosi sint oportet. Qui vero sint morbi singulis anni temporibus cognati, ostendet sect. 3. Aph. 20. & sequentibus aliquot Hippocrates.

Morbi ætati non congruentes.

Morbi temporibus haud accōmodati.

ANNOTAT. IN GAL. COMMENT.

Audiendum apud ipsum.] Omissa est dictio nunc. Græce enim est, ἀκουστέον νῦν ἐστιν αὐτῆς, audienda nunc apud ipsum, &c. Quorū propriæ corporis, &c.] Græce, οἷς ἂν οἰκεία τῆς πρώτης τοῦ σώματος κράσεως, καὶ τῆς νῦν διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ τὴν ἕξιν, ἢ τὴν ὥραν προσγιγνομένης ἡ νόσος ᾖ μᾶλλον, quorum primæ corporis temperaturæ, & ei quæ nunc ratione ætatis, aut habitus, aut temporis accidit, magis cognatus fuerit. Cuius autores opinantur.] Græcè, ὑπολαβόντων ὡς εἴρηται τῶν γραψάντων ἀνδρῶν αὐτά, opinantibus, vt dictum est, viris qui hæc scripserunt. Cohibere non posit.] Græcè οὐ κατέσχεν, cohibere non potuit. Perniciosissima.] Græcè ὀλεθριώτερος, perniciosior. Tanquam signū.] Quippe causam non fuisse vehementem aut potentem. Neque illud quod raucedines.] Infrà scilicet Apho. 40. In primo Epidimion.] Scilicet sect. 1. Constitut. 1. Ad phthisim.] Græcè, ἐπὶ τὸ φθινῶδες. Hinc qui ad tabem habiles sunt, veteribus medicis φθινώδεις dicti sunt. Hi autem thoracem habent angustum ac constrictum eo vsq;, vt scapulas retro instar alarū prominentes obtineant. Quapropter iisdē etiam πτερυγώδεις quasi

φθινώδεις. πτερυγώδεις.

quasi alati appellantur. Qui angustum pectus habent] Græcè στενοθώρακας, angustum thoracem habent. Discrimen enim est inter pectus & thoracẽ, velut inter totum & partem. Thorax enim totum hoc spatium quod à costis vtrinque circumscribitur, vt alibi diximus. Pectus autẽ, quod anteriore corporis parte in medio est costarum, sicut alibi copiose diximus.

Thorax. Pectus.

APHORISMVS XXXV.

Ἐν πάσῃσι τῇσι νόσῃσι τὸ περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον πάχος ἔχειν βέλτιόν ἐστι, τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν καὶ ἐκτετηκὸς, μοχθηρόν. ἐπισφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον, καὶ πρὸς τὰς κάτω καθάρσιας.

In omnibus morbis partes quæ ad vmbilicum & imum ventrem sunt, crassiores esse melius est. Plurimum vero extenuari & cõtabescere, prauũ. Ad purgationes etiam quæ per inferna fiũt, hoc idem tutũ non est.

HAnc Hipp. sententiã ad eam medicinæ partem spectare, quæ σημειωτικὴ dicitur, & de signis agit, omnibus est manifestum. Nam de signis quę à partibus ad vmbilicum & imũ ventrem sitis sumuntur, quas in omnibus morbis præstat esse crassiores, quã vehemẽter extenuatas & tabidas tractat. Quippe qui illas partes crassas atq; adeo robustas habent, iis etiã calor natiuus validior, concoctióque ipsa melior existit. Contrà qui easdem plurimũ extenuatas obtinẽt, iis calor natiuus imbecillus est, neq; etiã illi bene concoquunt, neq; bonũ generãt sanguinẽ. A crassitie itaque incumbentiũ musculorũ abdominis, qui sunt partiũ subiectarũ propugnaculũ & munimentum, calor natiuus augetur, eóque aucto cibi facilius cõcoquuntur. Quapropter vt concoctio probe fiat, bonũ est abdominis musculos esse crassos, vt subiectæ illis partes calefactæ ciborũ & sanguinis confectionẽ rectius obeant. Hi verò tenues admodum & graciles vbi fuerint, purgationes per inferna minus rectè procedent. Sunt enim prædicti abdominis musculi excretionis, fæcum potissimum & vrinæ, Galeno lib. 4. & 5. de Vsu part. corp. hum. teste, instrumenta. ideóque si crassiores & robusti fuerint, purgationibus infernis melius seruient: sin extenuati & debiles, minus. De abdominis autẽ musculis, qui octo numero sunt, Galenus locis iam citatis copiose scribit.

Partes ad vmbilicũ, & imũ vẽtrem sitas in morbis præstat esse crassiores.

Abdominis musculi.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

ἐπιγάστριον

Abdomé.

Ad epigaſtrium.] ἐπιγάστριον, quod Latinis abdomen dicitur, Galeno lib. 6. Therap. metho. cap. 4. teſte, eſt totũ hoc quod ex cute, membrana, nerueis tenuitatibus, & muſculis ventrem inferiorem ambientibus conflatum eſt. Græcis ita vocatum, quaſi ſupra ventrem poſitum. Arabibus mirach appellatur, vt alibi demonſtrauimus. Ilia optimum.] Hypochondria, vt ſuprà ſect. nimirum. 1. Aphor. 12. diximus. Quædam tenuiora.] Rectius tenuiores, quia referenda hæc omnia ad partes quę ad abdomen ſunt. Sic itaq; rectius cõuertes: Sed ex iis quædã ſunt tenuiores, quædam craſsiores, de quibus nunc ſermonem habet, quęcunq; quidẽ craſsiores ſunt, eas meliores eſſe inquiens: quæcunq; vero tenuiores, malas. Iuuabantur] ὠφελῶνται, iuuãtur. Superiores enim, hoc eſt per vomitum.] Gal. hoc loco diſerte aſſerit, partes illas quæ ad abdomen & imum ventrem ſunt, eſſe debere in vomitu craſſas & robuſtas. idque cũ omnibus ſit manifeſtum, ideo Hippocratem inferioris tantũ purgationis mentionem feciſſe. Extenuatę enim ſi fuerint partes abdominis, vt ex iis quæ diximus patet, nequit eſſe robuſtus ventriculus. Eo vero imbecillo exiſtente, vomitus rectè fieri non poteſt: quandoquidem, vt teſtatur Gal. lib. 3 de Sympt. cap. 2. in vomitu omnes ventriculi partes id quod excruciat exprimere tentant. Quod ſanè nunquam niſi robuſtæ fuerint conſequentur. Hinc eſt quod Cornelius Celſus lib. 1. cap. 3. rectiſsimè ſic ſcriptum reliquerit: Vomitus inutilis eſt gracilibus, & imbecillum ſtomachum habẽtibus. Hæc paulo copioſius diximus, quod Muſa ſeſe in hoc loco enarrando mirifice torſerit: nec tamen quid de eo ſit ſentiendum, conſtanter aſſerere voluerit.

Partes quę ad abdomen ſunt & imũ vẽtrem, robuſtas & craſſas in vomitu eſſe oportet.

Muſa.

In hypochondria.] Expungenda hæc verba, & è contextu abiicienda prorſus, id eſt, ilia, quod diuerſa ſint ab hypochondriis, vt loco ſuprà citato annotauimus. Imum ventrẽ.] Græcè, ἦτρον. Eſt pars ventris, Gal. in Comm. autore, quæ ab vmbilico incipit, & ad pubem vſq; porrigitur. Dicitur alio nomine Græcis ὑπογάστριον. Teſtis eius rei eſt Iulius Pollux, qui lib. 2. cap. 88. ita ſcribit, τὸ μέν τοι ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν πᾶν ἄχρι τῶν ὑπὲρ αἰδοίων τριχώσεων, ἦτρόν τε καὶ ὑπογάστριον, omne quod ſub vmbilico vſque ad pilos qui ſuper pudenda ſunt, imus venter & hypogaſtrium nominatur. De quo nos alibi etiam plura commentati ſumus. Diligenter autem hæ partes corporis quarum hic meminit Galenus, diſtinguendæ ſunt, ne, quod multis contingit, in har

ἦτρον.

ὑπογάστριον

in harũ deſcriptione turpiter erremus. Ant. Muſa Braſauolus in explicatione huius ſententiæ, perperam ventrem Arabibus mirach appellari tradit, nõ diſtinguens ventrem ab epigaſtrio ſeu abdomine. Dein ventrẽ in duas ſecans partes, eã quæ ſupra vmbilicum eſt, falſo ὑπογάστριον vocat. Neq; enim vt ex iis quæ paulo antè diximus, patet, epigaſtriõ dictũ eſt quaſi ſupra vmbilicum, ſed quia ſupra ventrẽ ſitum ſit. Poſtremo minus rectè ἦτρον ſumen & abdomen dici aſſerit, Mundinũ & Alexandrum Benedictum ſecutus, quũ Latinis abdomen ſit id quod Græcis ἐπιγάστριον appellatur. Sumen etiã eadem corporis pars, Plinio lib. 11. cap. 37. teſte, vocatur. Quæ non ideo cõmemorauimus, vt de fama Muſæ aliquid detraheremus, quem ob cõmunia ſtudia plurimum amamus: ſed ne illius autoritas imperitis hac in parte imponeret. Ita vt in hæc tria totũ epigaſtrion.] Græce, ὡς εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν. Rectè igitur Leonicenus, τὸ σύμπαν ad ἐπιγάστριον, id eſt, abdomen retulit. Quippe Galenus initio ſtatim ſuorum Comm. de abdominis partibus eſt locutus, quas tandem in fine eorundem nominatim exprimere voluit, eſſeq; dixit hypochondria. muſculi enim abdominis obliqui à ſpuriis coſtis deſcendunt, & ad eaſdem aſcendunt, tranſuerſi quoque vertebras quæ in lumbis ſunt, attingũt: vmbilicum & imum ventrem. Muſculi enim abdominis recti ab imo pectore mucronatáve cartilagine per medium totius ventris exporrecti, ac pubis oſſa deferuntur. Quocirca Muſa hoc loco non rectè Leoniceni conuerſionem arrodit, ac epigaſtriũ hypochondrij eſſe partem, & non hypochondrium epigaſtrij contendit. Quod dum ſine ratione facit, abſurdiſsimam etiam confingere cogitur lectionem, hanc ſcilicet, ὡς εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν ὑποχόνδριον, εἰς τὸ ἐπιγάστριον, τὰ περὶ ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον. Quis enim eſt anatomes ſaltem mediocriter peritus, qui neſciat hypochondria eſſe tantum partes ſub coſtis vtrinque ad latera ſitas? quare vt vmbilicum & imum ventrẽ ſub ſe complectantur, fieri haud poteſt. Quanquã paulo pòſt Muſa hanc lectionẽ deſerere, & noſtrã adeóque verã amplecti videtur. Cæterum quum vbique eius Commentarij in Aphor. Hipp. extent, multorúmque manibus terantur, ad tam abſurdam Galeni enarrationem, ſtudioſorum quos iuuare cupimus, gratia conniuere non potuimus. Nec puto ægre feret Muſa, quòd hic & alibi etiam non raro, ab eo diſſentiamus: cùm

Muſæ errata.

Epigaſtrion.

Abdomẽ. Sumen.

Leonicenus à Muſæ iniuria defenditur.

Muſa abſurdã confinxit Galeni lectionem.

ipse multis in locis Leoniceni & Manardi præceptorum nominibus haud parcat, atque ab iis constanter dissentiat.

APHORISMVS XXXVI.

Οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα, ἐν τῇσι φαρμακίῃσι καθαιρόμενοι ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ τροφῇ χρεόμενοι.

Qui sano sunt corpore, per medicamēta purgati celeriter exoluuntur, atque etiā qui prauo vtuntur cibo.

Duo hominū genera non temere purganda.

HOrtatur hoc loco Hippocr. medicos, ne temerè eos quos non oportet, purgent. Duorū vero hic potissimum commeminit quos purgare non conuenit, sanorum scilicet, & eorū qui prauo vtuntur cibo. Cæterùm quum duplex sit sanitas, Galeno lib. I. de Tuend. sanit. cap. 5. teste, vna quæ medii est temperamēti, nec vlli vitio quod saltē sensu percipiatur, obnoxia & absolutissima, quòd scilicet hac ipsa prędicti functiones suas obeant, perfectissimè dicitur: & altera intēperata, vitióq; exposita, quod tamen nondū eò est progressum, vt functiones lædat: hic de ea quæ absolutissima est, loqui Hippocratem putandum est. Siquidē corpora absolutè sana quum nulli sint obnoxia vitio, superuacuis ac vitiosis humoribus vacāt. Quapropter medicamētis purgātibus, quale est veratrū, scammonia, & id genus alia vacuata, statim exoluuntur, hoc est, in animi defectum incidunt. Nam medicamentū purgans, non inueniens sibi cognatū vitiosum & redundantē humorem, quē trahat & vacuet, primùm spiritus dissipat, dein humida discutit, postremum solida tabescit. Quum itaque singula ex quibus corpus humanū cōstituitur, medicamentū purgās demoliatur, necesse est vt cōfestim propter summā imbecillitatem defectus animi consequatur. Præterea non sunt purgandi qui prauo vtūtur cibo, q̄ illi etiā celeriter exoluantur. Nam medicamentū vitiosos humores à prauis cibis natos attrahens, per sensiles corporis partes agit. Quare quū acres sint & mordaces, fit vt trāsitu suo prædictis partibus molesti admodum sint, atq; animi defectum plurimū pungentes inferāt. Sed licet hic aliquis, si illi qui prauo cibo vtūtur, nō purgādi sunt, qua igitur alia ratione curādi erunt? Respōdeo: quādiu vtūtur prauo cibo, nō possunt, etiamsi maximè anniteris, curari: quippe corruptela non curatur

Sanitas est duplex. Absolutissima. Intemperata.

Sani cur non purgandi. Exolui.

Prauo cibo vtentes cur non purgandi.

Obiectio. Respōsio. Corrupte

tur, nisi per ἐπίκρασιν, vt dictũ est suprà sect. 1. Cõm. 17. Epicrasis autẽ, quæ nihil aliud est nisi vitiosi humoris curatio fit cum paulatim vitiosus humor vacuatur, & bonus vicissim, Gal. lib. 9. Ther. meth. teste, apponitur. Quomodo autem vicissim bonus humor apponetur, si pergas vti prauo cibo, non video. Quocirca vitiosis humoribus in corpore aceruatis, Gal. lib. 6. de Tuend. valet. cap. 6. ex interuallis aluũ esse per ea quæ modice purgant subducendam, & cibis boni succi vtendũ, rectissime præcipit. Musa hoc loco absurdã verborum Hippó. expositionem cõmentus est, hanc scilicet: Qui sani sunt, præsertim si prauo vtuntur cibo, per medicamenta euacuati, cito exoluuntur. Quasi verò absolutè sani esse queãt, qui prauo vtuntur cibo. Quocirca mirari subit, cur scribat sanos reperiri qui inculpatos humores habeant, & prauo nihilominus cibo vtantur, quod is cibus in bonũ nutrimentũ cõuertatur: quũ tamen fieri haud possit vt cibus qui natura prauus est, hoc est prauam in se qualitatẽ habet, aut succũ vitiosum generat, in bonum vertatur alimentũ. Quinetiam metipse prauos esse cibos definit, qui humores prauos generant. Quod si itaq; prauos generant humores, quomodo illi qui iis vtuntur, inculpatos humores habere possint, non video. Accedit quod Gal. in Comm. cibos vitiosos sanguinem vitiosum gignere palàm asserat. Clarum itaque est, eos qui prauo vtuntur cibo, sanos esse non posse.

[Margin: la quomodo curãda ἐπίκρασις.]

[Margin: Musæ interpretatio improbatur.]

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

In euacuationibus.] Græcè, ἐν ταῖς φαρμακείαις, in purgationibus. Nõ itaq; sine errore generis nomine pro specie vsus est interpres. Siue autẽ illud quod exterius assumitur, &c.] Græcè, εἴ τι δὴ τὴν ἔξωθεν εἰσφερομένην τροφὴν, τῷ σώματι, εἴ τι τὴν ἐν αὐτῷ περιεχομένην εἴρηκε μοχθηράν, siue verò quòd foris corpori ingeritur alimentũ, siue quòd in eo continetur vitiosum dixit, &c. Est autẽ alimentũ quod in corpore cõtinetur triplex, de Hip. sentẽtia: quod nutrit, quod veluti nutrimentũ, & quod nutriturum est, vt diximus in enarratione Aphor. 17. huius sectionis. Quoniam cibi vitiosi.] Grecè, ἐπειδὴ καὶ τὰ μοχθηρὰ σιτία, quoniam etiam cibi vitiosi, &c. Sic ergo vitiosi.] Græcè, οὕτως οὖν καὶ λέγεται μοχθηρὰ, sic igitur etiam praui dicuntur, relatione ad sanguinem qui ex eis generabitur facta, τῇ ἀναφορᾷ γινομένης ἐπὶ τὸ γεννηθησόμενον ἐξ αὐτῶν αἷμα.

[Margin: Interpretis lapsus.]

[Margin: Alimẽtum triplex.]

APHORISMVS XXXVII.

Οἱ ἐν τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες.

Qui corpore sunt commoderato, hos purgare periculosum est.

Quo præsens aphorismus à præcedéte differat.

IDem hoc in Aphorismo, quod in eo qui hunc præcessit, Hippocr. docet: à priore tamen in eo distat, quòd magis sit generalis. Prius enim vnius tantũ meminit symptomatis, quod intempestiuam atq; adeo sanorũ sequitur purgationẽ, nempe exolutionis. Nunc verò multorũ aliorũ, quæ in Comm. à Galeno recensentur: idq; per hanc vocem ἐργώδεες, quam nos periculosum, Philotheũ secuti, qui idem quod χαλεπὸν significare tradit interpretati sumus, innuere voluit. Inquit igitur οἱ ἐν τὰ σώματα ἔχοντες, id est, qui corpore sunt cõmoderato, aut symmetri. ἐν enim Philotheo teste, idem quod σύμμετρον significat: hos purgare periculosum est. Vt autem duplex est sanitas, sic etiam duplex symmetria, Galeno lib. 1. de Tuend. sanit. cap. 3. autore: vna optima, exquisita & absoluta: altera quæ ab huius perfectione paulum deficit, non tamen eatenus vt animali sit grauis. Loquitur autem Hippocrates de prima, quę cum superuacuis prauisq; humoribus vacet, purgationibus molestanda haud erit. Nam cum purgatio non sit nisi vitiosorum humorũ euacuatio, ideo medicamentũ purgans nõ inueniens in corpore symmetro & cõmoderato humorem quem attrahat vitiosum, partes corporis colliquat & absumit. Quare rectissime dixit Hipp. periculosum esse si hæc corpora purgentur.

ἐργώδεες.

ἐν.

Symmetria duplex.

Corpus symmetrũ non purgandum.

Nota.

ANNOT. IN COMM. GAL.

In hoc autẽ generaliori vocabulo.] græcè ἐν τῇδε γενικωτέρᾳ λέξει, in hac generaliori dictione. Proprium.] græcè, οἰκεῖον, suæ naturæ accommodatum, familiarem, cõuenientémue humorem. Medicamenta verò purgantia humores attrahere naturæ suæ accõmodatos & familiares, multis in locis aduersus Asclepiadẽ Galen. demonstrat, lib. nimirum 2. de Elemẽtis: libro de Simpl. med. facul. 3. cap. 24. & in libello de Purgant. medic. facul. Natura verò hoc loco idem valet quod substantia & tẽperatura, quæ ex primis conflata est elementis. Quippe medicamenta purgantia, Galeno libro 5. de Simp. medic. facult. cap. 16. autore, ὁμοιότητι τῆς ὅλης οὐσίας, similitudine

Medicamenta purgantia familiares sibi humores trahũt.

Natura purgantia medicamẽ

ne totius essentiæ substantiæue humores trahunt. Quædam enim similitudo, vt idem lib. 3. iam citati operis, cap. 24. ait, vtrisq; substantiis inest, & eius videlicet quod purgat, & eius quod purgatur. Si igitur quod purgatur pituita est, quod trahit pituitosum sit oportet. Similitudine itaq; totius substãtiæ, id est mixtionis quæ ex quatuor elemẽtis constat, medicamenta purgãtia trahunt. Sic quod scãmonia purgat bilẽ, non accidit nisi ob eandẽ proportionẽ elementorũ bilẽ constituentiũ, ad eam quę scammonia coagmẽtatur. Nec mirũ videri debet, ꝙ Gal. similitudinẽ substantiis tribuat, cũ Arist. cap. 8. suarum Categoriarũ ita scriptũ reliquerit: *ὅμοια δὲ ἢ ἀνόμοια κατὰ μόνας τὰς ποιότητας λέγεται. ὅμοιον γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ οὐκ ἔστι καθ᾽ ἄλλο, ἢ καθὸ ποιόν ἐστιν*, Similia dissimiliáq; per solas qualitates dicuntur. Simile enim alterum alteri nulla alia ratione est, quàm ea qua quale est. Quippe cum Galen. scribit tractionem fieri substantiarũ similitudine, nihil aliud vult, quàm quod hoc ipsum fiat similitudine qualitatũ quæ substantiis insunt. Nã ex mixtione elementorũ vtraq; substantia qualitatẽ alteri familiarẽ consequitur, ratione cuius propriissimè loquẽdo similes dicũtur. Hinc est quod Galenus lib. 5. Simp. cap. 16. medicamenta *οἰκειότητι ποιότητος*, qualitatis familiaritate trahere humores dicat: id quod nihil est aliud, ipsómet ibidẽ interprete, quàm totius essentiæ, id est mixtionis, quæ ex quatuor elemẽtis constat, similitudine trahere. Quare idem est dicere, medicamenta purgantia trahũt humores qualitatis familiaritate, & similitudine essentiæ. Siquidem similitudo hæc quæ elementorum commixtionẽ sequitur, non est alia nisi qualitatum, quę insunt illis substantiis cognatio & familiaritas. Talis etiam societas & cognatio est inter alimentum ipsum, & hoc quod nutritur. Quod Galenus multis in locis, potissimum verò lib. 1. de Naturalibus facul. ostendit, vbi sic scriptum reliquit: Fieri nõ potest vt assimilentur mutentúrque inter se vlla, nisi societatem aliquã cognitionémq; in qualitatibus obtineant. Lib. autem 3. de Temperamentis cap. 2. ait: Oportet toti nutrientis substantiæ cum tota nutriti natura communio aliqua similitudóque sit. Vnde iterũ palam fit idem esse dicere, similitudine substantiæ & qualitatis cognatione agere. Quod si verò alicui ista exquisita loquendi forma minus placebit, dicere poterit, veteres tum medicos tũ Philosophos confusè & indistinctè similiũ

[Margin: ta similitudine totius essentiæ trahunt. Similitudo totius substantiæ quæ. Quare Galenus similitudinem substantiis tribuat. Familiaritate qualitatis trahere. Cognatio alimenti cum eo quod alitur. Veteres similium appellatione confusè vsi sunt.]

i 5

appellationem vsurpare consueuisse, & non rarò substantias, verbi gratia oculũ oculo, & Theonẽ Dioni, similes esse dixisse, quod Gal. lib. 1. κατ' ἰητρεῖον Comm. 4. latius ostendit.

APHORISMVS XXXVIII.

Τῷ σμικρῷ χεῖρον καὶ πόμα καὶ σιτίον, ἥδιον δὲ τῶν βελτιόνων μὲν, ἀηδεστέρων δὲ, μᾶλλον αἱρετέον.

Paulo deterior potus & cibus, suauior autem iis qui meliores quidem sunt, insuauiores tamen, magis expetendus.

Διαιτητική. Medico interdũ licere vt ægrotanti deteriora exhibeat.

HAec sententia ad eam medicinæ partẽ spectat, quæ Græcis Διαιτητικὴ dicitur. Si autem illis nominatur pars medicinæ quæ morbis per victus rationem medetur. Docet autem hoc in loco Hipp. quod medico interdum liceat vt ægrotanti paulo deteriorem cibum & potum exhibeat, idq; duplici ratione, vt in Comm. suis notat Gale. partim vt ægro qui hoc cibo & potu delectatur, gratificetur: partim etiã quòd illi vti iis ipsis vtile sit. Quippe ventriculus ea quæ cũ voluptate assumuntur, auidius amplectitur, faciliúsq; concoquit. Quapropter quicquid in hoc cibo aut potu praui est, tum emendatur, atq; ab eo quod bonũ est separatur, & subinde per aluum excernitur. Vt hac ratione meritò Hipp. dicat paulo deteriorẽ cibũ aut potũ, suauiorem autẽ iis qui meliores sunt, tamen insuauiores, esse magis expetendũ, eligendũ, aut præferendũ: nam hæc omnia vox αἱρετέον significat. Non autẽ temerè est ab Hippocrate dictum, paulò deterior: quia si valde prauus sit cibus aut potus, ægrotanti nulla ratione gratificandũ erit. Quippe tum prauitas illa emendari haud potest, ideóq; vsum istorum prauorum ciborũ & potuum magna consequitur noxa. Hinc rectissimè à Philotheo est dictum, δεῖ χαρίζεσθαι τοῖς κάμνουσιν, ὧν οἷς μὴ ἀκολουθῇ μεγάλη βλάβη, ægrotantibus in iis gratificandum, ad quæ nulla magna sequitur noxa. Quod etiam in Epidem. lib. 6. part. 4. Aphoris. 7. iis verbis docuit Hippocrat. Ea in quibus ægro gratificandum est, non admodum lædant.

αἱρετέον. Paulò deterior.

Hippocrates.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Amplexatur.] Græcè, περιστέλλεσθαι. Vt enim cibus probè cõcoquatur, necesse est vt ventriculus hunc rectè cõprehendat, & comp

cōplectatur. Rectè autē cōprehendit, quando inter ipsum & cibum, nullum relinquitur vacuum spacium. Debilē igitur eius complexū, vt cap.5.li.de Sympt.differen. Gal.testatur, interim fluctuationes, interim inflationes sequuntur. Quocirca rectius in cōtextu legetur, Proinde vel nauseæ, vel inflationes, vel fluctuationes subsequuntur. Neque enim hæc omnia simul, vt loco iam citato Gal. fusius docet, debilem vētriculi complexum sequuntur, sed interim hoc, interim aliud. Quinetiā Græca sic habēt, ὡς ἤτοι ναυτίας ἐπιφέρειν, ἢ πνευματώσεις, ἢ κλύδωνας. Quod in pluribus igitur cibis.] Hæc interpretis verba nullo constant sensu, eiúsque conuersionis obscuræ occasionem dederūt Græca, quæ sic habent, ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν πλείστων καὶ εὐχύμων ὄντων γίνεται ὅταν ᾖ μικρῷ χεῖρον ἐπὶ τῶν ἡδέως λαμβανόντων οὐ μόνον οὐκέτι χεῖρον, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ βέλτιον γίνεται. Hęc sane perinde atque latina, omni prorsus sensu carent. Theod. aut Laurentianus ita locum hunc Galeni conuertit. Itaque sæpenumero accidit, vbi paulo deterior cibus ingeritur, sed iucundus, & cuius subit desideriū esitandi, vt non maneat insuper deterior, sed interdum melior euadit. Quę quidē interpretatio nihil absurditatis habet, tamē Græcis non per omnia respondet. Quū igitur Cræca, quæ parum rectè se habent, interpretibus errandi ansam præbuerint, in hunc erunt modum emendanda, ἀποχωρεῖν δὲ ἀπὸ τῶν ἀηδῶν, ὡς ἤτοι ναυτίας ἐπιφέρειν, ἢ πνευματώσεις, ἢ κλύδωνας. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν πλείστων, καὶ εὐχύμων ὄντων γίνεται. ὅταν δὲ ᾖ μικρῷ χεῖρον, ἐπὶ τῶν ἡδέως λαμβανόντων οὐ μόνον οὐκέτι χεῖρον, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ βέλτιον γίνεται, Refugere autē consueuit ea quæ iniucunda & insuauia sunt, vtpote quæ vel nauseas, vel inflationes, vel fluctuationes pariant: quod quidem in plurimis, etiam iis qui boni sunt succi cibis, accidit. Quando vero paulo fuerit deterior, tunc in iis qui libenter hunc assumunt, non modo non etiam deterior, sed quādoque melior redditur. Vt plane verborum Gale. is sit sensus: Plurimos quidem etiam boni succi cibos deprauari contingit, propterea quòd ventriculo insuaues & parum grati sunt, atque adeò ab eodē non complectūtur. Contrà qui paulo deteriores sunt, in iis qui eos libenter & cū voluptate capiūt, non manent deteriores, sed interdum meliores redduntur. Hæc copiosius dicere voluimus, vt lucem aliquam Galeni loco adferremus.

Margin notes: Rectè quādo à ventriculo cōplectitur cibus. — Galeni locus in Gręco codice restitutus. — Sensus.

APHORISMVS XXXIX.

Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν πολλὰ νοσέουσιν ἧσσον.

ἠλογον.ὁκόσα δ' ἀν αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γένηται, τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

Seniores magna ex parte minus quàm iuuenes ægrotant. Quicunque vero morbi ijs accidunt diuturni, magna ex parte ipsis commoriuntur.

Obiectio. Admiratione dignũ esse videtur, quod hoc in loco Hippocrates scribit, seniores iuuenib. magna ex parte minus ægrotare, quum constet contrà variis morbis affligi senes, imo senectutem ipsam morbum esse. Quinetiam metipse Hippo. lib. I. περὶ διαίτης, senes morbisimos esse scribit. Sed præstat eius adscribere verba, quæ sic habent: τῶν ἡλικιῶν ὑγιεινό τατοι οἱ παῖδες, δεύτεροι νεανίσκοι, νοσερώτατοι οἱ πρεσβῦται, καὶ οἱ ἐγγὺς, inter ætates sani maximi sunt pueri, secundo loco iuuenes, morbosissimi qui maxime senes, & iis proximi sunt.

Respõsio. Quare diligenter hæc Hippocratis sententia est expendenda, in qua maximè ad suam respexit ætatem, qua quidem senes continentissime victitabant, nec perinde atque iuuenes in victus ratione peccabant. Duas itaque inter se ætates confert Hippocrates, senectutem nimirum & iuuentutem, docétque seniores magna ex parte minus ægrotare quàm iuuenes, quòd scilicet senes longo rerum vsu prudentiores facti, à multis prauisque cibis, vnde superuacua complura generantur, abstinent: ideóque vt iuuenibus ipsis, qui parum prudentes & temerarij, ciborum, eorúmque omnium feré immensam copiam ingerunt, hincque adeò cruditates conciliant, minus

Cur iuuenes senib⁹ magis ægrotent. ægrotent, accidere solet. Quid multa? Iuuenes ob incontinentiam, non ætatis imbecillitatem, senibus magis ægrotant. Quippe sunt robustissimi, ideóque parum de morbis soliciti, operam dant libidinibus, vulnerantur, saliunt, clamant vehementius: & in summa, quocunque animi impetus rapit, eò ducuntur, incontinentissiméque viuunt. Proinde quum temeritas, vt in libello de Senect. inquit Cicero, sit florentis ætatis, prudentia senectutis sit, vt iuuenes facilius quàm senes in morbos incidant. Quod animaduertens etiam Cicero, ita in libello iam citato scriptum reliquit: "Facilius in morbos incidunt adolescentes, grauius ægrotant, tristius curantur. Non

Magna ex parte. autem sine causa Hippoc. adiecit. magna ex parte. Quia reperiuntur etiã inter senes qui in victus ratione delinquũt, ac inconti

continentes ſunt, atque adeò magis quàm iuuenes, vtpote qui bus ſunt multo imbecilliores, ægrotant. Quos certè leues rectiſsima appellatione Cicero, loco iam citato, nominauit, inquiens: Vt petulantia & libido magis eſt adoleſcentum, ſed non proborum: ſic iſta ſenilis ſtultitia quæ deliratio appellari „ ſolet, ſenum leuium eſt, non omnium. Cæterum per ſeniores, „ qui Hippocrati hoc loco πρεσβῦται dicuntur, eos maximè intel- „ ligere videtur, qui in prima ſenectutis parte ſunt conſtituti. Seniores. Quanquam hoc non eſt perpetuum: ſic enim etiam eos qui extremam partem ſenectutis agunt, ſect.3. Aphoriſ. vlt. vocat. Porrò ſi qui morbi diuturni per incontinentiam aliáque de cauſa ſenibus accidunt, tunc magna ex parte iis commoriuntur, id eſt, inſanabiles tota vita durant: idque propter virium imbecillitatem, quæ frigidos morbos, quibus ſenes, vtpote iis ſimiles, laborant, concoquere non valent. Non temerè autem dixit diuturni, quia illi ipſi frigidi ſunt, atque adeò ſenibus, vt iam dictum eſt, maxime familiares. Quod Celſus etiam li.2. ca.1. confirmat, qui inter cætera ſic inquit: Longis morbis ſenectus patet.

Morbi diuturni ſenib. familiares.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Siquidem vis eſt imbecillis, quæ neque morbos, &c.] Græcè, ἔτι γὰρ καὶ ἡ δύναμις ἀσθενὴς, ὡς μήτε πέττειν ἔτι δύνασθαι ῥαδίως τὰς νόσους, Quippe & vis imbecillis, ita vt morbos facilè concoquere nequeat. Omnes morbi diuturni frigidi. Quod etiam Hippocr. lib.6. Epid. part.1. Aphoriſ.7. docet iis verbis: In Cranone antiqui dolores frigidi, noui vero calidi. Omnes ſiquidem ſimilioribus.] Græcè, τοῖς γὰρ οἰκείοις νοσήμασιν, ſiquidem naturæ ſuæ accommodatis morbis, &c. „

APHORISMVS XL.

Βράγχοι καὶ κόρυζαι τοῖσι σφόδρα πρεσβύτῃσι οὐ πεπαίνονται.

Raucitates & grauedines ſenibus admodum non concoquuntur.

IN hoc Aphoriſ. Hippocrat. exemplum affert, quo poſtremam præcedentis ſententiæ partem confirmat. Nam cum antea dixiſſet, morbos diuturnos, ſi quando ſenes inuaſerint, illis commori, nunc raucitatis & grauedinis exemplo verum eſſe demonſtrat: quæ duo mala in valde ſenibus coctionem non

Rauci & graue.

do cur in senibus nō cōcoquantur. non admittere ait, propter nimirum caloris inopiam, & virium imbecillitatem. Coctionem autem hoc loco pro alteratione humoris morbum efficientis accipere oportet, qua in significatione aliàs etiam crebro vsurpatur à medicis. βράγχος autem quæ Corn. Celso lib.2. cap.1. & Plinio lib.20. cap.6. multisque aliis locis raucitas vocatur, fit, quando humor à capite ad fauces destillat. Latinis etiam Rauis dicitur. Vnde prouerbij speciem habet quod dicunt, Vsque ad rauim. Et Plautus ait, Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim. κόρυζα vero, quæ grauedo Latinis appellatur, fit, vbi ad nares delabitur humor. Testis eius rei est Gale. lib.3. de Sympt. causis, cap. 11. κατάρρους autem, vt & id obiter dicamus, eodem loco Gal. authore est, quando ad os destillat humor, vel ad palatum, vt lib.2. Prognost. Comm.49. ait: Non est itaque catarrhus commune vocabulum, vt Brasauolus censet, ad omnes humorum defluxus.

Cōcoctio. βράγχος. Raucitas. Rauis. Vsq; ad rauim. κόρυζα. κατάρρους. Muta.

Cæterum non pugnant Aetij & Pauli descriptiones, cum iis quas nunc ex Gal. produximus. Nam cum Aëtius lib.8. cap.53. scribit catarrhum esse, si ad vuam seu columellam delatus fuerit humor, idem quod Gale. docet. est enim vua, oris pars. Sic cum Paulus lib.3. cap.28. inquit, catarrhum esse, vbi ad fauces & palatum humor decumbit, nihil à Gale. variat, quippe fauces, oris particulam esse, omnibus constat. Quemadmodum etiam vbi scribit, raucitatem esse si ad guttur & asperam arteriam defluxerit humor: facilis enim à faucibus ad loca iam dicta defluxus fit humoris, quum fauces gutturi præiaceant. Quæ hic commemorare volui, ne inter Galenum & præfatos duos autores esse dissensionem, quod ad voces iam commemoratas attinet, imperiti existimarent.

Aetij & Pauli loc⁹ enarratur.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Gibbi, recuruationes, obliquationes] Græce, κυρτώσεις, λορδώσεις, σκολιώσεις. Quare vt harum vocum germana significatio teneatur, animaduertendum erit, quod κύρτωσις est dorsi in posteriorem exterioremue partem, Gal. li.3. de Articulis, Com.2. authore, distortio. alióque nomine Græcis κύφωσις dicitur, latinis vero gibbus & gibbositas. λόρδωσις malum est priori contrarium: fit enim vbi in anteriorem partem distortio contingit, ita vt in dorso cauitas fiat, in pectore autem tumor. Interpres recuruationem vocauit. Alij repanditatem & gibbum ad anteriora nominant. σκολίωσις est, vbi in latus vel dextrum vel sinistrum

κύρτωσις. κύφωσις. Gibbus. λόρδωσις. Recuruatio. Repāditas σκολίωσις

finiſtrum diſtortio fit. Interpres obliquationem appellauit. Obliqua-
Alij obliquitatem, obſtipitatem, & tortuoſitatem vocat. Phi tio.
lotheus breuiſsimè harum vocum ſignificationem iis expreſ-
ſit verbis, ἡ ῥάχις ἐξίσταται ἐπὶ τὰ ὀπίσω, καὶ καλεῖται κύφωσις. ἢ ἐπὶ
τὰ ἔμπροσθεν, καὶ ὀνομάζεται λόρδωσις. ἢ ἐπὶ τὰ πλάγια, καὶ καλεῖται
σκολίωσις. Quæ quidem verba cum plana ſint, interpretatione
non egent.

APHORISMVS XLI.

Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς, ἄνευ φανερῆς προφάσιος, ἐξαπίνης τελευτῶσι.

Qui crebro & vehementer citra manifeſtam cauſam exoluuntur, ij celeriter moriuntur.

HAec Hippocratis ſententia ad præſagiendi artem pertinet: docet enim quando in exolutione ægrotantes mori contingat. Spectat etiam aliqua ratione ad eam artis partem quæ à morbo præſeruat. Nam ſi medicus crebro aliquem exolui viderit, per victus rationem, aliáque præſidia cauet, ne ſubinde de repente moriatur. Inquit igitur Hipp. qui exoluuntur, hoc eſt animi defectionem patiuntur: neque enim differunt ἔκλυσις καὶ λειποθυμία, id eſt, exolutio & animi defectio, (*margin:* ἔκλυσις. λειποθυμία) Gal. lib. 1. de Curandi ratione ad Glauconem teſte, qui pro vna eadémque re ambo hæc nomina à medicis vſurpari ſcribit. Crebrò & vehementer, id quod non temere adiectum eſt. Si enim debilis fuerit exolutio raróque acciderit, mortem nequaquam adfert. Sine manifeſta cauſa: ſunt enim multæ cauſæ exolutionis euidentes & manifeſtæ, quas Gal. loco iam citato, & lib. 5. de Male affect. locis capit. 1. vbi præſentem Hipp. citat ſententiam, ordine recenſet: è quibus ſi exolutio nata ſit, non erit letalis. Sin citra aliquam illarum acciderit, repentinum affert interitum, quòd nimirum propter vitalis facultatis imbecillitatem contingat, vt in Comment. latius Gal. oſtendit. (*margin:* Cauſæ manifeſtæ exolutionis.)

ANNOTAT. IN GALENI. COMM.

Vnam quidem primam.] Dicendum erat & primam. Græce enim eſt, ἵνα μὲν καὶ πρῶτον. Vteri affectus.] Græcè ὑστερικοῖς ἐνοχλουμένη παθήμασι, quæ vteri malis infeſtabatur. Intelligit verò potiſsimum vteri præfocationem, quæ Græcis πνὶξ ὑστερικὴ dicitur. Quibus omnibus.] Græce, τοῖς τοιούτοις μὲν, his ipſis quidem. Virtus animalis.] Sic quidem habet Aldinus codex, qui le-

git

Græc' Aldinus codex repurgat' à menda.

Algit τ̃ ψυχικῆς δυνάμεως, sed perperam. legendum enim erit ζωτικῆς, id est, vitalis. Neque enim ob animalis, sed potius vitalis, cuius cor sedes existit, imbecillitatem exolutiones & animi defectiones fiunt. Hinc Theodorus etiam hoc loco vitalis conuertit. Quam quidem lectionem Philotheus quoque confirmat, qui in explicatione huius sententiæ ita scriptum reliquit, ἐξαπίνης τελευτῶσι, διὸ καὶ ἐπὶ τούτων ὁ ζωτικὸς τόνος πάνυ ἀσθενεῖ, De repente moriuntur, propterea quòd vitale robur in iis admodum imbecille est. Quinetiam sequentia Galeni verba manifestè ostendunt de vitali ipsum loqui facultate.

APHORISMVS XLII.

Λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μὲν ἀδύνατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον.

Apoplexiam vehementem curare est impossibile, leuem verò non facile.

MOnstrat hoc in Aphorismo Hippoc. quæ nam apoplexia curari, quæ minus posit. Id quod nulla alia de causa facit, quàm vt medicum deterreat, ne temere salutem, vbi nulla prorsus est, promittat. Quid autem sit apoplexia, alibi diximus, & copiose admodum lib. I. de Sanandis malis corporis, cap. 26. vbi vniuersam etiam eius curandi rationem diligenter & ordine tradidimus. Num autem vehemens aut leuis sit, ex noxæ vehementia, quam spirationi infert, deprehenditur: quemadmodum Gal. lib. 3. de male affect. loc. cap. 7. & 10. & in Comment. huius sententiæ abunde docet. Cæterum vbi nos reddidimus curare, in Græco est λύειν, idem enim est quod θεραπεύειν. Feri itaque non potest, vt vehemens apoplexia curetur, propter ablationem respirationis, sine qua nemo viuere potest. Leuis vero, in qua ordinem aliquem seruat spiratio ipsa, non facilè, sed omnibus magna diligentia adhibitis præsidiis.

Medic' salutē temerè haud promittet.

λύειν.

Cur vehemens apoplexia curari non posit.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Totum corpus sensu priuatur,] Adiiciendum, repente. Græce enim est, ἐξαίφνης ἀναίσθητοί τε καὶ ἀκίνητοι γίνονται. Solus restat anhelitus.] Græcè, μόνης τ̃ ἀναπνοῆς, sola restat respiratio. Quippe anhelitus, spiritus est tantum emisio. Gale. autem de vniuersa respiratione, quæ ex inspiratione & expiratione constat, loquitur. Sic paulo pòst legendū erit, quę si & ipsa, &c. Qui neque

Interpretis lapsus.

neque intentum, &c.] Græce, ὅσοι χωρὶς τῆς συντονίας καὶ βίας, ἀνώμαλον δὲ καὶ ἄτακτον. ἔτι δὲ διαλείπουσαν ἔχουσι τὴν ἀναπνοήν, qui neque vehementem, neque violentam, inæqualem tamen & inordinatam, ac prætereà intermittentem habent respirationem. Inæqualis autem respiratio est, vbi in vna vel pluribus differentiis est impar respiratio. (Inæqualis respiratio.) Differentias autem respirationis recenset Hippocrat. libro 6. Epid. part. 2. Aphorism. 5. (Differētiæ respirationis.) In cuius sententiæ enarratione multa quæ ad institutum faciunt, reperient in nostris Comment. studiosi. Cito curatur.] Græcè, τάχα ἂν αὐτὴν ἰάσαιο, forsitan ipsam curabis. Interpres legit ταχέως, sed malè: neque enim celeriter, vtcunque accidat, curari potest. (Interpretis error.) Magna autē ex parte.] Sic lib. 3. de Male affect. loc. cap. 10. inquit: Quippe mori contingit apoplexia laborantes, ob id quod spirare non possunt. Attollunt.] Græce, διαστέλλοντες, dilatant. De quibus musculis plura habet Galen. in lib. de Causis respirationis, & lib. 8. de Ana. administ. & lib. 7. de Vsu part. Quod autem hoc loco docet, idem etiam lib. 3. de Male affect. loc. cap. 7. tradit, inquiens: In apoplexia quamuis nulla acccedente actione quæ à consilio prodeat, tamen sola spiratio quæ musculorum thoracem mouentium munus est, saluatur. Anhelitus plurimus est necessarius.] Græcè, ἐπειδὴ πλείστης τῆς ἀναπνοῆς ἐστὶ χρεία κατὰ ταῦτα, eo quòd in iis plurima respiratione opus est, Quemadmodum & in aliis, &c. Græcè, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἐν πυρετῷ ἀσθενῆ τὴν δύναμιν ἐχόντων, quemadmodum & alioqui in iis qui per febrem vires habent imbecilles. In summa effatu dignam, &c.] Græcè, ἑαυτοὺς εἰς ἓν ἀξιόλογον κεφάλαιον τὴν ἐξ ἁπάντων ἐνέργειαν ἀθροίζοντες, seipsos in vnam effatu dignam summam ex omnibus actionem colligentes.

APHORISMVS XLIII.

Τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μηδέπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷσι ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα.

Qui strangulantur & moriuntur, nondum tamen mortui sunt, non redeunt ad vitam, quibus spuma circa os fuerit.

Hic Apho. ad prædicendi artem spectat: siquidē docet, quādo ij qui strangulantur, & iam quasi morituri sunt, nōdū tamē mortui, ad vitam redeunt, & quādo minus. Accidit enim interdū vt aliqui ex suspendio detrahantur, quare tum præstat scire quando illi ipsi ad vitam redeant, aut minus. Per ἀπαγχομένους itaq; eos qui laqueo, quē Græci ἀγχόνην vocant, aut manuū iniectione, quæ instar laquei sunt, strangulantur & suffocantur, intelligit Hippoc. Per καταλυομένους autem, Philotheo teste, μέλλοντας ἀποθνήσκειν, hoc est eos qui tum morituri sunt, aut mori debent. Nisi per καταλυομένους aliquis seorsim accipere velit pessundatos, & eos qui obtorto collo præfocantur, die man̄ trossjelt, vt Germanicè dicitur. Est enim καταλύω, pessundo. Prior tamen interpretatio melior, magisq; germana videtur. Qui itaq; strangulātur, & iam morituri sunt, aut mori debent ob strangulationē, nec tamen adhuc mortui sunt, non redeunt ad vitā: sic enim Cor. Celsus li. 1. cap. 7. hæc Hipp. verba, οὐκ ἀναφέρουσιν, est interpretatus, dicens: Neque is ad vitam redit, qui ex suspendio spumante ore detractus est. Leonicenus obscure admodum dixit, referuntur, ad Græcismum respiciēs. Quippe ἀναφέρειν Græcis idem est quod εἰς τὸ πίσω φέρειν, dicitúrque de funere quod retrò, nō ad tumulum fertur. Ratio autem cur ij qui spumant nō redeunt ad vitam, nulla alia est quā quòd pulmonis violentiā significat, vt copiosissimè in Comm. Gal. explicat. Cæterum quod traditur in hac sententia Hippocratis, ex eorum numero est quæ raro accidunt.

ἀπαγχόμενοι. καταλυόμενοι. καταλύω. ἀναφέρειν. Quare spumantes nō redeāt ad vitam.

ANNOT. IN COM. GAL.

Spumę generatio. Interpretis turpis lapsus.

Omnis spumæ generatio.] Idem docet li. 2. Prognost. Cōm. 47. Gal. inquiens: Spuma cōsistit in mari quidem ex violento ventorum afflatu, in multas exiguas partes attrita aqua. In iis verò quæ elixantur, præ copia caliditatis. Interpres tamē inepte reddidit, In polētis, quum in Græco sit ἑψομένων. De spumæ quoq; generatione plura infrà habet, nempe sect. 7. Commen. 30. Quū verò tenacem, &c.] Ita etiam li. 2. Prognost. Comm. 47. scribit, inquiens: At verò cōmune in vtrisque censetur, gigni bullulas multas & exiguas. Solutu autē difficiles, potissimum quādo ambo cōcurrunt, tū aër nebulosus ac turbulētus, tum etiā humor quodammodo crassus & glutinosus. Quippe tenuis humor, qualis exquisita aqua habetur, quoties aërē cōprehendit purū, nō diutius continet, sed statim rescissis bullulis

lis,in propriam remeare ſedem permittit:& ob eam rem ſpu- „
ma in mari celeriter ſoluitur. Craſſus vero & glutinoſus hu- „
mor,quoties turbulentã & nebuloſam ſubſtantiã intra ſe clau „
ſerit,plurimũ detinet temporis,eo quod nec illa ſurſum verſus „
feſtinet,quemadmodũ purus aër,& quia ipſe difficulter reſcin- „
ditur.Vt enim gignuntur bullulæ,ex humida ſubſtãtia inclu- „
dente intra ſe aerẽ:pari modo ſoluũtur,propterea quòd humi- „
da ſubſtantia reſcindatur.Facile igitur reſcinditur,quoties ſpi- „
ritus tenuis ſurſum verſus fertur.non reſcinditur vero,quoties „
neq; tenuis fuerit,neque ſurſum verſus fertur.Talis autem eſt „
aër nebuloſus,vt qui nec cõuolet in ſublime, neque tenuis,ſed „
perquã humidus ſit,ita vt ferre queat humorem ſibi circumex-
tentum.Hæc ille,quæ ordine recenſere voluimus, quod præſenti Comm.magnã afferunt lucẽ. Vnde factã ſpumæ ſubſtantiã] Græcè, τῆ γενομένης τὴν οὐσίαν ἀφρῆ, factæ ſpumæ ſubſtantiã. Ex ventre.] Græcè, ἐκ τῆ κοιλίας, ex ventriculo. Hic enim κοιλία κοιλία. partem eam quæ eſt ciborum receptaculum, & ſtomachus nõnullis dicitur,ſignificat. Quod quidem diſcrimen diligenter eſt in Galeni libris conſiderandũ,vt alibi,nempe in noſtris in primum librum Galeni de Tuend.vale.annotat. monuimus.

Citra quos caſus,&c.] Rectius,citra quæ ſymptomata quicquam efferri ex ventriculo eſt impoſsibile. Ex ventre]ex ventriculo,vt prius.In lib.de reſpiratione] Græcè, ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς γράμματι, in libro de Vſu reſpirationis. Nam illic oſtendit,quod ij qui ſuffocantur, per expirationem & euacuationem eius quod eſt veluti fuligo ſanguinis,ſanantur.Fauilla enim & fumus ac fuligo, omníſque huiuſmodi vſtæ materiæ ſuperfluitas,nihilo minus quàm aqua ipſa ignem extinguere conſueuit. Neceſſarium igitur eſt motum habeant,vt euacuetur fuligino ſum quòd à ſanguinis vſtione redundat. Signum itaque eſt.] Adiiciendum,hoc. Græcè enim eſt, ὀλέθριον οὖν τοῦτο τὸ σημεῖον ἐστίν. Hoc fieri. Omiſſum eſt ei,quippe Græcè legitur, μάλιστα δ' εἰκὸς αὐτῷ γίνεσθαι τοῦτο. Nonnulli tamen raro, &c.] Græcè ἐνιοί γε μὴν ἐν τῷ σπανίῳ τῶ ἀπαγχομένων ἀπήνεγκαν ἀφρῶ φανέντος, &c. Nonnulli tamen eorum qui ſtrangulati ſunt,raró ad vitam redierunt,ſpuma circa os apparente. Sed contra rariſsimè.] Græcè, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον σπανιώτατα. Sed quia contrarium rariſsimè accidat. Per alterum Aphoriſmũ.] Nempe viceſimũ huius ſectionis. In ſequentibus Aphoriſmo

videlicet.53.præſentis ſectionis.Commutant.] Rectius,degũt: vt in explicatione eius ſententiæ dicemus.

APHORISMVS XLIIII.

Οἱ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχυθάνατοι γίνονται μᾶλλον τῶν ἰσχνῶν.

Qui natura admodum obeſi ſunt, celerius moriuntur, quàm qui graciles.

VT nuſquam non,ita etiam hoc in loco Hipp.mediocritatem laudat,immoderantiam vero vituperat.De certa tamen hic mediocritate,commoderationéve, habitus nimirum corporis loquitur,quã eiuſdem immoderantiæ præfert.Et cũ immoderantia illa duplex ſit,vel enim obeſum eſt corpus,aut gracile,quod à mediocritate recedit:præſtat eſſe gracilem,quã obeſum.Quippe naturà obeſi,quos hic παχέας σφόδρα,id eſt,admodũ craſſos vocat,citius moriuntur quàm graciles:quòd ſcilicet in corporibus obeſorũ natiuus calor imbecillus ſit, vt copioſius in Comm.ſuis Gale.docet.Non autem temerè adiectũ eſt κατὰ φύσιν, quòd nos naturà interpretati ſumus,Philotheus autem ἐκγενετῆς, hoc eſt ſimulatq; in lucem editi ſumus,aut ab ineunte ætate,à puero.Nam ſi quiſpiam naturà mediocris,victu ſubinde paulo pleniore,atq; otio,& ignauia factus eſt craſſior,is nõ citius gracili moritur:quòd ſcilicet venas & arterias latas habeat, atq; adeò calorẽ natiuum minimè imbecillũ,& extinctioni obnoxiũ.Quod fuſius in Comm.proſequitur Gal. & lib.2.de Temper.cap.5.vbi in eum ſcribit modum:Quibuſcunque latiores venæ ſunt, hi calidiores natura ſunt. Quibus anguſtiores,contra magis frigidi.Caloris nanque opus eſt,has dilatare,& extendere. Ita rationabiliter in idem ferè recidit venarum anguſtia cum habitu pingui & craſsiore,habitus gracilis cum venarum laxitate. Quod ſi quis ſimul pinguis craſſuſque eſt,ac venas laxas habet,is conſuetudinis alicuius occaſione, non natura, pinguis eſt redditus.Sicut è diuerſo,ſi quis anguſtas venas obtinet,& gracilis eſt, nec hunc talem eſſe natura neceſſe eſt. Hæc ille.Vt autẽ ad Hippocratem redeamus, laudat ille in hoc Aphoriſmo corpus mediocri habitu præditum, vtpote optimè temperatum,ac longæuum.Contrà vituperat alia quæ à mediocritate recedunt, & aut obeſa,aut gracilia

Obeſi cur citius moriuntur.

κατὰ φύσιν.

Summa.

cilia sunt. In hoc autem excessu melius esse docet gracilem quàm obesum esse, quod gracilioribus plus sit caloris innati, quàm obesis.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Bene carnosum.] Græcè, εὔσαρκον. Quid vero significet vox εὔσαρκον, Gal. disertè in Comm. ostendit, σύμμετρον, id est, commoderatũ interpretans. Et lib. 1. de Temp. cap. 5. & lib. 2. cap. 5. εὔσαρκον, πάντη σύμμετρον esse tradit, hoc est omnino commoderatum, nec gracile, nec obesum. Nec aliter εὔσαρκον corpus interpretatur lib. 1. de Tuend. sanit. cap. 5. Cor. Celsus li. 2. cap. 1. eiusmodi corpus vocat quadratum. Corpus, inquit, habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obesum. Quadratũ autem metaphoricôs dixit, metaphora nimirũ à quadris sumpta lapidibus, qui sibi pulchrè quidem quouis in loco quadrãt. Hinc omnibus palàm fit, interpretem hoc loco nõ rectè reddidisse εὔσαρκον bene carnosum. Qui enim bene carnosus est, is propriè Græcis πολύσαρκος, Gale. lib. 2. de Temp. cap. 6. teste, dicitur, alióque nomine corpulentus Linacro appellatur. Sic Cic. Bene longam orationem dixit. & alibi, Antonius habet inermes bene multos. Pari ratione bene carnosus erit, qui multas obtinet carnes, atque adeò ab eo qui εὔσαρκος & mediocri habitu corporis est diuersus. Atque ob id paucum omnino sang.] Quod lib. 2. de Temp. cap. 5. testatur, vbi ita scribit: Qui angustas venas habent, exigui sunt sanguinis, nec longam inediam ferunt: quibus latę, iis copia sanguinis est, & citra noxam cibo abstinent.

εὔσαρκον quid.

Quadratũ corpus.

interpretis erratum.

Bene carnosus.

APHORISMVS XLV.

Τῶν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοισιν ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς ἡλικίης, καὶ τῶν χωρίων, καὶ τῶν βίων ποιέουσι.

Pueros qui comitiali morbo laborant, mutationes potissimum ætatis, locorum, & victus liberant.

HOc in Aphorismo monstrat Hippo. pueros qui comitiali morbo laborant, triplici potissimum ratione liberari, mutatione nimirum ætatis, locorum, & victus rationis. Vbi principio animaduertendum, interpretes non sine magno errore τοῖσι νέοισιν reddidisse iuuenes, quum tamen νέος hoc loco idem quod νεώτερος, hoc est minor natu, seu puer significet. Id

Interpretũ error.

νέος.

quod in primis testantur ea quæ lib.6.Epid.part.1.Aphoris.4. scribit Hipp.dicens, αἱ νηπίων ἐπιληψίαι ἅμα ἥβῃ ὅτῳ ὧν οἶσι μεταβολὰς ἴσχουσι καὶ ἄλλας, puerorum morbi comitiales vnà cũ pubertate mutationes habent & alias. Quod verò νήπια pueros vt nos interpretati sumus, significent, in Comment.suis super hanc Hippo.sententiam ex Zeuxide & Herophilo Gale.abundè ostendit. Prætereà de pueris, & minimè iuuenibus loqui hic Hippocratem, alia eiusdem sententia, quæ infrà sect.5.Aphor. 7.est, non tantum testatur, sed planè conuincit, quæ sic habet: » Quibus, ait, morbi comitiales ante pubertatem accidunt, cõ- » mutationẽ accipiunt: quibus autem anno vigesimoquinto, ma- » gna ex parte iis cõmoriuntur. Quis vero est qui nesciat, iuuentutem anno vigesimoquinto incipere, & vsque ad 35. durare? Quare fieri nequit, vt per νέοι hic accipiamus iuuenes, quòd Hippo.metipso teste, si illi morbo comitiali corripiantur, nulla ratione liberentur, sed insanabiles tota vita durent. His accedit, quod etiam Philotheus hic νέων interpretetur παιδίων, inquiens, μεταβαλλόμεναι γὰρ αἱ τῶν νέων, ἤτοι, τῶν παιδίων ἡλικίαι. Pueros itaque liberant prædictæ tres mutationes, quod per hæc verba ἀπαλλαγὴν ποιοῦσιν, innuere voluit Hipp.est enim ἀπαλλάττειν interdum idẽ quòd, ῥύεσθαι, καὶ λυτροῦν, id est, liberare, vt suprà in enarratione Apho.32.huius sectionis diximus. Mutatio quidẽ prima, ætatis puerilis in iuuentutẽ, quæ calida & sicca est, atque adeò morbo comitiali, vtpote frigido & humido, maxime aduersa. Altera loci, quum scilicet in calidiorẽ & sicciorem regionẽ tranferuntur. Tertia victus rationis: neq; enim βίος hic aliud, Philotheo teste, quàm δίαιταν denotat: quæ nimirũ calidiorem & sicciorem habitũ corporis efficiunt. Liberant igitur omnes hæ mutationes pueros à morbo comitiali, è pituita orto, quod nimirum ad contrarium transferant, vt in Comment.suis copiosius Gal.docet.

νήπια. Iuuentutis tempus. ἀπαλλάττειν. Mutationes ætatis, Locorum victus. βίος.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Frigidus autẽ & crassus est humor.] Loquitur autẽ hic Gal. de morbo comitiali, qui est primogenium cerebri pathema. Quod monendũ esse duximus propter imperitos, qui à nulla alia causa excitari hoc ipsum malũ existimare possunt, cũ tamen cõstet alias esse huius mali species, vbi nimirũ per cõsensum, ore ventriculi male affecto oritur. Aut quãdo à parte aliqua corporis, veluti quædã frigida aura, ægro etiã hoc ipsum sentiens

ſentiente, ad cerebrum vſque aſcendit. De quibus omnibus fuſius lib. I. de Sanand. malis corporis, cap. 29. ſcripſimus. Adoleſcentium.] Grçcè, νεανίσκων, iuuenum. Quocirca interpres nõ ſine errore duas inter ſe diſtinctas ætates confudit. Multo ad melius perducit.] Græcè, ὥστε ἡ μεταβολὴ πάνυ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγει, Proinde ipſa mutatio omnino ad melius transfert. Interpretis erratũ.

APHORISMVS XLVI.

Δύο πόνων ἅμα γινομένων μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

Si gemini dolores ſimul, non tamen in eodem loco fiant, qui vehementior eſt, alterum obſcurat.

Latenter hoc in Aphoriſmo Hippocrat. duorum dolorum exemplo innuit, ei malo quod magis vrget, ac ægrotantẽ plus alio moleſtat, eſſe ſuccurrendũ, minore tamen non penitus neglecto. Etſi enim maior dolor minorem, vtpote vehementior videtur obſcurare, nõ eſt tamen propterea cõtemnendus: ſed eo qui vehementior eſt ſedato ad minorem, etiam reſpiciendum erit. Sed quod ad verborum Hipp. explicationem attinet, ſciendum πόνους hoc loco nihil aliud niſi τὰς ὀδύνας hoc eſt dolores ſignificare. Quod ideo monendum eſſe diximus, ne imperitis vox ipſa πόνος, quæ multa, vt in expoſitione primi Aphoriſmi huius ſectionis diximus, ſignificat, imponeret. Quũ verò dolor bifariam apud Hipp. accipiatur, nẽpe pro affectu qui cũ dolore fit, & moleſto ſenſu, vt diximus in enarratione ſexti Aphoriſ. huius ſectionis: hic certè pro ſenſu triſti & moleſto vſurpatur. Quũ itaq; inquit δύο πόνων, δύο indeclinabiliter accipitur: quemadmodũ etiam apud Homerũ quum ait, τῶν δύο μοιράων. Non autem temerè ab Hippocra. primum adiectũ eſt, ſi dolores gemini ſimul fiant, hoc eſt eodem tempore infeſtent. Diuerſis enim temporibus vbi acciderint, vnus alterum haud obſcurat. Neq; etiã ab re dixit, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, nõ in eodẽ loco, id eſt, parte corporis. τόπους enim, id eſt, locos, Græci medici partes corporis appellant. Quod diſertè Galenus libro I. de Male affect. locis, cap. primo teſtatur, inquiens: Non ſolùm recentiores medici, ſed veterum quoq; nõ pauci, corporis particulas locos nominare conſueuerunt. Si enim in vna aliqua parte gemini dolores fuerint: tunc vnus

Ei malo quod magis vrget, primo ſuccurrendũ.

πόνοι.

Dolor.

δύο ἅμα γινομένων.

Loci. τόποι.

alterũ non obſcurat, ſed ſimul potius loci afflictionẽ in Comm. etiã ſuis, teſte Gal. augent. Cũ autem dicimus, In eodem loco, non exquiſitè locum intelligimus latitudine carentem: hac enim ratione fieri haud poſſet, vt in eodẽ loco gemini eſſent dolores. Quare locos ἐν πλάτει, vt ait Gale. hoc eſt, vt habent latitudinem, intelligere oportet. Vel ἐν πλάτει idem eſt, quod craſsius, & non admodũ exquiſitè. Qua ratione accipiuntur, ſi latitudinem aliquam habere putantur. Nũc verò perſpicuũ fit omnibus interpretẽ non rectè in ſua conuerſione negationem μὴ præteriiſſe, dicentem, Simul eundẽ locũ infeſtantibus. Cæterùm circunſpectè admodũ Hipp. locutus eſt cũ dixit ἀμαυρεῖ, id eſt obſcurat. Neque enim vehementior dolor minorem ſedat ſanâtue, ſed tantũ obſcurat: hoc eſt efficit vt minus ſentiatur, eò ꝙ vis ſenſifica tota ad vehementiorem diſtrahatur.

In eodẽ loco.

ἐν πλάτει.

Interpretis error.

ἀμαυρεῖ. obſcurat.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Dico autẽ latè, circa membrum, manus veluti, &c.] Græcè λέγω δ' ἐν πλάτει, περὶ μέρος μεῖζον, οἷον ἢ περὶ βραχίονα, Dico autem in latitudine, circa partẽ maiorem, veluti vel circa brachium, &c. Quibus verbis Gal. explicat, quid per hæc verba ἐν πλάτει intelligi velit, de quibus paulo antè ſatis à nobis dictum eſt.

APHORISMVS XLVII.

Περὶ τὰς γενέσιας τοῦ πύου, οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ ξυμβαίνουσι μᾶλλον, ἢ γενομένου.

Dolores & febres accidunt magis, quum pus conficitur, quàm iam confecto.

AD eam artis partẽ quæ futura prædicit, hic Aphoriſmus pertinet. Quippe docet quod in tumoribus præter naturam, vbi dolores & febres exoriuntur, medicus terreri non debeat: non enim alia de cauſa niſi quòd pus cõficitur, accidunt: ſed illi potius eſſe prædicendum, futurum vt iam cõfecto purè vtraq; mala ſint deſitura. Quare autẽ dolores & febres cũ pus conficitur, excitẽtur, Gal. in ſuis Comm. abũdè oſtendit, & nos paulo pòſt in noſtris Annot. copioſius monſtrabimus. Vnum hic admonuiſſe ſufficiat, antiquum interpretem magno errore hæc verba Hipp. περὶ τὰς γενέσιας τοῦ πύου, ſic reddidiſſe, circa ſaniei generationem: quod inter pus & ſaniem magnum ſit dif-

Quare dolores & febres cum pus conficit, excitantur.

Antiqui interpretis error.

discrimen, diuersisq; apud Græcos vocibus appellētur, nempe pus πύον, sanies verò ἰχώρ. Quod autē ἰχὼρ Latinis sanies dicatur, li.5.c.26. Celsus disertè docet. Præterea ἰχὼρ Gal. lib.4. Vict. acut. Comm.1. teste, tenuis est humiditas, non solùm sanguinis, sed etiam aliorum omnium humorum, vt copiosè à nobis est dictum lib.6. Epid. part.2. Commen.25. Gal. quoque lib.3. Ther. meth. tenue excrementum quod est in vlceribus, ἰχῶρα vocat. Humor deniq; tenuis qui è lignis ardentibus exundat, ἰχὼρ dicitur. Pus verò substantia crassum est, atq; adeo à sanie, quæ vt iam ostensum est, tenuis quidem existit, diuersum. Meminit huius sententiæ Hippoc. in multis locis suorum monumentorum Galenus, potissimum verò lib.1. de Iudiciis, cap.16. & in libello de Vniuersalibus morbi tēporibus, ab initio statim: ad quæ sane loca studiosis recurrendum erit. Sanies. ἰχὼρ. Pus.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Pus ex sanguine ortum habet, &c.] Vt hic Galeni locus rectius intelligatur, animaduertendū erit in corporib. animantium, Gal. lib.5. de Simpli. medic. facult. cap.5. teste, triplicem esse alterationē. Vnam exquisitè secundū naturā, cum videlicet in ventriculo cibus concoquitur, aut in visceribus & vasis qui inibi generatur succus, vnde rursum vnaquæq; pars nutriatur, Altera planè præter naturā, quæ in omnibus fit putrescētibus. atq; hæ quodammodo sibi inuicem contrariæ sunt. Tertia ex vtraq; mixta & media est, partim primæ & eius quæ secundū naturā est quidquā obtinens: partim aliquid eius quæ huic cōtraria est, & præter naturā. Siquidē alterationi secundū naturam duo hæc insunt, vt & ex familiari animantis materia fiat alteratio, & ab innato calore exquisitè superetur. Ei verò quæ præter naturā est, & ab aliena caliditate mutatio accidit, & ad nihil vtile. At media earū quæ scilicet suppurationes comitatur, ab innato quidē calore, sed nō plane vincēte: neq; enim ex materia peragitur quæ prorsum benigna sit, neque tamen ex omnino aliena. Hactenus Gal. Hæc si cum præsenti loco contuleris, nullo negotio omnia intelliges. Cū putrefactione fit olida.] Græcè, μετὰ σηπεδόνος ἀποτελεῖται δυσώδης, cum putredine efficitur grauis odoris. Optima.] Græcè, χρηστὰ, bona. Tres alterationes in corporibus animantium.

Secundum naturam.] Græcè, ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμασίας, neque ab innato calore. Extenta particula.] Propterea quod calor materiam fundat, vnde etiam spiritus generatur, atque ob

hæc ambo particula ipsa magis quàm antea distenditur, etiam
Febres vt si nihil influit. Febres vero sequuntur principio.] scilicet
in suppu- innati caloris, hoc est, corde concalefacto. Et habent etiam
ratione ac quædam exemplaria pro τῆς ἀρχῆς, τῆς καρδίας. Ex quadam veluti
cendátur. ebullitione.] Nam antequam pus fit, sanguinem qui in pus mutandus est, ebullire necesse est. In ebullitione autem à parte in qua fit suppuratio, vapor putridus per adiacentes arterias ad cor defertur, qui hoc ipsum calefacit, eóque pręter naturam iam calefacto, calor per arterias & venas in totum spargitur corpus. Quod verum esse etiam testatur Galenus, qui lib. 2.
» de Differ. feb. cap. 11. ita scriptum reliquit, Statim, inquit, in-
» flammationes febres accendunt, quando videlicet propter ma-
» gnitudinem, vel vicinitatem eorum calor ad cor vsque peruenerit. Vtpote consumpta materia.] Hinc est quod Galenus
» in lib. de Temporib. totius morbi dicat, Si fluor in pus muta-
» tus fuerit, aut discussus, minorem tumorem & tensionem reddit. Quippe materia iam attenuata est, & multum spirituum exhalauit. Putrida denique concocta sunt, ideóque necesse est tum dolores & febres sedari.

APHORISMVS XLVIII.

Ἐν πάσῃ κινήσει τοῦ σώματος, ὁκόταν ἄρχηται πονέειν, τὸ διαναπαύειν αὐτίκα ἄκοπον.

In omni corporis motu, quum fatigari cœperit, quies confestim lassitudinis remedium est.

Ad eam medicinæ partem hæc Hippocratis sententia spectat, quæ mala corporis curat. Siquidem generalissimum illud in curandi ratione pręceptum, cuius suprà, in Aphorismo
Contraria scilicet 22. huius sectionis meminit, Contraria contrariorum
cõtrario- sunt remedia, motus & quietis exemplo nobis inculcat. Vt
rũ remedia. enim omnia alia suis contrariis sanantur, sic etiam fatigatio quam ex valido motu contraximus quiete. Neque enim ex quolibet motu fatigatio concitatur, sed ex eo tantũ qui vehementior est: atque adeo, Galeno lib. 2. de Tuend. sanit. cap. 2.
πονέειν. autore, exercitatio existit. Verbum autem πονέειν, vt etiam in suis Commentariis docet Galenus, non tantum κάμνειν, hoc est, fatigari, sed & ἀλγεῖν, id est, dolere significat. Quocirca sic etiam interpretari hæc Hippocratis sententia potest, In

omni

omni corporis motu cum dolere cœperit, quies doloris remedium eſt. Quippe ἄκοπον vtrunque ſignificat,& laſsitudinis & doloris remedium. nam κόπος & laſsitudinem & moleſtiam, dolorémue denotat. Híncque ἄκοπα Græcis ſunt remedia,quæ laſsitudines & dolores leuant. Quies itaque & laſsitudini & dolori ex motu contractis medetur, quod in ea vires reficiantur ac reparentur. ἄκοπον.

APHORISMVS XLIX.

Οἱ εἰθισμένοι τοὺς συνήθεας πόνους φέρειν, κἂν ὦσιν ἀσθενέες, ἢ γέροντες, τῶν ἀσυνήθων ἰσχυρῶν τε καὶ νέων ῥᾶον φέρουσι.

Qui aſſueuerunt ſolita exercitia ferre,etſi inualidi ſunt aut ſenes,facilius ferunt, quàm qui non ſunt aſſueti, quamuis robuſti & iuuenes.

Consuetudinem vt non parum momenti habere in exercitiis obeundis,hoc loco Hipp.monſtrat.Quum enim conſuetudo ipſa procliuitas quædam ac facilitas ſit, eodem modo ſemper agendi aut patiendi vſu comparata, vnice cauendum erit, ne temere quod inſolitum eſt & iniucundum exercitium, tum ſanos tum ægros ſubire cogamus. Vt enim natura, ſic etiam conſuetudo ipſa, quæ vt vulgo fertur, altera natura eſt non facile mutanda erit. Quinetiam Galenus noſter in lib. 2. de Muſculorum motu ſcribit, in idem recidere vbique conſuetudinem cum natura: adeóque pulchre dictum eſſe, quòd conſuetudo ſit natura acquiſititia. Et libro 2. de Tuend. ſan. cap. 6. inquit. Conſuetudo aſcititiam acquiſititiámque naturam in corporibus gignit. Si igitur in cæteris omnibus rebus conſuetudinis ratio habenda erit, in exercitiis, quæ hoc loco, vt aliàs etiam ſæpe Hipp. πόνους appellat,haud negligenda venit. Atque hinc eſt quod Hippo. hic non ſimpliciter dicat, qui conſueuerũt ferre exercitia:ſed addit,ſolita. Quia vtcunq; aliquis exercitiis aſſuetus fuerit inſolita,tamẽ vbi ſubierit,ea ferre ſine magno incommodo non poterit.Quod Gal.etiam lib. 5.iam citati operis cap.3.oſtendit dicens,Quinetiam conſuetudo maximã vendicat partẽ ad exercitationis ſpeciem diligendam.Nã quæ conſueta ſunt,vt minime laſſantia,quos exercẽt,

Conſuetudo exercitiorum.

Conſuetudo altera natura.

πόνοι.

,, etiam delectant ; ſicuti è diuerſo quæ inſüeta ſunt, tum diſpli-
,, cent,tum verò laſſant.Pari ratione accidit, vt ii qui quomodo-
libet aſſueuerũt vti exercitiis,etiamſi ſunt imbecilles,minúsq;
virium habuerint, quàm cæteri qui illis vti non aſſueuerunt,
facilius ea ferant.Et ſenes etiã qui vti aſſüeuere, exercitia faci-
lius ea ferunt quàm iuuenes qui in ocio degere aſſueuerũt. Sic
verbi gratia, ſenex qui fodere aſſueuit, minori id facit mole-
ſtia & incommodo,quàm iuuenis qui nõ conſueuit.Hinc Cor-
,, nelius etiam Celſus lib.1.cap.3.ita ſcriptum reliquit, Omnem
,, laborẽ facilius vel puer vel ſenex, quàm inſuetus homo ſuſti-
,, net.Eius autẽ rei nulla alia eſt cauſa, niſi quòd partes corporis
Partes corporis exercitatæ fiũt robuſtiores. exercitatæ fiunt robuſtiores. Quod clarius Galen. libro 2. de
Tuend.ſani.cap.2.iis monſtrat verbis, Quoniam,inquit,vehe-
mentior motus exercitatio eſt,neceſſe quidẽ eſt tria ab ea per
fici in corpore exercitando,inſtrumentorũ ſcilicet duritiem ex
mutuo ipſorum attritu, genuini caloris augmentũ,& ſpiritus
,, citatiorem motum. Sequi verò hæc reliqua omnia priuatim
,, commoda, quæ corpus exercitiis accepta refert. Ex inſtru-
,, mentorum vtiq; duritie, tum vt minus ex labore afficiantur,
,, tum ad actiones robur,&c. Porrò interpres, vt obiter moneã,
hic non rectè conuertit, ſi fuerint imbecilles & ſenes : quippe
Interpretis lapſus. Græcè ἢ γέροντες, vel ſenes,vt nos interpretati ſumus. Primum
enim Hippocrates de iis loquitur, qui natura & ab ineunte
ætate inualidæ ſunt, dein de iis qui per ætatem tales fiunt : vt
illorum verborum ſit ſenſus,quem paulo antea expreſsimus.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Alius alij labor conſuetus.] Græcè, ἄλλος ἄλλῳ συνήθης πό-
νος ἐστὶ,aliud alij exercitium cõſuetum eſt. Manus certa lege
χειρονομεῖν mouere.] Græcè,χειρονομεῖν, quod Phauorino teſte, propriè eſt
χειρονομία. τὸ νομᾶν διὰ χειρῶν.manibus geſticulari. Hinc χειρονομία,manuũ
χειρόνομος motus & geſticulatio.Cuius quidẽ meminit Gal.li.5.de Tuẽd.
val.Et χειρόνομος, hiſtrio, geſtu & manuum motu ſubſultans.

APHORISMVS L.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα, κἂν χείρω, τῶν ἀσυνή-
θων ἧσσον ἐνοχλεῖν εἰώθε. δεῖ οὖν καὶ ἐς τὰ συνήθεα με-
ταβάλλειν.

*Quæ longo tempore aſſueta ſunt, etiamſi deteriora
ſunt,*

sunt, minus iis quæ insueta sunt, molestare consueuerunt. Conuenit igitur ad insueta permutari.

DVo in hac Hippo. sententia traduntur. Primum quidem, quod antea speciatim, exemplo ab exercitiis sumpto, de consuetudine docuit, hic generatim ad omnia alia transfert: ea quæ longo tẽpore consueta sunt, non obstante quòd sint deteriora, minus iis quæ insueta sunt, molestare dicẽs. Nec ab re adiecit Hippocrates, quæ longo tempore assueta sunt: quippe fieri potest, vt is qui breui tempore re aliqua vti cõsueuit, ab ea infestetur. Neque enim in naturam transeunt, nisi quibus longo vti tempore assueuimus. Proinde recte Galenus lib. 2. Prognost. Comm. 11. sic scriptum reliquit, Quod insuetum est, bonum: inconsuetum vero, malum. Nam quæ longo tempore assueta sunt, etsi deteriora sint natura insuetis, tamen minus nocere solent. Quod de cibo & potu lib. 2. Vict. acut. morb. Aph. 34. Hippocrates verum esse iis docet verbis, Cibos quibus vti consueuerunt, facile ferunt, tametsi natura haud quaquam boni fuerint: similiter & potiones. Contrà grauiter ferunt cibos quibus vti non assueuerunt, etiam si mali non sunt. Consimili modo & potus. Quod autem de cibis & potionibus nunc dixit Hipp. id ad omnia alia quibus longo tempore vti assueuimus, transferendum erit, quemadmodum copiosius etiam in Commentariis suis Galen. docet. Altera huius Aph. pars Hippocratis cohortationem habet, in qua quidem diligenter monet, vt de consuetudine immutanda cogitemus. Quod cur faciat, mirum alicui forte videbitur, præsertim quũ antea diserte dixerit, consueta etiam si deteriora sunt, insuetis quæ natura bona existunt, minus nocere. Proinde hic idem pugnare sibiipsi ex diametro Hippocratem putabit. Verum sciendum, Hippocratem hoc loco respicere ad sortem humanã, quæ inopinatis rerum casibus, fortunis, & euẽtibus subiicitur: atque adeo efficit, ne perpetuo iisdem rebus vti possimus. Quapropter quum facillime in ea quæ nobis insueta sunt, in ista instabilitate rerum humanarum incidamus, vt omnis vnius formæ consuetudo sit periculosa, necessarium est, quandoquidem si repente insuetis vti cogamur, plurimum offendamur. Quod in primis Celsus confirmat, qui li. 1. cap. 3. in eum scribit modum, Nimis ociosa vita vtilis non est, quia potest incidere laboris necessitas. Neque

Longo tẽpore assueta.

Consuetudo etsi altera sit natura, mutãda tame n.

Obiectio.

Respõsio.

Cur vnius formæ cõsuetudo sit periculosa.

„ que enim ex nimio labore subitum ocium, neque ex nimio „ ocio subitus labor sine graui noxa est. Hæc ille. Huc itaque respiciens Hippocrates rectißime consulit, consuetudinem esse mutandam. Sed in deserendis assuetis vnice cauendum erit, ne mutatio ipsa sit repentina. Ab iis enim quib. assueuimus, paulatim esse transeundum, sequenti Aphorismo docebit Hippocrates. In cuius quidem explicatione multa que ad hanc rem pertinent testimonia, producemus. Cæterum hoc in loco animaduertendum erit, consuetudinis mutationem non in omni ætate, sed iuuentute maxime fieri debet. Cuius quidem rei testis est Gal. lib. 5. de Tuend. sanit. cap. 7. ita scribens, Iuuenibus „ ea mutare quæ nocent tentandum est, etiam si à pueris his ma„ xime insueuerint. Possunt enim eorum vires moderatè factam „ mutationem sustinere, sperarique potest in reliquo vitæ tem„ pore fructum aliquem eos ex meliore consuetudine perceptu„ ros. At senex, si posset longo tempore sensim malam consuetu„ dinem mutare, propterea quod quo tempore meliore frueretur, habiturus non esset, frustra laborem insumeret: non aliter quàm si quis artem discere quampiam octogenarius inciperet.

Mutatio cõsuetudinis non fit repentina. Qua in ætate consuetudinis mutatio fieri debeat.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Illotionibus] Græce ἀλουσίαι. Obtineantur] Græce, κρατοῖτο, superentur vincantúrue. Ipsum tamen quodammodo,] Hanc „ sententiam paulo clarius effert Gale. lib. 3. de Temp. cap. 5. vbi „ inter cætera sic scribit: Ea quæ nutriunt, ipsa quoque in tempo„ re hominis aliquid faciunt, sed nec sensibile, nec euidens: diu„ turna tamen eorum exhibitio magnopere alterat, mutátque „ corpora. Disponunt.] Græce, διατίθησι, afficiunt. Facilius] Græ„ ce, ῥᾷστην. quod Gal. paulo copiosius & apertius monstrat lib. 1. „ de Natural. facul. in hunc scribens modum, Non fieri potest vt „ mutentur inter se vlla, nisi societatem aliquam cognitionémque in qualitatib. habeant. Siquidem vt flauum rubrum fiat, & „ rubrum flauum, vna & simplici alteratione est opus. Vt vero „ album nigrum reddatur, vel nigrum album, omnes quæ in „ medio sunt horum alterationes requiruntur. Iam quod mol„ lißimum est non potest vno statim impetu durum fieri: nec „ quod durißimum, ilico mollißimum. Sic caro ex sanguine „ non magno negotio fit. Si enim eatenus naturæ opera crasse„ scat, vt constantem substantiam habeat, nec etiam sit fluidus, „ prima & recens concreta caro iam existit. At vero vt sanguis

os

os fiat, longo huic tempore, multo etiam opere & mutatione « est opus. Quod autem pani, & multo magis lactucæ & betæ, & « simílib. quo sanguis ex iis fiat, permulta alteratio requiratur, « satis id quoque patêre arbitror. Hactenus Galeni verba recensuimus, e quibus omnibus palam fit, vnumquodque celerius à similibus alterari. Eorum autem quæ inter se omnino contraria & dissimilia sunt, vnum in alterum mutari non potest. Id quod Galen. lib. 3. de Temper. cap. 4. aquæ & ignis exemplo monstrat, vbi diserte scribit aquam non posse mutari in ignem, neque ignem in aquam. Huc accedit Aristoteles, qui lib. 2. de Ortu & interitu cap. 4. scribit in eum modum. Quæ symbolum inter se habent, horum celeris est migratio: quæ vero non, tarda. Symbolum autem hoc loco idem quod « ὁμίωμα, id est, similitudo significat. Quibus corpus adhæret.] Græce, οἷς ὁμιλεῖ τὸ σῶμα, quibus cum versatur consuetudinémue habet corpus. Adhæsum.] Græce, ὁμιλίαν, consuetudinem, conuersationem. Dabimus.] Græce, δεδώκαμεν, dedimus. Vnica tantum consuetudo.] Græce, ἔθος μονοειδὲς, vnius formæ ac speciei consuetudo. Multum offendamus.] Græce μεγάλως βλαβῶμεν, vehementer offendamur. Symbolū.

APHORISMVS LI.

Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κενοῦν, ἢ πληροῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁκοσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν, σφαλερόν. καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. τὸ δὲ κατ' ὀλίγον, ἀσφαλές. καὶ ἄλλως ἤν τις ἐξ ἑτέρου ἐφ' ἕτερον μεταβαίνει.

Plurimum & repente vacuare, aut explere, aut calefacere, aut refrigerare, aut aliter quomodocunque corpus mouere, periculosum. Et omne nimium naturæ inimicum est. Quod vero paulatim fit, tutum, præsertim vbi quis ab altero ad alterum progreditur.

QVum in extrema præcedentis Aphorismi parte ab Hippocrate præceptum sit, vt ad insueta fiat permutatio: ideóne quis in ea non recte obeunda tentandáque aberret temere, qualis esse debeat, nempe non repentina, hoc in loco docet. Quippe natura ipsa subitam mutationem, quæ de extremo

Mutatio non fit repentina. *κενοῦν*. tremo in extremum absque medio fit, tolerare sine noxa haud potest. Hinc est quod dicat Hippo. esse periculosum plurimum & repente vacuare. Vacuare autem, quod Hippocrati est *κενῶν*, proprie de ea vacuatione dicitur, vt in Comm. 17. Galen. huius sectionis est commemoratum, qua omnes ex æquo humores vacuantur.

Plurimum vacuare. Plurimum vero vacuare, est plus quàm vires tolerare queant educere. In omni enim vacuatione, ait Gal. sectione 1. Aph. Comm. 3. vires ægrotantis attendere oportet, & donec tolerat, & nondum laborat, tentandum est humorem exuperantem educere. Quum vero dissoluuntur, etiam si restant

Quando multum & repéte vacuandum. superuacua, cauere eorum vacuationem oportet. Non est igitur multum & repente vacuandum, nisi idipsum vt faciamus, ingens nos vrgeat necessitas: quod tribus potissimum modis accidere solet, Gale. sect. 1. Aph. Comm. 23. teste, nempe in maximis inflammationibus, in ardentissimis febribus, & vehementissimis doloribus. In iis enim ad animi vsque defectionem vacuamus, quæ certe, nisi multum & repente vacuemus, haud accidit. Vt verò multum & repente vacuare non licet si

Multæ & repentinæ expletionis noxæ. ne magna noxa, sic etiam explere. Quod certæ summæ ac firmæ athletarum constitutiones, quarum sect. 1. Aph. 3. meminit Hippo. abunde testantur. Multam enim & repentinam expletionem vel suffocatio, vel vasorum ruptio comitatur. Quare Hippocrates loco iam citato rectissime dixit, vacuationes quæ summum progrediuntur, sunt periculosæ. Et vicissim, refectiones summæ periculo haud vacant. Non licet præterea sine magno incommodo repente ac multum calefacere, vel refrigerare: quia hoc ipsum stuporem inducit, calorémque natiuum extinguit: illud vero humores exurit, & febres accendit. Pari ratione non conuenit, quomodocunque aliter corpus plurimum & repente mouere, vel exercitiis, vel balneis, vel medicamentis vrinam aut sudorem elicientibus. Et vt vno omnia verbo complecteretur Hippoc. inquit, Omne nimium naturæ est aduersum & inimicum. Nonnulli tamen codices hoc loco legunt *Διότι πᾶν*, propterea quod omne, &c. vt hæc verba veluti rationem præcedentium explicent. Vt autem omne nimiũ est naturæ inimicum, ita contrà quod paulatim fit, tutum existit,

ἄλλως. & periculo vacat, præsertim (*ἄλλως* enim Gal. etiam in Comm. teste, idem quod *μάλιστα* hoc loco significat) si quis ab altero ad alterum, hoc est, ab eo cui assueuit ad insolitũ, progreditur. Ni vt

vt li.6.Epid.par.3.Aphor.21.Hippocrates ait,repentinæ muta- „
tiones cauendæ sunt. Et lib. 2. Vict.acut.morb.Aphoris.18.in- „
quit,Repentinę mutationes noxam imbecillitatémq; pariunt. „
Et iterum: Mutatio ipsa quidem non parum cōducit:atqui re- „
ctè transferenda venit. Debet itaque omnis mutatio paulatim „
& sensim fieri,quod in cibo & potu potissimum loco iam cita- „
to Aphor.21.verum esse declarat iis verbis:Quod vitiosus, in- „
quit,tum cibus,tum potus semper sibi similis ad sanitatem tu- „
tior sit,quã si quis subito ad meliorem se transferat,facile in „
telligitur:quippe tũ his qui bis die comedunt,tũ iis qui semel, noxam,imbecillitatémq; pariunt repentinæ mutationes. Quo circa prudentissimè nunc dixit Hippo.id quod paulatim fit,tũ præsertim esse tutum,cum ab altero ad alterũ, ab assuetis nimirum ad insueta,fit progressus. Duo itaque,vt tandem finem faciamus,sunt,quæ in enarrata nunc à nobis sententia Hippo. docet. Vnum & primum, quod omne nimium sit naturæ inimicum. Alterum, quod natura subitas mutationes non ferat. Et citatur hæc sententia à Galeno in libello cui titulum indidit, Exhortatio ad bonas artes.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Plurimũ aut repente.] Græcè, κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης, plurimum & repente. Est enim natura in elementorũ, &c.] Græcè, ἔστι γὰρ ἡ φύσις ἐν συμμετρίᾳ τῶν στοιχείων ἔχουσα τὴν οὐσίαν, Naturæ enim essentia in elementorũ commoderatione cõsistit. Quare non absque ratione,&c.] Abundat hic dictio Vnà,neque enim legendum, Vnà substantiam. sed simpliciter substantiã animalis dissoluit. Græca enim sic habent, εἰκότως οὖν τὸ πολὺ πᾶν ὡς ἂν φθεῖρον τὴν συμμετρίαν, διαλυτικόν ἐστι τῆς τοῦ ζώου συστάσεως, Merito itaque omne nimium, vt quod commoderationem demolitur, animantis concretionem dissoluit. Quod vero paulatim, vt inquit,&c.] Hanc sententiam non satis perspicue reddidit interpres. Græca enim sic habent, τὸ δὲ κατὰ μικρὸν φησὶ πληροῦν ἢ κενοῦν ἢ κινεῖν, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις ἑξῆς εἶπεν ἀσφαλὲς, ἄλλως τε γινόμενον, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐξ ἑτέρου τινὸς ἐν ἔθει τὴν μεταβολὴν εἰς ἕτερον ποιώμεθα. sic enim legẽdũ, licet Aldinus codex habeat τούτης pro τούτοις, & ἄλλοτε pro ἄλλως τε, paulatim vero, inquit, explere scilicet, aut vacuare, & quæcunque alia subinde dixit, tutum est, cũ aliàs, tum maxime cum ab altero aliquo cui assueuimus, ad alterum progredimur. Quibus sane verbis Gal.cau-

Interpretis conuersio notatur.

Aldinus codex emendatus.

sam, cur Hippo. dixerit. τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλὲς, exponit.

APHORISMVS LII.

Πάντα κατὰ λόγον ποιέοντι, καὶ μὴ γινομένων τῶν κατὰ λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

Si ei qui omnia ratione facit, non succedat congruenter rationi, non est ad aliud progrediendum, dum manet quod principio visum est.

Nihil temere mutandum.

HOc Hippocratis præceptum iis qui medicinã faciunt, alta mente reponendũ erit, ne scilicet temere, & cum minime oporteat, mutationi remediorũ studeant. Monet enim Hippo. quum omnia ratione inuenta sunt, non tamen statim conspicua vtilitas aliqua comparet, ne ad aliud præsidium, vtcunque idipsum ægrotantes à nobis exigant ac postulent, progrediamur, dum manet quod initio visum est. Nam fieri non potest, vt semper breui tempore suã actionem medicamentũ adhibitum perficiat. Neq; etiã morbus ipse semper ita exiguus est, vt vno præsidio vinci ac pelli queat. Quò itaque plene superetur, præsidia eiusdem facultatis vt sæpius reiterentur necesse est. Quod perelleganti similitudine guttæ & saxi Gale. in Comm. monet, de qua in Annotationibus paulo pòst dicemus. Cæterũ vt omnia fiant ratione, non est certe cuiusuis medici, sed eius tantum qui ea peritia rerum quas medicum cognoscere decet, præditus est. Is enim solus quid morbus, quid ægri temperatura, quid ætas, vires, anni, tempora, locus, consuetudo, partium situs, & earundem sensus acumen atq; hebetudo exigunt, recta ratione inuenire potest. De quibus omnibus Gal. in libris quos de Curand. ratione inscripsit, copiose & exquisite scripsit. Hic itaque qui omnia ratione facit, vbi abhibitis præsidiis nõ successerit statim congruenter rationi, non committet vt ad aliud hoc est, facultate diuersum medicamentũ, perseuerãte eo quod ab initio visum est, hoc est, si is sit morbus, quem esse à principio putauit, nec aliud interueniat symptoma, quod illũ à priori consilio ac instituto recedere cogat, se transferat. Nam perspectum habet, etsi nunc nulla apparet vtilitas, sequuturam tamen paulo pòst, vbi nimirum præsidia actionem suam perfecerint, morbúsque, qui ægre medelis cedit, victus fuerit. Hinc est

est quod Gal.lib.2.de Componend.medic.secundum locos,sic scriptum reliquerit,Artis curandi coniectura in affectuum dignotione maxime consistit. Qui vbi inuenti fuerint,curationem non coniecturaliter, verum scientifice indicant.necnon hinc cognoscitur,quàm ægre nonnulli affectus remediis cedant:in quibus rationabiliter iis vtimur quæ indicatio suggerit,licet per initia nihil proficere videantur,atq; hoc est quod in Aphoris.dixit Hipp.hunc in modum:Si ei qui omnia ratione facit,&c.Interdum enim adeò vehementer vaporosus spiritus,& multo magis etiam humor viscosus ac crassus angustis impingitur meatibus,vt longiore tempore ad curationẽ opus sit.Hæc Galenus quæ ordine recensere voluimus non alia de causa,nisi quod ad præsentem Hippocrat. sententiam, quam etiam ad verbum referunt,rectè intelligendam plurimum cõducant.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Non paruæ est opus scientiæ.] Græcè, ὁ σμικρᾶς ἐπιστήμης ἔργον ἐςί. Rectius igitur ita conuertetur, non exiguæ scientiæ munus est.Siquidem Cicero etiam passim ἔργον,munus & officium interpretatur. Hinc ἀποδιδόναι τὸ αὐτοῦ ἔργον, Græcis est fungi suo munere,& exequi munus suum. Non permutari.] Græcè, μὴ μεταβαίνειν, non recedere. Ex iis.]Hæc verba in cõtextu abundant.Græcè enim est, εἰ καὶ μηδέπω φαίνηται σαφὴς ἡ ὠφέλεια τοῖς οὕτω γινομένοις ἑπομένη, quamuis nondum conspicua vtilitas hoc modo adhibita præsidia secuta esse videatur.Quẽadmodum enim in gutta.] Eleganti hoc simili aliàs etiam crebro vsus est Gal.lib.nimirum de Temper.3.cap.5.vbi inter cætera sic scribit:Omnino vbi duo corpora inter se commissa aliqua multo tempore pugnant certantque de alterando,vtrũque eorum tum agere,tum pati est necesse. Fortasse autem & si non multo tempore id fiat,attamen agit etiam id quod vincitur,in id quod vincit: verũ ita exiguum,vt sensum effugiat. Neque enim si acutissimo ferro mollissimam ceram toto die ac nocte incidas,fieri potest vt non fiat manifeste obtusius. Ita nimirum illud commode dici videtur, *Assiduo illisu durum cauat vndula saxum*. Quippe ita quoque factum cernitur,cæterum vno aut altero ictu nihil adhuc euidens videre in talibus licet. Hæc ille. Vsus est etiam ista similitudine lib.3.de Simpl.medic.facult.cap.17.Verba illius referre nihil attinet.

ἔργον. ἀποδιδόναι τὸ αὐτοῦ ἔργον.

Quicquid in alterum agit, hoc etiam ab eodem patitur.

In quibus quum recta ratio,&c.]Græcè, ἐφ' ὧν ὁ κατὰ λόγον ἰρθὶν ἀνευρὼν τὸ συμφέρον, in quibus is qui recta ratione inuenit id quod conducit. Ex facto.]Græcè, ἐπὶ τῇ χρήσει, ex vsu.

APHORISMVS LIII.

Ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσιν, νέοι μὲν ὄντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσι τῶν τὰς ξηρὰς ἐχόντων. ἐς δὲ τὸ γῆρας χεῖρον ἀπαλλάσσουσι. ξηραίνονται γὰρ, ὡς ἐπιτοπολὺ τοῖσιν ἀπογηράσκουσι.

Quicunque aluos humidas obtinent, hi quandiu iuuenes sunt, melius degunt, quàm quibus sicca est. In senectute vero deterius degunt. Siccantur enim alui, magna ex parte, ijs qui senescunt.

HIc Aphorismus suprà est à nobis abunde expositus, vbi iisdem propemodum verbis repetitur, ordinéque vigesimus existit. Tamen quum non esset in vniuersum verus, vt in eius enarratione diximus, nec idipsum diserte Hippocrates significasset, hoc loco eundem adiectis iis verbis ὡς ἐπιτοπολὺ, id est, magna ex parte, iterum referre voluit, vt quisque conspicue intelligeret, ea quæ hic traderet, non in vniuersum, sed magna duntaxat ex parte vera esse, ac non in omnibus contingere solere. Monendi etiam hoc loco erunt studiosi, Leonicenum non rectè hoc verbũ ἀπαλλάσσουσι interpretatum esse commutanti & peius ab Antonio Musa in melius immutantur. nihil enim tale hic significare, prius etiam demonstrauimus, sed idẽ quod degunt denotare. Quod vt moneremus, necessarium esse duximus, quandoquidem eius verbi falsa interpretatio coëgerit Musam, vt monstrosum atque adeo ab Hippocratis mente, & à Galeni Philotheique explicatione alienum sensum comminisceretur. Nam quum Hippo. hic palam doceat, illos qui dum iuuenes sunt, aluos humidas habent, in senectute peius degere, quòd nimirum iis tum exiccetur, atque ita etiam manifeste iuuat aluum humidam semper sicca esse meliorem: tamen nihilominus Musa quum se satis diu torsisset, tandem inferre voluit, melius esse transire in siccas quàm humidas: quòd causæ minus malæ sint quæ siccam quàm quæ humidam aluum efficiant

Interpretis lapsus.

Musæ error.

efficiant, eóque poſtremum progreditur, vt alium eſſe huius Aphor. ſenſum, quàm eius qui huius ſectionis vigeſimus eſt, dicere non vereatur, quum tamen idipſum aſſerere, & Hippocrati & Galeno, vt antea monuimus, aduerſetur, quibus talis ſenſus ne per ſomnium quidem in mentem venit. Perperam quoque Leonicen. hic conuertit Exciccant: quum in Græco ſit paſsiuum ξηραίνονται, exiccantur, vt nos reddidimus.

APHORISMVS LIIII.

Μεγέθεα δὲ σώματος ἐννεάσαι μὲν ἐλευθέριον, καὶ οὐκ ἀηδές. ἐγκηρᾶσαι δὲ, δυσχρηστὸν, καὶ χεῖρον τῶν ἐλασσόντων.

Proceritas corporis iuuentæ quidem liberalis eſt, nec indecens: ſenectuti vero inutilis, peiórque breuitate.

HAec ſententia ad præſagiendi pertinet artem. docet enim corporis proceritatem, quæ in iuuentute quidem decens ac pulchra eſt, in ſenecta fore inutilem, quòd ſcilicet gibboſitatis occaſionem præbeat. Animaduertendum autem, μέγεθος hoc loco non ſumi propriè pro magnitudine, ſed impropriè pro longitudine: vel vt nos conuertimus, pro corporis proceritate: id quod Gal. in Comm. ſuis etiam monuit, & confirmat hoc idem Celſus libro 2. cap. 1. vbi præſentem Hippocratis ſententiam iis verbis expreſsit, Longa ſtatura, vt in iuuenta decora eſt, ſic matura ſenectute conficitur. Vnde etiam palàm fit, liberale hoc loco idem ſignificare quod decorum & pulchrum. Decora enim eſt corporis proceritas iuuentuti, propter rectitudinem. Quandiu enim iuuenes ſunt hac corporis conſtitutione præditi, tam diu recti incedunt. Senectuti verò inutilis ac indecora, quoniam tum iſta mole grauati ſenes incuruantur ac gibboſi redduntur, quod breuioribus neutiquam accidere ſolet. Vt rectiſsimè dictum ſit ab Hippocrate, proceritatem ſenectæ peiorem eſſe breuitate.

μέγεθος.

Liberale.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Si igitur magnitudinem corporis.] Magnum enim corpus propriè, id eſt, quod auctum eſt non tantum longitudine, ſed etiam profunditate & latitudine, atq; adeo reſpectu iſtarum dimenſionum commoderatū exiſtit, quod non in vna tantum, ſed in omnibus tribus æqualiter increuerit. Quocirca nihilo deterior eſt in ſenectute magnitudo, quàm breuitas ipſa.

Magnum corpus.

ΙΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν.

τμῆμα τρίτον.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM Sectio Tertia.

ANNOTAT. IN PRAEFATIONEM GAL.

ἔργον. OPus.] ἔργον, munus rectius, vt priore sectione etiã annotauimus. Lyci inæqualitatem.] Græcè, ἀνωμαλίαν, inconstantiam. Quinti præceptoris.] Quintum autem male interpretatum esse Aphorismorum hanc de anni temporibus sectionem tertiã, Galenus quoq; in Præfatione libri 1. Epidemiôn copiosius demonstrat. Asseruit enim palàm Quintus, ea quæ de anni temporibus ab Hippocrate scripta sunt, nulla habita causæ ratione, sola esse perspecta experientia: quasi vero eorundem omnium non posSit reddi exquisite ratio, & ipse Hippocrates non fuerit princeps eius medicinæ quæ rationalis vocatur. Ad obseruationem.] Græcè, τήρησιν. Obseruatio autem, Galeno in lib. de subfiguratione empirica teste, nihil aliud est Empiricis, nisi tota rei euidentis experientia. Quare obseruationis nomen cum cognitione & memoria confuderunt: quandoquidem proprium rei euidentis intuitum, & cognitionem, & experientiã ex multis intuitionibus comparatam sic vocauerint. Hinc quum quicquid Empirici obseruant, aut ab aliis experientia obseruatum memoriæ proditum est, credant, factum, vt τηρητικοὶ, quasi obseruatores dicti sint.

Quintus interpres Aphorismorum Hippocr.

Obseruatio.

Obseruatores.

APHORISMVS I.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὡρέων μάλιστα τίκτουσι νοσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ ἢ ψύξιος, ἢ θάλψιος, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

Mutationes temporum maxime pariunt morbos, & in ipsis temporibus magnæ mutationes aut frigoris, aut æstus, aliáque congruenter rationi eodem modo.

Duo

Duo hac in sententia Hippo. docet. primum quidẽ, ꝙ anni temporum mutationes pariant morbos. secundo, ꝙ mutationes magnæ quæ in ipsis particularibus anni temporibus accidunt procreent morbos. Permutationes autem temporũ, Galeno in Commen. teste, intelliguntur αἱ κατὰ τῶν κράσεις ἀλλοιώσεις, alterationes temperamentorum. Si enim hęc ipsa tempora suas temperaturas non seruauerint, haud dubie morbos procreabũt. Non autẽ ab re dixit mutationes, neq; enim vnius tẽporis duntaxat mutatio facile morbũ parit, nisi magna admodum fuerit. Temporũ itaq; anni omniũ, vel plurium mutationes, maxime procreant morbos. Quippe horũ mutationes aërem etiã quem assiduo inspiramus, atq; adeo corpora quoq; nostra alterant, humorésq; varios in illis generant, idq; in iis potissimum corporibus, quæ sunt ad patiendũ apta & idonea. Neq; enim omnes homines in eiusmodi temporum mutationibus ægrotant, sed aliqui tantũ, quorum nimirum corpora ad hunc morbũ sunt idonea. Sic certè pestilentia locum aliquem infestante, non singulos eius loci homines, sed aliquos duntaxat inuadit, quemadmodum idipsum copiosius Galen. lib. 1. de Differ. feb. cap. 4. ostendit. Atq; hæc quidem pro primæ partis explicatione sufficiant. Altera huius Aph. pars docet, quòd non solũ mutationes diuersorum anni temporũ sibi succedentium pariũt morbos, sed etiã vnius, modo magnæ fuerint. Hinc ait, magnę mutationes aut frigoris, aut æstus in ipsis temporibus. verbi gratia, hyeme, vel æstate, vel autumno, pariunt morbos. Aliáq; eodẽ modo congruenter rationi parere solent morbos, vt est mutatio humiditatis, vel siccitatis: ventorum copia aut defectus. Quòd verò hæc omnia morbos procreare queant, in sequentibus Aph. particulatim ostendet. Quum enim is Aph. sit generalis admodum, ideo necesse fuit vt exemplis aliquot subinde ab Hippocrate illustraretur, in quibus quos quæuis mutatio parere morbos possit, disertè & ordine explicaret.

Mutationes temporum.

Mutationes temporũ pariunt morbos.

Non oēs homines in mutationibus tẽporum ægrotant.

Vnius interdũ temporis mutatio morbos parit.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Hyeme in ver commutata.] Græcè est, μεταβάλλοντ@, quare commodius interpres, hyeme in ver migrante, aut transeunte, dixisset. Est enim μεταβάλλω interdũ idẽ quod migro, transeo, vel plane διαδέχομαι, hoc est, succedo, vt hoc in loco. Hinc paulo antè dixit Gale. quibusdam videri, quod μεταβολαὶ idem quod διαδοχαὶ denotent. Quare suprà etiam hæc verba,

μεταβάλλω.

καθ' ἃς εἰς ἀλλήλας μεταβάλλουσι, rectius conuertiſſet, quibus inuicem ſuccedunt, quàm cõmutantur. Quod eſt initiũ ęſtatis.] Græcè, ὅταν θέρευς ἀρχομένου θέρος, quod eſt incipiente æſtate. Nam migrare, vel vt interpres conuertit, deſinere ver in æſtatem, nihil aliud eſt, quàm incipere ęſtatem. Nam nonnunquã tempora, &c.] Grçcè, μεταβαλλουσῶν γὰρ ἐνίοτε εἰς ἀλλήλας τῶν ὡρῶν, ὥσπερ ἐνίοτε συνίσταται νοσήματα, Nam ſuccedentibus nonnunquã ſibi temporibus, ſicuti quidam morbi conſiſtunt, &c. Si verò vnius temporis, &c.] Græcè, ἡ δὲ μιᾶς ὥρας ἀλλοίωσις μόνης ἐργάζεται μὲν νόσους, Vnius autẽ ſolius temporis alteratio efficit quidem morbos aliquos, &c. Ventorum, aut horum defectus.] Rectè ſic Leonicenus conuertit. Græcè enim eſt, ἢ πνευμάτων, ἢ ἀπνοιῶν. πνεῦμα autem Hippocrati idem quod ventus ſignificat. Quantum verò valeant venti in morborum procreatione, Hippocrates abundè ſatis in libello de Aëre, aquis, & locis expoſuit, & paulo pòſt in hac ſectione monſtrabit.

πνεῦμα.

APHORISMVS II.

Τῶν φύσιων αἱ μὲν πρὸς θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι.

Naturarum hæ quidem æſtate, illæ verò hyeme bene aut male afficiuntur.

HOc in Apho. Hipp. docet aliquas eſſe hominum naturas quæ æſtate, aliquas quæ hyeme bene aut male afficiantur. Quod quum experientia ſit comprobatum, hic eius rei rationem tantum vt perſcrutemur neceſſe eſt. Naturam autem hoc loco nihil aliud ſignificare niſi κρᾶσιν & temperaturam, quæ ex quatuor elementis conſtat, Galenus in Comment. ſuis teſtatur, & Philotheus palàm aſſerit. Aeſtate verò bene afficiuntur naturæ frigidæ & humidæ, quòd ſcilicet harum exceſſus & immoderatio æſtatis caliditate & ſiccitate corrigatur ac temperetur. Contrà male tum afficiuntur calidæ & ſiccæ naturæ, quoniam propter ſimilem æſtatis temperaturam auctæ, in immoderantiam quandam incidunt. Quod quidem verum eſt, vbi æſtas ſuam ſeruat naturam, hoc eſt, calida & ſicca fuerit. Hyeme bene afficiuntur calidæ & ſiccæ naturæ, quòd per vtranque oppoſitionem hyemis emendetur exceſſus, & ad ſymmetriam fiat redditus. Malè autem afficiuntur frigidæ & hu

Natura.

Quæ naturæ æſtate bene afficiantur.

Quæ naturæ hyeme bene afficiũtur.

& humidæ, propterea quod à simili hyemis temperatura earundem excessus augeatur. Quod tum veritatem obtinebit, vbi suam naturam seruauerit hyems. Cæterùm verbum πεφύκασιν, quod nos affecti sunt, interpretati sumus, etiam idem hoc loco quod aptiores sunt, significare potest. vt sit sensus: alias naturas esse aptiores ad hyemem, alias ad æstatem tolerandas. Duorum autem tantum temporum Hippocrates, vere & autumno præteritis, meminit ideo, quòd ver ipsum saluberrimum, vt infrà Apho. 9. testatur, & commoderatum sit, atque adeo omni naturæ accommodatum. Autumnus verò, propter suam inæqualitatē, maximè morbis obnoxius, Gal. etiam ipso lib. 1. de Tempe. cap. 4. teste. Quare Musæ sententiam, vtpote erroneam, hoc loco probare non possumus, qui autumni tempus perinde atque veris placidum esse, nec vllam excellentem qualitatē habere scribit. Quasi verò Hipp. temerè infra Apho. 9. dixerit: autumno morbi acutissimi accidunt, atque maxima ex parte letales: & vt placidus sit, per eius inæqualitatem, vt diximus, fieri non potest. Prætereà non video quomodo nullam excellentem qualitatem obtineat, cum illum excessu siccum esse constet, quod Galenus etiam loco iam citato confirmat.

πεφύκασιν. — Duorum tantū temporū cur meminit Hippocr. — Musæ erronea sententia.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Secundum principalissimum, &c.] Grȩcè κατὰ τὸ κυριώτατόν τι καὶ πρῶτον σημαινόμενον, iuxta maxime proprium & primum, &c. In prȩcedentibus.] Scilicet sectione secunda Commentar. 14. In libris de Temperaturis.] Primo nimirum, cap. 6. & 8. Secundum qualitatem, &c.] Græcè, τέσσαρες μὲν κατὰ μίαν ἐπικρατοῦσαν ποιότητα, quatuor quidem secundū vnam qualitatem excedentem. Perfectissimè.] Græcè, τελεώτατα aduerbialiter. nomina enim neutri generis nō rarò apud Græcos pro aduerbiis vsurpantur. Conuertendum igitur fuit perfectissimè, vel, vt Theodorus fecit, in plenum: vt scilicet is sit verborum Galeni sensus, Huiuscemodi naturæ in prædictis temporibus optime & pessimè quidem afficiuntur, perfectissimè, id est iuxta vtranq; qualitatem, atq; adeo, vt dixit Theodorus, in plenum. Mediocriter autem afficiuntur naturæ, quæ καθ' ἑτέραν, hoc est secundum alterutram qualitatem à temporibus vel iuuantur vel offendūtur. Sic enim Galeni verba interpretanda veniunt, & minime sicut Leonicenus fecit, quo uis modo ex temporibus, &c. Musa inepte admodum locum

Interpretis lapsus. — Musæ nec-

tatur inter pretatio. hunc Galeni ita est interpretatus: Perfectissimæ naturæ, id est quæ in sua perfectione sunt, in qua esse possunt. Neq; enim in Græco est τιλειότα[ται], sed τιλειότα[τα]. Non posse autem legi perfectissimæ, sequēs dictio, Huiuscemodi, abundè docet, quæ ad dictionē naturæ refertur: vt necessario sit legendū, Huiuscemodi naturæ perfectissimæ afficiuntur, &c. Quinetiam aduerbium μετρίως satis etiam monstrat, τιλειότα[τα] esse scribendū. vt omnia etiam Græca exemplaria habent. Omnibus itaque perspicuum est, Musæ explicationem absurditate non carere.

APHORISMVS III.

Τῶν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι. καὶ ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας καὶ χώρας, καὶ διαίτας.

Morborum alij ad alia tempora magis aut minus procliues sunt. Eodem modo & ætates ad tempora, loca, & victus rationes magis aut minus aptæ sunt.

IDem nunc de morbis & ætatibus docet Hippo. quod præcedenti Aphorismo de Naturis: nempe morbos & ætates magis aut minus esse procliues & habiles ad tempora, loca, & victus rationes. Sic enim vt verba hæc Hippocratis, εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι, interpretaremur, nobis commodius esse visum est, quum φύειν Græcis in bonis facilitatem & habilitatem, in malis procliuitatem significet. Morbi itaq; ad alia tempora magis, ad alia minus procliues sunt. Ad sibi quidem similia magis apti & procliues, quod in iis generētur ac conseruentur, vt biliosi ad æstatē, pituitosi ad hyemem. Ad contraria verò minus propensi sunt, quod in iis non nisi maximis à causis generentur, & quia in iis tanquā sibi contrariis soluantur ac dissipentur. Sic quidem pituitosi morbi ad æstatem minus sunt propensi, & biliosi ad hyemem. Pari ratione alij morbi ad alias regiones magis aut minns apti sunt. Ad similes quidē apti, quod in iis generentur & conseruentur: ad contrarias minus, quia in illis demoliuntur. Sic sanè calidi morbi ad calidas regiones propensi sunt, ad frigidas minus. Musa censet contrariā etiam interpretationē iam dictis posse accōmodari, nēpe quod morbi frigidi in calida regione bene afficiantur, quia in ea sanentur. Sed hæc

[Margin: φύειν.]

[Margin: Musæ interpretatio improbatur.]

hæc certè interpretatio non tantū dura eſt, verumetiā naturæ verbi πεφύκασι, & Galeno aduerſatur. Præterea morbi alij ad alias victus rationes magis aut minus ſunt apti. Ad ſimiles, quòd per eas procreentur ac conſeruentur apti: ad contrarias verò, quia per has demoliuntur inepti. Non prohibemus autē, vt quis πεφύκασι verbū interpretetur pro afficiuntur. nam tum verborum Hippocr. idem ſenſus erit: vt ſcilicet morbi alij in aliis temporibus, locis, & victus rationibus benè aut malè afficiantur. Quod de morbis dictū eſt, hoc etiam de ætatibus verè dici poteſt. Sunt enim hæ ad tempora alia magis aut minus aptæ. Ad ſimilia quidē tēpora ineptę, cōtrà ad cōtraria aptiores ſunt. Nam in Comm. etiam ſuis teſtatur Gal. calidæ ætates in frigidis temporibus melius degunt, magiſq; ſanæ ſunt: in calidioribus autē frigidæ. Sic iuuenes rectius in frigidis; ſenes contrà in calidis temporibus valent. Quod de locis etiam verè dixeris. Victus denique rationes ſimiles ætates malè afficiunt, vt calidior iuuenes, frigidior ſenes. Contrariæ verò bene, vt frigidior iuuenes, contrà ſeniores calidior. Idq; verum erit de ætatibus nō tēperatis. nam temperatæ, vt Gal. etiā in Comm. teſtatur, ſimilibus tēporibus, locis, & victus rationibus bene afficiūtur. Atqui hic nobis quiſpiā obtrudet puerilē ætatē, quæ cum ſit per exceſſum humida, & nequaquam tēperata, ſimilem tamen & minimè contrariā victus rationē requirit, Hipp. etiā ipſo teſte, qui in ſectione 1. ſic ſcriptum reliquit. Victus humidus omnibus febricitātibus prodeſt, maxime vero pueris. Cui ita reſpondendū erit, pueris quidem conferre victus rationem ſimilem, atq; adeò humidam, nō obſtante ꝙ plus humiditatis habeant, quàm ſalubris habitus poſtulat: quia ſi eos ſiccaueris, ne ſubinde creſcant prohibueris, quū in alio tēperamento corpora increſcere nequeant. Quod diſertè Gal. etiam Comm. 7. in librum Hippocr. de Victu ſalubri teſtatur, vbi inter cætera ſic ſcriptum reliquit, τὸ μέντοι σῶμα τῶν παιδίων εἰ καὶ πλεῖον ὡς πρὸς ὑγιεινὴν ἕξιν ἔχοι τὸ ὑγρὸν, ὅμως οὐ χρὴ ξηραίνειν, ἀναυξῆ γὰρ αὐτὰ ποιήσομεν. Præterea lib. 1. de Tuenda ſanit. cap. 6. idem Galen. ita ſcribit, Puellis humida conuenit victus ratio, vt qui cæteris ætatibus temperamento ſint humidiore, & quibus ea ætas non morbus, ſecundum naturam ſit, ideóque iis maximè eſt vtile, quod planè ſimillimum. Cæterùm florenti ætati, ſeu iuuentuti, quoniam plus iuſto calidior eſt, quòd ſiccior,

contr

[Margin notes: πεφύκασι — Aetates. — Obiectio. — 1. Aph. 16. — Reſpōſio. — Pueris cur ſimilis victus ratio conferat.]

contrariis, vt Galenus quoque loco iam citato docet, victus rationibus vti confert: quemadmodum etiam ei quæ declinans nominatur, & senectus: humectare enim & calefacere senum corporis solidas partes decet, vt copiosius Gal. lib. 5. de Tuenda sanit. monstrat. Quid multa? posterioribus tribus ætatibus non conuenit plane similis victus ratio, ne scilicet intemperies earum, que adhuc intra sanitatis limites hæret, per planè similia aucta, in morbosam abeat.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Exordinato quodam interpretandi, &c.] Græcè ἀτακτότερον ἑρμηνεῦσαι μοὶ δοκεῖ τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ὁ Ἱπποκράτης, inordinatius mihi hunc aphorismum Hippocr. elocutus esse videtur. Vt ad generationem.] Hic inserenda venit dictio Quidem, quam interpres statim post vocabulum Tēpora posuit. Græca enim ita habent, νόσοι μὲν οὖν σὺ πεφύκασι πρὸς ὥρας, ὡς μὲν γίνεσιν αἱ ὅμοιαι, Morbi igitur ad tempora magis procliues sunt, quatenus ad generationem quidem attinet, similes. Illius Aphorismi.] Qui est sectionis secundæ Aphor. 34. Nam calidiores.] scilicet morbi & ætates, ad frigidiores, scilicet victus rationes. Cræcè enim est, πρὸς τὰς ψυχροτέρας, videlicet διαίτας. Vel conuertendum erat ad frigidiora, vt referret quod paulo antè præcessit: nempe victus genera: quemadmodum infrà fecit, ita conuertens: contrarij quidem ad contraria, scilicet victus genera. Quippe in Græcis est, αἱ μὲν ἐναντίαι πρὸς τὰς ἐναντίας, nimirum διαίτας.

APHORISMVS IIII.

Ἐν τῇσι ὥρῃσιν, ὅταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης ὅτε μὲν θάλπος, ὅτε δὲ ψῦχος γένηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή.

Per tempora quando eodē die modo quidem æstus, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.

HAec sententia ad eam artis partem quæ prædicit futura, pertinet. Quippe autumnales morbos futuros esse docet, quando in temporibus anni eodem die modo calor, modo frigus fuerit. Accidit nanque interdum, vt in aurora & sole oriente frigus infestet, mox meridie æstus, vesperi rursus algor. Quod vbi contigerit, autumnales morbos expectabis. Sunt autem autumnales morbi, qui inæquales sunt & inconstantes,

Autūnales morbi.

ſtantes, malíque iudicij. Nam vt infrà ait Hippo. inconſtantibus temporibus inconſtantes & mali iudicij morbi fiunt. Autumnum autem eſſe inæqualem in altera oppoſitione, in explicatione Aphoriſmi ſecundi huius ſectionis eſt dictum, & idipſum lib. 1. de Temper. cap. 4. diſertè Galen. teſtatur. Quum itaque calor dilatet ac laxet corporis noſtri meatus, frigus ſubinde conſtringat, calor iterum dilatet, neceſſe ob crebras iſtas mutationes varie corpus ipſum affici, & fieri morbos etiam inæquales & inconſtantis iudicij, ſi in aliquo anni tempore crebro eodem die nunc æſtus nunc frigus fuerit, vt paulo pòſt in enarratione Apho. 8. latius dicemus.

Aphor. 8. Autũnus inæqualis.

ANNOT. IN GAL. COMMENT.

Cum ratione fit hoc.] Græcè, Εὐλόγως, meritò hoc fit. Neque enim appellationes.] Hanc ſententiam ad verbum repetit Gal. lib. 2. de Criſib. cap. 4. Vbi etiam præſentem Hipp. Aphoriſmum citat. Ad eum itaque locum lectorem ablegamus.

APHORISMVS V.

Νότοι βαρυήκοοι, ἀχλυώδεες, καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοὶ, ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσιν πάσχουσιν. ἢν δὲ βόρειον ᾖ, βῆχες, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραὶ, δυσουρίαι φρικώδεες, ὀδύναι πλευρέων, στηθέων. ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

Auſtri auditum hebetant, caliginem obducunt, capitis grauitatem efficiunt, pigros reddunt, & languidos. Vbi ita praualuerit tempeſtas, huiuſcemodi in morbis patiuntur. Sin aquilonia fuerit conſtitutio, tuſſes, faucium aſperitates, alui duræ, difficultates vrinæ, horrores, laterum & pectoris dolores fiunt. Quando hæc tempeſtas praualuerit, talia in morbis expectare oportet.

QVod ſuprà generatim dixit, ventorum mutationes magnum habere momentum in procreandis morbis aliíſque corporis malis, idipſum nunc ſpeciatim auſtri & aquilonis exemplo docet atque confirmat. Auſter autem ventus Latinis nulla alia de cauſa ſic nominatus videtur, quàm ab hauriendis

riendis aquis. est enim humidus admodum. Hinc est quod Græci etiam illum ab humiditate, quæ ipsis νοτὶς dicitur, νότον appellauerint. Quum itaque auster sit natura calidus & humidus, ac magna ex parte pluuias & tempestates adferat, nihil mirum quod auditum hebetet, vt qui sua humiditate τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα ἀποσβέννυσι, quemadmodum Philotheus ait, hoc est, sensuum instrumenta impleat & obtundat. Fieri quoque haud potest vt per aërem, qui auditus medium est, soni rectè percipiantur, nisi purus ac minimè caliginosus fuerit. Quod de auditu dixit Hippocr. id quoque de reliquis sensibus intelligēdum venit. Vt enim humiditas eos hebetat & obtundit, sic contrà siccitas robustiores reddit. Hinc est quòd Gal. ca. 16. artis medicæ sensuum acrimoniam & perspicuitatem sicciores cerebri esse indicium scribat. Cæterum vox ἀχλυώδεις bifariam interpretari potest: Primum, vt ad austros ipsos referamus, qui caliginem aëris efficiunt. Nemo enim est qui nesciat, iis flantib. aërem fieri turbulentum, crassum, caliginosum, & tenebrosum. Secundo, vt ad oculos ipsos potius referamus hanc vocem, qui flantibus austris caliginosi redduntur, minúsque acutè vident. Vt enim reliqua omnia sensuum instrumenta, vt paulo antè est à nobis commemoratum, non satis probè suo funguntur munere: sic etiam oculi ipsi ab austro caliginem quandam contrahunt. Atque hæc interpretatio priori melior existit, quod in primis testatur Gale. lib. 1. Epid.

„ Comm. 8. vbi sic scriptum reliquit, Vt hæc caput aggrauant,
„ pigros & languidos reddunt, ad ea quæ ab austro efficiuntur
„ in corporibus nostris planè referuntur: ita etiam censendum est, caliginosum esse dictum, vt scilicet indicet ea quæ ab illo in nobis coaceruetur, non aëris caliginem. Capitis etiam grauitatem austri efficere solent, propterea quòd hoc ipsum nimia humiditate compleant. Pigros reddunt, quod cerebrum humectent, eóque humectato nerui quoque multa humiditate expleantur, vt necesse sit subinde in omnib. motibus voluntariis pigritiam sequi, quemadmodum in Comm. fusius Gale. docet. Languidos reddunt: sic enim vocem διαλυτικοὶ interpretari, Celsum secuti, maluimus, quàm dissoluentes. Is enim lib. 6. ca. 1. ita hanc Hippocr. sententiam reddidit, Auster aures hebetat, sensus tardat, capitis dolores mouet, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Languidos autem ideo reddunt,

[Margin notes: νότος. Auster. — Auditū hebetat. — Caliginé obducit. ἀχλυώδεις — Capitis grauitaté efficit. — Pigros facit. — Lāguidos reddit. — διαλυτικοί.]

dunt, quod corporis partes omnes, neruos potissimum, relaxent. Non autem temere post hæc subiecit Hippocrates, quando tempestas ita præualuerit, huiuscemodi scilicet symptomata patiuntur. Nam per hoc verbum δυναστέυῃ, manifeste significat se loqui de austris longo tempore perdurantibus. Cuius rei testis est Gale.lib.1. Epid.tempestate 1.Comm.1.qui scribit Hippocratem per id verbum disertè innuere, se loqui de vehementib.austris, & longo tempore perdurantibus. Nisi enim vehementes essent, & longo tempore durarent, cæteris ventis præualere ac dominari haud possent. Quare nihil impedit, quin interim alius etiam ventus spiret, modo auster ventis omnibus aliis crebrius flet, vehementiórque fit, atque adeò præualeat. Sunt tamen quædam exemplaria quæ non ἔτος, sed ἔτος habent. Et tum is sensus erit: Si iste, videlicet auster præualuerit, &c. Atque hæc de austrina constitutione dixisse satis sit. Altera huius sententiæ pars aquiloniam nobis proponit constitutionem.inquit enim Hippocr. Sin aquilonia fuerit constitutio, tempestásue. βόρειον enim refert τὸ κατάστημα, hoc est si aquilo ventus, qui natura frigidus & siccus est, cæteris vehementior & crebrior ventis fuerit, primum tusses fiunt, quod scilicet tum frigidus inspiretur aer, quia asperam arteriam aliáque instrumenta inspirationi seruientia, Gal.li. 2. de Sympt.causis cap.6.teste, lædit. Porro hoc loco Musa non recte interpretatur Hippocr. eo quòd illum asserat loqui non de tussi quæ ex intẽperie fit frigida, sed potius de ea quæ fit propter destillantes è capite in thoracem humores. Nam constat illa non fieri, nisi austrina constitutio præcesserit. Hip.autem hoc in apho. simpliciter & absolutè quid aquilonia constitutio malorum pariat, docet, non respiciens ad eas quæ præcedunt aut sequuntur aeris constitutiones, vt in sequentib. aliquot apho.nempe 11.12. 13. & 14. faciet. Accedit quod in tussi, quæ nascitur ex intemperie frigida, Galeno loco paulo antè citato teste, nihil expuatur: in ea vero quæ ex compressione fit humiditatum, quæ in capite sunt, plurimum. Quare cum simpliciter quid malorum pariat aquilo, hoc loco Hippoc.exponat, de tussi quæ ex frigida intemperie fit, loqui tantum putemus, vt in qua etiam nihil prorsus expuatur. Faucium autem asperitates aquilo facit non alia de causa, nisi quod aer inspiratus faucibus, vtpote loco qui præiacet gulæ & gutturi, primum occurrens

Si præualuerint. δυναστέυειν.

Aquilo parit tusses.

Musæ interpretatio improbatur.

Faucium asperitates.

Fauces quid.

τραχύνειν. rens eas inæqualiter deſiccat, atque adeò exaſperat. Neque enim τραχύνειν Galen.lib.4.Simpl.cap.6.aliter interpretatur, quàm ἀνωμάλως ξηραίνειν. Proinde quemadmodum ab acerbo ſapore, qui frigidus & ſiccus eſt, lingua contrahitur, ſiccatur, & exaſperatur: ita etiam ab aquilone, cui idem eſt, vt diximus, temperamentum, fauces. Notandum autem, Hippocratem ſimpliciter dicere φάρυγγες, quare aliquid ſubaudiendum erit, nempe, vt Galen.etiam in Comm.teſtatur, πάσχουσι, hoc eſt patiuntur. Quod etiam è Celſo ſatis liquet, qui lib.2. cap. 1. locum hunc Hippocratis ita conuertit: Ex tempeſtatibus aquilo tuſsim mouet, fauces exaſperat. Cæterum φάρυγγα hic ſignificare fauces, Gale.abunde in Comment. docet, qui hac voce in fœminino vſus genere dixit, τὴν τραχύτητα τῆς φάρυγγος. & iterum, αἱ φάρυγγες. In fœminino autem genere vſurpatam hanc vocem ſignificare fauces, alibi demonſtrauimus. Mirum itaque cur Muſa contra Gale. & Celſi ſententiam fauces hic guttur potius, quàm fauces ſignificare temerè contenderit. Cur verò aquilo aluum duram, hoc eſt dura excernentem, efficiat, Galen.in Comment.ſuis expoſuit. Celſus maluit conuertere, ventrē aſtringit: nec ineptè, quandoquidē qui dura excernunt, magna etiā ex parte, ventre ſunt adſtricto. Quare vrinæ difficultatem pariat aquilonia conſtitutio, Gale. in Comm. docet. Aquilonem autem horrorē excitare, ſic enim φρικώδεας conuertit Celſus, cum ſit admodū frigidus, nō eſt mirum, φρικώδεας itaque refert τὸ κατάστημα βόρειον, hoc eſt horrida exiſtit aquilonia conſtitutio. Quid autem ſit horror copioſè monſtrat lib. 10. Therap.method.cap.4. Et lib.2.de Sympt.cap.7.Galen. Laterum & thoracis dolores quare fiant aquilone flāte, in Comm. quoque ſuis Gal.indicauit, vt non ſit opus nos referre: Pars autem quæ á Græcis στῆθος, à Latinis verò pectus dicitur, pro toto, Gale.etiam teſte, thorace hoc loco vſurpatur: qui in ſe complectitur, quicquid vtrinque à coſtis circunſcribitur. Quando itaque aquilonia tempeſtas præualuerit, hoc eſt aquilo vehementior & crebrior cæteris ventis fuerit, talia in morbis, non quidem fientibus, vt cenſet Muſa, ſymptomata, ſed iam factis expectare oportet. Fientes enim morbos non ſequuntur ſymptomata, quod non ſint affectus, id eſt ex numero eorum quæ per ſe manent & conſiſtunt, neque lædant actiones. Si actiones non lædunt, igitur nec eos conſequuntur ſymptomata, quæ ſunt

[Margin notes: φάρυγγες. — Muſæ erratum. — Aluus dura. — Vrinę difficultas. — Horrores. — φρικώδεας. — Laterū & thoracis dolores. — Thorax. — Muſa notatur. — Affectus.]

sunt functionum noxæ, vt alibi copiosius demonstrauimus.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Causam autem adscribens ob quã, &c.] Musa in hoc explicando loco se mirificè torquet, nec tamen verborum Gal. sensum satis assequitur. Quare vt hunc planius enarremus, primũ sciendum, Græcè sic legi, τὴν δὲ αἰτίαν προσγράψας, causam autẽ hęc adscribens, hoc est iis verbis, quãdo iste præualuerit, &c. Quibus vtrique verbis Gale. innuere vult, Hippocratem per hæc verba reddidisse causam eius quod fit, hoc est cur auditus hebetetur, caliginosi oculi fiant: horũ enim omniũ nulla alia est causa, nisi quia austrina constitutio præualuit. Quocirca nõ est quod Gal. velit Hippocratẽ, vt Musa putat, causam adscripsisse, propter quã vbi auster præualuerit, talia in morbis symptomata patiantur: sed potius eius quod fit, hoc est cur auditus hebetetur, &c. Vult itaque Gale. Hippocratem primũ declarasse ac manifestasse id quod fit, quòd scilicet auditus hebetetur, oculi caliginosi fiant, caput grauetur, &c. Dein eius rei causam quod nimirũ auster cæteris ventis præualeat. Proinde sic rectius, mea quidẽ sententia, Galeni verba legerentur, τὴν δ' αἰτίαν ταῦτα προσγράψας, causam autẽ significauit hæc adscribẽs, vel ita, τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ προσέγραψε, causam vero eius quod fit adscripsit: iis scilicet verbis, vbi hæc tempestas præualuerit, &c. vt αὐτοῦ refeferat τοῦ γινομένου, & προσέγραψε præcedenti verbo ἐδήλωσε respondeat. Nunc itaq; palam fit hæc verba, Ob quam, in contextu posita, esse prorsus expungenda. Dissolutũ,] Græcè, διαλελυμένον, languidum, vt in explicatione huius sententiæ diximus. Inquit inferius.] Aphoris. videlicet 17. huius sectionis.

Paulo post.] Aphorismo nimirũ 22. Est enim exanguis.] Adiiciendum, & frigida. Græcè enim sic legitur, ἄναιμός τε γάρ ἐστι καὶ ψυχρά. Consentaneæ videlicet aëris, &c.] Græcè, ὡς διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀπολαυθῆ κρᾶσιν, quòd propter ambientis eueniat temperaturam, frigidam nimirũ, quæ horrore vt concutiantur homines efficit.

APHORISMVS VI.

Ὁκόταν θέρος γένηται ἦρι ὅμοιον, ἱδρῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πολλοὺς προσδέχεσθαι χρή.

Quando æstas fit similis veri, sudores in febribus

Musa Galeni locũ non satis intellexit.

copiosos expectare oportet.

QVum Hippocrates, quid malorũ auster & aquilo venti præualentes pariant præcedẽti exposuerit Aphorismo, nunc quid temporũ anni mutationes consequatur, docet. Atque pertinet hæc Hippo. sententia ad præsagiendi artem, vt omnes fere huius sectionis aliæ: quippe qua ratione febres in ea æstate quæ veri similis est, finiantur, indicat. Fit autem æstas veri similis, Gal. in Comment. teste, quum σύμμετρον τῇ κράσει, temperatura, cõmoderata fuerit. Est enim ver si per se æstimetur, temperatum, vt idẽ Gal. noster lib. 1. de Tẽper. cap. 4. copiose & disertè mõstrat. Quod etiã nos multis ca. 9. nostri Compendij demonstrauimus. Non est autem mirum, quòd multi ac copiosi sudores in febribus fiant, vbi æstas fit veri similis, hoc est tẽperata fuerit. Nam tunc moderato suo calore, perinde atq; in vere accidere solet, Gal. infra Comm. 20. teste, humiditates corporis ad cutẽ trahit, non autẽ per modũ vaporis discutit: quare merito vniuersa humiditas in febriũ iudiciis excreta, sudores efficit. Non autẽ in febrium tantũ iudicationibus, verũ etiam aliorum morborũ qui sudore finiuntur, Gal. in Comm. quoque teste, qui ait, ἐν ταῖς τῶν νόσων κρίσεσι, sudores affatim excretos expectare in æstate oportet. Febrium vero tantum meminit Hippocr. quòd scilicet sudores, vt testatur Gal. lib. 3. de Crisib. cap. 5. omnibus febribus, præcipue autem ardentibus proprij sint.

Aestasque veri similis. Ver temperatum. In æstate temperata cur multi sudores in febribus. Cur febrium tãtum meminit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Quod aliqua humiditas.] Addendũ est, superuacua. Græce enim est, ὅτ' αὐτὸν το περιέχεσθαι τινὰ ὑγρότητα περιττὴν ἐν τῷ σώματι, neque absque hoc ꝙ aliqua superuacua humiditas in corpore contineatur. Et sanè necessariò additur, superuacua: quòd nullo nõ tempore humiditates bonæ, atq; ad corporis alimoniã necessariæ in corpore cõtineantur. Horũ vero alterũ.] scilicet calor ambiẽtis, est in ęstate: alterũ verò, humiditas nimirũ superuacua in corpore hyeme, autumno verò neutrũ, quia nõ calor ambientis in eo esse potest, quũ in calóre & frigore sit inæqualis: neq; humiditas, quia per excessum siccus est. Vere autẽ vtrũque.] Ex hoc loco imperiti quidam colligũt, ver esse calidũ & humidũ, atque adeò sibi pugnare ac cõtradicere Galenũ asserunt, vt qui paulo ante ver esse temperatũ dixerit, nunc vero calidũ & humidũ, eo quòd dicat

Obiectio.

dicat vtrunque, calidum videlicet & humidum, esse in vere. Quod si igitur, inquiunt, calidū & humidū est ver, vt sit temperatū fieri nō potest. Quippe, vt metipse Gal. lib. 1. de Temper. cap. 4. testatur, omniū aëris temperamentorū pessimum existit, id quod calidum & humidū est. Atqui si rectè Galeni verba expendere voluissent, longè aliud quàm ipsi finxerunt hūc ipsum sensisse, haud dubie animaduertissent. *Obiectionis dissolutio.* Neq; enim quòd illi putant, hoc loco Gal. asserit, ver esse calidū & humidū: *Ver nō est calidū & humidū.* sed inquit: ἄμφω δ' ἐν τῷ ἦρι, ambo autē in vere sunt. Refert autē hæc dictio ambo, ea de quibus anteà sermonē habuit. Non sunt autem alia nisi calor ambientis, & redundans, seu perspicua in corpore humiditas. Ambo igitur, calor scilicet aëris, & redundantes humores corporis, in vere sunt. Calorē vero aëris esse in vere, palā testatur Gale. qui Com. 20. huius sect. ita scriptū reliquit: κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἡ ἐκ τοῦ περιέχοντος θερμασία χέουσα τοὺς χυμοὺς ἐξάγει πρὸς τὸ δέρμα, verno tēpore ambientis calor fundens humores, ad cutem educit. Porro humiditatē superuacuā veris tempore in corpore esse propter hyemem antecedentem, quæ eandem coaceruauit, non mirū est: quippe cōstat hyemem esse humidā. Verum aduersus ea quæ nunc diximus, ita subinde instabunt: *Alia obiectio.* Gal. palam asserit, vt tu quoque fateris, ambientem verno tēpore esse calidū: calidū vero excessum, Galeno lib. 1. de Temper. ca. 4. autore, significat: igitur effugere nō poteris, quin ver haud esse temperatum, concedas. *Respōsio.* Quibus vicissim sic respondemus, Quū calidū sit vox ὁμώνυμος, multáq; significet, cauendū vnicè erit, ne nobis homonymia imponat. Quod faciemus, si diligēter de eius significationibus, quæ quidē vt iam dictū est, variæ sunt, distinxerimus. Nam calidū, Gal. lib. 3. de Symplic. medic. facult. ca. 11. autore, id subinde appellamus, quod est mediocriter tēperatum: sicut balneū quod est eiusmodi, ac potionem. *Calidi variæ acceptiones.* Sic etiā vocamus id quod à tēperato nō multum deficit. Adhæc quoque, quicquid calidius est, ita nominamus. Quum itaque calidū ver à Galeno appellatur, *Ver quō calidum à Gale. dicatur.* calidū in prima eius significatione vsurpatur, idémq; quod temperatū significat. Aut si ad finē veris respexeris, qui parum ad caliditatē declinat, nihil prohibet quin in altera significatione calidū vsurpasse dicas. Nam ita nihilominus ver temperatū erit, quandoquidem declinatio hæc excessus nomine non censeatur,

quum ἀκρασίας & mediocritatis latitudinem nondũ exce-dat, vt copiose lib.1. de Tuenda sanit. cap.4. ostendit. Tamen quum ita loquimur, exquisita nominũ appellatione nõ vti-mur. Si enim exquisitè loqueremur, quemadmodum etiam Gal. lib.3. simpl. cap.11. testatur, quod symmetrum est, non calidum, sed temperatum nuncuparemus. Quod vero ab illius recederet modo, si ad calidius quidẽ immoderatione sua accederet, tum plus, tum minus calidum. Sed vt tandem rem in pauca contrahamus, quum ver sit temperatum, vbi per se, sicut debet, æstimetur, atque adeò in hoc ipso sit aëris calor moderatus, fit vt nunc simpliciter temperatum, nunc etiam calidum dicatur, perinde atque balneũ aquæ dulcis. Tota igitur simul humiditas, &c.] Græcè, ἀθρόως οὖν ἐν τοῖς τῶν νόσων κρίσεσι τὸ ὑγρὸν ἅπαν ἐκκρινόμενον. Vniuersa igitur humiditas in morborum iudiciis confertim expulsa, &c.

Symmetrũ est temperatum.

APHORISMVS VII.

Ἐν τοῖσιν αὐχμοῖσι πυρετοὶ ὀξέες γίνονται, καὶ ἢν μὲν ἐπὶ πλέον ἢ τὸ ἔτος τοιοῦτον ἐὸν, οἵην τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

Per siccitates febres acutæ fiunt. Et siquidem annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecit constitutionem, morbos quoque tales, magna ex parte, expectare oportet.

AD prædicendi artẽ hæc sententia pertinet, in qua Hippocrates docet, quòd tales magna ex parte morbi generentur, qualis temporis aut totius anni fuerit constitutio. Inquit enim, in siccitatibus, vt conuertit Celsus lib.2. cap.1. vel, vt nos interpretati sumus, per siccitates, quos αὐχμὸς vocauit Hippocrates fiunt febres acutæ. Per siccitates vero intelligere oportet tempora plus iusto sicciora, quod ex Philotheo ipso satis liquet, qui hoc ipsum αὐχμὸν significare, in hunc modum scribens tradit: αὐχμὸν καλεῖ Ἱπποκράτης τὴν ξηρότητα, τὴν πέρα τοῦ μετρίου, Quod Gal. etiam confirmat, qui lib.1. Epid. constit.1. Comm.4. sic scriptũ reliquit: τὴν ξηρότη

Siccitates. αὐχμὸς.

ξηροτέραν τοῦ προσήκοντος κατάστασιν, αὐχμὸν ὀνόμασε μὲν οὐ πάνυ συνήθως. εἰώθαμεν γὰρ οὐ τὴν ἁπλῶς ξηροτέραν, ἀλλὰ τὴν ἄκρως ξηρὰν ὀνομάζειν οὕτως. His enim verbis disertè significat, Hippocratem præter aliorũ morem, constitutionem plus iusto sicciorem nominasse αὐχμὸν, cum cæteri sic appellare cõsueuerint eam quæ summè sicca est, nõ quæ simpliciter siccior.

Per acutas autem febres, quæ cito desinunt, & grauia habent symptomata, accipiendæ. Hæ vero in siccioribus tẽporibus ideo fiunt, quia siccitas humores efficit biliosos, qui subinde febres pariunt acutas. Atque hæc pro intelligenda prima huius Aphorismi parte sufficere censemus. Ad alteram itaque accedamus, in qua ait: Quod si vero vniuersus annus magna ex parte talis, hoc est siccus fuerit, qualẽ fecit constitutionẽ, tales etiã magna ex parte morbos expectare oportet. Quibus verbis innuit Hipp. anni constitutionibus respondere morbos, vt si anni constitutio sicca fuerit, siccos ac biliosos, atque adeò acutos morbos fieri necesse sit. Contrà si humida sit anni constitutio, humidos etiam pituitosos & longos morbos pariet. Non autem temerè dictum est ab Hipp. si annus magna ex parte talis fuerit: quia vix fieri potest vt vniuersus annus siccus sit, ita vt non aliquando etiam pluuiæ interueniant. sufficit itaque, vt magna ex parte talis sit: hoc est, vt siccitas humiditati præualeat. Ita non ab re etiam dixit, tales magna ex parte morbos expectare oportet. Solent enim & alia morborum genera præter hæc quæ constitutioni præualenti conueniunt, ingruere: at rarius. Quare magna ex parte morbi, qui accidunt, constitutioni anni respondent. Repetitur hæc altera Aphorismi pars in libro Hipp. de Humorib. iis verbis, ἢν μὲν ἐπὶ πλέων τὸ ἔτος τοιοῦτο ἔῃ, οἵην τὴν κατάστασιν ἐποίησε, ἐπὶ πλεῖον, καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα.

Acutæ febres.

Magna ex parte.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Paulo pòst.] Nempe Aphoris. 15. huius sectionis. Constitutionum anni.] Adiiciendũ, quod in totum dixerim. Græcè enim est, τῶν δὲ καταστάσιων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον. οἱ μὲν αὐχμοὶ, &c. His adiungens.] Scilicet. 16. Aphorismum huius sectionis tertiæ. Cætera sunt clara.

APHORISMVS VIII.

Ἐν τοῖσι καθεστῶσι καιροῖσιν, ἢν ὡραίως τὰ ὡραῖα ἀπο-

διδωσιν, ἀσφαλέες καὶ εὐκρινέες αἱ νοῦσοι γίνονται. ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι.

In moderatis temporibus, quum tempestiua fiũt tempestiuè, morbi stabiles & boni iudicij accidunt. In immoderatis autem, instabiles, & mali iudicij.

DOcet hoc in loco Hippoc. quibus anni temporib. morbi stabiles & boni iudicij fiant, & quibus item instabiles & mali iudicij. In moderatis enim temporibus, quos ipse καθεστῶτας vocat, si quæuis tẽpestiuè & cõuenienti tempore fiant, stabiles & synceri morbi oriuntur. Καθεστῶτας verò καιρὸς, Galen. in Commen. teste, Hippocr. appellat tempora, quæ ordine quodam suam seruãt temperaturam. Seruant autem suam temperaturam, quum in qualitatibus suis non admodum excedunt, veluti vbi autumnus non fuerit valdè siccus, sed, vt Hippo. ait, aquæ etiam descendunt: hyems non admodum frigida, neq; valde sicca, sed mediocritatem seruet. Quare hęc tempora commodissimè moderata dicuntur vt merito antiqui interpretis conuersio, qui reddidit, in moderatis temporibus, reliquis sit pręferenda. Est enim Græcis καθίστημι interdum, idem quod moderor. Hæc etiã interpretatio aptissimè cum iis quæ Galen. in suis Comment. ex libello Hippo. de Aëre, aquis & locis affert, quadrare videtur. Cæterum ὡραῖα hoc loco Hippocrates vocat tempestiua, id est, quæ opportune & suo tempore fiunt. vt sit sensus. Si in moderatis temporibus omnia, siderum scilicet ortus & occasus, pluuia, serenitas, & venti, opportunè ac suo tempore fiant, morbi ἀσφαλεῖς, hoc est stabiles, quieti, constantésue & εὐκρινεῖς, id est faciles & synceri futuri sunt. Quare diceret, morbi qui in iis temporibus accidunt, non erunt inæquales & varij, vt sunt autumnales, sed constantes, synceri & puri. Non ineptè etiam quis interpretabitur εὐκρινεῖς, boni iudicij. Nam vt Phauorinus testatur, εὐκρινὴς Græcis συνήθως μὲν ὁ ἐξ ἀρρωστίας ὑγιάνας, consueto more dicitur qui à morbo leuatus est. Eiúsque rei rationem subiungit, inquiens, λέγεται δὲ διὰ τὸ εὖ κεκρίσθαι, sic autem dicitur propterea quod sit bene iudicatus. Nemo enim à morbo liberatur, nisi bona iudicatio præcesserit. Significat vero εὐκρινὴς, eodem autore, etiam τὸ εὐχερὲς καὶ καθαρὸν

Marginalia: καθεστῶτες καιροί. — Quãdo tẽpora seruant suam naturam. — Moderata tempora. — καθίστημι. — ὡραῖα. — ἀσφαλεῖς. εὐκρινεῖς. — εὐκρινής.

καὶ σαφὴς, id est facile, syncerum & manifestum. Ita vt Musa hoc loco non recte contendat εὐκρινέστατον (sic enim aliqui codices Hip. habent, pro εὐκρινέες) haud significare facillimum. Quanquam vero parum referre videtur εὐκρινέας synceros, faciles, aut boni iudicij interpretemur: sunt enim synceri omnes morbi, etiã boni iudicij, tamen mea sententia, rectius hic legeretur εὔκριτοι, id est boni iudicij. quod aliis etiam in in locis Hippo. huic dictioni δύσκριτον, cuius in hoc quoque Aphorismo mentio fit, εὔκριτον opponit, vt in 1. sectiõe aphor. 12. vbi inquit, καὶ εὔκριτα καὶ δύσκριτα. Non est autem mirum, in temporibus moderatis, constãtes & boni iudicij morbos fieri: quippe tum natura & facultas robustę sunt, faciléq; morbi stabilis causas demoliuntur. Porro in temporibus immoderatis, sic enim vox ἀκατάστατοι interpretari debet, quod ἀκαταστασία Græcis sit seditio, in qua quidem nihil moderatũ existit: sed omnia turbata, morbi instabiles, inquieti, turbarũq; pleni, & δύσκριτοι, hoc est mali iudicij: sic enim Gal. interpretatur dicens δυσκρίτους τουτέστι κακοκρίτους. Musa tamen contra Galeni mẽtem δύσκριτοι difficiles interpretatur, non animaduertẽs δυς plane opponi τῷ εὖ, & morbos dici δυσκρίτους, quod cũ periculosis & grauibus symptomatis iudicentur, vt latius in Commen. suis, & infra sect. 4. Com. 29. docet Galen. Quinetiã Phauorinus disertè δυς significare idem quod κακῶς scribit. Cum itaq; ἀκατάστατοι καιροὶ sint tẽpora immoderata, suásq; temperaturas non seruantia, atq; adeo talia in quibus nihil ordine & opportune fit, nihil mirũ morbos etiã in iis accidentes esse instabiles & mali iudicij. Repetitur hic aphorismus ad verbũ ferè lib. 2. Epid. sect. 1. ab Hipp. qui ait, ἐν τοῖσι καθεστῶσι καιροῖσι ἢν ὡραίως τὰ ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, εὐσταθέες καὶ εὐκρινέστατοι αἱ νοῦσοι. ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι. Sic enim legendus hic Hippocrat. locus erit, qui in omnibus Gæcis exemplaribus, & eo potissimum quod ex Frobeniana officina prodiit, mire deprauatus est.

Musa. | ἀκαταστασία. | δύσκριτοι Musa. | ἀκατάστατοι καιροί. | Exemplar Hip. Frobenianum mire deprauatum.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In libro de aqua, aëre, &c.] Hic locus qui impræsentiarũ à Gal. citatur, nusquã in Græco Hippocratis codice excuso reperitur, ita vt facile quipiã hic Gal. nostrũ de memorię lapsu insimulare posset, nisi constaret eum libellum græcũ qui hodie sub titulo de aëre, aquis & locis circũfert in multis locis

Lib. græcus Hipp.

de aëre, aquis & locis, non est integer.

esse mutilum & decurtatũ, quod tamẽ à paucis, quod sciam, adhuc est animaduersum. Esse autem hunc locum, cuius hic meminit Gal. in libello Hippocratis perscriptũ, ex Latina antiqui interpretis conuersione abundè liquet, qui eũ quidẽ „ iis reddidit verbis: Si enim ortus & occasus stellarum prout „ debet fuerit, & in autumno aquæ multæ, in hyeme vero pau„ cę, neq; serena neq; frigida plus opportuno: vere quoq; & ęstate aquarũ contemperantia, annũ sanum atq; saluberrimum necesse est esse. Quæ sane interpretis verba per omnia respõdẽt verbis Hipp. à Galeno in Commen. productis. Quapropter, vt libellũ græcũ Hipp. in omnibus excusis codicibus, quãdoquidẽ in nullo eorũ reperiat̃, esse decurtatũ fateamur oportet. Quæ autẽ in hoc libello desiderãtur, ea perperã ab imperito quodã librario adiecta sunt libro alteri Hip. quẽ ille de vulnerib. capitis inscripsit, in quo hic apho. ad verbum ita habetur. περὶ δ' ἐτῶν ὧδε ἄν τις ἐνθυμεόμενος διαγινώσκῃ, ὁποῖόν τι μέλλοι ἔσεσθαι τὸ ἔτος εἴτε νοσερὸν, εἴτε ὑγιεινόν. ἢν μὲν γὰρ κατὰ λόγον γίνηται τὰ σημεῖα ταῦτ' ἐπὶ τοῖς ἄστροισι δύνουσί τε καὶ ἐπιτέλλουσιν, ἤν τε τῷ μετοπώρῳ ἢν ὕδατα γίνηται, καὶ ὁ χειμὼν μέτριος, καὶ μήτε λίην εὔδιος, μήτε ὑπερβάλλων τὸν καιρὸν τῷ ψύχει, ἔν τε τῷ ἦρι ὕδατα γίνηται ὡραῖα, καὶ ἐν τῷ θέρει οὕτω τὸ ἔτος ὑγιεινότατον εἰκὸς εἶναι. De temporibus vero anni vtiq; quis mentem adhibens, sanus ne an morbosus futurus sit, ita dignoscat. Quippe si rite & cõueniẽter signa hæc per ortus & occasus siderũ fiãt, siq; in autumno pluat, & hyẽs mediocris fuerit, neq; admodũ sicca, neq; frigida præter modum, si deniq; vere & æstate pluat tempestiuè, sic annum par est sanissimum fore. Vbi animaduertendum erit, nos εὔδιος contra omniũ fere interpretũ sententiã, qui serena interpretati sunt, conuertisse sicca: quod scilicet hoc loco serenã hyemẽ significare nõ possit. Experiẽtia enim ipsa vnà cũ ratione docet, serenos hyemis dies turbidis esse multo frigidiores. Quapropter cũ idẽ sit dicere hyemẽ nõ esse valde serenã, & nõ impense frigere. ideo si εὔδιος dictionẽ serenã interpretemur, frustra ab Hipp. adiectum erit, neq; frigidã preter modum. Neq; etiam εὔδιος tepidam significat hoc loco, vt Theodorus est interpretatus, hyemẽ: quod apud nullum probatũ, quod sciã, autorẽ vllũ extet testimoniũ, εὔδιον tepidũ significare. Accedit, quod si εὔδιος tepida interpretabimur, frustra

εὔδιος quid significet.

Hippocra. difficilis locus explicatur.

εὔδιος non significat tepidum.

Hippo

Hippocratem subiecisse, neq; frigore id quod opportunum est excedēs, fateamur necesse est. Nam si frigore quod opportunū erit, haud excesserit, hoc est, si suā ac naturalē frigiditatem hyems retinuerit, non poterit esse mediocriter tepida. Aut cōtrà, vbi mediocriter tepida fuerit, frigida esse haud potest, quod tamē eius naturæ maxime aduersatur. Proinde εὔδιος hic potius, vt nos interpretati sumus, sicca denotat: quandoquidē Hippocrates nihil aliud velit, q̃ quòd hyems debeat esse mediocriter humida & frigida. ideóq; ait neque valde sicca: quod ipsum naturæ eius, quæ humida est, repugnet: neq; frigore, id quod opportunum est excedēs, id est, retinere debet suā frigiditatem, eámq; non excedere. Prçterea εὔδιος significare siccca, ex iis quæ prçcedūt & sequūtur, etiā colligi potest. Quippe vult Hipp. nulla prorsus anni tempora, atq; adeo ne æstatē quidem ipsam, & autumnū, pluuiis carere, tantū abest, vt hyemē mediocrem, naturámq; suam seruantem, admodū siccā esse concedat. Postremū εὔδιος siccam denotare hyemē, Phauorinus quoq; ipse cōfirmat, q ita scriptum reliquit, εὔδιος κυρίως ἡ ἀέρος ἀβροχία, eudios ꝓprie est aëris siccitas. Hunc locū copiosius tractare libuit, quod à nullo, quod sciam, sit recte enarratus. Neque valde serena.] Græcè, καὶ μὴ τι λίαν εὔδιος. Conuertendū itaq; sicca, ꝓpter causas iam expositas. Neque frigore excedens.] Addendum, id quod opportunū est. Græcè enim est, μὴ τι ὑπερβάλλων τῷ καιρὸν τῷ ψύχει. Præterea hyems mediocris, hoc est suam naturā seruās, per excessum quidē frigida est, attamē ei' frigiditas non est tanta, vt id quod opportunū est, id est, conuenientem suæ naturæ modū excedat, quēadmodū paulo antè etiā diximus. Ductū.] Grçcè ἅπαντα γὰρ ὅσα μὴ φυλάττῃ κατά τι τὴν τοῦ καθεστῶτος ἔτεος ἀγωγὴν: omnia enim quæ non seruant aliqua ratione moderati anni constitutionem. Neque enim ἀγωγὴ apud Hippocratem aliud significat, quam κατάστασιν, Gal. teste qui lib. primo Epidemion constitutione prima. Commenta. I. ita scriptum reliquit, ἀγωγὴν δὲ δηλονότι τὴν κατάστασιν ὠνόμασε τοῦ περιέχοντος, agogen quidem ambientis nominauit constitutionem.

APHORISMVS IX.

Ἐν φθινοπώρῳ ὀξύταται αἱ νοῦσοι, καὶ θανατωδέσταται τὸ ἐπίπαν. ἦρ δὲ ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

Per autumnum morbi acutissimi & exitiosissimi omnino accidunt. Ver autem saluberrimum, & minime morbis exitiosis obnoxium.

Autũnus cur insalubris.

IN hoc Aphoris.duo inter se confert tempora Hipp. nempe ver & autumnum:hócq; esse saluberrimum,& minime exitiosum:illum verò insaluberrimum,vt qui maxime letales & acutissimos pariat morbos,idque propter suam in calore & frigore inæquabilitatem, vt Gal. in Commen. fusius explicat.Quippe in autumno mane frigus viget,circa meridiem magnus æstus, qui rursus ad occidentem solem mutatur in frigus. Quare plurimum hoc loco à vero deuiat Ant. Musa, qui autumni qualitates esse scribit frigiditatẽ & siccitatem.Neq; enim,vt iam commemoratum est,& copiosius à Galeno lib.1.de Temper.cap.4.& lib.1.Epid.const.1. Com. 1.docetur,autũnus simpliciter loquẽdo frigidus est,sed planè inæqualis.Præualet quidẽ in autũno frigidũ calido,quia bis frigus viget,semel autem tantum calor: nihilominus tamẽ inæqualis est,quòd scilicet in eo non solum frigiditas perpetuo,imo etiã interdum calor superet,ac dominetur.Proinde quum frigidum & siccum facit Musa autumnum, miris se modis torquet in inquirenda causa cur autumnus sit insalubris, eóque tandem progreditur, vt pugnantia dicere nihil metuat,nunc frigidum,nunc inęqualem esse autumnum asserens.Quod quidem palam deprehẽdent, qui illius Commentarios euoluere voluerint.neque enim ad viuum singula illius hoc loco errata excutere nobis placuit.Cęterum insalubrem esse autumnum Hippocra.asserit, quod in eo fiant acutissimi morbi, hoc est,Galeno sect.2.Aphorism.Comm. 23.teste, vehementissimi, & ad suum vigorem celerrime properãtes.Quinetiã Gal.lib.1.Epid.sect. 3. Cõmẽ.3.acutissimos morbos esse scribit eos qui breui tempore decernũt. Mirum itaque est cur Musa in eius loci explicatione aduersus Galenum ipsum,& omnium medicorum cõsensum, acutissimos morbos,non eos qui breui tempore decernunt,sed pessimos interpretetur. Sed excutiamus rationẽ, quæ vt idipsum faceret hũc cõpulit.Nam,inquit, si intelligas pręcisè de acutie penes breuitatem,falsus erit Aphorismus is:Aestiuę quartanę breues,autumnales longę.Quasi vero Hippocrates

Acutissimi morbi Musę interpretatio improbatur

2. aph. 25.

tes in eo Aphoris.simpliciter omnes febres autumnales esse longas pronunciauerit,& nō adiecerit,Magna ex parte.Prętereà in aphor.quem nunc enarramus, nō simpliciter ait,per autumnū acutissimi morbi accidunt, sed cū adiectione acutissimi & exitiales. Quapropter fieri quidem potest, vt per autumnū etiam fiant longiores febres,at minimè exitiosæ. Quid multa?in eo aphor.quē producit Musa,Hip.febres inter se confert,cęterisq; paribus existentibus,cuiusq; generis febres atq; morbos æstate esse breuiores quàm autūno asserit.Haud tamē inficias it,quin acutæ atq; adeò breues etiam febres ac morbi autumno fieri queant. Acutos autem fieri morbos in autumno, infrà quoq; nempe aphor.22.huius sectionis,vbi ex professo quin in eo accidāt morbi tradit, palàm ostendit,dū ait,Autūno anginæ,ilei,& furores fiūr.Non autem acutissimi tantū morbi in autūno fiunt, verumetiam omnino exitiosissimi,idq; collatione ad reliqua tēpora, quæ minus exitiales afferūt morbos. Exitiosos autē fieri morbos contingit,primò propter eius inęqualitatē,quę multorū prauorum humorū causa existit.Deinde ꝙ tempus æstiuū,quod præcessit,humore veluti assauit.Tertiò,ꝙ per æstū vires sint redditæ imbecilliores.Et quartò,ꝙ humores vitiosi iterum petere ob ambiētis frigiditatē, quæ matutino tēpore ac vesperi viget,profundū corporis incipiūt.Quintò,ꝙ hoc tēpore propter fructuū ferè omniū copiam, prauorū humorum multitudo procreetur. Aliqua tamen exemplaria nō legunt τὸ ἐπίπαν,id est,omnino, sed ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, q̃d est magna ex parte:vt sit sensus, magna ex parte morbos autumno ortos esse acutissimos & exitiosos. Porrò vt autūnus propter suā inæqualitatē est insalubris,ita ver propterea ꝙ sit tēperatum, vt in Comm.suis Gal.testatur,saluberrimum existit. In præfatione prætereà libri 1.Epide.ver esse εὐκρατώτατον, id est maximè temperatum,Gal.etiam affirmat. Et in Comm.1.eiusdem libri,in medio esse hyemis & æstatis,hoc est neq; frigidum,neq; humidū,neq; calidum,neq; siccum esse asserit:igitur in vtraq; oppositione tēperatum. Quæ quidem testimonia vt produceremus, Brasauolus nos coēgit, qui in huius sententiæ enarratione nō veritus est dicere,& ver simpliciter non esse tēperatum,quia scilicet calidū & humidū sit.Quod cur fecerit,satis mirari non possum, præsertim cùm constet Gale

Exitiosissimi morbi in autūno cur fiant.
1 2 3 4 5

Ver saluberrimū, quia tēperatum.

Musæ erratum,ver esse temperatum negantis.

Galenum nostrum lib.1.de Tempe. c. 4.disertè asserere, ver simpliciter, hoc est, suapte natura æstimatũ,non ex alterius cõparatione esse temperatũ: ꝙ neq; sicut in hyeme plus valet in eo frigidũ quàm calidũ,neq; sicut in æstate minus. Ad eundẽ modũ siccitatis humiditatisq; æquabilitatẽ in eo spectes.Neq; scilicet in eo sicut in æstate præualente sicco, neq; sicut in hyeme exuperãte humido. Præterea quo modo calidum & humidũ,simúlq; temperatũ, ad corpora nostra collatum,quia illa parũ alteret,dici queat,nõ video.Si enim calidum & humidũ est, tale non alia ratione erit, nisi quatenus corporibus nostris collatũ,ea calefacit & humectat.Si igitur calefacit & humectat,igitur tẽperatũ esse haud potest.Quippe calidũ & humidũ, vt anteà est demonstratũ, excessus sunt nomina.Accedit,ꝙ si calidũ & humidũ esse ver cõcedamus, non erit certè, quod tamẽ hîc palã affirmat Hipp. saluberrimum.Nam inter omnia aëris tẽperamenta,Gal.nostro lib.1. de Temper.c.4,teste,calidũ & humidum pessimũ existit,vitæq; humanæ maximè aduersatur. Quare ridiculũ est quod Musa hîc asserit,caliditatẽ & humiditatẽ veris esse qualitates nostræ vitę maximè propinquas,quia vita in caliditate & humiditate cõsistat.Quasi verò externæ caliditatis & humiditatis eadẽ sit actio quæ internæ,quum constet à calido & humido innatis corpus nostrũ cõseruari,ab externis autẽ dissipari & corrũpi.Cæterùm Hipp.ver etiam esse minimè morbiferum,aut morbis exitiosis obnoxiũ ait:idq; necessariò est adiectũ, ne scilicet sic ver esse saluberrimũ quispiã putaret, vt nulli prorsus morbi in eo fierẽt.Morbos enim in vere fieri paulò pòst,in Aph.nimirũ 20. manifestè docebit Hippoc. Vtcunque autem in vere accidere morbos contingat, tamen omnes eiusmodi erũt,vt periculo vacẽt.Quocirca nihil prohibet,quin ver dicatur saluberrimũ,non obstante ꝙ morbos suos habeat,quandoquidẽ minimè sint exitiosi,sed potiùs,vt ita dicam,salubres,quum per eòs corpus nostrũ à vitiosis expurgetur humoribus,vt in explicatione iam citatæ sententiæ copiosius dicemus. Verùm hîc ab aliquo quæri posset,si ver saluberrimũ est,cur igitur verno tẽpore sanguinẽ esse mittendum,non solùm Hippo.verumetiam Gal. multis in locis suadent?Certè non alia ratione,quàm quòd metuant ne corpus plenum,humoribúsq; multis refertũ hoc tempore, tanquam

Caliditas & humiditas aëris non sunt qualitates vitæ nostræ propinquæ.

Ver morbis exitiosis minime est obnoxium.

Cur verno tẽpore vena sit incidenda.

quam minus salubri, in morbos incidat. Respõdeo, fieri quidem posse, vt in hyeme mediocri & seruãte suam naturam, omnia in corpore animantis bene administrẽtur, atq; adeò plus sanguinis boni generetur. Tamen quum ver quod subsequitur, sit temperatũ, non aufertur is sanguis, ꝙ metus sit ne in vere morbos pariat: sed ne æstatis subsequẽtis calor illum extendens, ac diffundens, & quodammodo efferuere faciens, multorũ morborum causa existat, quemadmodũ Gal. sect. 1. Aph. Comm. 15. testatur ita scribens, Ante æstatis initium circa vltimam veris partem homines & sibi & iumentis sanguinẽ detrahunt: quoniam ad memoriã reuocant, quibus capiantur morbis, quãdo repentè calor æstiuus superuenerit. Hic enim plus sanguinẽ extẽdit atq; diffundit, & quodammodo efferuere facit, adeò vt qui hactenus mediocris fuerat, non possit amplius in venis contineri, sed vel disrumpat ipsas, vel exedat. Et quando impetum fecerit ad aliquam corporis partem aliis imbecilliorem, vel in ipsa inflammationem, vel erysipelas, vel aliquod aliud eiusmodi morbi genus efficiat. Nam multo plures ac grauiores morbi, quibus plenitudo dedit occasionem, ex humorum fiunt effusione.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Vt quod bonam habet tẽperaturam.] Græcè, ὡς ἂν σύγκρατον ὄν, vt quod temperatum existat. Quandoquidem ver temperiem habet.] Grçcè, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔαρ σύγκρατόν ἐστι, τῷ δὲ φθινοπώρῳ. Siquidem ver temperatũ est, autũno autem, &c. Deinde æstiuum subsequitur tẽpus.] Græcè, ἔπειτα διαδέχεται τὴν θερινὴν ὥραν. Signficantius itaque dixisset interpres, Deinde æstiuo succedit tempori, scilicet autumnus. Qui nullo victu vtuntur.] Græcè, τοῖς δὲ οὐκ ὀρθῶς διαιτωμένοις, qui prauo vtũtur victu. Ex superabũdanti.] Græcè ὡς ἐπιμέτρον legitur, sed falsò. Scribendum enim erat, ὡς ἐπίμετρον, id est, tanquam auctarium accedunt. Est enim ἐπίμετρον Græcis nihil aliud quàm auctarium, quod iustæ mensuræ adiicitur, vt alibi etiam diximus. Fructus.] Adiiciendũ, molliores. quippe Græcè est, τὰ ὡραῖα τὰς ὀπώρας. Sunt enim ὀπῶραι, omnes herbacei & mollioris corticis fructus, quales sunt mora, pruna, cerasa, ficus, & id genus alij. His contrarij fructus, ἀκρόδρυα Græcis vocantur, vt in Annotationibus nostris in tertium librum Galeni de Tuend. san. conscriptis etiam monstrauimus.

Græc. Galeni codex emẽdatus. ἐπίμετρον.

ὀπῶραι.

ἀκρόδρυα.

APHORISMVS X.

Τὸ φθινόπωρον τοῖσι φθίνουσι κακόν.

Autumnus tabidis malus.

φθίνοντες. DAmnat hoc loco Hipp. autumnũ ea de causa, quod tabidis ac extrema consumptis macie perniciosus sit. Neque enim φθίνοντας alios appellat Hippocr. Galeno & Philotheo authoribus, quàm τοὺς ἐκ νόσων συντηκομένους. καὶ οἷς ἡλκῶσθαι ὁ πνεύμων, hoc est, qui quomodocunq; tabescunt, & quibus pulmo

συντήκεσθαι. exulceratur. Verbum autem συντήκεσθαι bifariam accipitur apud Græcos medicos. Propriè pro eo quod est μαραίνειν, id est, extrema macie cõsumi & tabescere. Impropriè autẽ pro λεπτύνεσθαι, hoc est, attenuari & cõminui, vt suprà quoq; à nobis dictũ est, nempe sect. 2. Aph. 28. Rectè igitur Leonicenus φθίνοντας tabidos vocauit, quandoquidem Cicero & Celsus lib. 3. cap. 22. tabis vocem generatim etiam pro omni corporis macie vsurparint. Quòd verò autumnus tabidis malus sit, nulla alia de causa accidit, quàm quod graciles & ex quacũq; occasione extenuati à causis exterioribus facillimè lædãtur, quòd scilicet carnibus omniq; pinguitudine prorsus destituti, nullum omnino propugnaculum habeãt, quod illos ab iniuria externarum causarum vindicet. Quum verò autũnus sit inæqualis ac varius, nihil mirũ si tabidi in eo plus obesis & carne munitis offendantur. Quod magis accidere solet, vbi propter pulmonis exulcerationem tabidi sunt. Quippe autumni frigus in profundum subiens, pulmonem potissimum, aliásq; principes partes lędit ac infestat. Siquidem frigidum, vt ait Hippocrates, vlceribus mordax est. Atqui non solùm frigiditate sua, quæ calorem, vt suprà dictum est, superat: sed & siccitate tabidis, vtpote anteà satis exiccatis, molestus est. Quanquàm iis, qui exulceratione pulmonis tabidi fiunt, vlcerum ratione, siccitas non aduersatur, sed potius iuuat. Hinc est quod Gal. lib. 5. Therap. meth. cap. 12. Tabiarum aërem, eò quòd siccus sit, magnopere pulmonis exulcerationibus competere scribat. Reperitur hæc sententia ab Hippocrate lib. 6. Epidem. part. 7. Aphor. 13.

Autũnus tabidis cur malus.

5. Aph. 20.

ANNOT. IN COMM. GAL.

φθινάδας. Vtrum verò illos solũ nominet tabidos,] Græcè est, φθίνοντας. Idem aũt scribit lib. 1. Epid. Cõstit. 2. com. 13. Gal. dicens,

φθινώδεας καὶ φθίνοντας, hoc eſt, tabidos quos dicat Hippocra- "
tes, parum conſtat. Nam eos quorum corpus quomodocunq; "
extenuatur & tabeſcit, ſic nominare conſueuit, nedum eos "
quibus ob pulmonis exulcerationem marceſcit. Tabefactos.] Græcè συντηκομένους, impropriè vſurpata voce, pro omnibus ex quacunque occaſione extenuatis.

APHORISMVS XI.

Περὶ δὲ τῶν ὡρέων, ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τοῦ θέρεος πυρετοὺς ὀξέας, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα τῇσι γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖσιν ὑγροῖσι τὰς φύσιας.

Inter anni tempora ſi hyems plus iuſto ſiccior & frigidior fuerit, ver autem pluuium & auſtrinum, febres acutas fieri æſtate neceſſe eſt, & lippitudines, & difficultates inteſtinorum, præſertim mulieribus, & viris natura humidis.

SVprà ex Hippocratis in libro de Aëre, aquis & locis ſententia didicimus, quòd is eſſet annus moderatus & ſalubris, in quo ſingula eiuſdẽ tempora ſuam retinerent temperaturam. Nunc ex eodem nobis diſcendum erit, quæ tempora ab iſta commoderatione deficiunt & recedunt, quídque tum malorum hominibus afferant. Nam cùm anteà generatim dixiſſet, mutationes temporum parere morbos, iam particulatim idipſum in mutationibus, quæ per plura anni tempora fiunt, oſtendere conatur. Orditur autem ab iis quæ non multùm à ſua naturali temperatura recedunt, hyeme nimirum ſicca & aquilonia, & vere pluuioſo & auſtrino. Quod autem initio ait, περὶ δὲ τῶν ὡρέων, bifariam interpretari poteſt. Primùm quidem, vt hæc verba ſint veluti inſcriptio quædam eorum quę ſequuntur, atq; tùm ſubaudiendum erit ἀλλοιώσιος, vt ſit ſenſus, De temporum mutatione. Secundò, vt prædicta verba ad ea quæ ſequũtur referantur, vt idem valeant, quod inter anni tempora, vt nos interpretati ſumus, vel ex temporibus anni, ſi hyems fuerit αὐχμηρὸς, hoc eſt

Margin notes: 1. Aph. huius ſect. — αὐχμηρὸς.

est plus iusto siccior, nō tamē extremè. Id enim ꝓpriè hāc vocem significare, ex Galeno in enarratione septimi aphor. huius sectionis ostendimus: & βόρειος, id est aquilonia, hoc est, paulo quàm suæ naturæ conueniat frigidor. Quippe borea seu aquilōe spirāte maxime friget aër, pluat interea vel ningat, vel serenū sit cœlū, quod experientia ipsa est comprobatum. Quare hæc hyemis tempestas, quā nunc ob oculos ponit Hippocrates, planè naturali hyemis temperaturę, cuius in libro de Aëre, aquis & locis meminit, opponitur. Siquidē vult ibidē Hipp. vt hyems moderata non sit valde sicca, neq; etiam supra id quod opportunum est frigida. Vt hinc etiam omnibus perspicuum fiat, hæc verba, μὴ τι λίην αὐχμὸς. Neq; valde sicca, interpretanda esse. Atq; hæc de hyeme. Ver vero ἐπομβρον, hoc est assiduè pluuiosum fuerit. Vt enim sic interpretemur, nos primùm cogit Phauor. qui ait, ἐπομβρία λέγεται, ὅταν ἐπ' ἀλλήλοις ὄμβροι ὦσιν. Epombria dicitur, vbi alii aliis sine intermissione imbres succedunt. Dein etiam res ipsa, ꝙ necesse sit hanc veris constitutionē pugnare cū naturali, quam Hipp. in lib. de Aëre, aquis & locis ait esse, vt ver habeat tempestiuas pluuias. Cùm verò hoc loco meminerit veris, quod assiduo est pluuium, vt moderato veri aduersetur oportet. Et austrinum, hoc est calidū. Hinc est quod Philot. ver ἐπομβρον καὶ νότιον, interpretetur ὑγρὸν καὶ θερμὸν, humidū & calidum. Necesse autem erat vt Hip. vocem ἐπομβρον adiiceret, quod austrina constitutio non semper sit pluuia, sed interdū etiam sicca. Quod confirmat Hipp. qui libro 1. Epidem. Constit. 1. Aphoris. 8. disertè talem constitutionem descrbit inquiens: Constitutio hæc austrina & sicca cum esset, &c. Ex iis etiam satis liquet, has mutationes esse exiguas, quod Gale. quoque in suis Com. monet. Quippe hyems quæ natura frigida esse debet, in humiditate tantū à naturali temperamēto prorsus recessit, Ver autē quod mediocriter natura est calidū, vt suprà abunde mōstrauimus, itidem per humiditatē à naturali tēperamento declinauit. Cōstat enim, austrū non admodum esse calidū, sed potius tepidū, atque adeò à temperato calore qualis est veris, non multum deficere. Quare non est vt hic
Musa. Hippo. de valde calido vere loqui, vt Musa censet, putemus. Prædictis itaq; constitutionibus anni existētibus, necesse est in æstate, modo scilicet suā seruet hæc ipsa naturam, fieri fe-

bres acutas, lippitudines, & dysenterias. Quorum quidem morborum causas cum in Commentariis suis abunde explicet Galenus, nõ est cur eas hic repetamus, ne præter necessitatem prolixiores simus. Quæ ad vocum explicationem attinent, ex Compendio nostro petenda veniunt.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Sunt qui initio Comm. aliqua deesse censeant, quæ quum nõ admodum vtilia sint, & in maxima Græcorũ & Latinorũ codicũ parte desiderentur, cõsulto præteriuimus. Strangulatio.] Græce, πνῖγος, æstus. Neq; enim hæc vox Græcis, Phauorino teste, aliud significat quã καῦμα. In ea significatione vsurpauit etiam Hipp. lib. 3. Epide. consti. 3. Aph. 6. inquiens, θέρος αἴθριον, θερμὸν, πνίγεα μεγάλα, æstas serena, calida, magni æstus. Non cõstantibus.] Græcè, μὴ συνισταμένων, non adstrictis, seu fluxilibus. Est enim συνιστικὸς solidus, compactus, nõ fluxilis, participiũ à verbo συνίστημι, quod cogo, coeo, & concresco Græcis significat. Sic Hipp. 2. Progn. Apho. 13. διαχώρημα συνιστικὸν nominat deiectionem cõpactam, solidam, & nõ fluxilem. Non inflammari.] Hippocratis exemplaria habent, μὴ ἐν πλαδᾶν, id est, non humectari. Alia legunt συστήκεσθαι, sed minus recte. Meliores vero codices habent, μὴ φλυδᾶν, quod Phauorino teste, apud Hippocratẽ denotat ὑγραίνεσθαι, ἢ μυδᾶν. Est autem μυδάω Græcis, humecto & putresco. Conuertendũ igitur pro inflammari, humectare & putrescere. Vulgari.] Græce, ἐπιδημεῖν, populariter grassari. Hinc ἐπιδήμιον νόσημα, Galeno lib. 1. Vict. acut. Comm. 9. autore, est morbus qui certo quodã tẽpore aliquo in loco abundat, aut multos inuadit. Atqui in secundo Epidimiôn.] sectione scilicet prima. In ipso tẽpore.] Græce, κατ' αὐτὴν ὥραν, in eodẽ tempore. Verba eius inibi hæc sunt.] Omissæ sunt ab interprete dictiones aliquæ, hæ nimirum, ἄνθρακες θερινοὶ ἐν Κρανῶνι erant in Cranone carbunculi, pluebat, &c. Aqua ruente per totum.] Græce, ὕδατι λαύρῳ, largo imbri. Largus vero imber, vt autor est Galenus lib. 1. Epide. consti. 2. Comment. 4. nihil aliud est, nisi repentinus, vehemens, & breuis. Per totum.] Græce, δι' ὅλου, assidue. Austro magis.] scilicet flante. Et hoc loco falso Musa Galenũ de memoriæ lapsu accusat. Hippocratem enim austri meminisse tam apertum est, vt demonstratione non egeat. ait enim, ἐγγίνονται δὲ μᾶλλον νότῳ. Vt ipse

πνῖγος. συνιστικός. συνίστημι. Hippocratis locus emaculatus. μυδάω. ἐπιδήμιον νόσημα. Largus imber. Δι' ὅλου. Musa Galenũ falso de memoriæ lapsu accusat.

inquiet.] ſcilicet Apho.16.huius ſectionis, Adhuc autē magis in his quæ calidiſsima ſunt.] Græce, ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτῶν αἱ θερμότητες, Iam verò his ipſis calores magis, ſcilicet morbos committunt. Diſpoſitionibus.] Hęc vox abundat, quum Græce ſit, ὅτως ἰσχυρῶν τὲ καὶ ἀμέτρων ὡς ἐν κεραυνῶι. Anticipat Græce, φθάνων, feſtinat. Afficerentur.] Græce λυπειθέν μὲν αὖτι τὰ σώματα τοιοῦτον, corpora quidē tali modo vexari poſ-

ἂν. ſibile eſſet, &c. Nam quando ἂν particula ſubiunctiuo vel optatiuo adiicitur, tunc potentiam denotat. Adcreſcet,] Græce, συστήσεται, coaceruabitur. Sicciores temperaturæ.] Græce, αἱ ξηρότεραι τῶν καταστάσεων, ſicciores conſtitutiones, Ait.] ſcilicet Aphor.15.huius ſectionis. Rectis ſtantibus.] Græce, ὀρθοστάδην. Muſa hanc dictionem mauult interpretari è directo, vel ex oppoſito, ſed ſatis inepte. Leoniceni in-

Muſæ interpretatio inepta. terpretatio obſcurior eſt, quàm vt ab omnibus queat intelligi. Quare vt ſtudioſi huius vocis veram & legitimā ſignificationem teneant, neceſſe eſt nos Galeni verba ex lib.1. Epide.conſtit.1.Comment.10.proferre, quæ quid apud Hippocratem hæc vox ſignificet, plane explicant, ὥστε, inquit,

ὀρθοστάδην ὀρθοστάδην ὑπ' αὐτῶν ἐνοχλεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅπερ ἐστὶ φέρειν αἰτίας ἀλύπως περιερχομένους καὶ, πράσσοντας τὰ συνήθη, καὶ, μὴ καταναγκαζομένους κλινήρεις γίνεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς σφοδροτέροις νοσήμασι. Orthoſtaden homines ab ipſis affligi & moleſtari, eſt cauſas citra moleſtiam obambulantes ac ſolita munera obeuntes ſuſtinere, neq; vt in grauioribus morbis coactos decumbere. Quare rectius verba Galeni in præſentis Aphoriſ. Comm. ſic interpretabuntur: Nocebit quidē adhuc obambulantibus hominibus propter tuſſes. ita enim verba εἰς βῆχας

εἰς. reddēda veniunt, quod εἰς interdū idem quod propter ſignificet. Vt ſit hæc verborū Galeni ſententia. Hyems aquilonia & ſicca offendet homines leuiter, ita vt adhuc obambulare, & ſolita munera obire queant. Hyēs frigida ac ſicca.] Gręce, ὁ χειμὼν ἱκανῶς ψυχρός τε καὶ ξηρός, hyems admodū frigida & ſicca. Ipſe vero dixerat.] libro videlicet 6.Epide.par.8. Aphor.7.Sed ex qualib.&c.] Græce, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ οἵων εἰς οἷαι εἰσὶν αἱ μεταβολαὶ προσεπισκοπεῖσθαι, ſed & hoc quod conſiderare oporteat, ex qualibus in quales permutationes fiant.

Interpretis erratū. Exiccatum itaque corpus.] Hoc loco vniuerſam Galeni ſententiam turbauit interpres. Græca ſiquidem ita habent.

προ

προεξηρασμένον οὖν τὸ σῶμα κατὰ τὸν χειμῶνα, &c. Præexiccatum itaque corpus per hyemen, &c. reliqua enim se recte habēt.

Ducetur corpus constitutionē.] Post hæc verba inserenda quædā veniunt, quæ interpres per incuriā omisit, τῆς ἔμπροσθεν ὑπαρχούσης αὐτῷ τῆς ξηρᾶς, siccæ nimirum quæ ei prius inerat. Strangulationē.] Græcè, πνῖγος: æstum igitur cōuertendum, vt antea meminimus. Etesiis.] ἐτησίαι venti sunt aquilones, sic dicti ab anno, quasi anni, quòd statis & certis anni tēporib. spirent: vel, vt aliis placet, παρὰ τὸ ἔτος, id est, à vere, quòd scilicet nunquā dum illorū imminet tempus, mutetur. Hinc est quod Plinius lib. 2. cap. 47. dixerit, nullos vētorum magis statos esse Etesiis. Incipiunt spirare ab ortu canis matutino diebus quadraginta, vel de sententia aliorū, sexaginta. Sic Aristoteles lib. 2. Meteorol. cap. 5. scribit, Etesias post solstitium & caniculæ exortū spirare, idque interdiu, noctu vero desistere, quando nimirū sidus sub terrra est. Aquilones autem qui caniculæ ortum præcedunt, Græcis πρόδρομοι, quasi præcursores dicuntur. Quod testatur etiā Plinius loco paulo antè citato, in eum scribens modum, Caniculæ exortum diebus fere octo aquilones antecedunt, quos prodromos appellant. Post biduū vero exortus constantius perflant. Idem, Aquilones diebus quadraginta, quos Etesias vocant. Hinc recte Gal. lib. 3. Epid. sect. 3. Comm. 6. scribit, Prodromos & Etesias dirimere canis exortum. Difficultates vero intestinorum.] Adiiciendū, vt ipse dixit. Interpres enim in conuersione sua præteriit hæc verba, ὡς αὐτὸς εἴρηκε. Non ex aliqua obseruatione.] Sicut Lycum, & huius pręceptorē Quintum fecisse constat: qui nulla habita ratione causæ, hæc omnia de anni temporibus sola experientia esse perspecta ac cognita tradiderunt, vt supra in præfatione etiam dictū est. Similiter Græce, ἐξ ἀνάγκης, necessario.

Etesiæ.

πρόδρομοι venti.

" " "

APHORISMVS XII.

Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἔπομβρος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες ᾗσι οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος ἐκτιτρώσκουσιν, αἱ δ' ἂν τέκωσιν, ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώ-

δια ξηρὰ ἐόντα. τοῖσι δ' ἄλλοισι δυσεντερίαι καὶ ὀφθαλμίαι ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάρροι συντόμως ἀπολλύντες.

Si vero hyems austrina & admodum pluuia fuerit, ver autem ſiccum & aquilonium, mulieres quibus partus vere imminent, ex quacunque occaſione abortiunt. Quæ vero pepererint, imbecilles & morboſos infantes edent, ita vt aut ſtatim pereant, aut inualidi & morboſi viuant. Cæteris vero difficultates inteſtinorum, & lippitudines ſiccæ accidunt. Senioribus autem fluxiones, breui interimentes.

IN hoc Aphoriſmo Hipp. alias duas temperaturas ſeu conſtitutiones temporũ non naturales, prioribus duabus oppoſitas refert: quarũ quidem prima hæc eſt, Si hyems, auſtrina, hoc eſt, calida & valde pluuia (id enim eſt ἔπομβρος, vt ſuprà dictũ eſt) fuerit. Eſſe autem hanc conſtitutionem præter naturã, clarũ fit ex Hippocratis loco, quẽ pręcedenti Aph. ex lib. de Aere, aquis & locis produximus. In eo enim palam aſſerit, hyemen mediocrem debere eſſe mediocriter frigidam & humidã: ait enim, Hyems frigore id quod opportunum eſt, non excedat, hoc eſt, ſit quidẽ frigida hyems, at non ſupra modũ ſibi conuenientem. Si itaque frigida eſſe debet hyems moderata, igitur auſtrina ſeu calida eſſe nequit. Prętereа ibidem inquit Hipp. Hyems moderata ſit, nõ valdę ſicca, ſed mediocriter humida. Si mediocriter humida erit, vt nõ ſit valde pluuia neceſſe eſt. Cæterum quod in quibuſdam codicibus Gręcis poſt verba iam explicata inſertum eſt, ſcilicet, καὶ αὐχμός, hoc totum expungendum eſſe, cum Manardo, viro de re medica optime merito cenſeo; idque propter rationes ſequentes, quas ille lib. 1. Epiſtol. 2. affert. Harum vero hæc prima eſt, Galenus initio Comment. diſerte dicit, hanc temperaturam eſſe duabus in præcedenti Aphoriſmo expoſitis plane contrariam. Si itaque plane contraria eſt, igitur ſatis erit vt dicamus, ſi hyems auſtrina & valde pluuia fuerit. Altera hæc eſt, In expoſitione Aphoriſmi ſequẽtis de eiſdẽ agens tẽperaturis, nil huic hyemi vltra auſtrinam

[Margin: καὶ αὐχμός expungendum è cõtextu. Manardus 1 2]

&

& admodũ pluuiam addit. Tertia, Gal. lib. 1. Epid. Constit. 3
1. Comment. 1. citans hanc sententiam, εὔδιος omittit dicens,
ἢν μὲν ὁ χειμὼν ἐπομβρος καὶ νότιος γίνηται. Quanquam latinus
interpres præter Græci codicis fidem adiecerit, serenáque.
Quare hæc ipsa dictio è contextu, tanquam spuria, tollenda
erit. Quarta, In libro de Aere, aquis & locis, vbi hæc sen- 4
tentia repetitur, vox εὔδιος in emendatioribus codicibus Aldin⁹ cõ
omissa est, Quod palàm fit ex antiquo interprete, qui hunc dex Gale. emẽdatus.
locum ita conuertit: Quod si contra hyems austrina, ni-
mísque pluuiosa fuerit, &c. Quocirca in Aldino codice,
vbi perperam hæc dictio addita est, expungenda erit. Nec
eam rectè Manardo Musa opponit. Quinta, Aristoteles 5
lib. 1. Problem. 9. causam eorum quæ in hoc Aphorismo ab "
Hippocrate traduntur perquirens, non aliud hyemi epithe- "
ton apponit, quàm quod hanc ait esse pluuiam & austrinam. 6
Sexta, Celsus libr. 2. cap. 1. hunc Hippocratis Aphorismum
ita ad verbum est interpretatus: Si verò austri pluuiæ'que
hyemem occupauerint, ver autem frigidum & siccum est,
grauidæ quidem fœminæ, &c. vbi iterum vocis εὔδιος nulla
fit mentio. Hactenus breuiter rationes commemorauimus,
propter quas hanc dictionem εὔδιος è contextu esse amo-
uendam, tanquam supposititiam, iudicamus. Atqui instabit Obiectio.
hic fortè quispiam, háncque vocem εὔδιος minime supposi-
titiam acriter contendet, quandoquidem ea etiam aliis in
locis coniuncta cum νότιος voce vsus sit Hippocrates, libro
nimirum 2. Epidem. sectio. 3. Aphor. 1. vbi sic scriptum reli-
quit. ἐς πέρινθον περὶ ἡλίου τροπὰς ὀλίγον τὰς θερινὰς ἤλθομεν, ἐγε-
γόνει δὲ ὁ χειμὼν εὔδιος καὶ νότιος, &c. circa solstitiũ fere æstiuũ
Perinthum venimus, facta est autem hyems sicca & austri-
na. Sic enim conuertendum, & non Serena, vt suprà demon- Respõsio.
strauimus. Cui ita respondendum erit: nos quidem nõ nega-
re, quin alibi Hippocrates has duas voces εὔδιος καὶ νότιος
copulauerit, tamen fieri nõ posse, vt hoc loco εὔδιος cõmode
cum νότιος καὶ ἔπομβρος vocibus coniungatur, nisi tranquil-
lam significet, adhuc constanter asserimus. Id quod ordine,
singulas interpretum, qui in ea dictione interpretanda varij
fuerunt, cõuersiones excutientes, monstrabimus. Trifariam
autẽ hanc vocẽ εὔδιος interpretati sunt, quippe Leonicenus Leonicen⁹
serena, Theodorus tepida, antiquus interpres trãquilla con-

uertit. Leoniceni vero interpretationẽ esse minus huic loco congruam, notius est quàm vt à me demonstrari debeat. Neque enim fieri potest, vt hyems quæ est ἔπομβρος, hoc est, assidue & sine omni intercapedine pluuia, sit etiã serena, quum constet tẽpus serenum non esse aliud, nisi quod nubibus nebulisq; caret, atq; adeo pluuio contrarium existit. Accedit, quod Hippocriti & Galeno serenum non εὔδιον sed αἴθριον potius dicatur.

conuersio improbatur.

Serenum tempus.

Theodori interpretatio explosa.

Theodori cõuersionem, quì tepida est interpretatus, ferri non posse, à nobis suprà in explicatione Com. Galeni. 8 huius sectio. abundè est dictum. Siquidem nullus est ꝓbatus & idoneus autor, qui εὔδιος voce in ea sit vsus significatione. Præterea si εὔδιος vox tepidam significaret hyemem, temere ab Hippocrate adiecta esset, quod satis fuisset illũ dixisse νότιος. Quippe austrina constitutio, vt antea etiã cõmemorauimus, quã non impense caleat, aut frigeat, tepida verè sit necesse est. Tepidum enim Latini vocant, quod nec impense calet, vel friget.

Tepidum

Quid Theodoro errandi occasionẽ præbuerit.

Sed mirabitũ hic quispiã, quì factũ sit, vt Theodorus vir vtriusq; linguæ peritissimus, in hac voce εὔδιος interpretãda falsus fuerit? Respõdeo, nulla alia de causa, quã ꝙ illũ Galeni locus, qui est in huius Aph. Cõmẽtariis mire deprauatus, fefellerit, vt paulò pòst in Annnotatio. nostris copiosè docebimus. Quocirca etsi se intellexerit destitutũ esse aliorũ autorũ exemplo, tamen Galeni sibi sufficere putauit autoritatẽ, vt mirũ non sit in eum errorẽ tantũ incipidisse virum. Nunc itaq; neutrã interpretationem vel Leoniceni vel Theodori, doctissimorum sane hominum, constare posse, abunde indicauimus.

Antiqui interpretis conuersio hoc loco cæteris est tolerabilior.

Reliqua est igitur tertia, antiqui nimirũ interpretis cõuersio, qui εὔδιος trãquilla interpretari voluit. Quã ego quidẽ, tanquã cęteris meliorẽ ac tolerabiliorẽ, contra Manardi eruditissimi viri lib. 1. Epist. 2. & libr. 9. Epist. 1. sententiam. præferendam censeo: idq; ea potissimũ de causa, quòd crebro etiam in ea significatione ab aliis autoribus εὔδιος vox sit vsurpata. Quod è Phauorino omnium maximè colligi potest, qui ita scriptum reliquit, εὐδία καὶ εὔδιος ἡ τοῦ ἀέρος ἠρεμία, ἡ ἀβροχία, ἡ αἰθρία, aëris est tranquillitas, aut siccitas, aut serenitas. Quibus vtique verbis vniuersas huius dictionis significationes expressit. Quum vero in posterioribus duabus hoc loco accipi nequeat: ex diametro enim cum pluuio siccum & serenum pugnant: necesse est vt

in alte

in altera vsurpetur. Neq; obstat quod Manardus quærit ac obtrudit. Si hyems, inquiens, austrina est, quomodo trãquilla? Nã quo pacto fiat vt tranquilla & austrina sit hyems, Gal. lib.1. Epidem. sect.3. Commen.1. exemplo totius anni, quem eiusmodi fuisse Hippo. ait, luculenter ostendit ita scribens. Respondetur Manardi obiectionibus.

Sed vt tranquillus potest, simúlq; austrinus vniuersus annus dici, ita accipiamus. Ad memoriam reuocemus, multas nos vidisse tempestates tranquillitate prẹditas, & ventis carẽtes, non tamen eodẽ inter se modo, verũ hanc lenẽ, mollémue & humidã, illã siccã & gelidã. Atq; hæc omnino est serena. Lenis autẽ seu mollis nebulosam & turbidã cõstitutionẽ parit, austrinámq;, & nonnunquã nubiũ plenam. Contrariam vero huic, aquilonia, & vbi prorsus nullus in aere apparet motus, sed exquisitè fit, quam vocãt, trãquillitas efficit. Haud enim alius videtur aeris esse status, ac maris. nã vt illic semper est fluxus in alto vel maior vel minor, qui interim ob paruitatẽ nõ apparet, nisi angustus eũ excipiat locus, ita in aere quoq; omnimoda immobilitas ac quies haud videt̃ vnquã esse, tamẽ interdũ nos quia motus est exiguus latet, ac nubes p eas trãquillitates cõspicim⁹, quę frequẽter nobis stare videntur, cũ reuera agitẽtur. Hæc ille. Cũ itaq; Galen. monstrauerit iis verbis, fieri posse vt totus annus sit austrin⁹ & trãquillus, nemo subinde miretur, cũ vnũ aliquod eiusdẽ tẽpus, verbi gratia hyems, huiusmodi esse queat. Neq; quempiã turbet quod Manardus lib.9. Epist.2. aduersus Leonicenũ præceptorem acriter disputans obiicit, nempe in hoc Galeni loco à nobis prolato non legi εὔδιος, sed ἄπνοια καὶ νηνεμία. Nam quanquã non legatur εὔδιος, tamẽ Gal. alia vtitur voce. scilicet ἠρεμία, quæ vt ex Phauorino iam demonstrauimus, idẽ quod εὐδία καὶ εὔδιος significat. Galeni eñ verba sic habẽt, ἠρεμίαν καὶ νηνεμίαν ἰσχύσας. Quare de industria vocẽ hanc quæ in Galeni est contextu præteriisse videt̃ Manardus. Non obstat etiã quod idẽ ait verã tranquillitatẽ, quæ vt autor est Arist. sect.23. Problem.4. nihil aliud est nisi quies aeris, cum austrina constitutione stare non posse, q̃ scilicet in ea aer moueat̃. Nã vt paulo ante è Gal. didicimus, aer nunquã non mouetur, atq; adeo de Manardi sententia nulla prorsus erit vera tranquillitas, necesse igitur est vt Arist. & Gal. aliã intelligãt tranquillitatẽ, nã nimirum in qua nobis apparet stare ac quiescere aer. Vera tranquillitas. De qua tranquillitate Arist. & Gal. locuti fuerint.

Hæc quidem, vt antea Galenus docuit, cum austro consistere potest. Et hanc esse Aristotelis sentẽtiã ex eius verbis abundè liquet. non enim de vera, sed de vẽti tranquillitate ipsum loqui testátur. Porro posse cõsistere, imò fuisse non raro constitutionẽ austrinã, pluuiã & simul trãquillã, seu vẽtis carentem, Hipp. loco suprà citato testatur, vbi ita scriptũ reliquit, ἔτος νότιον, ἐπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλους, annus austrinus pluuius, trãquillus, ventísq; carẽs assiduo erat. Et rursus ibidẽ aphor. 3. ait, χειμὼν νότιος, ὑγρὸς, μαλακὸς, hyems austrina, humida, lenis, mollísue. Quod vero νότος μαλακὸς, hoc est, auster lenis, non sit alius quàm qui ἀναίσθητον ἔχει τὴν κίνησιν ἐν τῷ περιέχοντι, καὶ κατὰ τὰ νέφη, motũ in aëre & nubibus insensilẽ obtinet, Galenus ibidem in Commen. indicauit. Itẽ Aphor. 5. eiusdẽ libri Hippocrates ita scribit, ἦρ νότιον, ἄπνουν ὕδατα πολλὰ διὰ τέλους, ver austrinũ erat tranquillum, & assiduè pluuiũ. Proinde omnibus perspicuum esse censeo, Manardum non rectè aduersus Leonicenum contẽdisse, quòd cum austris pluuiis non solũ vera tranquillitas stare haud possit, sed nec ἄπνοια, quum diuersum Galenus & Hippocrates clament. Hæc autẽ à me prolixius sunt dicta, vt etiam ij haberent quo suã tuerentur sententiam, qui mordicus retinere hic vocem αὔδιος conantur. Quanquam, vt antea sum testatus, mea sentẽtia, hæc dictio prorsus est è contextu tollenda & abradenda. Brasauol⁹ volẽs effugere ambiguitates suprà cõmemoratas, ita præsentem Hippocratis Aphorismum legit, ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἔπομβρος, ἢ αὔδιος. Atq; cur ita legat, rationẽ hãc esse ait, ꝙ in omnib⁹ exẽplarib⁹ quæ ille vnquã legit, αὔδιος scriptum sit, & in Galeni etiam Com. hæc vox reperiatur. Denique hunc esse adiicit huius Apho. intellectum, Si hyems australis & pluuiosa fuerit, vel australis & serena, quia frequẽter austro flante pluit, eo etiam flante quandoque serenũ est. Hæc Musa. Quasi vero satis sit ad serenitatẽ non pluere, & non potius serenum cœlum ab omnibus dicatur, quod nebulis ac nubibus, multóq; magis imbribus caret. Sic certè Phauorinus αἰθρίαν, id est, serenitatẽ esse tradit, ὅταν ἀνέφελος ὁ ἀὴρ ᾖ quando aër nubibus caruerit. Quum itaque talis serenitas cum austro stare non queat (suprà enim ex Cõmentario primo libro tertio Epidemiôn sectione 3. Galen. abundè patuit, quod lenis etiam auster nubes ac nebulas efficiat) planum fit,

Auster lenis.

Musæ explicatio improbatur.

Serenum cœlum. αἰθρία.

fit, Musę lectionem esse absurdam admodum: nec opus fuisse vt probaret testimonio Hippoc. austrum sine pluuiis spirare posse, sed potius sine nebulis & nubib⁹. Perridiculum etiam est, quod serenum idem quod trãquillum significare, & cum aquoso & pluuioso consistere posse asserat Musa. Nã tantum abest ab imbribus ac pluuiis serenitas, vt poëtæ aliiq; autores serenum pro sicco posuerint. Quod Sipontinus etiam in suis Cornucopiis annotauit. In ea tamen hic significatione accipi non potest, quod scilicet ad constitutionem siccam hi morbi, quos hic recenset Hippocrates, sequi non possent. Et quod Gal. in Commenta. scribat, contrario modo se habere hanc temperaturam prioribus duabus, quarum altera sicca & aquilonia erat, vt necesse sit hanc de qua hic agit, esse pluuiam & austrinam. Quocirca cum nec Musa post Leonicenum & Manardum rectè hanc Hipp. sententiam enarrarit, quando constet ἐπομβρος vocẽ, quæ assiduas & intercapedine carentes pluuias significet, εὔδιος dictionẽ secum ferre non posse, cõmodius est vt eam prorsus abiiciamus, aut tranquilla interpretemur. In enarrãda hac prima parte longiores fuimus, quod nemo, quod sciamus, illã rectè exposuerit. Altera pars sic se habet. Si ver siccum & aquiloniũ, hoc est, frigidũ fuerit, mulieres quib⁹ verno tempore (πρὸς τὸ ἔαρ dixit, vt πρὸς τὸ παρόν, id est in præsenti, ita vt Theodorus hoc loco non rectè conuerterit iuxta ver) partus imminet, ex quacunq; occasione abortiunt. Causam copiosè in Comment. suis exposuit Gal. Animuduertendum autẽ hoc loco erit verbum ἐκτιτρώσκειν propriè ab Hippo. esse vsurpatũ, quod tamẽ Musę nõ videtur. Nihil enim aliud dicere voluit Hipp. quàm quod hæ mulieres quibus in vere partus imminet, legitimũ eius tempus nõ expectent, sed paulo ante illud abortiant. Quod sequẽtia etiã verba cõfirmãt. subiicit enim statim. Quæ vero pepererint, hoc est ad legitimũ vsq; tẽpus in vtero gestauerint, imbecillos (neq; enim ἀκρατεῖς, Phauorino teste, aliud est quã ἀσθενεῖς) & morbosos infantes pariũt, ita vt aut statim pereãt, aut λεπτὰ, hoc est inualidi (λεπτὸν enim, Phauorino autore interdũ idẽ est quod ἀσθενεῖς) & morbosi subinde viuãt. Et sciendum hęc verba ζῶν ἐόντα non esse referenda ad sequenita tẽpora, queãdmodũ Musa putat. fieri enim potest, vt noxa quã cõtraxerunt in vtero, spatio tẽporis emẽdetur: sed ad id potius

Serenum non idem quod tranquillum significare vt Musa censet.

πρὸς τὸ ἔαρ.

Theodori conuersio non probatur.

ἐκτιτρώσκειν.

ἀκρατεῖς. λεπτόν.

Musa.

Galenum nostrum lib.1.de Tempe. c. 4.disertè asserere, ver simpliciter, hoc est, suapte natura æstimatũ, non ex alterius cõparatione esse temperatũ: ꝙ neq; sicut in hyeme plus valet in eo frigidũ quàm calidũ, neq; sicut in æstate minus. Ad eundẽ modũ siccitatis humiditatisq; æquabilitatẽ in eo spectes. Neq; scilicet in eo sicut in æstate præualente sicco, neq; sicut in hyeme exuperãte humido. Præterea quo modo calidum & humidũ, simúlq; temperatũ, ad corpora nostra collatum, quia illa parũ alteret, dici queat, nõ video. Si enim calidum & humidũ est, tale non alia ratione erit, nisi quatenus corporibus nostris collatũ, ea calefacit & humectat. Si igitur calefacit & humectat, igitur tẽperatũ esse haud potest. Quippe calidũ & humidũ, vt anteà est demonstratũ, excessus sunt nomina. Accedit, ꝙ si calidũ & humidũ esse ver cõcedamus, non erit certè, quod tamẽ hîc palã affirmat Hipp. saluberrimum. Nam inter omnia aëris tẽperamenta, Gal. nostro lib.1. de Temper. c. 4, teste, calidũ & humidum pessimũ existit, vitæq; humanæ maximè aduersatur. Quare ridiculũ est quod Musa hîc asserit, caliditatẽ & humiditatẽ veris esse qualitates nostræ vitę maximè propinquas, quia vita in caliditate & humiditate cõsistat. Quasi verò externæ caliditatis & humiditatis eadẽ sit actio quæ internæ, quum constet à calido & humido innatis corpus nostrũ cõseruari, ab externis autẽ dissipari & corrũpi. Cæterùm Hipp. ver etiam esse minimè mortiferum, aut morbis exitiosis obnoxiũ ait: idq; necessariò est adiectũ, ne scilicet sic ver esse saluberrimũ quispiã putaret, vt nulli prorsus morbi in eo fierẽt. Morbos enim in vere fieri paulò pòst, in Aph. nimirũ 20, manifestè docebit Hippoc. Vtcunque autem in vere accidere morbos contingat, tamen omnes eiusmodi erũt, vt periculo vacẽt. Quocirca nihil prohibet, quin ver dicatur saluberrimũ, non obstante ꝙ morbos suos habeat, quandoquidẽ minimè sint exitiosi, sed potiùs, vt ita dicam, salubres, quum per eòs corpus nostrũ à vitiosis expurgetur humoribus, vt in explicatione iam citatæ sentẽtiæ copiosius dicemus. Verùm hîc ab aliquo quæri posset, si ver saluberrimũ est, cur igitur verno tẽpore sanguinẽ esse mittendum, non solùm Hippo. verumetiam Gal. multis in locis suadent? Certè non alia ratione, quàm quòd metuant ne corpus plenum, humoribúsq; multis refertũ hoc tempore, tanquam

Caliditas & humiditas aëris non sunt qualitates vitæ nostræ propinquæ.

Ver morbis exitiosis minime est obnoxium.

Cur verno tẽpore vena sit incidenda.

quam minus salubri, in morbos incidat. Respōdeo, fieri quidem posse, vt in hyeme mediocri & seruāte suam naturam, omnia in corpore animantis bene administrētur, atq; adeò plus sanguinis boni generetur. Tamen quum ver quod subsequitur, sit temperatū, non aufertur is sanguis, ꝙ metus sit ne in vere morbos pariat: sed ne æstatis subsequētis calor illum extendens, ac diffundens, & quodammodo efferuere faciens, multorū morborum causa existat, quemadmodū Gal. sect. I. Aph. Comm. 15. testatur ita scribens, " Ante æstatis initium circa vltimam veris partem homines & sibi & iumentis sanguinē detrahunt: quoniam ad memoriā reuocant, quibus capiantur morbis, quādo repentè calor æstiuus superuenerit. Hic enim plus sanguinē extēdit atq; diffundit, & quodammodo efferuere facit, adeò vt qui hactenus mediocris fuerat, non possit amplius in venis contineri, sed vel disrumpat ipsas, vel exedat. Et quando impetum fecerit ad aliquam corporis partem aliis imbecilliorem, vel in ipsa inflammationem, vel erysipelas, vel aliquod aliud eiusmodi morbi genus efficiat. Nam multo plures ac grauiores morbi, quibus plenitudo dedit occasionem, ex humorum fiunt effusione.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Vt quod bonam habet tēperaturam.] Græcè, ὡς ἂν σύγκρατον ὄν, vt quod temperatum existat. Quandoquidem ver temperiem habet.] Grecè, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔαρ σύγκρατόν ἐστι, τῷ δὲ φθινοπώρῳ. Siquidem ver temperatū est, autūno autem, &c. Deinde æstiuum subsequitur tēpus.] Græcè, ἔπειτα διαδέχεται τὴν θερινὴν ὥραν. Signficantius itaque dixisset interpres, Deinde æstiuo succedit tempori, scilicet autumnus. Qui nullo victu vtuntur.] Græcè, τοῖς δὲ οὐκ ὀρθῶς διαιτωμένοις, qui prauo vtūtur victu. Ex superabundanti.] Græcè δὲ ἐπιμέτρον legitur, sed falsò. Scribendum enim erat, δὲ ἐπιμέτρου, id est, tanquam auctarium accedunt. Est enim ἐπίμετρον Græcis nihil aliud quàm auctarium, quod iustæ mensuræ adiicitur, vt alibi etiam diximus. Fructus.] Adiiciendū, molliores. quippe Græcè est, τὰ κατὰ τὰς ὀπώρας. Sunt enim ὀπῶραι, omnes herbacei & molioris corticis fructus, quales sunt mora, pruna, cerasa, ficus, & id genus alij. His contrarij fructus, ἀκρόδρυα Græcis vocantur, vt in Annotationibus nostris in tertium librum Galeni de Tuend. san. conscriptis etiam monstrauimus.

Græc' Galeni codex emēdatus. ἐπίμετρον.

ὀπῶραι.

ἀκρόδρυα.

APHORISMVS X.

Τὸ φθινόπωρον τοῖσι φθίνουσι κακόν.

Autumnus tabidis malus.

φθίνοντες. DAmnat hoc loco Hipp. autumnũ ea de causa, ꝙ tabidis ac extrema consumptis macie perniciosus sit. Neque enim φθίνοντας alios appellat Hippocr. Galeno & Philotheo authoribus, quàm τοὺς ἐκ νόσου συντηκομένους. καὶ οἷς ἕλκος ἐστὶ ὁ πνεύμων, hoc est, qui quomodocunq; tabefiunt, & quibus pulmo exulceratur. Verbum autem συντήκεσθαι bifariam accipitur apud Græcos medicos. Propriè pro eo quod est μαραίνειν, id est, extrema macie cõsumi & tabescere. Impropriè autẽ pro λεπτύνεσθαι, hoc est, attenuari & cõminui, vt suprà quoq; à nobis dictũ est, nempe sect. 2. Aph. 28. Rectè igitur Leonicenus φθίνοντας tabidos vocauit, quandoquidem Cicero & Celsus lib. 3. cap. 22. tabis vocem generatim etiam pro omni corporis macie vsurparint. Quòd verò autumnus tabidis malus sit, nulla alia de causa accidit, quàm ꝙ graciles & ex quacũq; occasione extenuati à causis exterioribus facillimè lædãtur, quòd scilicet carnibus omniq; pinguitudine prorsus destituti, nullum omnino propugnaculum habeãt, quod illos ab iniuria externarum causarum vindicet. Quum verò autũnus sit inæqualis ac varius, nihil mirũ si tabidi in eo plus obesis & carne munitis offendantur. Quod magis accidere solet, vbi propter pulmonis exulcerationem tabidi sunt. Quippe autumni frigus in profundum subiens, pulmonem potissimum, aliáſq; principes partes lędit ac infestat. Siquidem frigidum, vt ait Hippocrates, vlceribus mordax est. Atqui non solùm frigiditate sua, quæ calorem, vt suprà dictum est, superat: sed & siccitate tabidis, vtpote anteà satis exiccatis, molestus est. Quanquàm iis, qui exulceratione pulmonis tabidi fiunt, vlcerum ratione, siccitas non aduersatur, sed potius iuuat. Hinc est quod Gal. lib. 5. Therap. meth. cap. 12. Tabiarum aërem, eò quòd siccus sit, magnopere pulmonis exulcerationibus competere scribat. Reperitur hæc sententia ab Hippocrate lib. 6. Epidem. part. 7. Aphor. 13.

συντήκεσθαι. (margin)

Autũnus tabidis cur malus. (margin)

5. Aph. 20. (margin)

ANNOT. IN COMM. GAL.

φθινάδας. Vtrum verò illos solũ nominet tabidos,] Græcè est, φθίνοντας. Idem aũt scribit lib. 1. Epid. Cõstit. 2. com. 13. Gal, dicens, φθω

φθινώδεας καὶ φθινῶντας, hoc eſt, tabidos quos dicat Hippocrates, parum conſtat. Nam eos quorum corpus quomodocunq; extenuatur & tabeſcit, ſic nominare conſueuit, nedum eos quibus ob pulmonis exulcerationem marceſcit. Tabefactos.] Græcè συντετηκότας, impropriè vſurpata voce, pro omnibus ex quacunque occaſione extenuatis.

APHORISMVS XI.

Περὶ δὲ τῶν ὡρέων, ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τοῦ θέρεος πυρετοὺς ὀξέας, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα τῇσι γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖσιν ὑγροῖσι τὰς φύσιας.

Inter anni tempora ſi hyems plus iuſto ſiccior & frigidior fuerit, ver autem pluuium & auſtrinum, febres acutas fieri æſtate neceſſe eſt, & lippitudines, & difficultates inteſtinorum, præſertim mulieribus, & viris natura humidis.

SVprà ex Hippocratis in libro de Aëre, aquis & locis ſententia didicimus, quòd is eſſet annus moderatus & ſalubris, in quo ſingula eiuſdē tempora ſuam retinerent temperaturam. Nunc ex eodem nobis diſcendum erit, quæ tempora ab iſta commoderatione deficiunt & recedunt, quídque eum malorum hominibus afferant. Nam cùm anteà generatim dixiſſet, mutationes temporum parere morbos, iam particulatim idipſum in mutationibus, quæ per plura anni tempora fiunt, oſtendere conatur. Orditur autem ab iis quæ non multùm à ſua naturali temperatura recedunt, hyeme nimirum ſicca & aquilonia, & vere pluuioſo & auſtrino. Quod autem initio ait, περὶ δὲ τῶν ὡρέων, bifariam interpretari poteſt. Primùm quidem, vt hæc verba ſint veluti inſcriptio quædam eorum quę ſequuntur, atq; tùm ſubaudiendum erit ἀλλοιώσιος, vt ſit ſenſus, De temporum mutatione. Secundò, vt prædicta verba ad ea quæ ſequũtur referantur, vt idem valeant, quod inter anni tempora, vt nos interpretati ſumus, vel ex temporibus anni, ſi hyems fuerit αὐχμηρὸς, hoc eſt

1. Aph. huius ſect.

αὐχμηρὸς.

eſt plus iuſto ſiccior, nõ tamẽ extremè. Id enim ꝓpriè hãc vocem ſignificare, ex Galeno in enarratione ſeptimi aphor. huius ſectionis oſtendimus: & βόρειος, id eſt aquilonia, hoc eſt, paulo quàm ſuæ naturæ conueniat frigidor. Quippe borea ſeu aquilõe ſpirãte maxime friget aër, pluat interea vel ningat, vel ſerenũ ſit cœlũ, quod experientia ipſa eſt comprobatum. Quare hæc hyemis tempeſtas, quã nunc ob oculos ponit Hippocrates, planè naturali hyemis temperaturę, cuius in libro de Aëre, aquis & locis meminit, opponitur. Siquidẽ vult ibidẽ Hipp. vt hyems moderata non ſit valde ſicca, neq; etiam ſupra id quod opportunum eſt frigida. Vt hinc etiam omnibus perſpicuum fiat, hæc verba, μή τι λίην αὐχμηρός. Neq; valde ſicca, interpretanda eſſe. Atq; hæc de hyeme. Ver vero ἐπομβρον, hoc eſt aſsiduè pluuioſum fuerit. Vt enim ſic interpretemur, nos primùm cogit Phauor. qui ait, ἐπομβρία λέγεται, ὅταν ἐπάλληλοι ὄμβροι ὦσιν. Epombria dicitur, vbi alii aliis ſine intermiſsione imbres ſuccedunt. Dein etiam res ipſa, ꝙ neceſſe ſit hanc veris conſtitutionẽ pugnare cũ naturali, quam Hipp. in lib. de Aëre, aquis & locis ait eſſe, vt ver habeat tempeſtiuas pluuias. Cùm verò hoc loco meminerit veris, quod aſsiduo eſt pluuium, vt moderato veri aduerſetur oportet. Et auſtrinum, hoc eſt calidũ. Hinc eſt quod Philot. ver ἔπομβρον καὶ νότιον, interpretetur ὑγρὸν καὶ θερμόν, humidũ & calidum. Neceſſe autem erat vt Hip. vocem ἔπομβρον adiiceret, quod auſtrina conſtitutio non ſemper ſit pluuia, ſed interdũ etiam ſicca. Quod confirmat Hipp. qui libro 1. Epidem. Conſtit. 1. Aphoriſ. 8. disertè talem conſtitutionem deſcrbit inquiens: Conſtitutio hæc auſtrina & ſicca cum eſſet, &c. Ex iis etiam ſatis liquet, has mutationes eſſe exiguas, quod Gale. quoque in ſuis Com. monet. Quippe hyems quæ natura frigida eſſe debet, in humiditate tantũ à naturali temperamẽto prorſus receſsit, Ver autẽ quod mediocriter natura eſt calidũ, vt ſuprà abunde mõſtrauimus, it idem per humiditatẽ à naturali tẽperamento declinauit. Cõſtat enim, auſtrũ non admodum eſſe calidũ, ſed potius tepidũ, atque adeò à temperato calore qualis eſt veris, non multum deficere. Quare non eſt vt hic

Muſa. Hippo. de valde calido vere loqui, vt Muſa cenſet, putemus. Prædictis itaq; conſtitutiõnibus anni exiſtẽtibus, neceſſe eſt in æſtate, modo ſcilicet ſuã ſeruet hæc ipſa naturam, fieri fe-

bres acutas, lippitudines, & dysenterias. Quorum quidem morborum causas cum in Commentariis suis abunde explicet Galenus, nō est cur eas hic repetamus, ne præter necessitatem prolixiores simus. Quæ ad vocum explicationem attinent, ex Compendio nostro petenda veniunt.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Sunt qui initio Comm. aliqua deesse censeant, quæ quum nō admodum vtilia sint, & in maxima Græcorū & Latinorū codicū parte desiderentur, cōsulto præteriuimus. Strangulatio.] Græce, πνῖγος, æstus. Neq; enim hæc vox Græcis, Phauorino teste, aliud significat quā καῦμα. In ea significatione vsurpauit etiam Hipp. lib. 3. Epide. consti. 3. Aph. 6. inquiens, θέρος αἴθριον, θερμὸν, πνίγεα μεγάλα, æstas serena, calida, magni æstus. Non cōstantibus.] Græcè, μὴ συνεστηκότων, non adstrictis, seu fluxilibus. Est enim συνεστηκὼς solidus, compactus, nō fluxilis, participiū à verbo συνίστημι, quod cogo, coeo, & concresco Græcis significat. Sic Hipp. 2. Progn. Apho. 13. διαχώρημα συνεστηκὸς nominat deiectionem cōpactam, solidam, & nō fluxilem. Non inflammari.] Hippocratis exemplaria habent, μὴ ἐμπλαδᾶν, id est, non humectari. Alia legunt συντήκεσθαι, sed minus recte. Meliores vero codices habent, μὴ φλυδᾶν, quod Phauorino teste, apud Hippocratē denotat ὑγραίνεσθαι, ἢ μυδᾶν. Est autem μυδάω Græcis, humecto & putresco. Conuertendū igitur pro inflammari, humectare & putrescere. Vulgari.] Græce, ἐπιδημεῖν, populariter grassari. Hinc ἐπιδήμιον νόσημα, Galeno lib. 1. Vict. acut. Comm. 9. autore, est morbus qui certo quodā tēpore aliquo in loco abundat, aut multos inuadit. Atqui in secundo Epidimiôn.] sectione scilicet prima. In ipso tēpore.] Græce, κατ' αὐτὴν ὥραν, in eodē tempore. Verba eius inibi hæc sunt.] Omissæ sunt ab interprete dictiones aliquæ, hæ nimirum, ἄνθρακες θερινοὶ ἐν κρανῶνι erant in Cranone carbunculi, pluebat, &c. Aqua ruente per totum.] Græce, ὕδατι λάβρῳ, largo imbri. Largus vero imber, vt autor est Galenus lib. 1. Epide. consti. 2. Comment. 4. nihil aliud est, nisi repentinus, vehemens, & breuis. Per totum.] Græce, δι' ὅλου, assidue, Austro magis, scilicet flante. Et hoc loco falso Musa Galenū de memoriæ lapsu accusat. Hippocratem enim austri meminisse tam apertum est, vt demonstratione non egeat. ait enim, ἐγγίνονται δὲ μᾶλλον νότῳ. Vt ipse

[Marginal notes: πνῖγος. — συνεστηκώς. συνίστημι. — Hippocratis locus emaculat. — μυδάω. — ἐπιδήμιον νόσημα. — Largus imber. — Δι' ὅλου. — Musa Galenū falso de memoriæ lapsu accusat.]

inquiet.] ſcilicet Apho.16.huius ſectionis, Adhuc autẽ magis in his quæ calidiſsima ſunt.] Græce, ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτῶν αἱ θερμότητες, Iam verò his ipſis calores magis,ſcilicet morbos committunt. Diſpoſitionibus.] Hęc vox abundat,quum Græce ſit, ὄντως ἰσχυρῶν τι καὶ ἀμέτρων ὡς ἐν ἱερανῶνι. Anticipat Græce, φθάνων, feſtinat. Afficerentur.] Græce πεπονθέναι μὲν
αὖ. αὖτε τὰ σώματα τοιοῦτον, corpora quidẽ tali modo vexari poſſibile eſſet, &c. Nam quando αὖ particula ſubiunctiuo vel optatiuo adiicitur, tunc potentiam denotat. Adcreſcet,] Græce, συστήσεται, coaceruabitur. Sicciores temperaturæ.] Græce, αἱ ξηρότεραι τῶν καταστάσεων, ſicciores conſtitutiones, Ait,]ſcilicet Aphor.15.huius ſectionis. Rectis ſtantibus,] Græce, ὀρθοστάδην. Muſa hanc dictionem mauult interpretari è directo,vel ex oppoſito, ſed ſatis inepte.Leoniceni in-
Muſæ interpretatio inepta. terpretatio obſcurior eſt, quàm vt ab omnibus queat intelligi.Quare vt ſtudioſi huius vocis veram & legitimã ſignificationem teneant, neceſſe eſt nos Galeni verba ex lib.1. Epide.conſtit.1.Comment.10.proferre, quæ quid apud Hippocratem hæc vox ſignificet, plane explicant, ὥστε, inquit,
ὀρθοστάδην ὀρθοστάδην ὑπ' αὐτῶν ἐνοχλεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅπερ ἐστὶ φέρειν αἰτίας ἀλύπως περιερχομένους καὶ, πράσσοντας τὰ συνήθη, καὶ, μὴ καταναγκαζομένους κλινήρεις γίνεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς σφοδροτέροις νοσήμασι. Orthoſtaden homines ab ipſis affligi & moleſtari, eſt cauſas citra moleſtiam obambulantes ac ſolita munera obeuntes ſuſtinere,neq; vt in grauioribus morbis coactos decumbere.Quare rectius verba Galeni in præſentis Aphoriſ. Comm.ſic interpretabuntur:Nocebit quidẽ adhuc obambulantibus hominibus propter tuſſes.ita enim verba εἰς βῆχας
εἰς. reddẽda veniunt,quod εἰς interdũ idem quod propter ſignificet.Vt ſit hæc verborũ Galeni ſententia.Hyems aquilonia & ſicca offendet homines leuiter,ita vt adhuc obambulare, & ſolita munera obire queant. Hyẽs frigida ac ſicca.]Gręce, ὁ χειμὼν ἱκανῶς ψυχρός τι καὶ ξηρός, hyems admodũ frigida & ſicca. Ipſe vero dixerat.] libro videlicet 6.Epide.par.8. Aphor.7.Sed ex qualib.&c.]Græce, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ οἵων εἰς οἵας εἰσὶν αἱ μεταβολαὶ προσεπισκοπεῖσθαι, ſed & hoc quod conſiderare oporteat,ex qualibus in quales permutationes fiant.

Interpretis erratũ. Exiccatum itaque corpus.] Hoc loco vniuerſam Galeni ſententiam turbauit interpres. Græca ſiquidem ita habent.

πρὸς

προεξηρασμένον οὖν τὸ σῶμα κατὰ τὸν χειμῶνα, &c. Præexiccatum itaque corpus per hyemen, &c. reliqua enim ſe recte habẽt.

Ducetur corpus conſtitutionẽ.] Poſt hæc verba inſerenda quædã veniunt, quæ interpres per incuriã omiſit, τῆς ἐμπροσθεν ὑπαρχούσης αὐτῷ τῆς ξηρῆς, ſiccæ nimirum quæ ei prius inerat. Strangulationẽ.] Græcè, πνῖγος. æſtum igitur cõuertendum, vt antea meminimus. Eteſiis.] ἐτησίαι venti ſunt aquilones, ſic dicti ab anno, quaſi anni, quòd ſtatis & certis anni tẽporib. ſpirent: vel, vt aliis placet, παρὰ τὸ ἔτος, id eſt, à vere, quòd ſcilicet nunquã dum illorũ imminet tempus, mutetur. Hinc eſt quod Plinius lib. 2. cap. 47. dixerit, nullos vẽtorum magis ſtatos eſſe Eteſiis. Incipiunt ſpirare ab ortu canis matutino diebus quadraginta, vel de ſententia aliorũ, ſexaginta. Sic Ariſtoteles lib. 2. Meteorol. cap. 5. ſcribit, Eteſias poſt ſolſtitium & caniculæ exortũ ſpirare, idque interdiu, noctu vero deſiſtere, quando nimirũ ſidus ſub terrra eſt. Aquilones autem qui caniculæ ortum præcedunt, Græcis πρόδρομοι, quaſi præcurſores dicuntur. Quod teſtatur etiã Plinius loco paulo antè citato, in eum ſcribens modum, Caniculæ exortum "diebus fere octo aquilones antecedunt, quos prodromos ap-"pellant. Poſt biduũ vero exortus conſtantius perflant. Idem, "Aquilones diebus quadraginta, quos Eteſias vocant. Hinc recte Gal. lib. 3. Epid. ſect. 3. Comm. 6. ſcribit, Prodromos & Eteſias dirimere canis exortum. Difficultates vero inteſtinorum.] Adiiciendũ, vt ipſe dixit. Interpres enim in conuerſione ſua præteriit hæc verba, ὡς αὐτὸς εἴρηκε. Non ex aliqua obſeruatione.] Sicut Lycum, & huius pręceptorẽ Quintum feciſſe conſtat: qui nulla habita ratione cauſæ, hæc omnia de anni temporibus ſola experientia eſſe perſpecta ac cognita tradiderunt, vt ſupra in præfatione etiam dictũ eſt, Similiter Græce, ἐξ ἀνάγκης, neceſſario.

Etesiæ.

πρόδρομοι venti.

APHORISMVS XII.

Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἔπομβρος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες ἦσι οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος ἐκτιτρώσκουσιν, αἳ δ' ἂν τέκωσιν, ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώ-

διὰ ξηρὸν ἐόντα. τοῖσι δὲ ἄλλοισι δυσεντερίαι καὶ ὀφθαλμίαι ξηραὶ γίνονται, τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάρροι συντόμως ἀπολλύντες.

Si vero hyems austrina & admodum pluuia fuerit, ver autem siccum & aquiloninum, mulieres quibus partus vere imminent, ex quacunque occasione abortiunt. Quæ vero pepererint, imbecilles & morbosos infantes edent, ita vt aut statim pereant, aut inualidi & morbosi viuant. Cæteris vero difficultates intestinorum, & lippitudines siccæ accidunt. Senioribus autem fluxiones, breui interimentes.

IN hoc Aphorismo Hipp. alias duas temperaturas seu constitutiones temporũ non naturales, prioribus duabus oppositas refert: quarũ quidem prima hæc est, Si hyems, austrina, hoc est, calida & valde pluuia (id enim est ἐπομβρος, vt suprà dictũ est) fuerit. Esse autem hanc constitutionem præter naturã, clarũ fit ex Hippocratis loco, quẽ precedenti Aph. ex lib. de Aere, aquis & locis produximus. In eo enim palam asserit, hyemen mediocrem debere esse mediocriter frigidam & humidã: ait enim, Hyems frigore id quod opportunum est, non excedat, hoc est, sit quidẽ frigida hyems, at non supra modũ sibi conuenientem. Si itaque frigida esse debet hyems moderata, igitur austrina seu calida esse nequit. Preterea ibidem inquit Hipp. Hyems moderata sit, nõ valde sicca, sed mediocriter humida. Si mediocriter humida erit, vt nõ sit valde pluuia necesse est. Cæterum quod in quibusdam codicibus Grecis post verba iam explicata insertum est, scilicet, καὶ νότιος, hoc totum expungendum esse, cum Manardo, viro de re medica optime merito censeo; idque propter rationes sequentes, quas ille lib. 1. Epistol. 2. affert. Harum vero hæc prima est, Galenus initio Comment. diserte dicit, hanc temperaturam esse duabus in præcedenti Aphorismo expositis plane contrariam. Si itaque plane contraria est, igitur satis erit vt dicamus, si hyems austrina & valde pluuia fuerit. Altera hæc est, In expositione Aphorismi sequẽtis de eisdẽ agens tẽperaturis, nil huic hyemi vltra austrinam

[Margin: καὶ νότιος expungendum è cõtextu. Manardus]

[Margin: 1, 2]

&

& admodũ pluuiam addit. Tertia, Gal.lib.1.Epid. Constit. 3
1.Comment.1.citans hanc sententiam, εὔδιος omittit dicens,
ἢν μὲν ὁ χειμὼν ἔπομβρος καὶ νότιος γίνηται. Quanquam latinus
interpres præter Græci codicis fidem adiecerit, serenáque.
Quare hæc ipsa dictio è contextu, tanquam spuria, tollenda
erit. Quarta, In libro de Aere, aquis & locis, vbi hæc sen- 4
tentia repetitur, vox εὔδιος in emendatioribus codicibus Aldin⁹ codex Gale. emēdatus.
omissa est, Quod palàm fit ex antiquo interprete, qui hunc
locum ita conuertit: Quod si contra hyems austrina, nimísque pluuiosa fuerit, &c. Quocirca in Aldino codice,
vbi perperam hæc dictio addita est, expungenda erit. Nec
eam rectè Manardo Musa opponit. Quinta, Aristoteles 5
lib.1.Problem.9.causam eorum quæ in hoc Aphorismo ab „
Hippocrate traduntur perquirens, non aliud hyemi epithe- „
ton apponit, quàm quod hanc ait esse pluuiam & austrinam. 6
Sexta, Celsus libr.2.cap.1.hunc Hippocratis Aphorismum
ita ad verbum est interpretatus: Si verò austri pluuiæque
hyemem occupauerint, ver autem frigidum & siccum est,
grauidæ quidem fœminæ, &c. vbi iterum vocis εὔδιος nulla
fit mentio. Hactenus breuiter rationes commemorauimus,
propter quas hanc dictionem εὔδιος è contextu esse amouendam, tanquam suppositítiam, iudicamus. Atqui instabit Obiectio.
hic fortè quispiam, hancque vocem εὔδιος minime suppositítiam acriter contendet, quandoquidem ea etiam aliis in
locis coniuncta cum νότιος voce vsus sit Hippocrates, libro
nimirum 2.Epidem.sectio.3.Aphor.1.vbi sic scriptum reliquit. ἐς πέρινθον περὶ ἡλίου τροπὰς ὀλίγον τὰς θερινὰς ἤλθομεν, ἐγένετο δὲ ὁ χειμὼν εὔδιος καὶ νότιος, &c. circa solstitiũ fere æstiuũ
Perinthum venimus, facta est autem hyems sicca & austrina. Sic enim conuertendum, & non Serena, vt suprà demonstrauimus. Cui ita respondendum erit: nos quidem nõ negare, quin alibi Hippocrates has duas voces εὔδιος καὶ νότιος Responsio.
copulauerit, tamen fieri nõ posse, vt hoc loco εὔδιος cõmode
cum νότιος καὶ ἔπομβρος vocibus coniungatur, nisi tranquillam significet, adhuc constanter asserimus. Id quod ordine,
singulas interpretum, qui in ea dictione interpretanda varij
fuerunt, cõuersiones excutientes, monstrabimus. Trifariam
autẽ hanc vocẽ εὔδιος interpretati sunt, quippe Leonicenus Leonicenus
serena, Theodorus tepida, antiquus interpres trãquilla con-

uertit. Leoniceni vero interpretationẽ esse minus huic loco congruam, notius est quàm vt à me demonstrari debeat. Neque enim fieri potest, vt hyems quæ est ἐπομβρος, hoc est, assidue & sine omni intercapedine pluuia, sit etiã serena, quum constet tẽpus serenum non esse aliud, nisi quod nubibus nebulisq; caret, atq; adeo pluuio contrarium existit. Accedit, quod Hippocriti & Galeno serenum non εὔδιον sed αἴθριον potius dicatur. Theodori cõuersionem, qui tepida est interpretatus, ferri non posse, à nobis suprà in explicatione Com. Galeni. 8 huius sectio. abundè est dictum. Siquidem nullus est ꝓbatus & idoneus autor, qui εὔδιος voce in ea sit vsus significatione. Præterea si εὔδιος vox tepidam significaret hyemem, temere ab Hippocrate adiecta esset, quod satis fuisset illũ dixisse νότιος. Quippe austrina constitutio, vt antea etiã cõmemorauimus, quã non impense caleat, aut frigeat, tepida verè sit necesse est. Tepidum enim Latini vocant, quod nec impense calet, vel friget. Sed mirabit̃ hic quispiã, qui factũ sit, vt Theodorus vir vtriusq; linguæ peritissimus, in hac voce εὔδιος interpretãda falsus fuerit? Respõdeo, nulla alia de causa, quã ꝙ illũ Galeni locus, qui est in huius Aph. Cõmẽtariis mire deprauatus, fefellerit, vt paulò pòst in Annnotatio. nostris copiosè docebimus. Quocirca etsi se intellexerit destitutũ esse aliorũ autorũ exemplo, tamen Galeni sibi sufficere putauit autoritatẽ, vt mirũ non sit in eum errorẽ tantũ incidisse virum. Nunc itaq; neutrã interpretationem vel Leoniceni vel Theodori, doctissimorum sane hominum, constare posse, abunde indicauimus. Reliqua est igitur tertia, antiqui nimirũ interpretis cõuersio, qui εὔδιος trãquilla interpretari voluit. Quã ego quidẽ, tanquã cęteris meliorẽ ac tolerabiliorẽ, contra Manardi eruditissimi viri lib. 1. Epist. 2. & libr. 9. Epist. 1. sententiam præferendam censeo: idq; ea potissimũ de causa, quòd crebro etiam in ea significatione ab aliis autoribus εὔδιος vox sit vsurpata. Quod è Phauorino omnium maximè colligi potest, qui ita scriptum reliquit, εὐδία καὶ εὔδιος ἡ τοῦ ἀέρος ἠρεμία, ἡ ἀβροχία, ἡ αἰθρία, aëris est tranquillitas, aut siccitas, aut serenitas. Quibus vtique verbis vniuersas huius dictionis significationes expressit. Quum vero in posterioribus duabus hoc loco accipi nequeat: ex diametro enim cum pluuio siccum & serenum pugnant: necesse est vt

in alte

Marginalia: conuersio improbatur. — Serenum tempus. — Theodori interpretatio explosa. — Tepidum Quid. — Theodoro errandi occasionẽ prębuerit. — Antiqui interpretis conuersio hoc loco cæteris est tolerabilior.

in altera vſurpetur. Neq; obſtat quod Manardus quærit ac obtrudit. Si hyems, inquiens, auſtrina eſt, quomodo trãquilla? Nã quo pacto fiat vt tranquilla & auſtrina ſit hyems, Gal. lib. 2. Epidem. ſect. 3. Commen. 1. exemplo totius anni, quem eiuſmodi fuiſſe Hippo. ait, luculenter oſtendit ita ſcribens. Sed vt tranquillus poteſt, ſimúlq; auſtrinus vniuerſus annus dici, ita accipiamus. Ad memoriam reuocemus, multas nos vidiſſe tempeſtates tranquillitate prędita, & ventis carẽtes, non tamen eodẽ inter ſe modo, verũ hanc lenẽ, mollémue & humidã, illã ſiccã & gelidã. Atq; hæc omnino eſt ſerena. Lenis autẽ ſeu mollis nebuloſam & turbidã cõſtitutionẽ parit, auſtrinámq;, & nonnunquã nubiũ plenam. Contrariam vero huic, aquilonia, & vbi prorſus nullus in aere apparet motus, ſed exquiſitè ſit, quam vocãt, trãquillitas efficit. Haud enim alius videtur aeris eſſe ſtatus, ac maris. nã vt illic ſemper eſt fluxus in alto vel maior vel minor, qui interim ob paruitatẽ nõ apparet, niſi anguſtus eũ excipiat locus, ita in aere quoq; omnimoda immobilitas ac quies haud videt vnquã eſſe, tamẽ interdũ nos quia motus eſt exiguus latet, ac nubes per eas trãquillitates cõſpicim⁹, quę frequẽter nobis ſtare videntur, cũ reuera agitẽtur. Hæc ille. Cũ itaq; Galen. monſtrauerit iis verbis, fieri poſſe vt totus annus ſit auſtrin⁹ & trãquillus, nemo ſubinde miretur, cũ vnũ aliquod eiuſdẽ tẽpus, verbi gratia hyems, huiuſmodi eſſe queat. Neq; quempiã turbet quod Manardus lib. 9. Epiſt. 2. aduerſus Leonicenũ præceptorem acriter diſputans obiicit, nempe in hoc Galeni loco à nobis prolato non legi εὔδιος, ſed ἄπνοια καὶ νηνεμία. Nam quanquã non legatur εὔδιος, tamẽ Gal. alia vtitur voce, ſcilicet ἠρεμία, quæ vt ex Phauorino iam demonſtrauimus, idẽ quod εὐδία καὶ εὔδιος ſignificat. Galeni eñ verba ſic habẽt, ἠρεμίαν καὶ νηνεμίαν ἰσχούσας. Quare de induſtria vocẽ hanc quæ in Galeni eſt contextu præteriiſſe videt Manardus. Non obſtat etiã quod idẽ ait verã tranquillitatẽ, quæ vt autor eſt Ariſt. ſect. 23. Problem. 4. nihl aliud eſt niſi quies aeris, cum auſtrina conſtitutione ſtare non poſſe, quod ſcilicet in ea aer moueat. Nã vt paulo ante è Gal. didicimus, aer nunquã non mouetur, atq; adeo de Manardi ſententia nulla prorſus erit vera tranquillitas, neceſſe igitur eſt vt Ariſt. & Gal. aliã intelligãt tranquillitatẽ, nã nimirum in qua nobis apparet ſtare ac quieſcere aer.

Reſpondetur Manardi obiectionibus.

Vera tranquillitas.

De qua tranquillitate Ariſt. & Gal. locuti fuerint.

fit, Musę lectionem esse absurdam admodum: nec opus fuisse vt probaret testimonio Hippoc. austrum sine pluuiis spirare posse, sed potius sine nebulis & nubib⁹. Perridiculum etiam est, quod serenum idem quod trãquillum significare, & cum aquoso & pluuioso consistere posse afferat Musa. Nã tantum abest ab imbribus ac pluuiis serenitas, vt poëtæ aliiq; autores serenum pro sicco posuerint. Quod Sipontinus etiam in suis Cornucopiis annotauit. In ea tamen hic significatione accipi non potest, quod scilicet ad constitutionem siccam hi morbi, quos hic recenset Hippocrates, sequi non possent. Et quod Gal. in Commenta. scribat, contrario modo se habere hanc temperaturam prioribus duabus, quarum altera sicca & aquilonia erat, vt necesse sit hanc de qua hic agit, esse pluuiam & austrinam. Quocirca cum nec Musa post Leonicennum & Manardum rectè hanc Hipp. sententiam enarrarit, quando constet ἐπομβρος vocẽ, quæ assiduas & intercapedine carentes pluuias significet, εὔδιος dictionẽ secum ferre non posse, cõmodius est vt eam prorsus abiiciamus, aut tranquilla interpretemur. In enarrãda hac prima parte longiores fuimus, quod nemo, quod sciamus, illã rectè exposuerit. Altera pars sic se habet. Si ver siccum & aquiloniũ, hoc est, frigidũ fuerit, mulieres quib⁹ verno tempore (πρὸς τὸ ἔαρ dixit, vt πρὸς τὸ παρόν, id est in præsenti, ita vt Theodorus hoc loco non rectè conuerterit iuxta ver) partus imminet, ex quacunq; occasione abortiunt. Causam copiosè in Comment. suis exposuit Gal. Animuduertendum autẽ hoc loco erit verbum ἐκτιτρώσκειν propriè ab Hippo. esse vsurpatũ, quod tamẽ Musę nõ videtur. Nihil enim aliud dicere voluit Hipp. quàm quod hæ mulieres quibus in vere partus imminet, legitimũ eius tempus nõ expectent, sed paulo ante illud abortiant. Quod sequẽtia etiã verba cõfirmãt. subiicit enim statim. Quæ vero pepererint, hoc est ad legitimũ vsq; tẽpus in vtero gestauerint, imbecillos (neq; enim ἀκρατὴς, Phauorino teste, aliud est quã ἀσθενὴς) & morbosos infantes pariũt, ita vt aut statim pereãt, aut λεπτὰ, hoc est inualidi (λεπτὸν enim, Phauorino autore interdũ idẽ est quod ἀσθενὴς) & morbosi subinde viuãt. Et sciendum hęc verba ζῶντα ἐόντα non esse referenda ad sequenita tẽpora, queãdmodũ Musa putat. fieri enim potest, vt noxa quã cõtraxerunt in vtero, spatio tẽporis emẽdetur: sed ad id potius

Serenum non idem quod tranquillum significare vt Musa censet.

πρὸς τὸ ἔαρ.

Theodori conuersio non probatur.

ἐκτιτρώσκειν.

ἀκρατὴς. λεπτὸν.

Musa.

tempus,quod statim natũ iã infantẽ excipit. Hoc itaq; tempore inualidi & morbosi viuunt.Nõ tamen it inficias Hipp. si illud tẽpus superuixerint,quin recta victus ratione, aliisq; cõmodis præsidiis vitiũ in vtero cõtractũ corrigi queat. Cæteris vero dysenteriæ,&c.] Hic variant Græci Hip.codices. Alij enim habent,τοῖσι δ' ἄλλοισι βροτοῖσι, ali vero, τοῖσι δὲ νεωτέροισι,& hanc lectionem sequitur Philoth.nec non antiquus interpres,qui conuertit iunioribus.Fragmentum lib.de aere, aquis,& locis legit τοῖσι δὲ λοιποῖσι: Sunt autem omnes hæ lectiones bonæ,& nihil inter se distant,sed tantum Hippocra. mentem explanatiorem reddunt,quidq; ille per τοῖσιν ἄλλοισι intellexerit exponunt.Vult enim Hippocrat.docere,quæ genera malorum in prædictis constitutionibus cæteros homines affligere solent.Quare iunioribus hominibus dysenterias & siccas lippitudines accidere ait, pituitosis dysenterias,biliosis autem lippitudines siccas,senioribus autem fluxiones breui tempore interimentes. Causas omnium Gale. in Commen.affert,ita vt non sit opus eas hoc loco referre.

Variæ lectiones in Hippocr.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Se habet tẽperatura.] Adiiciendũ,hęc,quippe correctiores codices hoc loco habẽt,ἤδη ἡ κρᾶσις. In illo.] Græcè, κατ' ἐκεῖνον, in illis,scilicet temporibus.Ad ver.] Græcè,πρὸς τὸ ἔαρ,in vere, vt antea est à nobis monstratum,rectius conuertetur.Laxa.] Græcè,ἀραιὰ rara.Rarum vero,Galen.lib.2.de Tuen.val. autore,est,quod magnos per totũ obtinet meatus.Hyeme serena.] Græcè, ὑγρὰ γὰρ τὰ σώματα καὶ μαλακὰ καὶ ἀραιὰ γιγνόμενα κατὰ τὸν εὔδιον χειμῶνα, ῥᾳδίως εἰς τὸ βάθος αὐτῶν διαδέχεται τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος ψύξιν. quod est: Humida enim ac mollia & rara facta hyeme serena corpora , facile ad intimas sui partes ambiẽtis frigiditatẽ admittũt.Quibus quidẽ verbis qd à veritatẽ ipsa lõgi⁹ abesse posit,nõ video. Nã hyemẽ serenã corpora poti⁹ dura,sicca & dẽsa quã mollia, humida & rara reddere,noti⁹ est q̃ vt demõstratiõe egeat. Quare cũ Leonicen⁹ rei absurditatẽ animaduertisset,ita locũ Gal.legere maluit, ὑγρὰ μὲν τὰ σώματα, &c. γιγνόμενα κατὰ τὸν εὔδιον χειμῶνα ῥᾳδίως,&c.Quẽ subinde sic est interpretatus : Corpora siquidẽ humida,mollia& laxa facta,hyeme serena ad intimas sui partes aẽris ambiẽtis frigiditatẽ facile admittũt. Quasi vero Hippo. & Galenus hic hyemẽ faciant serenam,atq; adeo frigid

Rarum. Locus Galeni emendatus.

Leoniceni interpretatio explosa.

frigidã, vt ſcilicet in ea frigus ad intimas partes penetrare queat,& nõ potius calidã & humidã.Fieri etiã non poteſt,vt hyems quę calida eſt & humida,ſit ſerena,imò potius erit frigida & ſicca. Deniq; abſurdũ admodũ eſt, vt in vna eadémq; hyeme corpora humida,mollia & rara fiant,ſimúlq; intimæ illorũ partes refrigerẽtur. Et Gal.quidẽ ipſe non hyeme refrigerari intimas corporis partes, ſed vere potius, qđ frigidum & ſiccũ eſſe ſtatuit Hip.aſſerit. Abſurditatẽ itaq; vnam euitare cupiẽs, vir bonus Leonicenus, in aliã maiorem incidit.Quocirca quum Theod.ſatis perſpectum haberet, εὐδίων hoc loco ſerenitatẽ ſignificare non poſſe, tepidam nullo probati autoris,qđ ſciam,exẽplo,cõuertere maluit.Nã eã etiam ſignificationem Galeni ſententiæ optimè quadrare, & nihil aduerſari animaduertit. Verũ vt ſuprà ſatis copiosè demonſtrauimus,hæc vox εὔδιος in cõtextu Hippocratis , niſi illum quem conſtat fuiſſe βραχύλογον, facere velimus ταὐτόλογον καὶ ἀσύλλογον, in ea ſignificatione accipi non poteſt : igitur nec etiam in Gal.Comment. Proinde locũ Gal. eſſe deprauatum neceſſe eſt:quẽ reſtitues, ſi pro εὐδίων legas νοτίων. Nam haud dubiè ita in melioribus Galeni codicibus primò ſcriptum fuit. Cui accedit,ꝙ hæc lectio Hippocratis mẽti ſit cõſentanea,vtpote qui hac quoq; ſit dictione vſus,dicens : ὁ νότιος χειμὼν.Deniq; facilis eſt à νότιος,in εὔδιος lapſus.Locus itaq; præſens Galeni ita conuertendus erit: Corpora ſiquidẽ humida, ac mollia,& rara facta hyeme auſtrina,&c. Grçcè enim eſſe debet,κατὰ τὸν νοτίων χειμῶνα. Ambienti frigiditatẽ.]Gal.hoc loco,vt Ariſt.etiam li.1.Probl.9.vniuerſam cauſam in veris frigiditatẽ refert.Cõtrà Muſa in humiditatẽ potius referẽdam exiſtimat,valde,mea quidẽ ſententia,ineptè,quum ver Hipp.ſtatuat eſſe ſiccũ.Frigiditatẽ autem non poſſe eſſe cauſam,aduerſus Ariſto.& Galenum,Scytharum & quorundam Germanorum inani exemplo,cuius lib.1.de tuen.ſan.cap.8. Galenus meminit, probare Muſa conatur, qui ſuos infantes ſtatim ab vtero prodeuntes ad Rhenum deferunt , in eóque mergunt,ídq; citra vllam infantium noxam faciunt. Atqui cogitare debuiſſet Braſauol.non eſſe mirũ infantes barbarorum iſtam in flumine frigido merſionem citra noxã tolerare,qũũ adhuc in materno vtero conſtituti frigus ac calorem ferre pulchrè didicerint.Incertis enim ſedibus , citráq; vlla

Theodori conuerſio improbatur.

Muſæ ſententia refellitur.

domi

domicilia gens illa, quam vulgus Cinganos vocat, oberrat. Contrà verò euenit iis qui in vtero materno existentes crebras istas mutationes tolerare non sunt assueti: sicuti sunt ij de quibus hoc loco Hippocr. Aristot. & Galenus loquuntur. Quare futilis hæc & inanis est Musæ aduersus tantos viros excogitata ratio. Longo tempore.] Græcè, ἤδη πολυχρόνιον ἔθος ἰσχὺν ἄγρι ἀλέας ταῦτα πολυτίμημα σφοδρῶς, &c. Iam longo tempore calori aëris sunt assueti, offensi vehementer, &c. Exiles.] Græcè λεπτὰ, inualidi, vt suprà est dictũ. Quoniam

Interpretis lapsus. cerebrum, &c.] Hunc locum non rectè conuertit interpres. Græcè enim est, ἐπειδὴ φλεγματικὰ περιττώματα πέφυκε γεννᾶν ὁ ἐγκέφαλος, ὅταν ψυχθεὶς ἀδυνατεῖ κρατεῖν τῆς τροφῆς. Quoniam cerebrũ naturâ aptũ est ad generanda pituitosa excrementa, quum refrigeratum non potest alimentum superare. Quæ enim à forti, &c.] De pituitæ speciebus copiosè differit Gal. lib. 2. de Diffe. feb. c. 6. Multa etiam de iis ca. 10. nostri Compendij diximus. Propter eam quę est in hyeme caliditatẽ.] Ex hoc loco Gal. etiam satis perspicuũ fit, suprà nõ posse legi εὔδιον, id est, serenam, sed νότιον, calidam seu austrinam. Quia si serena hyems est, frigida etiã erit. Vt enim illa quæ pro-

Interpretis conuersio improbata. pter lentorem.] Et hic locus ab interprete non satis rectè est cõuersus. Græcè enim sic est scriptum: ἅτε γὰρ διὰ τὴν γλισχρότητα κατὰ τὴν διέξοδον ἐν τοῖς ἐντέροις ἰσχόμενόν τε καὶ βραδῦνον, ἀεί τε ῥύπτον αὐτὰ διὰ τὴν ποιότητα, τὴν δυσεντερίαν ἐργάζεται. nam propter lentorem inter exeundũ in intestinis retenta & immorans, sempérq; ipsa propter qualitatem abradens, intestinorum difficultatem efficit. Hæc verò delata.] Græcè, φερομένη δ' αὐτὴ ἄλλοτε πρὸς ἄλλον τόπον, hæc verò delata aliâs ad alium locũ. Expungenda itaq; è contextu hæc verba, ab vno loco. Siccas pituitas.] Græcè, ὀφθαλμίας ξηρὰς, siccas lippitudines. Ita quòd repentè interimit.] Græcè, ὥς τι ἐξαπίνης ἀπόλλυσθαι, ita vt repentè interimi. Stupidos fieri.] Græcè, παραπλῆγας, resolutos. Velociter terminantur.] Græcè, ταχεῖαν τὴν κρίσιν ποιοῦνται, celeriter iudicantur. Ita quòd repente.] Vt suprà, ita vt repentè intereant.

APHORISMVS XIII.

Ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον, κεφαλαλγίαι ἐς τὸν χειμῶ-

να

να γίνον), καὶ βῆχες καὶ βράγχοι, καὶ κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ φθίσιες.

Si æstas sicca & aquilonia fuerit, autumnus vero pluuius admodum & austrinus, dolores capitis hyeme fiunt, & tusses, raucitates, atque grauedines: nonnullis etiam tabes accidit.

IN duobus qui hunc præcedunt aphorismis, Hippocrates de hyemis & veris constitutionibus egit; nunc itaque de sequentium duorũ temporum, æstatis scilicet atq; autumni, temperaturis à moderatione declinantibus sermonem habet, inquiens: Si æstas sicca & aquilonia, hoc est frigida fuerit, atque adeò à sua naturali temperatura quæ calida est declinauerit, autũnus verò valde pluuius & austrinus. Non autem temere dixit Hippocr. ἐπομβρον, id est, valde pluuius: nisi enim frequentes in eo pluuię fiant, à cõmoderatione sua non recessisse videtur, quandoquidem, vt suprà in aphor. 8. enarratione ex lib Hippoc. de Aëre, aquis & locis ostensum est, in commoderato autumno pluuiæ etiam fieri debent, sed mediocres. Talibus igitur existentibus æstate & autumno, per hyemem capitis dolores accidũt. Quapropter mala quę prędictæ tempestates pariunt, non in ipsis vitiosis tẽporibus, sed sequenti potius hyeme, quæ natiuã suam seruat constitutionem, eueniunt. Causa huius rei est suprà in Comm. 11. à Gal. exposita. neq; enim magnæ sunt hæ, de quibus hoc loco agit Hippo. mutationes, quòd in vna duntaxat qualitate excessus fiat. Quippe æstas naturalem cõmoderationem frigiditate superat, autumnus autem humiditate tantúm. Non est enim naturà frigidus, ꝙ hîc iterum contra Gal. sentẽtiam asserere audet Musa: sed inæqualis, atq; adeò calidus etiam. Prætereà in autumno morbi nulli propter præcedentẽ æstatis intemperiem accidere possunt. Corpus enim in æstate exiccatum refrigeratúmq;, in eo qui subsequitur autũno pluuio admodum & calido ad mediocritatẽ redit. Quum verò vniuersus autũnus valde humidus sit, propterea fit vt mediocritatem, quæ in medio est, transcendat, corpúsque nostrum plus iusto humectet: quare morborũ ita qui sequenti hyeme accidunt, causa existit. Siquidem humidus supra modum autumnus, cap

ἐπομβρον

Autumnus non est natura frigidus, vt Musa censet.

Dolores capitis. caput multa humiditate explet: vt mirũ non ſit, per hyemem frigidam, quæ humiditates illas in vnum cogit & compingit, capitis fieri dolores, quemadmodum latius in Commẽt. ſuis exponit Gal. Cauſam etiam refert Ariſt. lib. 1. Proble. 10. *Tuſſes. Raucitas. Grauedo.* Porrò fiunt quoq; per hyemem tuſſes, humoribus nimirum capitis expreſsis, & in thoracem defluentibus. Raucitates & grauedines fiunt ob eandẽ cauſam. Si enim ad nares deriuatur humor, grauedo: ſin ad fauces, raucitas accidit. Raucitatem verò potiùs quàm raucedinẽ hoc malũ eſſe appellandũ, Cornelius Celſus docet, qui lib. 2. c. 1. hũc Hippocratis aphoriſmum ita reddidit: At ſi ſicca æſtas aquilones habuerit, autumno verò imbres auſtriq; ſunt, tota hyeme quæ proxima eſt, tuſsis, deſtillatio, raucitas, in quibuſdã etiam tabes oriũtur. *Tabes.* Per tabem verò ſeu φθίσιν, eam quæ propriè ſic appellatur, nempe pulmonis exulcerationem, intelligas: quæ nonnullis, iis ſcilicet, qui ad eam apti ſunt, accidere ſolet.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Poſuit.] Græcè, ἀνατίθενται, attribuit. Vel ibi.] Græcè, ἐκεῖ, illic. Erit aliquis propter illam, &c. Græcè, ἔσται τι καὶ δι' ἐκείνην ἕτερον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις νοσήμασι τῆς δυσκρασίας οἰκεῖον, erit aliquis propter illam (ſcilicet intemperiem) à prædictis morbis diuerſus intemperiei proprius. In præſenti.] Græcè, ἐπὶ δὲ τῶν νῦν προκειμένοις, de præſenti verò, &c. Conuerſionem.] Græcè, τροπῆς, mutationem. Si verò æſtas pluuioſa, &c.] *Aldinus Græcus codex emendatur.* In Aldino codice perperam ita ſcriptum eſt, ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, &c. Quippe in lib. Hippocr. de Aëre, aquis & locis, vnde hæc citata eſt ſententia, ita legitur, ἢν δὲ τὸ θέρος ἔπομβρον γένηται, καὶ νότιον, καὶ τὸ μετόπωρον ὡσαύτως, χειμῶνα ἀνάγκη νοσερὸν εἶναι. Ibidem etiam de pręſenti conſtitutione loquitur, ita ſcribens, ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν γένηται καὶ βόρειον, τὸ δὲ μετόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον, κεφαλαλγίας ἐς τὸν χειμῶνα εἰκὸς γίγνεσθαι, καὶ προσέτι βράγχους καὶ κορύζας ἐνίοισι καὶ φθίσιας. Quæ tamen omnia videntur per aliũ libro Hippocratis de Aëre, aquis & locis eſſe inſerta: ꝙ ſcilicet hîc diſertè dicat Gal. de præſenti conſtitutione, in eo libello nihil *Hippocratis liber de Aëre aquis & locis, mirè deprauatus.* dixiſſe Hippocratem. Mirè itáq; deprauatum nũc eſſe hunc librum cõſtat, eò ꝙ aliqua interdum deſint, interdum etiam nonnulla præter Hippocratis mentem acceſſerint. Seruare ipſam.] Legendum ipſum, videlicet Hippocratem. Græcè enim

enim ita ſcriptum eſt, φυλάττειν γὰρ εἰκὸς ἔστιν αὐτὴν ὁμοίων τῷ κατὰ φύσιν τὸν χειμῶνα. De quibus nos paulò pòſt, &c.] Omiſſa ſunt hoc loco quædam ab interprete. Græcè enim ita legitur, ὑπὲρ ὧν ποιεῖται τὸν λόγον, ὧν ὀλίγον ὕστερον ὀνομαστὶ μνημονεύσω, de quibus ſermonem habet, quarum paulò pòſt nominatim mentionem faciemus, Commentar. ſcilicet 14. Fortior.] Græcè, ἰσχυρὸν, vehemens. Conſiſtit.] Grçcè, συστήσεται, conſiſtet. Accidentia.] συμπτώματα. Sufficienter ſupra modum.] Græcè eſt, ἱκανώτερον τοῦ μετρίου, plus iuſto, vel, vt interpres habet, ſupra modum. Abundat igitur dictio ſufficienter. Nuper dictos morbos.] Rectiùs, nuper dicta ſymptomata. Meliora enim exemplaria habent, τὰ προειρημένα συμπτώματα. Pectore.] Græcè, οἱ κατὰ τὴν θώρακα στενοί, qui anguſto ſunt thorace. Hos Hippoc. lib. 1. Epidem. aphor. 18. φθινώδεις appellat. Tales ibidem in Comment. Galenus eſſe ait, qui tam anguſto ſunt thorace & reſtricto, vt à tergo in morem alarum illis ſcapulæ promineāt: hinc eoſdem etiam Hippocrates multis in locis, potiſsimum verò lib. 6. Epide. part. 3. aphoriſ. 9. πτερυγώδεις nominat. Muſa Philothei locum conuertens, obſcurè, ne dicam ineptè hanc dictionem interpretatus eſt, in morem auium ſubtilis, Suſcipiente.] Græcè, διαδεξαμένης, excipiente. Materia inutilis.] Græcè, περιττὸν, ſuperfluitas. Multa materia.] Græcè, πλήθει, plenitudine. Reliqua omnia ſunt plana.

Interpres quædam omiſit. φθινώδεις. πτερυγώδεις.

APHORISMVS XIIII.

Ἢν δὲ βόρειον ᾖ καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν ὑγροῖσιν ἐοῦσι τὰς φύσιας, καὶ τῇσι γυναιξὶ ξύμφορον. τοῖσι δὲ λοιποῖσιν ὀφθαλμίαι ἔσονται, ξηραί, καὶ πυρετοὶ ὀξέες, καὶ * πολυχρόνιοι. ἐνίοισι δὲ καὶ μελαγχολίαι.

Aliàs. κόρυζαι.

Si vero autumnus aquilonius & ſiccus fuerit, iјs qui naturâ humidi ſunt, & mulieribus confert. Reliquis vero lippitudines ſiccæ accident, & acutæ febres, & longæ: nonnullis vero & melancholiæ.

HVnc Aphoriſmum non eſſe ab eo qui precedit ſeparandum, ſed connectendū potiùs, in Comment. ſuis Gal. teſtatur. Quinetiam Hippocr. in lib. de Aëre, aquis & locis illum

lum priori planè copulauit, dũ ita scriptum reliquit, *ἢν δὲ βόρειόν τι καὶ αὔχμηρον ᾖ, καὶ μήτε ὑπὸ κύνα ἔπομβρον, μήτε ἐπὶ τῷ ἀρκτούρῳ, τοῖσι μὲν φλεγματίῃσι φύσει ξύμφορον.* Aristoteles quoque libro 1. Problem. 11. & 12. manifestè hunc cum superiore coniungẽdum asserit. Ibidem enim primum quærit cur mulieribus & omnibus pituita redundantibus, secunda valetudo contingat, si æstas sicca autumnúsque siccus aquilones habuerint? Secundò, cur si sicca æstas & aquilonia, & autumnus siccus eiusdem aquilonibus perflatus, biliosos morbo infestet? Sed
,, & Celsus lib. 2. cap. 1. statim post præcedentem aphorismum,
,, ita subiungit: Sin autumnus quoq; æquè siccus iisdẽ aquiloni-
,, bus perflatur, omnib⁹ quidem mollioribus corporib⁹, inter quæ muliebria esse proposui, secũda valetudo cõtingit. Hęc ille. Quum itaq; superiori sit connectendus præsens aphorismus, vt iam demonstrauimus, is certè verborũ Hippocratis sensus erit: Si verò autumnus perinde atq; æstas aquilonius & siccus fuerit.

Musæ absurda opinio refutatur.

Musa tamen, nescio quo consilio, hîc se non tantùm Galeno, sed & Aristoteli, Celso, imò Hippocrati ipsi opponere audet, dũ Hippocratẽ hoc loco de æstate autumno opposita, nẽpe humida & austrina, posse intelligi contendit: non animaduertens ea quæ in contextu aphorismi sequũtur, huic absurdę opinioni prorsus refragari. Qui enim fieret vt æstas humida & austrina pituitosis & mulieribus conferret? quod tamen, si de ea loqueretur Hipp. hîc & alibi, disertè assereret. Accedit quod Gale. in Comm. palàm dicat, ambo tempora, æstatem scilicet & autumnum, esse sicca. Hipp. quoque in libro de Aëre, aquis & locis inquit, *ταῦτα πάντα ἄρωγά ὄντα.* Atqui non eget hæc Musæ sententia prolixa confutatione, quod eandẽ metipse paulo pòst recantet. Autũnus igitur vbi aquilonius & siccus fuerit, iis qui naturâ humidi sunt cõferet, cuius causam Gal. in Comm. ex Hippocrate de Aere, aquis & locis copiose recitat, vt non opus sit eam hoc loco repetere.

Celsi conuersio probatur.

Celsus hic cõuertit, omnibus mollioribus corporibus nõ ineptè, quandoquidẽ Hipp. in libello iam citato dixerit, *τοῖσι μὲν φλεγματίῃσι, καὶ μάλιστα τοῖς ὑγροῖς τὰς φύσιας, καὶ τῇσι γυναιξίν.*

Quid per reliquos sit intelligendum.

Per reliquos vero quid intelligendum sit, Celsus, quasi explicat, dicens: Durioribus autem, &c. Hippocrates vero loco iam citato, vt etiam Arist. lib. 1. Problem. 12. biliosis dixit. Quæ sibi omnia pulchrè quadrant, quũ biliosi sint

Lippitudines siccæ. Febres acutæ. Grauedines. Hippocr. locus deprauatus emédatur.

fiat duri,atq; adeo ficci.Lippitudines ficcæ,ob caufam quam in Comm.Gal.refert,accidũt.Febres acutæ,quod nimirũ tenuifsima parte bilis refoluta,maneat acerrima.Et grauedines.Hic locus Hipp.haud dubie deprauatus eft,id quod primũ è Galeni Comm.palàm fit, qui febriũ rationẽ reddens, grauedinis ne quidẽ vno verbo meminit. Quare in cõtextu verborũ quæ ex lib.de Aére,aquis & locis citat,perperã fcriptum eft κόρυζαι,quod in Hipp.codicibus ita potius legatur, πυρετοὶ ὀξέες ἔσονται καὶ πολυχρόνιοι.Dein ex Arift.qui lib.1.Problem.12.hanc Hippo.fententiam enarrans,nullam grauedinis facit mentionẽ,fed febriũ tantũ & melancholiæ. Poftremum nulla ratione oftendi poteft,quod grauedines biliofis accidant. Quocirca nihil certius eft, quàm librariũ errore quodã κόρυζαι fcripfiffe pro πολυχρόνιοι, quod ab vna in aliã dictione facilis fit lapfus.Effe autem legendũ πολυχρόνιοι, Celfus euidentifsime teftatur,qui hancHipp.partẽ ita eft interpretatus:Et febres partim acutæ,partim longæ: grauedinis autẽ haud meminit.Quod vero longę febres accidũt,vt funt quartanæ,fit propterea quòd atra bilis,ex qua hæ nafcuntur, bifariã in hac conftitutione generetur.Primum,quòd flaua bilis fuperaffetur.Secundò,quòd fanguis craffefcat.Hinc eft quod Hipp.in lib.de Aere, aquis & locis dicat:Et fanguinis ‹‹ pariter eadẽ ratione tenuifsima pars exiccatur, crafsiórque ‹‹ remanet.Cũ itaque bilis in ea cõftitutione pars humidifsima exiccetur,remaneátq; acerrima & crafsifsima, nihil mirum ex acerrima eius parte acutas,ex crafsifs.lõgas fieri febres.Nõnullis vero & melancholiæ accidunt.Non autẽ fine caufa dixit nõnullis, quia idipfum nõ omnibus,vt Arift.loco citato ait,fed iis tantũ qui natura atra bile abũdant,accidere folet. Abundat autẽ in hac cõftitutione temporis,in iis qui natura biliofi funt,propter caufas duas iam cõmemoratas.Celfus hanc partẽ ita cõmodifsimè reddidiffe videtur: Sed & hi morbi qui ex atra bile nafcũtur, nẽpe febris quar- ‹‹ tana,& melãcholia.Quippe melãcholia eft defipientia,quæ fit ex melancholico humore mentẽ occupante, & temperaturam fuã mutante.Maniã vero,feu furorem Ariftoteles iis euenire tradit,quibus natura bilis ineft. Nam vt etiã Gal. teftatur lib.2.de Symptomatum caufis,mania fit à mordacibus & calidis humoribus, qualis eft flaua bilis.

Quare febres longæ accidant.

Nonnullis melancholiæ.

Melancholia.

Mania.

Nuper.]Græcè,ἄρτι,paulò antè. Dispositione.]Græcè,ὑποθέσεως,hypothesi. Siue siccum,&c.] Græcè,ξηρὸν ἢ αὐχμηρὸν ἢ ἄνυδρον. Laxi.]Græcè οἱ πλαδῶντες,humidi.Quippe Gal.lib.1. *πλαδῶντες* Epid.constitut.11.teste,Hippocrates πλάδον, περιττὴν ὑγρότητα *πλάδος.* nominare cõsueuit.Quare πλαδῶντες,qui supra modũ humidi sunt dicuntur,non laxi,vt interpres conuertit. Grauedines.]Locus hic est deprauatus, in codicib.enim Hippocratis legitur χρονικοί, non λάρυγξαι. Conuertendum itaque erit, atque longæ. Et acutissima.]Græcè δριμύτατον, acerrima. Non autẽ temerè dixit,crassissima & acerrima.Quia enim crassissima relinquitur:ideo febres longæ nascũtur:quia vero etiã acerrima,ideo febres acutæ generantur.Ex quibus.] Scilicet bile assata,exiccatáque,& sanguine crasso. Hi morbi,quartana videlicet,& melancholia. Paucos admodũ intemperaturarũ.] Sic etiã lib.1.Epid.constit.1.Com.1.aduersus Quintum disputans Gal.inquit,Hippocratem in Aphorismis quatuor tantũ differẽtias tempestatũ descripsisse,quãquam longes plures sint.Plures autẽ quàm quatuor eum cognouisse,ex libris Epid.satis constat,vbi multas alias tempestates connumerat,quarum ordine ibidem Gal.meminit. *Quatequatuor tantũ hic tempestates referre voluit Hipp.* Quatuor vero hoc in loco tantũ referre placuit,tanquã cæteris frequẽtiores,& vt essent veluti exemplũ reliquarũ. Quũ librũ de aquis.]Scripsit enim in hunc libellum Commentarios,vt metipse in libro de propriis libris inscripto,testatur. atq; ibidẽ etiã eũ inscribi ait περὶ οἰκήσεων καὶ ὑδάτων, καὶ ὡρῶν καὶ χωρίων,de habitationibus,& aquis,& tẽporibus,& regionibus.Nusquã tamen,quod sciam,hodie extant ij Cõmentarij,sed cũ multis aliis huius optimi autoris scriptis iniuria *Zona exquisitè tẽperata.* temporũ perierunt. Paulo antea.] nempe Comm.13. Zona verò exquisitã habens temperiem.].Quæ ad huius loci plenissimã explicatiõẽ attinent,offendẽt studiosi in nostris in secundũ Galeni librũ de Sanit.Tuend.annotationibus.Huc igitur eos ablegamus,vbi copiose nostram de hoc loco Gal. sententiã exposuimus. Sicuti hi qui,&c.]Græcè,ὅτι τ' ἄριστοι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν ἔγραψαν, sicuti optimi quique qui in hoc studio excelluere, scripserunt. Ortus Pleiadis. Eodem quo hic ordine digerit annum Gal.lib.1.Epid.constit.1.Comm. *Pleiades.* 1.& constit. 2. Comm.2. Pleiades autem septem sunt stellæ

in

in dorso Tauri, quarum hæc nomina, Maia, Taygete, Celæno, Merope, Electra, Sterope, Alcyone. Nomen habent ἀπὸ τοῦ πλεῖν, hoc est nauigãdo, quòd ortu suo nauigationis tempus ostendant. Ver enim, ait Plinius lib. 2. cap. 47. aperit nauigantibus maria. Vel ἀπὸ πλησίονος τῆς μητρὸς αὐτῶν, Phauorino teste. Vocantur alio nomine Atlantides, quod scilicet Atlantis sint filiæ. Latini Vergilias appellant, quòd vere, die videlicet 19. Aprilis, paulo post quã sol ingreditur Taurũ, oriantur. Oporam.] ὀπώρα Græcis, teste Phauorino, duo significat, τὸ θέρος, καὶ τὸ μετόπωρον, æstatem & autumnum. Hic quidem, quod Galenus etiam manifestè in Comm. asserit, alteram æstatis partem, eam nimirum quę autumnum attingit, significat. Autumnus vero quia operam sequitur, μετόπωρον dictus est, quanquã etiã, vt iam cõmemoratũ est, ὀπώρα Græcis nominatur. Arcturus.] De eo diximus multa in annotationibus nostris in lib. 4. Gale. de tuenda sanit. Occasus Pleiadum.] Qui fit autumno, in Octobre nimirum mense.

Atlãtides. Vergiliæ. ὀπώρα. μετόπωρον Arcturus.

APHORISMVS XV.

Τῶν δὲ καταστάσιων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβρίων εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον θανατώδεες.

Inter anni constitutiones, in summa, siccitates imbribus assiduis sunt salubriores, & minus letales.

HActenus de cõpositis temporũ anni constitutionib. verba fecit Hipp. Nunc ordine minus iusto, quòd Gal. etiã in Comm. monet, de simplici totius anni temperatura sicca, quam assiduis imbribus tanquã salubriorem & minus letalem præfert. Causa est à Galeno in Comment. copiose exposita, vt nihil opus sit eã à nobis referri. Vnum tantũ hîc monebimus, κατάστασιν hoc loco, vt aliàs etiam, quemadmodum in enarratione quoque Aphor. 12. sect. 1. diximus, Hippocrati nihil aliud significare, nisi formam aut speciem, constitutionémue. Reliqua è superioribus patent.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Præ manibus habemus.] Græcè est προκινορίσμεθα, sed perperam. Legendum enim erit, προκεχειρισάμεθα. Prius natura, &c.] Priora autem natura & doctrina sunt, quæ cognitionis

ordine antecedunt, vt cap. 11. libri Categoriar. Aristo. docet. Ponemus illũ.] Qui scilicet ordine est 17. Nã valde indigentibus.] Hic Galeni locus alta mente reponendus erit, cauendúmque vnicè ne animo nostro excidat, vt statim nobis occurrat quod vulgatissimo nostri temporis medicorũ errori obtrudamus, qui quotidie propemodum propter crebra illa quæ tum sanis tum ægris propinant medicamenta, aduersus hoc sacrosanctum Galeni præceptũ delinquunt. De quo sanè errato multa diximus lib. 2. nostrorũ Paradox. ca. 6.

Medici no stri tẽporis nimij sunt in propinãdis medicamẽtis purgantibus.

Alimenti siquidẽ pars vna.] Duo esse alimenti excrementa, hoc loco Gal. ostendit. Quod etiã suprà lib. 1. cap. 11. fecit, vbi ex eo succo vnde singulæ particulæ aluntur duo excrementorũ genera nasci dixit. Vnũ, quod distribuendi alimenti fuit vehiculum. Huic quidem excremento nullus certus à natura conditus est meatus. Expellitur tamẽ partim actum per ipsa molliora corpora, quæ fluentis eius violentiæ cedunt: potissimum quũ à spiritu maiore impetu irruẽte impellitur: partim etiam per exiguos omnes corporis meatus. Appellant vero quod ita excernitur, sudorem. Alterũ excrementum est ceu semicoctæ quæpiam reliquiæ, quæ assimilari nutriendæ parti nequiuerunt. Huic nullum publicè nomen est, quòd videlicet nec vulgò sit cognitum, vtpote quòd pre tenuitate conspectũ effugiat. A medicis tamen Græcis ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ, id est, sensum latens trãspiratio nuncupatur. Gal. hoc in loco fuliginosum excrementum nominat. Annotandũ autem hic erit, quòd alimẽtum nũc Galeno vsurpetur propriissimè, pro eo nimirũ quod iam alit ac nutrit. Pars vna seorsa est.] Adiiciendũ, & humida. Græca enim sic habent, τὸ μὲν οἷον ὀῤῥῶδες ὄν, καὶ ὑγρόν. Quæcunq; sunt peiora.] Græce est, κατὰ τὰ πλεῖστά γε τῶν σιτίων, ὅσα μοχθηρότερα καὶ διαφθείρει τὴν ἐργασίαν τῆς φύσεως. Quare sic conuertendũ erit, Quæ in pluribus cibis quicunque peiores sunt continetur, & naturæ, &c. quia cætera rectè se habent.

Alimenti duo excremẽtorum genera.

Sudores.

Sensum latẽs transpiratio.

APHORISMVS XVI.

Νοσήματα δὲ ἐν μὲν τῇσιν ἐπομβρίῃσιν ὡς τὰ πολλὰ γίνεται πυρετοί τε μακροὶ, καὶ κοιλίης ῥύσιες, καὶ σηπεδόνες, καὶ ἐπίληπτοι, καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ κυνάγχαι. ἐν δὲ τοῖσιν αὐχμοῖσι φθινώδεες, ὀφθαλμίαι, ἀρθρίτιδες,

δες, στραγγουρίαι, καὶ δυσεντερίαι.

Morbi per assiduos imbres magna ex parte fiunt, febres longæ, alui deiectiones, putredines, comitiales morbi, apoplexiæ, & anginæ. Per siccitates autem, tabes, lippitudines, articulorum dolores, stillicidia vrinæ, & difficultates intestinorum.

HIc aphorismus prioris veluti correctio quædã est. Nam imperitus quispiam ex eo colligere posset, siccam anni constitutionem sic imbribus esse meliorem & salubriorem, vt nulli prorsus in ea morbi generentur. Coactus itaq; Hippocrates fuit vt præsentem Aphorismum subiiceret, in quo quidem quæ in vtrisque constitutionibus fiant morborũ genera dilucidè exponit, inquiens: Morbi per assiduos imbres (id enim significat ἐπομβρίων, vt in explicatione Aphorismi vndecimi huius sectionis diximus) magna ex parte fiunt febres longæ. Cuius rei causam Gale. in Comm. refert. Non autem temerè adiectũ est, magna ex parte: quia in humida constitutione alij etiam morbi hoc loco ab Hippocrate non commemorati nasci possunt. Hi tamen quos recenset, sunt qui crebro & plurimum per imbres generantur. Alui deiectiones, sic enim Celsus hæc verba, κοιλίης ῥύσιες, est interpretatus, & quidem rectissimè: κοιλίη enim hoc loco inferiorem ventrem denotat, ῥύσις vero deiectionem vel fluxionem, non profluuiũ, quod Græcis διάῤῥοια dicitur. Neque enim hac voce aliud innuere voluit Hipp. quàm quòd homines in cõstitutione humida crebrò per aluum egerãt. Causa in Comm. à Gal. est exposita. Et putredines simpliciter, morbi comitiales & apoplexiæ: quòd hæc duo mala ex pituita, quæ per imbres generatur, nasci cõsueuerint, vt dictũ est Comm. 42. & 45. sectio. 2. Anginæ denique in pluuia constitutione fiunt, propter causam à Gal. in Comm. allatam. Nihil autẽ refert siue κυνάγχας, siue συνάγχας apud Hippocratem scriptum sit, vt alibi diximus. Atque hæc quidem mala per assiduos imbres fiũt. In siccitatibus autem φθινώδεις, videlicet νόσοι, id est, morbi tabem afferentes accidunt. Quum autẽ Hippocrates φθινώδεας, vt in Comment. 10. huius sectionis annotauimus, nõ solũ eos quibus ob pulmonem exulceratũ marcescit cor-

Febres longæ. Alui deiectiones. κοιλίη. ῥύσις. Anginæ. φθινώδεις.

pus, ſed & eos qui ex quacũque alia cauſa extenuantur, intelligat hic tamẽ exulceratio pulmonis excludẽda venit, vt quę in ſicciore tẽpore potius curetur quã irritetur. Reliquę autẽ cauſæ tãbẽ afferẽtes, per ſiccitates valentiores redduntur. Lippitudines etiam ſiccæ nimirũ accidunt. Aut copulanda vox ὀφθαλμίαι cũ dictione φθινώδεις, vt Gale. in Cõm. etiam monet. Et articulorum dolores, non quidẽ omnes, ſed ij tantum qui ex humorum acrimonia procreantur: idq; accidit, ſi acceſſerit etiam ſiccitati caliditas, vt copioſius in Com. ſuis Gal. docet, ad quos ſtudioſos, ne temerè quę illic ſunt repetere neceſſe ſit, ablegamus. Vrinę etiam ſtillicidia, & difficultates inteſtinorum, iis de cauſis quas Galenus affert, eueniunt.

Articulorũ dolores

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Quare in tẽporibus.] Aliquid ab interprete pręteritũ eſt. Græca enim ita habẽt, ὥς τι καὶ κατὰ τοῦτο χρονιώτεροι ῥεῖν ταῖς ἐπομβρίαις, quare per hoc longiores erunt in aſsiduis imbribus, &c. Profluuia.] Gręcè ῥύσεις, deiectiones. Ex pituita ortum habentes.] vt dictum eſt ſuprà Comm. 42. Ad fauces.] Græcè eſt ἐπιχθέντος εἰς φάρυγγα, ad fauces vel guttur delata: φάρυγξ enim hoc loco abſolutè ponitur, nullo adiecto articulo, ideóque & ad guttur & ad fauces transferri poteſt. Quippe angina, vt alibi docuimus, nihil aliud eſt niſi inflammatio, quæ in gutture vel faucib' fit. Ex qua nonnulla, &c.] Cuius rei teſtis eſt Hippocr. qui ſect. 5. Aphoriſ. 24. & li. 6. Epid. par. 3. Aphor. 10. ita ſcriptum reliquit: Valde frigidũ, ſicut nix & glacies, venas rũpit, tuſſes mouet. Extenuati.] Græcè, ἀτροφώτεροι, alimẽti expertes. Si & caliditas vlla, &c. Græcè, ἐὰν καὶ θερμότης ἄμετρος προσγένηται, ſi etiam calor immodicus acceſſerit. In ſiccitatibus.] Scilicet nudis citra calorem. Et ſiccitatem efficient.] Gręcè eſt, κατὰ ξηρότητα, per ſiccitatẽ, vt planè difficilẽ motũ in ſiccitatẽ articulorũ referamus. Eã paſsionẽ quæ arthritis, &c. Siquidẽ arthritis ꝓpriè eſt quãdo imbecillitas in omnibus corporis articulis cõſiſtit, humórq; à natura alienus ad eoſdẽ cõfluit. Quaproter ꝓprii loquẽdo, non omnis dolor articulorũ arthritis nominatur, ſed is tantum qui ob cauſas iã cõmemoratas in eis excitatur. Lib. 2. Epide.] Sect. ſcilicet 4. Et repetitur in ſexto eiuſdẽ operis lib. Part. 4. Aphoriſ. 9.

φάρυγξ.

Angina.

Arthritis quid proprie.

Sed ſi cui libeat.] Græcè, ἀλλ' ἐάν τις, ὡς ἔφην, ἐθέλοι, ſed ſi, vt dixi, quis velit omnium, &c. Huius propoſitę.] Omiſſa eſt.

Nunc

Nũc,dictio.Græca enim habent, αὐτὸ τὸ νῦν προκείμενον,&c. Bene temperatis.] Græcè,εὐκράτοις. Satis itaque erat dicere,tẽperatis.Cõponẽtes.]Conuertendum erat, supponentes. Græcè enim est,σύνθετον ὑποθέμενοι.Quanquam & simplex videbatur.]Græcè est, καί τοι γε εἰ ἁπλοῦ δόξειεν αὖ εἶναί πως σύνθετος,quanquã vtiq; & simplex ipsa videatur quodã modo esse composita. Rationem statim per sequentia verba subiungit, quæ itidẽ vt præcedentia,nõ satis rectè ab interprete sunt cõuersa.Grçca enim in eũ habẽt modũ,ἐμίγνυτο γὰρ εὐκράτῳ καταστάσει μέσῃ τῶν ἀμέτρων ἑκατέρων, permiscebatur enim temperata forma media inter vtrãq; immoderatã.Vt is sit verborum Gal sensus.Siccę intemperaturæ simplici miscebatur tẽperata forma.id enim κατάστασιν significare,iã sępe monuimus:ea quæ inter vtrãq;,caloris nimirũ & frigoris,intẽperiẽ media est.Quẽ quidẽ metipse Gal.paulò post iis etiã ferè expressit verbis: Aer ambiens in altera oppositione intemperatus & siccus,permiscetur ei qui est in altera oppositione,caloris scilicet & frigoris tẽperatus.Quare hæc Gal.verba εὐκράτῳ καταστάσει,per ablatiuũ reddenda sunt, vt nos fecimus: & ante nos Theodorus, qui præsentẽ locũ ita est interpretatus. Permiscetur modica modulatáq; conditione,quæ inter vtrãque caloris & frigoris intẽperiem media collocatur. Temperaturas,] Græcè est, δυσκρασίας,intẽperaturas:Malè tẽperatus] Græcè δύσκρατον,id est intemperatum.Bene tẽperatus.]Satis erat dicere simpliciter temperatus. Nam stillicidia vrinæ] Gale.libr.3.de Symp.causis,cap.9.stranguriæ & difficultatis vrinæ easdẽ esse causas scribit,vrinã nimirũ acrẽ,& facultatis vesicæ imbecillitatem.Propter vis expulsiuæ.]Græcè est, ἀρρωστίαν τῆς ἐν τῇ κύστει καθεκτικῆς δυνάμεως,propter facultatis expultricis, quæ est in vesica, imbecillitatem. Non adeo licet de Hippocrate. Græcè, ἔτι δ' οὐχ ὑπὲρ Ἱπποκράτους ἀπορῆσαι δίκαιον ὅτι τὴν κλινικὴν θεωρίαν. Nõ autem ita de Hippocrate perplexos esse conuenit, quod primus, &c.Diocle.] Qui Plinio lib.26.cap.2.autore,Carystius fuit,atque secundus ætate famáque post Hippocratem extitit.Mnesitheo.]Huius meminit Galenus libro 1.ad Glauconem, Atheniensémque fuisse tradit, virum tum in aliis omnibus quæ ad artem pertinent sufficienter doctum, tum vero qua via & ratione medendi artem oporteat exercere,nemini peritia secundum.

Interpretis lapsus.

Causę stranguriæ & difficultates vrinæ

Carystius. Mnesitheo.

APHORISMVS XVII.

Αἱ δὲ καθ' ἡμέρην καταστάσιες αἱ μὲν βόρειοι τά-τε σώματα ξυνιστῶσι καὶ εὔτονα, καὶ εὐκίνητα, καὶ εὔχροα, καὶ εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ ὄμματα δάκνουσι, καὶ περὶ τὸν θώρακα ἄλγημα ἤν τι προϋπάρχει μᾶλλον πονέουσιν. αἱ δὲ νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα, καὶ ὑγραίνουσιν, καὶ βαρηκοΐας, καὶ καρηβαρίας, καὶ ἰλίγγους ποιέουσιν. ἐν δὲ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν καὶ τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

Constitutionũ quæ quotidie fiunt, aquiloniæ quidem corpora cogunt, robustiora reddunt, facile mobilia, bene colorata, & rectius audientia. Aluos præterea exiccant, oculos mordent: & si thoracis dolor aliquis præcedit, magis irritatur. Austrinæ autem corpora lãguida efficiunt, & humectãt, difficilẽ auditum, capitis grauitatem & vertiginem afferunt. In oculis & corporibus difficilem motum concitant, & aluos humectant.

IN superioribus, Aphorism. nimirum 5. Hippocrates quæ mala afferant diuturnæ constitutiones aquiloniæ & austrinæ, exposuit. Nunc quas noxas, quæ'q; commoda pariat quotidiana constitutio, aquilonia primum, & deinceps quæ mala austrina afferat docet, inquiens. Inter constitutiones quotidianas aquiloniæ quidem corpora sua frigiditate cogunt ac densant, robustiora etiã reddũt: id enim significat εὔτονα, quippe τόνος latinis est robur. Hinc εὔτονον robustũ, validũ, & firmum, εὐτονία etiam Græcis est καρτερία, hoc est robur. Causam in Commenta. refert Galen. Facilè mobilia efficit, quòd scilicet superuacuas corporis humiditates exhauriant ac dissipent, atque adeò corpus leuius & ad motum promptius efficiant. Bene colorata reddunt, quòd omnes actiones naturales, iecorisque, vt sic dicam sanguificationem adiuuent. Melius etiam vt audiant, aquiloniæ constitutiones in causa sunt: omnes enim actiones animales firmant. Cùr vero

εὔτονα. τόνος. εὐτονία.

ro auditus duntaxat fecerit mentionem, Galenus in Commen. exponit. Exemplo autem auditus, omnes reliquos vult intelligi sensus, qui singuli perinde atq; auditus in hac constitutione vigent. Nec obstat quod hoc loco Brasauolus diuersum asserat, nempe fieri posse vt visus, odoratus & gustus in aquilonia constitutione non vigeant, propterea quòd cerebrum humiditate plenum, veluti à manu spõgia, ab aquilone frigido exprimatur, & ad oculos subinde, nares & linguam humiditas ipsa destillet. Nam quod supponit, hoc falsissimum est. Neque enim in quotidiana constitutione aquilonia, quę frigida & sicca est, fieri potest, vt ad inferiores corporis partes destillet humiditas, quod tum nulla in capite existat. Secus autem esset, si tempestas aliqua humida antecessisset. Quum itaque Hippocrati sit sermo de quotidiana cõstitutione aquilonia, excludit prorsus suppositio de pręcedēte tẽpore humido, neq; Musæ ratio ꝓcedit. Atq; hactenus commoda aquiloniæ cõstitutionis explanauimus. Nunc igitur incommmoda quæ pariunt, prosequamur. Primum autē omnium aquiloniæ constitutiones quæ quotidie fiunt, aluos exiccant: quod supra quoque Aphor. 5. dixit, aluos duras aquilonem efficere asserens. Causam ibidem etiam exposuimus. Dein oculos mordent. Atqui propriè loquendo, calidum, Galen. lib. 5. Aphoris. Commē. 20. teste, tantum mordax est. Sensus vero similitudine, frigidum etiam. Quod quidem quomodo accidat, Gal. lib. 4. Simpl. med. cap. 1. luculenter ostendit, ita scribens. Quum frigidum quæcunq; contingit, eorũ & contrahat substantiam, & condenset, constringátq;, primũ tenues excernantur himiditates necesse est, sicut ex oculis lachryma, postea vero etiam mordax appareat: ídque nõ erodendo, vt calidũ, sed diuellendo continuum. Frigidum enim meatus omnes in raris corporibus subiens, qualia sunt vulnerata omnia, oculíq; & nares ac os, vniuersas refrigerandorum corporũ partes arripit, & quodãmodo multis circũquaque ansis eas contrahens atq; condẽsans, à cõtinuis sibi partibus diuellit. Hęc ille. Quę quidē à nobis longius sunt recitata propter Musam, qui causam ipsam mordicationis partim in siccitatē, quam per se mordicationē efficere ait, referre satis inepte voluit: partim etiã in biliosas materias ad oculos transmissas, quum tamen in hac constitutione nullæ in cor-

Cur au di tus tãtum meminerit Hipp. Musæ interpretatio refellitur.

Aquiloniæ constitutionis noxæ.

Frigidum mordax quomodo

Musa perperã mordicationis causam in siccitatem retulit.

pore gigni queant. Præterea si aliquis thoracis dolor præcesſit, is per hanc constitutionē magis augebitur. Nihil autem mirũ, augere dolorē qui præcesſit aquilones frigidos, quum eum etiam qui prius non affuit, excitēt. Quippe vt infrà ait, frigidum inimicum ossibus & pectori existit. Atq; hactenus de incommodis quę aquiloniam sequuntur constitutionem, diximus. Nunc igitur quas noxas austrinæ afferant constitutiones, breuiter perstringemus. Primum dissoluere, hoc est, languida reddere corpora inquit. Causa suprà in Aphoris. 5. est exposita. Dein humectare, difficilē auditũ, capitisq; grauitatem efficere. Causæ loco iam citato sunt dictæ. Vertigines etiã ꝓpter causam à Galeno in Com. expositã faciunt. Nam ἴλιγξ καὶ ἴλιγγος Grecis idem quod σκότωμα significat. In oculis præterea & corporibus difficilem motum. Siquidem neruorum principio humectato, circa voluntarios motus pigritiam apparere necesse est, vt commemoratũ est etiam suprà Aphor. 5. huius sectionis. Et aluos humectant: hoc est, in causa sunt vt liquida per inferiora excernantur. Quæ singula copiosius loco iam citato sunt dicta.

Aquilo thoracis dolores excitat. 5. aph. 18. & 24.

Austrinæ constitutionis noxæ.

ἴλιγξ.

Difficiles motus.

Aluos humectant.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Secundum naturæ & animæ operationes.] Græcè, κατά τε τὰς φυσικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας, in naturalibus & animalibus actionibus. Et paulò post. Nã animales actiones, &c. Naturæ.] Græcè, τὰς δὲ φυσικὰς, naturales vero. Communis autem vtrisq; est quod contentũ nominat.] Valde obscura sunt hæc interpretis verba: sed Græca aperta admodũ, quæ sic habent, κοινὴν δ' ἀμφοῖν ἡ ἀντιvix, cõmune autē vtrisq;, scilicet facultatibus est robur. Qui salubre corpus habēt.] Hęc non temere à Galeno sunt adiecta. Quippe imbecillib⁹ aquilones nõ prosunt. nec etiam siccis & tenuib⁹: hos enim magis exiccāt, ac eorundē principes partes, & quæ in profundo corporis sunt sitæ, ꝙ scilicet carniũ propugnaculo destituti sunt, prõptius lędũt. Dolores pectoris.] Gręcè est, κατὰ τὸν θώρακα παροξύνεσθαι, Dolores thoracis exacerbari. Nosces autem.] Addēdum, manifestius. Gręca enim ita habent, γνώσῃ δ' ἐναργέστερον. Siue animę sit, siue ad vitam pertinens.] Græcè, εἰς ἅπαν ἐστὶν ἔργον ζωτικόν τι καὶ ψυχικόν, ad omnem actionem quæ vitalis sit, siue animalis. Et iis quas apoplexias nominant.] Hoc loco per interpretem multa sunt omissa, quæ in contextum sunt reponenda

Imbecillibus siccis & tenuib⁹ aquilones non prosunt.

Per inter-

nenda: hæc nimirum, ἴλιγγος γάρ ἐστιν ἡ σκοτοδινεία ἥ τις γίνεται ὑγροῦ μετὰ παχέως πνεύματος κινουμένου κατὰ τὴν κεφαλὴν, διὸ καὶ προηγεῖται ἐπιληψίας καὶ ἀποπληξίας, vertigo enim obtenebratio est, quæ fit quum humor ac crassus spiritus mouetur in capite, quapropter præcedit epilepsiam & apoplexiam. pretermissa.

Parui autem sunt, &c.] Græcè, μοχθηρὰ δὲ καὶ ταῦτα τὰ συμπτώματα, praua verò sunt huiusmodi symptomata. Reddit.] ὀργάζονται, reddunt.

APHORISMVS XVIII.

Κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ μὲν ἦρος, καὶ ἄκρου τοῦ θέρεος οἱ παῖδες, καὶ οἱ τούτων ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν ἄριστά τε διάγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος καὶ τοῦ φθινοπώρου μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν *τοῦ χειμῶνος οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσι. *al. καὶ τὸ

Per tempora vero anni vere quidem & principio æstatis pueri, & qui eos ætate mox sequuntur, optime degunt, maximéque valent. Aestate autem & autumno aliquantisper senes. Reliquo hyemis tempore, qui inter has ætates medij sunt.* * al. reliquo autẽ autũno & hyeme.

HOc in aphorismo Hippoc. docet, quæ tempora ætatibus ipsis sint maximè commoda. Quippe vere & principio (ἀκρὴν enim hîc idem quod ἀρχὴ significat) æstatis pueros, & eos qui illis ætate vicini, proximi, vt Celsus conuertit, coniunctíve sunt (id enim ἐχόμενοι vox, qua vsus est Hippocrates, hoc loco significat, quũ ἔχομαι Græcis non aliud quàm nullo interueniente sequor, iuxtà sum, hæreo, & tango denotet) optimè degere, maximéque valere ait. Proximi autem pueris sunt adolescentes, qui à Græcis μειράκια nominantur. Optimè verò degunt, potissimúmque iis temporibus valent pueri & adolescentes, propterea quòd eorũdem naturæ, temporum horum temperatura maximè conueniat. Tamen hoc loco diligenter cauendum erit, ne vtraque tempora vtrisque promiscuè ætatibus conuenire putemus: sed adhibenda planè verbis Hippocratis distinctio erit: quod in Commentariis etiam suis monet Galenus: vt scilicet dicamus adolescentes, quorum natura temperata est vere, quod itidem temper

Margin: ἐχόμενοι. ἔχομαι. Quare vere principio æstatis pueri & adolescentes optime degunt.

temperatum existit, optimè degere: pueros autem æstatis principio, vtpote quod parum à mediocritate ad calorem & siccitatem declinat: atque adeò puerorum naturæ, quæ calida & humida est, magis conuenit. Quanquàm nulla etiam adhibita distinctione, aphorismi veritas constare potest. Nam cum puerorum natura maximè conseruanda sit, quod in alio quàm hoc ipso temperamento eorundem corpora increscere nequeant: certè hanc ipsam vernum tempus, quod temperatum est, potissimum conseruabit. Nam vt sequenti Commēt. ait Gal. ex propria natura nihil nouat. Quum igitur hoc tempore corpora illorum non alterentur, sed conseruentur magis, vt optimè etiam valeant necesse est. Brasauólus hoc loco aduersus ea quæ diximus, sic instat: Pueri sunt humidi, igitur vere magis læduntur. Quasi verò ver humidum sit, & non temperatum. Ridicula verò planè etiam eius est responsio, dum pueros humidos esse asserit, non quidem ratione vitæ, seu propriæ naturæ, sed collatione ad iuuenes. Nemo enim est qui nesciat, pueros simpliciter & nulli collatos, esse humidos: quod scilicet idipsum multis argumentis lib. 2. de Temper. cap. 2. Gal. demonstrauerit. Sic perpetuò vnus error alium parit. Si enim ver per se esse temperatum, vt Gal. facit, Musa quoq; concedere voluisset, in hæc absurda nunquam prolapsus fuisset. Aestate verò & autumno aliquādiu, vel aliquantisper (id enim est μέχρι μὲν τινὸς) senes optimè degunt. Celsus hæc verba καὶ τοῦ φθινοπώρου μέχρι μὲν τινὸς, rectissimè ita conuertit: Et autūni prima parte. Quippe hęc ad naturam æstatis, cui proxima est, nonnihil accedit. Nihil autem mirum, senes qui natura frigidi sunt, in calidis tēporibus rectius valere. Vnius itaq; tantùm qualitatis ratione, nempe caloris, non vtriusque, senibus æstas & autumni principium conferunt. Siccitatis igitur ratione iis potius nocet. Reliquo hyemis tempore bene degunt, qui medij sunt inter has ætates, adolescentiam scilicet & senectutem. Sunt verò medij, qui Græcis dicuntur ἀκμάζοντες, hoc est, florentes ætate, seu iuuenes. Nam quum ij sint calidi & sicci, meritò hyeme, quę contraria est, frigida nimirum & humida salubrius degunt. Sunt etiam medij inter prædictas ætates, qui ętatem καθεστηκυῖαν, hoc est, constantē, quæ alio nomine παρακμαστικὴ nominatur, agunt. Illisq; hyemis etiam confert, quod sint per se quid

Ver ex propria natura nihil nouat.

Musæ obiectio diluitur.

Pueri simpliciter humidi.

Aestas & autumni principiū quomodo senibus cōferunt.

Medij inter adolescentiā & senectutē.

Καθεστηκυῖα ætas.

quidem calidi adhuc,sed minus quàm iuuenes,vt infrà aph. 30.huius sect.latiùs dicemus,atque sicci. Hinc Celsus aptissimè hãc partem ita est interpretatus,Iuuenes hyeme, quíq; inter iuuentam & senectutem sunt. Citatur hæc sententia à Galeno nostro lib.8.de Placitis Hippocratis & Platonis.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Bene temperatis.] Satis erat dicere temperatis: sic enim vocant Latini quæ Græcis σύκρατα dicuntur,vt suprà etiã monuimus. Hæc enim omnium ætatum optima.] Complectitur enim adolescentia sub pubertate, quæ itidem in medio atque optimo temperamento consistit. In latum ostendẽs.] Legendum, extendens. Græcè enim est εἰς πλάτος ἐκτείνων. Hæ quidem biliosiores.] Græcè, καὶ ἡ χολωδεστέραι, quæ quidem biliosiores. Minus.] Adiiciendum, autem:quod Græcè sit ἧττον δ᾽ ἐν αὐταῖς τῶν ἄλλων, Minus autem quàm aliæ,ex ipsis scilicet ætatibus,naturis,& regionibus. Adolescentia sub pubertate cõplectitur.

APHORISMVS XIX.

Νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνεται. μᾶλλον δ᾽ ἔνια κατ᾽ ἐνίας αὐτέων καὶ γίνεται, καὶ παροξύνεται.

Morbi quidem omnis generis in omnibus temporibus fiunt. Nonnulli tamen in quibusdam illorum magis & oriuntur, & irritantur.

QVum Hippocrates in sequentibus aphorismis esset expositurus,qui morbi peculiariter in singulis anni temporibus nascerentur, hunc præmittere voluit tanquam generalem,vtpote in quo monstraret,quòd non tantùm ij morbi, qui naturæ temporum sunt accommodati, sed etiam omnes alij irruere possent. Idq; propter eos qui putare possent, nullos alios morbos æstate accidere posse præter eos, quos Hippocrates commemorat. Quare morbi non sic sunt temporibus affigẽdi,quasi in aliis temporibus accidere nequeant:sed quòd magna ex parte iis tẽporibus magis quàm aliis oriantur. Sic tertiana quidem febris non est ita æstati destinata,vt hyeme fieri nũquam posſit,sed quòd plurimum æstate generetur.Hinc est quod hoc loco Hippocrates dicat, Nonnulli tamen morbi magis in quibusdam temporibus Morbi tẽporibus quomodo tribuendi.

& oriuntur & excitantur, propterea quòd hęc tempora morborum illorum naturæ sint accommodata.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Tunc nos.] Addendum, omnes. Græcè enim est, ἅπαντες ἂν ἐνοσοῦμεν, &c. tunc omnes quolibet tempore, &c. Affines.] Græcè, οἰκεῖαι accommodati. Proximi.] Græcè, οἰκεῖαι, vt suprá. Neque enim similiter ab eadem causa, &c.] Hunc locum non satis rectè interpres conuertit. Græca enim sic habent, οὐ γὰρ ὁμοίως ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὁ θερμὸς τῷ ψυχρῷ βλάπτεσθαι πέφυκεν ἢ ὁ ὑγρὸς τῷ ξηρῷ, καθάπερ οὐδὲ ὁ εὔκρατος ἑκάστῳ τούτων, οὔτε τοῖς κατὰ συζυγίαν τινὰ δυσκράτοις, Neque enim similiter ab eadem causa calidus perinde atque frigidus offendi aptus est, aut humidus vt siccus. Quemadmodum neq; temperatus vt quiuis illorum, neque vt illi qui per coniugationem aliquam intemperati sunt.

Interpretis conuersio notatur.

APHORISMVS XX.

Τοῦ μὲν γὰρ ἦρος τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ αἵματος ῥύσιες, καὶ κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ λέπραι, καὶ βῆχες, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοὶ, καὶ ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά.

Vere quidem furores, melancholiæ, morbi comitiales, sanguinis profusiones, anginæ, grauedines, raucitates, lepræ, tusses, impetigines, alphi, pustulæ vlcerosæ plurimæ, tubercula, & articulorum dolores accidunt.

sm vitiligines

HOc in aphor. Hippocr. recenset morbos qui magna ex parte vere, eò quòd eius naturæ accommodati sunt, accidere solent. Primùm autem verno tempore fieri furores & melancholias ait, non quòd hoc tempore biliosi & melancholici humores generentur: sed quòd aliis temporibus procreati sint, ac hyeme in profundo corporis delitescentes, nunc tandem veris caliditate diffusi ac commoti furorem ac melancholiam pariant. Dein morbi comitiales accidunt, propter pituitam hyeme in corpore natam, vere autem commotam & diffusam. Proinde etsi prędicta mala vere emerg

Furores & melancholiæ cur verno tépore fiunt.

Morbi comitiales.

emergunt interdum, tamen quum humores ex quibus hæc ipsa oriuntur, autumno sint procreati, ideo autũnalia magis dicuntur quàm verna. Causas etiã istorum malorum Gal. in Comm. huius sect. exposuit. Veris autem propria sunt mala quæ sequuntur, sanguinis nimirum profusiones: sic enim ῥύσεις dictionem conuertit Celsus, vel excretiones. Per profusiones itaq; sanguinis intelligẽdæ sunt omnes sanguinis excretiones mediocres, quæ à morbis corpus vindicãt siue per nares, siue per hæmorrhoidas, siue per vterum fiãt, id quod è Gal. Comm. perspicuum existit. Et quidem rationi cõsentaneum est, sanguinis excretiones vere accidere, quod hoc tẽpore, Hipp. in lib. de Nat. huma. teste, sanguis crescat, ac quotidie incrementum suscipiat. Anginæ etiam vere fiunt, quod humores diffusi ad fauces, aut guttur cõfluant, ibiq; inflammationem procreent. Generantur autẽ anginæ vernæ, vt Gal. Comment. 22. huius sect. autor est, ex sanguine pituitoso. Grauedines & raucitates fiunt, propter pituitam hyeme in capite natam, vere autem diffusam, & ad nares, aut fauces delatam. Tusses, vbi ad thoracem ac pulmonem humores à capite defluentes delati fuerint. Lepræ, quę scabiei quidẽ species sunt, ab Arabum lepra distantes, vt lib. 2. Paradox. c. 16. demonstrauimus, fiunt, quod verno tempore praui humores à profundo corporis ad cutẽ ipsam deferantur. Impetigines, quas Hipp. & alij Græci λειχῆνας vocant, vere quoq; generantur. Est autem impetigo, cutis vitium, asperdinem quandam in ea pariens, quod Germanicè flecht vocatur. Cornel. tamen Cel. lichenas papulas, & lepram impetiginẽ, vt diximus lib. 2. Paradox. c. 17. conuertit. Cæterùm impetigo, de qua Hippoc. & post hunc alij Græci medici locuti sunt, non est Plinij mentagra, cuius meminit lib. 26. c. 1. & quã non modò Italiæ, verumetiã vniuersæ propè Europę, ante Claudij Tiberij Cęsaris principatũ incognitam fuisse tradit. Quippe longè ante hæc tempora lichen, seu impetigo Græcis cognita fuit, malúmq; est multò, quàm sit Plinij mentagra mitius. Accedit quod Gal. lib. 5. de Componendis medicam. κατὰ τόπους. cap. 7. euidentissimè doceat, lichenas à mentagra diuersas fuisse, quum vtriusque mali semper ibidem seorsum mentionem facit. Nec aliud ex Galeno colligi potest, quàm quòd hæc duo mala in curandi ratione aliquid commune habuerint,

Verni morbi ῥύσεις. profusiones sanguinis. Anginæ. Grauedines & raucitates. Tusses. Lepræ. Impetigines. Impetigo nõ est mẽtagra.

minime tamen eadem fuerint. Nec obstat, quod loco paulo ante citato Plinius mentagram etiam lichenas vocari scribat. id enim factum est, non quod eadẽ cũ lichenibus fuerit, sed quod similitudinem quandam cũ iis habuerit. Quippe in ea furfures & squamulæ à cute prodibant, haud secus quàm in vera lichene. Quare cum mentagra non sit lichen, seu impetigo, multo minus vt sit morbus quem Gallicũ hodie appellant, concedendum erit. Quod nos etiam multis argumẽtis in Paradoxis nostris loco antea citato demõstrauimus. Euanuit enĩ è cõspectu hominũ mentagra, vt nũc planè incognita sit. Et vtinã cũ ea oẽs etiã reliqui morbi sublati fuissent, & non nouum aliquod malũ mentagra longe deterius pro illa regiones nostras irrepsisset, nẽpe scabies nominata Hispanica. De qua re nõnihil etiã scripsim⁹ lib. 2. aduersus Montuũ, confutatione 2. Dialexeos. Alphi quoq; verno tempore fiunt. Sunt autem vitiliginis species, vt cap. 41. Compẽdij nostri diximus. Eruptiones itẽ, seu pustulę vlcerosæ. Quippe per ἐξανθήσιας, omne pustularum & eruptionũ genus hoc loco intelligendum erit. Tubercula quoque, de quibus abundè suprà, sect. 2. aphor. 15. dictum est; Causas omnium in Comm. Gale. exposuit. Et articulorum dolores: nam per ἀρθρίτικα omnes dolores articulorum, qui propter humores à natura alienos, ad eos quidem imbecillos deferuntur, nasci solent. Causam Gal. refert, vt omnium aliorum malorum, in Commentar.

Impetigo non est morbus Gallicus.

Alphi.

ἐξανθήσιες

Tubercula.

Articulorũ dolores

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Et lepræ.] Hæc verba tũ in Græcis, tũ in Latinis codicib. prorsus expungenda erunt. Neq; enim lepra hyemalis est morbus, sed vernus potius, vt ex iis etiã quæ statim subiũgit Gale. palàm fit. Huc accedit, quod neque antiquus interpres, neq; etiã Theodorus in cõuersionib. suis hæc verba habeãt, vt hinc omnibus perspicuũ sit, meliora & vetustiora exemplaria iis carere verbis. Præter alios morbos.] Græcè, παρὰ τὰς ἄλλας. Quare bifariam interpretari possunt hæc verba, eò quòd ἄλλας referre potest, vel νόσους, vel ὥρας. Melius tamen est vt ὥρας referat, sicque interpretetur, Præter alia tempora, &c. Vitiligines] Græcè, ἀλφοὺς. Retinenda itaque vox alphos. Vitiligo enim genus est ad λεύκην καὶ ἀλφὸν, vt copiose in compendio mõstrauimus. Nõ debet igitur generis vox pro specie vsurpari. Ad loca viliora.] Græcè, εἰς τὰ ἄκρα μέρεα,

Galeni codex emendatus.

Vitiligo.

μόρια, ad partes extremas. Quod autem & profluuia,&c.] Græce, ὅτι ἢ καὶ αἱ τῆς αἱμάτων ῥύσεις κενοῦσαι τὸ πλῆθος, καὶ τὴν κακοχυμίαν κωλύουσι τὰς ἐν αὐτοῖς νόσους αὐτίκα δῆλον, quòd autē profusiones sanguinis plenitudinē,& vitium humorum vacuando cohibeant morbos qui ex ipsis oriuntur, plane perspicuum existit. Tale quid etiam.] Græce, παραπλήσιον δέ τι συμβαίνει.&c. Tale autem quid,&c. Dicebat Hipp.] Lib. scilicet 6.Epid.par.5.aph.33. Calor.]Hoc loco quū calidum vocat ver Gal.per calidum idem quod temperatum,aut certe id quod à temperato non multum abest, vt in enarratione aph.6.huius sect.demonstrauimus,intelligit. Opus.]Adiiciendum,eius.Græcè enim est, καὶ τοῦτο τὸ ἔργον αὐτοῦ. Cuius opera.]Addendum,sunt.Græca enim ita habent, ταύτης γοῦν ἐστὶν ἔργα. Ver quomodo calidum dicatur Galeno.

APHORISMVS XXI.

Τοῦ δὲ θέρεος ἔνιά τε τουτέων καὶ πυρετοὶ ξυνεχέες, καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πλεῖστοι, καὶ τεταρταῖοι, καὶ ἔμετοι, καὶ διάῤῥοιαι, καὶ ὀφθαλμίαι, ὤτων καὶ πόνοι, καὶ στομάτων ἑλκώσιες, καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ ἱδρῶα.

Aestate autem aliqui ex iis,& febres continuæ ac ardentes,& tertianæ plurimæ,& quartanæ,vomitiones,& alui profluuia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium putredines, & sudamina accidunt.

NVnc qui æstate magna ex parte oriuntur morbi, Hipp. cômemorat. Súntque hi partim cognati & proprij partim etiam alieni. De alienis ita inquit, Aestate autem ex iis nonnulli progignuntur. Ex iis qui scilicet vere accidunt. Quippe τουτέων Philotheus interpretatur τινὰ τῶν ἐν τῷ ἔαρι γινομένων νοσημάτων. Neque ij morbi quauis æstatis parte accidunt sed eius duntaxat initio, quod veri est propinquum, atque adeo quòd ad temperaturam attinet, valde simile. Porro cognati æstatis morbi sunt febres continuæ & ardentes, & tertianæ intermittentes plurimæ, quòd omnes ex flaua bile, quæ æstate plurima in corpore aceruatur, nascantur. Hæ Alieni morbi. τουτέων. Cognati æstati morbi.

quidem,cum extra vasa bilis putrescit,illæ vero quando intra generantur. Aestate itaque maxime fit febris tertiana cōtinua,quæ Græcis alio nomine καῦσος,id est,ardens dicitur,quemadmodū lib.4.Vict.acu.aph.1.testatur Hipp.& tertiana etiam intermittens. Quartanæ quoque & hæ quidem in extrema æstatis parte quæ ad autumnum vergit, eiúsque naturæ proxima est, accidunt. Meliora tamen exemplaria iis verbis,καὶ τεταρταῖοι,penitus carent:& recte quidem,quòd quartana sit morbus autumno peculiaris.Hinc est quòd neq; antiquus interpres,neq; Theodorus in suis conuersionibus, neq; in Comm.suis Gale.neque etiā Celsus,dum hanc interpretantur sententiā,quartanarū meminerint.Vomitiones & alui profluuia,propter causas à Galeno expositas. Lippitudines,non quidē siccæ,vt Musa putat,quod Galeno in Comm. teste,capite oppleto fiāt. Capite autē oppleto nihil ex oculis effluere,non est verisimile:præsertim æstate,quæ calida est, & humores dissoluit,meatúsque aperit.Secus in frigida tēporis cōstitutione,vt dictū est suprà in explicatione aph.12. huius sect.accideret. Auriū dolores eadē de causa fiūt: Oris exulcerationes,propter biliosos humores ad os delatos. Genitaliū putredines,ob causam à Galeno expositam. Et sudamina,quæ ἱδρῶα Hippocrates vocat.Quod genus autem pustularū sūnt,Galenus abunde in Comm.docet,vt nihil opus sit nos in explicatione huius sententiæ esse longiores.

Quartanę. Vomitiones. Lippitudines. Musa notatur. Auriū dolores. Oris exulceratiōes. Genitaliū putredines. Sudamina

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In morborū generatione.] Græce,καὶ τῇ τῶν παθῶν γενέσεως,in malorū generatione. Tertio Epidemiarū.] Sectione scilicet 3.vbi vniuersum annū austrinū,pluuiū,& tranquillū fuisse,túmque oris vlcera,tubercula pudendorum,lippitudines, & similia alia mala accidisse scribit. Et in secūdo.] Sectione nimirū 1.aph.1.vbi ait, Pluebat per æstum largo imbre. Quam quidem sententiā suprà,Comm.scilicet 11. Galenus citauit. Euersiones.] Græce,ἐκτροπαί,mutationes.

ἐκτροπαί.

APHORISMVS XXII.

Τῷ δὲ φθινοπώρῳ καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλανῆτες, καὶ σπλῆνες, καὶ ὕδρωπες, καὶ φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ λιεντερίαι, καὶ

δυσεν

δυσεντερίαι, καὶ ἰσχιάδες, καὶ κυνάγχαι, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοὶ, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Autumno vero plurimi æstiui morbi fiunt, & febres quartanæ atq; erraticæ, lienes magni, aquæ inter cutem, tabes, vrinæ stillicidia, leuitates & difficultates intestinorum, coxæ dolores, angina, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiæ.

QVi morbi autumno potissimũ fiunt, hoc in aphorismo Hipp. mõstrat dicens, Autumno & plurimi æstiuorum morborũ fiunt: propter causam à Galeno in Comm. expositam. Leonicenus tamen, vt obiter moneamus, hanc partem nõ satis recte ita est interpretatus. Autumno vero & plurimi vel æstiui. Non enim Hippocrates alios, sed æstiuos tantum morbos autumni initio, quod æstati propemodum simile & cognatũ est, fieri innuit, quales sunt febres tertianæ cõtinuæ & intermittentes, aliique è flaua bile nati morbi. Autumno autẽ, vtpote illi peculiares, fiunt quartanę. Cuius, vt omnium aliorum, causam Galenus in Comm. diligenter explicauit. Erraticę febres, vel, vt Celsus cõuertit, incertæ, sunt quę nullum statũ tempus, neque vllum accessionũ & remissionum ordinem seruant. Cuius quidem rei nulla alia est causa, Gal. lib. 3. Progn. Comm. 29, teste, quàm atra bilis, quæ in quibusdam partibus mouetur, in quibusdam immota manet, in aliis putrescit, aut feruere incipit. Id certe quod autumno maxime propter eius inæqualitatem accidere solet, vt non mirum sit hoc tempore abundare erraticas febres. Lienes magni, propter causam à Galeno expositã. Per lienes autem magnos, tumorem lienis intelligere oportet. Hippocrates autẽ simpliciter dixit, σπλῆνες, sed quũ ita loquitur, Galeno in Comm. teste, lienes magnos, vt nos sumus interpretati, intelligit. Aquæ inter cutem ex liene accidunt. Nã, vt testatur Gal. lib. 2. Progn. Comm. 1, quum lien per lõgos morbos contraxerit duritiem, ad consensum subinde agit iecur, omniq; corpori ista ratione aquã inter cutem cõciliat. Tabes etiam fiunt, vt diximus suprà in explicatione Apho. 10. & in

Leoniceni interpretatio notatur.

Erraticæ febres.

Lienes magni.

Aquæ inter cutem.

Tabes.

Vrinæ stillicidia. Difficultas intestinorum.

Comm. etiã eius rei causam ostẽdit Gal. Vrinæ stillicidia, & leuitates intestinorum ob causas à Gal. abunde dictas fiunt. Quod vero in quibusdã est codicibus, καὶ δυσεντερίαι, id adiectum per alium videtur, cum neque antiquus interpres, neque Theodorus in suis cõuersionibus difficultatis intestinorum meminerint. Accedit quod Celsus lib. 2. ca. 1. hanc sententiã interpretans difficultates intestinorum prætererit. Neque illarũ etiam in Comm. suis Gale. meminit. Si tamen ità legendũ omnino erit, intelligamus oportet eas difficultates quæ ab atra bile fiunt, letalésque sunt, vt infra sectione 4. Aphor. 24. testatur. Coxæ dolores, vel coxendices. Coxendicum enim appellatione Latini & malũ & locum, qui coxa vocatur, dicunt. Est autem coxa propriè os quod continet sinus, in quos capita fœmorũ inseruntur, vt autor est Gal. cap. 20. libri de ossibus. Præterea autumno fiunt anginę, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiæ: quorum omnium quidem malorum causas Galenus in commentariis exponit, ad quos lectorem ablegamus.

Coxendices. Coxa. Anginæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Cum ratione.] Græcè, δικαίως, merito. Exordinatis.] Gręcè est ἀτάκτοις, inordinatis. Ad fauces.] Rectè ita conuertit interpres, quia Græce est εἰς τὴν φάρυγγα. Quanquã Musa hic significare guttur contendat, satis temere, volens inter συνάγχην καὶ κυνάγχην, præter Hipp. mentem distinguere. Frigido, sicco, & inæquali.] Illa non pugnant inter se: frigidus enim & inæqualis simul autumnus, vt paulo post iterũ testatur Galé. & siccus existit. Quod quomodo sit intelligendum
" lib. 1. Epid. Comm. 1. disertè explicat dicens: Autumnus in-
" æqualis est, quod matutino tempore in eo vrgeat frigus, in
" meridie æstus, rursus vesperi iterum algor. Dominantur tamen in eo siccum humido, & frigidum calido. Bis enim die frigus, semel duntaxat calor vrget. Vltima parte] Addendum, fit. Græcè enim est, ἐν τοῖς πρώτοις καὶ τελευταίοις γίνεται. Comitialis accessiones.] Græcè, τὰς ἐπιληπτικὰς παροξυσμοὺς, comitiales accessiones, Ob tenuem.] Græcè, διὰ τὴν ἐν τοῖς λεπτοῖς καὶ χολώδεσι χυμοῖς, ob tenuium ac biliosorum, &c.

Musæ temeritas. Autumnus frigidus, siccus, & inæqualis.

APHORISMVS XXIII.

Τοῦ δὲ χειμῶνος πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι,

θαργοι, κορύζαι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι στηθέων, πόνοι πλευρέων, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι.

Hyeme pleuritides, pulmonis inflammationes, lethargi, grauedines, raucitates, tusses, dolores pectoris, laterum, lumborũ, & capitis vertigines, & apoplexiæ.

Hippocrates hoc in loco morbos, qui magna ex parte hyeme, quæ extrema anni pars existit, accidere solent, recenset. Neque tamẽ quauis hyeme, sed ea tantũ quæ naturam suã seruat: id quod de præcedentibus quoq; temporum morbis sentiendũ erit. Hyeme itaque fieri ait pleuritides: Pleuritis. melius enim est vt Græcã retineamus vocẽ, quo certa sit inter has & laterũ dolores, quorũ paulo pòst fit mẽtio, differentia. Inflãmationes etiã pulmonis, grauedines & raucitates, quorum malorũ omniũ causas, quũ à Galeno in Comm. sint expositæ, præterire lubet. Lethargos quoque hoc tempore fieri Lethargi. tradit Hipp. Quanquã hæc vox λήθαργοι in quibusdam codicibus Hippocratis desideretur. Inserendam autẽ esse, liquido constat ex iis quæ lib. 8. de placitis Hipp. & Platonis scribit Gal. vbi hanc citans sententiã ita legit, κόρυζαι, λήθαργοι, βράγχοι, βῆχες, grauedines, lethargi, raucitates, tusses. Et quidem malum hoc merito sibi vendicat hyems, vt quod ex pituita, quæ tempore hoc abundat, procreetur. Dolores pectoris, Dolores pectoris. quandoquidem vt infrà sect. 5. Aph. 24. testatur, frigida, qualis nix & glacies, pectori inimica. Laterũ dolores accidunt. Laterum dolores. Per eos autem intelligit dolores qui in carnosis costarum partibus oriuntur, non eos qui in succingente membrana fiunt: quos paulo antè pleuritides vocauit. Sunt autem laterum dolores minus vehementes quàm qui in pleuritide & succingentis mẽbranæ inflãmatione excitantur, quemadmodum Gal. copiose sect. 6. Aph. Comm. 5. docet. Vel per laterum dolores Hipp. intelligit eos qui ex plurimis cruditatibus cibísque crassis ac pituitosis crudos humores generantibus fiunt: qui quũ se repente in vacuũ thoracis locum, aut in ipsum pulmonem recipiũt, imaginationẽ factæ inflãmationis exhibẽt, quemadmodũ Aetius lib. 8. cap. 68. copiosius docet. Lumborũ denique dolores fiunt. Lumbi vero, qui Lumbi. Græcis ὀσφύες dicuntur, pars spinæ sunt quæ dorsum excipit, è regione vẽtris sita, finitúrq;, Galeno cap. 7. de Ossibus teste,

ſacro oſſe.Capitis quoque dolores, vertigines, & apoplexiæ hyeme accidunt, propter cauſas à Galeno in Commenta.& à nobis ſuprà Aphoriſ.13.& 17. expoſitas.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Neque quòd hyeme.] Rectè ita interpres conuertit.Græcè enim eſt, οὐθ᾽ ὅτι τ̃ χειμῶνος, &c.Sententia enim verborum Galeni hæc eſt, quòd Hippoc. non ſimiliter vt antea locutus eſt,quia hyems ſimpliciter hic morbos connumerauit, neq; quòd multi ex autumnalibus hyeme fiant morbi,dixit. Atqui primas partes.] Quibus equidem verbis palam innuit Galenus, priorẽ rationem eſſe veram, alteram minime.Nã quum prima hyemis pars in natura cũ vltima autumni parte communicet,conſequitur quòd Hippo.hoc loco ſubintelligere voluerit, quoſdã morbos autumnales initio hyemis fieri.Ipſe enim inquit.]Scilicet ſect.2.Aphor.25. Verum hęc verba non habentur in antiquo interprete, neque in Græco Aldino codice,vſque ad ea verba.Verum morbos, &c.Anhelitum.]Gręcè eſt ἀναπνοὴν,reſpirationem.Quum vero anhelitus propriè ſit ſpiritus emiſsio,interpres nõ rectè per eam vocem ἀναπνοὴν eſt interpretatus, cum potius ſit reſpiratio, quæ quidem genus eſt ad inſpirationem & expirationẽ.Perperam igitur generis vocem per ſpeciem reddidit.

Anhelitus. Interpretis error.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι τοιάδε συμβαίνει. τοῖσι μὲν σμικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισι, ἄφθαι, ἔμετοι, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλοῦ φλεγμοναὶ, ὤτων ὑγρότητες.

Per ætates hæc accidũt: paruis quidem & recens natis puerulis,oris vlcera,vomitiones,tuſſes,vigilia, pauores,vmbilici inflammationes,aurium humiditates.

Abſolutis morbis qui per quatuor anni tempora vt plurimũ accidũt,nunc qui in diuerſis ætatibus fiũt morbi, ab infantibus ſeu puerulis auſpicatus,ordine receſet,dicens.Per ætates hęc fiunt,paruis quidẽ & nuper natis puerulis oris vlcera,ob cauſam à Gal.in Com. enarratã.Vomitiones,propter lactis quod aſſumũt abundantiam,ventriculum grauãtẽ.Tuſſes,quarũ cauſas Gal.in Comment.non exponit, ita

Oris vlcera. Vomitiones. Tuſſes.

ita vt verisimile sit codices aliquos hoc malũ non habuisse. Quod è Celso etiã colligi potest, qui idipsum in sua conuersione præteriit. Eius tamen mali mentionem facit Gal. li. 8. de Placitis Hipp. & Plat. vbi præsentẽ Hipp. sententiã citat, & merito quidem, quandoquidem pueris facillimè propter cerebri humiditatem ad pulmonem, asperámque arteriam defluentem tussis accidat. Vigiliæ fiunt, quando scilicet lac in vẽtriculo corrũpitur, acrésq; vapores sursum ad caput feruntur, cerebrũ exiccantes. Vel crebræ certæ vigiliæ iis accidunt propter mala alia quibus infestantur, nempe oris vlcera, vomitiones, vmbilici inflammationes, quæ quidem vtpotè dolorem excitantia, vt minus dormiant efficiunt. Pauores, ob alimẽta in ventriculo corrupta, quæ subinde propter vapores ab iis sursum latos terribilia somnia excitant. Hinc rectè Philot. hos pauores μετὰ τὸν ὕπνον. i. post somnũ accidere tradit. Preterea vmbilici inflammationes, auriũq; humiditates puerulis eueniunt, propter caussas abundè à Galeno expositas. Vigiliæ. Pauores. Vmbilici inflammationes.

ANNOTAT. IN GAL. COM.

Facta in minores partes diuisione.] Græcè, εἰς μικρὰ μέρη τέμνων αὐτὰς, ipsas in minores diuidens partes. Neq; tactum, &c.] Grecè, μὴ φερόντων μήτε τὴν ἀφὴν, μήτε τὴν ποιότητα τοῦ γάλακτος, neque tactum, neque qualitatem lactis ferentium. Vim habet abstergendi.] Vt lib. 19. de Simpli. medicamen. facult. Galen. copiosè ostendit. Sed imbecilla existant.] Addendum, natura. Græcè enim est, ἀσθενῆ δ' ὑπάρχει φύσει. Morbis annumerat.] Græcè est, ἐν παθήμασι τίθησι, inter mala recenset. Quare nõ absq; ratione, &c.] Horũ verborũ sensum nõ satis rectè interpres expressit. Greca enim ita habent, ὅτι δ' εὐλόγως αὐτοῖς, ἐπειδὴ πλῆθος ἐστὶ τῶν περιττῶν, διὰ πάντων ἐκκρίνεσθαι τῶν πόρων. Quare non absque ratione in puerulis, quum illis sit superuacuorum copia, per omnes meatus excernuntur. Reliqua rectè se habent. Interpretis conuersio notatur.

APHORISMVS XXV.

Πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν ὄλων ὀδαξυσμοὶ, πυρετοὶ, σπασμοὶ, διάῤῥοιαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παίδων, καὶ τοῖσι τὰς κοιλίας σκληρὰς ἔχουσι.

His qui ad dentitionis tempus accedunt, gingiuarum pruritus fiunt, febres, conuulsiones, alui profluuia, maxime quum caninos edunt, & his pueris qui crassissimi sunt, & aluos duras habent.

Dentiendi tempus.

QVum superiori sententia monstrasset, qui morbi recẽs natos puerulos corripiant, nunc eos commemorat, qui his qui iam ad tempus dentiendi accedunt accidere solent. Quanquam vero nullum certum & definitum tempus dentiendi sit, Gal. libe. 1. & 6. de Tuẽd. san. teste, quòd hic citius, ille tardius dentiat, tamen Paulo lib. 1. cap. 9. & Aetio lib. 4. capi. 9. autoribus, pueri magna ex parte septimo mense dentiunt. Hoc itaque tempore, Hipocrates ait pueris accidere pruritus gingiuarum. Causam Gal. in Commen. exponit. Febres, propter dolorem gingiuarum inflammationẽ. Conuulsiones, ob causam quã Galenus retulit. Alui profluuia, quod experientia quoque quotidiana confirmat, & Galen. eius rei causam etiam exposuit. Hoc autem tum potissimum accidit, quando caninos vocatos dentes, quòd scilicet canũ dentibus exertis similes existant, edunt. Quum enim acutiores cæteris sint dentibus, nihil mirũ si plus etiam doloris, maióresque febres & inflammationes excitent. Conuulsiones vero iis potissimũ accidũt, qui crassissimi sunt, & aluum astrictam habent, quemadmodum fusius Galenus in Cõmen. suis docet.

Febres. Conuulsiones. Alui profluuia. Canini dẽtes.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Quum dentes pullulare incipiunt.] Græcè, ὅταν οἱ ὀδόντες φύειν μέλλωσι, quando dentes prodituri sunt. Pauco dolore.] Græcè, μετὰ βραχείας τινὸς ὀδύνης, cum exigua molestia. Qui iam dentire incipiunt.] Græcè, ὀδοντοφυοῦσιν ἤδη, καὶ μηκέτι μέλλουσιν, qui iam dentes edunt, & non amplius morantur. Stimulus.] Græcè, ὁ σκόλοψ, palus. Propter ætates.] Græcè, διά τε τὰς ὀδύνας, propter dolores. Plenum.] Græcè, πληθωρικὸν. plethoricum igitur potius conuertendum erat.

APHORISMVS XXVI.

Πρεσβυτέροισι δὲ γενομένοισι παρίσθμια, σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον ἔσω ὤσιες, ἄσθματα, λιθιάσιες, ἕλμινθες, στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σατυριασμοὶ, χοιράδες, καὶ

κὴ τ' ἄλλα φύματα, μάλιϛα δὲ τὰ πϱοειϱημένα.

Vbi ætate paulùm processerint tonsillæ, vertebræ quæ in occipitio est ad interiora luxationes, asthmata, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ pensiles, satyriasmi, strumæ, & alia tubercula, præcipuè vero prædicta.

HOc in Aphorismo Hippocrates docet, qui morbi eos inuadunt, qui mediam agunt ætatem, inter eos qui dentes iam ediderunt, & qui pubertati proximi sunt. Ideóque inquit, vbi ætate paulùm processerint: sic enim Celsus conuertit, vel senioribus adultioribúsue factis pueris. respicit enim Hippocrates ad præcedentem ætatem, ita vt nihil opus fuerit Musæ hoc loco ἀκϱιβολογεῖν, & pueros non dici posse senes, anxius contendere. Tonsillæ seu paristhmia fiunt. Sunt autem παϱίσθμια Græcis, glandulæ vtrinque ad radicem linguæ appositæ, quas Plinius libro 11. capi. 37. tonsillas, Barbari amygdalas vocant. Sic sunt dictæ, Phauorino etiam teste, διὰ τὸ παϱακεῖσθαι τῷ ἰσθμῷ, quod isthmo adiacent. Isthmus autem, vt autor est in Commenta. Galen. pars est quę os & gulâ interiacet. Phauorinus, ἰσθμός ἐστι τόπος, ait, τόπος, δι' οὗ ἔϱχεται τὰ ἐσθιόμενα κὴ πινόμενα locus est angustus, per quem ea quæ comeduntur & bibuntur transire solent. Dicuntur hæ glandulæ Græcis alio nomine ἀντιάδες, ἀπὸ τοῦ ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις, quòd inuicem oppositæ sint. Hoc autem in loco paristhmia non pro loco, sed malo potius quod in eo loco nascitur, nempe inflammatione locorum quæ iuxta isthmum sunt, accipitur. Vertebræ quoque quæ in occipitio aut ceruice est, ad interiora luxationes vel inclinationes huic ætati accidunt. ὦσις enim à verbo est ὤθω, quod impello significat. Asthmata, calculi, lumbrici rotundi, & verrucæ pensiles hanc ætatem etiam exercent. Quorum quidem malorum omnium causas Galenus in Commentariis abundè exposuit. Ratio & explicatio nominum petenda est è nostro Compendio, vbi omina copiosè à nobis sunt explanata. Quod ad Satyriasmum attinet, hic prolixiores nos esse oportet, quòd Galenus de hoc malo nihil in suis Commentariis habeat. Quum vero vox il-

Musa.

παϱίσθμια Tonsillæ.

Isthmus.

ὦσις

Asthmata Calculi,

Satyriasmus quid

la Satyriaſmus multa apud Græcos medicos ſignificet, diligenter admodum animaduertẽdum erit, qua in ſignificatio-
1 ne hoc loco ab Hippocrate vſurpetur. Principio enim ſatyriaſmus idem ſignificat, quod elephantia. Sic autẽ dici cœpit malum hoc, quod eo laborantes Satyris ſint ſimiles, quemad
,, modum teſtatur Gal. cap. 5. libri de cauſis morborum, vbi ita ſcriptum reliquit: In elephantia naſus ſimus, labra craſſa, au
,, res extenuatæ, atq; in totum qui ſic laborant Satyris ſimiles ſunt. Quod clarius etiã in fine libri quẽ de Tumorib⁹ prę̈ter
,, naturam inſcripſit, iis verbis ſignificauit: Hoc malum quum incipit, ſatyriaſmum vocãt, quia Satyris ſimiles facie reddũtur. Loquitur autem de elephantia, quæ cũ ſit omnibus ætatibus communis, de ea hic intelligi Hippo. non poteſt. Quare non parum errat hoc loco Muſa, dum per ſatyriaſmum Hip. elephantiã intelligere tradit. Satyriaſmus, Galeno loco iã ci-

Muſæ erratum.

2 tato teſte, ſignificat etiam pudendi tenſionẽ haud remittentem. Hoc malum, vt præcedens, à Satyris in Venerem pronis nomen ſuum obtinuit. Et cum hoc omnibus ætatibus commune ſit, conſtat inde in præſentia de hoc malo non loqui
3 Hipp. Prę̈terea Satyriaſmus veteribus, Galeno ibidẽ autore, oſsiũ circa tẽpora dictus eſt exceſſus ac eminẽtia. Cui malo cũ reliquæ etiam ætates obnoxiæ ſint, Hipp. de eo poſſe intelligi non videtur veriſimile. Reliquum igitur eſt vt dicam⁹, Hippo. per ſatyriaſmos hoc in Aphoriſmo non aliud intelligere, quã prominentes iuxta aures glandularum tumores. Eos enim per hanc vocem interdum apud Hippoc. ſignificari teſtatur Gal. in lib. de interpretatione antiquarum vocum Hippocr. ita ſcribens σατυριασμοὶ οἱ περὶ τὰ ὦτα προμήκεις ὄγκοι τῶν ἀδένων. Et quidem de hoc malo in præſentia loqui Hippocratem, res ipſa ſatis docet. De tumoribus enim præter naturam, è quorum numero eſt ſatyriaſmus, hanc ætatem maxime corripientes, agit. Niſi quis malit dicere, locũ hunc Hippocratis eſſe deprauatum, & pro σατυριασμοὶ, vel vt in 8. lib. de Placitis Hippocratis & Platonis legitur, σατυριάσεις, ſcribendum fore, σειριάσεις, quod ab vna dictione in aliam facilis ſit lapſus. Eſt autem ſiriaſis, Paulo lib. 1. cap. 13. autore, malum puerorum, nempe phlegmone earum partium quæ iuxta cerebrum & eius mẽbranas ſunt. Verũ prior ſentẽtia haud dubie melior & verior exiſtit. Porro in hac ætate accidũt ſtrumæ,

&

& alia tubercula. Quæ vox vel generatim pro omni tumore præter naturam, vel speciatim sumitur pro inflammatione glandularũ, vt diximus in enarratione aph.15.sect.2. Præcipuè verò antedicta tubercula, verrucæ scilicet pensiles, satyriasmi, & strumæ, in hac ætate degentibus accidunt. Tubercula.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Solius tunicæ.] Intelligit internam ventriculi tunicam, que, Galeno lib.4.de Vsu part.teste, communis est ori, stomacho, seu gulæ, & ventriculo. Mollissimas.] Græcè est μαλακὰ, molles. Crebrum anhelitum.] Græcè πυκνὴν ἀναπνοὴν, crebram respirationem. Lapis propria est passio puerorum.] Plura ad huius loci pleniorem intellectum facientia, diximus in explicatione aphorismi 11. part.3.libri sexti Epidem. Ad eum itaque locum lectores amandamus. Qui ex materia.] Græcè, ὁ τὴν παχεῖαν ὕλην ἐξικμάζων ἐργάζεται τὰς λίθους, qui crassam materiam exiccans lapides generat. Subitò factæ. Græcè, τάχιστα μὲν γινόμεναι, celerrimè factæ. Horum.] Addendum, adenum. Græcè enim est, τούτων τῶν ἄλλων.

APHORISMVS XXVII.

Τοῖσι δ' ἔτι πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τουτέων τε τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματος ῥύσιες.

Grandioribus autem, & ad pubertatẽ accedentibus, præcedentium ætatum multi accidunt morbi, & febres magis diuturnæ, & sanguinis è naribus profluuia.

HOc in aphorismo Hippocrates recenset morbos, qui inuadunt eos, qui iam ad pubertatem accedunt, hoc est, Galeno in Commentariis interprete, qui annum duodecimum, decimumtertium, aut decimũquartum agunt, inquiens: Senioribus pueris, & iam ad pubertatem accedentibus, harũ, hoc est, vt nos intrepretati sumus, præcedentium ætatum morbi multi accidunt, vt sunt lumbrici, & calculi. Sic locum hunc etiam Philotheus exponit, dicens: τουτέων τε τὰ πολλὰ, τουτέστι τῶν προλαβουσῶν ἡλικιῶν, ἅτινα εἰσὶν ἕλμινθες, καὶ λιθιάσεις. Galenus τουτέων, interpretatur τῶν ἤδη προειρημένων, iam prædictorum. Causam quoque eius rei exponit. Febres etiam magis, quàm prioribus, scilicet diuturnæ. Quibus quid τουτέων. Febres diuturnę magis.

quidem verbis, vt etiam Galenus ait, manifestè innuit, prioris ætatis febres esse acutas. Causam Philotheus refert in materiam, quæ nunc maior existit, & in vires paulò quàm anteà robustiores. Materia verò maior, viresque robustiores sunt propterea, quòd in hac ætate minus est corporis augmentum quàm in præcedenti, vt in Commentariis etiam suis testatur Galenus: minus itaque absumitur. Quum igitur in hac ætate plus sit materiæ, vnde febres procreantur, & virium, nihil mirum febres ipsas ex ea materia esse diuturniores. Cur verò hæc ætas sanguinis è naribus profluuiis laborat, Galenus in Comment. ostendit.

ANNOTAT. IN GAI. COMM.

Illi essent.] Græcè, ἐκεῖνα ἂν ὦσι, illi fuerint. Aut legendum εἰσὶν, sunt. Neque enim vnus est omnium, &c.] Quod etiam libro sexto de Tuend. sanit. docet, vbi sic scriptum reliquit: Non est ætates annorum numero circunscribere, quemadmodum nonnulli fecerunt, nisi fortè in latitudine. Pubescere enim incipiunt aliqui, vbi quartumdecimum annum expleuerunt: quidam verò vno pòst anno, aut etiam amplius. Illa ætate.] Tertia scilicet, quę media est inter eos qui iam dētes ediderūt, & qui pubertati proximi sunt Nam ibidem febrium nullam fecit mentionem. Diserrè tamen hic eas fore acutas è contrario innuit: quandoquidem dicat febres eius ætatis, de qua in hoc aphorismo loquitur, esse magis diuturnas.

Aetates certo annorū numero circunscribi non possunt.

APHORISMVS XXVIII.

Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ μησὶ, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν. ὅσα δ᾽ ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τῇσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, χρονίζειν εἴωθεν.

Plurimi vero morbi puerulis indicãtur, hi quidem in quadraginta diebus, illi vero in septem mensibus, aliqui in septem annis, nonnulli quum ad pubertatem accedunt. Quicunque autem puerulis perdurarint, nec

prope

prope pubertatem desierint, aut fœminis quum menstrua eruperint, hi consenescere consueuerunt.

IN hac sententia Hippocrates monstrat, qua ratione morbi puerorum iudicetur. Inquit enim, plurimi morbi (πάθος nanque Hippocrates per abusionem pro morbo vsurpat, quemadmodum diximus in explicatione aphor. 24. 1. sect.) nempe diuturni: de iis enim intelligendus venit Hipp. Galeno & Philotheo testibus, quum omnibus perspicuum sit, nullum simpliciter acutum morbū quartumdecimum diem transgredi posse, puerulis hoc est iis, qui in tribus prædictis ætatibus constituti sunt, iudicantur in quadraginta diebus. Quadragesimus nanq; dies diuturnorum primus est decretorius dies, & finis acutorum ex mutatione seu degeneratione, quemadmodum in Comment. etiam suis Gal. scribit. Illi in septem mensibus, aliqui in septem annis: sic perpetuò in iudiciis morborum septenarius numerus plurimum momenti habet. Nonnulli iudicātur, quum ad pubertatem accedūt, veluti morbus comitialis. Cuius rei testis est metipse Hipp. qui aphor. 7. sect. 5. ita inquit: Quibuscunq; morbi comitiales fiunt, ante pubertatem mutationem accipiūt. Quibuscunq; autem vigesimoquinto cōmoriuntur. Ea de re nōnulla quoq; in enarratione aphor. 45. sect. 2. diximus. Et statim etiam hoc loco subiungit Hippo. Quicunq; verò morbi permāserint, durauerintve, nec prope pubertatem desierint, aut fœminis vbi menstrua erumpunt, hi longo tēpore durāt. Quippe tum excremētis malorū humorum expurgatis, nihil mirū est morbos muliebres finiri. Porrò aliqui codices pro χρονίζειν habent συγγηράσκειν, nullo sensus discrimine.

πάθος.

Puerull. Septenarius numerus in iudiciis morbō plurimum momenti habet.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Intelligere.] Græcè, λέγειν, dicere. Primus eorum est ex quibus, &c.] πρώτη μὲν τῶν χρονιζόντων ἐστὶ κρίσιμος, ἐσχάτη δὲ τῶν ἐκ μεταπτώσεως ὀξέων, primus quidem est diuturnorum iudicatorius, vltimus autem inter illos qui acutos ex decidentia iudicant. Suprà.] Nempe aph. 23. sect. 2. Ad quartumdecimum annum.] Græcè, εἰς τὴν τετάρτην ἡλικίαν, vsq; ad quartam ætatem. Atqui interpres maluit quartumdecimum annum conuertere, quòd scilicet quarta ætas hoc tempore incipiat. Quippe in Comm. 26. tertiam ætatem vsq; ad duodecimum

&

&decimumtertium extrahi ſcripſit. Quare nihil refert ſiue vſque ad quartam ætatem dicas, peruenire, ſiue ad quartumdecimum annum, eadem enim vtrobique ſententia eſt.

APHORISMVS XXIX.

Τοῖσι δὲ νεανίσκοισιν αἵματος πτύσιες, φθίσιες, πυρετοὶ ὀξέες, ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

Iuuenibus ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, morbi comitiales, & alij morbi, ſed præcipuè prædicti accidunt.

HIppocrates, præterita adoleſcentium ætate, propter cauſam à Galeno in Comment. expoſitam, nunc iuuenum morbos recenſet. Perperam itaque interpres hoc loco adoleſcentibus eſt interpretatus, vbi Hipp habet τοῖσι νεανίσκοισιν, quum Græcis νεανίσκος nihil aliud ſit quàm iuuenis. Et quidem hanc vocem non ſignificare adoleſcētem, è Gal. euidentiſsimum fit, qui in ſuis Comment. diſertè adoleſcentū ætatem Hippoc. prætermiſiſſe ſcribit, quod etiam Philot. teſtatur. Morbi autem qui accidunt iuuenibus, ſunt ſanguinis ſpuitiones. Cauſam Gal. copioſè exponit. Tabes quoq; iuuenes infeſtat, quemadmodum apho. 9. ſect. 5. etiam teſtatur, dicens: Tabes fiunt maximè ætatibus à decimooctauo vſq; ad vigeſimumquintum. Quibus ſanè verbis tam adoleſcentes quàm iuuenes tabe corripi innuit. Adoleſcētium enim ætas, vt alibi demōſtrauimus, à decimooctauo anno incipit, & ad 25. durat. Quo quidem tempore iuuentus incipit, & ad triceſimumquintum extrahitur. Febres acutæ ob cauſas à Gal. in Com. adductas, hac ætate fiunt. Morbi comitiales, vt primogenia quidē mala, ex praua victus ratione, vt in Com. oſtendit Gal. iuuenibus accidunt. Per conſenſum verò à flaua bile os ventriculi infeſtante, atq; adeò propter temperaturam iuuenum, quæ planè biliofa eſt, morbus is etiam accidit. Alij quoq; morbi, præter ſcilicet iam dictos, vt ſunt, Gal. in Com. ſequenti, teſte, quicunque ex flaua bile naſcuntur, phrenitis nimirum, ardēs febris, cholera, & inteſtinorum difficultas. Præcipuè autem in hac ætate prædicti morbi fiunt.

Interpretis lapſus. νεανίσκος.

Sanguinis ſpuitiones Tabes.

Adoleſcentia. Iuuentus. Febres acutæ. Morbi comitiales.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Illos qui conſiſtentis ætatis vigorem habent.] Græcè eſt ἀκμάζοντ

ἀκμαζόντων. Quas tetigit.] Græcè, τ̃ ἀρχομένων, quas dixit. Licet.] Adiiciendum, tibi. Græcè enim eſt, ἐπιτίσι. Circunſtant ipſam.] Addendum, ætatibus. Græcè enim legitur, περιεχούσαις αὐτὴν ἡλικίαις. Subſiſtit.] Græcè, ὑφίησιν, remittit. Quæ eſt adoleſcētum.] Græcè, ἐπὶ τὴν τ̃ νεανίσκων, quæ eſt iuuenum. Nam rem ita ſe habere.] Græcè, ὁρᾶται γὰρ οὕτως ἔχον, nam res ita ſe habere videtur. De morbis acutis.] Græcè περὶ τ̃ ὀξέων πυρετῶν, de febribus acutis. Acutos, qui.] Conuertendũ acutas, quia refert febres, καὶ οὐ γε παισὶν, vt quæ in pueris, &c. Et multis adoleſcētibus, &c.] Græcè, καὶ πλεῖστοι τοῖς νεανίσκοις γίνονται, & plurimæ iuuenibus accidunt. In qua.] Græcè, ἐφ' ἧς, à qua, ſcilicet flaua bile. Sed ſecundum aliquid quod ei, &c.] Græcè, ἀλλὰ κατά τι τ̃ συμβεβηκότων αὐτῇ, ſecundum aliquid eorum, quæ accidunt ei, ſcilicet ætati. Anteà.] Nempe aphor. 39. 2. ſect. Adoleſcentibus profluuia ſanguinis.] Græcè, καὶ τοῖς νεανίσκοις αἱ τοῦ αἵματος πτύσιες, iuuenibus ſanguinis ſputa. Quia franguntur,] Græcè, διὰ θλασθῆναι, quia colliduntur. Eſt autem colliſio, quæ θλάσις Græcis dicitur, Gal. cap. vlt. lib. de Cau. mor. teſte, quando externa facies partis malæ affectæ integra permanet, & in profundo ſunt multæ & paruæ diuiſiones. Quia refrigerantur.] Siquidem frigidum, vt nix & glacies, venas rumpit, & ſanguinem mouet, Hipp. lib. 6. Epid. part. 3. aph. 10. & 5. aph. 24. teſte. Humi cubant.] Quapropter parum capiti proſpicientes, promptè à terræ noctiſque frigore læduntur. Caput itaq; hac ratione deſtillationibus in pulmonem obnoxium redditur. Quæ ſi acres fuerint, facilè ſanguinis ſputum venas erodendo excitant. Aut replentur.] Græcè, ἢ πλησμονὴν, aut ob ſatietatem. Ex accidenti.] Hoc eſt ſecundò, Gal. cap. 2. lib. de Sympt. cau. teſte. Quibus adoleſcentibus.] Græcè, τισὶ τ̃ νεανίσκων, quibuſdam iuuenibus. Imbribus.] Græcè, χειμῶσι, tempeſtatibus. Hi morbi.] Scilicet comitiales. Adoleſcentibus.] Græcè, τοῖς νεανίσκοις. Iuuenibus autem fiunt & omnes ferè morbi.] γίνεται καὶ τ' ἄλλα σχεδὸν ἅπαντα. Ardores,] Græcè, καῦσοι, ardentes.

Colliſio. Frigidum.

APHORISMVS XXX.

Τοῖσι δὲ ὑπὲρ τὴν ἡλικίην ταύτην ἄσθματα, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, φρενίτιδες, καῦσοι, διάρ

διάῤῥοιαι χρόνιαι, χολέραι, δυσεντερίαι, λειεντερίαι αἱμοῤῥοΐδες.

Qui hanc ætatem excesserint, his asthmata, pleuritides, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardentes febres, diuturna alui profluuia, choleræ, difficultates intestinorum, leuitatésque eorundem, & hemorrhoides accidunt.

Aetas constãs & media. NVnc ad eam ętatẽ quæ iuuentutem seu vigorem sequitur, & à Gręcis καθεστηκυῖα, à Latinis vero constans & media, scilicet inter iuuentutem & senectutem, appellatur, vt diximus in explicatione Aph. 13. primæ sectionis Hippocra. progreditur, quiq; in ea morbi accidant docet, inquiẽs: Qui hanc ætatẽ, iuuentutem intelligit, excesserint, iis accidunt Asthmata Pleuritides. asthmata, idq; non ætatis ratione, sed quia in victus ratione perinde atq; iuuenes peccant. Pleuritides, pulmonísque inflammationes, eadem de causa fiunt. Lethargi verò cur hanc ætatem exerceant, Galenus in Commentaris exponit. Prenitides, ob flauam bilem in præcedente ætate generatam, necdum planè extinctam & expulsam. Qua de causa etiam ardentes febres, choleræque fiunt: Cur autem diuturna alui profluuia, itémque difficultates & leuitates intestinorum, ac hæmorrhoides in ea ætate accidant, Galenus in Commentariis docet, vt nihil sit opus à nobis referri. Annotandum tamen hoc loco erit, Theodorum, quemadmodum etiam alios quosdam, hoc loco non rectè αἱμοῤῥοΐδας interpretatum Marisca. fuisse mariscas, quum marisca nihil aliud sit nisi tuberculum in ano, quod Græcis σῦκον, latinis ficus dicitur, vt alibi monstrauimus.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Adolescentum.] Græcè, τῶν νεανίσκων, iuuenum. In Prognosticis.] Tertio nimirum Prognost. 14. Adolescentibus.] iuuenibus, vt supra. Ad duas sequentes septimanas.] Hoc est, ad annum 49. Repletione] Græce, πλησμονῆς, satietate.

Horum temperatura plus atræ bilis,] vnde colligitur, hac ætate corpus non perinde vt in iuuentute, esse calidum: ita vt rectißime Hippocr. libr. 1. de victus ratione sic scriptum reliquerit: Vir vbi iam corpus eius constiterit, frigidus & siccus

ſiccus eſt, quod nimirum exceſſus impetúſue caloris nõ amplius præpolleat, corpúſque quieſcens augeri deſinat, ac frigidius factũ ſit. Siccitas etiã prioris ætatis ineſt. Frigidus itaque vir, non quidem ſimpliciter, ſed collatione ad iuuenes. Hinc eſt quod infrà in Comm. ſuis ſic ſcribat de declinantibus: Neque enim corpus ſimiliter calidum exiſtit vt anteà, nempe in iuuentute. Rufam,] Græcè, ὠχρὰν, id eſt, pallidam, nõ rufam, vt conuertit interpres. Rufum enim eſt Interpretis erratũ.
quod Græci πυῤῥὸν vocãt, vt in annotationib. noſtris in quartum librum Gal. de Tuenda ſanitate latius diximus. Ex tabe.] Græcè, τῶν φθινώδων πολλοὶ, tabidorum multi. Prætermiſſa.] Aphor. ſcilicet. 29. Paucis indiget.] Græcè, βραχυτάτων δεῖ ται τῶν ἀναλαμβανομένων, paucißimis indige ad corporis refectionem. Quicquam abſumitur.] Adiiciendum, in ea. Græcè enim eſt, ὅτι εἰς αὔξησιν ἔτι δαπανᾶται κατ' αὐτὴν. Satis.] Græcè, ἱκανῶς, admodum. Febres lethargicæ.] Non temere Gal. dixit febres lethargicæ. Lethargum enim lenta Febres lethargicæ.
comitatur febris. Quippe putreſcit in hoc malo pituitoſus humor Galeno lib. 13. Terap. method. teſte, cum profunda in ſomnũ delatione. Oſtenſæ ſunt.] Suprà ſcilicet Comm. 22. huius ſectionis. Et cap. 6. libri de Cauſis morborum. Infrà etiam Comment. 1. ſect. 6. Quæ autem.] Græcè, αἱ δ' ὑπὸ τινος ἑλκώδους διαθέσεως, quædam autem ab vlceroſo affectu, καὶ ταῦτα πλεονάζει, & hæc omnia, &c. Vere ætatis eſt paßio,] Græcè, ὄντως εἰσὶ τῆς ἡλικίας ταύτης πάθος, vere eſt huius ætatis malum. Scientia autem cum horum.] Græcis, τὸ δὲ ἐπιστημονικὸν τῆς πίστεως αὐτῶν ὑπάρξει τοῖς ἀναλεξαμένοις, ſcientia vero demonſtrationis ipſarum, ſcilicet cauſarum dictarum, iis aderit qui legerint, &c. Quippe πίστις Græcis interdum, vt in hoc πίστις.
loco, idem quod ἀπόδειξις, demonſtratio ſignificat. Quam doceant.] Addendum, ſingulæ, Græcè enim eſt, καὶ ἥν τινα θεραπείαν διδάσκουσα ἑκάστη.

APHORISMVS XXXI.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι δύσπνοιαι, κατάῤῥοι βηχώδεες, στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, ἀγρυπνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, γλαυ-

κώσιες, βαρυηκοΐαι.

Senibus accidunt difficultates spirandi, destillationes tussim afferentes, stillicidia vrinæ, difficultates vrinæ, articulorum dolores, renum mala, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus vniuersi corporis, vigiliæ, ventris, oculorum & narium humiditates, hebetudines oculorum, glaucedines, & graues auditus.

QVi morbi in vltima ætate quæ senectus appellatur, accidunt, hoc in Aphorismo docet Hippocrates, inquiens: Senibus accidunt difficultates spirandi, propter humoris pituitosi in thoracem, & pulmonis bronchia delationem. Destillationes tussim afferentes, propter causam à Galeno in Commentariis adductam. In nonnullis tamen codicibus Græcis est κατάῤῥοι, βῆχες, destillationes, tusses, nullo sensus discrimine. Stillicidia vrinæ, ob expultricis aut retentricis vesicæ facultatis imbecillitatem, quæ frigidam eiusdem intemperaturam consequitur, vt dictum est suprà Comm. 16. & 22. huius sectionis. Difficultates vrinæ propter pituitæ meatum vesicæ obstruentis, teste Philotheo, copiam. Articulorum dolores, renum vitia, vt renum obstructio & calculi, atque vertigines, in senectute eueniunt, ob causas à Galeno in Commentariis expositas. Apoplexiæ, quibus senes vltima hyemis parte, quæ ad veris naturam nonnihil accedit, maximè corripiuntur, quod tum à calore qui incipit crescere, pituita in cerebro diffundatur, adeò vt quæ hactenus exiguũ locum occupauit, nunc propter fusionem omnes cerebri ventriculos oppleat ac obstruat. Quocirca ad hoc malũ, sanè horrendum, euitandum, conuenit statim veris initio vniuersum corpus, & caput ipsum purgare. Idem de sanguine hoc tempore mittendo diximus sect. 1. Comm. 15. Mali habitus, propter alimentum quod ob alteratricis facultatis imbecillitatem non concoquitur, sed corrumpitur, crudúmque in totum distribuitur corpus. Pruritus vniuersi corporis, neque enim ξυσμὸς, Phauorino etiam teste, aliud Græcis est quàm κνῆσμα καὶ κνησμός. Idque ob salsæ pituitæ ad corporis superficiem delatæ redundantiam. Galenus tamen in Commentariis aliam causam affert. Quod ad vigilias, alui,

Difficultas spirãdi. Destillatio. Stillicidia vrinæ. Difficultates vrinæ. Dolores articulorũ. Apoplexiæ. Mali habitus. Pruritus corporis. ξυσμὸς.

alui, oculorum & narium humiditates: item oculorum seu visus hebetudinem attinet, hoc abunde in Comm. explicat Galenus, vt nihil à nobis addendum esse censeam. Glaucedines autem, quæ Græcis γλαυκώσεις καὶ γλαυκώματα dicuntur, Aetio lib. 7. cap. 50. teste, bifariam accipiuntur. Proprie quidem, & tum nihil aliud glaucedo est, nisi crystallini humoris ad glaucum colorem transmutatio, arefactio, & concretio. Improprie vero, glaucedo est quæ ex præcedenti fit suffusione, humore scilicet in pupilla vehementissimè concreto & arefacto. Et insanabilis quidem est. fit enim, vt testatur in Comment. Gal. ex siccitate. Quinetiam libro decimo de Vsu part. Galenus glaucedinem, siccitatem & concretionem immodicam crystallini humoris esse tradit. Auditus autem graues cur senibus accidant in Commentariis refert Galenus. Glaucedo.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ad ipsos,] Græcè, ἐν αὐτοῖς, in ipsis. Cerebri.] Græcè, τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ea quæ circa cerebrum sunt. Similem callo.] Græcè πωρώδη λαβῃ σύστασιν, lapideam acceperit concretionem. Viriũ imbecillitate.] Nam senibus calor natiuus imbecillus est, naturaléſque actiones debiles. Quapropter fit, vt humorum crassities non fundatur, nec deorsum in vesicam pellatur: sed coacta in renibus maneat, atque in lapidis consistentiam abeat, quemadmodum copiosius libro sexto Epid. part. 3. Comm. 10. diximus. Quod prurigines appellant.] Græcè, ὅπερ ὀνόμασε ξυσμὸς quod pruritus appellauit. Plures aggregantur.] Adiiciendum, in cerebro. Græca enim ita habent, ἀθροισθῇ πλείω κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, Peruigilant.] Græce, ἀγρυπνητικοί, vigilantes.

ἹΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν
τμῆμα τέταρτον.

HIPPOCRATIS APHO-
rismorum Sectio Quarta.

APHORISMVS PRIMVS.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν ἢν ὀργᾷ, τετράμηνα καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας. τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβεῖσθαι χρή.

Vtero gerentes mulieres medicamentis purgare conuenit, si materia turget, quadrimestres, & ad septimum mensem vsque, sed eas minus. Iuniores vero & seniores cauere oportet.

QVVM Hippocrates in hac sectione quarta per multos Aphorismos de purgatione esset acturus, non temerè ab ea quæ omnium difficillima & periculorum plena est, nempe vtero gerentium ac grauidarum, orditur. Docet autem in hoc Aphorismo, quibus in morbis, quóque tempore vtero gerentes sint purgantibus medicamentis euacuandæ. Neque enim in quouis morbo, quod nonnulli faciunt, iis danda sunt medicamenta purgãtia, sed in illis duntaxat in quibus materia turget, hoc est, Gal. in Comm. interprete, quum ab vna parte in aliam mouetur. De huius autem verbi significatione multa diximus suprà in explicatione Aphor. 22 sect. 1. Purgandæ vero tum sunt eam ob causam, ne in hoc motu planè inordinato materia in principem aliquã partem, aut vterum ipsum decumbat, fœtuíque noxam inferat. Quare si materia ipsa non turget, sed in parte aliqua corporis firmata est, grauidis purgationes non sunt exhibendæ. Humores enim qui in parte aliqua firmati sunt, vt in Comm. testatur Gal. ne mouere quidem oportet, tantum abest vt purgantibus medicamentis exagitandi veniant. Quod si itaque grauidam mulierem morbo aliquo conflictari accidat diligenter à medico cõsiderandum erit, num materia ipsa turgeat,

In quibus morbis grauidæ purgãdæ.

Turgere.

nec

necne? Si turget, de Hipp. Galeni, & omnium veterũ senten-
tia eas purgabit: idque faciet medicaméto aliquo verè pur-
gante. Est autem tale, Gal. lib. 5. de simpl. medicamen. facult.
ca. 19. autore, quod aut per vomitum, aut per vẽtris deiectio-
nem purgat. Quodcũque autem hac ratione purgatoriũ di-
citur, id etiam trahendi facultatẽ obtinet, aliud vnũ quem-
piam humorẽ, aliud duos, aut etiã plures. Eius generis sunt
colocynthis, scãmonia, turpetum, aloẽ, & id genus alia mul-
ta, quæ turgente materia vterũ ferentibus exhiberi possunt.

Medicamentũ verè purgãs.

Quippe humores inordinatè moti, & ab vna ad aliã decur-
rentes partem, indigent aliquo manũ porrigente, & eorun-
dem impetum ad aliũ dirigente ac deducente. Quanquam
autem prædicta medicamenta vix citra fœtus noxã sumun-
tur, quum Galeno nostro li. 2. de victu acut. morb. Comm. 12.
teste, purgantiũ omnium medicamentorũ natura, corporum
quæ expurgantur naturis cõtraria; atque vt quispiã dixerit
letalis & deleteria sit: tamen præstat hunc solũ ista ratione
lædi, quàm vt nullo prorsus dato, & matrem & fœtũ de vita
periclitari patiamur. Quum itaque duo nunc mala immi-
neant, maiore euitato minus eligendũ erit. Hactenus, qui-
bus in morbis grauidas purgare liceat, demõstrauimus. Re-
liquũ igitur est, vt quo tempore idipsum sit faciendũ indice-
mus. Hippocrates certe hoc in loco dicit, eas esse purgandas
τετράμηνα, hoc est quadrimestres, aut quarto mense, & ad se-
ptimũ vsq;. Quibus verbis diserte innuit, grauidas esse pur-
gãdas quarto, quinto, & sexto impregnationis mensibus. Se-
ptimũ itaque mensem excludit Hipp. nõ autem quartũ, vt è
recẽtioribus Foriliuiensis Vgõ, & alij quidã tradũt. Sed illo-
rum errori occasionẽ dedit antiquus interpres, qui cõuertit
à quarto mense, quũ Hippo. dicat τετράμηνα, id est, quadrime-
stres, seu eas quæ quartũ impregnationis mẽsem attigerunt.
Cur autẽ mẽsibus iis qui inter tertiũ & septimũ medij sunt,
vterũ ferẽtes magis purgare conueniat, nulla alia est ratio,
nisi quod hoc tẽpore ligamenta quibus fœtus vtero cõnectitur,
robustiora & crassiora sunt, adeòq; nõ facilè à medicamenti
purgãtis cõmotione rũpuntur, quemadmodũ in Comm. suis
Gal. fusius docet. Septimũ autem mensem excludit Hippo.
vtpote eũ qui partui sit proximior, imò in quo nõ raro par-
tus fiat: quemadmodum copiose idipsum lib. 6. Epid. part. 7.

Grauidæ quo tẽpore purgandæ.

Septimum mensem excludit Hippocr.

Cur quarto, quinto, & sexto mensibus purgandæ grauidæ.

Musæ error. Com. 21. & 27. demonstrauimus. Errat itaq; hoc loco Musa, qui septimũ mensem ab Hippocrate non excludi contendit, quum diserte dicat ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, vsq; ad septimũ mensem. Si enim hunc excludere non voluisset, ad octauum vsq; mensem illi dicendum erat: quod tamẽ dicere absurdum fuisset, quũ sæpe hunc mẽsem partus anteuertat. Quod vero ait, sed eas minus, hanc sententiã habet: Eas mulieres grauidas, quæ ad septimũ vsq; mẽsem peruenerũt, minus quã illas quę quartũ, quintum & sextum menses attigerunt, purgare conuenit.

Sed eas minus. Permittit itaq; iis verbis medico, vt tutò etiam purget circa initia sexti mensis, at minus tutò circa eiusdẽ finẽ: ꝙ scilicet septimus mensis, vt iã dictum est, partui etiam destinatus sit.

Iuniores & seniores cauere oportet. Quòd clarius iis verbis expressit, Iuniores & seniores cauere oportet, quasi dicat, eas quæ quartũ mensem imprægnationis nondũ attigerunt, aut vltra sextum, aut certè sexti initia progressæ sunt, purgare haud decet. In primis enim tribus mensibus retinacula & ligamenta fœtus sunt parum robusta, atq; adeo fœtus ipse in vtero haud satis firmatus est. Ob purgantis itaq; medicamenti motũ, promptè rũpuntur. In vltimis mẽsibus qui partui sunt proximi, aut partui destinati, fœtus grauior ac ponderosior existit, quã vt citra ligamentorũ ruptionẽ, purgationẽ tutò exhibere liceat. In mediis vero mensibus, ꝙ tũ validiora sint ligamenta, nec fœtus admodũ adhuc grauius sit, tutius, ac minori periculo purgantur grauidę. Vniuersum igitur tẽpus, quo mulier vterũ gerit, in tria Hipp. digerit, in iuniora, media, & seniora. Iuniora vocat id tempus, quod à primo mẽse ad quartũ vsq; extẽditur: Media quod à quarto mẽse ad septimũ vsq; extrahitur. Seniora, vsq; ad nonum, ita vt à septimo vsq; ad nonum, cauendæ prorsus sint purgationes. Si quidem Philotheus etiam hęc ipsa interpretatur, inquiens: νήπια καλεῖ τὰ ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς ἕως τοῦ τετάρτου. μέσα δὲ τὰ ἀπὸ τεσσάρων ἕως ἑπτὰ πρεσβύτερα δὲ τὰ μέχρι τοῦ ἐννέα. Vnde iterum palam fit, septimum excludi ab Hip. mensem.

εὐλαβεῖσθαι. Cæterum quum hic sit verbum quo vsus est Hipp. ambiguũ, εὐλαβεῖσθαι, quod nõ solũ cauere, & vitare, sed & vereri significat: ideo sunt qui contendãt, iuniores & seniores nõ prorsus ab Hippocrate excludi. Quapropter turgente materia in primis & vltimis etiã mẽsib⁹ purgãdas esse vtero gerẽtes, haud secus ꝙ mediis statuũt, licet minus tutò. Hinc esse

quod

quod Hippo. dixerit vereri oportere, non cauere. Hanc quidem sententiam Musa quoq; tāquā veriorē arripit. Atqui cogitare debuissent istius absurdę interpretatiōis autores, Hippocriti prorsus aduersari quod asserunt. Is enim antea diserte dixit. Sed eas minus, hoc est, eas quæ ad septimū vsq; mensem peruenerūt, aut sexti finē attigerunt, minus quā eas quæ ad quartū, quintūq; mēsem venerūt, purgare licebit. Vt verè ri quidē iis verbis manifeste innuat oportere eas quæ iuxta septimū sunt mēsem, seniores autē & iuniores prorsus cauere. Eā qdē esse verborū Hipp. sentētiā, res ipsa manifeste docet. Estq; hæc ipsa explicatio ratiōi cōsentanea, & omnis absurditatis expers. Quod si vero accidat vt turgentē materia primis & vltimis mēsib⁹ aliquod medicamētū quod aluū ducat, sit ꝓpinandū grauidis, dandū quidē etiā tū erit, sed tale quod idipsum sine periculo faciet. Eius autē generis duo tantū hodie vsitata medicamēta sunt: Casia nimirum fistularis, & Manna, mel aëreum Galen. vocat. Testis eius rei inter Græcos est Actuarius, qui in libr. de Compositione medicamentorū ita scriptū reliquit, Casiam & mannā, quib⁹ potentius medicamētum dari non potest, nēpe pueris, & fœminis vtero ferentibus, commoditate quadam & necessitatē vrgente exhibemus. Rhabarbarum autem, quod Mesue, Musa, & alij complures prægnantibus etiā tutò dari posse censent, in horum numero esse non patimur. Nā hoc ipsum vt pluribus constat experimentis, & Arabū etiam testimoniis, mire humores, eósq; in venis existētes, attrahit & educit, quapropter sua illa agitatione non modo grauidis, sed interdum etiam aliis tū viris tū mulieribus molestū existit. Taceo quod ex desidendi frequentia, quæ huius sumptionē sequitur, nōnunquā febris etiam excitetur. Neq; obstat quod Musa pro tuenda Mesues & sua sentētia, Paulū Aeginetam citat, qui lib. 1. capi. 1. Rha ponticum vtero gerentibus præbet, Quippe ibidem Paulus de eo Rha pontico loquitur, quod Dioscoridi, Galeno & aliis veteribus cognitū fuit, cui nulla prorsus purgandi vis inest, vt abunde satis in Apologia nostra aduersus Puteanum demonstrauimus. Paulum vero eo loci Rha ponticum non fuisse vsum tanquam purgante medicamento, sed potius adstringente, ex ipso malo, cuius ibidem curationem tradit, aliisq; medicamētis quib⁹ ad huius mali amolitionē

Musæ sententia improbatur.

Rhabarbarū prægnātibus haud dandum.

Pauli locus explicatur.

vtitur, palàm fit. Quippe quo pacto vomitus qui grauidas infestat, sit cōpescendus, hoc loco docet Paulus: idq; per medicamenta siccantia & astringētia, qualia sunt ab eo cōmemorata, polygonum, anethum, & Rha Ponticū. Polygonū autem esse eiusmodi, nemo est qui dubitet. Anethū vero siccare, & crudos humores concoquere, Gal. lib. 6. Simplicium testatur. Nec alia de causa à Paulo exhibetur, quā vt vitiosos humores, quibus vtero gerentes redūdant, cōcoquat, exiccet ac discutiat. Rha Ponticū autē veterū adstrictoria fuisse facultate preditum, ex Dioscoride & Gale. satis liquet. Quod autem Paulus Rha Pontico tanquā purgatorio medicamēto in grauidis non sit vsus, sequētia ibidem eius verba palā docēt. inquit enim, ταῦτα καὶ ὑπὸ τῷ σίτῳ, καὶ πρὸ τοῦ σίτου λαμβάνειν: hæc medicamenta tū ante, tum post cibum assumere licet. Si post cibum Rha Ponticum assumere licebit, igitur non erit purgatorium medicamentum. Nam infrà lib. 7. ca. 4. Paulus disertis verbis prohibet, ne à cibo purgantia medicamenta exhibeantur, eiúsq; rei rationē subiungit dicens, διαφθείρει γὰρ τὴν τροφήν: siquidē cibū corrumpunt. Si cibū ista ratione sumptū Rha Ponticum corrumpit, igitur vitiosos grauidarum humores potius auget quàm imminuit. Quod si vero quispiā ista ratione effugere velit, vt dicat, Rha Pontico simul purgatoriam & adstrictoriam vim inesse: quare à Paulo potius vt adstringat, quàm vt purget, esse exhibitū, meminerit velim, etiam si cōsideremus antiquorum Rha ponticū purgatoriū esse: tamē hanc rationē haud procedere, eò q hæ facultates, quæ medicamentis à tota substantia insunt, qualis etiam est purgatoria, semp esse validiores illis, quæ ab vna aliqua manifesta qualitate, aut duabus inesse solent. Si itaq; Rha, quod Paulus grauidis exhibendū esse docuit, purgatoria simul & adstrictoria facultate præditū fuisset, potius eas purgasset, q̄ vt vim adstrictoriā exeruisset. Quare fieri nō potest, vt ab eo dicatur esse vsurpatū potius vt astringat, q̄ vt purget: quando quidē purgatoria facultatē, vtpote ea quæ à tota inest essentia, adstrictoriā, quæ vnā aliquā duntaxat qualitatem sequit, robore & viribus superet. Cæterum cū Dioscorides manifestissimis verbis asserat, in Rha Pontico ἀνωτάτω δύναμιν εἶναι συπτικήν, supremam au maximā facultatē esse adstrictoriam, omnibus perspicuum fit, non esse veterum Rha Ponticum

Polygonū. Anethum.

Rha ponticū veterū adstringit.

A cibo purgātia medicamēta non exhibenda.

Obiectio diluitur.

Facultates quę medicamētis à tota substātia insunt, semper validiores.

tum purgatorium. Reliquū igitur est, vt fateamur Paulum loco suprà citato, Rha Pontico tanquā adstrictorio tantū, & non simul purgatorio medicamento vsum fuisse. Quòd si tamē quispiā hic ista ratione euadere cupiat, vt dicat Paulū in eo loco minime de veterū Rha pontico locutū esse, sed de illo potius, quod hodie passim in officinis prostat, quóque ad subducēdā nobilium maxime aluum vtūtur medici, idq; ex alio eiusdē autoris loco, qui est in capite 43. lib. 1. ostēdere conetur, vbi ex professo qua ratione sanis aluus soluenda sit, docens, sic reliquit scriptum, μᾶλλον ἢ ὑπάγειν βουλόμενοι, ῥῆς βραχὺ καταμίξομεν, id est, quum magis subducere voluerimus, parū Rhei miscebimus: Huic respondendum erit. Paulum in hoc capite de alia radice fuisse locutū, q̄ in primo: idcóq; factū, vt alia q̄ suprà fecerit, voce vsus sit. Hic enī ῥῆον appellauit, capite autē 1. ποντικὴν ῥίζαν, vt scilicet hac ratione diserte quidē hoc quod purgat, ab eo quòd purgatoria destituitur facultate, distingueret. Veterum itaq;, quod purgādi facultate caret Paulus li. 7. vbi ex ꝓfesso de simplicibus tractat medicamētis, ῥῆον ϗ ῥᾶ simpliciter, id est, Rheum & Rha: lib. 1. vt cōmemoratum est, radicē ponticā, aut Rha ponticū, perinde atq; Dioscorides & Galenus appellat. Nostrū quod purgat, veteribúsq; Gręcis ignotū fuit, lib. 1. cap. 43. ῥῆον simpliciter nominat, & lib. 7. cap. 11. in compositionibus διὰ κοραλλίων, ἀγαπητῆς, ϗ ἀτάκτου cum adiectione ῥῆον βαρβαρικὸν, vsitata hodie etiā voce, appellat. Id autem non Paulum tantū fecisse, & diligenter etiam obseruasse, sed & Actuarium, virum apud Græcos magnæ autoritatis, constat. Is enim veterū Rha in compositione pastilli διὰ κοραλλίων ῥῆον ποντικὸν, in Antidoto Esdræ ῥίζαν ποντικὴν & ῥῆον simpliciter vocat. Alterum autē ῥῆον βαρβαρικὸν, & ῥῆον ἰνδικὸν nominat. Quod autem indicum habeat bilē educēdi facultatē, testatur in primis Actuarius, qui scribit præter Rheum indicium nihil æque domare bilis flauæ impetus, atq; oxyphœnicum. Neq; enim ea ratione bilē domare dixit, quia frigidū. Quomodo ergo frigidū erit Rheū indicium, quod purgare experiētia ipsa testatur, quū omnia purgantia medicamēta, Gal. sect. 1. Apho. Comm. 24. teste, facultate calida sint? Reliquū igitur est, vt domare flauæ bilis impetum ideo dicamus, quia hanc potēter per aluū vacuat, Indicū autē est dictū, ꝙ ex India, aut locis Indię ꝓximis, nē-

Obiectio alia diluitur.

Paulus differte Rha purgans à non purgante distinxit.

Rha non purgantis nomina Rhea purgantis appellatiões.

Actuarius

Rheon indicum.

pe à Scenitis, Stephano de vrbibus autore, populis Persidis afferatur. Hinc Sceniticũ etiã est appellatũ. Barbaricũ vero, quod ex Barbaria deportetur. Cuius quidẽ generis fuit, quod superioribꝰ annis secũ attulerũt milites, qui cũ inuictissimo nostro Imperatore Tunisam, vel, vt nunc vocãt, Tunetum ex pugnauerunt, regiq; suo restituerunt. Distant itaq; prædictæ duæ radices nominibus suis & natalibus. Veterũ enim Rha, è riguis ad Rha fluuium supra Pontum & Bosphorum sitis septentrionali tractus adfertur, vnde etiam Ponticę radicis appellationẽ obtinuit. Recẽtiorũ, ex calidioribꝰ Indiæ & Arabiæ regionibus in Europã maximo quęstu cõuehitur. Cæterũ, quemadmodũ posteriores Græci duorũ Rha meminerũt, ita etiam Arabes ipsi. Primum enim Ponticum, alterum Indicum, & Raued Sceni, vt legentibus Mesuem constat, nominauerunt. Peccat tamen insigniter Mesue, quod vtrunq; miscet, neq; vt Greci fecerunt, eorũdem facultates discernit. Cũ itaq; duo sint Rha, vt iã à nobis demõstratũ est diligenter ad modicũ cauẽdũ erit, ne vnũ pro altero, magno ægrotãtiũ dispẽdio, vsurpemus. Prius enĩ purgandi facultate cũ sit destitutũ, tutò vterũ ferẽtibus, necessitate exigẽte dari potest. Alterum minime, quod purgãdi quidẽ facultatẽ nõ leuẽ habeat. Hæc longius à nobis cõmemorata sunt, vt studiosi legitimũ loci Paulini intellectũ hinc consequerentur. Porro cur nõ tã tum grauidas, sed & alios omnes acutis morbis laborantes, si materia nõ turgeat, haud purgare conueniat, abũde suprà in explanatione Apho. 24. sect. 1. mõstrauimus, ita vt non sit opus illa hoc loco repetere. Grauidis vero hoc potissimum nomine non sunt propinanda purgantia medicamẽta, quod ab iis, propter venenosam qua sunt prædita qualitatẽ, ac turbationẽ quã in corpore efficiũt abortus periculũ immineat. Nauseã preterea, quæ anteà satis grauidas exercet, tetro suo tũ odore tum sapore augent. Atqui inquiet aliquis, quid igitur faciendũ, vbi mulier in vtero ferens acuto corripiat morbo? Primum præscribenda victus ratio erit. Quæ qualis esse debeat, in explicatione Aphor. 30. quintæ sectionis dicemus. Dein vbi aluus adstricta fuerit, mollire hãc mollissimis clysteribus oportet, quales sunt, qui ex aqua, oleo & melle parãtur. Valẽtioribus vero clysteribus & medicamẽtis neutiquã vtendũ, tum quia, vt iã cõprehensum est, hæc ipsa fœtui sint pernicio

Marginalia: Rha Sceniticum, & Barbaricũ. — Arabes perinde atque posteriores Græci, duorum Rha meminerunt. — Mesues erratum. — Grauidis cur nõ sint danda purgãtia medicamẽta. — Quid faciendum si grauida morbo acuto corripiatur.

perniciosa: tum quia ante concoctionem dimouere succos, Galeno in Commentariis teste, noxium existat, & quia non satis adhuc cõstet quò natura vergat. Quod si paulò largius deiicere expediat, veluti quum per aluum putrida excremẽta natura quotidie excernere tentat, tum detergere ac deiicere conuenit ea, quæ in ventriculo & primis venis collecta sunt, per ea quæ in censum ciborum potius quàm medicamentorum veniunt. Talia verò apud veteres, quos quasi duces cœlitus nobis demissos non modo in methodo quam nobis indicãt, verumetiam in auxiliorum materia imitari expedit, sunt ptisana & mulsa. Ea enim vt lib. 8. The. meth. testatur Galenus, biliosis excremẽtis, & mediocri pituita tum ventriculum, tum primas venas expurgare valent. Si valentiore aliquo remedio opus erit, oxymeli sat fuerit. Possunt tamen re ipsa exigente, Cassiá quoque fistularis, & Manna, prægnantibus acuto affectis morbo dari: minimè tamen, vt suprà monstratum est, Rha barbaricum. An autem tum illis etiam vena sit incidenda, & sanguis mittendus, in enarratione aphor. 31. sect. 5. luculenter ostendemus. Ibi enim ex professo rem hanc agit Hippocrates.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Difficilem habent.] Græcè, *δύσλυτον*, solutu difficilem. Dissolutionem.] Græcè, *κοινωνίαν*, communionem? Hoc est, cogat accelerare.] Græcè, *τέτιτω ἐπείγηται*, hoc est, vrget, impellit. Accelerare itaque verbum in conuersione abundat. Illud dictum est.] Nempe 4. Vict. acut. aphoris. 19. Inflammationes.[Græcè, *τὰ φλεγμαίνοντα*, partes inflammatione obsessas. Paulò pòst.] Græcè *ὡς ὀλίγον ὕστερον ἐστὶ δῆλον*, vt paulò pòst, &c.

APHORISMVS II.

Ἐν τῇσι φαρμακίῃσι τοιαῦτα ἄγειν ἐκ τοῦ σώματος, ὁκόσα καὶ αὐτόματα ἰόντα χρήσιμα τὰ δ' ἐναντίως ἰόντα, παύειν.

In vsu medicamentorum purgantium talia è corpore educere oportet, qualia etiam si sponte prodirent, vtilia essent. Quæ vero contrario exeunt modo, cohibere.

In

Qualis humor per purgantia medicamenta vacuandus. Musæ sententia improbatur. χρήσιμα.

IN hoc aphorismo, quemadmodum in secundo 1. sect. docet Hippoc. qualis humor per purgantia medicamenta sit educendus, dicens, In vsu medicamentorum purgantium: id enim est ἐν τῇσι φαρμακίῃσι, talia è corpore sunt educenda, qualia vbi sponte prodirent, vtilia essent: id est, qualia à natura ipsa vtiliter vacuarentur. χρήσιμα itaq; & non χρήσιμον, vt putat Musa, legendum. χρήσιμα verò sunt dicta, Philotheo autore, ὅτι ἐκκενοῦται τὸ περιττὸν, vtilia dicuntur, quia id quod superuacuum est, educitur. αὐτόματα δ' ὅτι χωρὶς τοῦ πρᾶξαί τι τὸν ἰατρὸν ἐκκρίνονται, spontanea verò, quia citra medici operam excernuntur. Quæ autem contrario modo exeunt in medicamentorum purgantium vsu, hoc est, vbi talia per purgantia medicamenta vacuantur, qualia natura ipsa non vtiliter educeret, cohibere oportet. Quæ omnia copiosissimè in Cōment. docet Gal. vbi duabus rationib. nempe ex notis redundantium humorum, & tolerātiæ facilitate, qui humores vtiliter per purgantia medicamenta educantur, & qui minus, monstrat. Quare quum hanc sententiam prolixè Galenus enarret, non est cur longiores in ea explicanda simus.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Sine aliqua medicatione.] Græcè, χωρὶς τοῦ πρᾶξαί τι τὸν ἰατρὸν, sine aliqua medici opera. Ipsum.] Legendum ipsa, quippe Græcè est αὐτά. Prius itaq; dictum est.] Nempe 1. aphor. 21 De omni euacuatione, &c.] Non satis rectè hęc interpres cōuertit. Græcè enim ita legitur, εἴρηται περὶ πάσης κενώσεως αὐτῶν γενικώτερον, ὅτι τε καὶ κενεαγγείην, ἣν ᾖ οἵαν δεῖ γίνεσθαι γίγνηται, ξυμφέρειν, de omni vacuatione ipsorum dictū est generalius: Sic & vasorum inanitionem, si quidem talis fiat, qualem fieri oportet, conferre, &c. Et per vomitus, &c.] Grecè, ἐμετηρίων τε καὶ ὑπηλάτων, vomitoria & deiectoria. In pectore.] Græcè, κατὰ θώρακα, in thorace. Aequaliter euacuans.] Græcè, μὴ κενούντων ὁμοίως ὅλον τὸ σῶμα καθάπερ ἡ τῆς φλεβοτομίας κενοῦν πεπίστευται, non æqualiter vacuāns, quemadmodum venæ sectio vacuare credita est. Interpres itaq; legitimam Galeni sententiam non expresit. Et omnino sanguinis missio, &c.] Grecè, καὶ ὅλως ἀφαίρεσις αἵματος πᾶσα καθ' ὁντινοῦν γιγνομένη τρόπον, & in summa, omnis sanguinis ablatio quouis modo facta. Non igitur rectè interpres sanguinis missio dixit. Quippe Gal. generatim de omni ablatione sanguinis loquitur, quo-

uis modo facta:non curãdo num per venę sectionem,scarificationē,aut alia ratione accidat, eã totũ corpus ęqualiter vacuare dicēs : Per sanguinis enim oblationē omnes humores vacuantur, Siue per exercitia.] Græcè, ἤ τε ὑδὶ τοῖς γυμνασίοις, & quę per exercitia,&c. Ex accidenti inedia.] Id qđ abundè suprà sect,2,com. 17.demonstrauit. Non æqualiter inuenietur euacuare.] Græcè εὑρήσει μὴ κενοῦν ὁμοτίμως, inueniet non æqualiter vacuare. Qualitatem & quantitatem.]In Aldino codice est duntaxat,κατὰ τὴν ποιότητα. Speciem euacuationis faciunt differentē.]Purgantia enim medicamēta peculiares sibi tantũ humores trahũt & vacuãt.Priora verò omnes. Cuius notitia perquirenda,&c.]vt dictũ est etiam suprà, sect.1. Comm 2.Industria,Græcè, ἐπιτηδευμάτων,studia,vitæ genera,artes quas quisq; exercet, quemadmodũ liquet ex iis quæ lib.3,de Sympt,caus,cap.1. scribit Gal. Colore rufo.]Græcè, χρόας ὠχροτέρας,colore pallidiore. De hac re multa in Annot. nostris in 4,librum Gal,de Tuen,sani,diximus, Per sedem.] Perperam itaque in Aldino codice legitur, αἱ ἑτέρας, pro αἱ ἕδρας, Pustulis,]Græcè,ἐξανθημάτων,papulas Plinius vocat,vt alibi diximus,Sunt autem duplices,nempe sublimes & latę. Hic quidem de sublimibus,quæ à nostris Morbilli vocãtur, loquitur,paulò pòst de latioribus,quæ variolæ nostris hodie appellantur,verba faciet.Fastidium.]Græcè,ἄσῃ.Græcis autem ἄση vtrunq;,& cibi fastidium,& inquietudinem,quę ob oris vẽtriculi potissimũ malitiã,atq; cibi multitudinē excitatur,significat. Ore ventriculi.]Expungenda vox ventriculi.Græcè enim est,ἐν πλήρωμά τι τοῦ στομάχου. Superfluitatum sua qualitate infestantium.]Græcè, τῶν λυπούντων κατὰ ποιότητα,eorum quæ qualitate infestant, Qualitas autem hoc loco nihil aliud, quàm vacuandi humoris speciem, seu vitiosum succum,κακοχυμίαν Gręci nominant,significat,quemadmodum suprà sect.1,aph,2. copiosè demonstrauimus. Similitudines vt ipse inquit,]lib,scilicet 6.Epid,par. 8.aphor.39. Quicunque morbi.]Græcè,ἅσα δὲ πάθη,quæcunq; mala. Germina passiones.]Græcè,ἐγγενέα πάθη,cognata mala. Temeritas.]Græcè,θρασεῖα,audacia.De mulieribus.]Gręcè περὶ γυναικείων,de muliebribus. Tumores veluti inflatos.]Græcè,οἰδηματώδεας,œdematodes.Somnos profundos.]Græcè, καταφορὰς ὑπνώδεις, inclinationes in somnum. Superfluitas aderit.]

ἐπιτηδεύματα.

Aldin. codex emendatus.

ἐξανθήματα.

Morbilli.

Variolæ.

ἄση.

Qualitas.

Græcè ὅταν ἐν τῇ γαστρὶ πλεονάζῃ,quando in ventriculo abundauerit,ſcilicet pituita. Dixi.] Græcè,ὡς ἔφην, vt dixi. Hunc.] Græcè, τοῦτο, iſtud. Purgationes Græcè,κενώσεις,vacuationes. Perperam itaque interpres ſpeciem pro genere conuertit. Qui ſequitur. Græcè, διὰ τὸ μετ' αὐτὸν, qui illum ſequitur. Exemplum.]Græcè, παραδείγματα, exempla. Neque enim vnum tantùm,ſed multa exempla profert. Quem aqua inter cutem.]ſcilicet 6.Aphor. Si lippitudo.]Nempe 6. apho. 18. Quibus bilioſæ.] 4.aphor.28.

Interpretis lapſus.

APHORISMVS III.

Ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δ' ἐναντία, δυσχερῶς.

Si talia purgentur qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt. Cõtraria vero ſi purgentur, grauiter.

HIc Hippocratis aphoriſmus,quum anteà bis à nobis ſit enarratus,vlteriore explicatione non eget. Enarratus autem eſt in ſect.1.aphor.2.& 25.

APHORISMVS IIII.

Φαρμακεύειν θέρεος μὲν μᾶλλον τὰς ἄνω, χειμῶνος δὲ τὰς κάτω.

Aeſtate quidem ſuperiores magis ventres,hyeme autem inferiores medicamentis purgare oportet.

Aeſtate p ſuperiora, hyeme per inferiora vacuandũ.

HOc in aphoriſmo Hippocrates docet, æſtate, vtpote in qua generentur bilioſi humores per vomitum magis eſſe vacuandum: hyeme verò,in qua pituita procreatur, per inferiora potius eſſe purgandum. Hunc autem eſſe verborum Hippocratis ſenſum,ex aphoriſ. 6. & 7. huius ſectionis colligitur, in quibus itidem æſtate ſuperiora, hyeme verò inferiora eſſe purganda hortatur. Præterea ex Philotheo, qui ſcribit Hippocratem τὰς ἄνω κοιλίας λέγειν τὸν στόμαχον καὶ γαστέρα, τὰς κάτω δὲ, τὰ ἔντερα, ſuperiores cauitates, ſeu ventres,vocare os ventriculi, & ipſum ventriculum: inferiores verò, inteſtina. Id quod multo clarius iis ſubinde verbis ſignificauit, ἐν μὲν, inquiens, τῷ θέρει μᾶλλον τοῖς ἐμετοῖς χρῶνται, ἧττον δὲ τοῖς ὑπηλάτοις. ἐν χειμῶνι δὲ τοὐναντίον, in æſtate quidẽ vomitoriis magis vtuntur, minus verò ſubductoriis: in hyeme,

me, contrà. Quare mirari hoc loco satis nō possum, cur Musæ alienum planè ab eo quem iam diximus, & à mente Hippocratis abhorrentem sensum fingere placuerit, hunc nimirum: æstate superiores ventres hoc est, caput & thoracem esse purgandas. Si purgandæ hoc tempore erunt, certè per vomitum de Hippoc. sententia vacuandæ erunt. Non posse autem eas partes per vomitū purgari, notius est quàm vt à me demōstrari debeat. Absurdā itaq; esse Musę interpretationem, omnibus perspicuū est, maximè cùm Galeni quoq; sententię aduersetur, qui in Comment. non solùm æstate per superiora, hyeme verò per inferiora esse vacuandum asserit, sed & eius rei caussam exponit. Verùm obtrudet hîc nobis quispiam locum Hippo. qui est in lib. de Vict. rat. salubri, in quo contrariū ei quod diximus, adstruere videtur, dum ita scribit, Sex hybernis mensibus vomere vtile est. nam & pituitæ plus, & capitis grauitas subest. In æstate verò clysmatum sit vsus, & superiores corporis partes per inferiores purgandæ. Quam sententiam Hippocratis Corn. Celsus. lib. 1. cap. 3. iis verbis expresit, Vomitus vtilior est hyeme quàm æstate; nam tum & pituitę plus, & capitis grauitas maior subest. Ad quam quidem obiectionem facilis esset responsio, si hunc libellum non Hippo. sed Polybi potius esse, in eóq; non pauca haberi, quæ commoda interpretatione egēt, diceremus. Sed omissa hac responsione, cum Gal. qui hunc locum diligenter explicauit, dicamus: Hippocratem in prædictis verbis loqui de vacuationibus, quæ citra purgantia fiunt medicamenta, atq; adeò de iis quæ totum corpus non euacuant, qualia certe sunt cataclysmata, hoc est, ablutiones. Neq; enim hæc ipsa nisi ventriculum & intestina ipsa abluunt, pituitámq; & bilem ipsorum detergent. In præsenti verò aphor. de medicamētis, quæ purgant, disserit, id quod ex verbo, φαρμακεύειν, quo vtitur, fit manifestissimum. Verùm præstat Gal. proferre verba, quæ ita se habent, Quæ cataclysmata, id est, ablutiones vocet, in iis quæ sequuntur, indicauit ipse: nempe quæ ex lacte conficiuntur, & cicerum decoctorum aquam, muriam, & aquam marinam. Diuersa enim ab iis sunt purgantia medicamenta, quæ vniuersum corpus vacuant. Quemadmodum igitur balneatores purgare se balnea dicunt, quum ab illorū lapidibus lutum & sordes abstergūt: ita ventriculi &

Musæ interpretatio inepta.

Obiectio diluitur. Aph. 5.

& intestinorũ cataclysmata, pituitã & bilem ipsorũ abluunt. Quando itaq; hyeme generatur in ventre pituita, vacuari ipsam vomitu consulit. Aestate aũt bilẽ sursum conscendẽtẽ, deorsum reuellere. Verumtamen vniuersum vbi purgare volueris, æstate per superiorem, hyeme vero per inferiorẽ ventrem medicãdũ erit, vt est in aphorismis relatum. Nã quę in pręsenti abundant, iis purgatio medetur. At quib' ne augeãtur velis obsistere, per contraria loca retrahere conducit. Hæc ille. Quæ nunc diximus, Gal. etiam confirmat in libello cui titulũ fecit, De iis quos purgare oporteat, ca. 4. vbi ita scriptum reliquit: Decet biliosum humorem partibus vacuare supernis, sicuti pituitosũ infernis. Quanquã vice versa sit nonnunquam faciendum, vbi videlicet, in ventriculo pituosus humor, in intestinis verò biliosus coaceruatur.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Humor melancholicus.] Aldinus codex habet φλεγματικὸς, id est pituitosus, & rectè quidem. Quippe loquitur Gale. de æstate & hyeme temporibus, in quorũ altero bilis, altero autẽ pituita, minimè verò melancholia redundat. Hęc enim vt Gal. in lib. suprà citato de iis quos purgare oportet testatã, nunquam per vomitũ expurganda erit. Ait enim disertis verbis, Perpetuò melancholicũ humorẽ inferne purgare cõuenit. Sensus itaq; verborum Galeni in Commẽ, is erit. Accidit interdum, vt æstate pituita, humor certè ab eius natura alienus, in corpore abundet: ideóque tum non per superiora, sed inferiora potius purganda venit. Contrà contingit nonnunquã, vt in hyeme bilis præter illius tẽporis naturã redũdet: quare non per inferiora, sed superiora magis vacuanda erit; quia eò natura is humor repit. Quę vero educẽda sunt, vt ait
aph. 21. Hipp. eò duci per cõferẽtia loca debent, quò maximè natura tendit. Quid multa? si æstas & hyems naturas ac tẽperaturas suas seruant, in æstate quidẽ bilis, in hyeme verò pituita nascitur, & abundat in corpore. Quapropter meritò æstate per vomitum, hyeme autem per aluum magis vacuandum erit.

APHORISMVS V.

Ὑπὸ κύνα, καὶ πρὸ κυνὸς, ἐργώδεες αἱ φαρμακίαι.

Sub cane, & ante canem, medicamentorum purgantium vsus molestus atque difficilis est.

Anni

ANni tempora, quæ ortu & occaſu ſiderũ diſtinguuntur, à medico diligenter eſſe obſeruanda, hoc in Aph. Hipp. docet, dum ſcilicet ſub cane & ante canem moleſtas & laborioſas eſſe purgationes tradit. Vt hinc etiã omnibus perſpicuum fiat, quod ea Aſtronomiæ pars quæ ortus & occaſus ſiderum docet, medico ſit cognitu neceſſaria. (Aſtronomia cogni tu neceſſaria.) Cæterum ſidus quod Hippocrati aliiſque Græcis κύων dici ſolet, Latinis appellatur canis. (Canis.) Stella vero quæ poſt hoc ſidus oritur, Græcis σείριος nominatur, ἀπὸ τοῦ σειραίνω, quod iiſdem ξηραίνω, hoc eſt, exicco ſignificat. (σείριος.) Quippe ea horis matutinis oriẽte, ingens ſit æſtus, ac magna ſiccitas. Eſt autẽ σείριος ſtella in ore canis, quæ vetuſtioribus Latinis Canicula dici cõſueuit. (Canicula.) Cernitur quidẽ in medio quoq; diei, ſpeculo aquis aduerſus ſolẽ impoſito. Hæc alio nomine Græcis προκύων, hoc eſt, anticanis, (προκύων.) Latinis vero Canis minor appellatur. (Canis minor.) Ita enim eam vocat Plinius lib. 2. cap. 47. & lib. 18. cap. 28. quemadmodum etiam Higinius. Canis autem totũ ſidus veteribus eſt dictũ. (Canis.) Cuius rei grauiſsimus teſtis eſt Gal. qui lib. 1. Epidem. conſtitut. 1. Comment. 1. ita ſcriptum reliquit, σείριον ὀνομάζουσιν ἔνιοι καὶ κύνα, καταχρώμενοι τῇ τοῦ παντὸς ἄστρου προσηγορίᾳ. κύων μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον. ὁ δ' ἐπὶ τῆς γένυος αὐτοῦ, σείριος, ὃν ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζει τὸν προκύονα, οὐ τὸν κύνα. Sirium nonnulli nominant etiam canem, totius ſideris abutentes appellatione. Canis enim vniuerſum eſt ſidus. Quæ vero intra eius eſt maxillas ſtella, Syrios: quam vtique recte quis nominat Anticanem, non canem. (Anticanis) Idem Aratus, vbi de cane in ſuis φαινομένοις agit, iis verſibus indicauit, dicens.

Τοῖος καὶ φρουρὸς ἀειρομένῳ ὑπὸ νώτῳ
 φαίνεται ἀμφοτέροισι κύων ὑπὸ ποσσὶ βεβηκώς
Ποικίλος, ἀλλ' οὐ πάντα πεφασμένος, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν
 Γαστέρα κυάνεος περιτέλλεται, ἡ δὲ οἱ ἄκρη
Ἀστέρι βέβληται δεινῷ γένυς, ὅς ῥα μάλιστα
 Ὀξέα σειριάει, καί μιν καλέουσ' ἄνθρωποι

Σείριον. Quos quidem Cicero ita reddidit:

Namque pedes ſubter rutilo cum lumine claret,
Feruidus ille canis ſtellarum luce refulgens.
Hunc tegit obſcurus ſubter præcordia veſper,
Ver toto ſpirans rabido de corpore flammam,
Aeſtiferos validis erumpit flatibus ignes,

Totus ab ore micans iacitur mortalibus ardor.

Disertis autē verbis Aratus, inquit, summā canis maxillā feruida stella esse insignitā, quæ quidē vehementer admodū exiccat, quámq; homines Siriū appellant. Ex iis vero quæ iā

Sirius quę stella veteribus dicta.

diximus, palā fit, veteribus eā stellā quę in maxilla est canis, priuatim dictā esse siriū: quod Arati etiā interpres cōfirmat, qui in explanatione iam citati loci sic scriptū reliquit, εἰκότως οὖν ποικίλος ἐστὶν, διὰ τὸ ἐπ' ἄκρας αὐτοῦ τῆς γένυος ἀστέρα, ὃς ἰδίως σείριος καλεῖται. Dicitur quoque canis minor, canicula, & procyon, hoc est, anticanis. Quod idem testatur interpres, qui inter cætera ita scribit, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ μικροῦ κυνὸς ὃς καλεῖται προκύων, διὰ τὸ καὶ πρὸ τοῦ σειρίου ἀνατέλλειν. Quibus equidem verbis causam etiā affert, quapropter canis minor seu

Procyon vnde dicta stella.

canicula sit dicta procyon: quòd scilicet in anteriore parte canis, hoc est, maxilla, sit sita. & quia ante eundē oriatur. Hęc copiosius dixi, quòd recentiores aliter de canis nominibus loqui cōster. Canem enim maiorem, contra omniū veterum

Canis minoris ort⁹.

morem, caniculam vocant. Quod ad ortum vtriusque canis attinet sciendū canem minorem, vt Higinius autor est, cum Leone sidere oriri. Plinius libr. 2. cap. 47. diem planè significauit inquiens. Ardentissimo æstatis tempore exoritur caniculæ sidus, sole primam partem Leonis ingrediente. Qui dies 15. ante Augusti Calendas, hoc est, die 17. Iulij oritur canicula. Quod clarius fecit lib. 18. cap. 28. vbi ita scriptū reliquit, Decimosexto Calend. Augusti procyon exoritur. deinde postridie fere vbique confessum inter omnes sidus indicans, quod canis ortū vocamus, sole primam partem Leonis ingresso. Hoc fit post solstitiū vigesimotertio die. Hæc ille.

Solstitium æstiuum quo olim fuit tempore.

Vnde colligi potest, solstitiū tum fuisse 24. Iunij die, qui hodie Diuo Ioāni Baptistę sacer est, quod tamē hodie die eiusdem mensis 12. esse solet. Caniculam hoc tēpore oriri, Ptolemæus quoq; in libello de Inerrantiū stellarū significationibus testatur. & Philotheus, qui inquit; γίνεται δὲ ἡ ἐπιτολὴ τοῦ κυνὸς ἀπὸ δεκαεννέα τοῦ ἰουλίου μηνός. Ortus vero canis accidit die

Canis maioris ortus.

Iulij mēsis 19. Canis maior cū cancro oritur, id quod fit sexto Calend. Augusti, hoc est, die 27. Iulij. Sub cane itaq;, ait Hip. hoc est, orto iam cane, & ante canem, minore nimirum cane

Sub cane & ante canē cur mo

exoriente (neque enim audiendi sunt hoc loco, qui sub cane interpretantur in opposito canis, hoc est, sub hyberno solstitio

tio, quòd scilicet nõ tantũ inepta sit eiusmodi interpretatio, sed etiã Galeni enarrationi aduersetur) vsus medicamentorum est molestus, quòd scilicet tum æstus maximus, & facultas ipsa corporis imbecilla. Calor enim aeris ambientis è corpore foras euocatum spiritũ digerit, resiccátque corporis habitum, ac imbecilliorem reddit. Facultas itaq; imbecilla prompte admodum à purgante à medicamento dissoluitur. Aestus vero corpora ipsa incendit, febrésque excitat. Accedit medicamentũ purgans, quod cũ sit natura calidum, corpus magis excalfacit. Quinetiã medicamenti purgantis, & aeris ambientis actiones sibi pugnant: quippe ille ad exteriora euocat, hoc contrà ab externis, vt in Comm. etiam ait Gal. ad interiora trahit. Periculũ igitur est, ne ambobus inter se pugnantibus natura distrahatur, aut prorsus dissipetur. Quanta vero sit huius sideris vis nõ tantum in humanis corporibus, sed etiam aliis in rebus, testatur Plinius lib. 2. cap. 40. vbi in eum scribit modum: Nam caniculæ exortu, accendi solis vapores, quis ignorat? cuius sideris effectus amplissimi in terra sentiũtur. Feruent maria exoriente eo, fluctuant in cellis vina, mouentur stagna. Canes etiam toto eo spacio maxime in rabiem aguntur. Merito itaque Hippocrates, ob immensum æstum qui cane exoriente existit, purgationes ipsas molestas atq; difficiles esse dixit. Porro in Comment. nihil est quod annotatione dignũ sit, nisi quod statim initio sic legẽdum erit: Exusta enim tunc natura nostra. Græcè enim est, ἐκπεπυρωμένη γὰρ ἡμῶν ἡ φύσις. Quare tituli inscriptione hic nihil opus erat. *lestæ sunt purgationes.*

APHORISMVS VI.

Τοὺς ἰσχνοὺς καὶ εὐημέας ἄνω φαρμακεύειν, ὑποστελλομένους χειμῶνα.

Graciles & ad vomendum faciles, per superiora purgare conuenit, cauendo hyemem.

QVa ratione graciles seu macilenti & ad vomendũ faciles sint purgãdi, hoc in Apho. docet, nẽpe per superiora, hoc est, vomitum. De iis autẽ loquitur, qui natura graciles sunt nõ vi morbi. Hi enim cum natura sint calidi, & sicci, atq; adeo biliosi per superiora, quo nimirũ is humor natura sua tendit, sunt purgãdi: idque faciendũ, si ad vomẽdum

faciles fuerint. Qui enim difficulter vomunt, iis ruptionis venarũ, quæ sunt in thorace, periculũ imminet. Excluduntur igitur hac lege tabidi, quòd scilicet ob thoracis angustiam, non facile vomant, vt infrà, Apho. nimirũ 8. huius sect. dicemus. Adiicienda vero, vt in Comm. etiã suis meminit Gale. vox Magis, perinde atq; 4. aph. fecit Hipp. erit. Nam magna ex parte graciles sunt biliosi, vbi scilicet venarũ latitudo accesserit, vt dictũ est in explanatione Aph. 44. 2. sect. Quod si vero venarum latitudo non aderit, tum necesse est, vt gracilitas ista nõ sit naturalis, aut erunt melancholici. Magis etiã vox ideo adiicienda venit, quod nonnunquam ex accidente, hoc est, praua victus ratione cõtingat, vt in gracilibus procreetur pituita: & tum, quòd huc natura tendat, per inferiora magis quã superiora purganda erit. Sed hic obtrudet nobis quispiam Celsum, qui lib 1. cap. 3. scribit, vomitũ inutilem esse gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus quod plane Hippo. sententiæ aduersari videtur. Illi vero respondendũ erit, Celsum hic graciles eos vocare, qui vi morbi sunt extenuati, ventriculúmque excrementis vacuũ obtinent, plenísque oppositi sunt. Id quod sequentia statim verba monstrant, inquit enim, vomitus vtilis est plenis & biliosis omnibus. Quare si recte hęc Celsi verba expẽdas, nihil Hippocratis sentẽtiæ aduersantur, quũ nihil aliud doceãt, quàm quòd illi qui exhausti, graciles, viribúsque sunt parum validis, nõ sint vomitu vacuandi. Non autem ab re dixit, cauẽtes aut formidantes hyemem: in ea nanque, vt Apho. 4. est comprehensum per inferiora potius purgandum erit.

Magis.

Magna ex parte graciles biliosi.

Obiectio diluitur.

Celsi locus enarratur.

APHORISMVS VII.

Τοὺς δὲ δυσεμέας, καὶ μέσως εὐσάρκους, κάτω, ὑποστελλομένους θέρος.

Qui vero ad vomendum difficiles sunt, & mediocriter carnosi, hos per inferiora purgare conuenit, cauendo æstatem.

QVòd eos qui ad vomendum difficiles, minúsque idonei sunt, & mediocriter carnosi, per inferiora vacuare cõueniat, hoc Apho. docet Hippo. Nam sæpe accidit, vt humor quidẽ ipse redundans superiora petat, tamẽ per ea loca non erit vacuandus, eo quòd laborans hoc malo ad vomendũ sit plane

Difficiles ad vomendũ & mediocriter carnosi p inferiora purganda.

plane ineptus ac difficilis. Qui enim difficulter vomunt, iis vbi eos ad vomẽdũ vrseris, ruptionis venarũ quæ in thorace sunt periculũ imminet. Non autẽ temere adiectum est *μέσως εὔσαρκος*, hoc est mediocriter carnosos, *εὔσαρκος* enim vox apud Græcos medicos bifariã accipitur. Interdũ enim idem quod *σύμμετρος*, hoc est tẽperatus, moderatus, mediocri corporis habitu præditus, vel vt Celsi verbo vtamur, quadratus significat. Sic accipitur apud Hipp. 5. aph. 21. & Galenũ lib. 1. de Temp. ca. 5. Et lib. 2. cap. 5. Et lib. 1. de Tuend. sanit. ca. 5. vt diximus suprà in enarratione Aph. 44. sect. 2. Cũ itaque eius temperamentũ nulli vitio sit obnoxium, conseruandũ plane erit, nullisque medicamentis alterandũ, vt copiose Gal. lib. 1. & 2. de Tuend. sanit. docet, tantũ abest vt purgatione egeat. Hinc est quod suprà Hippo. dixerit: qui corpore sunt moderato, seu temperato, hos purgare periculosum est. Causam ibidẽ exposuimus. Philoth. ita temperatum ex omni parte, *ἀκριβῶς εὔσαρκον*, hoc est exquisite temperatum vocat, inquiẽs, *ἀκριβῶς εὔσαρκος οὐ δεῖται καθάρσεως διὰ τὸ ἐν συμμετρίᾳ εἶναι παντί*, exquisite temperatus purgatione nõ eget, quod omnino sit cõmoderatus, *εὔσαρκος*, etiam interdũ idem significat quod bene carnosus, seu pinguis, atq; adeo plane opponitur ei qui gracilis est. Qua in significatione sumitur apud Gal. li. 6. de Tuẽ. sanit. c. 10. vbi in eũ modũ scriptũ reliquit: *πίνοντες γοῦν ἐκεῖνοι τὰς ἀρθριτικάς τε καὶ ποδαγρικὰς ἀντιδότους, οἱ μὲν εὔσαρκοι καὶ παχεῖς καὶ πιμελώδεις, οὐδὲν βλάπτονται. λεπτοὶ δὲ ὑπάρχοντες*, &c. Quippe ipsi quoq; medicamentis arthriticis podagricisque ebibitis, si carnosi & crassi & pingues sunt, nihil lędũtur. Sin graciles, &c. E quibus verbis, omnib. perspicuũ fit, hoc loco *εὔσαρκον* prorsus opponi *τῷ λεπτῷ*, hoc est gracili. Sic etiã accipitur à Gal. in lib. de Curandi ratione per sanguinis missionẽ. ca. 11. vbi ait, *εὐσάρκοις δὲ καὶ λευκοῖς σμικρότεραι τῶν φλεβῶν*, pinguibus autẽ & candidis paruæ insunt venę. Pingues vero mulieres intelligere Gal. per *εὐσάρκους*, euidentissimũ est, eas enim planè *ἰσχνοτέραις*, id est gracilibus opponit, quas ibidem amplas venas habere scribit. Cũ itaq; hoc in Aph. de neutro loquatur, primus enim nulla prorsus vacuatione, alter vero venę sectione magis quã purgatione indiget, instar athletarũ. ideo vt certo significaret, se de iis q nõ valde crassi & pingues sunt loqui, dixit *μέσως εὐσάρκους*. i. mediocriter carnosos.

εὔσαρκος (margin)

2. aphor. 37. (margin)

Hi enim quum pituitosi sint, ad inferiores purgationes esse magis aptos constat. Rectè igitur hũc locum Philotheus ita interpretatur, dicens, εἰ γὰρ ἐστι μέτρως εὔσαρκος καὶ δυσεμὴς, οὐ μὲν τι ἀκριβῶς, τούτῳ φλεγματικὸς χυμὸς ἢ μελαγχολικὸς περιττεύει, καὶ διὰ τοῦτο κάτω κενοῦσθαι χρή. Si enim mediocriter carnosus est, & ad vomendum difficilis, non autem exquisite, huic sanè pituitosus aut melancholicus humor redũdat, ideóque per inferiora vacuari eos oportet. Cauere autẽ oportet æstatẽ, quòd hoc tempus per superiora purgationem magis requirat.

APHORISMVS VIII.

Τοὺς δὲ φθινώδεας ὑποστελλόμενος, καὶ τὰς ἄνω φαρμακείας οὐδέποτ' ἄξεις.

Tabidos cauendo, nunquam ad supernas purgationes ducas.

Qvum paulò ante, Aphor. videlicet 6. huius sectionis, dictum sit, graciles per superiora esse purgandos, ne quis per graciles omnes eos qui ex quacunq; occasione sunt extenuati intelligeret, hanc subiicere sententiam voluit, in qua docet, tabidos nunquam ducendos esse ad supernas purgationes. Videtur autem in multis exemplaribus hic Aphor. esse deprauatus ac decurtatus. aliquot enim ex eo verba in Gale. Comm. rapta esse apparet, illa scilicet, ἐπὶ τὰς ἄνω φαρμακείας οὐδέποτ' ἄξεις. Præterea ὑποστελλόμενος potius quàm ὑποστελλομένους legendum esse cẽsemus. Per φθινώδεας autem, quos tabidos Latini vocant, hoc loco nõ intelligit eos qui ex quacunque occasione extenuati sunt, vt aliàs: sed eos duntaxat, vt testis est in Comment. Galenus, qui ob pulmonis exulcerationem maciem corporis, seu phthisim contrahunt: aut ad eam proni sunt. Cauere autem in supernis purgationib⁹ tabidos ideo oportet, quòd scilicet pulmonis vlcera propter commotionem illam quam vomitus excitat, mirificè irritentur & augeantur: & quòd instrumenta respirationi inseruiẽtia in tabidis sint imbecilla. Quod si vero ad tabem duntaxat proni sunt, angustum quidem thoracẽ habebunt, atq; adeo ad venarum quæ in eodem sunt fracturam idonei admodum erunt. In Galeni Commenta. nihil est quod annotationem requirat, nisi quòd sententia quam ex 1. Epide. citat, est in constitutio. 1. Aphor. 18. ideo inscriptionem consilio omisimus.

Tabidi per superiora non purgandi.

φθινώδεες.

APHOR.

APHORISMVS IX.

Τοὺς δὲ μελαγχολικοὺς ἀδροτέρως τὰς κάτω, τῷ αὐτῷ λογισμῷ τἀναντία προστιθείς.

Melancholicos autem vehementius per inferiora purgabis,eadem ratione contraria adhibens.

QVum in ſuperioribus aliquot ſententiis docuerit,quomodo bilioſi & pituitoſi purgandi ſint, nec etiam qua ratione melancholicos purgare conueniat, exponit. Per melancholicos vero intelligit illos, qui natura ſunt melācholici, aut ex longa conſuetudine tales facti. Siquidem duplex eſſe temperamentum conſtat,naturale & acquiſititium. Hos itaq; monet Hipp.ἀδροτέρως,hoc eſt,vehemētius(idem enim quod σφοδρότερον,Galeno in Commē.teſte,ſignificat) eſſe purgandos. quippe quum melancholicus humor ſuapte natura piger,terreus,& craſſus ſit,vehementiora etiam cæteris humoribus requirat medicamenta purgatoria neceſſe eſt. Cuius rei teſtis eſt Gal.qui lib.14.Ther.meth.capit.18.ita reliquit ſcriptum, „ Flauæ quidem bilis vacuatio eſt facilis,pituitæ „ vero, ac potiſsimum eius quę craſsior ac glutinoſior eſt, „ itémque nigræ bilis difficilior. Libro quoque 1.Prog. Commenta.46.idem Gal.melancholicum humorem ſolutu difficilia committere mala ſcribit. Purgandi autem ſunt melancholici per inferiora. Cuius rei cauſam Galenus in Comm. affert,& ſequentibus verbis Hippocrates, inquiens, Eadem ratione contraria adhibens:quaſi dicat. Quemadmodum flaua bilis quę leuis admodum eſt, ſpontéque ſurſum repit,per vomitum vacuāda eſt:ita melācholicus humor, quia craſſus ac grauis,deorſúmque vergit,per inferiora purgandus erit.

Melācholici. Duplex tēperamētū. Melancholicus humor vehementiora purgantia medicamenta requirit.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Ventres autem.] Abundat vox,autem. Gręcè enim eſt,φαρμακεύειν τὰς κοιλίας, δηλονότι τὰς κάτω τῶν μελαγχολικῶν ἀδροτέρως χρή, ventres ſcilicet inferiores melancholicorum vehementius medicamentis purgare oportet. Sic etiam in contextu redundant hæ voces duæ, Ratiocinari debere, quare expungendæ erunt. Fortius.] Græcè,σφοδρῶς,vehementer. Fluitet.] Græcè,ἐπιπολάζοντα,ſupernatet,aut in ſuperficie fluitet. Alterius.] Adiiciendum, quidem. Græcè enim eſt,ἰδεῖν δὲ τῶν μὲν ἑτέρων τῶν χυμῶν. Secundum communem rationem.] Vt ſcilicet

quisque illorum quò repit', ducatur. Apponentes.] Græcè, προστιθεὶς, apponens.

APHORISMVS X.

Φαρμακεύειν ἐν τοῖσι λίην ὀξέσιν, ἢν ὀργᾷ, αὐθήμερον. χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι κακόν.

In valde acutis morbis, si materia turget, medicamento purgante vtendum est eadē die. Cunctari enim in talibus malum est.

IN valde acutis morbis, vbi turget materia, eadē die purgandū esse, hoc Aphor. docet Hippoc. Valde autem acutos morbos vocat, quos suprà sect. 1. Aphor. 7. κατοξέα, id est, peracutos nominauit, qui scilicet in quarto aut septimo iudicantur. Vt autem certa quadam ratione medici hos morbos discriminarent, eos quidem qui in quarto finiuntur, exquisite peracutos appellarunt. Eos vero qui ad septimum vsq; protrahuntur, non exquisite peracutos, vt in enarratione Aphor. 4. primæ sect. diximus. Quinetiam Philotheus, perinde atq; Galen', λίαν ὀξέα interpretatur, τὰ κατοξέα νοσήματα ὧν ἔσχατος καιρὸς ἐστὶ ἡ ἑβδόμη ἡ μέρα. In peracutis itaq; morbis, si materia turget, eadem die, αὐθήμερον, τουτέστιν, Philotheo interprete, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, μὴ ἀναμένας δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν, hoc est, statim in principio, non expectantes secundū aut tertium diē, medicamento purgante vtēdum erit. Eiúsq; rei causam subiungit dicens. Quippe in eiusmodi morbis malum est cunctari, idq; tribus de causis, quas Gal. in Commen. refert. Non autem ab re dictum est ab Hippocrate, si materia turget. In acutis enim morbis, nisi turgeant humores, purgante medicamento nunquàm vtendum erit, vt demonstrauimus in explicatione Aphor. 24. primæ sect. Quid autem sit apud Hippocratem ὀργᾶν, hoc est, turgere, diximus sect. 1. Aphoris. 22. Philotheus breuissimè hæc verba ἢν ὀργᾷ, sic est interpretatus, τουτέστιν ὁρμᾷ καὶ κινεῖται ὧδε κἀκεῖσε περιπλανωμένη, hoc est, si huc atque illuc concitatur & mouetur errans.

Valde acuti morbi. Peracuti morbi.

λίαν ὀξέα.

αὐθήμερον

In acutis morbis nō purgandū nisi turgeant humores.

ANNOTAT. IN GAL. COMMEN.

Dictum est à me prius.] Sectione nimirum 1. Commen. 22. & Commen. 1. huius sectionis 4. Properant.] Græcè, ἐπειγομένων χρῆσθαι συνουσίᾳ, concitatur ad coitum. Naturali.] Addendum, quadā. Græcè enim est, φυσικήν τινα. Principalioribus.] Græcè

Græcè, κατὰ τὰ κυριώτατα μέρη, principalissimis. Fœmina etiam in coitu semen excernit.] Quod Galenus multis argumentis demonstrat contra Athenæum & Aristotelem lib. 2. de Semine: ad eum quidem locum studiosos ablegamus. Nonnulla etiam diximus de hac re in annotationibus nostris in lib. 1. de Tuend. valetud. Prius.] Sect. 1. Aphor. 7. Horũ.] Adiiciendum, iudicationis. Græcè enim est, ὅτι δὲ τούτων κρίσιος, quod horum iudicationis terminus, &c. Prius.] Vbi suprà.

Fœmina in coitu semẽ excernit.

APHORISMVS XI.

Ὁκόσοισι στρόφοι, καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, πόνοι, καὶ ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον, μήτε ὑπὸ φαρμακίης, μήτ᾽ ἄλλως εἰς ὕδρωπα ξηρὸν ὑδροῦται.

Quos intestinorum dolores, & iuxta vmbilicum labores, lumborúmque dolor infestat, qui neque à medicamento purgante, neque per alia præsidia soluitur ijs in aquam inter cutem siccam firmatur.

Hic Aphorismus ad artem quæ futura prędicit, pertinet, quippe quando aqua inter cutem sicca, quam Tympaniten vocant, futura sit, certis signis edocet, inquiens: Quibus στρόφοι, hoc est intestinorum dolores, Cornelio Celso lib. 2. ca. 6. interprete, ὀδύναι κατὰ τ᾽ ἔντερα, & iuxta vmbilicum cruciatus, lumborúmque accidit, ob nimirum flatuum copiam prædictas partes distendentium, atque adeò vnitatem soluẽtium quemadmodum copiosè libr. 12. Ther. meth. Galen. demonstrat. De dolorum quoque causis non nihil suprà in enarratione Aphorism. 6. sectione 2. dictum est: qui neque à medicamentis purgantibus humores frigidos, ac flatulentos spiritus educẽtibus, neq; ἄλλως, hoc est, Philotheo interprete διὰ ἄλλων βοηθημάτων, per alia auxilia, vt sunt clysteres, fomenta, inunctiones discutientes, & id genus alia, in hydropen siccam & tympaniam transit. Quum enim haud soluitur, signum est in illis partibus esse intemperiem quæ amoueri non potest. Philotheus quidem hunc Hippocratis locum enarrans, putat istam intemperiem esse frigidam. Sed referamus eius verba, quæ sic habent, τὴν δυσκρασίαν ἣ τχώτην ἐφ᾽ ἧς ὁ τοιοῦτος ὕδρωψ γίνεται ἀποτελεῖ ψύξις μεγάλη, τίκτουσα πάχύτατα πνεύματα, hanc intemperiem vnde aqua inter cutem

Aqua inter cutem sicca.

στρόφοι.

Philothei sentẽtia refutatur.

eiusmodi sit, magna efficit frigiditas, crassissimos generat flatus. Atqui Gale. in Commẽ. tympaniam non à magna frigiditate, sed exigua procreari tradit: idque rectissimè. Neq; enim absolutum frigus, neque vehemens calor flatus generare potest. hic enim vincẽs ea quę complectitur, cibum extenuat, miniméque ad flatuum procreationem idoneos efficit, illud vero neque extenuat, neque conficit, neque dissoluit cibum. Calor autem parum validus, vt cibos quodammodo dissoluit, ita non exquisite conficit, quare subinde flatus necessariò exoritur. Quod in externis etiam reb' videmus. Frigidissima enim cõstitutio, ac calidissima, aërem purum & serenum efficiunt, media vero nebulas parit, vt copiosius Gale. lib. 3. de Sympt. causis, ca. 7. ostendit. Aquam vero inter cutem siccam, vt quæ ex flatibus potissimum generetur tum fieri nõ est mirũ. ANNOTAT. IN CAL. COMM.

Flatuũ generationis causa.

Tormina.] Grçcè, στρόφοι, intestinorum dolores rectius conuertes, ne quis dysenteriam, Celsum secutus, intelligat. Solet enim is dysenteriam interpretari tormina. Sed intestinorũ.] Græcè, ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν ἐντέρων ἕλιξιν ἐναπειλημμένον, sed intestinorum anfractibus seu inuolucris interceptus. Neque à medicamentis.] Græcè, ἅτε μὴν ὑπὸ φαρμακείας, deinceps neque è medicamentis. Summus venter.] Græcè, τὸ ὑπογάστριον, imus venter, de quo multa diximus in explicatione Aphor. 35. sectionis primę. Quod vero & hoc modo, &c.] Græcè, ἐπεὶ δ' ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὄγκον ὁμοιότητος ὕδερον, &c. quod vero à tumoris similitudine hydropem, &c. Non tamen humidum est.] Grçcè, οὐ μὴν ὑγρόν γε καθάπερ τὸν ἀσκίτην, Non autem humidi sicuti ascitẽ. Vt sit sensus: Hippocrates nominauit hoc morbi genus hydropen à tumoris similitudine, non tamen humidi tumoris vt asciten. in tympania enim tumor est à flatu lento spiritu, in ascite ab humoris aquosi copia. Membrana abdominis interiore.] Græcè, τῷ περιτοναίῳ. Est autem peritonæum membrana abdomine distincta, tenuissima, latis & cõtinuis araneorũ telis simillima, musculis abdominis substrata. Arabes Siphac vocant. Non rectè igitur interpres conuertit in membrana abdominis interiore: cum simpliciter dicẽdum fuisset, in peritonæo. APHORISMVS XII.

Tormina.

Interpretis lapsus.

Peritonęũ

Siphac.

Interpretis erratũ.

Ὁκόσοισι κοιλίαι λιεντερικαὶ, χειμῶνος φαρμακεύειν, ἄνω, κάτω.

Quorũ

Quorum alui leuitate intestinorum infestantur, hos hyberno tempore per superiora purgare malum est.

DOcet in hoc aphorismo Hipp. ꝙ ij qui lienteria seu leuitate intestinorũ laborant, hyeme non sint suprà purgandi. Siue igitur à pituita acida, siue ab humore acri & tenui, hoc est bilioso, fiat intestinorum leuitas, in ea tamen hyberno tẽpore, vt suprà aphor. 4. dictũ est, per vomitũ purgandus æger nõ erit. Quippe tũ humores, vt loco iam citato cõmemoratũ est, in vniuerso abũdantes corpore, sunt pituitosi, ideóq; ad inferiora magis repũt quàm superiora. Per purgationem autẽ Hipp. eã quæ vniuersum corpus purgat, intelligit. In particulari enim diuersum facere licebit. Verbi gratia, vbi ventriculũ tantum leuare pituita conamur, vbi nihil aliud obstiterit, licebit eã hyberno etiã tẽpore per vomitũ educere. Pari ratione, si flaua bilis in intestinis tãtũ hæserit, per inferiora, ęstate etiã ipsa, purgare non absurdum erit, vt in enarratione quarti aphorismi huius section. fusius docuimus, & in Comment. suis in hunc aphorismum Gal. tradit.

Hyeme tũ corpus per inferiora purgandum. Purgatio.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Deiiciũtur.] Adiiciendũ, qualia sunt ingesta. Gręcè enim est, ἡ διαχώρησις γίγνηται τοιούτων οἷα κατεπόθη. Intemperaturas.] frigidas scilicet. Nam, vt Gal. sect. 6. apho. Comm. 1. testatur, leuitas intestinorũ ex frigore interdũ oritur, propter quod nulla fit ciborũ in ventriculo immutatio. Humidas etiam, quæ nimirũ retentricẽ intestinorũ facultatẽ mirificè impediunt. Eorũ verò quę continẽtur in intestinis, nihil potest per vomitus vacuari. Hoc quidẽ dictũ pugnare videtur cum eo quod scribit alibi Gal. Quippe in sect. 7. aph. Com. 10. tradit, in ileo stercus vomi. Stercus autem gigni in intestinis satis constat ex iis quæ diximus lib. 3. Paradox. ca. 6. Item lib. 3. de Sympt. cau. c. 3. disertis verbis asserit, nõnullis clysteres adeò ascendisse, vt vomitione reiecti sint. Respondendũ nihil eorum quę in intestinis cõtinẽtur, naturali ratione per vomitũ vacuari. Quod autem interdum stercus aut clysteres per letalem voluulum vomitu reiiciantur, idipsum quidẽ accidit, quòd violenter sursum ferantur, idq; propterea quòd ventriculus & intestina iam non se habeant secundum naturam, vt eleganter admodum loco iam citato Galen. docet, vbi inter

Leuitatis intestinorũ causæ.

Nũ ea quę cõtinẽtur in intestinis per vomitum vacuari queant.

„ cętera in eum ſcribit modum: Quum ſecundum naturam ſe
„ habuerit ventriculus, è ſupernis partibus per gulam ad ſe
„ trahit, atq; per inferiores deiicit. Quum verò præter natu-
„ ram affectus eſt, etiam ab infernis aliquid aſſumit. Quippe
„ nonnullis clyſteres adeò aſcenderũt, vt vomitione reiiceren-
„ tur, quemadmodum & ſtercus per letales voluulos. Atqui ſa-
„ tius fuerit per huiuſmodi affectus, vt dicamus ventriculum
„ non trahere, ſed ſuſcipere duntaxat ea quę ob inteſtina com-
„ primentia violenter ſurſum feruntur. Nam quòd inteſtina
„ conſtringuntur, id ipſis ſecundum naturam conuenit, atque
„ cõſtrictionis auxilio adiuta, cibum ad infernas partes deii-
„ ciũt. Verùm per affectus quoſdam quum contractrix motio
„ inceperit fieri deorſum, latio eorum quæ in iis continentur
ſurſum fit. Hæc ille. Quibus ſanè verbis Gal. diſertè docet, cur interdum violenter & præter naturam ea quæ in inteſtinis continentur, ſurſum ferantur, ac vomitu reiiciantur.

APHORISMVS XIII.

Πρὸς τοὺς ἐλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηϊδίως ἄνω καθαιρομένοισι πρὸ τοῦ πόσιος, προϋγραίνειν τὰ σώματα πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει.

Qui ad veratri ſumptionem non facilè ſurſum purgantur, horum corpora ante potionem prahumectanda ſunt vberiore cibo atque quiete.

DOcet in hoc aphor. Hippo. per veratra non quoſuis eſſe vacuandos, ſed eos tantũ qui facilè nullóq; negotio vomunt. Contrà eos qui difficulter vomere ſolent, non eſſe vacuandos hortatur, niſi eorum corpora prius cibo pleniore & quiete præparẽtur. Veratri autem, quod duplex eſt, album & nigrũ, meminit, ꝙ eo crebrò ad vomitiones vſa ſit antiquitas. Fuerunt enim olim multò quàm hodie ſint frequentiores vomitus, ita vt non temere Aſclepiades, vt autor eſt lib. 26. c. 3. Plinius, vomitiones tunc ſupra modum crebras damnauerit. Quod hodie ſub nomine veratri nigri vendũt officinæ, non eſt legitimum, vt in noſtris de Stirpium hiſtoria Comm. demõſtrauimus, neq; exquiſita admodũ præparatione eget, & de eo drachma integra ſine omni diſcrimine dari poteſt. Album, ꝙ eius ſumptio periculo haud vacet, non niſi exig

Veratrum duplex.

Vomitus olim frequentes.

Elebori albi exhibẽdi pondus

exigua quantitate exhiberi debet. Datur de non præparato scrup.1. De præparato autẽ drachma ſemis, aut ad ſummum, ſcrupuli 2. Præparatur verò & corrigitur eius malitia variis modis: aut enim in paſtã impoſitus, perinde atq; ſcammonia torrefit, torrefactúſq; ſubinde exhibetur. Qui ſanè modus eſt Dioſcoridis, qui lib.4. de eo ſic ſcriptũ reliquit: Panis etiam compinſitur, & torrefit. Poteſt verò & panis is, in quo eleborus coctus eſt dari, qui itidẽ ſine omni periculo purgat. Præparatur etiã aliis multis modis, vt videre licet legẽti Aetiũ lib.3.c.124. & ſequentibus. Et Pau.lib.7.c.21. Infigitur etiam integris die & nocte raphano, dein poſtridie vbi in raphanũ elebori vires migrauerint, verato amoto, raphanus minutiſſimè diſſectus in oxymelite, maceratur propinatúrque oxymel. Hícq; modus dandi veratrũ eſt Galeni, quem tradit in cap.3. lib. cui titulum fecit, Quos purg. opor. Et vbi in oxymelite exhibetur veratrũ, facilius Gal. etiã teſte, & celerius exit. Cæterũ difficulter vomunt, quibus thorax eſt anguſtus ac depreſſus, vt ſuprà in enarratione aphor.8. huius ſect. dictum eſt. Promptè enim iis vaſa pulmonis & reſpirationis inſtrumentis ſeruientia rũpuntur. His itaq; veratrum dandũ non eſt, niſi illorũ corpora pleniore cibo & quiete humectẽtur, vt ſcilicet ex eorundẽ humectatione fluxile corpus fiat, meatúſq; reſerentur & laxentur. Vberiore verò cibo vtendũ, non quidem in quantitate, ſed in qualitate. Nam, vt Gale. in Com. ait, nõ cibus ſimpliciter plenior aptus eſt, vt natura humectet, ſed quicunq; nullã vehementẽ trãquillitatẽ obtinet. Sic Philot. etiã hũc Hip. locũ interpretatur dicẽs, τὸ γὰρ πολλῇ τροφῇ οὐ ποσότητι ληπτέον, ἀλλὰ ποιότητι, quod Hipp. dixit, multo cibo, non de quãtitate intelligendũ eſt, ſed qualitate. Humectante itaq; cibo vberiore vtendum & quiete. Hæc autẽ qua ratione humectet, Gal. in Com. abundè docet. Humectatione autem illa ideo opus eſt, quia niſi pręhumectentur nerui, ligamenta, aliæque partes corporis ſicciores cibo & quiete, conuulſionem haud dubiè concitabit veratrum, quod in tertio ordine calidum & ſiccum, maximáq; trahendi facultate præditum eſſe cõſtat. Facilè itaque iis partibus inanitis & exiccatis cõuulſionem afferet, quæ letalis erit, Hip. teſte, qui ait, Conuulſio ex veratro letalis eſt. Cæterùm ad ſententiam nunc enarratam alludit lib.6. Epidem. part.5. aph. 28. Hipp. vbi

Præparatio.

Qui difficulter vomant.

Vberiore cibo vtendum quo modo.

Humectatione cur ſ acceptione veratri opus.

vbi ita scriptum reliquit: Quòd si volueris vt is qui bibit veratrum celerius purgetur, vt lauet aut comedat iube.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Aqua verò neq; pota.] Soli cibo simpliciter dictio inest, Gal. in Comm. teste, vt ex natura solidas corporis partes nutriat. Quũ verò aqua nõ nutriat, Gal. lib. 3. Vic. acu. Com. 17. teste, igitur neq; solidas corporis partes (quanquàm vt idem Gal. lib. 1. de Simpl. med. fac. c. 31. ait, omnium sit humidissima) humectabit. Extrinsecus quidem occursans aqua carneas corporis partes humectare potest, at non solidas. Solidarum enim partium ariditas, Gal. ca. vlt. de marasmo teste, alimentis reparatur, non extrinsecus occursantibus. Hinc est quòd lib. 1. Vic. acut. Commen. 22. aquam minus humectare, quàm mulsam & vinum, tradit idem Gal. quòd scilicet hæc ipsa solidas corporis partes humectent, aqua verò minimé.

Cur aqua solidas corporis partes nõ humectet.

APHORISMVS XIIII.

Ἐπὴν πίῃ τις ἐλέβορον πρὸς μὲν τὰς κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον, ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ναυτιλία, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

Eum qui veratrum biberit, ad corporis motus magis, ad somnos vero & quietem minus ducere oportet. Corpora autem motu turbari, nauigatio indicio est.

IN eo qui præcedit aphorismo, Hipp. de Præparatione quę ante veratri sumptionem est necessaria, disseruit. In præsenti, quid ab eiusdem sumptione sit agendum monstrat, inquiens: Eum qui veratrũ biberit. E quibus sanè verbis abundè liquet, veteres veratrum in potione, nẽpe oxymelite propinasse. Hoc enim modo datũ minus nocet, Hipp. in libello de Veratri vsu teste, nec suffocat. Debet autẽ, vt ibidem Hip, docet, potionis esse tertia pars. Quod verò de veratro dixit Hipp. id ad quoduis aliud medicamentum vehementer purgans transferendum erit Ab horum enim sumptione motu potius quàm quiete & somno vtendũ, quòd is nimirum corpora turbet, ac medicamenti actionem iuuet. Motus enim Philot. autore, facultatem medicamenti ad iecur, venas, cerebrum, thoracẽ, aliásq; corporis partes defert, sicq; humores

Veratri veteribus in potione vsus.

A purgatione cur motu vtendum.

attr

attrahit. Motus prętereà humores fundit, fluxilésq; facit. Per motum verò non intelligere oportet vehementes motiones, eas enim Hipp. πόνους non κινήσιας appellare solet, vt videre licet lib. 2. de Tuen. san. c. 2. Galeni. Tantum itaq; motum esse conuenit, vt humores agitet, ac facultatẽ expultricem quasi excitet. Cæterùm in somno & quiete, ait Philot. naturales facultates magis agunt, ac purgans medicamentũ concoquũt, eiúsq; actionem frangunt. Quare purgatorio medicamento epoto, dormiendũ nõ est, quòd scilicet hac ratione actio medicamenti frangatur & impediatur. Neq; obstant Musæ rationes, quibus hoc loco somnum à medicamenti purgantis sumptione conferre potius quàm nocere, temere admodum ostendere conatur, quarũ quidem hæc vna & præcipua est, ꝙ somnus materias ad ventriculũ trahit: altera, ꝙ per somnum medicamentum in fumos resoluatur, & per venas ad trahendas materias quæ vacuari debẽt, penetrat: tertia, ꝙ in somno idquod bonũ est à malo segregatur, & coctio quædã quodam modo fit: quarta, per somnũ corporis vires simul cum medicamento ad prauas materias per suas conuenientes vias expellendas, impetuosius concurrunt. Nam, vt ordine has ipsas diluamus, primum minimè verũ est, ꝙ scilicet somnus materias ad ventriculum trahat, cũ, vt paulò antè dictum est, in somno medicamentũ cõcoquatur ferè, atq; eius vis dissoluatur, frangatúrq;, vt à remotiorib. partib. trahere subinde nõ queat. Magis igitur tractionem medicamẽti impedit, quàm iuuat somnus. Dein vtcunq; cõcedamus per somnũ in fumos resolui medicamentũ, tamen cũ autore Hipp. in somno sanguis, & cũ eo spiritus intrò magis repat, nõ potest fieri vt venas penetrẽt fumi illi, quin potius cũ sanguine ad interiora remeabunt. Tertiò, concedimus quidem in somno, si nihil aliud impediat, bonũ à malo separari, & coctionem fieri: sed hoc nomine minus esse dãdũ illo tẽpore medicamẽtũ cõtendimus, idq; duplici de causa, ne scilicet naturę actionẽ & coctionẽ ipsam impediamus, & coctũ atq; alteratũ subinde etiã à naturali calore medicamentũ vim suã amittat. Quartò nõ potest virtus cũ medicamẽto ipso impetuosius ad expellẽda noxia concurrere, quod somnus medicamenti, vt iam sæpe monuimus, actionem frangat & impediat. Quod etiam hîc à contrario innuere voluit Hippoc. dum ait, motum corpora

turb

Motus.

A purgatione non dormiẽdũ.

v. Epid. part. 5. Aphor. 19.

turbare. Si enim motus turbat, igitur somnus & quies non turbant: atq; adeò vtraq; immodicã purgationẽ, vt sequenti aphor. Hip. & experiẽtia quoq; ipsa cõfirmãt, reprimũt. Nullius itaq; momenti Musæ rationes esse constat.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Quum igitur talis motus fuerit, &c.] Grçcè, ὁπότ' ἂν ᾖ τοιαύτη κίνησις ἱκανὴ καὶ μόνη παρασκευάσαι τὸ σῶμα πρὸς ἔμετον. Quũ igitur talis motus sufficiens sit etiam solus, corpus ad vomitum præparare. Vt si medicamento coniungatur.] Omissa sunt hoc loco duo verba. Græcè enim ita legitur, εἰκὸς δή προσαναλαβοῦσαν αὐτὴν ἐμετικῷ φαρμάκῳ μικρῷ τινι γενέσθαι δραστικωτέραν, par est vt si ipse vomitorio alicui medicamẽto leuiori coniungatur, fiat efficacior. Vt sit sensus verborum Galen. eiusmodi: Si se solo motus potest corpori concitare vomitũ, multò magis concitabit, si medicamentum vomitorium, quantumuis leue, accesserit.

APHORISMVS XV.

Ἐπὴν βούλῃ μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλλέβορον, κίνει τὸ σῶμα. ἐπὴν δὲ παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ κίνει.

Quum volueris vt veratrum magis ducat, corpus moue. Vbi vero sistendum esse censueris, somnum conciliato, & haud moueto.

PRæcedenti aphorismo docuit Hipp. quòd medicamenti purgãtis iam assumpti vis per corporis motum sit excitanda. Nunc idem quod anteà docet, simúlq; qua ratione immodicam eiusdem purgationẽ sistere ac cohibere oporteat monstrat, inquiens: Vbi volueris vt veratrũ, aut aliud quoduis medicamentũ purgans magis ducat, efficaciúsq; vacuet, moue corpus, propter causas in præcedenti aphorismo expositas. Quũ vero sistere, ac sedare immodicã purgationẽ volueris, somnũ facito, nec moueto corpus. Quippe, Philot. teste, somnus animaliũ & vitalium facultatũ quietẽ affert, atq; adeò easdẽ corroborat, quæ subinde robustiores factæ assumptum medicamentũ, attractósq; ab iis humores cõcoquunt.

Somnus actionem purgantis medicaméti sistit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Qui veratrũ sumpsit.] Rectè ita interpres conuertit hunc Gal. locum. Græcè enim est, τὸν ἐλλέβορον εἰληφότα, id est eum

Comm.

qui sumpsit,non sumpturus est, vt Brasauolus perperã est interpretatus, veratrũ. Quã certè interpretationem cõtra interpretum omniũ mentem confinxisse Musam censeo,vt haberet ansam Galenũ temerè vellicandi, quasi is minus rectè Aphorismũ Hippocratis introduxerit. Tamen omnibus cõstat non Galenũ,sed Musam potius Hipp.sententiam nõ rectè intellexisse. Vellem itaq; vt deinceps disceret Musa,cautius tantum virum reprehẽdere. Non est autem absque ratione,&c.] Græcè, ξύλλογον δὲ τἀναντία τοῖς ποιοῦσι τὸν ἔμετον, παχύειν τὴν κάθαρσιν. Rationi vero consonum est,vt ea quæ cõtraria sunt iis quæ cient vomitum,sedent purgationẽ. In quo motus animales.]Græcè, ἠρεμίαν ἐργαζόμενον τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, in quo actiones animales ociantur, quiescũtue. Simile est quod lib.1.de Sym.cau.ca.9 scribit Gal.inquiens: Neminem latet,sensus per somnos aut ociosos omnino esse, aut debiliter agere. Et paulò pòst iterũ, Itaque toto hoc tempore, ait, quo quis dormit animalis facultas quiescere, naturalis vero validius agere videtur. Qui & per sensum fiũt.] Quæ legendum, refert enim actiones. Intelligit itaque actiones animales sensificas, quæ numero quinque sunt, videndi, odorandi, gustandi, audiendi, & tangendi. In motibus qui fiunt ex appetitu.] Grecè, ἐν ταῖς καθ' ὁρμὴν κινήσεσιν, in motibus qui voluntate suscipiuntur, aut voluntariis simpliciter, intelligit autem motrices actiones.

Musæ interpretatio improbatur.

" " " "

Actiones animales sensificæ.

APHORISMVS XVI.

Ἐλλέβορος ἐπικίνδυνος τοῖσι σάρκας ὑγιέας ἔχουσι. σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

Veratrum ijs qui sano sunt corpore periculosum est, quippe conuulsionem efficit.

QVod suprà generatim de omnibus purgantibus medicamentis dixit Hipp. id ipsum nunc speciatim de solo veratro asserit, nẽpe quòd illud sit periculosum iis qui sano sunt corpore, quandoquidẽ conuulsionem ex inanitione, quæ vt antea dictũ est, letalis est, afferat. Idque nõ alia de causa, nisi quòd nihil excrementorũ in corpore inueniẽs, sanas partes solidas, neruos potissimũ, depascatur, & earundẽ humiditatẽ dissipet atque exiccet: quemadmodũ in iam citatorum Aphorismorum explicatione copiose à nobis est dictum.

Sectio. 2. apho. 36. & 37.

Veratrum cur cõuulsionem afferat.

APHORISMVS XVII.

Ἀπυρέτῳ ἐόντι ἀποσιτίη, καὶ καρδιωγμὸς, καὶ σκοτόδινος, καὶ στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακίης δεῖσθαι σημαίνει.

Si ei qui febre vacat, cibi inappetentia, & cordis dolor, & vertigo accidit, ósq; amarum fuerit, quòd medicamento purgante, per superiora indigeat, significant.

SEctione prima monuit Hippo. vt medicus humores per cõferentia, & ad quę natura ipsa tenderet loca vacuaret. Vt autem sciret quorsum hæc ipsa vergeret, voluit etiã certa quædã signa commemorare, quibus naturæ motus deprehendi posset. In hoc autẽ aphorismo notas quasdam tradit, quibus naturæ motus ad superiora cognoscitur, inquiens, Si ei qui febre vacat cibi inappetẽtia (idẽ enim significat ἀποσιτίη, Gal. teste, quòd ἀνορεξία) accidat, primũ signum erit vnde colligi potest, laborantem purgatione per superiora egere. Neque enim hæc inappetentia aliunde procreatur, quàm ab ipsa bile quæ appetendi facultatẽ deiicit: idque per seipsam, & quia calefacit ventriculũ. Calor enim præter naturã quẽ excitat, solida corpora laxando dissoluit, & ad attractionis functionem reddit imbecilliora. Hinc est quod Gal. lib. 1. de Sympt. causis. cap. 7. scribat, inter potissimas cõtinentésque causas quibus fames impeditur, calorẽ numerari. Et cap. 62. Artis medicæ tradit, quòd calidior natura ventriculus, melius quidẽ concoquat, quàm appetat. Quare suprà Comm. 2. huius sect. inter cætera signa biliosi humoris, cibi appetẽtiæ defectũ recenset Non autẽ temerè adiectũ est ab Hipp. si febre vacat: vbi enim ęger febre simul correptus fuerit, tum inappetentia hæc nõ ob bilis abundantiã, sed febrem potius accidit. Respuunt enim ægri in omnibus febribus, potissimum autẽ vehemẽtibus & cõtinuis cibũ. Musa locũ hunc in suis Comm. non videtur intellexisse: putat enim febriũ ideo mentionẽ fecisse Hippocratẽ, ꝙ in illis, etiamsi adest cibi inappetẽtia, nõ necessariũ sit per superiora purgare, ꝙ scilicet vomitũ eliciẽtia medicamẽta calidissima sint. Quasi vero ea quæ per inferiora purgãt, nõ sint etiã calida. Cõstat tamen, vtraq; interdũ medicamenta in febribus, nõ quidẽ ob igneã febris vt ait Gal. sect. 1. Aphor. Comm. 24. caliditatem: hanc enim

Notę quibus naturæ motus ad superiora cognoscitur.

Musæ interpretatio damnatur.

enim scimus sui ratione nocituram, sed propter humores illam efficientes adhiberi. Quapropter febrium non ideo facta est mentio, quòd in illis purgare aut vomitū elicere interdicat Hippocrates: sed vt certi essemus, febre nō præsente, inappetentiæ causam esse humores biliosos sursum impetum facientes. Quibus quidē humoribus in febribus inappetentiā acceptam referre certò haud licebit, cùm etiam febres reliquæ haud biliosæ appetentiam, vt iam dictum est, deiiciant. Aliam etiam priore magis absurdā rationem affert, quam qui volet in eiusdem Comm. legat. Alterū signum quo eos qui per superiora purgandi sunt, cognoscimus, est cordis dolor, καρδιωγμὸν vocat. Per cordis autē dolorē nihil aliud intelligit, nisi ὀδύνην τ͂ στομάχου, id est, oris vētriculi dolorē, Philot. etiā teste, quod veteres, vt Gale. multis in locis testatur, καρδίαν, hoc est cor nominauerūt, quemadmodū alibi copiosius demōstrauimus. Hic itaq; dolor cū fiat à flaua bile os vētriculi infestāte, manifestū est, quòd per superiora purgationē monstret. Et nullū sanè eius doloris præsentius remediū vomitu reperiri potest. Tertiū indiciū est vertigo, quæ scilicet fit per cōsensum à ventriculo sursum delatis humorib. & vaporib. Quartū, oris amaritudo, quę itidē in toto corpore prę se fert redundantiā. Causam eius rei explicat Gal. lib. 2. Vict. acut. Comm. 29. vbi inter cætera sic scribit, Os amaricat, non quod malū in ore magis fiat, sed quod sentiēdi eā partē natura generis humorū discretoriā fecit. Quare rectissimè Hip. dixit, lingua quale sit humorū serū indicat. De iis vero hoc in loco Hipp. potissimū loquitur, quibus flaua bilis in ventriculum effusa supernatat. Hæc enim per membranā subiungentem gulā sursum delata os amarescere facit, ait Philothe. Cū itaque quatuor iam cōmemorata symptomata non accidant nisi à flaua bile in vētriculo supernatante, & suapte natura superiora petēte, igitur per superiora esse purgādos eos quibus hæc ipsa eueniunt, recte significare dixit Hipp.

Cordis dolor.

Vertigo.

Oris amaritudo.

9. Epide. par. 3. aph. 14.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Cordis autem morsus, &c.] Græcè, ὁ δὲ καρδιωγμὸς δῆξίς ἐστι καρδίας, τουτέστι τ͂ στόμα τ͂ γαστρός. Cardiogmos autē morsus est cordis, hoc est oris ventriculi. Circumuolui, hoc est, circumstantia moueri.] Græcè est, ὁπόταν ἅμα περιδινεῖσθαι δοκῇ τὰ βλεπόμενα, quando simul videntur circūuolui ea quæ vi-

dentur. Abūdant itaque in cōuersione hæc verba: hoc est circunstantia moueri. Quū tenebræ videātur] Adiiciendum, ipsis, Græce enim est, ἀποκύντων κύτῶν σκότ@ περιεχῦσθαι. Nerui ad ventriculi delati. Neruorū magnitudinē.] Quippe neruorū haud exilium par ex cerebri cōiugatione sexta ad ventriculum defertur, dispargitur, implicat, cōtexitq; maxime os eius, & partes ipsi vicinas ac cōtinuas, inque alias iā partes ad fundū vsq; ipsius vētriculi protēditur: per quos veluti riuos & ductus aliquos facultas animalis ad ipsum à cerebro defluit, qua indigētiam sentit. Soli itaque vētriculo, presertim iis partibus quę ad os eius pertinēt, natura sensum indigētię, & inanitionis excitatem, & pungentē animal, afferre cibaria tradidit. Testis Gal. li. 4. de Vsu part. qui hāc rem copiosius prosequitur. Rufa.] Græcè, ὠχρᾶς, pallida, vt supra, & alibi à nobis dictum est.

APHORISMVS XVIII.

Τὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν ὀδυνήματα, ὁκόσα καθάρσεως δέονται, ἄνω φαρμακείας σημαίνει δεῖσθαι· ὁκόσα δὲ κάτω, κάτω.

Dolores supra septum transuersum, qui purgatione egent, medicamento quod per superiora purgat, opus esse significant, Qui vero infra, per inferiora.

QVod in eo qui pręcessit aphorismo Hipp. particulatim de vno oris ventriculi dolore docuit, hoc in præsenti ad omnes qui suprà & infrà septū trausuersum cōsistūt dolores extēdit, eósque qui supra illud sunt, purgatione per superiora: illos autē qui infrà, per inferiora, & aluū purgatione egere asserit. Septum transuersum. φρήν, διάφραγμα. Partē autem corporis quā Latini septū trāsuersum, Hipp, & alij veteres Græci φρένας, Gal. lib. 5. de Male affect. loc. ca. 3. teste, appellarūt ideo, vel quod simpliciter illis in mentē venerit, vel, vt nonnulli putant, quia ea parte inflāmatione laborante, mens lædatur; posteriores Græci prisco neglecto nomine, διάφραγμα vocarunt, quòd scilicet instrumenta respirationis ab alimēti instrumentis distinguat. Inter Latinos Plinius, quē in sua cōuersione Leonicenus secutus est, partem hanc corporis præcordia nominauit. Cornel. Celsus, & alij, præcordiorū voce hypochondria intelligunt. Proinde quum præcordiorū vox sit ambigua, præstat pro ea

rti Græca, aut Latina ſeptum tranſuerſum, vt nos fecimus. Non autẽ ab re dixit Hipp. qui purgatione indigent, ne ſcilicet imperitus quiſpiã omnes dolores ſupra ſeptũ tranſuerſum cõſiſtentes, per vomitũ curandos eſſe putaret. In pleuritide enim ſæpe dolor eſt ſupra ſeptũ tranſuerſum, neque tamen purgatione, ſed venæ potius ſectione, vt metipſe Hipp. lib. 2. Vict. acut. Aph. 10. teſtatur indiget. Nonnunquã etiam à flatibus ea in parte dolores naſcuntur, neque tamen vacuatione per ſuperiora egẽt. Qui vero dolores infra ſeptũ trãſuerſum conſiſtunt per inferiora purgationẽ requirunt. Quò enim natura maximè repit, eò ducere per conferentia loca noxios humores oportet, Hipp. autore. In Gal. Comm. nihil eſt quod annotationẽ requirat, niſi quòd ab initio prò antea conuertendum erit prior. Græcè enim eſt ὁ πρόσθεν. Paſsim etiam pro præcordiis, dicendum erat ſeptum tranſuerſum. Qui pur gatione indigẽt, &c.

APHORISMVS XIX.

Ὁκόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσιν μὴ διψῶσι καθαιρόμενοι, οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Qui in medicamentorũ potionibus quum purgantur haud ſitiunt, iji non deſinunt priuſquam ſitiant.

Hippocrates in hoc Aphoriſmo peractę iam purgationis ſignũ eſſe tradit, ſitim, quòd ſcilicet hæc ipſa in medicamentorũ potionibus facta humiditatis indigentiã nunciet. Quod Philotheus etiã his verbis cõfirmat, γίνεται γὰρ δίψα γίγνω κενώσεως τῶν περιττωμάτων, δι' ὃς λόγος τῷ ἱπποκράτει, ὧν καὶ ὅρον τῆς κενώσεως τίθησι, Sitis, enim de qua Hippocrati ſermo eſt, fit ratione vacuationis excrementorũ, quã etiã ſtatuit vacuationis finẽ. Quippe vacuatis excrementis neceſſe eſt os ventriculi exiccari, atque adeò ſitim excitari. Si vero quũ purgantur, nõ ſitiũt ægrotãtes, nondũ perfectè eſſe vacuatos noxios humores inde coniicimus. Proinde rectè Philot. dixit, ὅτι ἡ δίψα γινομένη ἐν ταῖς φαρμακοποσίαις ἀγγέλει ἔνδειαν τῆς ὑγρότητος. (Perperam autẽ hic aliqua exẽplaria habent ξηρότητος.) τὸ δὲ ἄδιψον δηλοῖ μὴ ἐκκενοῦσθαι τελείως τοὺς χυμούς. Quia ſitis ipſa in medicamẽtorũ potionibus facta, humiditatis indigẽtiã nũciat. Siti autẽ vacare, nõ perfectè vacuatos eſſe humores denotat. Quare nõ temere dixit Hipp. qui, in medicamentorũ purgantiũ potionibus, quũ purgãtur nõ ſitiunt, ij nõ deſinũt, Sitis ſignũ peractæ purgationis. Nota.

ſcilicet excernere, aut vacuari, priuſquàm ſitiãt. Neque enim tum medicamentum vniuerſam ſuam actionem exeruit, ſed reliqui ſunt adhuc humores aliqui quos vacuare oportet, do nec ex vacuatione ſiccitas fiat, quæ ſitim efficere poteſt.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Humoris vacuati naturam.] Græcè, καὶ τὴν ἰδίαν τοῦ κενουμένου χυμοῦ, & propter humoris vacuati ſpeciem. Acutum.] Græcè, δριμύ, acre. De cauſa ſitis plura videre licet lib. 1. Simpli. capi. 30. apud Galenũ.

APHORISMVS XX.

Ἀπυρέτοισιν ἐοῦσιν ἢν γένηται στρόφος, καὶ γουνάτων βάρος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα, κάτω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

Si dolores circa vmbilicum, & genuum grauitas, & lumborũ cruciatus ijs qui febre vacant acciderint, medicamento purgante per inferiora opus eſſe ſignificant.

Notæ per inferna eſſe purgandum denotantes.

στρόφος.

IN hac ſententia Hippo. tradit ſigna, quibus cognoſcere licet, quando per inferiora purgatio ſit moliẽda, inquiens: Si cruciatus iuxta vmbiculum inteſtina torquentes: id enim στρόφος ſignificat, vt ſuprà dictum eſt: & genuum grauitas, lumborúmq; dolores iis qui non febricitant acciderint: medicamento quod per inferiora purgat opus eſſe ſignificant, propterea quod omnia hæc ſymptomata humoris noxij motum atque impetum ad inferiora fieri denotent. Quare hic Aphoriſmus planè eſt contrarius ei qui ſuprà ordine eſt decimusſeptimus, in quo Hippocr. ſigna recenſuit, quæ humorum motum ad ſuperiora ſignificant.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Paulò antè. ſcilicet Aphor. 17. Caſibus.] Græcè, συμπτώμασι, ſymptomatis, vt ſæpe iam monuimus. Pro motione noxiorum humorum.] Græcè, κατὰ τὰς ῥοπὰς τῶν λυπούντων, pro inclinatione eorum quæ infeſtant.

APHORISMVS XXI.

Ὑποχωρήματα μέλανα ὁιονεὶ αἷμα μέλαν ἀπ' αὐτομάτου ἰόντα, καὶ ξὺν πυρετῷ καὶ ἄνευ πυρετοῦ, κάκιστα. καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα πλείω πονηρότερα ᾖ μᾶλλον κάκιον. σὺν φαρμάκῳ δὲ, ἄμεινον, καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείω χρώματα, οὐ πονηρά.

Nigræ

Nigræ deiectiones veluti sanguis niger sua sponte exeuntes, & cum febre & sine febre, pessimæ: & quo plures deteriores fuerint colores, eo peius. A medicamento autem si tales egeruntur, melius est: & quo plures colores fuerint, eo minus mali erunt.

DE nigris egestionibus sua sponte exeuntibus, hoc in Aphorismo agit Hipp. easq; siue cū febre, siue citra febrem fiant, semper esse pessimas ait. Differunt autem deiectiones nigræ ab atra bile, vt Galen. copiose admodum in Commen. docet, aliisque multis locis quæ citauimus in nostris annotationibus in 4. Galen. librum de Tuend. sanit. Sed quam hic deiectionem nigram, quod scilicet sola sit prædita nigredine, vocat, alibi, & in sequentis etiam Aphoris. Comment. humorem melancholicum appellat. Non est itaque alia nigra deiectio, quàm atra bilis, naturalis nominata, quæ est veluti fæx sanguinis. Quapropter & hoc in loco eius colorem esse instar sanguinis nigri, qui scilicet diu extra vasa moratus est, & per intestina defertur. Philotheus deiectiones nigras tales esse tradit, ὁποῖον τὸ ἐξ ἀναστομώσεως ἀγγείου πρὸς ἔντερα φερόμενον αἷμα πηκτὸν μελανθὲν, qualis est sanguis concretus niger ex apertione oris vasis alicuius ad intestina delatus. Causam vero nigrarum deiectionum Galenus in Commentar. exposuit. Cæterum prædictæ deiectiones sua sponte, hoc est sine medicamento quod purgandi facultatem obtinet, Galen. in Commenta. teste, exeuntes, per vniuersum morbum scilicet, aut saltem pro longo ipsius tempore: verbum enim ἰόντα, quo vtitur Hippocrat. temporis spatium significat, vt testatur etiam in Commenta. Galen. Diserte itaque innuit, non tantum iuxta morbi vigorem, sed etiā eiusdem initium, fieri debere nigras deiectiones. Et cum febre & sine febre, pessimæ: quod scilicet nunquàm non à causa mala vel frigida, vel calida proficiscantur. Quippe calor sanguinem in iecore adurit. Frigus vero calorem natiuum extinguit, ideóque fit vt subinde sanguis nigrescat. Et quo plures deiectionum colores deteriores fuerint, eo peius: multorum enim & prauorum in corpore affectuum sunt signa. Mali autem sunt colores nigri & liuentes, quique colliquationem aut putredinem præ se ferunt,

Deiectio nes nigræ.

Deiectio nigra. Humor melancho licus.

ἰόντα. Sponte.

Deiectionū colores deteriores

vt diximus in enarratione Aphorism.14.sectione 2.Non autem temere dixit Hippocra.πονηρότερα,hoc est deteriores. Boni enim si fuerint colores illi deiectionum, nihil mali portendunt.Hinc suprà dixit: In profluuiis ventris mutationes excrementorum iuuant, nisi in praua commutentur. Siquidem bonę excremētorum mutationes,corpus exquisitius expurgari significant, vt in eius sententiæ enarratione copiosius à nobis est dictum.Cęterum à medicamento sumpto melius est tales,hoc est plures & deteriores etiam esse deiectionum colores: & quo plures colores fuerint, eo minus mali. Plures enim prauorum humorum species vacuari, naturāq; infestantes malos humorès superasse iam significant. Sunt qui aliter hunc Hippoc.locum exponant, ita nimirum: Quo plures colores excrementorum à sumpto medicamento fuerint,modo non praui sint,eò melius erit.Sed ista interpretatio primum Hippocr.reluctatur,qui ait,ὑπὸ φαρμάκου δὲ, ἀλλ' ὅτι τὰ χρώματα πονηρότερα ᾖ,ἄμεινον,à medicamento autē sumpto,scilicet colores excrementorum si praui fuerint, melius est.Dein quoque Gale.aduersatur, qui in Comment.ait,à medicamento purgāte plures humorum species vacuari, nihil absurdū aut malum significare. Accedit quod aliqua exemplaria legunt οὐ πονηρὸν,quę lectio euidenter monstrat,plures excrementorum colores in purgationibus à medicamento factis, non fore malum. Proinde vbi plures excremētorum colores à medicamento vacuatorū etiam mali fuerint, quia vtique naturam humores vitiosos debellasse ac superasse significant, nihil mali portendere possunt. Ideoque rectè ab Hippoc.dictum est,quo plures fuerint praui colores,eo melius.plures enim colores vitiosos vtique humores, quos illi colores præ se ferunt, vacuatos esse demonstrant. Secus accidit,si in spontinis vacuationibus vētris colores illi praui apparuerint, vt ex sententia Hippo. paulò antè citata constat.

2.aph.14.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

A priscis quidem.]Addendum,medicis nigrę.Grecè enim est ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν μέλαινα. Nam acre & corrodēs.] Hūc locum planè luculentum reddunt atque explanant quæ lib. 2.de Natur.facul.scribuntur à Gale.in hunc modum,Nigra bilis malignior,quàm quę naturalis est,redditur.Nomen tamen tali succo nullum est inditū,nisi quod aliqui vel radentem

Nigra bilis.

tem

tem eum, vel acidum appellarunt, quoniam ſcilicet acris in modum aceti fit, & corpus animantis radit, etiam terram ſi ſupra eam fit effuſus, quandámq; cum bullis velut fermentationem ebullitionémq; excitat, vbi ſcilicet adſcititia putredo nigro illi ſucco naturaliter ſe habenti acceſsit. Mihíque videntur veterum medicorum plerique id quod eſt, tali ſucco naturaliter ſe habente, quod & infrà deiicitur, & ſæpe ſupra fluitat, atrum vocare ſuccum, non atram bilem. Quod vero ex vſtione quapiam ac putreſcentia in acidam migrauit [illegible]rem, id atram nũcupare bilem. In terram effuſa.] Legendum effuſæ. refert enim διαχωρήματα, hoc eſt, deiectiones. Sicuti quis. Græcè, ὥσπερ ἄν τις, ſicuti ſi quis, &c. Qualis.] Addendum, etiam. Græcè enim eſt, οἷα καὶ τοῖς παχυτέροισιν οἴνοις, qualis etiam vinis craſsioribus. Commentariis de facul. natur. Loco paulò antè citato. Quantam ipſe.] Adiiciendum, rurſus. quippe Græcè eſt, ὅσον δ' αὖ πάλιν. Ad ventrem.] Græcè, ἐς τὴν γαστέρα. Per ventrem autẽ intelligit totam capacitatem in qua ventriculus, inteſtina, & lien continetur. Fient enim.] Græcè, γενήσεται, forent. Impoſsibile eſt, &c.] Græcè, καίτοι γε ἀδύνατον ἅμα ταυτὸν ἐρυθρόν τε καὶ μέλαν ὑπάρχειν, atqui impoſsibile eſt idem ſimul & rubrum & nigrum eſſe. Venter.

Mox apparebant.] Græcè, τὰ δ' ὕστερον ἐπιφαινόμενα, poſtea apparebant. Alibi.] Nimirum lib. 2. Epid. ſectione 1. Venientes.] Græcè, ἰόντα, exeuntes.

APHORISMVS XXII.

Νοσημάτων ὁκόσων ἀρχομένων, ἢν χολὴ μέλαινα ἢ ἄνω ἢ κάτω ἐπέλθῃ, θανάσιμον.

Si atra bilis in quocunque morbo incipiente, vel ſuprà vel infrà exierit, letale eſt.

IN eo qui hunc præcedit Aphoriſmo, Hippocrates de melancholico ſeu nigro humore verba fecit. In præſenti de atra bile loquitur, cuius excretionem in morborum quorunlibet initiis ſiue per inferna, ſiue ſuperna fiat, ſemper eſſe malam ait. Per principium autẽ morborum intelligit vniuerſale, in quo ſcilicet nulla adhuc apparet coctio. In eo itaque ſi atra bilis non naturalis, de qua in explicatione præcedentis ſententiæ diximus, ſuprà vel infrà exierit, letale eſt. Significat enim naturam male eſſe affectam, vtpote quam conſtat

nunquam vacuare superuacua nisi concocta fuerint. Quum itaque nunc in principio morbi atra bilis vacuetur, certum est eam non naturæ lege, sed propria malitia vacuari. Letalem vero esse atræ bilis vacuationem, hinc sciri potest. Generatur enim atra bilis non nisi ex melancholico humore putrefacto, aut è flaua bile immodicè exusta. Quapropter si deorsum per intestina feratur, abradit ea, & exedit, dysenteriásque letales efficit. Hinc est quod infrà dicat, Dysenteria si ab atra bile inceperit, letalis: si vero sursum impetum fecerit, radit & exulcerat ventriculum ac gulam, & [illegible] sum cerebrum, aliásque corporis partes rapit.

Bilis atræ generatio

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

In primo libro Epid.] Sect. scilicet 2. constitutio 2. Coctiones iudicij.] Adiiciendum, celeritatem. Græcè enim est, πεπασμοὶ ταχύτητα κρίσιος. Ad malos abscessus.] Legēdum, & ad malos abscessus conuersa. Græcè enim scribitur, καὶ ἐς κακὰς ἀποστασίας τρεπόμενα. Reliqua sunt plana.

APHORISMVS XXIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ νοσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων, ἢ ἐκ τρωμάτων, ἢ ἄλλως πῶς λεπτυνομένων χολὴ μέλαινα ἢ ὁκοῖον αἷμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ ἀποθνήσκουσι.

Quibus à morbis acutis, aut diuturnis, aut à vulneribus, aut alio quouis modo vehementer debilitatis, atra bilis, aut veluti sanguis niger exierit, postridie moriuntur.

SVperiore sententia de atra bile tantum Hippocrates egit, in præsenti vero de atra bile, & nigro seu melancholico humore, simul tractat inquiens: Quibus à morbis acutis, vel post morbos acutos, id enim significat ἐκ νοσημάτων. Quippe non raro ἐκ Græcis idem quod μετὰ denotat. Quale est illud, ἐκ νυκτῶν δ' αὖγμοι χαλεποί. τουτέστι μετὰ τὰς νύκτας, aut à vulneribus, aut alio quouis modo debilitatis: neque enim per λεπτυνομένους alios quàm eos qui ad extremam venerunt imbecillitatem, intelligere oportet. Græcis enim, Phauorino teste, λεπτύνω idem interdum quod ἀδυνῶ, καὶ λεπτὴ idem quod ἀδύνατος significat, idque ideo, quòd summa debilitas raro citra corporis

ἐκ.

λεπτυνομένοι.

λεπτύνω.

poris gracilitatem eueniat. Atra bilis, hoc est, non naturalis: aut veluti sanguis niger, id est naturalis atra bilis exierit, hoc est, vel per superiora vel inferiora excreta fuerit: postridie moriũtur, propter nimirũ imbecillam facultatẽ, & morbi magnitudinem, vt in Comm. Gal. latius explicat. Aliqua exemplaria habent ὑπέλθῃ, id est, subter exierit. Sed prior lectio melior est, vt scilicet legamus ἐπέλθῃ, quemadmodum in eo qui hunc aphorismum præcedit.

ANNOT. IN COMM. GAL.

[illegible], προκείμενος, qui illum præcedit, vigesimus scilicet primus. Quē sensum alia exemplaria clarius exprimunt, quę habent ὁ πρὸ ἐκείνου, qui est ante illum, scilicet antecedentem, qui ordine est 22. Vt non possint cõcoquere.] Græcè, ὡς μή τι πέψαι δύνασθαι, vt non possit, scilicet imbecilla natura, concoquere. Quæ ita parua.] Græcè, τὰ οὕτω μοχθηρὰ, quæ ita praua, Typographi erratum. Et idcirco sunt difficilia. Mortem autem.] Græcè, καὶ ταύτῃ χαλεπὸν τὸν θάνατον οὐκ ἐν ὑστέρῳ φέρει, idcirco mortem molestam non longo pòst tẽpore afferunt: quod nimirũ propter summam imbecillitatẽ natura humoribus prauis diutius repugnare haud possit, sed cogitur postero & sequenti die succũbere. Hanc esse verborũ Galeni sententiam, antiquus etiã interpres confirmat, qui locum hunc ita conuertit: Vnde necesse est vt illi humores præualeant, & extrà effluant, cũ natura non sit talis, quę eis resistere valeat. Quod cũ ita sit, non cõsequitur, sicut in aliis morbis, sic & in hoc mortem morari. Quare cũ ait Gal. ἐν ὑστέρῳ, subaudiendum erit χρόνῳ, vt sit sensus, non longo pòst tempore, id est, in vigore, vt in aliis cõtingit morbis: quippe Gal. lib. 3. de Iudiciis cap. 5. teste, nemo vnquam vi morbi in declinatione mortuus est: sed statim postridie noxij illi humores mortem afferunt. Hæc itaq; verba, καθάπερ ἐν ἄλλοις νοσήμασι, manifestè ostendunt, eos in principio vel augmento morbi, & minimè post, hoc est in vigore, quemadmodũ in aliis morbis accidit, mori. Neq; enim natura ita prostrata & viribus destituta, Gal. lib. 3. de Iudic. c. 9. teste, ad pugnam cõtra morbum excitatur, atq; adeò statim mors sine iudicio subsequitur, in principio nimirũ, vel augmento. Vis nanq; imbecilla ad vigorem morbi durare nõ potest. Robustiore verò natura ipsa existente, ad vigorem durare potest, quo tamen tẽpore, Gal. locus enarratus.

quia

quia à morbo superatur, mors accidit. Interpretis verba, non in postremis afferunt mortem, idem præ se ferunt. Nam in postremis morbi temporib. minime afferre mortem volunt, sed primis potius, nempe principio vel augmēto. Aliqua exemplaria Gal. habent, τ̃ θανάτου ἐν ὑστέρῳ φέρει. Eámq; lectionem Musa probat, atqui perperam. sequentia enim verba, καθάπερ ἐν ἄλλοις νοσήμασιν, huic lectioni prorsus aduersantur. Quippe alij morbi non postero die, sed longiore tēpore mortem afferunt. Vel qualis sanguis niger. Abscedat, vel. Græcè enim est, ὑποχωρήματα μέλανα οἷον αἷμα μέλαν. Hæc enim [illegible] deiiciuntur. Vt ille.] Videlicet sanguis niger.

Musæ sententia improbatur.

APHORISMVS XXIIII.

Δυσεντερίη ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον.

Difficultas intestinorum si ab atra bile incœperit, letalis.

Dysenteriæ species.

QVum quatuor sint dysenteriæ, Gal. lib. 3. de symp. cau. c. 8. teste, species, hîc de vltima, quæ intestinorum est exulceratio, & in qua paulatim & breuibus interuallis deiectio fieri solet, Hippoc. loquitur, eámq; si ab atra bile incœperit, esse letalem ait. quod, vt Gal. in Comm. suis tradit, à cancro vlcerato nihil differat. Accedit quod medicamenta ipsa intestinis, vt externis partibus, imponi nō queant, neq; illis tantisper donec facultatem suam exerant, adhærere. Prætereà intestina ipsa malè affecta ab alimenti excrementis semper irritantur. Sunt enim intestina, Galeno lib. 1. de Tuen. sani. teste, excrementorum primi generis receptacula.

Dysenteria ab atra bile facta cur letalis.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Quæ à quibusdam rufa.] Grçcè, ὑπὸ τ̃ ὠχρᾶς μὲ, quæ à nonnullis pallida. Eius cōuersionis rationē iam sępe hîc, & alibi mōstrauimus. Abrasis prius in summa superficie.] Grçcè, ξυομένων μὲν τὰ πρῶτα τῇ τοῦ χυμοῦ δριμύτητι τ̃ ἐντέρων, abrasis quidē primùm ob biliosi humoris acrimoniam intestinis. Posteà verò exesis, &c. Hîc quędā ab interprete omissa sunt. Græca enim ita habent, ἀναβιβρωσκομένων δ' ὕστερον, ὡς ἑλκοῦσθαι καὶ γίνεσθαι δυσεντερίαν, exesis verò subinde vt exulcerentur, & fiat intestinorum difficultas. Vbi igitur hic cancer, &c.] Græcè, ὅπου τοίνυν ἐπιπολῆς συνιστάμενος ὁ τοιοῦτος καρκῖνος, ἤτοι δυσίατος ἢ παντ

Interpretis oscitantia.

ἢ παντάπασιν ἀνίατός ἐστι. Cùm itaq; hic cancer in corporis superficie consistens, aut difficulter sanetur, aut omnino sanari non possit, &c. Insidentem.] Græcè, ἐπικείμενον, impositam inhærentem, incumbẽtem. Quia nihil illi continuo, &c.] Græcè, ὃ μηδὲν ἔχειν δύνασθαι διαπαντὸς ὁμιλοῦν φάρμακον ἑαυτῷ, quia nullum illi medicamentum assiduo adhærere possit.

APHORISMVS XXV.

Αἷμα ἄνωθεν μὲν ὁποῖον ἂν ᾖ κακόν, κάτω δὲ τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα ἀγαθόν.

[illegible]liscunque fuerit suprà emissus, malus sang[illegible] est: infra vero, si nigra subeunt, bonum est.

IN iis qui præcesserunt aphorismis, Hippoc. de iis egit qui nigra deiiciunt: nunc de iis illi sermo est, qui sanguinem vel per os, vel per inferiora excernũt. Inquit autem sanguinem suprà, hoc est, Gal. interprete, per os qualiscunq; fuerit, id est, siue rubicundus, siue spumosus, siue flauus, siue niger, hoc est siue purus syncerúsve, siue pituitosus, siue biliosus, siue melancholicus fuerit, malum esse, id est malum aliquod portendere. Nam aut apertionem, aut exesionem, aut rupturam alicuius vasis in superiorib. partib. cõsistentis significat, idq; in viris maximè. Quod adiiciendũ necessariò erat propter mulieres, quibus nonnunquam sanguinis vomitus, teste Hipp. accidit, nõ quidẽ propter causas paulò antè dictas, sed ob suppressa potius monstra. Malũ autem is quoque vomitus portendit, vteri nimirũ obstructionem: qua quidẽ sublata, & ipse sanguinis vomitus cessat. quod Hipp. loco iam citato iis verbis testatur: Mulieri, inquit, sanguinẽ euomẽti, menstruis erumpentibus, solutio fit. Cæterũ dictionem suprà, necessariò, vt dictũ est, per os interpretamur, vt nimirum hac ratione sanguinis è naribus profluuiũ excludamus, quod magna ex parte est iudicatorium, atq; adeò bonum, & minimè malum. Hinc est quod Hipp. infrà, sect. scilicet 5. aph. 33. dixerit: Menstruis deficientibus sanguis è naribus promanans, bonum. Quòd si verò nigra infrà deiiciuntur, bonum est. Sic enim, vt in contextu Grecorum est verborum, legendum vel in eum modum, κάτω δὲ τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα ἀγαθόν, Non autem simpliciter, κάτω δὲ ἀγαθόν. Infrà autem Galenus & Philotheus interpretantur, per hæmorrhoidas. Bonum verò,

Sanguis suprà emissus cur malũ portendat.

5. aph. 32.

"Mulieri, inquit, sanguinẽ euomẽti,"

"erumpentibus, solutio fit."

Supra.

Infra.

Bonum.

ἄμειν

ἄμεινον, id est, melius. Per hæmorrhoidū enim profluuiū melancholicus humor quem hominis natura coaceruauit, vacuatur. Quod Hipp. etiam infrà iis significare verbis voluit,
6. aph. 11. Atra bile vexatis, hęmorrhoides superuenientes, bonū. Huic lectioni Galenus in Comm. subscribit. Sunt exemplaria in quibus ita legitur, κάτω δ' ἀγαθὸν, καὶ τὰ μέλανα διαχωρήματα κακόν, infrà autem bonū: hoc est per hæmorrhoidas, melius. Et nigræ deiectiones, malum, vt dictum est suprà, nempe aph.
Alia lectio. 21. significant. Atque hæc quidem lectio manifestè hæmorrhoidas à nigris per aluum deiectionibus distinguit.

ANNOT. IN COMM. GAL.

De nigris deiectionibus sermo, &c.] Rectè sanè hunc in
Aldinus codex emédatus. modum Galeni verba est interpretatus Leonic. non obstante quòd in Aldino codice locus ille sit deprauatus. Desiderantur enim illic aliqua, hæc nimirum verba, διαχωρημάτων μελάνων. νῦν δὲ περὶ τῶν. Proinde Gal. verba ita legenda erunt, ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἀφορισμοῖς ὁ λόγος αὐτῷ γέγονε περὶ τῶν διαχωρημάτων μελάνων. νῦν δὲ περὶ τῶν διὰ τῶν φλεβῶν αἵματος, &c. Disrupti sanguinis.] Græcè, τρόπῳ αἱμαῤῥαγικόν, per modum copiosi & cum impe-
αἱμοῤῥαγία. tu fluentis sanguinis. Est enim αἱμοῤῥαγία, vt testis est Definitionum libri autor, αἵματος λάβρος ἔκχυσις, copiosa sanguinis effusio. Malum. Græcè, κάκιστον, pessimum. In Epidemiis.] Libro nimirum 6. part. 5. aphor. 25. vbi ita scriptum reliquit:
„ Ab atra bile liberant, quia simile per eas profluit, hæmor-
„ rhoides. De sanguine ex venis quod hæmorrhoidas.] Græcè, ὑπὸ τῶν αἱμοῤῥοΐδων, de hæmorrhoidibus. Tanquam sanante melanchol.] Græcè, ὡς ἰωμένων τὰ μελαγχολικὰ πάθη, tanquam sanantibus melancholica mala. Quod libro 6. Epide. part. 3.
„ aph. 19. etiam monstrauit Hippocrates, ita scribens, Hęmor-
„ rhoides habentes neq; laterum doloribus, neque pulmonis
„ inflammatione, neq; depascenti vlcere, neq; furunculis, neq;
„ terminthis, neq; lepra, neque alphis corripiuntur. Et sect. 5.
„ aph. 11. Atra bile vexatis, & renum malis, hæmorrhoides superuenientes bonum. Per hæmorrhoidem.] Græcè, δι' αἱμοῤῥοΐδων, per hæmorrhoides. Siue supra modum.] Si enim plus quàm oporteat sanguis per hęmorrhoidas profluxerit, iecur refrigeratur, atq; adeò hydrops subsequitur. Si verò ex toto supprimantur, itidem hydrops, aut tabes consequitur: quemadmodum testatur Hippocrates, qui ita scriptum reliquit:

quit: A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi vna non ſerua- 6. aph. 12.
tur, periculum eſt aquam inter cutem vel tabem aduenire.

APHORISMVS XXVI.

Ἢμ ὑπὸ δυσεντερίης ἐχομένῳ, ὁκῖαι ἂν σάρκες ὑποχωρήσωσι, θανάσιμον.

Si ei qui difficultate inteſtinorum affligitur, veluti carnes per inferiora exierint, letale.

DIfficultas inteſtinorum letalis qua ratione cognoſci queat, hoc in aphoriſmo docet, inquiens: Si ei qui inte[illegible]ate laborat, partes inteſtinorum adeò magnæ excernuntur, vt carnis effigiem præ ſe ferant, letale eſt. Tanta enim tum erit exulceratio, vt neque caro coaleſcere, neque cicatrix, vt Galenus ait, obduci poſsit. Dyſenteriæ letalis ſigna.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Adhuc conſtituuntur.] Græcè, ἔτι μὲν συνισταμένης, quum iam fiunt. Abiecta.] Græcè eſt, ἀποῤῥιπτομένης, abraſa. Horum ſuperficie interiore.] Inteſtina enim, vt teſtatur Galenus libro 4. de Vſu par. corp. huma. duabus conſtant tunicis, externa carnoſiore, & interna membranoſiore. Duplices autem factæ ſunt, partim vt excretoria facultas ipſorum eſſet validior, partim vt hæc ipſa inſtrumenta minus afficerentur. Nam aliquando interior per dyſenteriam, aliáque pathemata diuturna putreſcit, interiore ſalua. ideóque tum accidit, vt interdum ægroti mortis periculum euadant. Rectè igitur Hippocrates dixit, caruncula in dyſenteria excretas, letale eſſe ſignum. Quippe alteram, adeóque externam quoque tunicam eſſe læſam & corruptam ſignificant. Tunicæ inteſtinorum duæ.

APHORISMVS XXVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγέες πλῆθος ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι τουτέοισιν αἱ κοιλίαι καθυγραίνονται.

Quibus per febres ſanguis alicunde large & impetu eruperit, ij quum reficiuntur, alui humectantur.

POſt ſanguinis copioſi per febres eruptionẽ, interdũ aluos humectari hac ſententia docet Hipp. Fit autem idipſum non tantũ in febribus, ſed & aliis morbis. Febriũ verò

petiſs

potissimum mentionem facit Hippoc. quòd hæ ipsæ magna ex parte, præsertim vbi ardentes fuerint, Galeno libr. 4. de Iudiciis capi. 3. teste, per sanguinis è naribus eruptionem iudicentur. Non autem temere inquit πλῆθος, hoc est, multitudo sanguinis: quippe si exiguus est sanguis qui profluxit, nõ
2. aph. 7. est necesse, vt subinde aluus humectetur. Neque enim tum calor naturalis imbecillus fit, vt si sanguis large & cum impetu effluxerit. Quia vt paulatim profluit, ita etiam virtus ipsa paulatim refici potest, quemadmodum Hippocrat. ipse suprà docuit, dicens: Quæ longiore spatio temporis extenuata sunt corpora, lente reficere oportet. Quæ vero breui, celeriter. In Commen. itaque Galenus vbi Græcè est, διὰ τὴν αἱμοῤῥαγίαν, conuertẽdũ erit, ex copioso sanguinis profluuio, & nõ simpliciter, vt interpres fecit, sanguinis profluuio. Alicunde, siue id è naribus, vt in febribus magna ex parte accidit, siue per vterũ, siue hæmorrhoidas fiat, quum reficiuntur iam è morbo conualescentes, iis alui humectantur, propter alimẽta quæ minus bene concocta in ventre morantur, neq; in corpus distribuuntur. Quod quidem accidere solet, vbi plus ciborũ assumptum fuerit, quàm natura euincere queat. Vbi verò sensim reficiuntur, neq; plus quàm natura cõcoquere & distribuere possit, ingerũt, non est necesse, vt tum aluus humectetur. Repetitur hæc sententia lib. 3. Prorr. aphor. 40. iis verbis, Quibus sanguinis eruptio multa fuerit, procedente tẽpore aluus malè afficitur, si nõ vrina cõcocta fuerit. Nam verbo πονηρεῦνται, id est, malè afficitur, complectitur, & humectatur, & quæcunq; in ventre perperã fiunt: aliis quidem morsis, aliis inflatis, vel ructu acido correptis, vel prorsus non concoquentibus. Omnia enim hæc caloris natiui inopiam consequuntur, ob quã & vrina aquosa esse apparet.

APHORISMVS XXVIII.

Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος γινομένης παύεται. καὶ ὁκόσοισι κώφωσις, χολωδέων γινομένων παύε).

Quibus biliosæ deiectiones sunt, ijs surditate superueniente desinunt. Et quibus surditas præcedit, ijs biliosis deiectionibus superuenientibus, finitur.

Hipp.

Hippocrates hoc in Aphor. de surditate quæ facile soluitur, agit: docétque hanc fieri ob retentas biliosas deiectiones: & vicissim solui, vbi illæ superuenerint. Loqui autẽ illum de surditate quæ nõ est stabilis, facile è verbo ἐπιγιγνομένης colligitur. Fit autem à flaua bile quæ ad cerebrum recurrit, quòd humor sit facile mobilis. A pituita enim generata surditas stabilior est, quòd is humor crassus & tenax sit. Nihil itaque mirum, surditate ex recursu bilis ad cerebrum facta, biliosas deiectiones desinere. Quòd si vero biliosæ deiectiones surditatẽ sequantur, necesse erit vt biliosa materia è superius ad inferiora translata, surditas cesset. Porro etsi magna ex parte accidit, vt surditas in febribus orta per biliosas deiectiones cesset, tamen soluitur etiam aliis nonnunquã modis, quemadmodum in libello cui titulus est, De morborũ decretorio, testatur Hipp. inquiens, Quibus in febribus aures surdescunt, ij necessario febre nõ discussa delirant: quod quidẽ deliriũ sanguis è naribus fluens soluit, vel si venter solutus biliosa demittat, vel si difficultas intestinorum superueniat, vel coxendicum, vel genuum dolor.

Surditas facile solubilis.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Non de ea quæ habitu diffic. Græcè, οὐ περὶ τῆς ἐν ἕξει δυσλύτου, non de ea quæ stabilis est, & difficulter soluitur. Sunt enim duplices affectus corporis. Quidã leuiter in corpore nostro hærẽt, & facile soluũtur, Græcisq; ἐν σχέσει διαθέσεις dicuntur. Quidã in habitũ abeunt, & difficulter soluuntur, iisdémque ἐν ἕξει, καὶ καθ' ἕξιν vocantur. Hinc febres, quæ nõ nisi difficulter soluuntur illis ἑκτικοί, sicuti contrà quæ facile, σχετικοί nominantur. Testis Gal. lib. 8. The. meth. cap. 1.

Affectus ἐν σχέσει ἐν ἕξει. Febres hecticæ,

APHORISMVS XXIX.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἑκταίοισιν ἔωσι ῥίγεα γίνονται, δύσκριτα.

Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, ij difficile iudicium afferunt.

Rigorem sexto die in febribus ortũ, hoc in Aphorismo, veluti eum qui morbũ non iudicat, dãnat. Per rigorem autem hic intelligere oportet, inæqualem vniuersi corporis cõcussionẽ & quassationẽ: sic enim rigorẽ Gal. li. 1. de Sympt. causis cap. vltimo definit. Quod vt moneamus hoc loco, pro-

Rigores sexto die orti malũ portẽdũt.

t

pter Corn.Celſum neceſſe eſt.Is enim rigoris voce in alia ſi-
Rigor. gnificatione vtitur,nẽpe pro ea cõuulſionis ſpecie,quæ Græ-
cis τέτανος,& interpretib.Latinis diſtenſio dicitur. Quod
autẽ Hipp.ῥίγος appellare ſolet,hoc ille horrorẽ algorẽmq;
interpretatur.Sed oportet nos à Celſi interpretatione rece-
dere duplici de cauſa. Primo propter diutiná cõſuetudinem
ſcholarũ, quæ hac in ſignificatione voce rigoris multis iam
annis vſæ ſunt. Dein,quia niſi idipſum faciamus,latina vo-
ῥίγος & ce,qua Græcorũ exprimamus,φρίκην,deſtituemur. Differre
φρίκη ... autẽ ῥίγος & φρίκην,manifeſtiſsimũ fit ex iis quæ ſcribit Gal.
differunt. li.10.Ther.meth.ca.4.& li.2.de Symp.cauſ.ca.7.no obſtante
ῥίγος. quòd ex eadẽ cauſa,nẽpe mordacibus & acrib. excrementis
generẽtur.ῥίγος enim,rigórue Latinis,fit,vbi eorundẽ acri-
monia & impetus celeritas intenduntur,tũ copia maior,&
φρίκη. laborantis viriũ infirmitas eſt.φρίκη autẽ, ſeu horror,oritur.
vbi & qualitas prædictorũ, & impetus velocitas remiſsior,
tum copia minor,& robur triſtãti obſiſtit.Cauſas vero rigo-
ris copioſe docet loco iam citato Gal.& lib.2.de Iudic.ca.3.
Quib.itaq;,inquit Hipp.in febribus,& iis quidẽ continuis,
ſextũ diẽ attingẽtibus rigores accidũt,δύσκριτα ſunt hoc eſt,
ἱκανὴν ἐπιφέρει κρίσιν,difficile afferũt iudiciũ,aut ſunt mali iu-
dicij.Sed quæ ad huius dictionis dieíque ſexti rationẽ atti-
nent,in Com. Gal.abũde explicantur. Non autem temere à
nobis antéa dictũ eſt , rigores ſextanos in cõtinuis febribus
malum portendere iudiciũ:in intermittentibus enim quo-
tidianis quanuis rigores ſexto die fiunt,nihilominus,tamen
morbum ſoluunt.Hinc eſt quod infrà dixerit:Quibus in fe-
Aph.63. huius ſect. bribus quotidie rigores fiunt,quotidie febres ſoluuntur.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In 1.lib.Epidemiôn.]Sect.ſcilicet 2.conſtit.2. Paulo an-
tè.]Nempe Comm.22. In prognoſtico.]Scilicet lib.3.Aph.
4. In hoc ipſo aphoriſmorũ lib.]Sect, 2,Aph,24.In 1.Epid.]
Sect.3.in fine. Vel non firmiter,&c.]Græcè, ἢ οὐ βεβαίαν κρί-
σιν δηλονότι ἐπιφέροντα, ἀλλὰ ὥστε ῥαδίως ὑποστροφιάζειν, ἢ εἰς
μακρὸν ἐμπίπτοντα χρόνον, vel non firmum iudicium afferre,
ſed vt facile ſit,fieri recidiuam:vel in longũ tempus incidẽs:
non autẽ incidentes,vt Muſa cõuertit.Neque enim ἐμπίπτον-
Muſa notatur. τα refert ῥίγεα,ſed κρίσιν,vt ſit accuſatiuus ſingularis.Cæte-
Iudicium rũm notandũ hoc loco erit,firmã,fidã,certámue iudicationẽ
eſſe,

esse, quæ nunquam redit. Et contrà infirmam, infidam ac incertam, quæ cum morbi recidiua fit. Testis Gal. qui lib. 1. de Diebus iudicatoriis ita scriptũ reliquit: πιστὴ καὶ βεβαία καὶ ἀσφαλὴς, ἡ μηκέτι ἐπανερχομένη. ἄπιστος δὲ, ὅταν ὑποτροπιάσῃ. Cum casibus.] Græcè, καὶ μετὰ συμπτωμάτων δ' ἴσως ὅτι χαλεπῶν, εἰ ἐκτείνεται γίνεται. accidit vero interdum cum difficilibus symptomatis, si prorogetur. Quæ duo extrema verba non rectè præteriit interpres, vt ex Græcis liquet, & alio quodam Galeni loco, lib. nimirũ 3. Prog. Comm. 1. hunc planè explicante, vbi ita inquit: Intercidit quãdoque sextus, qui malè iudicat, propterea quod symptomatis difficilioribus interdũ faciat excidere iudicationẽ in ὑπέκκρισιν nominatam: quia iudicatio vltra debitũ protegetur tẽpus. Nõ enim integre discutit morbum, sed imperfectè. Et si quando integrè, prorsus efficit recidiuã. Quapropter rectissime diem sextũ Gal. li. 1. de Dieb. decretoriis tyrãno comparat, dicẽs: Nullus enim in hoc die iudicatur morbus, nisi cũ difficilib. symptomatis, & periculo maximo, ad hæc absque fide, imperfectè, obscurè, fine signis, & ad malum. Cæterũ quæ sit infida iudicatio, paulo antè diximus. Imperfecta quidẽ est, quæ ex morbo aliquid relinquit. Obscura, quæ citra excretionẽ vel abscessum fit. Sine signis, quæ à nullo priore die est indicata. Mala, quæ in ægri perniciem omnino desinit. Ipsorũ autem causas.] Nam quũ omnes iudicationes in dies intercidentes translatæ nobis suspectæ esse debeant, quod scilicet idipsum non fiat nisi propter errata quædã interueniẽtia: maximè certe diei sexti iudicatio nobis suspecta sit oportet: quod is, vt ait lib. 1. de Dieb. iudicatoriis Gal. pernicie illius quẽ iudicandũ suscepit, lætetur, de salute vero eiusdem tristetur, malè denique ægrũ tractet, & longa punitione exerceat. Quapropter quũ iudicationes in diebus intercidentibus nõ fiant naturæ motu, sed morbi potius malitia, aut errore aliquo interueniente, malæ vt sint necesse est, quemadmodum suprà in explicatione Aphor. 23. sect. 2. diximus paulo copiosius. De iudicatoriis diebus.] In Aldino codice legitur, ἐν τῷ τρίτῳ τῶν περὶ κρίσεων, in tertio de iudiciis. Verũ cum illic nullam fieri dierum iudicatoriorũ mentionẽ constet, censeo cum interprete esse potius legendũ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν. Quum autem in 1. etiã lib. Dierũ iudicatoriorũ plura de diebus de-

ὑπέκκρισις.

Dies sextus tyrãno collatus.

Imperfecta iudicatio. Obscura.

Sine signis.

Mala.

Dici sexta iudicatio suspecta.

Iudicationes intercidentium dierũ malæ.

cretoriis habeat Galen. præstat vt simpliciter legamus ἐν τῷ περὶ τῶν κρισίμων ἡμέρων, in lib. de diebus iudicatoriis.

APHORISMVS XXX.

Ὁκόσοισι παροξυσμοὶ γίνονται, ἣν ἂν ὥρην ἀφῆ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὔριον τὴν αὐτὴν ὥρην ἣν λάβῃ, δύσκριτα.

Quibus accessiones fiunt, si febris, quacũque hora dimiserit, cadẽ postero die inuaserit, ijs difficulter soluitur.

Initiũ accessionis considerandum. δύσκριτον

HIc Aphor. ad artem quæ futura prædicit, pertinet: quippe quæ febres futuræ sint longæ, quæ itẽ breues, ex hora qua accessio ipsa inuadit, ostendit. Initiũ namque accessionis, non finẽ Hipp. cõsiderandũ esse monet. Si enim eandem semper horã initiũ eiusdẽ seruauerit, tum febrẽ illã difficulter solutã iri censendũ, δύσκριτον enim hoc loco, Gal. in Com. teste, nõ significat nisi δύσλυτον. Quã interpretationem etiam Philotheus sequitur, dum inquit, δύσκριτον τουτέστι μηκύνεται τὸ νόσημα. Causam Gal. in Comm. exponit, vt non sit necesse nos in huius Aph. enarratione esse longiores.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Interp̃tis lapsus.

Horã habentibus initij accessionis, &c.] Græcè, τῶν ἄτακτον ἐχόντων τὴν ὥραν τῆς ἀρχῆς τοῦ παροξυσμοῦ, iis qui habent inordinatam initij accessionis horã. Ostendere, non tamen.] Non recte hanc sententiam interpres cõuertit. Quippe post verbum ostendere, finiens sententiam colon esse debet, vt subinde noua sequatur, hæc scilicet, ὁ μὲν δὴ τὸ δύσκριτον οἷον ὅτι, &c. neque etiã hanc vocem dyscriton aliter possumus interpretari, &c. Vim demolientem.] Græcè μοχλείας γὰρ ὡς ἄν εἴποι τις ἰσχυρᾶς δεῖ τοῖς ἐστηριγμένοις, validiore enim, vt sic dixerim, commotione iis quæ stabilia sunt, opus est.

APHORISMVS XXXI.

Τοῖς κοπιώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἐς ἄρθρα, καὶ παρὰ τὰς γνάθους μάλιστα, ἀποστάσιες γίνονται.

In febribus in quibus lassitudinis sensus est, in articulis, & in buccis præcipue, abscessus fiunt.

κοπιώδης,

HIppocrates in hoc Apho. docet, quibus potissimũ in febribus abscessus fieri solent, nempe in iis quibus lassitudinis sensus inest. Sic enim vocẽ κοπιώδεσιν lib. 2. cap. 7. interpretatus est Celsus, dicens, Si lassitudinis sensus, in febre

est

est vel in maxillis, vel in articulis aliquid abscedit. Nec aliter infrà Comm.33. exponit Gal. inquiens, ὅταν ἐν πυρετοῖσι κοπιώδης αἴσθησις ᾖ, quando in febribus lassitudinis sensus fuerit. Cæterũ sensus is lassitudinis, est eius quæ vel ex pluribus motibus qui præcesserunt, est generata, vel eius quæ citra hos acccidit. Siue autẽ ab externo aliquo, atq; adeo manifesto motu, quẽ quis initio febris sustinuit: siue sponte & citra laborẽ aut motũ aliquẽ acciderit lassitudo in febrib. abscessus necesse est fieri in articulis, hoc est iuncturis totius corporis nõ tantum manuũ & pedum. In spontanea enim lassitudine latiora articulorũ spacia prompte in se vitiosorũ humorũ redundantiã suscipiunt. In non spontanea autẽ lassitudine fiunt ideo abscessus in articulis, quòd lata sint spacia, & motu excalefacti excrementa corporis attrahant. Præcipue vero in iis febribus abscessus sunt in buccis malisue, triplici de causa. Primò propter calorẽ febrilem, quæ multitudinem humorũ secum sursum defert. Dein propter materiam, quæ magna ex parte tenuis est, adeo vt & vi caloris suáque sponte prõpte superiora petat. Tertiò, ꝙ malæ buccéuæ sint admodũ imbecilles, nequeántq; ad alias corporis partes excremẽta ipsa propellere. Buccę autẽ, quas Hipp. aliiq; Græci γνάθους nominãt, sunt latera oris vtrinq; quæ spiritu retento inflantur. Latinis malæ etiã dicuntur. Hæ bellè coloratis & ingenuis, pudore perfusis, rubẽt. Quare interpres γνάθους perperã maxillas cõuertit. Sunt enim maxillę partes infra buccas, ossa nimirũ quibus dentes infiguntur, Græcis σιαγόνες & γένυες appellantur. Quid autem abscessus Latinis significet, in cap. 41. Compendij nostri exposuimus.

Sensus lassitudinis.

Articuli. Abscessuũ causę in lassitudinibus.

Cur abscessus in buccis maxime.

γνάθοι. Buccæ. Malæ. Maxillæ. σιαγόνες.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Dictum prius.] Sectionis 2. Comm. 5. Propriè labores nominantur.] Græcè κόποι, lassitudines. Sic] passim in huius Aphorismi Comm. pro laboribus dicendũ erat lassitudines. Ex motibus.] Adiiciendum pluribus. Græcè enim est, ἐπὶ κινήσεσι πλείοσι. Proprium peculiare.] Græcè, ἴδιον καὶ ἐξαίρετον, proprium & peculiare. Rariores in illis abscessus sunt.] Quibus scilicet laboris sensus non inest febribus. Circa maxillas.] Græce περὶ τὰς γνάθους, circa malas.

APHORISMVS XXXII.

Ὁκόσοισιν ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νόσων τι πονέσῃ, ἐνταῦ-

θαι αἱ ἀποςάσιες γίνον).

Quibus conualeſcentibus è morbis pars aliqua laborauerit, illic abſceſſus fiunt.

HAec Hipp. ſententia ad præſagiendi artẽ pertinet. quid enĩ futurũ ſit iis q vbi iã è morbo cõualeſcũt, aliqua parte laborauerint, aut doluerint, docet. Fient autẽ abſceſſus in ea parte quę laborauit, aut dolet: vtrunq; enim πονῶ verbum hoc loco, Gal. in Comm. teſte, ſignificat. Cauſam eius rei Galenus itidem in Commen. ſuis exponit, vt non ſit opus nos in enarratione huius ſententiæ eſſe prolixiores.

πονῶ.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Sicuti prius dictũ.] Sect. ſcilicet 2. Comm. 1. 6. & 16.

Illuc morbũ decũbere.] Gręcè, ἐκεῖσι κατασκήπ]ειν ἀποςήματα, illuc abſceſſum decumbere. Sicuti & caliditas maior.] Sicuti vox abundat. Græcè enĩ legitur, ἢ θέρμασία πλείων ἀνάπ]ει. Quomodo autẽ caliditas natura apta eſt fluxiones attrahere, aut eaſdem recipere, Gale. peculiariter lib. 2. de Diff. feb. cap. 11. oſtendit, vbi ex profeſſo fluxionum cauſas exponit.

Caliditas fluxiones attrahit.

Hoc,] ſcilicet dolore. Atq; imbecillitas.] Quomodo imbecillitas ad laborantem partem trãſuehat ſuperuacua, luculẽter Gal. monſtrat lib. 3. de Natur. facult. cap. 13. vbi ita ſcriptũ reliquit. Sicut inter ſe particulę altera nutrimentum trahit, ita altera in alteram quod ſuperuacuum eſt à ſe deponit. Et ſicut trahẽtiũ ea vicit quæ erat valentior, ſic & à ſe deponentium. Eſtque hæc vocatarum fluxionum cauſa. Habet enim particula quęque natiuum quoddam robur, quo quod ſuperuacuum eſt, perſequitur. Vbi igitur earum aliqua affectus cuiuſpiam occaſione imbecillior eſt reddita, ex omnibus in illam confluere quæ ſuperuacua ſunt, eſt neceſſe. Ea namque quæcunque pars valentiſsi. eſt, in vicinas omnes reponit. Earum rurſus ſingulæ in alias quæ ipſis ſunt imbecilliores: dein rurſus illarum ſingulæ in alias: ídque eatenus longiſsime procedit, quoad ex omnib⁹ fugatum ſuperuacuum in vnam quampiam maxime imbecillarũ procumbat. Hinc namq; in aliam transfluere nequit, vtpote nec valentiorum aliqua id recipiente, nec laborante ipſa à ſe repellere valente. Idem docet libro ſexto de Tuend. ſanit. capit. 11.

Imbecillitas ſuperuacuorum cauſa.

Vtroque modo.] Pro laborare videlicet, ac dolere.

APHOR.

APHORISMVS XXXIII.

Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός τι ᾖ πρὸ τοῦ νοσέειν, ἐνταῦτα στηρίζει ἡ νοῦσος.

Quin & si priusquam aliquis ægrotet, pars quædam perdoluerit, aut labore fatigata fuerit, in ea morbus firmatur.

IN hoc Aphoris. de dolore & lassitudine, quæ morbum antecedunt, agit Hipp. eáque esse in causa, cur in partem aliquam superuacua decumbant, dicet, inquiens. Quin etsi antequam aliquis febri aut alio morbo affligi cœperit, pars quæpiam corporis perdoluerit, aut labore lassata fuerit: vtrúq; enim, Galeno teste, verbum *προπεπονηκὸς* significat: in eã morbus decumbet, hoc est, in ea futurus est abscessus, per quem morbus ipse iudicabitur: ídque propter causas præcedenti Aphor. expositas. Ceterum quod dixit Hipp. haud dubiè accidet, nisi per aliquam excretionem, eam nimirum quæ fit vel per vrinam, aut sanguinis è naribus profluuium, humores crassi faciẽtes abscessum vacuati fuerint. Cuius rei testis est Hippocrates, qui infrà sic scriptum reliquit. Quibus spes est abscessum ad articulos futurum esse, liberat ab abscessu vrina multa crassa & alba facta, qualis in febribus laboriosis quarto die quibusdam fieri incipit. Si vero etiam ex naribus profluxerit sanguis, breui admodum solutio fit. Generalis huius sententiæ exemplum habes in Amphigenis famulo, libr. 6. Epidem. part. 4. Aphoris. 2.

προπεπο-νηκός.

Aph. 74. huius sect.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Præposito.] Græcè, *προειρημένῳ*, prædicto. Expectare oportet.] Addendum, ægrotanti. Græcè est, *τῷ κάμνοντι προσδέχεσθαι χρή*, &c. Iuxta maxillas.] Cræcè, *περὶ τὰς γνάθους*, iuxta buccas, vt suprà. Ex morbo relatus] Græcè, *ἀνακομιζόμενος ἐκ νόσου*, è morbo conualescens. In quibus, &c.] Græcè, *ἐφ᾽ ὧν ἐλπὶς ὅτι ἀπόστασιν γενέσθαι, καὶ μὴ προκριθῆναι τὸ νόσημα δι᾽ ἐκκρίσεως*, in quibus spes est abscessum fore, neq; morbum antea iudicari per excretionem. In præcedentibus.] Commenta. 29. huius sectionis, & 31, & 32.

APHORISMVS XXXIIII.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ

φάρυγγι τινὶ ἐξαίφνης ἐπιςῆ, θανάσιμον.

Si febricitanti, nullo existente in faucibus tumore, strangulatio subito accidat, letale est.

Angina periculosissima. Hic Aphorismus ex eorũ est numero, q̃ ad prędicẽdi artẽ pertinent. In ea em̃ de periculosissima agit angina quę nimirũ ex gutturis inflammatione oritur, quã quidem confestim strãgulare tradit, inquiẽs. Si febricitãti (sic enim Celsus li. 2. cap. 6. hęc Hippocratis verba, ἐν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ, est interpretatus) aut ei quem febris vel exigua, vel vehemens corripuit, tumore) hoc enim loco οἴδημα, vt multis aliis in locis Hipp. generatim accipitur, idémque quod ὄγκος, vt alibi quoq; mõstrauimus, hoc est, tumor significat) nullo existente in faucib⁹. i. si aperto ore tumor nullus appareat in faucib⁹, strãgulatio subito fiat, letale est signũ. Causã exposuit in cõ. Gal. qui quũ satis ꝓlixi sint, non est cur nostrã enarrationem extẽdamus. Speciẽ eius anginæ de qua hic sermo est, clarius pingit Hipp. lib. 3. Prog. Aph. 18. vbi ita scriptũ reliquit. Angina periculosissima est, celeritérq; enecat, vbi neq; in faucibus, neq; in ceruice qcquã apparet, doloréfq; vehemẽtes fuerint, & spiritus non nisi recta ceruice trahitur. Hęc enim eodẽ die stangulat, & interdum secundo, aut tertio, aut quarto. Quam quidem Hippocratis sententiam ideo citare placuit, quod non parum lucis huic nostro Aphoris. afferat. Plura ad huius Aphor. intelligentiam habet Gal. Comm. 60. sectio. 7.

Margin: οἴδημα.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Anhelitus Spiratio. De difficili anhelitu.] Græcè, περὶ δυσπνοίας, de difficili spiratione: non anhelitu, sicut interpres cõuertit. Quippe anhelitus est spiritus tãtũ emissio, vt alibi etiã diximus. Spiratio autẽ eiusdẽ ingressus & egressus. Loc⁹ autẽ quẽ citat Gal. est in lib. 1. vbi ita scriptũ reliquit. Vbi caliditas abũdat, veloces ,, & magnas & dẽsas videre est fieri inspirationes. Defectũ in- ,, spirationis.] Gręcè, ἐνδείας ἀναπνοῆς, defectũ spirationis. Nam talis angustia ipsorũ. &c.] Gręcè, ἡ γὰρ τοι στενοχωρία οὐκ αὐτῶν χωρὶς τῶν ἀναπνοῆς ὀργάνων γινομένη. Nam ipsa angustia non est facta sine iis quę respirationi seruiunt instrumentis. Legitur autẽ

Respirationis instrumẽta. in Aldino codice perperam γιγνομένης pro γιγνομένη. Respirationis autem instrumenta, vt in libro de causis respirationis testatur Gal. sunt, os, nares, aspera arteria, pulmo, musculi thoracis,

facis, septúmq; trauersum. Per fauces autem,&c.] Locus est in 1. Odyssee, vbi ait, φάρυγγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος, ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι, faucibus vinũ eructabatur, frustráq; humana, non vt Musa cõuertit, cibiq; percurrebãt. ψωμοὶ enim, Phauorino interprete, sunt μικρὰ, τὰ λεπτὰ κόμματα, frustra, partes exiguę. ἀνδρόμεοι autẽ idẽ significat quod ἀνθρώπειοι, vel κρέα ἀνθρώπου, humana, vel carnes humanas. Spacium illud laxius.] Haud aliter φάρυγγα, describit lib. 4. de Male affect. loc. capit. 5. inquiens: Fauces voco internum oris locum, vbi simul conueniunt & gulæ & gutturis partes extremæ. Libro quoque Prognost. 3. [illegible] adiacentem gulæ & gutturi locum fauces appellat. Quod commemorare hoc loco volui, vt quæ esset propria τοῦ φάρυγγος apud Galenum significatio, studiosi scirent.

Musæ interpretatio inepta.

ψωμοί.

Fauces.

Prisci enim per tumorẽ.] Græcè est, ἀρχαῖοι συνήθως ὀνόμαζον οἴδημα τό τε οἴδημα καὶ τὸν ὄγκον. Prisci eodem modo & œdema & tumorem nominabant. Absque dolore duri.] Legendum & duri. Græcè enim est, καὶ σκληροί. Oedemata, id est inflationes.] Expungenda est dictio inflationes. Neque inflationes, Græcis οἰδήματα, sed ἐμπνευματώσεις vocantur. Sub vocabulo inflationis] Græcè, οἰδήματα προσαγορεύειν, sub vocabulo œdematis. Tunicę tenuitatem.] interioris nimirum. Sunt enim duę asperæ arteriæ tunicæ, interior & exterior. Interior est orbicularis, omnia subiungens, densa, tenuis, modice sicca. De qua plura Galen lib. 7. de Vsu par. corp. Musculi anteriores] Græcè est, ἐπ' ἔνδον αὐτῆς μύες. sic enim legendum, nõ αὐτῶν, vt habet Aldinus codex, musculi interiores, de quibus vide Gale. loco iam citato. Quando adiacentium faucibus partium] Grecè, ἐπικειμένων τῇ φάρυγγι μυῶν, incumbẽtiũ faucibus musculorum. De quibus in sequentis Comm. annota. dicemus plura. In lib. prænunciatiuo.] Græcè ἐν τῷ προῤῥητικῷ, in prorrhetico lib. s. 2. Aphor. 54. Per fauces autem tenues, Gal. in Comm. teste, Hippo. intelligit eas quæ sunt sine tumore. Et talibus] Græcè, ἐπ' αἰτίαις ἴσαις, ex talibus causis. Fieri absque dolore.] Adiiciendũ, in eo. Græcè nanque est, γενέσθαι τὸν ὄγκον ἀνώδυνον ἐν αὐτῷ. Resolutis.] Aldinus codex legit παχυνθέντων, crassioribus redditis. Alij habent παραλυθέντων, quos interpres est secutus. Vtraque autem lectio tolerari potest. Quia coincidentibus propter resolutionem tunicis angustia fit, perinde atque vbi crassiores redduntur. Musculi gutturis intrinseci.]

οἴδημα.

Interpretis error.

Asperę arteriæ tunicæ.

Aldinus codex emẽdatus.

Fauces tenues.

quia à morbo ſuperatur, mors accidit. Interpretis verba, non in poſtremis afferunt mortem, idem præ ſe ferunt. Nam in poſtremis morbi temporib. minimè afferre mortem volunt, ſed primis potius, nempe principio vel augmẽto. Aliqua exemplaria Gal. habent, τῇ θανάτῳ ἐν ὑστέρῳ φέρει. Eámq; lectionem Muſa probat, atqui perperam. ſequentia enim verba, καθάπερ ἐν ἄλλοις νοσήμασιν, huic lectioni prorſus aduerſantur. Quippe alij morbi non poſtero die, ſed longiore tẽpore mortem afferunt. Vel qualis ſanguis niger.] Abũdat, vel. Græcè enim eſt, ὑποχωρήματα μέλανα οἷον αἷμα μέλαν. Hæc enim [illegible] deiiciuntur. Vt ille.] Videlicet ſanguis niger.

Muſæ ſententia improbatur.

APHORISMVS XXIIII.

Δυσεντερίη ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον.

Difficultas inteſtinorum ſi ab atra bile incœperit, letalis.

Dyſenteriæ ſpecies.

QVum quatuor ſint dyſenteriæ, Gal. lib. 3. de ſymp. cau. c. 8. teſte, ſpecies, hîc de vltima, quæ inteſtinorum eſt exulceratio, & in qua paulatim & breuibus interuallis deiectio fieri ſolet, Hippoc. loquitur, eámq; ſi ab atra bile incœperit, eſſe letalem ait. quod, vt Gal. in Comm. ſuis tradit, à cancro vlcerato nihil differat. Accedit ꝙ medicamenta ipſa inteſtinis, vt externis partibus, imponi nõ queant, neq; illis tantiſper donec facultatem ſuam exerant, adhærere. Prætereà inteſtina ipſa malè affecta ab alimenti excrementis ſemper irritantur. Sunt enim inteſtina, Galeno lib. 1. de Tuen. ſani. teſte, excrementorum primi generis receptacula.

Dyſenteria ab atra bile facta cur letalis.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Quæ à quibuſdam rufa.] Gręcè, ὑπὸ τῆς ὠχρᾶς μὲν, quæ à nonnullis pallida. Eius cõuerſionis rationẽ iam ſępe hîc, & alibi mõſtrauimus. Abraſis prius in ſumma ſuperficie.] Gręcè, ξυομένων μὲν τὰ πρῶτα τῇ τοῦ χυμοῦ δριμύτητι τῶν ἐντέρων, abraſis quidẽ primùm ob bilioſi humoris acrimoniam inteſtinis. Poſteà verò exeſis, &c. Hîc quædã ab interprete omiſſa ſunt. Græca enim ita habent, ἀναβιβρωσκομένων δ᾽ ὕστερον, ὡς ἑλκοῦσθαι καὶ γίνεσθαι δυσεντερίαν, exeſis verò ſubinde vt exulcerentur, & fiat inteſtinorum difficultas. Vbi igitur hic cancer, &c.] Græcè, ὅπου τοίνυν ἐπιπολῆς συνιστάμενος ὁ τοιοῦτος καρκῖνος, ἤτοι δυσίατος

Interpretis oſcitantia.

ἢ παντάπασιν ἀνίατός ἐστι. Cùm itaq; hic cancer in corporis superficie consistens, aut difficulter sanetur, aut omnino sanari non possit, &c. Insidentem.] Græcè, ἐπικείμενον, impositam inhærentem, incumbẽtem. Quia nihil illi continuo, &c.] Græcè, ὣ μηδὲν ἔχειν δύνασθαι διαπαντὸς ὁμιλοῦν φάρμακον ἑαυτῷ, quia nullum illi medicamentum assiduo adhærere possit.

APHORISMVS XXV.

Αἷμα ἄνωθεν μὲν ὁκοῖον ἂν ᾖ κακὸν, κάτω δὲ τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα ἀγαθόν.

[illegible]liscunque fuerit suprà emissus, malus est: infra vero, si nigra subeunt, bonum est. sangu

IN iis qui præcesserunt aphorismis, Hippoc. de iis egit qui nigra deiiciunt: nunc de iis illi sermo est, qui sanguinem vel per os, vel per inferiora excernũt. Inquit autem sanguinem suprà, hoc est, Gal. interprete, per os qualiscunq; fuerit, id est, siue rubicundus, siue spumosus, siue flauus, siue niger, hoc est siue purus syncerúsve, siue pituitosus, siue biliosus, siue melancholicus fuerit, malum esse, id est malum aliquod portendere. Nam aut apertionem, aut exesionem, aut rupturam alicuius vasis in superiorib. partib. cõsistentis significat, idq; in viris maximè. Quod adiiciendũ necessariò erat propter mulieres, quibus nonnunquam sanguinis vomitus, teste Hipp. accidit, nõ quidẽ propter causas paulò antè dictas, sed ob suppressa potius monstra. Malũ autem is quoque vomitus portendit, vteri nimirũ obstructionem: qua quidẽ sublata, & ipse sanguinis vomitus cessat. quod Hipp. loco iam citato iis verbis testatur: Mulieri, inquit, sanguinẽ euomẽti, menstruis erumpentibus, solutio fit. Cæterũ dictionem suprà, necessariò, vt dictũ est, per os interpretamur, vt nimirum hac ratione sanguinis è naribus profluuiũ excludamus, quod magna ex parte est iudicatorium, atq; adeò bonum, & minimè malum. Hinc est quod Hipp. infrà, sect. scilicet 5. aph. 33. dixerit: Menstruis deficientibus sanguis è naribus promanans, bonum. Quòd si verò nigra infrà deiiciuntur, bonum est. Sic enim, vt in contextu Græcorum est verborum, legendum vel in eum modum, κάτω δὲ τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα ἀγαθὸν, Non autem simpliciter, κάτω δὲ ἀγαθόν. Infrà autem Galenus & Philotheus interpretantur, per hæmorrhoidas. Bonum verò,

Sanguis suprà emissus cur malũ portendat.

5. aph. 32.

" "

Supra.

Infra.

Bonum.

ἄμεινον, id est, melius. Per hæmorrhoidũ enim profluuiũ melancholicus humor quem hominis natura coaceruauit, vacuatur. Quod Hipp. etiam infrà iis significare verbis voluit,
6. aph. 11. Atra bile vexatis, hęmorrhoides superuenientes, bonũ. Huic lectioni Galenus in Comm. subscribit. Sunt exemplaria in quibus ita legitur, κάτω δὲ ἀγαθόν, καὶ τὰ μέλανα διαχωρήματα κακόν, infrà autem bonũ: hoc est per hæmorrhoidas, melius. Et nigræ deiectiones, malum, vt dictum est suprà, nempe aph.
Alia lectio. 21. significant. Atque hæc quidem lectio manifestè hæmorrhoidas à nigris per aluum deiectionibus distinguit.

ANNOT. IN COMM. GAL.

De nigris deiectionibus sermo, &c.] Rectè sanè hunc in modum Galeni verba est interpretatus Leonic. non obstante quòd in Aldino codice locus ille sit deprauatus. Desiderantur enim illic aliqua, hæc nimirum verba, διαχωρημάτων μελάνων. νῦν δὲ περὶ τῶν. Proinde Gal. verba ita legenda erunt, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀφορισμοῖς ὁ λόγος αὐτῷ γέγονε περὶ τῶν διαχωρημάτων μελάνων. νῦν δὲ περὶ τῶν διὰ τῶν στομάτων, &c. Disrupti sanguinis.] Græcè, τρόπον αἱμοῤῥαγικόν, per modum copiosi & cum impetu fluentis sanguinis. Est enim αἱμοῤῥαγία, vt testis est Definitionum libri autor, αἵματος λάβρος ἔκχυσις, copiosa sanguinis effusio. Malum. Græcè, κάκιστον, pessimum. In Epidemiis.] Libro nimirum 6. part. 5. aphor. 25. vbi ita scriptum reliquit:

Marginalia: Aldinus codex emẽdatus. — αἱμοῤῥαγία.

„ Ab atra bile liberant, quia simile per eas profluit, hæmor-
„ rhoides. De sanguine ex venis quod hæmorrhoidas.] Græcè, ὑπὲρ τῶν αἱμοῤῥοΐδων, de hæmorrhoidibus. Tanquam sanante melanchol.] Græcè, ὡς ἰωμένων τὰ μελαγχολικὰ πάθη, tanquam sanantibus melancholica mala. Quod libro 6. Epide. part. 3.
„ aph. 29. etiam monstrauit Hippocrates, ita scribens, Hęmor-
„ rhoides habentes neq; laterum doloribus, neque pulmonis
„ inflammatione, neq; depascenti vlcere, neq; furunculis, neq;
„ terminthis, neq; lepra, neque alphis corripiuntur. Et sect. 5.
„ aph. 11. Atra bile vexatis, & renum malis, hæmorrhoides superuenientes bonum. Per hæmorrhoidem.] Græcè, διὰ αἱμοῤῥοΐδων, per hæmorrhoides. Siue supra modum.] Si enim plus quàm oporteat sanguis per hęmorrhoidas profluxerit, iecur refrigeratur, atq; adeò hydrops subsequitur. Si verò ex toto supprimantur, itidem hydrops, aut tabes consequitur: quemadmodum testatur Hippocrates, qui ita scriptum reliquit:

quit: A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi vna non ſeruatur, periculum eſt aquam inter cutem vel tabem aduenire. 6. aph. 12.

APHORISMVS XXVI.

Ἢν ὑπὸ δυσεντερίης ἐχομένῳ, ὁκίαι ἂν σάρκες ὑποχωρήσωσι, θανάσιμον.

Si ei qui difficultate inteſtinorum affligitur, veluti carnes per inferiora exierint, letale.

DIfficultas inteſtinorum letalis qua ratione cognoſci queat, hoc in aphoriſmo docet, inquiens: Si ei qui inte[illegible]ate laborat, partes inteſtinorum adeò magnæ excernuntur, vt carnis effigiem præ ſe ferant, letale eſt. Tanta enim tum erit exulceratio, vt neque caro coaleſcere, neque cicatrix, vt Galenus ait, obduci poſsit. Dyſenteriæ letalis ſigna.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Adhuc conſtituuntur.] Græcè, ἔτι μὲν συνισταμένας, quum iam fiunt. Abiecta.] Græcè eſt, ἀπεῤῥιπτομένης, abraſa. Horum ſuperficie interiore.] Inteſtina enim, vt teſtatur Galenus libro 4. de Vſu par. corp. huma. duabus conſtant tunicis, externa carnoſiore, & interna membranoſiore. Duplices autem factæ ſunt, partim vt excretoria facultas ipſorum eſſet validior, partim vt hæc ipſa inſtrumenta minus afficerentur. Nam aliquando interior per dyſenteriam, aliáque pathemata diuturna putreſcit, interiore ſalua. ideóque tum accidit, vt interdum ægroti mortis periculum euadant. Rectè igitur Hippocrates dixit, caruncula in dyſenteria excretas, letale eſſe ſignum. Quippe alteram, adeóque externam quoque tunicam eſſe læſam & corruptam ſignificant. Tunicæ inteſtinorum duæ.

APHORISMVS XXVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμορραγίη πλῆθος ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι τουτέοισιν αἱ κοιλίαι καθυγραίνονται.

Quibus per febres ſanguis alicunde large & impetu eruperit, ij quum reficiuntur, alui humectantur.

POſt ſanguinis copioſi per febres eruptionẽ, interdũ aluos humectari hac ſententia docet Hipp. Fit autem idipſum non tantũ in febribus, ſed & aliis morbis. Febriũ verò

petiſ

potissimum mentionem facit Hippoc. quòd hæ ipsæ magna ex parte, præsertim vbi ardentes fuerint, Galeno libr. 1. de Iudiciis capi. 3. teste, per sanguinis è naribus eruptionem iudicentur. Non autem temere inquit πλῆθος, hoc est, multitudo sanguinis: quippe si exiguus est sanguis qui profluxit, nō
2. aph. 7. est necesse, vt subinde aluus humectetur. Neque enim tum calor naturalis imbecillus fit, vt si sanguis large & cum impetu effluxerit. Quia vt paulatim profluit, ita etiam virtus ipsa paulatim refici potest, quemadmodum Hippocrat. ipse suprà docuit, dicens; Quæ longiore spatio temporis extenuata sunt corpora, lente reficere oportet. Quæ verò breui, celeriter. In Commen. itaque Galenus vbi Græcè est, διὰ τὴν αἱμοῤῥαγίαν, conuertēdū erit, ex copioso sanguinis profluuio, & nō simpliciter, vt interpres fecit, sanguinis profluuio. Alicunde, siue id è naribus, vt in febribus magna ex parte accidit, siue per vterū, siue hæmorrhoidas fiat, quum reficiuntur iam è morbo conualescentes, iis alui humectantur, propter alimēta quæ minus bene concocta in ventre morantur, neq; in corpus distribuuntur. Quod quidem accidere solet, vbi plus ciborū assumptum fuerit, quàm natura euincere queat. Vbi verò sensim reficiuntur, neq; plus quàm natura cōcoquere & distribuere possit, ingerūt, non est necesse, vt tum aluus humectetur. Repetitur hæc sententia lib. 3. Prorr. aphor, 40. iis verbis, Quibus sanguinis eruptio multa fuerit, procedente tēpore aluus malè afficitur, si nō vrina cōcocta fuerit. Nam verbo πονηρεύεται, id est, malè afficitur, complectitur, & humectatur, & quæcunq; in ventre perperā fiunt: aliis quidem morsis, aliis inflatis, vel ructu acido correptis, vel prorsus non concoquentibus. Omnia enim hæc caloris natiui inopiam consequuntur, ob quā & vrina aquosa esse apparet.

APHORISMVS XXVIII.

Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος γινομένης παύεται. καὶ ὁκόσοισι κώφωσις, χολωδέων γινομένων παύεται.

Quibus biliosæ deiectiones sunt, ijs surditate superueniente desinunt. Et quibus surditas præcedit, ijs biliosis deiectionibus superuenientibus, finitur.

Hipp.

Hippocrates hoc in Aphor. de surditate quæ facile soluitur, agit: docétque hanc fieri ob retentas biliosas deiectiones: & vicissim solui, vbi illæ superuenerint. Loqui autẽ illum de surditate quæ nõ est stabilis, facile è verbo ἐπιγιγνομένης colligitur. Fit autem à flaua bile quæ ad cerebrum recurrit, quòd humor sit facile mobilis. A pituita enim generata surditas stabilior est, quòd is humor crassus & tenax sit. Nihil itaque mirum, surditate ex recursu bilis ad cerebrum facta, biliosas deiectiones desinere. Quòd si vero biliosæ deiectiones surditatẽ sequantur, necesse erit vt biliosa materia è superius ad inferiora translata, surditas cesset. Porro etsi magna ex parte accidit, vt surditas in febribus orta per biliosas deiectiones cesset, tamen soluitur etiam aliis nonnunquã modis, quemadmodum in libello cui titulus est, De morborũ decretorio, testatur Hipp. inquiens, Quibus in febribus aures surdescunt, ij necessario febre nõ discussa delirant: quod quidẽ deliriũ sanguis è naribus fluens soluit, vel si venter solutus biliosa demittat, vel si difficultas intestinorum superueniat, vel coxendicum, vel genuum dolor.

Surditas facile solubilis.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Non de ea quæ habitu diffic. Græcè, ὁ περὶ τῆς ἐν ἕξει δυσλύτου, non de ea quæ stabilis est, & difficulter soluitur. Sunt enim duplices affectus corporis. Quidã leuiter in corpore nostro hærẽt, & facile soluũtur, Græcisq; ἐν σχέσει διαθέσεις dicuntur. Quidã in habitũ abeunt, & difficulter soluuntur, iisdémque ἐν ἕξει, καὶ καθ᾽ ἕξιν vocantur. Hinc febres, quæ nõ nisi difficulter soluuntur illis ἑκτικοὶ, sicuti contrà quæ facile, σχετικοὶ nominantur. Testis Gal. lib. 8. The. meth. cap. 1.

Affectus ἐν σχέσει ἐν ἕξει. Febres hecticæ,

APHORISMVS XXIX.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἑκταίοισιν ἐοῦσι ῥίγεα γίνονται, δύσκριτα.

Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, ij difficile iudicium afferunt.

Rigorem sexto die in febribus ortũ, hoc in Aphorismo, veluti eum qui morbũ non iudicat, dãnat. Per rigorem autem hic intelligere oportet, inæqualem vniuersi corporis cõcussionẽ & quassationẽ: sic enim rigorẽ Gal. li. 1. de Sympt. causis cap. vltimo definit. Quod vt moneamus hoc loco, pro-

Rigores sexto die orti malũ portẽdũt.

Rigor. pter Corn. Celsum necesse est. Is enim rigoris voce in alia significatione vtitur, nẽpe pro ea cõuulsionis specie, quæ Græcis τέτανος, & interpretib. Latinis distensio dicitur. Quod autẽ Hipp. ῥίγος appellare solet, hoc ille horrorẽ algorémq; interpretatur. Sed oportet nos à Celsi interpretatione recedere duplici de causa. Primo propter diutinã cõsuetudinem scholarũ, quæ hac in significatione voce rigoris multis iam annis vsæ sunt. Dein, quia nisi idipsum faciamus, latina voce, qua Græcorũ exprimamus, φρίκην, destituemur. Differre

ῥίγος & φρίκη quo differunt. autẽ ῥίγος & φρίκην, manifestissimũ fit ex iis quæ scribit Gal. li. 10. Ther. meth. ca. 4. & li. 2. de Symp. cauſ. ca. 7. no obstante

ῥίγος. quòd ex eadẽ causa, nẽpe mordacibus & acrib. excrementis generẽtur. ῥίγος enim, rigórue Latinis, fit, vbi eorundẽ acrimonia & impetus celeritas intenduntur, tũ copia maior, &

φρίκη. laborantis viriũ infirmitas est. φρίκη autẽ, seu horror, oritur. vbi & qualitas prædictorũ, & impetus velocitas remissior, tum copia minor, & robur tristãti obsistit. Causas vero rigoris copiose docet loco iam citato Gal. & lib. 2. de Iudic. ca. 3. Quib. itaq;, inquit Hipp. in febribus, & iis quidẽ continuis, sextũ diẽ attingẽtibus rigores accidũt, δύσκριτα sunt hoc est, χαλεπὴν ἐπιφέρει κρίσιν, difficile afferũt iudiciũ, aut sunt mali iudicij. Sed quæ ad huius dictionis dieique sexti rationẽ attinent, in Com. Gal. abũde explicantur. Non autem temere à nobis antea dictũ est, rigores sextanos in cõtinuis febribus malum portendere iudiciũ: in intermittentibus enim quotidianis quanuis rigores sexto die fiunt, nihilominus, tamen morbum soluunt. Hinc est quod infrà dixerit: Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur.

Aph. 63. huius sect.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In 1. lib. Epidemiôn.] Sect. scilicet 2. constit. 2. Paulo antè.] Nempe Comm. 22. In prognostico.] Scilicet lib. 3. Aph. 4. In hoc ipso aphorismorũ lib.] Sect. 2. Aph. 24. In 1. Epid.] Sect. 3. in fine. Vel non firmiter, &c.] Græcè, ἢ οὐ βεβαίαν κρίσιν ἀνύουσι, ἐπιφέροντα, ἀλλὰ ὥστε ῥᾳδίως ὑποτροπιάζειν, ἢ εἰς μακρὸν ἐμπίπτοντα χρόνον, vel non firmum iudicium afferre, sed vt facile sit, fieri recidiuam: vel in longũ tempus incidẽs: non autẽ incidentes, vt Musa cõuertit. Neque enim ἐμπίπτοντα refert ῥίγεα, sed κρίσιν, vt sit accusatiuus singularis. Cæterũ notandũ hoc loco erit, firmã, fidã, certámue iudicationẽ esse,

Musa notatur.

Iudicium

esse, quæ nunquam redit. Et contrà infirmam, infidam ac incertam, quæ cum morbi recidiua fit. Testis Gal. qui lib. 1. de Diebus iudicatoriis ita scriptũ reliquit: πιστὴ καὶ βεβαία καὶ ἀσφαλὴς, ἡ μηκέτι ἐπανερχομένη. ἄπιστος δὲ, ὅταν ὑποστρέφειν μέλλῃ. Cum casibus.] Græcè, καὶ μετὰ συμπτωμάτων δ' ἴσθι ὅτι χαλεπῶν, ἐὰν ἐκτείνηται. accidit vero interdum cum difficilibus symptomatis, si prorogetur. Quæ duo extrema verba non rectè præteriit interpres, vt ex Græcis liquet, & alio quodam Galeni loco, lib. nimirũ 3. Prog. Comm. 1. hunc planè explicante, vbi ita inquit: Intercidit quãdoque sextus, qui malè iudicat, propterea quod symptomatis difficilioribus interdũ faciat excidere iudicationẽ in ὑπέκκρισιν nominatam: quia iudicatio vltra debitũ prorogetur tẽpus. Nõ enim integre discutit morbum, sed imperfectè. Et si quando integrè, prorsus efficit recidiuã. Quapropter rectissime diem sextũ Gal. li. 1. de Dieb. decretoriis tyrãno comparat, dicẽs: Nullus enim in hoc die iudicatur morbus, nisi cũ difficilib. symptomatis, & periculo maximo, ad hæc absque fide, imperfectè, obscurè, sine signis, & ad malum. Cæterũ quæ sit infida iudicatio, paulo antè diximus. Imperfecta quidẽ est, quæ ex morbo aliquid relinquit. Obscura, quæ citra excretionẽ vel abscessum fit. Sine signis, quæ à nullo priore die est indicata. Mala, quæ in ægri perniciem omnino desinit. Ipsorũ autem causas.] Nam quũ omnes iudicationes in dies intercidentes translatæ nobis suspectæ esse debeant, quod scilicet idipsum non fiat nisi propter errata quædã interueniẽtia: maximè certe diei sexti iudicatio nobis suspecta sit oportet: quod is, vt ait lib. 1. de Dieb. iudicatoriis Gal. pernicie illius quẽ iudicandũ suscepit, lætetur, de salute vero eiusdem tristetur, malè denique ægrũ tractet, & longa punitione exerceat. Quapropter quũ iudicationes in diebus intercidentibus nõ fiant naturæ motu, sed morbi potius malitia, aut errore aliquo interueniente, malæ vt sint necesse est, quemadmodum suprà in explicatione Aphor. 23. sect. 2. diximus paulo copiosius. De iudicatoriis diebus.] In Aldino codice legitur, ἐν τῷ τρίτῳ τῶν περὶ κρίσεων, in tertio de iudiciis. Verũ cum illic nullam fieri dierum iudicatoriorũ mentionẽ constet, censeo cum interprete esse potius legendũ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν. Quum autem in 1. etiã lib. Dierũ iudicatoriorũ plura de diebus de-

ὑπέκκρισις.

Dies sextus tyrãno collatus.

Imperfecta iudicatio. Obscura.

Sine signis.

Mala.

Diei sexta iudicatio suspecta.

Iudicationes intercidentium dierũ malæ.

cretoriis habeat Galen. præstat vt simpliciter legamus ἐν τῷ περὶ τῶν κρισίμων ἡμέρων, in lib. de diebus iudicatoriis.

APHORISMVS XXX.

Ὁκόσοισι παροξυσμοὶ γίνονται, ἣν ἂν ὥρην ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὔριον τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβῃ, δύσκριτα.

Quibus accessiones fiunt, si febris, quacũque hora dimiserit, eadẽ postero die inuaserit, ijs difficulter soluitur.

Initiũ accessionis considerandum. δύσκριτον

HIc Aphor. ad artem quæ futura prædicit, pertinet: quippe quæ febres futuræ sint longæ, quæ itẽ breues, ex hora qua accessio ipsa inuadit, ostendit. Initiũ itaque accessionis, non sinẽ Hipp. cõsiderandũ esse monet. Si enim eandem semper horã initiũ eiusdẽ seruauerit, tum febrẽ illã difficulter solutã iri censendũ, δύσκριτον enim hoc loco, Gal. in Com. teste, nõ significat nisi δύσλυτον. Quã interpretationem etiam Philotheus sequitur, dum inquit, δύσκριτον τουτέστι μηκύνεται τὸ νόσημα. Causam Gal. in Comm. exponit, vt non sit necesse nos in huius Aph. enarratione esse longiores.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Horã habentibus initij accessionis, &c.] Græcè, τῶν ἄτακτον ἐχόντων τὴν ὥραν τῆς ἀρχῆς τοῦ παροξυσμοῦ, iis qui habent inordinatam initij accessionis horã. Ostendere, non tamen.] Non recte hanc sententiam interpres cõuertit. Quippe post verbum ostendere, finiens sententiam colon esse debet, vt subinde noua sequatur, hæc scilicet, οὐ μὴν ἤδη τὸ δύσκριτον οἷον ἐστι, &c. neque etiã hanc vocem dyscriton aliter possumus interpretari, &c. Vim demolientem.] Græcè μοχλείας γὰρ ὡς ἂν εἴποι τις ἰσχυρᾶς δεῖ τοῖς ἐστηριγμένοις, validiore enim, vt sic dixerim, commotione iis quæ stabilia sunt, opus est.

Interp̃tis lapsus.

APHORISMVS XXXI.

Τοῖς κοπιώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἐς ἄρθρα, καὶ παρὰ τὰς γνάθους μάλιστα, ἀποστάσιες γίνονται.

In febribus in quibus lassitudinis sensus est, in articulis, & in buccis præcipue, abscessus fiunt.

κοπιώδης,

HIppocrates in hoc Apho. docet, quibus potissimũ in febribus abscessus fieri solent, nempe in iis quibus lassitudinis sensus inest. Sic enim vocẽ κοπιώδεσιν lib. 2. cap. 7. interpretatus est Celsus, dicens, Si lassitudinis sensus, in febre

,, est

eſt vel in maxillis, vel in articulis aliquid abſcedit. Nec aliter infrà Comm. 33. exponit Gal. inquiens, ὅταν ἐν πυρέτοισι κοπιώδης αἴσθησις ᾖ, quando in febribus laſsitudinis ſenſus fuerit. Cæterũ ſenſus is laſsitudinis, eſt eius quæ vel ex pluribus motibus qui præceſſerunt, eſt generata, vel eius quæ citra hos acccidit. Siue autẽ ab externo aliquo, atq; adeo manifeſto motu, quẽ quis initio febris ſuſtinuit: ſiue ſponte & citra laborẽ aut motũ aliquẽ acciderit laſsitudo in febrib. abſceſſus neceſſe eſt fieri in articulis, hoc eſt iuncturis totius corporis nõ tantum manuũ & pedum. In ſpontanea enim laſsitudine latiora articulorũ ſpacia prompte in ſe vitioſorũ humorũ redundantiã ſuſcipiunt. In non ſpontanea autẽ laſsitudine fiunt ideo abſceſſus in articulis, quòd lata ſint ſpacia, & motu excalefacti excrementa corporis attrahant. Præcipue vero in iis febribus abſceſſus ſunt in buccis maliſue, triplici de cauſa. Primò propter calorẽ febrilem, quæ multitudinem humorũ ſecum ſurſum defert. Dein propter materiam, quæ magna ex parte tenuis eſt, adeo vt & vi caloris ſuáque ſponte prõpte ſuperiora petat. Tertiò, ꝙ malæ bucceuæ ſint admodũ imbecilles, nequeántq; ad alias corporis partes excremẽta ipſa propellere. Buccę autẽ, quas Hipp. aliiq; Græci γνάθους nominãt, ſunt latera oris vtrinq; quæ ſpiritu retento inflantur. Latinis malæ etiã dicuntur. Hæ bellè coloratis & ingenuis, pudore perfuſis, rubẽt. Quare interpres γνάθους perperã maxillas cõuertit. Sunt enim maxillę partes infra buccas, oſſa nimirũ quibus dentes infiguntur, Græcis σιαγόνες & γένυες appellantur. Quid autem abſceſſus Latinis ſignificet, in cap. 41. Compendij noſtri expoſuimus.

Senſus laſsitudinis.

Articuli. Abſceſſuũ cauſę in laſsitudinibus.

Cur abſceſſus in buccis maxime.

γνάθοι. Buccæ. Malæ. Maxillæ.

σιαγόνες.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Dictum prius.] Sectionis 2. Comm. 5. Propriè labores nominantur.] Græcè κόποι, laſsitudines. Sic] paſsim in huius Aphoriſmi Comm. pro laboribus dicendũ erat laſsitudines. Ex motibus.] Adiiciendum pluribus. Græcè enim eſt, ἐπὶ κινήσεσι πλείοσι. Proprium peculiare.] Græcè, ἴδιον καὶ ἐξαίρετον, proprium & peculiare. Rariores in illis abſceſſus ſunt.] Quibus ſcilicet laboris ſenſus non ineſt febribus. Circa maxillas.] Græce περὶ τὰς γνάθους, circa malas.

APHORISMVS XXXII.

Ὁκόσοισιν ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νόσων τι πονέσῃ, ἐνταῦ-

θα αὐ ἀποςάσιες γίνον).

Quibus conualescentibus è morbis pars aliqua laborauerit, illic abscessus fiunt.

HAec Hipp. sententia ad præsagiendi arte͂ pertinet. quid em̃ futurũ sit iis q̃ vbi iã è morbo cõualescũt, aliqua parte laborauerint, aut doluerint, docet. Fient aute͂ abscessus in ea parte quę laborauit, aut dolet: vtrunq; enim πονέω verbum hoc loco, Gal. in Comm. teste, significat. Causam eius rei Galenus itidem in Commen. suis exponit, vt non sit opus nos in enarratione huius sententiæ esse prolixiores.

πονέω.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Sicuti prius dictũ.] Sect. scilicet 2. Comm. 1. 6. & 16. Illuc morbũ decũbere.] Gręcè, ἐκεῖσε κατασκήπτειν ἀποστήματα, illuc abscessum decumbere. Sicuti & caliditas maior.] Sicuti vox abundat. Græcè em̃ legitur, καὶ θερμασία πλείων ἀνάπτεται. Quomodo aute͂ caliditas natura apta est fluxiones attrahere, aut easdem recipere, Gale. peculiariter lib. 2. de Diff. feb. cap. 11. ostendit, vbi ex professo fluxionum causas exponit.

Caliditas fluxiones attrahit.

Hoc,] scilicet dolore. Atq; imbecillitas.] Quomodo imbecillitas ad laborantem partem trãsuehat superuacua, luculẽter Gal. monstrat lib. 3. de Natur. facult. cap. 13. vbi ita scriptũ reliquit. Sicut inter se particulę altera nutrimentum trahit, ita altera in alteram quod superuacuum est à se deponit. Et sicut trahe͂tiũ ea vicit quæ erat valentior, sic & à se deponentium. Estque hæc vocatarum fluxionum causa. Habet enim particula quęque natiuum quoddam robur, quo quod superuacuum est, persequitur. Vbi igitur earum aliqua affectus cuiuspiam occasione imbecillior est reddita, ex omnibus in illam confluere quæ superuacua sunt, est necesse. Ea namque quæcunque pars valentissi. est, in vicinas omnes reponit. Earum rursus singulæ in alias quæ ipsis sunt imbecilliores: dein rursus illarum singulæ in alias: idque eatenus longissime procedit, quoad ex omnib⁹ fugatum superuacuum in vnam quampiam maxime imbecillarũ procumbat. Hinc namq; in aliam transfluere nequit, vtpote nec valentiorum aliqua id recipiente, nec laborante ipsa à se repellere valente. Idem docet libro sexto de Tuend. sanit. capit. 11.

Imbecillitas superuacuorum causa.

Vtroque modo.] Pro laborare videlicet, ac dolere.

APHORISMVS XXXIII.

Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός τι ᾖ πρὸ τοῦ νοσέειν, ἐνταῦτα στηρίζει ἡ νοῦσος.

Quin & si priusquam aliquis ægrotet, pars quadam perdoluerit, aut labore fatigata fuerit, in ea morbus firmatur.

IN hoc Aphoris. de dolore & lassitudine, quæ morbum antecedunt, agit Hipp. eáque esse in causa, cur in partem aliquam supervacua decumbant, dicet, inquiens. Quin etsi antequam aliquis febri aut alio morbo affligi cœperit, pars quępiam corporis perdoluerit, aut labore lassata fuerit: vtrũq; enim, Galeno teste, verbum προπεπονηκὸς significat: in eã morbus decumbet, hoc est, in ea futurus est abscessus, per quem morbus ipse iudicabitur: idque propter causas præcedenti Aphor. expositas. Ceterum quod dixit Hipp. haud dubiè accidet, nisi per aliquam excretionem, eam nimirum quæ fit vel per vrinam, aut sanguinis è naribus profluuium, humores crassi faciẽtes abscessum vacuati fuerint. Cuius rei testis est Hippocrates, qui infrà sic scriptum reliquit. Quibus spes est abscessum ad articulos futurum esse, liberat ab abscessu vrina multa crassa & alba facta, qualis in febribus laboriosis quarto die quibusdam fieri incipit. Si vero etiam ex naribus profluxerit sanguis, breui admodum solutio fit. Generalis huius sententiæ exemplum habes in Amphigenis famulo, libr. 6. Epidem. part. 4. Aphoris. 2.

προπεπονηκός. Aph. 74. huius sect. ,, ,, ,,

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Præposito.] Græcè, προειρημένῳ, prædicto. Expectare oportet.] Addendum, ægrotanti. Græcè est, τῷ κάμνοντι προσδέχεσθαι χρή, &c. Iuxta maxillas.] Cræcè, περὶ τὰς γνάθους, iuxta buccas, vt suprà. Ex morbo relatus] Græcè, ἀνακομιζόμενος ἐκ νόσου, è morbo conualescens. In quibus, &c.] Græcè, ἐφ' ὧν ἐλπὶς ὅτι ἀπόστασιν γενέσθαι, καὶ μὴ προκριθῆναι τὸ νόσημα δι' ἐκκρίσεως, in quibus spes est abscessum fore, neq; morbum antea iudicari per excretionem. In præcedentibus.] Commenta. 29. huius sectionis, & 31. & 32.

APHORISMVS XXXIIII.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ

racis, ſeptúmq; trauerſum. Per fauces autem,&c.] Locus eſt in 1.Odyſſeę, vbi ait, φάρυγγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος, ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι, faucibus vinũ eructabatur, fruſtráq; humana, non vt Muſa cõuertit, cibiq; percurrebãt. ψωμοὶ enim, Phauorino interprete, ſunt μέρη, τὰ λεπτὰ κόμματα, fruſtra, partes exiguę. ἀνδρόμεοι autẽ idẽ ſignificat quod ἀνθρώπειοι, vel κρέα ἀνθρώπου, humana, vel carnes humanas. Spacium illud laxius.] Haud aliter φάρυγγα, deſcribit lib.4.de Male affect. loc.capit.5.inquiens: Fauces voco internum oris locum, vbi ſimul conueniunt & gulæ & gutturis partes extremæ. Libro quoque Prognoſt.3. [illegible] adiacentem gulæ & gutturi locum fauces appellat. Quod commemorare hoc loco volui, vt quæ eſſet propria τοῦ φάρυγγος apud Galenum ſignificatio, ſtudioſi ſcirent.

Muſæ interpretatio inepta.

ψωμοί.

Fauces.

Priſci enim per tumorẽ.] Græcè eſt, ὡσαύτως ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ τό τε οἴδημα καὶ τὸν ὄγκον. Priſci eodem modo & œdema & tumorem nominabant. Abſque dolore duri.] Legendum & duri. Græcè enim eſt, καὶ σκληροί. Oedemata, id eſt inflationes.] Expungenda eſt dictio inflationes. Neque inflationes, Græcis οἰδήματα, ſed ἐμπνευματώσεις vocantur. Sub vocabulo inflationis] Græcè, οἰδήματα προσαγορεύειν, ſub vocabulo œdematis. Tunicę tenuitatem.] interioris nimirum. Sunt enim duę aſperæ arteriæ tunicæ, interior & exterior. Interior eſt orbicularis, omnia ſubiungens, denſa, tenuis, modice ſicca. De qua plura Galen lib.7.de Vſu par.corp. Muſculi anteriores] Græcè eſt, οἱ τ' ἔνδον αὐτῆς μύες. ſic enim legendum, nõ αὐτῶν, vt habet Aldinus codex, muſculi interiores, de quibus vide Gale.loco iam citato. Quando adiacentium faucibus partium] Gręcè, ἐπικειμένων τῇ φάρυγγι μυῶν, incumbẽtiũ faucibus muſcorum. De quibus in ſequentis Comm.annota. dicemus plura. In lib.prænunciatiuo.] Græcè ἐν τῷ προρρητικῷ, in prorrhetico lib.ſ.2.Aphor.54. Per fauces autem tenues, Gal.in Comm. teſte, Hippo. intelligit eas quæ ſunt ſine tumore. Et talibus] Græcè, ἐπ' αἰτίαις ἴσαις, ex talibus cauſis. Fieri abſque dolore.] Adiiciendũ, in eo. Græcè nanque eſt, γενέσθαι τὸν ὄγκον ἀνώδυνον ἐν αὐτῷ. Reſolutis.] Aldinus codex legit παχυνθέντων, craſsioribus redditis. Alij habent παραλυθέντων, quos interpres eſt ſecutus. Vtraque autem lectio tolerari poteſt. Quia coincidentibus propter reſolutionem tunicis anguſtia fit, perinde atque vbi craſsiores redduntur. Muſculi gutturis intrinſeci.]

οἴδημα.

Interpretis error.

Aſperę arteriæ tunicæ.

Aldinus codex emẽdatus.

Fauces tenues.

Græcè, τῶν ἔνδον τῶ λάρυγγος μυῶν ὑπὲρ πλεῖον ταθέντων συνεῦναι τὸ πόρον, musculorum gutturis interiorum supra modum extentorum meatus reddatur angustior.

APHORISMVS XXXV.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστράφηται· καὶ μόγις καταπίνειν δύνηται, οἴδηματος μὴ ἐόντος, θανάσιμον.

Si febricitanti collum repente peruertitur, & vix potest deglutire, tumore nullo apparente letale.

Quarta anginæ species.

ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ.

ET hic aphorismus in numero eorum est, qui ad prædicendi artem spectant. Docet enim quid accidat iis qui quarta anginæ specie, quę fit vbi ad anteriorem regionē ceruicis vertebræ propter inflammationem musculorum, qui gulæ prçiacēt, aut etiam ipsius gulę, luxantur, indéq; locus cauus fit, corripiuntur. Inquit autem, ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ, quo quidem loquendi modo magna ex parte, vt dictum est in expositione præcedentis aphorism. vtitur Hippocrat. quando vult significare aliquem vehementi admodum febre correptum esse, vt illorum verborum is sit sensus: Si vehementer febricitanti collum repente peruertitur, & vix deglutire potest, tumore non apparente (sic enim interpretanda veniunt hæc verba οἰδήματος μὴ ἐόντος) vel non existente in faucibus, quia est quidē tumor, quū fit inflāmatio musculorū qui gulę prçiacēt, vt dictū est: atque is nō apparet neque in faucib⁹, neq; extrinsecus, queadmodū in Com. suis Gal. copiosius explicat. Et hic οἴδημα, vt semper aliàs apud Hipp. generatim omnem tumorem, atq; adeò idem quod ὄγκος, significat. His itaq; accidentibus letale est signum, quia inflammationē aliquā in gulæ praiacētibus musculis, aut ipsa gula esse portendūt, vt in Comm. suis, & Com. 6. sect. 7. Galenus fusius docet.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Gutturis.] Græcè τῆ φάρυγγος, fauciū. Musculorū qui gulæ præiacēt.] Intelligit fauciū, quæ gulæ præiacent, musculos. Quorū quidē meminit Gale. lib. 1. de Motu musculorum, ita scribens: τῶν δὲ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ τὸν λάρυγγα μυῶν, τοῖς μὲν ἀμυδραί τινες ἀπονευρώσεις, τοῖς δὲ οὐκ εἰσὶν ὅλως, musculorum qui in faucibus & gutture sunt, iis quidem exiguæ aut obscuræ nerueæ tenuitates sunt, aliis vero nequaquam. Quare errant

rant qui Gal. hic de internis musculis gulæ loqui arbitrantur: nullos enim hæc habet, vt copiosè lib. 3. Paradox. cap. 12. demonstrauimus. Quippe musculi potius officium in animantibus gula præstat, quàm vt per musculos moueatur. Est enim quędam societas.] Id quod manifestè etiam innuit lib. 4. de Malè affe. loc. cap. 5. vbi præsentem anginæ speciem exactissimè describit, ita inquiens: Superest adhuc aliud ceruicis malum, vbi ad anteriores partes vertebræ luxantur. Et quidem solis interdũ musculis, qui cum ipsis communicant tumore præter naturã affectis, vel nato ibi tuberculo, interdum etiam gula pariter cũ iis vitiata. Nonnunquã musculis quoq; qui gutturi iunguntur, quinetiam propriis aliquando gutturis musculis, qui ipsum aperiũt, oblæsis. Partibus iis.] musculis nimirũ dictis, & gulæ. Et ipsas ambientes.] Græcè, ϗ τὰς ἀμφ' αὐτὴν μήνιγγας, & ipsam ambiẽtes membranas. Sunt enim spinali medullæ duæ etiam membranæ, perinde atq; cerebro datæ, sed inter se coniunctæ, non distantes, vt in cerebro, quod scilicet ipsa haud pulset & moueatur veluti cerebrum, tametsi à vertebris mobilib. cõtinetur. Hisce duab. mẽbranis spinalis medullæ tertia tunica neruosa & valida circundata, ne ipsæ in vario motu vertebrarũ frangerentur. In altera nerui.] Legendũ neruorũ. in Græcis enim codicib. est, κατὰ τὴν ἑτέραν ἀπόφυσιν τῶν νεύρων. Quia bini nerui ex singulis vertebris nascunt̃, atq; per singula vertebrarũ foramina singuli nerui prodeunt. Ad extra.] Vterq; codex & Græcus & Latinus hoc loco est deprauatus. Gręcus enim legit εἰς τὰ ἔξω, cùm tamen legendum sit εἰς τὰ ἔσω. i. ad interiora. Id quod primũ è contextu verborum Gal. omnibus palàm fit. Is enim vertebras vel ad interiora, vel ad latus trahi docet: ac deinceps quando ad latus, & quando ad interiora trahantur, disertè explanat. Dein quum inflãmatio aut tumor fit in internis partibus, atq; ad eas trahantur vertebræ, necesse est ad interna fieri luxationem. Librũ de articulis.] Lib. 3. Com. 9. Et in Comment. 2. aphor. disertè qualis sit illa euersio, docet iis verbis, ὅτι μὲν οὖν ὑπὸ φυμάτων ἀπέπτων εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀποσπῶνται διαστροφαὶ τῆς ῥάχεως, ὁ ἱπποκράτης ὀλίγον ὕστερον ἐρεῖ. quod igitur à crudis tuberculis efficiantur distorsiones spinæ in anteriorem partem, Hippocrates paulò pòst dicet. Recuruationes & obliquationes.] Græcè, οὐ μόνον λορδώσεις τε καὶ σκολιώσεις,

Gula non habet musculos.

Spinalis medullæ duæ membranæ.

Galeni codices emaculati.

λώσεις, non solùm ad interna distorsiones, & ad latus. De iis copiosè diximus in explicatione apho. 10. sect. 2. Et plura habet Gal. lib. 3. de Articulis, Comm. 2. Et lib. 4. de Malè af. loc. cap. 5. In 2. Epid.] Sect. 2. Quem locum in lib. de Malè affe. loc. iam dicto Gal. citat etiam, & explicat, ad quem studiosos amandamus. Plurimū enim ad præsentis aphor. intellectum conducit. Atqui necessarium adesse dolorem, &c.] Græcè, καὶ τοί γε ἀναγκαῖον ἄλγημα συνεῖναι τῇ κατὰ τὸν τράχηλον φλεγμονῇ, πλὴν εἰ κἀνταῦθα τὴν διὰ ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα γινομένην ὁλκὴν, καὶ τάσιν, καὶ διαστροφὴν τῶν μορίων ἐνδείκνυται μόνην. & si necessarium est dolorem adesse vnà cum ea quæ in collo est inflammatione, nisi hic eam quę fit propter siccitatem excedentem, tractionem & tensionem, & distorsionem partium tantummodo ostēdat. Reliqua rectè se habent, nisi quod passim pro casu conuertendum sit symptoma.

APHORISMUS XXXVI.

Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐνναταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτακαιδεκαταῖοι, καὶ μίῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ τριακοστῇ πρώτῃ, καὶ τριακοστῇ τετάρτῃ, οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες νούσους κρίνουσιν. οἱ δὲ μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου, καὶ ὑποτροπιασμούς.

Sudores febricitantibus si euenerint, tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & vndecimo, & decimoquarto, & decimoseptimo, & vigesimoprimo, & vigesimoseptimo, & trigesimoprimo, & trigesimoquarto, boni sunt: ij enim sudores morbos iudicant. Qui autem secus eueniunt, laborem significant, longitudinémque morbi, & recidiuam.

ET hic aphorismus ex illorum est numero, qui ad prædicendi artem pertinent. qui enim sudores in febribus aliisque morbis acutis sint iudicatorij, qui minus, monstrat. Quum autem complura circa sudores medico sint consideranda, qualitas nimirum, quantitas, odor, consistentia, & id gen

genus alia, hîc tantùm tempus & diem in quibus eueniunt considerandum proponit, inquiens: Sudores febricitantibus si euenerint tertio & quinto, & septimo & nono, & vndecimo die, boni sunt: hi enim sudores morbos iudicant. Quum verò duplices sint dies iudicatorij, Hippoc. lib. I. Epid. sect. 3. teste, pares & impares, hîc vtrorũq;, imparium maximè, meminit. Pares autẽ dies, vt loco iam citato testatur Hipp. sunt, quartus, sextus, octauus, decimus, decimusquartus, vigesimusoctauus, trigesimus, quadragesimusoctauus, sexagesimus, octogesimus, & centesimus. Impares verò, tertius, quintus, septimus, nonus, vndecimus, septimusdecimus, vigesimusprimus, vigesimusseptimus, & trigesimusprimus. Oẽs itaq; dies iudicatorij, qui hoc in aphor. ab Hipp. commemorantur, sunt impares, vno tantùm excepto, nempe trigesimoquarto, qui è pariũ est numero. Quòd verò quartum aliósq; multos pares iudicatorios circuitus præterierit, nulla alia de causa factũ est, quàm quod hîc de febribus acutis, ardente nimirum & tertiana, agit, quarum ortus quum à flaua bile existat, de tertio in tertium mouẽtur. Quum autem iudicia plurimũ in accessionibus fiant, nihil mirũ sudores in imparibus diebus ortos esse iudicatorios, atq; adeò bonos. Quare non temerè lib. I. de Diebus decret. Gal. inquit: Si imparibus diebus magis laboret æger, propriũ magis diei imparis iudicium. Huc etiam respexit Hipp. qui infrà sic scriptum reliquit: Febricitãtem si non diebus imparibus febris (scilicet acuta) dimiserit, solet recidiuare. Cæterùm inter pares dies trigesimiquarti tantùm meminit, idq; non temere: quippe febres quæ paribus diebus magis affligunt, hæ etiam, vt in Com. testatur Gal. tardius iudicantur. Quare non rarò illorũ iudicium vsq; ad 34. extrahitur. Quadragesimi autem non meminit, vt qui sit diuturnorum morborum principiũ, qui vt in Comm. testis est Gal. rarò per sudores, crebrius autẽ per coctionem & abscessum iudicantur. Porrò quanquam hîc variant Hipp. exemplaria, tamen cõstat nostrã hanc lectionem cæteris omnibus esse Hipp. in Epid. Galeníq; hîc in Comm. & lib. 2. de Dieb. iudic. dogmatis, magis consentaneam. Accedit quòd meliora exemplaria hanc etiam lectionem sequuntur. Quod in fine huius aphor. Hipp. ait, hos sudores esse bonos, quia morbos iudicant: alios verò malos, quòd laborem, & mor

Dies iudicatorij pares.

Impares.

Cur quartũ prætererit Hippocrates.

Aphor. 6. huius sect.

morbi longitudinem, recidiuámq; significēt: hoc alibi quoque docet, vbi in eum scribit modum: Sudores saluberrimi

1. prog. 29 „ censentur in omnibus acutis morbis, si diebus iudicatoriis „ oriantur, febrémque finiant. Contra inutiles, qui id efficere „ non possunt: quippe in acuta quidem febre mortem, in mi„ tiore verò morbum diuturnum fore significant.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Signa iudicatoria. Symptomata. Iudicatoria signa & symptomata.] Signa appellantur quatenus mutationem subitam ostendunt. Symptomata verò, secundum propriam eorum substātiam, quia scilicet morbos sequuntur, vt dictum est Comment. 12. sect. 1. Verum Hippocrates.] Addendum nunc. Græcè enim est, ἀλλ' ὁ ἱπποκράτης νῦν. Manifestè eos discere.] Abundat eos. Græcè est, ἄμεινον μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων διδάσκεσθαι τὴν διαφορὰν, melius enim ex iis quæ euidenter apparent, discere differentiam. Id quod ad artis refert vtilitatem.] Græcè, τὸ διάφορον, id quod ad artis vtilitatem spectat. In primis Commentariis.] Adiiciendum, duobus. Græcè enim est, ἐν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι δύο. In prognostico.] Tertio scilicet prognost. 4. Et in Epidemiis.] Lib. 1. sect. 3. Libro Aphorism.] Scilicet 2. aphor. 24. Fuit inuentum per experientiam.] Græcè legitur simpliciter, καί μοι τοῦτο ἐξεύρηται πάνυ σφόδρα δι' αὐτὸ τοῦτο ζητήσαντι, & hoc mihi inuentum est nimis anxiè propterea quærenti, quare, &c. Hic autem.] Legendum, Sic autem. Græcè enim est, ὥσπερ δὲ συμβαίνειν οὕτως.

APHORISMVS XXXVII.

Οἱ ψυχροὶ ὑδρῶτες σὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γινόμενοι, θάνατον σημαίνουσι. ξὺν δὲ πρηυτέρῳ, μῆκος νόσου.

Sudores frigidi cū acuta febre facti, mortem significant. cum mitiore autem, longitudinem morbi.

IN præsenti aphor. Hipp. de qualitate sudoris agit. Frigidum enim sudorem in acuta febre ortum, mortem portendere ait. Frigidum autem eum quidem intellige, qui ad

Frigidus sudor quid tactum medici aut assistentium talis est, quíque è corpore eiusmodi emanat. Quippe si ob causam aliquam externam frigidus fuerit sudor, nihil mali præ se fert. Is itaque sudor in acuta & vehemēti febre factus, mortem significat. Quippe tantam humorum frigidorum in corpore copiam esse

mon

monſtrat, vt neque à natiuo calore, neque febrili queant calefieri. Neque enim fit hæc febris niſi ab aliquo crudo & frigido humore in venis putrefacto: qui quum non poſsit vlla ratione calefieri, neceſſariò caloris innati extinctionem aut extremam eiuſdem imbecillitatē, atq; adeò mortem ſignificat. Febris itaq; acuta eſt, quæ alio nomine συνεχὴς, id eſt continua dicitur, vt teſtatur lib. 1. Epid. conſtit. 1. Comm. 2?. Gal. in eum ſcribens modum: Quæcunq; febres manifeſtam habent remiſsionem, nunquā tamen febre prorſus vacant, acutæ & continuæ vocantur Hippocrati. Quæ autem ſit cauſa, vt in febre calidiſsima fiat ſudor frigidus, Gal. in Comment. oſtēdit. Cæterùm ſi frigidus ſudor in mitiore febre fiat, longitudinem morbi portendit, quòd ſcilicet humores craſsi & multi ſint, nec breui tempore concoqui & diſcuti queant.

Febris acuta quę Hippocrati.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Quam frigidam eſſe contingit.] Siquidem cutis nullius actionis, ſed vſus duntaxat gratia creata eſt, vt ſcilicet vniuerſi corporis excrementa ſuſcipiat. Gal. cap. 4. lib. de Morb. cau. In animalis corpore humorum multitudinem. Græcè, ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι πλεονεκτεῖν ὑγρῶν πλῆθος ψυχρῶν τοσοῦτον, in animantis corpore frigidorum humorum tantam abundare copiam, vt neque, &c. Tempore multitudine humorum.] Græcè, ἐν χρόνῳ πλείονι τὸ ψυχρὸ πλῆθος πεφθέντος, tempore plurimo frigida multitudine concocta. Sed mitior.] Græcè, ἀλλὰ μέτριος, ſed mediocris.

Cutis vſus tantū gratia creata.

APHORISMVS XXXVIII.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος ἱδρὼς, ἐνταῦθα φράζει τὴν νόσον.

Qua parte corporis ſudor eſt, ibi morbum eſſe oſtendit.

IN qua parte corporis hæreat morbus, ex ſudore poſſe cognoſci, hoc in aphor. docet Hipp. dicens: In qua parte corporis ſudor eſt, illic morbū eſſe monſtrat. Quippe ea in parte hærent humores redundantes & noxij, quorum quia pars excurrit, aut à natura expellitur, ideo ſudor fit. Morbū itaq; qui iam actu, vt dici ſolet, infeſtat, aut paulò pòſt futurus eſt & infeſtabit, ſignificat. Quod equidem verū eſt, vbi ſudor is ſponte & à natura ipſa propellente fit, non ab aliqua cau-

Sudor humorū redundantiū nota.

ſa

sa externa, verbi gratia motu vel calore ambientis. Necesse quoque erit vt non semel is sudor fiat, sed crebro admodum.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ex toto etiam æqualis fieret.] Græcè δὲ ἅπαντος ὁμοίως ὁμότιμον ἐποιεῖτο ex toto similiter æqualis fieret. Et optimè iudicium fit.] Græcè, καὶ κρίνουσι χρηστῶς, & bene iudicant.

Quando non continetur.] Græcè, ἢ καὶ τῷ μὴ στέγεσθαι κατὰ τὸ σῶμα, vel quia non reconditur in corpore ratione morbi. Quippe morbus cogit, vt corporis humiditas dissipetur. Tam vehemens enim est, vt vniuersum corpus, aut saltem partes eiusdem aliquas dissoluat. Quare sudor ... superuacua, sed optima corporis humiditate, quam vis morbi non patitur in corpore recondi ac contineri, vt scilicet inde partes eius alantur. Vult itaque Galenus bifariam fieri sudores, nempe vel ob superuacuam, vel naturalem humiditatem, exeuntem è corpore.

Galeni locus difficilis explanatus.

APHORISMVS XXXIX.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος ψυχρὸν ἢ θερμὸν, ἐνταῦθα ἡ νόσος.

Et qua in parte corporis calor aut frigus est, ibi morbus est.

IN qua parte corporis morbus sit, ex calore & frigore eiusdem posse deprehendi, hoc loco Hipp. monstrat, dicens: Et qua in parte corporis caliditas aut frigiditas, scilicet insignis (ἐπίσημος enim in Comm. addit Galen.) neque à causa externa excitata existit. ibi morbus est. Quippe necesse est tum eam partem corporis quæ nimium calet aut friget, naturalem suam temperiem amisisse. Constat enim sanitatem ipsam esse symmetriam quandam ac commoderationem calidi, frigidi, humidi, & sicci.

ἐπίσημος

APHORISMVS XL.

Καὶ ὅκου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢν τὸ σῶμα καταψύχηται, ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, μῆκος νόσου σημαίνει.

Et vbi in vniuerso corpore mutationes fiunt, & modo corpus frigescit, modo calescit, aut color alius ab alio

alio fit, morbi longitudinem significant.

QVum in eo qui hunc præcedit Aphorismo, quid caliditas aut frigiditas insignis in vna aliqua corporis parte hærens portenderet, exposuisset: nunc quid crebræ earundem qualitatum in vniuerso corpore mutationes significent ostendit, dicens: Et vbi in toto corpore mutationes fiunt, ita vt modo frigescat, modo calescat. Quibus sane verbis caloris & frigoris vicissitudinem quandã breui tempore & frequenter accidentem innuere voluit, eámque non in vna duntaxat parte, sed in vniuerso corpore. Aut color alius post alium (ἴς enim hoc loco idem quod μετὰ denotat) fiat, morbi longitudinem significant. Nam hæ qualitatũ atque colorũ mutationes, humores, quos maxime colores ostendunt, vt dictum est Comm. 2. sect. 1. efficientes morbũ, esse varios & diuersos præ se ferunt, ad quos concoquendos natura ipsa longo indiget tempore. Quippe dum vni humori, vt eundem concoquat, & subinde expellat, vacat, alter interea augescit; ita vt vnius coctio alterius concoctionem impediat. Quo nomine etiam fit, vt febres cómpositæ & complicatæ simplicibus sint longiores. Cæterum longitudinem morbi prædicta quidem significant, si vires robustæ sint. Quippe hac ipsa imbecilla existente, sub variis ac diuersis istis humoribus, quos concoquere nequit, succumbit.

ἴς idem quod post

Qualitatũ & colorũ crebræ mutationes quid præ se ferant.

APHORISMVS XLI.

Ἱδρὼς πολὺς ἐξ ὕπνου ἄνευ τινὸς αἰτίης ἑτέρης γινόμενος, τὸ σῶμα σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίνηται, σημαίνει ὅτι κενώσιος δέει.

Sudor multus à somno, sine manifesta causa factus, corpus copiosiore vti cibo significat. Si vero huic qui cibum non capit, id eueniat, quod vacuatione indiget corpus, ostendit.

PRima huius sententiæ Hipp. pars, vt præcedentes de sudore Aphorismi omnes, ad prædicendi artem pertinent: altera vero ad eam artis partẽ, quæ ne in morbos incidamus cauet. Primũ enim docet, quòd è sudore multo à somno fa-

ἐκτὸ, i. q; sine causa manifesta, liceat prædicere medico, quòd aliquis copiosiore cibo vtatur. Non autē temere dixit, sudor multus: exiguus enim si fuerit, viriū potius imbecillitatem, Gal in Com. teste, vel corporis raritatē præ se fert. Neque ab re adiecit, à somno: sic enim ἐξ ὕπνου interpretandū erit, quippe quū in somno omnes naturales facultates validius agant, atq; adeò tum vtilia ab inutilibus discernātur, nihil mirū statim à somno, quū scilicet sanguis & spiritus ad exteriora corporis reuertuntur, simul etiā excremēta ad cutem deferri, atque adeò per sudorem expelli. Calor enim per somnum fortior factus, ad exteriora materias ad sudore idoneas reddit facilius defert. Præterea quū hoc excrementū quod per sudorē expellitur in singulis animātis particulis, Gal. lib. 1. de Tuend. sanit. ca. 11. teste, ex ipso vnde aluntur succo nascatur, túmq; potissimū expellatur, quū à spiritu maiore impetu irruēte impellitur, à somno certe magis quā alio tēpore, dū scilicet à profundo corporis ad exteriora redit, in hoc excremētū irruit. Neq; oportet vt is sudor à causa aliqua manifesta, verbi gratia, stragulis, & id genus aliis sudorem proliciētibus, sit ortus. Tū sane corpus copiosiore cibo vti significat. E cibi enim copia multa excremēta, quæ cum calore & spiritu ad exteriora feruntur, generari necesse est. Si vero ei qui cibum nō capit, hoc accidat, vt scilicet sine manifesta causa à somno sudet, vel vt alij codices legūt, ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο πάσχῃ, si vero corpore nō capiente cibum hoc patiatur, significat quòd vacuatione eget, propter nimirū prauorum humorū & excrementorum copiam quæ sudoris causa est. Morbum itaque incidet is qui hoc nomine sudat, nisi vacuatione quæ fit vel per venæ sectionem, vel medicamentum purgans pro ratione redundantiæ, vsus fuerit. Neque enim sudor, qui vacuationis species est, tantum excrementorum copiam vacuare potis est, quum tenuia tantum excrementa sudore vacuari contingat. Cæterum in Galen. Comm. nihil est quod annotationem requirat, nisi quod pro eo quod est ex somno legatur à somno.

Sudor multus à somno factus.

Sine manifesta causa

APHORISMVS XLII.

Ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς, ἢ θερμὸς, ἀεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς μείζω, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάσσω νοῦσον σημαίνει.

Sudor multus frigidus, vel calidus assidue fluens, fri

frigidus quidem longiorem, calidus autem breuiorem morbum significat.

HOc in Aphorismo Hipp. de quantitate & qualitate sudoris agit, nō quidem eius qui in die iudicatorio fit, sed eius potius qui per vniuersum morbi tempus accidit. Inquit enim: Sudor multus (quippe exiguus si fuerit, nihil mali portendet) calidus aut frigidus assiduè, hoc est per vniuersum morbi tempus fluens. Hinc est quod Philotheus etiam [...]icat. ἰστέον δὲ ὅτι διὰ τὸ ἀεὶ ῥέων, τὴν ἐπίμονον ῥύσιν τοῦ ἱδρῶτος [...]ελωσεν, id est, notandum vero quod per hæc verba, semper fluens, constantem perseuerantémue sudoris effluxū significauit. Quare omnibus hinc palam fit, Hippocratem nō de iudicatorio sudore, vt qui in vigore aut prope vigorem duntaxat accidit, loqui. Frigidus quidem longiorem, calidus vero breuiorem morbū significat. Legendum enim hoc loco erit, μείζω & ἐλάσσω, vt sit apocope Attica, pro μείζονα καὶ ἐλάσσονα. Aliqua tamen exemplaria habent μᾶλλον καὶ ἧσσον aduerbialiter, hoc est magis & minus. Prior autem lectio melior est. Frigidus enim sudor crassitiem materiæ quæ non facile discuti, aut à calore vinci queat præ se fert, adeóq; longitudinem etiam morbi. Quare suprà rectè est ab Hipp. dictum: Frigidi sudores cū acuta quidem febre facti, mortem significant: cum mitiore autem, longitudinē morbi. Calidus sudor contra materiam tenuem, & quā promptè concoquere ac discutere natura possit, portendit, ideóque breuiorem etiā morbum. Et hoc est quod alibi iis verbis efferre voluit: in Cranone vetustiores morbi frigidi, recentes vero calidi. In Comm. Galeni est, dictum est prius, Aphoris. scilicet 36. huius sectionis.

Asidue.

Frigid⁹ sudor quid portendat apho. 37. huius sect.

Calidus sudor quid.

6. Epid. Par. 1. aphor. 7.

APHORISMVS XLIII.

Οἱ πυρετοὶ ὁκόσοι μὴ διαλείποντες διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, ἐπικίνδυνοι. ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνουσιν, ὅτι ἀκίνδυνοι.

Quæcunque febres non intermittentes tertio die validiores redduntur, periculosæ existunt. Quoquo autem modo intermiserint, periculum abesse significant.

Hoc loco Hipp. sermonē de febribus orditur, eúmq; per multos Aphorismos protrahit. Initio autē de febribus iis tractat, quæ per tertiū diem validiores fiūt, eásque duplices esse ait, cōtinuas nimirū & intermittētes, atq; illas quidē letales, has vero periculo vacātes. Cæterum febres μὴ διαλείποντες, nō intermittētes, dicūtur alio nomine Græcis συνεχὰς vel συνόχους, id est, cōtinuæ. Et sunt vt testatur Gal. lib. 1. Epid. constit. 1. Comm. 24. οἱ μὴ λήγουσι εἰς ἀπυρεξίαν, quæ ad integritatem, seu vt cōsueta scholarū voce vtamur, infebricitationē nō desinunt. Intermittentes autē, quas Græci διαλείποντας nominant, Gal. eodē in loco teste, sunt quæ à vigore ad integritatē redeunt. De cōtinuis itaq; febribus, nō quidē omnibus, sed iis dūtaxat quę tertio die vehemētiores fiūt, prima huius aphorismi parte Hip. agit. Diligēter autē hic cogitādū erit, quas vocet febres cōtinuas quę tertio die vehemētiores fiūt, quādo nullus interpretū quos ego viderim, vno dēpto Galeno, idipsum rectè explicauerit. Sic autē appellat semitertianas vocatas Latinis, ἡμιτριταίους autē Græcis, quippe hæ sunt cōtinuæ & nō intermittentes, tertióq; die validiores. Quod in primis cōfirmant ea quæ li. 1. Epid. loco paulò antè citato scribit Hipp. inquiēs: φρικώδεις πυρετοί, συνεχέες, ὀξέες, τὸ μὲν ὅλον οὐ διαλείποντες. ὁ δὲ τρόπος ἡμιτριταῖος, τὴν μίαν κουφότερον, τῇ δ' ἑτέρῃ ἐπιπαροξυνόμενοι, καὶ τὸ ὅλον ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ἐπιδιδόντες: Febres horridæ, cōtinuæ, acutæ, omnino nō intermittētes. Forma autē erat semitertiana, vno die leuiores, altero autē grauius inuadētes, & in summa acutiores euadētes. Quibus sane verbis Hipp. manifestè asserit, semitertianas esse febres cōtinuas, acutas, & tertio die grauius affligētes. Quinetiam Gal. li. 2. de Differ. feb. ca. 8. diserte semitertianā ex numero cōtinuarū esse, eámq; ex tertiana intermittēte, & quotidiana cōtinuā cōpositā tradit iisce verbis: Necesse est igitur, si horrida simul atque continua sit semitertiana futura, ex duabus ipsam febrib. generari, quarū altera sit intermittētes, altera vero cōtinua. Atq; idcirco tertiana quidē cū quotidiana cōtinua confusa facit semitertianā, quū neq; vtraq; cōtinua, neq; vtraque intermittēs, huiuscemodi queat febrem generare. Vna igitur sola mistio relinquitur ex quotidiana intermittēte, & biliosa cōtinua, quæ & ipsa potest cōtinuā simul atq; horridā febrē efficere. Hæc ille. Porro febris quæ talē formā: repræ

Febres nō intermittentes. Cōtinuæ.

Intermittentes febres.

Febres cōtinuæ tertio die vehementius affligentes quæ.

Semitertiana.

repræsentat, qualem in paulò antè citata sententia Hipp. expressit, exquisita semitertiana dicitur. Quippe duplex est semitertiana, exquisita, & nõ exquisita, quod testatur Gal. loco suprà citato in hunc modũ scribẽs: Febris quæ ex tertiana & quotidiana cõtinua composita est, quã semitertianã appellamus, aut flauã bilẽ exuperantẽ habet, atque ob id in eo sunt tertianæ febris symptomata maiora: aut hæc quidẽ parcior, pituita vero abundãtior, atque idcirco quotidianæ cõtinuæ affectus firmiores: aut neuter horũ humorũ alterũ vincit: sed ambo æquipotẽtes existũt. Exquisita quidẽ semitertiana ex æquali duarũ [illegible]ũ mixtura cõposita est. Atqui nõ exquisita est, vbi aut bilẽ, aut pituitã habet præpotentẽ. Præterea semitertianã ad integritatẽ nõ venire, atque adeo esse cõtinuam, perspicue lib. 1. Epid. const. 3. Comm 5. iis verbis significauit Gal. Quæ ad integritatẽ nõ venit, sed horridas primo quidẽ die facit repetitiones, altero simplicẽ vnã accessionẽ obtinet, semitertianã appellamus. Sic etiã Gal. lib. 2. de Diff. feb. cap. 8. in exquisita semitertiana altero die tertiana & quotidianã simul inuadere, altero vero solã quotidianã affligere scribit, vt nõ sit mirũ, vno die hanc ipsam esse leuiorẽ, altero vero grauiorem. Et paulò pòst inquit: Nullã ex iis febribus quæ ad integritatẽ desinũt, semitertianã vocat Hipp. Quod ideo pluribus inculco, vt studiosi clarè intelligant de Hipp. sentẽtia nullã esse earũ quę ad integritatẽ veniunt febriũ semitertianã dicẽdã, quũ hęc ipsa sit cõtinua, & minime intermittens. Habet totũ circuitũ, vt testatur Gal. li. 1. Epid sect. 1. Comm. 23. plurimũ octo & quadraginta horarũ, quod spaciũ est duorũ dierũ. Hãc in libello de Typis vocat cũ adiectione semitertianã magnã, idq; ex sentẽtia Agathini, qui vt testatur Gal. li. 2. de Feb. Diff. ca. 8. omnes quę protendũtur febres nominauit semitertianas, vt distingueret eam ab exigua & media, quarũ primã Gale. proprie vocat tertianã productam simpliciter, alterã vero lõgius productã tertianã appellat, vt in annotationibus in Gal. Comm. latius dicemus. Hinc est quod in libello de Typis semitertianã nõ semper esse continuã scribit, sed etiã intermittentẽ. Quia ibidẽ semitertianas non solũ cõtinuas vt Hipp. ipse, sed etiã intermittentes alias, quemadmodum Agathinus fecit, quas productas alibi, & in Com. huius Aph. nominare solet, vocat. Quod autem Hipp.

Semitertiana duplex.

Semitertiana magna

,, diuersum sentiat, testatur metipse Gal. lib. 1. Epid. constit. 3.
,, Comm. 5. inquiens. Quî itaq; in venientib⁹ ad integritatem
,, semitertianam esse Hippocratẽ sequens dices? (quasi dicat
,, minime.) Atqui sane qui aiunt, si horas quatuor & viginti qs
,, febre vacet, mediã eũ semitertianã habere, in numero talem
,, habent febrẽ intermittentiũ. Sic etiã qui mediã & exiguam
,, à magna horarũ numero distare ferunt, studentes vtramque
,, ad integritatẽ deducere, ab Hippocratis sensu discedunt, dũ
,, in febribus intermittentibus ponunt semitertianã. Hacten⁹
Galenus. Nunc itaq; omnibus perspicuum esse puto, semitertianã esse febrem non intermittentẽ, & de ea in prima huius aphorismi parte loqui Hippocratẽ. Quod euidentissimum etiã fit ex eo quod ait, hanc esse periculosam & letalem. Hoc enim nõ nisi de semitertiana posse intelligi, disertè mõstrat Galenus in Comm. iam citato, in eũ scribens modũ: Letalem igitur esse semitertianã apertè ipse Hippoc. dixit. Febrium
,, vero ad integritatẽ redeuntiũ nullam esse letalem, disertè in
,, aphorismis demonstrauit, inquiens: Quæcunque febres non
,, intermittẽtes tertio die vehemẽtiores fiunt periculosę. Quo
,, quo aũt modo intermiserint, quo periculo vacent, significãt.
,, Quomodo igitur quispiã Hippocratẽ secutus dixerit, semi-
,, tertianã esse è numero febriũ quę ad integritatem desinunt?
,, Hæc ille. Satis autẽ constat quod præsentem aphorismũ, quẽ hoc loco citat, de semitertiana loqui statuat Gal. quandoquidẽ & illic Hippo. sic scriptum de semitertiana reliquerit, καὶ ἔστι τ̃ πυρετῶν θανατωδέστατος. Est hæc præ aliis maximè letalis. Esse autẽ hanc præ reliquis febribus quæ tertio die fortiores fiunt, maxime letalẽ, nihil mirũ, quũ continua sit, atq; adeò naturã, sicuti aliæ quę intermittentes sunt, quiescere nõ permittat. Huc accedit quod, quẽadmodũ Gale. in libello de Typis scribit, non solũ stomachum, & neruosam eius partem attingat, sed etiã lethargicas animi delationes, attonitásque vigilias inuehat. Interim & ad syncopen vsque corpus discutiat, linguam valide siccet, animíq; defectionẽ efficiat, vehemẽter ea quæ in alto sunt cõmouens. Ex iis quæ diximus, omnibus perspicuũ esse iudicamus, eos errare toto cœlo, qui Hippocratẽ hoc in Aphorismo μὴ διαλείποντες, id est non intermittentes febres ardẽtes intellexisse tradunt: quum huic interpretationi hęc verba, διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, hoc est

Error interpretum

tertio

tertio die vehemẽtiores redduntur, manifeste aduersentur. Quippe ardentes feb es secundo die validiores esse oportet, vtpote in quibus tertio die noua semper incipiat accessio, atq; vigor in secundũ incidat diem. In hoc sane errore Philotheus etiã versatur, qui in huius aphorismi explicatione sic scriptũ reliquit. μὴ διαλείποντες γὰρ οἱ συνεχεῖς εἰσιν, ἀλλὰ συνεχῶν ἐκείνων τῶν καυσωδῶν πυρετῶν. Quem miror cur reprehẽdat Musa, quum tamen Hipp. verba, non intermittentes, haud aliter quàm ipse interpretetur, non intermittentes hic ab Hip. dici eas febres asserens, quarũ materia in venis cõtinet. Nam semitertianæ materia, quum ex tertiana intermittente, & cõtinua quotidiana composita sit, vt comprehẽsum est, partim extra, partim intra vasa existit. Vt autẽ semitertiana, vtpote continua, est periculosa, ita intermittentes tertianæ sunt securæ. Proinde ait, quoquo autem modo, hoc est quantocũque tempore, vel per maius spacium, vel per minus (sunt enim variæ earum febrium intermittentiũ quæ tertio die fortiores fiunt differentiæ, vt in annotationib⁹ in Galeni Cõmẽt. dicemus) intermiserint, periculum abesse significant. Eo enim tẽpore quo vacant febre virtus se recolligere potest.

Philothei erratum. (margin)

ANNOTATI. IN GAL. COMM.

Intermittere.] Grecè, διαλείπειν. Quod verbum nihil aliud significat, quàm ad integritatem venire, quemadmodum Gale. etiam in libr. de Morborum temporibus, vbi præsentẽ citat aphor. aperte mõstrat. Integritatẽ autẽ vocamus id, quod Gal. & alij Greci ἀπυρεξίαν nominãt. *Integritas* In tertianis legitimis.] ἐν τῇσιν ἀκριβέσι, τριταίοις, vt in exquisitis tertianis. Porro pro illorum & sequentium verborũ intellectu pleniore sciẽdum est, febriũ intermittẽtiũ quæ tertio die accessionẽ habẽt, Galeno lib. 2. de Diffe. feb. cap. 8. & lib. 1. Epide. consti. 3. Com. 5. teste, tres esse differentias. *Febriũ intermittentium differentiæ.* Quędam enim breue accessionis tempus obtinent, & intra duodecim horas cessant, inuadũntque cũ rigore, & per sudores, bilisque vomitiones, & per infernas biliosas excretiones soluũtur. Atq; hæ quidẽ tertianæ exquisitæ appellantur. Quædam iis diuturniorem accessionem habent: & hæ non amplius exquisitę sed simpliciter tertianæ nominantur. Quæ vero accessione in longius tempus protracta intermissionem minorem habẽt, tertianæ productæ seu extensæ vocantur. Et hæ sanè plurimam in eo quod

APHORISMVS XLV.

Ὁκόσοισι φύματα, ἢ πόνοι ἐς τὰ ἄρθρα ἐκ πυρετῶν μακρῶν γίνονται, οὗτοι σιτίοισι πλέοσι χρέονται.

Quibus tubercula, vel in articulis dolores post diuturnas febres fiunt, ij pluribus cibis vtuntur.

Hippocrates in eo qui hunc præcedit Apho. de tuberculis & apoſcemmatis egit, quæ in diuturnis febribus accidere ſolent. Nunc de iis verba facit, quę à prędictis febribus oriuntur, eorundémque cauſam expónit dicens: Quibus tubercula, vel in articulis dolores: ſic enim legendum, & non φύματα ἐς τὰ ἄρθρα. vt habet Aldinum exemplar: cauſam eiuſce rei in præcedentis Aphoriſ. enarratione expoſuimus. Per dolores autem hic perinde vt antea ἀποσκήμματα, intelligere oportet, quòd ſcilicet illa dolor comitetur. Hinc eſt quod Philotheus dicat, ὅταν οἱ μὲν πρὸς τὰ ἄρθρα ἐγχέωσι, γίνονται ἀποστάσεις, καὶ ἐκ τούτων πόνοι, vnde ſi quidem ad articulos humores decubuerint, abſceſſus fiunt, & ab iis dolores. Poſt febres longas fiunt: quippe, ἐκ, hoc loco idem quod μετὰ ſignificat, vt ſuprà etiam in enarratione Aphor. 40. & 41. huius ſectio. monuimus. Et hinc quidem manifeſtum fit, Hippocratē de iis loqui impręſentiarū, qui à febribus cōualeſcunt. Quare, hæc verba temere in aliquibus tum Græcis, tum Latinis codicibus omiſſa ſunt, Hi pluribus cibis vtūtur. Neq; enim alia cauſa ſubeſſe poteſt, cur prędicta ſymptomata accidant, quum iam in hoc ſint vt è morbo conualeſcant. Si itaq; conualeſcit, noxios humores qui morbum ipſum procrearunt, expulſos eſſe neceſſe eſt. Quapropter, quum iam tubercula & ἀποσκήμματα fiāt, à redundantia aliqua naſcantur oportet quę quidem non aliunde niſi à pluribus cibis quos conficere non poſſunt, generatur. Quippe quum ſupra mediocritatem aut virium proportionem hos ingerunt, fieri haud poteſt, vt recte concoquant: igitur multa excrementa coaceruent, neceſſe eſt. Quę ſi ad cutem protruduntur, tubercula: ſin ad articulos, ἀποσκήμματα, atque adeo dolores efficiunt. In Comm. Galeni non eſt quod annotemus, niſi quod initio vbi interpres cōuertit de cōualeſcentibus, adiiciendū erit, è morbo. Gręcè enim eſt, ἀναλαμβανομένων ἐκ νόσου. Aliqui etiam codices pro συμπτώματα legunt παθήματα, nullo ſenſus diſcrimine.

Dolores.

Ex.

APHO.

APHORISMVS XLVI.

Ἢν ῥῖγος ἐπιπίπτῃ πυρετῷ μὴ διαλείποντι, ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι, θανάσιμον.

Si rigor incidit febre non desinente, ægro iam debili, letale est.

DE pernicioso in febribus rigore hoc in apho. Hipp. loquitur: qui fit, Gal. lib. 2. de Sympt. caus. c. 8. teste, quum natura insurgit quidem contra res noxias, vt easdem expellat, sed victa cadit extinguitúrq; , vt hoc nomine necessariò perniciosum reddatur symptoma. Variant verò plurimū codices Græci: aliqui enim ἐπιπίπτῃ, alij, ἐμπίπτῃ, alij verò ἐπιπίπτων habent. Quid verò referat, hoc vel illo modo legatur, Gal. in Comm. suis abundè exponit. Rigorem autē esse inæqualem vniuersi corporis cōcussionem, conquassationémve, antea est à nobis dictū. Is itaq; si incidat febre nō desinente, neq; enim διαλείπειν, vt commemoratum est suprà in annot. nostris in Comm. 43. huius sect. aliud est quàm ad integritatem venire, quod non temere adiecit Hipp. quia si febris à rigore desinit, etiamsi facultas debilis est, nihil est periculi, quòd scilicet virtus ipsa, morbo iam profligato, facilè reparari queat. Hinc est quod infrà dicat, In febre ardente rigore superueniente, fit solutio febris. Cur autem dixerit Hippoc. ægro aut corpore debili, Gal. in Comm. explicat copiosè, ita vt nostra enarratione hoc loco non sit opus.

Rigor perniciosus in febribus quādo fit.

Rigor.

διαλείπειν.

aphor. 58. huius sect.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Si inciderit, & si incidat.] Græcè, ἢν ἐπιπίπτῃ, καὶ ἐμπίπτῃ. An mors, an iudicatio.] Græcè, εἴτ' ὄλεθρον, εἴτε κρίσιν χρηστὴν ἀκολουθεῖν, an perniciosa, an optima iudicatio sequatur. Rigoris agitationem.] Quia si superuacua febre permanente excernuntur, humorum redundantia significatur. Ea verò existente in corpore, vt sæpius rigor incidat, necesse est. Non potest autem crebram istam rigoris agitationem imbecilla facultas ferre. Nam & sicuti mala causa vim corporis, &c.] Grecè est, καὶ γὰρ ὡς αἴτιον κακὸν ἀφίησι τὴν δυνάμεως, καὶ σημεῖον ἔσται μοχθηρὸν, ἐνδεικνύμενον ἀρρωστίαν ἐσχάτην αὐτῆς. Nam veluti causa mala facultatem lædet, & malum signum erit, extremam illius imbecillitatem indicans.

APHORISMVS XLVII.

λύσεις, non solùm ad interna distorsiones, & ad latus. De iis copiosè diximus in explicatione apho. 10. sect. 2. Et plura habet Gal. lib. 3. de Articulis, Comm. 2. Et lib. 4. de Malè af. loc. cap. 5. In 2. Epid.] Sect. 2. Quem locum in lib. de Malè affe. loc. iam dicto Gal. citat etiam, & explicat, ad quem studiosos amandamus. Plurimū enim ad præsentis aphor. intellectum conducit. Atqui necessarium adesse dolorem, &c.] Græcè, καὶ τοί γε ἀναγκαῖον ἄλγημα συνεῖναι τῇ κατὰ τὸ τράχηλον φλεγμονῇ, πλὴν εἰ κἀνταῦθα τὴν διὰ ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα γινομένην ὁλκήν, καὶ τάσιν, καὶ διαστροφὴν τῶν μορίων ἐνδείκνυται μόνην. & si necessarium est dolorem adesse vnà cum ea quæ in collo est inflammatione, nisi hic eam quę fit propter siccitatem excedentem, tractionem & tensionem, & distorsionem partium tantummodo ostēdat. Reliqua rectè se habent, nisi quod passim pro casu conuertendum sit symptoma.

APHORISMUS XXXVI.

Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐναταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτακαιδεκαταῖοι, καὶ μίῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ τριακοστῇ πρώτῃ, καὶ τριακοστῇ τετάρτῃ, οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες νούσους κρίνουσιν. οἱ δὲ μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νόσου, καὶ ὑποτροπιασμούς.

Sudores febricitantibus si euenerint, tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & vndecimo, & decimoquarto, & decimoseptimo, & vigesimoprimo, & vigesimoseptimo, & trigesimoprimo, & trigesimoquarto, boni sunt: ij enim sudores morbos iudicant. Qui autem secus eueniunt, laborem significant, longitudinémque morbi, & recidiuam.

ET hic aphorismus ex illorum est numero, qui ad prædicendi artem pertinent. qui enim sudores in febribus aliisque morbis acutis sint iudicatorij, qui minus, monstrat. Quum autem complura circa sudores medico sint consideranda, qualitas nimirum, quantitas, odor, consistentia, & id gen

genus alia, hic tantùm tempus & diem in quibus eueniunt considerandum proponit, inquiens: Sudores febricitantibus si euenerint tertio & quinto, & septimo & nono, & vndecimo die, boni sunt: hi enim sudores morbos iudicant. Quum verò duplices sint dies iudicatorij, Hippoc. lib. 1. Epid. sect. 3. teste, pares & impares, hic vtrorūq;, imparium maximè, meminit. Pares autē dies, vt loco iam citato testatur Hipp. sunt, quartus, sextus, octauus, decimus, decimusquartus, vigesimusoctauus, trigesimus, quadragesimusoctauus, sexagesimus, octogesimus, & centesimus. Impares verò, tertius, quintus, septimus, nonus, vndecimus, septimusdecimus, vigesimusprimus, vigesimusseptimus, & trigesimusprimus. Oēs itaq; dies iudicatorij, qui hoc in aphor. ab Hipp. commemorantur, sunt impares, vno tantùm excepto, nempe trigesimoquarto, qui è pariū est numero. Quòd verò quartum aliósq; multos pares iudicatorios circuitus prætererit, nulla alia de causa factū est, quàm quod hic de febribus acutis, ardente nimirum & tertiana, agit, quarum ortus quum à flaua bile existat, de tertio in tertium mouētur. Quum autem iudicia plurimū in accessionibus fiant, nihil mirū sudores in imparibus diebus ortos esse iudicatorios, atq; adeò bonos. Quare non temerè lib. 1. de Diebus decret. Gal. inquit: Si imparibus " diebus magis laboret æger, propriū magis diei imparis iu- " dicium. Huc etiam respexit Hipp. qui infrà sic scriptum reliquit: Febricitātem si non diebus imparibus febris (scilicet acuta) dimiserit, solet recidiuare. Cæterùm inter pares dies " trigesimiquarti tantùm meminit, ídq; non temere: quippe febres quæ paribus diebus magis affligunt, hæ etiam, vt in Com. testatur Gal. tardius iudicantur. Quare non rarò illorū iudicium vsq; ad 34. extrahitur. Quadragesimi autem non meminit, vt qui sit diuturnorum morborum principiū, qui vt in Comm. testis estGal. rarò per sudores, crebrius autē per coctionem & abscessum iudicantur. Porrò quanquam hic variant Hipp. exemplaria, tamen cōstat nostrā hanc lectionem cæteris omnibus esse Hipp. in Epid. Galeníq; hic in Comm. & lib. 2. de Dieb. iudic. dogmatis, magis consentaneam. Accedit ꝙ meliora exemplaria hanc etiam lectionem sequuntur. Quod in fine huius aphor. Hipp. ait, hos sudores esse bonos, quia morbos iudicant: alios verò malos, ꝙ laborem, & mor

[Margin notes: Dies iudicatorij pares. — Impares. — Cur quartū prætererit Hippocrates. — Aphor. 6. huius sect.]

morbi longitudinem, recidiuámq; significẽt: hoc alibi quoque docet, vbi in eum scribit modum: Sudores saluberrimi
1.prog. 29 „ censentur in omnibus acutis morbis, si diebus iudicatoriis
„ oriantur, febrémque finiant. Contra inutiles, qui id efficere
„ non possunt: quippe in acuta quidem febre mortem, in mi-
„ tiore verò morbum diuturnum fore significant.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Signa iudicatoria. Symptomata. Iudicatoria signa & symptomata.] Signa appellantur quatenus mutationem subitam ostendunt. Symptomata verò, secundum propriam eorum substãtiam, quia scilicet morbos sequuntur, vt dictum est Comment. 12. sect. 1. Verum Hippocrates.] Addendum nunc. Græcè enim est, ἀλλ' ὁ ἱπποκράτης νῦν. Manifestè eos discere.] Abundat eos. Græcè est, ἄμεινον μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων διδάσκεσθαι τὴν διαφοράν, melius enim ex iis quæ euidenter apparent, discere differentiam. Id quod ad artis refert vtilitatem.] Græcè, τὸ διάφορον, id quod ad artis vtilitatem spectat. In primis Commentariis.] Adiiciendum, duobus. Græcè enim est, ἐν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι δύο. In prognostico.] Tertio scilicet prognost. 4. Et in Epidemiis.] Lib. 1. sect. 3. Libro Aphorism.] Scilicet 2. aphor. 24. Fuit inuentum per experientiam.] Græcè legitur simpliciter, καί μοι τοῦτο ἐξεύρηται πάνυ σφόδρα διὰ αὐτὸ τοῦτο ζητήσαντι, & hoc mihi inuentum est nimis anxiè propterea quærenti, quare, &c. Hic autem.] Legendum, Sic autem. Græcè enim est, οὕτω δὲ συμβαίνειν ἔτυχε.

APHORISMVS XXXVII.

Οἱ ψυχροὶ ἱδρῶτες σὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γινόμενοι, θάνατον σημαίνουσι. ξὺν δὲ πρηυτέρῳ, μῆκος νόσου.

Sudores frigidi cũ acuta febre facti, mortem significant. cum mitiore autem, longitudinem morbi.

IN præsenti aphor. Hipp. de qualitate sudoris agit. Frigidum enim sudorem in acuta febre ortum, mortem portendere ait. Frigidum autem eum quidem intellige, qui ad tactum medici aut assistentium talis est, quíque è corpore eiusmodi emanat. Quippe si ob causam aliquam externam frigidus fuerit sudor, nihil mali præ se fert. Is itaque sudor in acuta & vehemẽti febre factus, mortem significat. Quippe tantam humorum frigidorum in corpore copiam esse

Frigidus sudor quid

mon

monſtrat, vt neque à natiuo calore, neque febrili queant calefieri. Neque enim fit hæc febris niſi ab aliquo crudo & frigido humore in venis putrefacto: qui quum non poſsit vlla ratione calefieri, neceſſariò caloris innati extinctionem aut extremam eiuſdem imbecillitatẽ, atq; adeò mortem ſignificat. Febris itaq; acuta eſt, quæ alio nomine συνεχὴς, id eſt continua dicitur, vt teſtatur lib. 1. Epid. conſtit. 1. Comm. 23. Gal. in eum ſcribens modum: Quæcunq; febres manifeſtam habent remiſsionem, nunquã tamen febre prorſus vacant, acutæ & continuæ vocantur Hippocrati. Quæ autem ſit cauſa, vt in febre calidiſsima fiat ſudor frigidus, Gal. in Comment. oſtẽdit. Cæterùm ſi frigidus ſudor in mitiore febre fiat, longitudinem morbi portendit, quòd ſcilicet humores craſsi & multi ſint, nec breui tempore concoqui & diſcuti queant. — Febris acuta quę Hippocrati.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Quam frigidam eſſe contingit.] Siquidem cutis nullius actionis, ſed vſus duntaxat gratia creata eſt, vt ſcilicet vniuerſi corporis excrementa ſuſcipiat. Gal. cap. 5. lib. de Morb. cau. In animalis corpore humorum multitudinem. Græcè, ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι πλεονεκτεῖν ὑγρὸν πλῆθος ψυχρῶν τοσοῦτον, in animantis corpore frigidorum humorum tantam abundare copiam, vt neque, &c. Tempore multitudine humorum.] Græcè, ἐν χρόνῳ πλείονι τοῦ ψυχροῦ πλήθους πεφθέντος, tempore plurimo frigida multitudine concocta. Sed mitior.] Græcè, ἀλλὰ μέτριος, ſed mediocris. — Cutis vſus tantũ gratia creata.

APHORISMVS XXXVIII.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος ἱδρῶς, ἐνταῦθα φράζει τὴν νοῦσον.

Qua parte corporis ſudor eſt, ibi morbum eſſe oſtendit.

IN qua parte corporis hæreat morbus, ex ſudore poſſe cognoſci, hoc in aphor. docet Hipp. dicens: In qua parte corporis ſudor eſt, illic morbũ eſſe monſtrat. Quippe ea in parte hærent humores redundantes & noxij, quorum quia pars excurrit, aut à natura expellitur, ideo ſudor fit. Morbũ itaq; qui iam actu, vt dici ſolet, infeſtat, aut paulò pòſt futurus eſt & infeſtabit, ſignificat. Quod equidem verũ eſt, vbi ſudor is ſponte & à natura ipſa propellente fit, non ab aliqua cau- — Sudor humorũ redundantiũ nota.

ſa

ſa externa, verbi gratia motu vel calore ambientis. Neceſſe quoque erit vt non ſemel is ſudor fiat, ſed crebro admodum.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ex toto etiam æqualis fieret.] Græcè δὲ ἅπαντος ὁμοίως ὁμότιμον ἐποιεῖτο ex toto ſimiliter æqualis fieret. Et optimè iudicium fit.] Græcè, καὶ κρίνουσι χρηστῶς, & bene iudicant.

Quando non continetur.] Græcè, ἢ καὶ τῷ μὴ στέγεσθαι κατὰ τὸ σῶμα, vel quia non reconditur in corpore ratione morbi. Quippe morbus cogit, vt corporis humiditas diſsipetur. Tam vehemens enim eſt, vt vniuerſum corpus, aut ſaltem partes eiuſdem aliquas diſſoluat. Quare ſudor hic non in ſuperuacua, ſed optima corporis humiditate, quam vis morbi non patitur in corpore recondi ac contineri, vt ſcilicet inde partes eius alantur. Vult itaque Galenus bifariam fieri ſudores, nempe vel ob ſuperuacuam, vel naturalem humiditatem, exeuntem è corpore.

Galeni locus difficilis explanatus.

APHORISMVS XXXIX.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος ψυχρὸν ἢ θερμὸν, ἐνταῦθα ἡ νόσος.

Et qua in parte corporis calor aut frigus eſt, ibi morbus eſt.

IN qua parte corporis morbus ſit, ex calore & frigore eiuſdem poſſe deprehendi, hoc loco Hipp. monſtrat, dicens: Et qua in parte corporis caliditas aut frigiditas, ſcilicet inſignis (ἐπίσημος enim in Comm. addit Galen.) neque à cauſa externa excitata exiſtit, ibi morbus eſt. Quippe neceſſe eſt tum eam partem corporis quæ nimium calet aut friget, naturalem ſuam temperiem amiſiſſe. Conſtat enim ſanitatem ipſam eſſe ſymmetriam quandam ac commoderationem calidi, frigidi, humidi, & ſicci.

ἐπίσημος

APHORISMVS XL.

Καὶ ὅκου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢν τὸ σῶμα καταψύχηται, ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, μῆκος νόσου σημαίνει.

Et vbi in vniuerſo corpore mutationes fiunt, & modo corpus frigeſcit, modo caleſcit, aut color alius ab

alio

alio fit, morbi longitudinem significant.

QVum in eo qui hunc præcedit Aphorismo, quid caliditas aut frigiditas insignis in vna aliqua corporis parte hærens portenderet, exposuisset: nunc quid crebræ earundem qualitatum in vniuerso corpore mutationes significent ostendit, dicens: Et vbi in toto corpore mutationes fiunt, ita vt modo frigescat, modo calescat. Quibus sane verbis caloris & frigoris vicissitudinem quandã breui tempore & frequenter accidentem innuere voluit, eámque non in vna dun- ... iuerso corpore. Aut color alius post alium (ἢ enim hoc loco idem quod μετὰ denotat) fiat, morbi longitudinem significant. Nam hæ qualitatũ atque colorũ mutationes, humores, quos maxime colores ostendunt, vt dictum est Comm. 1. sect. 1. efficientes morbũ, esse varios & diuersos præ se ferunt, ad quos concoquendos natura ipsa longo indiget tempore. Quippe dum vni humori, vt eundem concoquat, & subinde expellat, vacat, alter interea augescit, ita vt vnius coctio alterius concoctionem impediat. Quo nomine etiam fit, vt febres compositæ & complicatæ simplicibus sint longiores. Cæterum longitudinem morbi prędicta quidem significant, si vires robustæ sint. Quippe hac ipsa imbecilla existente, sub variis ac diuersis istis humoribus, quos concoquere nequit, succumbit.

ἢ idem quod post
Qualitatũ & colorũ crebrę mutationes quid præ se ferant.

APHORISMVS XLI.

Ἱδρὼς πολὺς ἐξ ὕπνου ἄνευ τινὸς αἰτίης ἐτέρης γινόμενος, τὸ σῶμα σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ χρέεται· ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίνηται, σημαίνει ὅτι κενώσιος δέεται.

Sudor multus à somno, sine manifesta causa factus, corpus copiosiore vti cibo significat. Si vero huic qui cibum non capit, id eueniat, quod vacuatione indiget corpus, ostendit.

PRima huius sententiæ Hipp. pars, vt præcedentes de sudore Aphorismi omnes, ad prædicendi artem pertinent: altera vero ad eam artis partẽ, quæ ne in morbos incidamus cauet. Primũ enim docet, quòd e sudore multo à somno fa-

cto, id; sine causa manifesta, liceat prædicere medico, quòd aliquis copiosiore cibo vtatur. Non autẽ temere dixit, sudor multus: exiguus enim si fuerit, viriũ potius imbecillitatem, Gal in Com. teste, vel corporis raritatẽ præ se fert. Neque ab re adiecit, à somno: sic enim ἐξ ὕπνου interpretandũ erit, quippe quũ in somno omnes naturales facultates validius agant, atq; adeò tum vtilia ab inutilibus discernãtur, nihil mirũ statim à somno, quũ scilicet sanguis & spiritus ad exteriora corporis reuertuntur, simul etiã excremẽta ad cutem deferri, atque adeò per sudorem expelli. Calor enim per somnum fortior factus, ad exteriora materias ad sudore idoneas lequi facilius defert. Præterea quũ hoc excrementũ quod per sudorẽ expellitur in singulis animãtis particulis, Gal. lib. 1. de Tuend. sanit. ca. 11. teste, ex ipso vnde aluntur succo nascatur, túmq; potissimũ expellatur, quũ à spiritu maiore impetu irruẽte impellitur, à somno certe magis quã alio tẽpore, dũ scilicet à ꝓfundo corporis ad exteriora redit, in hoc excremẽtũ irruit. Neq; oportet vt is sudor à causa aliqua manifesta, verbi gratia, stragulis, & id genus aliis sudorem proliciẽtibus, sit ortus. Tũ sane corpus copiosiore cibo vti significat. E cibi enim copia multa excremẽta, quæ cum calore & spiritu ad exteriora feruntur, generari necesse est. Si vero ei qui cibum nõ capit, hoc accidat, vt scilicet sine manifesta causa à somno sudet, vel vt alij codices legũt, ὢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος ποτε πάσχῃ, si vero corpore nõ capiente cibum hoc patiatur, significat quòd vacuatione eget, propter nimirũ prauorum humorũ & excrementorum copiam quæ sudoris causa est. Morbum itaque incidet is qui hoc nomine sudat, nisi vacuatione quæ fit vel per venæ sectionem, vel medicamentum purgans pro ratione redundantiæ, vsus fuerit. Neque enim sudor, qui vacuationis species est, tantum excrementorum copiam vacuare potis est, quum tenuia tantum excrementa sudore vacuari contingat. Cæterum in Galen. Comm. nihil est quod annotationem requirat, nisi quod pro eo quod est ex somno legatur à somno.

Sudor multus à somno factus.

Sine manifesta causa

APHORISMVS XLII.

Ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς, ἢ θερμὸς, ἀεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς μέζω, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάσσω νόσον σημαίνει.

Sudor multus frigidus, vel calidus assidue fluens.

frigidus quidem longiorem, calidus autem breuiorem morbum significat.

HOc in Aphorismo Hipp. de quantitate & qualitate sudoris agit, nō quidem eius qui in die iudicatorio fit, sed eius potius qui per vniuersum morbi tempus accidit. Inquit enim: Sudor multus (quippe exiguus si fuerit, nihil mali portendet) calidus aut frigidus assiduè, hoc est per vniuersum morbi tempus fluens. Hinc est quod Philotheus etiam Asidue.
ˈicat. ἴδιον δὲ ὅτι διὰ τὸ ἀεὶ ῥέων, τὴν ἐπίμονον ῥύσιν τοῦ ἱδρῶτος ἐσήμαινε, icienau vero quod per hæc verba, semper fluens, constantem perseuerantémue sudoris effluxū significauit. Quare omnibus hinc palam fit, Hippocratem nō de iudicatorio sudore, vt qui in vigore aut prope vigorem duntaxat accidit, loqui. Frigidus quidem longiorem, calidus vero breuiorem morbū significat. Legendum enim hoc loco erit, μᾶζω & ἐλάττω, vt sit apocope Attica, pro μείζονα καὶ ἐλάττονα. Aliqua tamen exemplaria habent μᾶζον καὶ ἔλαττον aduerbialiter, hoc est magis & minus. Prior autem lectio melior est. Frigidus enim sudor crassitiem materiæ quæ non facile discuti, aut à calore vinci queat præ se fert, adeóq; longitudinem etiam morbi. Quare suprà rectè est ab Hipp. dictum: Frigidi sudores cū acuta quidem febre facti, mortem significant: cum mitiore autem, longitudinē morbi. Calidus sudor contra materiam tenuem, & quā promptè concoquere ac discutere natura possit, portendit, ideóque breuiorem etiā morbum. Et hoc est quod alibi iis verbis efferre voluit: in Cranone vetustiores morbi frigidi, recentes vero calidi. In Comm. Galeni est, dictum est prius, Aphoris. scilicet 36. huius sectionis.

Frigid⁹ sudor quid portendat apho. 37. huius sect. Calidus sudor quid. 6. Epid. Par. 1. aphor. 7.

APHORISMVS XLIII.

Οἱ πυρετοὶ ὁκόσοι μὴ διαλείποντες διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, ἐπικίνδυνοι. ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνουσιν, ὅτι ἀκίνδυνοι.

Quæcunque febres non intermittentes tertio die valídiores redduntur, periculosæ existunt. Quoquo autem modo intermiserint, periculum abesse significant.

HOc loco Hipp. sermonẽ de febribus orditur, eúmq; per multos Aphorismos protrahit. Initio autẽ de febribus iis tractat, quæ per tertiũ diem validiores fiũt, eásque duplices esse ait, cõtinuas nimirũ & intermittẽtes, atq; illas quidẽ letales, has vero periculo vacãtes. Cæterum febres μὴ διαλείποντες, nõ intermittẽtes, dicũtur alio nomine Græcis συνεχεῖς vel συνεχεῖς, id est, cõtinuæ. Et sunt vt testatur Gal. lib. 1. Epid. constit. 1. Comm. 24. οἱ μὴ λήγουσι εἰς ἀπυρεξίαν, quæ ad integritatem, seu vt cõsueta scholarũ voce vtamur, infebricitationẽ nõ desinunt. Intermittentes autẽ, quas Græci διαλείποντας nominant, Gal. eodẽ in loco teste, sunt quæ à vigore ad integritatẽ redeunt De cõtinuis itaq; febribus, nõ quidẽ omnibus, sed iis dũtaxat quę tertio die vehemẽtiores fiũt, prima huius aphorismi parte Hip. agit. Diligẽter autẽ hic cogitãdũ erit, quas vocet febres cõtinuas quę tertio die vehemẽtiores fiũt, quãdo nullus interpretũ quos ego viderim, vno dẽpto Galeno, idipsum rectè explicauerit. Sic autẽ appellat semitertianas vocatas Latinis, ἡμιτριταίους autẽ Græcis, quippe hæ sunt cõtinuæ & nõ intermittentes, tertióq; die validiores. Quod in primis cõfirmant ea quæ li. 1. Epid. loco paulò antè citato scribit Hipp. inquiẽs: φρικώδεες πυρετοί, συνεχέες, ὀξέες, τὸ μὲν ὅλον οὐ διαλείποντες. ὁ δὲ τρόπος ἡμιτριταῖος, τὴν μίαν κουφότεροι, τῇ δ᾽ ἑτέρῃ ἐπιπαροξυνόμενοι, καὶ τὸ ὅλον ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ἐπιδιδόντες: Febres horridæ, cõtinuæ, acutæ, omnino nõ intermittẽtes. Forma autẽ erat semitertiana, vno die leuiores, altero autẽ grauius inuadẽtes, & in summa acutiores euadẽtes. Quibus sane verbis Hipp. manifestè asserit; semitertianas esse febres cõtinuas, acutas, & tertio die grauius affligẽtes. Quinetiam Gal. li. 2. de Differ. feb. ca. 8. disertè semitertianã ex numero cõtinuarũ esse, eámq; ex tertiana intermittẽte, & quotidiana cõtinua cõpositã tradit iisce verbis: Necesse est igitur, si horrida simul atque continua sit semitertiana futura, ex duabus ipsam febrib. generari, quarũ altera sit intermittẽtes, altera vero cõtinua. Atq; idcirco tertiana quidẽ cũ quotidiana cõtinua confusa facit semitertianã, quũ neq; vtraq; cõtinua, neq; vtraque intermittẽs, huiuscemodi queat febrem generare. Vna igitur sola mistio relinquitur ex quotidiana intermittẽte, & biliosa cõtinua, quæ & ipsa potest cõtinuã simul atq; horridã febrẽ efficere. Hæc ille. Porro febris quæ talẽ formã

Febres nõ intermittentes. Cõtinuæ.

Intermittentes febres.

Febres cõtinuæ tertio die vehementius attingentes quæ.

Semitertiana.

repræſentat,qualem in paulò antè citata ſententia Hipp.expreſsit,exquiſita ſemitertiana dicitur.Quippe duplex eſt ſemitertiana,exquiſita,& nõ exquiſita,quod teſtatur Gal.loco ſuprà citato in hunc modũ ſcribẽs:Febris quæ ex tertiana & quotidiana cõtinua compoſita eſt,quã ſemitertianã appellamus,aut flauã bilẽ exuperantẽ habet, atque ob id in eo ſunt tertianæ febris ſymptomata maiora:aut hæc quidẽ parcior, pituita vero abundãtior,atque idcirco quotidianæ cõtinuæ affectus firmiores:aut neuter horũ humorũ alterũ vincit:ſed ambo æquipotẽtes exiſtũt. Exquiſita quidẽ ſemitertiana ex æquali duarũ re[illegible]ũ mixtura cõpoſita eſt.Atqui nõ exquiſita eſt,vbi aut bilẽ,aut pituitã habet præpotentẽ.Præterea ſemitertianã ad integritatẽ nõ venire,atque adeo eſſe cõtinuam, perſpicue lib.1.Epid.conſt.3.Comm 5.iis verbis ſignificauit Gal.Quæ ad integritatẽ nõ venit,ſed horridas primo quidẽ die facit repetitiones, altero ſimplicẽ vnã acceſsionẽ obtinet,ſemitertianã appellamus.Sic etiã Gal.lib.2.de Diff.feb. cap.8.in exquiſita ſemitertiana altero die tertiana & quotidianã ſimul inuadere, altero vero ſolã quotidianã affligere ſcribit,vt nõ ſit mirũ,vno die hanc ipſam eſſe leuiorẽ,altero vero grauiorem.Et paulò pòſt inquit:Nullã ex iis febribus quæ ad integritatẽ deſinũt,ſemitertianã vocat Hipp. Quod ideo pluribus inculco,vt ſtudioſi clarè intelligant.de Hipp. ſentẽtia nullã eſſe earũ quę ad integritatẽ veniunt febriũ ſemitertianã dicẽdã,quũ hęc ipſa ſit cõtinua,& minime intermittens.Habet totũ circuitũ,vt teſtatur Gal.li.1.Epid ſect.1. Comm.23.plurimũ octo & quadraginta horarũ,quod ſpaciũ eſt duorũ dierũ.Hãc in libello de Typis vocat cũ adiectione ſemitertianã magnã,idq; ex ſentẽtia Agathini, qui vt teſtatur Gal.li.2.de Feb.Diff.ca.8.omnes quę protendũtur febres nominauit ſemitertianas,vt diſtingueret eam ab exigua & media,quarũ primã Gale.proprie vocat tertianã productam ſimpliciter,alterã vero lõgius productã tertianã appellat,vt in annotationibus in Gal.Comm.latius dicemus. Hinc eſt quod in libello de Typis ſemitertianã nõ ſemper eſſe continuã ſcribit,ſed etiã intermittentẽ.Quia ibidẽ ſemitertianas non ſolũ cõtinuas vt Hipp.ipſe,ſed etiã intermittentes alias, quemadmodum Agathinus fecit,quas productas alibi,& in Com.huius Aph.nominare ſolet,vocat.Quod autem Hipp.

Semitertiana duplex.

Semitertiana magna

,, diuersum sentiat, testatur met ipse Gal. lib. I. Epid. constit. 3.
,, Comm. 5. inquiens. Qui itaq; in venientib' ad integritatem
,, semitertianam esse Hippocratẽ sequens dices? (quasi dicat
,, minime.) Atqui sane qui aiunt, si horas quatuor & viginti qs
,, febre vacet, mediã eũ semitertianã habere, in numero talem
,, habent febrẽ intermittentiũ. Sic etiã qui mediã & exiguam
,, à magna horarũ numero distare ferunt, studentes vtramque
,, ad integritatẽ deducere, ab Hippocratis sensu discedunt, dũ
,, in febribus intermittentibus ponunt semitertianã. Hactenus
,, Galenus. Nunc itaq; omnibus perspicuum esse puto semiter-
tianã esse febrem non intermittentẽ, & de ea in prima huius aphorismi parte loqui Hippocratẽ. Quod euidentissimum etiã fit ex eo quod ait, hanc esse periculosam & letalem. Hoc enim nõ nisi de semitertiana posse intelligi, disertè mõstrat Galenus in Comm. iam citato, in eũ scribens modũ: Letalem igitur esse semitertianã apertè ipse Hippoc. dixit. Febrium vero ad integritatẽ redeuntiũ nullam esse letalem, disertè in
,, aphorismis demonstrauit, inquiens: Quæcunque febres non
,, intermittẽtes tertio die vehemẽtiores fiunt periculosę. Quo
,, quo aũt modo intermiserint, quo periculo vacent, significãt.
,, Quomodo igitur quispiã Hippocratẽ secutus dixerit, semi-
,, tertianã esse è numero febriũ quę ad integritatem desinunt?
,, Hæc ille. Satis autẽ constat quod præsentem aphorismũ, quẽ
,, hoc loco citat, de semitertiana loqui statuat Gal. quandoqui-
dẽ & illic Hippo. sic scriptum de semitertiana reliquerit, καὶ ἔστι τῶν λοιπῶν ὅτι θανατωδέστατος. Est hæc præ aliis maximè letalis. Esse autẽ hanc præ reliquis febribus quæ tertio die fortiores fiunt, maxime letalẽ, nihil mirũ, quũ continua sit, atq; adeò naturã, sicuti aliæ quę intermittentes sunt, quiescere nõ permittat. Huc accedit quod, quẽadmodũ Gale. in libello de Typis scribit, non solũ stomachum, & neruosam eius partem attingat, sed etiã lethargicas animi delationes, attonitásque vigilias inuehat. Interim & ad syncopen vsque corpus discutiat, linguam valide siccet, animíq; defectionẽ efficiat, vehemẽter ea quæ in alto sunt cõmouens. Ex iis quæ diximus, omnibus perspicuũ esse iudicamus, eos errare toto cœlo, qui Hippocratẽ hoc in Aphorismo μὴ διαλείπουσι, id est non intermittentes febres ardẽtes intellexisse tradunt: quum huic interpretationi hęc verba, διὰ τρίτης ἰσχυρότεραι γίνονται, hoc est tertio

Error interpretum

tertio die vehemẽtiores redduntur, manifeste aduersentur. Quippe ardentes febres secundo die validiores esse oportet, vtpote in quibus tertio die noua semper incipiat accesſio, atq; vigor in secundũ incidat diem. In hoc ſane errore Philotheus etiã verſatur, qui in huius aphoriſmi explicatione ſic ſcriptũ reliquit. μὴ διαλείποντας γοῦν οἱ συνεχεῖς εἶπεν, ἀλλὰ συνεχῶν ἐκείνων τῶν καυσωδῶν πυρετῶν. Quem miror cur reprehẽdat Muſa, quum tamen Hipp. verba, non intermittentes, haud aliter quàm ipſe interpretetur, non intermittentes hic ab Hip. dici eas febres aſſerens, quarũ materia in venis cõtinet̃. Nam ſemitertianæ materia, quum ex tertiana intermittente, & cõtinua quotidiana compoſita ſit, vt comprehẽſum eſt, partim extra, partim intra vaſa exiſtit. Vt autẽ ſemitertiana, vtpote continua, eſt periculoſa, ita intermittentes tertianæ ſunt ſecuræ. Proinde ait, quoquo autem modo, hoc eſt quantocũque tempore, vel per maius ſpacium, vel per minus (ſunt enim variæ earum febrium intermittentiũ quæ tertio die fortiores fiunt differentiæ, vt in annotationib' in Galeni Cõmẽt. dicemus) intermiſerint, periculum abeſſe ſignificant. Eo enim tẽpore, quo vacant febre virtus ſe recolligere poteſt.

Philothei erratum.

ANNOTATI. IN GAL. COMM.

Intermittere.] Græcè, διαλείπειν. Quod verbum nihil aliud ſignificat, quàm ad integritatem venire, quemadmodum Gale. etiam in libr. de Morborum temporibus, vbi præſentẽ citat aphor. aperte mõſtrat. Integritatẽ autẽ vocamus id, quod Gal. & alij Græci ἀπυρεξίαν nominãt. In tertianis legitimis.] ὡς ἐν τῇσιν ἀκριβέσι, τριταίοις, vt in exquiſitis tertianis. Porro pro illorum & ſequentium verborũ intellectu pleniore ſciẽdum eſt, febriũ intermittẽtiũ quæ tertio die acceſsionẽ habẽt, Galeno lib. 2. de Diffe. feb. cap. 8. & lib. 1. Epide. conſti. 3. Com. 5. teſte, tres eſſe differentias. Quędam enim breue acceſsionis tempus obtinent, & intra duodecim horas ceſſant, inuadúntque cũ rigore, & per ſudores, biliſquè vomitiones, & per infernas bilioſas excretiones ſoluũtur. Atq; hæ quidẽ tertianæ exquiſitæ appellantur. Quædam iis diuturniorem acceſsionem habent: & hæ non amplius exquiſitę ſed ſimpliciter tertianæ nominantur. Quæ vero acceſsione in longius tempus protracta intermiſsionem minorem habẽt, tertianæ productæ ſeu extenſæ vocantur. Et hæ ſanè plurimam in eo quod

Integritas

Febriũ intermittentium differentiæ.

magis & minus obtinent differentiã. Nam licet interdum aliquã simpliciter extensam nominare, quę vtiq; vigintiquatuor horas in accessione consumpserit, reliquas febris expertes habet. Hanc Agathinus, vt testatur Gal. in libello de Typis, & lib. 1. Epide. exiguam semitertianã appellauit: Aliquã vero sufficienter extẽsam, quæ s. vsque ad triginta extẽditur horás. Ad hæc aliquã in longius tẽpus productã, quæ nimirũ ad triginta sex horas protenditur. Et hæc Agathino mediã semitertiana est vocata. Aliã in plurimũ, seu longissimũ tempus extensam, quę videlicet ad quadragint[a] & plures interdum quã producitur horas: Hæc ille. E quibus sane verbis lux accedit præsenti Cõmentario, & omnibus perspicuũ fit, non recte in Græco Aldino codice legi, ἐὰν δὲ μακρότερος, ὡς ὀκτωκαίδεκα, ἢ κ᾽, ὑπάρχῃ, quum potius ita legendũ sit, ἐὰν δὲ μακρότερος, ὡς ὀκτωκαίδεκα ὡρῶν, ἢ τριάκοντα, ἢ λ᾽, ὑπάρχειν, si vero lõgior fuerit vt si ad decem & octo, aut triginta prorogari contingat. Nã hęc lectio cum paulò antè citatis Galeni verbis per omnia conuenit, vt scilicet tertianæ exquisitæ accessio sit duodecim horarum: tertianæ simpliciter, decem & octo: extensæ simpliciter, vigintiquatuor: sufficienter extensæ, triginta: longius extensæ, trigintasex: longissime extensæ, quadraginta, & interdum plures. Quare plurimum hoc loco Musa errat, qui Aldini codicis lectionem nostra hac veriorẽ esse, nec particulam trigintã addi posse contendit, quod in tertianis accessiones ad triginta horas nunquã perueniãt. Falsissimũ enim esse, ex Gal. verbis paulò ante citatis satis constat, qui tertianas aliquas ad 40. horas, & vltrà suas accessiones producere diserte asserit.

Gręcus Aldinus codex emendatus.

Musę sententia erronea.

APHORISMVS XLIIII.

Ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροὶ, τουτέοισι ἢ φύματα, ἢ ἐς ἄρθρα πόνοι γίνονται.

Quos diuturnæ febres exercent, ijs vel tubercula, vel dolores in articulis fiunt.

FEbres diuturnas magna ex parte per tubercula & dolores in articulos decumbentes finiri, hoc Aphorismo Hippocrates docet. Non autem temere dicit, longas aut diuturnas: quippe acutæ magis per sudores finiuntur, vt dictum est Aphorism. 38. huius sectionis, quàm tubercula. Per tubercula vero hoc loco omnes tumores ex quacunq; corporis parte erum

Diuturnæ.

Tubercula.

te erumpentes intelligit. Aliàs enim eos tantum tumores, qui in glandulosis partibus fiunt hæc vox significat, vt dictum est Aphorism. 15. sect. primæ. Dolores autem diximus, quos ipse πόνους appellauit. Per hos autem nihil aliud intelligere oportet, nisi ἀποσκήμματα, hoc est, decubitus, aut illapsum noxiorum humorum in articulos, quod ad eos, Galeno etiam in Comm. teste. & dolor, & noxa sequatur. Quare autem tubercula, & decubitus in articulis fiant, abunde in Commenta. suis Galenus exponit. Cæterum Aldinus codex, & reliqui ferè omnes hoc loco legunt, ἢ φύματα ἐς ἄρθρα, ἢ πόνοι γίνονται, sed perperam. Hanc enim lectionem imperitus aliquis librarius qui legitimum describendo turbauit ordinem, nobis peperit. Legendum itaque erit, ἢ φύματα, ἢ ἐς ἄρθρα πόνοι γίνονται. Nam quum tubercula in omnibus, vt comprehensum est, corporis nascantur partibus, nulla ratione ad articulos tantum referri, ac contrahi debent. Accedit quòd Galenus etiam in Commenta. hanc lectionem probat, eámque Leonicenus in sua conuersione est secutus: omissa tamen particula Vel, quæ commode omitti haud potest.

Dolores. ἀποσκήμματα.

Græci Hippocratis codices emaculati.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Par igitur est & tubercula.] Adiiciendum, in ipsis, quippe Græcè legitur, εἰκὸς ἂν εἴη ἐπ' αὐτοῖς καὶ φύματα γίνεσθαι, par igitur est in ipsis etiam tubercula fieri, quando videlicet valida facultas humores ad cutem protrudit, vt dictum est Aph. 15. sectio. 1. Et ad articulos superfluitatem, &c.] Græcè est, καὶ κατασκήπτειν εἰς ἄρθρα τὸ περιττόν. Quibus vtique verbis manifeste innuit, in articulis fieri ἀποσκήμματα, hoc est, decubitus. Nam κατασκήπτειν est cum impetu & cum quadam noxa illabi & decumbere. Hinc ἀποσκήμματα nihil aliud est, Galeno libro 2. de Arte curandi ad Glauc. teste, nisi humorum, loco quem prius infestabant relicto, in alterum confluxus & progressus. Causam autem cur magis ad articulos decumbant, diximus suprà in explicatione Aphorism. 31. & illic in Commenta. Gale. Vterque intellectus habet rationem.] Græcè, ὁπότερον ἔχει τινὰ λόγον, neutrum ratione caret. Ad abscessus.] Græcè, ἄμφω γὰρ ἕπεται τοῖς ἀποσκήμμασιν, vtrunque enim horum decubitus sequuntur. Quomodo autem abscessus & decubitus differant, Galenus loco paulò antè citato abunde ostendit.

κατασκήπτειν. ἀποσκήμματα.

APHORISMVS XLV.

Ὁκόσοισι φύματα, ἢ πόνοι ἐς τὰ ἄρθρα ἐκ πυρετῶν μακρῶν γίνονται, οὗτοι σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

Quibus tubercula, vel in articulis dolores post diuturnas febres fiunt, ij pluribus cibis vtuntur.

HIppocrates in eo qui hunc præcedit Apho. de tuberculis & aposcemmatis egit, quæ in diuturnis febribus accidere solent. Nunc de iis verba facit, quę à prędictis febribus oriuntur, eorundémque causam exponit dicens: Quibus tubercula, vel in articulis dolores: sic enim legendum, & non, φύματα ἐς τὰ ἄρθρα. vt habet Aldinum exemplar: causam eius-

Dolores. ce rei in præcedentis Aphoris. enarratione exposuimus. Per dolores autem hic perinde vt antea ἀποσκήμματα, intelligere oportet, quòd scilicet illa dolor comitetur. Hinc est quod Philotheus dicat, ἤν δὲ μὲν περὶ τὰ ἄρθρα ἐγχέωσι, γίνεται ἀπόστασις, καὶ ἐκ τούτων πόνοι, vnde si quidem ad articulos humores decubuerint, abscessus fiunt, & ab iis dolores. Post febres

Ἐκ. longas fiunt: quippe, ἐκ, hoc loco idem quod μετὰ significat, vt suprà etiam in enarratione Aphor. 40. & 41. huius sectio. monuimus. Et hinc quidem manifestum fit, Hippocratē de iis loqui impręsentiarū, qui à febribus cōualescunt. Quare, hæc verba temere in aliquibus tum Græcis, tum Latinis codicibus omissa sunt, Hi pluribus cibis vtūtur. Neq; enim alia causa subesse potest, cur prędicta symptomata accidant, quum iam in hoc sint vt è morbo conualescant. Si itaq; conualescit, noxios humores qui morbum ipsum procrearunt, expulsos esse necesse est. Quapropter, quum iam tubercula, & ἀποσκήμματα fiāt, à redundantia aliqua nascantur oportet quę quidem non aliunde nisi à pluribus cibis quos conficere non possunt, generatur. Quippe quum supra mediocritatem, aut virium proportionem hos ingerunt, fieri haud potest, vt rectè concoquant: igitur multa excrementa coacervent, necesse est. Quę si ad cutem protruduntur, tubercula: sin ad articulos, ἀποσκήμματα, atque adeo dolores efficiunt. In Comm. Galeni non est quod annotemus, nisi q̄ initio vbi interpres cōuertit de cōualescentibus, adijciendū erit, è morbo. Gręcè enim est, ἀναλαμβανομένων ἐκ νόσου. Aliqui etiam codices pro συμπτώματα legunt πτώματα, nullo sensus discrimine.

APHO.

APHORISMVS XLVI.

Ἦν ῥῖγος ἐπιπίπτει πυρετῷ μὴ διαλείποντι, ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι, θανάσιμον.

Si rigor incidit febre non desinente, ægro iam debili, letale est.

DE pernicioso in febribus rigore hoc in apho. Hipp. loquitur: qui fit, Gal. lib. 2. de Sympt. cauf. c. 8. teste, quum natura insurgit quidem contra res noxias, vt easdem expellat, sed victa cadit extinguitúrq;, vt hoc nomine necessariò perniciosum reddatur symptoma. Variant verò plurimũ codices Græci: aliqui enim ἐπιπίπτει, alij, ἐμπίπτῃ, alij verò ἐπιπίπτῃ habent. Quid verò referat, hoc vel illo modo legatur, Gal. in Comm. suis abundè exponit. Rigorem autẽ esse inæqualem vniuersi corporis cõcussionem, conquassationémve, anteà est à nobis dictũ. Is itaq; si incidat febre nõ desinente, neq; enim διαλείπειν, vt commemoratum est suprà in annot. nostris in Comm. 43. huius sect. aliud est quàm ad integritatem venire, quod non temerè adiecit Hipp. quia si febris à rigore desinit, etiamsi facultas debilis est, nihil est periculi, quòd scilicet virtus ipsa, morbo iam profligato, facilè reparari queat. Hinc est quod infrà dicat, In febre ardente rigore superueniente, fit solutio febris. Cur autem dixerit Hippoc. ægro aut corpore debili, Gal. in Comm. explicat copiosè, ita vt nostra enarratione hoc loco non sit opus.

Rigor perniciosus in febribus quãdo fit.

Rigor.

διαλείπειν.

aphor. 58. huius sect.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Si inciderit, & si incidat.] Græcè, ἐὰν ἐπιπίπτῃ, καὶ ἐμπίπτῃ. An mors, an iudicatio.] Græcè, εἴτ' ὄλεθρον, εἴτε κρίσιν κρίσιν ἀλυσιτελῆ, an perniciosa, an optima iudicatio sequatur. Rigoris agitationem.] Quia si superuacua febre permanente excernuntur, humorum redundantia significatur. Ea verò existente in corpore, vt sæpius rigor incidat, necesse est. Non potest autem crebram istam rigoris agitationem imbecilla facultas ferre. Nam & sicuti mala causa vim corporis, &c.] Græcè est, καὶ γὰρ ὡς αἴτιον κακὸν ἀφαιρεῖ τῆς δυνάμεως, καὶ σημεῖον ἔσται μοχθηρὸν, ἐνδεικνύμενον ἀρρωστίαν ἐσχάτην αὐτῆς. Nam veluti causa mala facultatem lædet, & malum signum erit, extremam illius imbecillitatem indicans.

APHORISMVS XLVII.

Αἱ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ, καὶ αἱματώδεες, καὶ δυσώδεες, καὶ χολώδεες πᾶσαι κακαί. ἀποχωροῦσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαὶ, καὶ κατὰ τὰς διαχωρήσιας, καὶ κατὰ τὰ οὖρα. ἢν δὲ μή τε τῶν συμφερόντων ἐκκρίνηται διὰ τῶν τόπων τούτων, κακόν.

Excreationes in febribus non intermittentibus liuida, cruenta, fœtida, & biliosa omnes malæ. Si vero bene excernuntur, bonæ, & per alui deiectionem & per vrinam. At si nihil eorum quæ conferunt, per hæc loca excernitur, malum est.

HIc aphor. ad eam artis partem pertinet quæ futura prædicit, quippe quid fit ex prauis excreationibus prædicendum monstrat. Inquit enim Hippoc. excreationes, neque enim ἀποχρέμψεις vox Græcis, Phauorino teste, aliud significat quàm ἀποπτύσματα, hoc est, expuitiones. Quinetiam Philotheus ἀποχρέμψιας scribit esse καθάρσεις διὰ φάρυγγος, καὶ τραχείας ἀρτηρίας γινόμεναι, purgationes quę per fauces & asperam arteriam fiunt. Principio itaq; huius aph. particulatim, de hoc excretionis genere quæ per os fit, loquitur Hipp. dicens, Excreationes in febribus cõtinuis, & non intermittentibus, in iis enim plus quàm in cæteris morbis mali portendunt. In reliquis verò etiam morbis has excreationes malum significare, lib. 2. Prog. aph. 43. & sequentibus manifestè Hipp. ostendit. Liuidæ malæ sunt, quòd partium vnde excernuntur mortificationem significent. Sunt autem liuidæ excreationes, quæ colorem cinericium cũ quadam nigredine referunt. Cruentæ etiam malæ, quod vasorum apertionem portendant. Apertio autem vasorũ in febribus fit duplici de causa, nempe propter vasis imbecillitatem, & erosionem à biliosis humoribus factam. Sunt enim tres ἀναστομώσεως, Gal. lib. 5. The. meth. teste, causæ. Prima, vasis imbecillitas. Altera, sanguinis ad os vasis cum impetu ruentis copia. Tertia, acris quæpiam extrinsecus sanguini incidẽs qualitas. Malæ quoq; sunt excreationes fœtidæ, aut grauiter olẽtes, quippe putrefactionem significant. Prætereà malæ sunt biliosæ, eò quòd puram

[Margin: ἀποχρέμψεις. — Liuidæ. — Cruentæ. — Apertionis vasorũ in febribus causæ. — Fœtidæ. — Biliosæ.]

puram & immodicam bilem prę se ferunt. Omnes itaq; iam dictæ excreationes malæ sunt, quòd scilicet in continuis febribus factæ, magnam biliosorum humorũ copiam portendant: qui quidem erosionem excitãtes, primùm cruẽtas, dein liuidas, postremũ fœtidas efficiunt excreationes. Siquidem initio apertionis cruentæ sint necesse est. Dein vbi calor natiuus sensim extinguitur, sanguisq; extra vasa est, liuidę fiũt, tandem accedente putrefactione, fœtidę. Hactenus de prauis excreationibus seorsim locutus est Hipp. nũc generatim de tribus excreationibus, ea nimirũ quę per os fit, & ea quæ per aluum & per vrinam fit, verba facit, inquiens: Si verò excreationes ipsæ bene excernuntur, bonæ. Quia omnes, etiam per se prauæ, excretiones quum bene excernuntur, ad bonũ, Gal. in Comm. teste, terminantur. Prauę autẽ sunt, quę prauorum affectuum signa existunt. Bene autem prodeunt, quando partem malè affectam expurgant. Quod quidem accidere solet, vbi facta iam coctione exeunt, ægérq; facile tolerat. Excreationes itaq; prædictæ, & si per se prauæ sunt, tamen vbi à coctione apparuerint, bonæ esse solent. Sic etiam aliæ duæ excretiones, quæ scilicet per aluum & vrinam fiunt, bonæ sunt, si commodè prodierint, hoc est, à concoctione, & cum ægri tolerantia. Malæ contrà, si ante cõcoctionem exierint, ęgérq; difficulter tolerauerit. Atqui si nihil eorum quæ conferunt per hæc loca, os nimirum, ventrem inferiorem, & vesicam excernatur, hoc est, si ea quæ non prodest excerni, prodierint, malum est: præstaret enim ea retineri magis in corpore, quàm expelli. Prauę excreatiões.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Magis particulatim.] Græcè, κατὰ μέρος μᾶλλον. Et fiunt sæpius. Addendum, quidem. quippe Gręcè est, καὶ γίνονται πολλάκις μὲν, &c. Quibus liquores saniosi.] Græcè est, οἷς ἰχῶρες. Galeno enim lib. 3. The. meth. teste, in vlceribus sunt duo excremẽta: vnum tenuius, quod Græcè ἰχὼρ appellatur: alterum crassius, quod ῥύπος, hoc est, sordes Latinis dicitur. Rectè itaque hoc loco Galenus ait, ichora affectui nihil cõferre, quod scilicet excrementum sit, atq; adeò vlcus impurum ac putridum esse significet. Quæ non iuuant excreta.] Græcè est, μὴ συμφερόντων ἐκκρίνεσθαι, quæ non prodest excerni. ἰχὼρ. ῥύπος.

APHORISMVS XLVIII.

Ἐν τοῖσι

Ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔνδον καίηται καὶ δίψαν ἔχῃ, θανάσιμον.

In non intermittentibus febribus si exteriores partes frigidæ fuerint, interiores vero vrantur, & sitim habeant, letale est.

HIppocrates hoc in aphor. de febre ardente perniciosa, & lipyria vocata agit. Vtraq; enim harum continua est, quiq; illis correpti sunt, vt cap. 10. lib. de Inæquali intemp. Gal. testatur, intus & in visceribus ipsis calorem sentiũt, in extremis autem partibus vniuersis frigus. Distãt autẽ ea ratione, vt καῦσος κακοήθης ἢ κακοηθέστατος, ardens perniciosa vel perniciosissima, Gal. lib. 2. de Iudic. c. 7. attestante, propriè fit quæ ex pulmonis, ventriculi, aut iecoris, hoc est partiũ quæ intra thoracem & ventrẽ sunt, erysipelatibus nascitur. Lipyria verò, quæ ex internarum partiũ viscerúmve phlegmone, eodẽ Gal. lib. 2. Prog. Com. 4. autore, oritur. Quam quidem differentiam etiam ex Com. Gal. in hunc apho. colligere licebit. Aetius quidẽ lib. 5. c. 88. Lipyriam esse tradit, quando in ventriculo erysipelas est: Typhoden, vbi in iecore: Crymoden, si in pulmone. Sed illic, vt etiã in aliis quibusdã, temere à Gal. discedit sententia, quæ tamen perpetuò Aetij placitis anteferenda erit. Quod itaq; Hipp. ait, in febribus nõ intermittentibus, per pleonasmũ figuram dictũ est, vt Gal. etiã in Com. monet. Aut ideo, vt disertè significaret hæc symptomata nũquam nisi in cõtinuis febribus accidere. Etsi enim in febribus intermittentib. quũ accessio cũ rigore aut frigore inuadit, externæ corporis partes frigẽt, tamen non hæ tantũ, verumetiam internæ simul frigus sentiunt. Cæterũ partes exteriores hoc loco vocat Hippo. quas aliàs extremas appellat. Sic autem nominat, vt testis est Gal. Comm. 1. sect. 7. aph. nares, aures, pedes, & summas manus. Quin metipse Hipp. lib. 2. Prog. 4. extremas partes caput, manus, & pedes nuncupat. Interiores autem vocat partes, quæ intra thoracem & ventrem continentur. Cuius rei testis est Hippo. qui in loco iam citato eas partes esse tradit costas & ventrem. Si igitur in febribus continuis extremę corporis partes frigescũt, id quod fit propter sanguinis sese ad viscera recipiẽtis, Gal. Comm. 1. sect.

Ardẽs perniciosa.

Lipyria

Partes exteriores.

Interiores

sect.7.teste defectum,interiores autem vruntur, & sitim habent,letale est signum: quia vt testis est Philot. δηλοῖ φλεγμονὴν εἶναι ἐν τοῖς σπλάγχνοις, ἢ ἐρυσίπελας, significat in visceribus esse inflammationem,vel erysipelas.Proinde nõ mirũ est iis qui sic affecti sunt,viscera,partésve interiores peruri.Quum enim calor inflammationis vehemens fuerit, Gal.loco nunc citato attestante, instar cucurbitulæ ad se trahit è toto corpore sanguinem.Parum itaque tum sanguinis in omne permeat corpus, plurimum verò eius in parte inflammatione affecta includitur, eáq; de causa thorax & venter admodum calent, sitísq; oritur vehementissima. Rectissimè igitur in Prognost.ab Hipp.dicitur, Si caput, manus,ac pedes frigidi sunt,ventre costísq; calentibus, malum est.Et alibi, In morbis acutis frigus partium extremarum,malum. In Comm. Gal.vbi interpres conuertit,in febribus quæ causones ab incendio nominantur,perniciosis.Græcè est, τοῖς ὀλεθρίοις ὑπάρχειν καύσοις,in ardentibus febribus perniciosis accidere. 1.Prog.4. 7.aph.4.

APHORISMVS XLIX.

Ἢν μὴ διαλείποντι πυρετῷ ἢν χεῖλος, ἢ ὀφρὺς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ῥὶς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενὴς ἐόντος τοῦ σώματος, ὅτι ἂν τούτων γίνηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

Si in febre non intermittente labrum,aut supercilium,aut oculus,aut nasus peruertatur,si non videat, nec audiat, imbecillo iam existente corpore, quicquid horum acciderit, mors in propinquo est.

HOc in aph. Hipp.signa quædã letalia,ab animali facultate motrice & sensifica resumpta,in continuis apparẽtia febribus enumerat. Pertinétq; hoc nomine præsens sententia ad eam artis partẽ quæ futura prædicit. Non autẽ temere Hipp.ait,in febre nõ intermittẽte,quippe in intermittentibus,quæ certa quædã interualla,seu statas quasdã intermissiones,in quib.possunt refici vires habẽt, hæc signa letalia non eueniũt.Raró enim intermittentes febres mortẽ inferunt.Si labrũ,aut superciliũ, aut oculus, aut nasus peruertatur,quod fit quum animalis facultas motrix patit.Quippe quãdo prædictæ partes peruertunt,distorquentúrq;,& ex re-

ctis flexuosæ fiunt (id enim Græcis est διαστρέφεσθαι) tunc tēsionem quandā conuulsoriā, aut musculorū resolutionē subesse oportet: quorū hoc imbecillitatē, illud vero vel inflāmationē, vel durū tumorē, vel siccitatē, vel immodicā frigiditatē portēdit. In corporis quidē imbecillitate maximā siccitatē, quæ scilicet conuulsionē insanabilē accersit, significare solet. Hinc est q̄ in Prog. ita scriptū reliquerit Hipp. Si palpebra, aut labrū, aut nasus peruertitur, accedēte quopiā reliquorū signorū, ægrum morti proximū esse sciendū est. Pro eo autem quod in hoc Aph. est διαστρέφῃ, in Prognosticis dixit καμπύλον γένηται. Ceterū καμπύλον, Galeno ibidem in Comm. autore, idem quod ῥικνόν, hoc est, retortū & curuū significat. Præterea si æger non videat, nec audiat, animalis facultatis sensificæ extremam imbecillitatē portēdit, ita vt nō mirū sit, mortem in propinquo esse. Quod verò adiectū est ab Hipp. imbecillo iam existente corpore, nō temere factū esse putemus. Quippe propter noxas quę motrici facultati accidūt, hoc ipsum dixit: quæ non semper letales esse solent, nisi vniuersi corporis adsit imbecillitas. Nam in resolutione interdū labrū & nasus torquentur, neq; tamen statim mors sequitur. Hinc est q̄ etiam in Prog. adiecerit hęc verba: accedēte quopiā reliquorum signorū. Quod verò ait, quicquid horū fiat, manifestè significat nō opus esse, vt omnia hæc symptomata semper adsint, sed satis sit vnum aut alterū, vel plura horum apparere, vt mors sequatur. Quanto autem plura illorum aderint, tanto citius mortem superuenire putandum erit.

Marginal notes: διαστρέφεσθαι. — 1. Pro. 15. — καμπύλον

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Atque contractis his qui ad eas.] Græcè est, τεινομένων τε καὶ συνελκομένων ἐπὶ τὰς ἰδίας ἀρχὰς τῶν εἰς αὐτὰ καθηκόντων νεύρων, extensis & contractis ad sua principia iis qui ad eas nerui perueniūt. Sensibilis.] Græcè est, αἰσθητικῆς, sensificæ, quę sensum efficit. Id enim Græcis est αἰσθητικόν. Sensile autem, quod illi αἰσθητόν vocant, est id quod sentitur, ac sensui obnoxiū est.

APHORISMVS L.

Ὅκου ἐν πυρετῷ μὴ διαλείποντι δύσπνοια γένηται, καὶ παραφροσύνη, θανάσιμον.

Quando in febre non intermittente difficultas spirandi

randi & delirium accidit, letale est.

Difficultatē spirādi ac deliriū, si in cōtinua febre euenerint, signa esse letalia, hoc in Apho. monstrat Hipp. Pro clariore autē intelligētia sciendū, difficultatis spirādi multas esse differentias. Simplicis quidē sex, nimirum magna, parua, crebra, rara, velox, tarda. Compositæ vero octo, magna & crebra, magna & rara, parua & crebra, parua & rara, magna & velox, magna & tarda, parua & velox, parua & tarda. Quas quidē singulas Hipp. lib. 6. Epid. par. 2. Aph. 5. iis verbis cōplexus est, Spiritus, parui, crebri, magni, rari: hic quidem tardus, ille vero velox. Post Hipp. autem easdem Gal. in libris quos de spirandi difficultate inscripsit plenissime explicauit. De qua vero difficultatis spirandi differētia hoc in loco Hippo. loquatur, iam dicemus: Si hæc duo symptomata difficultas spirandi & delirium coniungantur, necesse erit Hippocratē loqui hoc in loco de magna & rara spiratione, quod scilicet illa propriū sit delirij symptoma, quēadmodū in Prognosticis diserte iis verbis testatur Hipp. Magnus spiritus, & ex longis interuallis, deliriū declarat. Idē in Com. suis, & lib. 2. de Difficul. spirandi, multis argumētis ostendit Gal. Quinetiā Philotheus idipsum manifeste in eum scribens modū testatur, ἐνταῦθα, inquit, περὶ τῆς μεγάλης καὶ ἀραιᾶς ὁ λόγος ἐστὶ τῷ Ἱπποκράτει δυσπνοίας. αὕτη γὰρ πλὴν παραφροσύνην δηλοῖ. In hoc Aph. Hipp. de magna & rara spirandi difficultate est sermo. ipsa enim delirium significat. Cur autem hæc difficultatis spirandi differentia deliriū portendat, hæc est ratio. Quippe ambo hæc, magnitudo scilicet & raritas, spirationis veluti oblitæ actionis pathemata sunt. Neque enim immoderatius trahere spiritum, rursusque immoderatius quiescere est, nisi eius qui neque quādo desinere ab actione oporteat nouit, neque quādo rursus incipere: sed in vtrisque mensurā egreditur, ob ignorationē conuenientis. Quemadmodum igitur delirantes sæpe postulata matula vt meiant, obliuiscuntur interea vt neque mingāt, nisi quis cōmonefaciat: sic quandoquidē & spiratio ipsa animalis actio est, ipsa verò ratio læsa existit, obliuiosiores, tum citra actiones, tum circa ipsarū interualla fiunt. Ambo itaq; & actiones & quietes lōgo tempore absoluentes, hoc modo & magnitudinem & raritatem circa totam spirationē pariunt, vt copiosissime

Spirandi difficultatis multæ differētiæ.

1. Pro. 17

lib.2.de Difficultate spirandi Gal.demonstrat. Si vero seorsim de difficultate spirandi loquamur, delirio amoto, tunc hæc ipsa propter mala quæ instrumẽtis spirationi inseruientibus accidunt, & quæ à Gal. in Comm. recensentur, euenire solet. Verum hæc duo symptomata in hoc Aphor. coniungit Hipp. atque esse letalia, quòd nimirum & cerebrum & instrumenta spirationis læsa esse significent. Quibus subinde febris accedit continua, quæ & ipsa per se sola satis est efficax, vt vires corporis deiiciat & prosternat.

APHORISMVS LI.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἀποστήματα μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας κρίσιας μῆκος νόσου σημαίνει.

In febribus abscessus qui in primis indicationibus morbum haud soluunt, eiusdem longitudinẽ significant.

HVnc aph. tam clarũ & perspicuũ esse scribit Gal. vt Hippocrate monitore non eguerit. Id quod sane verissimũ est, modo recte, & vt debet intelligatur, ita nimirum: In febribus, scilicet longioribus, hæ enim per abscessus maxime iudicari solent, abscessus qui in primis diebus iudicatoriis morbũ non soluũt, vel à morbo haud liberant, quod fieri solet, vbi humores noxij ac morbũ efficientes vniuersi ad locũ abscessus nõ decubuerint, sed nonnulli intus relicti fuerint, longitudinem morbi significãt. Quippe humorũ noxiorum multitudinẽ præ se ferunt, quos vna iudicatione natura expellere haud potuit. Atque hęc quidẽ legitima est huius sententiæ explicatio, & quæ plane Hippocratis mentẽ exprimit.

Musa temere Leonicenum arrodit.

Quapropter temere hoc loco Musa Leonicenũ arrodit, quasi non satis recte Hipp. mentẽ expresserit, eo quòd hæc verba μὴ λυόμενα, qui non soluunt, sit interpretatus, atque adeo participium passiuum per verbum actiuũ reddiderit. Quasi vero λύομαι verbũ Græcis interdũ, vt hoc loco, non idem quod λυτρόω, id est, redimo, libero & soluo significet. Quod certe miror non animaduertisse Musam, quũ tamen vulgaria etiã dictionaria idipsum doceat. Pręterea minus recte facit Musa Philotheũ secutus, quod ad abscessus refert, quod ad morbum potius transferendũ erit. Neque enim Hipp. vult, quod in febribus abscessus qui in primis iudicationibus nõ soluũtur, seu sanantur, morbi longitudinem significent. Quippe

Musa Philotheũ secutus errauit.

fieri

fieri non poteſt, vt ſtatim in primis iudicationibus facti abſceſſus abeant & ſoluantur, quum ex craſsiore materia conſtent, quæ vt concoquatur & diſcutiatur longiore tempore indiget. Quare febre etiã ipſa ſoluta, longo adhuc tempore abſceſſus durant. Si autem febre deſinente etiam, non ſtatim euaneſcunt, ſed aliquandiu donec diſcutiantur, manent, quomodo igitur ſi nõ ſoluuntur, morbi longitudinem, qui iam deſiit, ſignificare poſsint? Suiipſius quidẽ longitudinem abſceſſus haud ſolutus, non morbi ſignificaret. Proinde quum Hipp. diſerte dicat, morbi longitudinem ſignificant, neceſſe eſt vt verbum νώμαι actiue interpretemur, in hunc ſenſum quem ab initio huius commentationis expreſsimus, & Gal. etiam in ſuis Comm. affert. In quibus vbi interpres conuertit ad primas iudicationes, Græcè eſt, κατὰ τὰς πρώτας κρίσεις ſcilicet ἡμέρας, in primis diebus iudicatoriis.

APHORISMVS LII.

Ὁκόσοι ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ἀῤῥωστίῃσι κατὰ προαίρεσιν δακρύουσιν, οὐδὲν ἄτοπον, ὁκόσοι δὲ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἀτοπώτερον.

Qui in febribus, aut in alijs morbis voluntarie illacrymant, nihil abſurdi eſt. Qui vero non voluntarie, abſurdius.

Hic Aph. è numero illorũ eſt qui ad præſagiẽdi artẽ pertinet. Nã quid ex oculis illacrymãtibus in morbis medico ſit prędicendũ, docet. Qui, inquit Hipp. in febribus, aut aliis in morbis (ἀῤῥωστία enim idem quod νόσος, & ἀῤῥωστεῖν non aliud quàm νοσεῖν, Gal. lib. 2. Ther. meth. cap. 3. teſte, ſignificant κατὰ προαίρεσιν, ſtudio, de induſtria, voluntarie, cõſilio: προαίρεσις enim Græcis, conſilium, propoſitũ, voluntas, inſtitutum, & iudicium eſt. Hinc κατὰ προαίρεσιν, καὶ ἐκ προαιρέσεως, idem quod de induſtria iiſdem denotat) illacrymantur, nihil abſurdum, hoc eſt, minime periculoſum. Quippe propter externam aliquam cauſam, verbi gratia, amici interitum, aut rerum quæ nobis caræ fuerunt amiſsionem hoc ipſum accidit. Qui verò non voluntarie, vel vt Celſus libro 2. cap. 3. conuertit, ſine voluntate & minime de induſtria lacrymant, abſurdius. Multis autẽ de cauſis fieri poteſt, vt ſine

ἀῤῥωστία.

κατὰ προαίρεσιν.

voluntate oculi illachryment. Primum à causis externis, vel enim propter pathemata quædã hoc accidit, vt si festuca, aut aliud quippiam in oculũ ceciderit, aut oculi palpebrarum asperitate, aut lippitudine laborauerint, aut fluxio aliqua ex capite in oculos decubuerit. Et tum quamquã nõ fiant citra aliquod oculorum malũ, tamen mortẽ non portendũt, quod scilicet manifestas ob causas fiant. Quare de iis voluntariis lachrymis quæ à causa manifesta fiũt, hic nõ loquitur Hipp. Dein lachrymæ nõ voluntariæ fiunt à causa interna, nempe imbecillitate facultatis retentricis. De quibus sane hoc in loco Hippocrates intelligendus erit, quòd scilicet absurdum quid aut periculosum, mortem nimirum significent. Propter autẽ imbecillitatem facultatis retẽtricis accidere lacrymas tum cognoscimus, si reliqua etiam signa perniciosa accesserint. Quippe vbi cætera se rectè habẽt lacrymæ illæ sine voluntate promanãtes sanguinis è naribus profluuium potius quã mortem portendunt. Cuius rei testis est Hipp. qui lib. 1. „ Epid. const. 3. sic scriptũ reliquit, Quibus in acutis febribus „ præsertim ardẽtibus, præter voluntatẽ lachrymæ promana- „ rint, iis sanguinis è naribus eruptionem expectare oportet, „ idq; si in cæteris se nõ perniciose habuerint. In iis enim qui „ male se habent, nõ sanguinis è naribus profluuiũ, sed mortẽ significant. Repetitur hæc Hipp. sententia multis in locis. 4. præsertim Epid. & 6. libris, Par. 1. Aph. 16. vbi multa quidem ad institutũ conducentia in nostris Com. reperient studiosi, quæ nũc lubens prætereo. In Gal. Com. nihil est annotatione dignũ, nisi quòd locus quẽ citat, est lib. 1. Progno. Aph. 13. Et vbi interpres conuertit affectũ, Græcè est πάθος, malum.

APHORISMVS LIII.

Ὁκόσοισι ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περιγλίσχρα γίνεται, ἰσχυρότεροι γίνονται οἱ πυρετοί.

Quibus in febribus iuxta dentes lentores nascuntur, iis febres vehementiores fiunt.

Hippocrates hoc in Aph. quid lentores iuxta dentes nati in febribus portendãt, monstrat. Nõ autẽ temere dixit in febribus, quippe nonnunquam lentores in dentibus citra febres nascũtur: & tum quidẽ, quòd magna ex parte propter lactis aut alterius cibi qui dentibus affigitur comestionem nascun

nascuntur, nihil mali, præsertim vnde periculũ immineret, significat. Diserte autẽ Hipp. dixit περίγλισχρα hac enim voce significantur, que vndiquaque lentore sunt obducta, aut omni ex parte glutinosa. In lib. 1. de Rat. vict. acu. Aphor. 33. Hippoc. eadem ἀλαγλισχραινόμενα vocauit: Lentorem itaque dentium non vulgarem innuere voluit Hipp. hoc loco, quasi dicat, Quibus in febribus dentes vndiquaque lentore obducuntur, iis febres vehementiores fiunt. Neque humiditates illæ pituitosiores cõdensari, atque adeo dentibus affigi possent, nisi ingens febris calor, qui easdem exiccaret, subesset. Philotheus censet lentorem illum fieri in dentibus propter humores frigidos in ventriculo detentos, à quibus vapores sursum & ad dentes delati in eis concrescunt. Atqui præstat vt sentiamus, glutinosa illa à quacũque causa facta in febribus ipsis affigi dẽtibus ob immensum calorem qui illa exiccat, vt scilicet glutinosa hæc ab Hippocrate nõ alia ratione damnentur, quàm quòd vehementiam febris præ se ferant. Repetitur hæc sententia in fine fere libri 4. Epid. iis verbis, οἷσι δ' ἐπὶ τῶν ὀδόντων περίγλισχρα γίνεται κακὸν ὑποχάσκειν, quibus dentes vndiquaque lentore obducuntur, malum suspicari oportet. Subaudiendum vero erit, quod hoc loco expresse dixit, ἐν τοῖσι πυρετοῖσι, in febribus.

περίγλισχρα.

Philothei sententia.

APHORISMVS LIIII.

Ὁκόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες ξηραὶ βραχέα ἐρεθίζουσαι ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν, οὐ πάνυ διψώδεες εἰσίν.

Quibus tusses siccæ modice irritantes in ardentibus febribus diu durant, ij non admodum siticulosi sunt.

IN hoc Aphoris. Hippocrates, paulò obscurius causam exponit, cur accidat, vt nonnunquam in ardentibus febribus, quas maxime esset siticulosas constat, ægri non admodum siti afficiantur. Sitim autem vehementẽ afferre febrem ardentem, metipse Hippo. alibi iis verbis testatur: In ardente febre lingua fit scabra, arida, & prænigra, vehemens excruciat sitis. Inquit autem impræsentiarum Hippocrates, Quibus in ardentibus febribus, sitimque vehementem afferentes tusses siccæ, in quibus scilicet nihil expuitur, modice seu leuiter irritantes. Quod certe non ab re adiecit Hippo. Quippe si vehementes fuerint & assiduæ, éque corporis

4. Vict. acut. 4.

Tusses siccæ.

profunditate prodeuntes, eas quæ iuxta thoracẽ pulmonémque sunt partes calefaciunt, atq; inde febrẽ sitímq; adaugẽt. Pro eo autem quod hoc loco dicitur, leuiter irritantes, Hip. lib.6.Epid.part.2.Apho.12. vbi ad verbum propemodũ hunc aphorismũ repetit, si non à maligno accidunt, sed à vento, dixit: hoc est aëre frigido, qui inspiratus interdum faucium asperéque arteriæ locos exasperat. Nonnunquam etiam toti pulmoni thoracique intemperiem affert. Sæpius vero ambo hæc eueniunt, modicéque ex iis sicca tussicula vexantur. Diu & longiore tempore durant, hoc ipsum enim ἐπιπολὺ vox significat. Sic sane Aristoteles lib.3. Ethi. capi. vlti. ἐπιπολὺ ἔσαι pro lõgius euagabũtur, dixit. Neq; vero hoc temere ab Hip. est adiectum. Nam si statim tusses illæ desinerent, nihil tale quod hoc loco asserit fieri Hip. eueniret. Non admodum siticulosi sunt, aut haud ita multum siti infestantur. Quibus sanè verbis Hippo. minimè contendit, ardente febre laborantes prorsus carere siti, id ipsum em̃ impossibile est: sed quod non admodum, & prout febris magnitudo exigit, sitiant. Nã vbi accedit tussis sicca modice irritans, tum sitis eorum nõnihil restinguitur, vt subinde multo minus quàm natura & ratio febris exigat, sitiant, idq; propter motum qui in eiusmodi tussi excitatur, atque semper aliquem ex vicinis locis humorem trahit, quo loca ad asperam arteriam sita madescunt. Hinc est quod Hippocrates lib 6. Epidem. par.2. Apho. 12. pro eo quod hic dixit, ἀδίψοι posuit ὀυ κατὰ λόγον, hoc est, non pro ratione febris, aut non secundum proportionem febris. Plura ad pleniorem huius sententiæ intellectum conducentia in Commentariis nostris reperient studiosi, ad quos eosdẽ ablegamus.

A vento.

ἐπιπολὺ.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Ob intemperiem instrumentorum.] frigidam scilicet. Quod Galenus lib.2. de Sympto. causis capit.6. iis confirmat verbis: Igitur, inquit, id genus tussis fit refrigeratis respirationis instrumẽtis. Sed ita affecti nihil inter tussiendũ expuunt, neque violenta tussis, neque coacta, sed adeò exigua est, vt & supprimi, & ne eueniat, prohiberi possit. Quæ verba Galeni eo libentius produximus, quod mirifice ad hujus Aphorismi intelligentiam conducant. Reliquas duas causas quas in Commentariis hisce affert, eodẽ etiam in loco Galenus commemorat.

APHOR.

APHORISMVS LV.

Οἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ πάντες κακοί, πλὴν τῶν ἐφημέρων.

Febres in adenum tumoribus orta, omnes mala, prater diarias.

DE febribus quæ ex tumoribus adenũ, quos Græci βουβῶνας nominant, hoc in Aphor. Hipp. agit. Neque enim βουβὼν iisdem aliud significat, quàm tumorem seu inflammationẽ adenũ, aut glandulorum, Gal. lib. 2. ad Glauc. ca. 1. teste. Quapropter Leonicenus hic & alibi sæpe hanc vocem minus recte ad inguinum tantum adenas tumefactas cõtraxit, quum omnium adenum tumorem significet. Occasionẽ autem errori huic dedit vox ambigua βουβών, quæ, vt testis est Phauorinus, & locum corporis, & malum denotat, inguina nimirum & tumorem, vt diximus, adenum. Omnes autem febres in tumoribus adenum ortas Hipp. malas esse tradit, præter diarias. Quippe diariæ febres tum fiunt, quum tumores ipsi à causa aliqua externa, ictu verbi gratia, aut vlcere in parte aliqua vicina iuxta magnas præsertim venas vel arterias existente, nascuntur. Est enim proprium & præcipuum febrium diariarum, vt à causa aliqua externa, quã προκαταρκτικὴν Græci vocant, Gal. lib. 1. de Differ. feb. ca. 7. teste, incipiant, & vna die soluantur. Sin aliæ fuerint quàm diariæ viscera ipsa, atq; adeo partes principes male esse affectas significãt, vtpote quę iam superuacua à se repellant in adenas, vt qui propterea quod sint laxi, & facultates naturales omnium partium minus robustas habeant, prompte hæc eadem suscipiant. Quód lib. 6. Epidem. part. 1. Aphoris. 4. iis verbis Hippocrates significare voluit: Abscessus, veluti bubones, significant partes à quibus progerminant & erumpũt. Sed quum etiam aliarũ partium mali fiut, maximè tamen mali sunt, qui iuxta viscera existunt. Proinde quum cæteræ febres vel ex viscerũ inflammationibus, vel humorum malignitate, vel plenitudine, sæpéq; ex pestilenti humore nascantur, vt malæ ac perniciosæ sint necesse est.

βουβών. (margin)

Leonicenī erratum. (margin)

ANNOTAT. IN COMM. GALENI

Febres omnes diariæ.] Gal. sic eas describit, quæ simpliciter ita nominantur, vt diximus alibi copiosè. Sui ratione.] quod hoc in loco ait, sui ratione, id initio li. 9. The. meth. iis explicat verbis. Et febris diariæ vna accessio, vno plurimũ

die ex ipſius ſaltem natura circumſcripta. Quippe quęcunq; „ vel per medicorum ignorantiam, vel ægrorum intemperantiam, vel miniſtrantium errorem in eiuſmodi febribus „ commiſſa in aliud ipſas genus transferunt, hæc ſuæ naturæ „ ſponte non eueniunt. Hæc ille. vnde ſatis liquet, quod in Ther. meth. dixerit ex ipſius natura, pro eo quod hic ait, ſui ratione. Ex tumoribus inguinum.] Græcè, ἐκ τοῖς βουβῶσι, ex tumoribus adenum. Sic paulò pòſt dicendum erit, tumores adenum, non inguinum, vt conuertit interpres.

APHORISM. LVI.

Πυρέσσοντι ἱδρὼς ἐπιγινόμενος, μὴ ἐκλείποντος τοῦ πυρετοῦ, κακόν. μηκύνει γὰρ ἡ νόσος, καὶ ὑγρασίην πλείω σημαίνει.

Febricitanti ſi ſudor crebro accidit, febre non deficiente, malum. Prorogatur enim morbus, humiditatémque multam ſignificat.

HOc in Aphori. docet Hippocrates, quid ſudor ille cuius ſuprà in Aphor. 42. huius ſect. meminit, qui ſcilicet per vniuerſum febris fit tempus, portẽdat. Quare cõmodiſsimè nunc ipſum ſecutus fuiſſet, vt Gale. etiam in Comm. ſuis monet, quod videlicet cauſam eiuſdem diſerte explicet. Inquit enim Hippocrates, Febricitãti ſi ſudor crebro & aſsiduè accidit: id enim hoc loco ἐπιγινόμενος participium, vt ex 42. Aphoriſm. enarratione palàm fit denotat: non remittente febre, malum. Ratio eſt, quia prorogatur morbus, humiditatémque multam portendit. Duplici igitur de cauſa ſudorem hunc malum eſſe ſtatuit Hippocrates. Primo, quòd febrem non ſoluat, atque adeo in longius tempus extrahit, quum nõ ſit iudicatorius. Dein, quod multam humiditatem ſignificet quam natura breui tempore concoquere & diſcutere haud poteſt. Multam hanc humiditatem non eſſe niſi excrementa humida, quæ in ſingulis partibus naſcuntur, atque adeo crebri ſudoris cauſa ſunt, ex iis quę in explicatione Aphoriſ. 41. dicta ſunt, ſatis conſtat. In Commenta. Galeni vbi interpres conuertit, Malus itaq; exiſtit quia morbum non ſoluit, quare & ipſum prorogari ſignificat: Græcè eſt, ὅτι πρὸς τῷ μὴ λύειν τὴν νόσον, ἔτι καὶ μηκύνειν αὐτὴν δηλοῖ, quia præter id quod morbum

ἐπιγινόμενος.

bum non soluit, etiam ipsum prorogari ostendit.

APHORISMVS LVII.

Ὑπὸ σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ, πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει νόσημα.

Qui conuulsione aut distentione affligitur, si febris succedit, morbum soluit.

HIc Aphorismus rationem eius sententiæ quæ est in sectione secunda ordine 26. exponit, vbi dixit melius esse febrem conuulsioni succedere, quàm febri conuulsionem. Quippe febris morbum soluit, cuius rei causam suprà, loco nimirum iam citato, narrauimus. Eam etiam in Comm. exponit Gale. vt non sit opus hanc repetere. Sed mirum est cur hoc loco Hippocra. dixerit, ὑπὸ σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένου, vel vt alij codices habent ἐχομένῳ, à conuulsione aut distentione afflicto vel correpto, quum satis fuisset dicere à conuulsione, nec opus erat subiicere distentionem, vtpote quæ veluti species sub conuulsione tanquàm suo genere complectatur. In hac quæstione dissoluenda inepte admodum se torsit autor Commentariorum, qui falso sub Oribasij nomine circunferuntur. Quos quidem quòd ineptiis multis referti sint, raró citamus. Eum quidem autorem, quisquis fuit, etsi meritò Musa hoc loco reprehendit, tamen interim dubitationi nõ satis facit. Ad eam autẽ ita esse respõdendum censemus, Hippocratem τέτανον, hoc est distentionem inter conuulsionis species non numerasse, quòd in ipsa corporis partes non videantur conuelli, sed æqualiter antè & retrò, vt in Commenta. quoque testatur Galen. tendi. Hinc est quod peculiare illi sit nomen impositum τέτανος, id est distentio, vel vt Celsus intepretatur, rigor, quia videlicet in ea vniuersum corpus rectà extendatur, & veluti rigeat. Seorsim itaque dxit, conuulsione aut distentione, vt nimirum per conuulsionem emprosthotonum & episthotonum intelligeret, vtpote in quibus partes corporis vere conuellantur. per tetanum vero partes rigentes, & in rectum extensas significare voluit. De iis vero conuulsionis speciebus alibi multa diximus.

Cõmentarij qui Oribasij nomine circunferuntur, multis ineptiis referti.

APHORISMVS LVIII.

Ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ, ἐπιγενομένου ῥίγεος, λύσις.

Qui ardente febre correptus est, si rigor successerit, à morbo liberatur.

DE rigore qui in ardente febre accidit, morbúmq; soluit, hoc in Aphor. Hipp. agit. Cur autem rigor succedẽs ardenti febri eandem soluat, facile cognoscent quibus rigoris causa comperta est. Quũ enim febris ardens nõ fiat, nisi à bile in venis putrescẽte, rigor aũt nõ accidat nisi vbi per sensiles corporis partes bilis veloci motu defertur, vt in Comsuis Gal. etiã testatur, necesse est vt rigore in ardente febre facto, bilis ipsa iam à venis ad cutem trãslata sit. Quod Gal. lib. 2. de Sympt. cau. cap. 7. iis verbis cõfirmat: Nã, inquit, & ,, ãrdentẽ febrẽ rigor succedens soluit, autore Hippoc. quod bilis ,, quæ interim in venis cõtinebatur, à natura per carnes ad cutẽ iudicatoriè excutiatur. Et lib. 2. de Iudic. ca. 3. vbi sic scriptũ reliquit: In adurẽtibus febribus singulæ accessiones ad ,, integritatẽ non perueniũt, quoniam qui earum causa est humor haud expurgatur, sed vnà cũ sanguine in venis cõtinet. ,, Verum quando in iis bilis vehemẽtius agitatur, ac veluti efferuescit, quũq; à natura inualescẽte impellitur, tũc rigor superuenit, & febris soluitur. Nam à febre ardẽte, inquit Hip. correpto, superueniẽte rigore, solutio fit. Hęc ille. Est igitur rigor signum solutionis febris ardentis, non autem causa sanans, vt nõnulli arbitrantur. Quippe quum huiuscemodi rigore correpti postea sudent, atq; adeò bilis ad cutem impetum faciens per sudorẽ vacuetur, febre liberãtur. Interdum autẽ ad internas corporis partes impetũ faciẽs, vel vomitione, vel alui deiectione eiicitur. Sæpenumero & intrò & forâs eodẽ die defertur, vt simul & sudore & vomitione, & alui deiectione bilis vacuetur, quemadmodũ copiosius lib. 2. de Sympt. cau. ca. 7. & lib. 4. Vict. acut. morb. Comm. 12. vbi etiã præsentẽ Hipp. Aphorismũ citat, Gal. monstrat. Proinde ardẽtem febrem rigor non sanat, sed bilis potius vacuatio quæ illũ sequitur. Sanari quidem significat, minimè autem sanat. Cęterũ nõ quiuis rigor ardentẽ febrem sanari significat, sed is tantũ qui sequitur signa coctionis, quíque in die iudicatorio, hoc est septimo, fit. Quapropter si sexto die accidit, perniciosus erit. Suprà enim dixit. Quibus in febribus, scilicet continuis, vt ibidẽ hanc sententiã interpretati sumus, sexto die rigores fiũt, ij difficile iudiciũ afferunt. Pręterea necesse est

Cur rigor ardentem febrẽ soluat.

Rigor signũ solutionis febris ardentis, nõ causa sanans.

Nõ omnis rigor ardẽtem febrem sanari significat. aphor. 29. huius sect.

est vt rigore illo facto febris desinat, quippe vbi haud finitur,& vis imbecilla est,mortem potius portendit,vt dictum est suprà in enarratione apho.46.huius sect. Et hunc sanè rigorem nulla bilis vacuatio sequitur.

ANNOT. IN COMM. GAL.

In sermone de rigore.]Græcè, ἐν τῷ περὶ ῥίγους λόγῳ,in libro de rigore,cap.scilicet 6. Ob flauam bilem.] Græcè est, καὶ διὰ τὴν ξανθὴν χολὴν,etiam ob flauam bilem. Nam febrem ardentem fieri nouimus,&c.] De Hipp.sententia, qui lib.4. vict.acut.apho.1.sic scribit, καῦσος γίνεται, ὁκόταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλέβια ἐν θέρει ἐπισπάσηται δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας ἐς ἑωυτά, ardens febris fit,quando æstiuo tempore venulæ exiccatæ, acres & biliosas sanies ad se attraxerint: ἰχῶρας autem Gal.in Comm.suprà iam citatam sententiam interpretatur τὰς λεπτὰς ὑγρότητας, tenues humiditates: & rectissimè quidem. Non est enim ἰχὼρ, nisi tenuis & serosa humiditas,quæ in omnibus existit humoribus,vt diximus alibi. Non igitur rectè interpres ἰχῶρας simpliciter liquores est interpretatus. Et mirum admodum est, cur Musa hanc conuersionem tueri ac tegere conetur,atque aduersus manifestam Gal. interpretationem asserere, Hipp. per ἰχῶρας hoc loco non intelligere subtilem saniem. Hunc enim toto cœlo aberrare,ex iis quæ diximus hîc & alibi satis constat.

ἰχῶρες.

6. Epid. part.2. Comment.2 ... Musæ interpretatio improbatur.

APHORISMVS LIX.

Τριταῖος ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ περιόδοισι, τὸ μακρότατον.

Tertiana exquisita in septem circuitibus, quum tardissimè iudicatur.

IN præcedenti aph. quis sit longissimus exquisitæ tertianæ terminus, Hipp. ostendit. Est autē exquisita tertiana vt alibi quoq; demonstrauimus, quæ ex flaua bile per sensiles corporis partes delata,& sui ipsius naturā purā syncerámq; seruante oritur. Exquisita igitur dicta est, quòd ex syncero simpliciq; humore procreatur. Distátq; à nota ac spuria tertiana, quòd hæc nō à simplici, sed misto humore generet. Quando enim bilis maxima ex parte pituitæ miscetur, spuria fit tertiana. Cæterùm quibus notis deprehēdatur tertiana exquisita, docet copiosissimè Galenus lib.2.de Diffe.feb.cap.3. & libro 1. ad

Tertiana exquisita.

Notha, seu spuria

ad Glauconem cap.5.Lib.preterea 2.de Iudic.c.3.Itaq; exquisita simpléxq; tertiana septenos circuitus nõ excedit. Et hoc est quod impręsentiarum inquit Hipp.Tertiana exquisita in septem circuitibus,quum tardissime aut longissime iudicatur.Vt sit sensus:Tertiana exquisita etiamsi lõgissima est,tamen in septenis circuitibus finitur.

Circuitus quid.

Est autẽ circuitus, vt dictum est etiam sect.1.aph.12.similis ad idem reditus, hoc est vniuersum hoc spatiũ à primo insultu accessionis vnius,vsq; ad insultum alterius.

Circuitus totius sex tempora.

Vt totius circuitus,Gal.in lib. de Mor. temp.teste,sex sint tempora. Primum quidem, in quo alget ęger.Secundum,in quo calere incipit.Tertium,in quo calor augetur. Quartũ, in quo omnia æqualẽ magnitudinem obtinent.Quintum,in quo calor decrescit.Sextum,in quo integritas seu interuallum est.

Cur tertiana exquisita nõ excedat septimũ circuitum.

Quod verò tertiana exquisita septem circuitus nón excedat,minimè mirum, quãdo nec humor ex quo cõsistit,crassus est,aut lentus,tenáxve, vt in quotidianis & quartanis:imò nec admodũ copiosus,proinde facilè & citò discutitur. Natura enim maiorem aliorũ humorum molem sustinet,vt qui minus irritẽt:à bile verò,vt quæ acris est,vtcunq; mole minor sit,patitur,quæq; septẽ ad summum circuitibus educi è corpore possit.Nam interdum tribus,interdum quatuor,aut quinq; circuitibus, pro qualitate quantitatéq; sua,educitur,vt in Com. etiã suis Gal. ostendit.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Tertiana febris ab ea quæ ardens.] Hæc copiosius docet Gal.lib.2.de Iudic.c.3.Et lib.2.de Diff.feb.c.1.& 3.Ad quę loca studiosos ablegamus.Bilem plurimã ebulientem.]Gręcè, τὴν ξανθὴν χολὴν πλεονάζουσάν τε καὶ ζέουσαν, bilem redũdantem & ebulientem. Tempus accessionis minus multo,&c.]Græcè,χρόνος ἐλάττω πολλῷ τῆς ἀνέσεως, tempus accessionis breuius multo. Quod enim in continuis vna dies potest.] Quid iis verbis innuere velit Gal. abundè patebit ex iis quæ libro 3. „ Prog.Comm.8.scriptum reliquit,inquiẽs: Quemadmodum „ in febribus continuis numeramus omnes deinceps dies in „ prædictionem futurę iudicationis,ita in intermittentib.ac- „ cessiones:vt ꝙ in continuis septimus dies valet, id in inter- „ mittentib. septimus circuitus possit. Ob id igitur tertiana exquisita septem circuitib.non diebus iudicari solet.Quinetiam ꝙ quartus dies à principio numeranti ad septimum est,

est, id quartus circuitus ad septimũ circuitũ. Quartus enim dies septimi index est, & item quartus circuitus septimi index est. Idem etiam tradit lib. 1. Epid. const. 3. Comm. 20. Rectissimè itaq; hoc loco ait Gal. Quod in continuis febribus vna dies in iudicationib. videlicet potest, id in intermittentibus vna accessio. In Progn.] Lib. nimirũ 3. aph. 8. Quartanarũm cõsistentia.] Hoc est quartanæ febris iudicationes ex numero circuituum accidunt, non dierum, eodem ordine. Breuissimi temporis.] Græcè est ὁ μακροχρονιώτατος, lõgissimi temporis. Mirum itaq; est cur interpres contrario planè sensu vocem hãc reddiderit breuissimi temporis; quùm tamen constet Galen. disertè docere tertianam febrem exquisitam, etiam longissimam, septem circuitib. finiri. Tertianam aliquando.] Adiiciendum, talem. Græcè enim est; τριταῖον τὴν τοιαύτην. Consuetudo.] Addendum, omnium aliorum. Quippe Græcè legitur, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἰλλυγοί.

APHORISMVS LX.

Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα κωφωθῇ, αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ κοιλίη ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ νόσημα.

Quibus in febribus aures obsurduerint, iis sanguis è naribus profluens, aut aluus turbata morbum soluit.

Isto aphorismus prolixa enarratione haud eget, quòd abũdè à nobis suprà in expositione aphorismi vigesimioctaui huius sectionis sit explicatus. Breuiter itaque hic Hippocrates docet, quòd surditas quæ quidem stabilis non est, adeóq; affectus, sed pathema, vel per profluuium sanguinis è naribus, aut alui perturbationem soluatur. Febrium autem hoc loco meminit, quòd in iis magna ex parte accidat surditas, ob causam à Galeno in Commentariis expositam. Sanguinis verò è naribus profluuij in 28. aphorismo Hippocrates mentionem non fecit, sed in libello eiusdem de Iudicationibus inscripto. Verba illius in enarratione iam dicti aphorismi citauimus. Porrò vtraque vacuatione, tam ea scilicet quæ è naribus fit, quàm ea etiam quæ per aluum accidit, humorem febrem efficientem expelli contingit, quare vt hoc nomine surditas cesset est necesse. Hęc pro intelligenda pręscripta Hippocratis sententia sufficere censemus. Reliqua ex Comment. Gal. petenda.

Surditatis instabilis solutio.

APHORISMVS LXI.

Πυρέσσοντα ἢν μὴ περισσῇσι ἡμέρῃσιν ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποτροπιάζειν εἴωθεν.

Febricitantem nisi diebus imparibus febris dimiserit, reuerti solet.

Hic aphorismus per alium insertus videtur.

De acutis tantum febribus intelligẽdus hic apho.

HVnc aphorismum Galenus in Comment. non esse Hippocratis, sed subdolè ab alio insertum censet, ꝙ scilicet eas tantùm iudicationes febrium bonas esse statuat; quæ in diebus imparib. eueniunt. Quũ tamen constet febres etiam nonnũquam in parib. diebus rectè iudicari. Quare si in vniuersum de omnibus febribus hic aphor. intelligatur, falsissimus erit. Sin illum ad acutas, atq; adeò continuas tantùm febres, quæ in diebus imparib. iudiciũ habent, retulerimus, verissima erit. De acutis autem febribus tantùm hoc loco Hippoc. loqui, Philotheus iis testatur verbis: ἐνταῦθα, inquit, περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων ὁ λόγος τῷ ἱπποκράτει. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ἐν τῇ περισσῇσιν, ταῦτα γὰρ ἐν περιττῇσι, ἤτοι παρὰ μίαν, παροξύνει, ὅπου δὲ ὁ παροξυσμὸς, ἐκεῖ καὶ κρίσις. Hippocrati hoc loco de acutis morbis sermo est: & hoc manifestũ est ex eo quod ait, in diebus imparibus: hi enim in imparibus, hoc est tertio quoque die, vel alternis, accessionem habent. In quo autem die accessio, in eo etiam iudicatio fit. Sensus itaque huius aphorismi is erit: Si acuta febre laborantem febris in dieb. imparibus non dimiserit, reuerti solet: sic enim hæc verba ὑποτροπιάζειν εἴωθεν Celsus lib. 2. cap. 6. conuertit. Hinc est quod suprà quoq; dixerit: Sudores febricitanti vbi incœperint tertio & quinto, & septimo diebus, boni. Quanquàm verò hæc expositio nihil habet absurditatis, tamen de Gal. sententia præstat vt pro περισσῇσιν, legamus κρισίμῃσι, vel κριτικῇσι, vel κρισίμοισι. Sic enim ex particulari fecerimus generalem sententiam, quæ ad omnes febres transferri queat. Gal. subscribit Philotheus iis verbis: ἄλλως. τὸ δὲ ἐν περισσῇσιν ἀντὶ τοῦ ἐν κρισίμοις εἴρηται, ἐὰν μὴ ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις ὁ πυρετὸς ἀφῇ, ἀγαθόν, καὶ ἔστιν ὁ ἰσφύγμος αὐτὸ ἀναγκαστικῶς περὶ τὰς ἡμέρας, συμπεριλαμβάνουσα τὴν τεταρταίαν, καὶ τὴν ἀμφημερινὴν τεταρταίαν, καὶ ἄλλην, καὶ παρακμάσασαν, αὕτινες ἀεὶ κρίσιμοι. Quorum quidem verborum sensus quum facilis admodum sit, nostra interpretatione haud eget.

aphor. 36. hujus sect.

Aphorismi præsentis correctio.

ANNOT.

ANNOT. IN COMM. GAL.

An fuerit à quopiã.] Græcè est, καὶ μὴ τῶν παρεγγεγραμμένων ἐστίν, & an ex eorum numero sit, qui subdolè inserti sunt. quippe παρεγγράφω Græcis est subdolè intersero, & interpono. In Prog.] Lib. scilicet 3. apho. 4. & 5. Libro aphorismorum.] Secundo nimirum. aphor. 24. Fida iudicatio.] Quæ alio nomine firma & certa vocatur. Est autem, Galeno lib. 1. de Dieb. iudicatoriis teste, quæ nunquam reuertitur. παρεγγράφω. Fida iudicatio.

APHORISMVS LXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἴκτεροι ἐπιγίνονται πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, κακόν.

Quibus in febribus morbus regius ante septimum diem accidit, malum.

HOc in aphorismo Hippocrates regij morbi exemplo excretiones quæ non fiunt in diebus decretoriis, malas esse ostendit, quòd scilicet malorum affectuum sint symptomata. Difficultatem autem aliquã præ se fert, ita vt à paucis sit rectè intellectus, adeóque factum sit, vt hinc nonnulli Hipp. reprehendendi occasionem sumpserint. Ex iis autẽ inter præcipuos vnus fuit Plinius, qui lib. 26. cap. 12. eundem iis verbis conuellere ausus est: "Hipp. inquit, ante septimum diem in febre morbum regiũ mortiferum esse signum docuit. Nos scimus vixisse aliquos etiam ab hac desperatione." Hæc ille. Quanquàm in omnibus propemodum Plinianis exemplaribus falsò legatur, à septimo die, quũ idipsum non dixisse Hippocratem ex hoc aphorismo palàm est. Auerrois etiam, vt ad sugillandum fuit promptus, lib. 4. suorum collectaneorum cap. 43. in hunc modum præsentem Hippocratis aphor. arrodere voluit: "Quod dicit Hipp. icterus veniens ante septimum diem in acutis febribus malũ, reprobatum est experientia in nostris terris." Hæc Auerroes. Quapropter quum tanti viri ex hoc aphorismo Hippocratem reprehendendi occasionem sumpserint, diligenter quæ sit genuina eius expositio, nobis dispiciendum erit. Primùm itaq; sciendum Hippoc. hoc loco non agere de omni ictero, sed de eo tantùm qui ex iecoris inflammatione nascitur: id quod ex causarum morbum regium efficientium commemoratione omnibus palàm fiet. Quum enim duæ sint præcipuæ causæ mor- Excretiones in diebus nõ iudicatoriis factæ malæ. Auerroes ad sugillandũ promptus.

Icteri causa. De quo ictero hic agatur.

morbi regij, quas etiam Gal. in Com. suis recenset: vna, quãdo natura flauã bilem ad vniuersum corpus, & ad cutem effundit, quod interdum fit in morborũ iudicationib', iecore nequaquã male affecto: altera, quum iecur male afficitur, id quod trifariam accidere solet, dũ nimirũ scirrho, vel inflammatione, vel obstructione laborat, Galeno in com. etiã teste: consequitur inde Hipp. hoc in loco non nisi de regio morbo qui iecoris inflammationem comitatur loqui, eúmq; rectè dixisse, quod morbus regius in febrib'. s. acutis, atq; adeò cõtinuis ante septimũ diẽ factus, malum portendat: quandoquidem iecoris inflammationem, quam febris sequitur, significet. Neq; enim is arquatus color quo vniuersum corpus infectum est, ex iudicatione nasci potuit, quod hæc ipsa ante septimũ diẽ fieri haud queat. Nam bilis, vt testis est in Com. Gale. ante septimũ diem iudicatoriè ad corpus efferri effundíve non potest. Id quod etiam Gal. lib. 3. Epid. sect. 1. Com. 5. docet: vbi præsentẽ citans aphorismum, de quodã qui sexto die factus est auriginosus (sic enim legendũ, quum Græcè sit ἰκτεριώδης, non anginosus) verba facit, & inter cætera in hunc modũ scribit: Meminisse te oportet eius quod sępius audiuisti, antequàm concoquatur morbus, neq; vllũ aliũ abscessum neq; auriginosum rectè fieri. Is enim impediri significat bilem, quo minus ex viscere expurgetur, & per vẽtrem vacuetur, vel propter obstructionem, vel inflammationem. Morbo autẽ concocto iudicatoriè, interim natura ad eas partes quæ iuxta cutẽ sunt, excrementũ flauę bilis, aliorúmq; humorum reponit. Quæ quidem Galeni verba eo libentius citauimus, quod huic nostrę sententiæ magnam afferre lucẽ videantur. Non potest etiã morbus regius, de quo hic Hipp. sermo est, ex ipsa obstructione nasci, quia tum non adest febris: nisi biliosi humores redundantes diutius corpus, Galeno lib. 2. de Differ. feb. ca. 5. teste, obsederint. Præterea nõ ex iecoris duritia, quia is tumor prędurus, vt in Com. testatur Gal. est morbus diuturnus, quapropter in eo bilis ante septimũ iudicatoriè extrudi haud potest. Reliquũ est igitur, vt ex inflammatione iecoris is morbus regius, de quo hic Hippocrati sermo est, ortus sit. Ex iis itaque omnib. patet, multũ esse sitũ in iis verbis ἐν πυρετοῖσι, & πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν. Quippe sæpe euenit vt ex obstructione regius morbus nascatur, idque etiam

etiã ante 7.diem:tamen quia febre vacat hoc malũ,letale signũ,nisi quis temere remedia omnia neglexerit, esse haud potest.Facilis nãque eius regij morbi qui citra febrẽ accidit,Gal.lib.5.de male affect.loc.ca.vlt.teste,esse solet per cibos & potus extenuãtes,medicamentáq; bilẽ educentia, curatio.Et hac quidẽ ratione idẽ Gal.se multos quidẽ vna die sanasse gloriatur.Cæterũ non omnẽ obstructionem morbus regius sequitur,sed eam tantum quæ obstruit folliculi bilis osculũ,quod in iecur extẽditur,quod Gal.loco iam citato diserte docet.Quũ itaque solũ regiũ morbũ ex iecoris inflammatione ortum cõsequatur febris acuta,euidentissimum fit omnibus Hipp.de hoc mali tantũ specie in hoc Aph.loqui, vtpote quod letale sit,quia visceris alicuius phlegmonẽ præ se ferat.Quid multa?morbus regius ante 7.diem ortus vel ab obstructione,vel ab inflãmatione,quod etiã in Com.confirmat Gal.fit.Si ab obstructione nascitur,febre vacat,atque adeò etiã periculo. Sin ab inflãmatione,cũ febre est acuta, atq; adeò etiã periculosus. Et discernũtur quidẽ hæ duę causę hac lege.In obstructione,vt testis est Gal.loco iã citato, dextrũ hypochondriũ grauitatis cuiusdã sensus vrget.In phlegmone,Hipp.& Gal.lib.3.Epid.sect.1.Com.5.testibus,in hypochondrio eodẽ tensionis sensus existit.Nũc omnib.perspicuũ est quod Hipp.temerè cõuellat Plin.dũ scribit se quosdã qui ex eo malo quod ante septimũ ortũ est euaserint,vidisse. Neque enim Hipp.simpliciter asserit,nullos prorsus quibus ante septimũ accidit hoc malũ euadere,sed solum *κακὸν* esse, nõ *θανάσιμον* dicit:deniq; non omnẽ morbum regiũ ante septimũ ortum esse malũ ait,sed eum tantũ qui in acuta febre oritur.Proinde cum constet eos quibus ex obstructione hoc malũ natum est magna ex parte,nisi vt cõprehensum est,remedia negligant,euadere:nihil mirum quod Plin.aliquos, quibus ante septimum diem regius morbus accidit,euasisse viderit.Postremũ mirari subit,qua frõte sese hoc loco Hip. opponere audeat Auerroes,& impudẽter affirmare,ícterum in febribus acutis ante septimũ diem euenientẽ nõ existere malum,experiẽtia esse cõprobatũ.Quippe quũ hic morbus regius à nulla alia causa nisi iecoris inflãmatione prodeat, malũ quomodo non portendat haud video.Nisi in eã prolabamur amentiã,vt ex iecoris inflammatione nullũ vitæ pe-

Signa obstructionis iecoris.

Phlegmones signa.

A Plini iniuria defensus Hippocrates.

Auerrois cauillum.

riculũ imminere dicamus. Quare vtcunque hîc experientiã iactet Auerroes, tamen quũ rationi manifeste aduersetur, nõ est cur non fictã & ementitã esse credamus. Præsertim quum omnibus cõstet, hunc virũ ad reprehendendum & malitiose calumniandũ optimos quosque autores fuisse facilẽ, vt hoc potissimũ nomine, & quod religionis nostræ acerrimus insectator fuerit, parũ æquos sibi bonos viros habeat. Porro haud etiã vacat periculo icterus, si post septimũ, idq; in die nõ iudicatorio, euenerit: id quod Gal. etiã in Com. testatur. Hinc est quod paulò pòst ita scriptũ reliquerit Hipp. Quib. in febribus morbus regius septimo, vel nono, vel vndecimo, vel decimoquarto superuenerit, bonũ, nisi dextrũ hypochõdriũ obduruerit: hoc est nisi inflãmatio aliqua iecoris præcesserit. In inflãmatione itaq; iecoris, siue ante, siue post septimũ diẽ morbus regius oritur, malũ portẽdit. In huius quidẽ Aphor. enarratione lõgiores fuimus, quod nemo interpretũ Galeno dempto, quos ego saltẽ viderim, illũ rectè sit interpretatus.

Aph. 64. huius sect.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Male se habẽte.] Græcè, κακοπραγοῦντος male affecto. Ipsius vero affectus.] Græcè est, αἱ κακοπραγίαι δ' αὐτοῦ, mali autem eiusdem affectus, &c. Ante septimũ quidem.] Græcè, τὸ μὲν οὖν πρὸ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας, ante septimum igitur diem, &c. Nisi humores, &c. In Ald. etiam codice hæc verba adiecta sunt, ἢν μὴ ἐκκρίσεις ὑγρῶν κατὰ τὴν κοιλίαν γίνονται, nisi humorũ per aluum deiectiones fiant.

APHORISMVS LXIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην ῥίγεα γίνεται, καθ' ἡμέρην οἱ πυρετοὶ λύονται.

Quibus in febribus quotidie frigora fiunt, ijs quotidie febres soluuntur.

IN hoc Aph. Hipp. de intermittentibus febribus agit, causamq; mõstrat cur hæ ipsæ ad ἀπυρεξίαν, hoc est integritatem veniãt, dicẽs: Quibus in febribus quotidie frigora fiũt. Frigora autẽ diximus, quæ hoc in loco ῥίγεα vocãtur, quòd scilicet hanc vocẽ generatim vsurpet non tantũ pro inæquali totius corporis cõcussione, quã medicorũ schola priuatim rigorem nominat: sed & pro refrigeratione & horrore, quæ à Græcis κατάψυξις & φρίκη appellantur. Qua quidẽ ratione vox

Frigora.

ῥῖγος

γεν@ sumpta, quotidianã quoq; intermittentẽ in se cõplectitur. Siquidẽ rigor proprie dictus in tertiana & quartana tantum fit, refrigeratio autẽ & horror in quotidiana intermittẽte, quẽad. testatur Gal. li. 2. de Diff. feb. ca. 3. 4. & 5. Et li. 2. de Iudiciis, iisdẽ capitib. Rigoris enim causa est bilis per vniuersum corpus mota. Refrigerationis autẽ & horroris pituita putrida per sentiẽtes corporis partes à natura derisusã, vt autor est li. 2. de Diff. feb. ca. 4. Gal. Sensus igitur verborũ Hipp. iste erit, Quib. in febrib. quotidie rigores, refrigerationes, aut horrores fiũt, iis quotidie febres soluũtur: hoc est veniunt ad integritatẽ, & sine febre sunt, quẽadmodũ etiã in Com. exponit Gal. Quod quidẽ, vt ibidẽ testatur idem Gal. ideo accidit, quia singulis accessionibus humores febres efficientes expurgentur & vacuẽtur. Quicquid enim humoris efferbuit, in ipsa accessione totũ expurgatur, vt hoc nomine febres necessariò ad integritatẽ veniãt. Quare autẽ accidat vt febres singulis accessionibus solutæ iterũ subinde reuertantur, Gal. in fine suorũ Com. docet. Atqui mirabitur forte aliquis, qui fiat vt quotidiana singulis diebus, tertiana vero per tertiũ redeat, quũ tamẽ humor ex quo tertiana procreatur, magis sit calidus, atq; adeò vt accẽdatur multo prõptior & habilior. Huic quidem dubitationi, de Gal. sentẽtia loco paulò suprà citato, in hũc modum occurrendũ erit. Singulis dieb. accẽditur quotidiana, quãuis minus calida est tertiana biliosa. Nã quũ tertiana humorẽ habeat vt accẽdatur habilẽ, ac facile ꝓpter eius tenuitatẽ quicquid ex eodẽ efferbuit, totũ in accessione expurgetur, vt ad puriorẽ quãdã integritatẽ veniat, & exiguũ aliquod post accessionẽ putridi caloris vestigiũ relinquat par est. Quę vero in pituita febris accẽditur, in accessionũ declinationibus nõ expurgatur, neq; parũ eius qđ veluti succẽsum est relinquit. Hinc fit vt eius intermissio lõge sit deterior, & se ũdę accessiõis inuasio celerior.

Cur febres singulis accessionib⁹ solutę subinde reuertantur.

ANNOTAT. IN GAL. COMMEN.

Sicuti autẽ quẽadmodũ, &c.] Græcè est, ὥσπερ δὲ ἡ καθημέραι, quemadmodũ autem vbi quotidie, &c. Remanet tamen. In verbis paulò antè ex lib. 2. de Diff. feb. citatis, eandẽ causam expressit iis verbis: Exiguũ aliquod post accessionẽ putridi caloris vestigiũ seu seminariũ relinquit. Nã quũ adhuc biliosorum humorum, etsi nondum putridorũ, in corpore sit re-

dundantia, facile è vestigio putridi caloris quod post accessionē relictū est corrūpuntur, succēdūtur, putrefiuntq;: quod vbi factū fuerit, alia fit subinde accessio. Quid multa? Resoluto in prima accessiōe putri humore, remanet velut fons quidā, in quo vel postero, vel alio deinceps sequēte die rursus putrescit humor, q partim relict' erat ex priore accessiōe, partim ex maioribus vasis in minora cōfluxerat, fitq; noua accessio.

APHORISMVS LXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν τῇ ἑβδόμῃ, ἢ τῇ ἐνάτῃ, ἢ ἑνδεκάτῃ, ἢ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτεροι ἐπιγίνονται, ἀγαθόν, ἢν μὴ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν ᾖ, ἢν δὲ μή, κακόν, οὐκ ἀγαθόν.

Quibus in febribus septimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo morbus regius successerit, bonum; nisi dextrum hypochōdrium durum fuerit. Si vero non, malum est, & minimè bonum.

IN Aph. 62. huius sect. dictum est, morbū regium qui ante diem septimū in febribus succedit, malū esse. Nunc an ille ipse in febribus post septimū superueniens, bonū aut malum portendat, Hipp. ostendit, inquiēs: Quibus in febribus, scilicet acutis, quippe de iis hoc loco esse accipiendum Hippocratē, ex sequētibus verbis palā fit. Quū enim ait, septimo, vel 9. vel 11. vel quartodecimo, nec vltra in cōmemoratione dierum iudicatoriorū progreditur, dis ertè se de acutis tantum febribus loqui innuit, vtpote quarum terminus sit dies quartusdecimus, Supra enim dixit, Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicātur, Quibus itaq; in acutis febribus, die bus prędictis icterus accidit, bonū, nā illi dies sunt iudicatorij, omnésq;, quartodecimo dēpto, impares: proinde in iis factus icterus, naturā ipsam flauā bilē vnde procreata fuit febris, ad cutē iudicatoriè reposuisse significat, Idq; verū erit, nisi dextrum hypochondriū (sic enim conuertendū erat, non ilium, vt Leonicenus & Theod. fecerunt. Quippe ὑποχόνδριον Graecis partē supra vmbilicū vtrinque ad latera spuriis costis subiectū significat, Ilia vero partes sunt ad os ilium sitæ, Græcísq; peculiari nomine λαγόνες vocātur, quemadmodum copiosius in enarratione Aph. 36. sect. 2. ostendimus) durum fuerit

[Margin notes: 1. apho. 23. — ὑποχόνδριον. — Ilia. — λαγόνες.]

fuerit, quia tum φλιγμονὴ ἐστὶ τοῦ ἥπατος, ait Philotheus, hoc est, iecoris est inflãmatio. Quod etiam in Com. suis Gal. iis verbis cõfirmat: Nisi inquit dextrũ hypochondriũ obdurue-rit, id est, nisi aliquis malus affectus ex his quos antea diximus, visceri, iecori videlicet, acciderit. Intelligit enim inflammationem, quæ vnus erat affectuũ trium quos anteà, in Com. scilicet 62. cõnumerauit. Quinetiã ex acuta febre quæ comitatur, significari iecur affectũ esse phlegmone, satis liquet. Proinde durũ fieri hypochondriũ dextrũ, hoc loco nihil aliud est quã iecur pati inflãmationẽ. Quippe si durum esset iecur ob scirrhũ citra præcedentẽ inflãmationẽ natum, nulla adesset acuta febris. Quod, si vero propter obstructionem obortus fuisset morbus regius, nõ quidẽ duritiem, sed grauitatis tantũ sensum in dextro hypochõdrio pateret. Ex tribus itaq; iis affectibus quos anteà cõmemorauit Gal. quũ nõ nisi vnũ hoc loco intellexerit, inflãmationem intellexisse solũmodo perspicuũ est. Quod vero deinceps Hipp. inquit: Si vero non, malum, & minime bonũ: plerique inepte interpretantur, & ad duritiẽ referunt, quũ ad iudicatorios potius dies sit referendũ, in hanc nimirum sententiã: Si vero non in diebus indicatoriis accidat morbus regius, malũ. Quippe tũ non lege naturę factus est icterus, sed morbi magis malitia. Et hęc quidẽ genuina huius est aphorismi explicatio, & quę cum enarratione 62. Aphorismi huius sect. planè consentit.

Durũ fieri hypochõdriũ dextrum.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Optimũ.] Græcè est χρηστὸν, bonum. Dextrum iliũ.] Gręcè, τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν ἦν, dextrum hypochondrium durum fuerit. Hepati.] Addendum, videlicet. Græcè enim est; τῷ σπλάγχνῳ ἤτοι τῷ ἥπατι. Expurgato enim in ipso, &c.] Hic locus in omnibus tam Gręcis quã Latinis codicibus deprauatus est, emẽdandus autẽ in hunc modũ erit, μὴ καθαιρομένου γὰρ ἐν αὐτῷ τοῦ αἵματος, καὶ τῆς χολῆς μὴ μεταλαμβανομένης ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τοὺς χοληδόχους πόρους, ἐάν τ' ἔμφραξις τις γένηται κατά τι τῶν μεταλαμβανόντων χωρίων, ἐάν τε φλεγμονή τις, &c. Non expurgato enim qui in ipso est sanguine, neque bile translata ex venis ad meatus bilem excipientes, siue obstructio aliqua fuerit in locis per quæ transfertur, siue inflãmatio, &c. Huic lectioni suffragatur antiquus interpres, qui eum locum sic conuertit: Quum enim sanguis in hepate non potest mun-

Galeni codices emẽdati.

dificari, nisi fel totam amaritudinem sibi cõmixtam, & cholerę pertinentem traxerit, per vias, &c.

APHORISMVS LXV.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην καῦμα ἰσχυρὸν, καὶ καρδιωγμὸς, κακόν.

In febribus circa ventriculum vehemens æstus, & cordis morsus, malum.

Hoc in Aphor. Hipp. quid in acutis febribus æstus vehemens ventriculi, morsúsque eiusdem significet demonstrat, ita vt ad eam partem medicinæ hæc spectet sententia, quę futura prædicere solet. Inquit igitur, in acutis febribus: de iis enim hic accipiendus Hipp. erit, qui magna ex parte per hęc verba, ἐν τοῖσι πυρετοῖσι, vt è superioribus quoque multis Apho. constare potuit, vehemẽtes & acutas febres innuit. Circa ventriculum: nam κοιλίη vox etsi duo significat, nempe ventriculum, & inferiorem ventrem, vt alibi copiosè docuimus; tamen hoc loco in priore vsurpatur significatione, id quod res ipsa de qua agitur abunde monstrat, & Philotheus confirmat, qui in huius Aphor. explicatione inter cætera sic scriptum reliquit, κοιλίαν λέγει νῦν, τὴν σιτοδόχον, καὶ δῆλον ἐκ τοῦ ἐπάγειν τὸν καρδιωγμόν. Cœlian. in pręsentia partem eam quæ in se recipit cibum, nominat. Idq; manifestum ex eo quod ait, cordis morsus. Per hanc enim vocem Hippo. & alij veteres, morsum oris ventriculi, quod illi καρδίαν vocauerunt, intelliguntur, quemadmodum in ca. 34. nostri Compendij, & lib. 2. de Sanan. malis corporis cap. 4. fusius diximus. Vehemens ęstus, de quo nimirum æger mirificè conqueritur, ita vt hæc pars sibi quasi ardere videat præ nimio ęstu. Et cordis, seu oris ventriculi morsus, malum. Quippe flauã bilem in ventriculi tunicis ebullientem, Gal. etiam in Com. suis teste, præ se fert. In iis sanè Commentariis nihil est quod annotatione nostra indigeat, nisi quod vbi interpres cõuertit palpitat, Gręcè est, τὸ σφύζειν, pulsat. Et vbi est, Nonnulli ipsius visceris motum: Græcè legitur, ἔνιοι δὲ τῆς καρδίας αὐτῆς, λέγω δὲ τοῦ σπλάγχνου: nonnulli autem cordis, dico autem visceris, &c. Per hæc quidem verba significat, se per cor nunc non os ventriculi, sed viscus intelligere, hoc est eam partem quæ hodie sic nominatur, & inter principes corporis partes habetur.

ἐν τοῖσι πυρετοῖσι.

κοιλίη.

καρδία.

Cordis morsus.

APHOR.

APHORISMVS LXVI.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ὀξέσι αἱ σπασμοὶ, καὶ αἱ περὶ τὰ σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροὶ, κακόν.

In febribus acutis conuulsiones,& circa viscera vehementes dolores, malum portendunt.

QVd conuulsiones & vehementes viscerum dolores in acutis febribus malum portendant, idque non leue quidem,hoc in Aphoris.docet Hippo.vt & hoc nomine sit ex eorum numero qui ad prædicendi artem pertinent. In acutis itaque febribus,quæ quidem cæteris calidiores sunt, magisque exiccant,conuulsiones malum portendũt, siquidem has ipsas ex siccitate atque inanitione esse ortas necesse est.Conuulsiones autẽ ex siccitate natas esse malas,nemo est qui nesciat,idq; Hippo.initio 5.sect.per aliquot aphorismos disertè ostendit. Quinetiam supra dixit,Febrem conuulsioni superuenire melius est,quàm febri conuulsionem. Malum etiam in prædictis febribus viscerum, quæ Græci σπλάγχνα nominant,vehementes dolores significant,quemadmodum copiose Gal.in suis Comm.ostendit,eiusq; rei causam affert,ita vt vberiore explicatione non sit opus. Vnum tãtum hic adiiciemus,nempe quod σπλάγχνα Græcis, vt testis etiam est in suo dictionario Phauorinus, πάντα τὰ ἐνδότερα μέρη, omnes partes internas,lienẽ,iecur,cor, pulmonẽ, & eiusmodi significant.

In acutis febribus conuulsiones malũ portẽdũt.

2 aph. 26.

σπλάγχνα.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Propter incendij.]Græcè est,φλογώσεων.Significat autẽ hęc vox,vt alibi etiam demõstrauimus,omnes calidos & dolorificos cũ feruore præter naturã tumores. Manifestũ enim in ipsis.]Scilicet quatuor prædictis,nempe inflãmatione,erysipelate,vehemẽti obstructione,& abscessu periculũ,quod neq; cõuulsioni necessariò adiungitur. Quippe possunt hæc mala quatuor citra conuulsionẽ accidere,& tamẽ satis ex se habere periculi.Quãdo febres ipsę sunt pathos.]Vult dicere Gal.Hip. loqui de febrib⁹ quæ morbi sunt, non symptomata aliorum morborũ.Quãdo autẽ febres morbi sint per se,& nõ symptomata,ostendit Gal.lib.1. de Curandi ratione ad Glauconem, vbi ita scriptũ reliquit:Febres quæ nõ sunt diariæ aut ex inflãmatione,aut humoribus accẽdũtur. Quæ ex inflãmatione ortum habẽt,inflãmatarum partiũ velunt symptomata sunt,

Febres interdũ morbi,interdũ symptomata.

morbúsq; à parte male affecta denominationẽ fere accipit, vt phrenitis, peripneumonia, pleuritis, & alij id genus. Quæ vero ex humoribus accendũtur, & eo ipso nomine febres vocantur, & sunt, non autem morborum symptomata, sed ipsæ morbi.

APHORISMVS LXVII.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῶν ὕπνων φόβοι, ἢ σπασμοὶ, κακόν.

In febribus à somno pauores, aut conuulsiones, malum significant.

PAuores & cõuulsiones post somnum factas malum portendere, hoc loco Hipp. docet. Inquit enim, in febribus, nimirum acutis ac vehementibus: siquidem ista phrasi magna ex parte Hippocratem innuere febres acutas, suprà non semel monuimus. Febrium vero illarum meminit, nõ quòd omnes alios exitiales morbos excludat, sed vt significet, hęc symptomata duo vbi in febribus eueniunt, peiora esse quàm si citra febres aliis in morbis fierẽt. Pauores à somno, quia ἐκ hoc loco, vt sæpe aliàs, idẽ quod μετὰ, id est, post denotat. Somnum autem non quouis tempore in febribus factum accipere oportet, quòd constet eum qui in principio accessionis fit, perpetuo noxium esse, vt dictum est suprà in Comm. 1. Gal. sectio. 2. sed eum tantum qui fit illa hora qua febris declinat. Quod si itaque in declinatione factus somnus, in qua prodesse potissimum deberet, pauores & conuulsiones affert, malũ est. Quippe pauores ingentem melancholicorũ humorum copiam, caput per somnum replentium & aggrauantium significant. Cõuulsiones autem pituitosorum humorum multitudinem portendũt. Aliqui codices, vt ibidem monet Gal. pro φόβοι legunt, πόνοι, nonnulli etiam vtrasque voces habent φόβοι, καὶ πόνοι, nullo sensus discrimine, vt ex Gale. Commen. liquet, modo πόνος idem hoc in loco quod sectio. 2. Apho. 1. significet, nempe βλάβην, hoc est noxam seu læsionem, quod Galen. etiam in Commen. suis docet.

Quis somnus in febrib. malus.

Pauores.

Conuulsiones.

πόνοι.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Antea,] scilicet Aphoris. 1. sect. 2. Inquit.] ibidem, videlicet Aphor. 2. Labores.] Grecè, πόνοι, noxas, quia significant plane βλάβας. Tales afferunt casus, &c.] Græcè est, τοιαῦτα συμπτώματα φέρουσι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, talia afferunt symptomata, sed & in ipso ore ventriculi. Sicuti coctionem vtiles

somnos

somnos, &c.] Græcè, ὡς αἱ γε πέψιες τῦτο ὠφελίμως ἐπιφέρουσι ὕπνους, perinde vt coctiones vtiles inducũt somnos. Quod est, quando humores concoquuntur, & crudi haud permanent, tunc vtiles & bonos somnos efficiunt.

APHORISMVS LXVIII.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὸ πνεῦμα προσκόπτον, κακόν. σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

In febribus spiratio subsistens, malo est, conuulsionem enim significat.

QVid spiratio subsistens in febribus præ se ferat, in hoc Aphorismo mõstrat Hipp. Quippe πνεῦμα hoc in loco vt alibi etiam non raro apud Hipp. idem quod ἀναπνοὴ, hoc est, spiratio significat. Subsistens autem spiratio, quæ Hippocrati προσκόπτον dicitur, est, quę in medio sui interrupta subsistit. aliis interpretib⁹ offendẽs nominatur. προσκόπτω enim est offendo, allido. Hinc spiratio offendens, quæ vel intro vel extrà delata subsistit ac interrumpitur. Celsus lib. 2. cap. 6. hanc sententiam interpretans, spiritum in faucibus elisum vocat. Verba eius ita habent. Quorum faucib⁹ in febre eliditur spiritus, instat iis neruorum distentio. Spiratio itaque subsistens seu interrupta in febribus, scilicet vehementibus & acutis (eas enim hoc genere locutionis innuere Hippocratem iam sæpe à nobis dictum est) malo est. Ratio, vt metipse ait, quia conuulsionem significat, eámque ex siccitate ortam, quam quidem febris acuta, musculos & neruos thoracem mouentes plus iusto exiccans procreauit. πνεῦμα. Subsistens spiratio. Offendens spiratio.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

In Prognostico.] Libro nimirum 1. Aphor. 27. vbi ait, Spiritus frequens aut doloris aut inflammationis in partibus septo trãsuerso superioribus indicium est. Ibi enim spiritus vniuersam spirationem significat. Conuulsioni paratis.] Græcè est, ἤδη σπασμωδῶς διακειμένων, iam conuulsoriè affectis. Sicuti cum ipse dicit, &c.] Hoc loco Galenum temere ac falsò accusat Musa, quasi minus rectè Hippocratem citet, inquiens, Galenus hoc probat per quædam Hippocratis verba in libro Prognosticorum, quæ nos apud Hippocratem inuenire nesciuimus. Hæc ille. Quasi vero ita colligere liceat, Musa non potest apud Hippocratem reperire, quod Musa Galenũ falsò reprehendit

Galenus citat, igitur Galenus in citando Hippocrate est lapsus. Etsi enim Musa in eo loco inquirens vbi nihil tale scribit Hippocrates, non inuenit, alius tamen conuenienti sane loco hæc verba Hippocratis quærens, promptè reperiet. Et quidem Galenus non asserit hoc ipsum quod ex Hippocr. producit, in Prognostico esse scriptum: sed simpliciter ait, cum ipse dicit. Quare locus à Galeno citatus est in lib. 2. Epidem. sectio. 3. scriptus. Et lib. 6. Epidem. par. 2. Aphoris. 5. Citat eandem sententiam Gale. in sect. 6. Aphoris. Commét. 54. eámque nonnihil ibidem explicat. Quod etiam facit libr. 3. de Diffic. spirandi. Multa etiam in nostris in hanc ipsam sententiam Comm. inuenient studiosi, quę ad plenius eam intelligendam conducunt. Veluti adspiratio.] Græcè est, οἷον ἐπανάπνευσις, veluti iterata spiratio. Quum dicit.] Libro scilicet 2. Vict. acuto. Aphoris. 47. in cuius quidem Aphoris. Comm. priorem ex Epidemiis etiam citat. Eum vero quem nũc producit, libr. 3. de Spirandi diff. copiosè ennarrat, & exemplis aliquot illustrat. Et pro eo quod in præsenti Aphorism. dixit πνεῦμα προσκόπτον, in libro 2. Victus acut. inquit, πνεῦμα προσπταῖον, nullo sensus discrimine; quum προσπταίω idem quod προσκόπτω significet.

προσπταίω

APHORISMVS LXIX.

Ὁκόσοισιν οὖρα παχέα, θρομβώδεα, ὀλίγα, οὐκ ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ τουτέων λεπτὸν, ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔρχεται τοῖσιν ἐξ ἀρχῆς, ἢ διὰ ταχέων ὑπόστασιν ἴσχει.

Quibus vrinæ crassæ, grumosæ, & paucæ sunt, haud sine febre, si ab ijs tenues copiosæ prodierint, iuuant: maxime vero tales exeunt ijs, quibus ab initio, aut non multo pòst, vrina sedimen obtinet.

HIppocrates verba de vrinis facturus, initio rem nobis quæ rarissime accidit ob oculos ponit, crassam nimirum vrinam per initia morbi, aut nõ multò pòst apparẽtem, quæ subinde commode admodum in tenuem, eámque multam commutatur. Spectat autẽ hic aph. vt omnes alij sequentes, ad partem medicinæ quæ σημειωτικὴ dicitur. Cæterum

quum

quum quatuor sint in vrina consideranda, nẽpe cõsistentia, color, quãtitas, & contenta, hic triũ quidem meminit, & primò quidẽ consistentiæ, inquiẽs: Quibus vrinæ aquositas aut consistentia crassa est, & grumosa. Hic contentorũ meminit: neq; enim vrina grumosa alia est, nisi quæ multam crassam substẽtiam, aut in grumos confictã & conformatã habet. Et pauca: nunc tertij, nẽpe quãtitatis mentio fit. Nihil autẽ mirum, paucã tum esse vrinã: quippe propter crassitudinẽ fit vt vrinę illæ renes vix & difficulter pertrãseãt, ita vt necesse sit paucã hoc nomine prodire vrinã. Quod dicit nõ sine febre, manifestè significat eas febres in quibus eiusmodi vrinę apparent, à multitudine & crassitie humorũ esse ortas. Neq; enim vrinę crassæ & grumosæ essent, nisi humores illi crassi febrẽ efficientes, per vrinas pellerẽtur. Si itaq; in iis qui febre laborãt post vrinas crassas, grumosas, & paucas, ἐκ τούτων enim idem quod μετὰ ταῦτα significat, tenues copiosè prodierint, iuuant. Nam alteratricẽ facultatem robustiorẽ nunc factã, & humores illos crassos ita attenuasse, vt maior horũ pars sit vacuata, ostendunt. Quod etiã Gal. in Com. testatur. Per tenues verò vrinas non accipiendæ erũt quæ propriè sic vocantur, crudæ scilicet: sed quæ tales dicuntur collatione ad grumosas, vt tenues vrinæ hîc eędem sint quæ mediocres. Quod Philotheus iis verbis confirmat, λεπτὸν οὐ κυρίως λεπτὸν, τοῦτο γὰρ ἄπεπτον, ἀλλὰ πρὸς σύγκρισιν τῶν θρομβωδῶν, ὡς εἶναι αὐτὸ σύμμετρον. Hoc autẽ non temere monemus. ista enim ratione quædam repugnãtia quæ statim apparet in verbis Hipp. è medio tollitur. Is enim in libello de Iudiciis, inter alia sic scriptũ reliquit, ἢ ἐκ παχέων παντελῶς λεπτὰ γίνηται οὖρα, δύσκριτα καὶ ἀβέβαια τὰ τοιαῦτα. Quib. vtiq; verbis Hipp. damnat planè tenues vrinas post crassas prodeũtes, tanquam eas quę malũ, & infidum, aut incertum iudiciũ portendunt. In præsenti verò apho. contrarium asserit, nẽpe tenues post crassas vrinas apparentes iuuare, & bonũ portẽdere. Pro intelligẽtia igitur pleniori sciendum, vtrunq; quod ab Hipp. est dictum, verũ esse, nec vnum alteri pugnare. Id quod omnib. palàm fiet, modò quid vtrobiq; per vrinas tenues sit intelligendũ, perspectum habeant. In libello enim de Iudiciis loquitur de vrina tenui simpliciter dicta. Quod vt disertè innueret, aduerbiũ παντελῶς adiecit, vt scilicet hoc ipso omnimodã cruditatẽ significaret. In

In vrina quatuor cõsideranda.

Vrina grumosa.

Non sine febre.

ἐκ τούτων.

Tenues vrinæ.

Hipp. loca inter se prima facie pugnãtia.

eo quem nunc enarramus aph. devrina tenui, non simpliciter & absolutè, sed ad grumosam collata loquitur. Vt scilicet hac ratione tenuis vrina non sit alia, nisi quæ inter crassas & omnino tenues media existit. Musa hos duos locos qui prima facie, vt diximus, pugnare inter se vident, non rectè cōciliat de multa & pauca vrina. Maximè autē tales vrinæ apparēt iis quibus ab initio febris, ἢ διὰ ταχέων, hoc est. Gal. interprete, ἢ οὐ μετὰ πολύ γε τῆς ἀρχῆς, id est non multò post initia. Philotheus quidem interpretatur ἢ τῇ πρώτῃ, ἢ τῇ δευτέρᾳ, ἢ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Subsidentiá vrina obtinet. Subsidentia verò est quod in fundū matulę descendit, vt alibi copiosius diximus. Quod autem initio aut non ita multò pòst in vrina appareat subsidentia, id accidit, vt Gal. & Phil. testantur, λόγῳ βάρους τῆς ὕλης, οὐ λόγῳ φύσεως, ratione grauitatis materiæ, non lege naturæ. Neq; enim coctionem significat hæc subsidentia, vtpote quæ in principio morbi fieri haud posſit. Actuarius lib. 1. de Vrinarum iudiciis c. 11. iis verbis præsentem Hippo. sententiam efferre voluit: Illud scire oportet, nonnūquam in morborum fine copiam profluere vrinæ albioris & tenuioris, atq; mediocrem continentis subsidentiam, præsertim quum præcesserit vrina crassior & grumosior. Hæc ille.

Musæ cōciliatio improbatur. διὰ ταχέων. Subsidētia

ANNOT. IN COMM. GAL.

Consistentiæ.] Græcè est, τῆς ὑποστάσεως, subsidentiæ. Quare minus rectè interpres conuertit, consistentiæ. Quippe consistētia Latinis est, quę σύστασις, hoc est coitio, cōcretio, & crassitudo Græcis dicitur, à verbo συνίστημι, quod cogo, coëo, concrescóq; significat. Vnde est συνεστηκώς, cōcretus, solidus, compactus, non fluxilis. Habere itaq; eā naturalē consistentiam, Gal. lib. 2. Prog. Com. 13. teste, dicuntur, quæ neq; omnino dura sunt vt lapides, neq; prorsus liquida vt diffluere posſint. Hinc omnib. perspicuū fit, aliā esse consistentiæ quàm subsidentiæ significationē. Inæqualitatem ac diuulsionē.] Græcè, τὸ τῆς ὑποστάσεως ἀνώμαλόν τε καὶ διεσπασμένον. Per hæc autē verba intelligit subsidentiam inæqualem, quā alio nomine asperā vocant. Talis quidem est quæ sibi continua non est, neq; coacta, sed diuulsa. Cœnosas.] Græcè, βορβορώδεα, fœtidas: quia βόρβορος vtrunq; & cœnum & fœtorem denotat Gręcis. Numisianus.] Is fuit Quinti auditor celeberrimus, cuius meminit etiam li. 1. de Ana. admi. ab initio statim Gal. Ab ipso fuisse.]

Cōsistētia, σύστασις. συνεστηκώς. Cōsistētia inæqualis & aspera. βόρβορος. Numisianus.

Adiic

Adiiciendũ, maximé. Græcè enim eſt, καὶ διὰ τοῦτό μοι δοκεῖ μάλιστα ὁ ἀφορισμὸς, &c. Reſiduũ concoquitur.] Græcè eſt, ἅμα δὲ, καὶ πεφθῇ τὸ καταλοιπον, cõcoctum fuerit. Sed mediũ tenent, &c.] Græcè eſt, μέσα δ' ἑκατέρας τῆς ὑπερβολῆς, καὶ σύμμετρα ὄντα, ſed mediæ inter vtrunq; exceſſum, & mediocres ſunt.

APHORISMVS LXX.

Ὁκόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖσι τὰ οὖρα ἀνατεταραγμένα οἷον ὑποζυγίων. τουτέοισι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται.

Quibus in febribus vrinæ perturbatæ ſunt, veluti iumentorum, ijs dolores capitis vel adſunt, vel aderunt.

IN hoc aph. quid vrinæ perturbatæ in febribus portendãt, Hippoc. monſtrat. Quanquam verò nonnulla exemplaria hanc particulam ἐν πυρετοῖσι, non habent, ſed ſimpliciter legunt οἷσι οὖρα ἀνατεταραγμένα, tamẽ meliora omnia eam ipſam minimè omittunt. Cui etiã lectioni antiquus interpres ſuffragatur, & ratio ipſa. Siquidem in febribus omnibus, Gal. lib. 1. de Iudic. ca. 7. teſte, quoniam venoſi generis ſunt mala, ad vrinas præcipuè reſpicere oportet. Coctionis enim quę in venis eſt, ſignum optimũ vrina exiſtit. Quod lib. 4. de Tuen. ſan. c. 2 teſtatur clarius iis quidẽ verbis Gal. De iis quæ intra venas ſunt, nullũ planè nec manifeſtũ nec euidẽs ſignũ habemus, præter ſolã vrinã. Et c. 4. idẽ Gal. ait, Vrina eorũ tantum humorũ qui in vaſis cõtinentur, nota eſt. Quare cùm hæc lectio verior ſit, factũ eſt vt & nos hanc ſecuti ſimus. Cæterùm notandum hoc loco erit, ꝙ duæ ſint, Gal. lib. 1. de Iudiciis. c. 12. autore, perturbatarũ vrinarũ differẽtiæ. Vna quidẽ, quãdo turbatæ mingũtur, ſed paulò pòſt reſident. Altera, quum turbatæ longo tẽpore, aut ſemper, manent. Quapropter de qua differentia hoc in aph. loquatur Hipp. neceſſe eſt conſideremus. De altera aũt, nẽpe ea quę turbida mingitur, taliſq; ſemper permanet, illũ loqui, ex iis quæ de carundẽ cauſa Gal. in Comm. affert, euidentiſsimũ ſit. Ait enim, eiuſmodi fieri vrinas, quum materia craſſa ac dẽſa à calore cõficitur, cõcoquitur, aut agitatur. Non poteſt enim natura hãc ipſam conficere aut cõcoquere, niſi prius agitatã. Eãdem verò cauſam cur vrinæ ſemper turbatæ maneãt, lib. 1. de Iudic. c. 12. Gal. affert inquiens:

Vrinæ in febribus reſpicienda.

Perturbatarũ vrinarum duæ differẽtiæ.

„ inquiens: Quæ vrina semper turbata manet, vigere adhuc
Agitatio. quæ in sanguine est agitationẽ ostendit. Per agitationẽ vero Gal. intelligere concoctionem, ex iis quæ scribit lib. 4. de
„ Tuen. sani. c. 3. fit manifestissimum. Ibidem enim ita tradit.
„ Quòd si turbida sit vrina, qualis iumẽtorũ visitur, crudis refertas venas indicat humoribus, nõ tamen cessare naturam,
„ sed eos valenter concoquere. Ex his quidẽ locis nemini non palàm fit, Hipp. hoc in apho. de altera perturbatarum vrinarum differentia loqui. Quin Gale. in posteriore loco disertè vrinæ illius, quæ est instar iumentorũ meminit. Quod asserimus, cõfirmat etiam autor libelli de Vrinis, qui perperam refertur ad Galen. ita scribens: Quæ mingitur crassa, & talis permanet, indicat vigorẽ agitationis quæ est in humoribus crassis & flatuosis: cũ qua adest aut affuturus est dolor capitis, propter conturbationem ac euaporationẽ humorũ. Quibus sanè verbis & turbationis vrinarũ, & doloris capitis causas exprimit. Porrò quũ agitatio caloris in vrinis, posteaquã etiam mictæ sunt, permaneat, nihil mirum cur turbatæ maneant. Atqui vt Hipp. planũ omnino faceret, quid per turbidas vrinas accipiendũ esset, adiecit οἷον ὑποζυγίων, velut iumẽtorum, hoc est equorũ, boum, & aliorũ animãtium quæ iugũ ferunt, atq; adeò homines in laboribus suis iuuant. Horum nanq; vrinæ dũ minguntur, turbatæ sunt, atq; subinde eiusmodi permanent, propterea quod victu tali vtuntur, vnde crassi humores procreantur. Quibus igitur tales sunt vrinę, iis capitis dolores aut adsunt, aut aderunt, propter causam anteà à nobis, & Galeno in Comm. expositam. Quid per κεφαλαλγίας sit intelligendum, alibi est à nobis demonstratum.

Iumenta.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Obuersæ.] Hoc loco codices Græci propemodũ omnes legunt ἀντιτεταραγμένα, quum potius sit legendum ἀνεστραμμένα. Quã quidẽ vocẽ interpres satis obscurè conuertit, obuersæ: nam significantius multò dixisset, cõmutatæ. Quippe Græcis ἀναστρέφω interdũ idem est quod cõmuto. Legendum autem esse ἀνεστραμμένα, & non ἀντιτεταραγμένα, vel hinc satis liquet. Nam quid opus fuisset Galeno dicere, Alij aliter hanc sententiam legunt, aut scribunt, si pariter cum eo legissent ἀντιτεταραγμένα. Quapropter quum hîc diuersæ fiat lectionis mentio, necesse est, vt fateamur alios secus quàm Galenum

Galeni codices emẽdati.

ἀναστρέφω

scrip

scripsisse & legisse, nempe ἀντεγραμμένα, pro ἀνατεταραγμένα. Et quia sic esse legendũ certò affirmabãt, coacti sunt vt præsentẽ aph. cum superiore cõnecterent, quod in eo de contrariis vrinis, nempe tenuibus, agere Hipp. contenderent. Errat igitur plurimũ Musa, qui hoc loco ἀνατεταραγμένα potius esse legendũ, quàm ἀντεγραμμένα censet. Contrarias ostendere iis, &c.] Et hic locus in Græcis codicibus est deprauatus. Aldinus enim codex ita legit, τὰ ἐναντία δηλοῦν τοῖς προειρημένοις τοῖς λεπτοῖς, contrarias prædictis scilicet tenuibus significare, sed falsò: quia sic nullus esset relictus Galeno locus reprehendendi eos, qui ἀντεγραμμένα, id est, commutatas vrinas significare crassas & perturbatas contẽderent, quandoquidem idem quod ipse dixissent. Alij codices pro τοῖς λεπτοῖς, habent τοῖς θρομβώδεσι, grumosis. Hanc lectionem secutus est in sua conuersione Leonicenus. Nonnulli legũt, τοῖς παχέσι καὶ θρομβώδεσι. Et neutra quidem harũ lectionũ à vero abhorret. Præstat tamẽ, mea quidẽ sententia, vt ita legamus hũc Gal. locũ, καὶ βούλονται τινὲς μὲν τὸ ἀντεγραμμένα, τὰ ἐναντία δηλοῦν τοῖς προειρημένοις, τουτέστι τὰ λεπτά. Et volunt quidã vocabulum cõmutatæ, prædictis contrarias significare, hoc est, tenues. Quod si in hunc modũ legatur, non est necesse adiicere παχέσι, vel θρομβώδεσι, vt Musa putat. Sint cum dolore.] Græcè est, ψευδὲς γε μὴν ἐστι τὸ τὰ λεπτὰ τῶν οὔρων εἶναι κεφαλαλγικά, quippe falsum est tenues vrinas dolorẽ capitis afferre, aut ostẽdere. κεφαλαλγικὸν nanq; est quod capitis dolorẽ affert, aut significat. Quare interpres perperã conuertit, falsum esse quod tenues vrinæ sint cum dolore capitis. Sunt enim interdum vrinæ tenues cum dolore capitis. Hinc infrà ait, Quib. vrinę albæ & perspicuæ, malæ: præsertim si in delirãtibus appareãt. Agitata.] Græcè est, καὶ γίνεται τοιαῦτα παχέως τινὸς πνευματώδους ὕλης ὑπὸ θερμοῦ καταφερομένης, & fiunt tales, quũ materia crassa & densa calore conficitur. Nonnullæ igitur vrinæ.] Gręcè est, τινὰ μὲν οὖν τούτων οὔρων, nonnullę igitur tales vrinæ. Doliturus est.] Græcè est, οὐ μὴν εἴ τις ἐκεφαλάλγησεν, ἢ κεφαλαλγεῖ, non tamen si quis doluit, aut dolet. Huc accedit, quod si, vt interpres fecit, legamus, doliturus, cum Hipp. sententia pugnabit Gal. qui in pręsenti aph. turbatas vrinas esse futuri doloris capitis signa manifestè asserit. Proinde sensus verborũ Gal. is erit, Nõ est necesse ei q doluit caput, aut ei qui iam dolet, esse eiusmodi vrinas, turbidas nimirũ: qa aliis etiã de

causis

Musæ error.

Alius loc° Galeni emẽdatus.

Musa.

κεφαλαλγικόν.

Apho. 72. huius sect.

causis, quàm ex frigidis & crassis humoribus capitis dolor fieri potest. Quum vero vrinæ turbatæ adsunt, vt etiam adsit dolor capitis aut statim futurus sit, oportet. Dolores itaq; capitis sine tali vrina esse possunt. atqui vt tales vrinæ sint citra capitis dolorem, fieri haud potest.

APHORISMVS LXXI.

Ὁκόσοισιν ἑβδομαῖα κρίνεται, τουτέοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ τετάρτῃ ἐρυθρὸν, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον.

Quibus septimo die iudicatur morbus, ijs quarto die nubeculam habet vrina rubicundam, & alia signa proportione.

HOc in Aphoris. nubeculæ rubeę exemplo quod suprà dixit, septenorum quartus est index, verum esse ostendit, 2. aph. 24 inquiens. Quibus in septimo iudicatur morbus, subaudiendum enim erit, ἡμέρα νόσος. Loquitur autem hoc loco de bona iudicatione Hippoc. id quod inde colligitur, quòd sine adiectione κρίνεται verbo vtatur. De mala enim quum loquitur iudicatione, huic aduerbium κακῶς addit. His quarto die vrina Nubecula nubeculam rubeā habet. Nubecula verò est id, quod in summa superficie vrinę natat. Rubra quidem nubecula humores noxios propemodum coctos esse significat, vt ea apparēte in quarto, qui septimi index est, necesse sit in septimo bonā iudicationem fieri. Significat aūt idem alba nubecula. Rubræ verò, vtpote signi parari meminisse voluit Hipp. quod Gal. etiā in Com. asserit. Cæterū vt alba & rubra nubecula bonā, sic nigra in quarto apparēs, iudicationē malā in septimo futuram ostēdit. Hinc est ꝙ alibi ita scriptū reliquerit, Nubecula in vrina suspēsa, alba quidem bona, nigra verò mala. Et alia scilicet signa quę futurā iudicationē mōstrāt, proportione in quarto die apparere debent. Sed quæ ad huius partis interpretationem attinēt, Gal. in Com. copiose prosequitur.

Rubræ nubeculę cur meminit Hippocr. 2. Pro. 29.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Circa somnos.] Quæ tradit lib. 2. Progn. 11. Vel respirationem.] De quibus agit Hipp. li. 2. Progn. 56. Accubitū.] De iis 2. Progn. 26. Vel tale aliquid,] Adiiciendū, eorum quæ. Græcè enim est, ἤτι τοιοῦτον ἄλλο τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένων. Post septimū.] Græcè, τὴν κρίσιν ἔσεσθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, septimo die. Quare errore nō vacat interpretis conuersio.

Interpretū lapsus.

uersio. Quãto iudicatio.]Addendum,propius. Græcè enim est, ὁσῳπερ ἂν ἐγγυτέρω τῆς κρίσιος ἀφίκωνται, quãto propius iudicationẽ accesserint. Videntur autẽ ignorare.] Hæc atq; alia multa symptomata iudicatoria connumerauit suprà sect.1. Com.12.De iis plura etiã habet li.1.de Iudiciis,cap.14. Gal. & li.3.de Iudi.cap.vltimo. Non igitur neque, &c.] Græcè, οὔκουν δεῖται τοῦ τὸ διὰ τῶν οὔρων φανὲν σημεῖον αὐτῶν τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων εἰς πιστοτέραν ἐλπίδα τῆς μελλούσης ἔσεσθαι κρίσιος, ἀλλ' ἕτερα, &c.Non igitur est necesse hoc quod ex vrinis apparet signũ,sine dictis symptomatis ad firmiorẽ futuræ iudicationis spem fieri,sed multa alia quæ frequẽtius quàm istud apparent. Quemadmodum ipse.]Sect. 2.apho.24. Sublimamentum.]Græcè est,ἐναιώρημα,Sic autem vocant,quod æquis spaciis ab vtrisque extremis secedit,& in medio altitudinis vrinæ cõsistit.Interpretes vero dictionẽ hãc varie interpretantur,nũc sublationẽ,nunc suspensionẽ:& interdũ,vt hoc in loco,sublimamentũ. Consistẽs.]Græcè,συνεστηκός, cõpactum, De cuius verbi significatione vide quæ suprà Com.69.huius sect.diximus. Si vero velociter.]Motum enim morbi,num videlicet tarde aut celeriter moueatur, in futura dignoscẽda iudicatione cõsiderandũ esse,Gal.lib.3.de Iudic.ca.4.monet. Alba,rufa.]Græcè est,τὸ λευκὸν,ἢ ὠχρὸν, alba,aut pallida, ὠχρὸν autẽ significare pallidũ,& supra,& alibi sæpe diximus.Vrinæ scilicet rubeæ.] Græcè est, τῆς ἐρυθρᾶς νεφέλης, rubeæ nebulæ. Non tamen bonas,&c.] Signa coctionis & cruditatis semper stabilẽ habent propriã potestatẽ,quocunque morbi tẽpore apparuerint. Quippe coctionis,salutẽ:cruditatis vero aut omnino nullam,aut prauam futurã iudicationem,aut diuturnitatẽ morbi,aut mortẽ,aut recidiuã significant.Iudicatoria cõtrà signa nõ semper stabilẽ obtinent potestatẽ,sed bona quidẽ sunt,quãdo post coctionẽ & in morbi vigore apparuerint:mala,quũ in principio ante coctionẽ. In Progn.]2.Progn.29.Sedimẽ subrubeũ.]Quippe Gal.in eius sententię enarratione teste exuperantiã sanguinis nõ exquisita ratione confecti significat.Quũ itaque integerrimi humoris exuperantia sit,ideo sine periculo existit.Sed quia humidior,& itẽ serosior quã is est,idcirco eget concoctione.Si igitur spacio temporis cõcoctio fit, merito talis vrina quòd morbi solutio diuturnior futura sit,significat. Argumẽta.] Græcè,τῷ λόγῳ δυνατὸν εἰς ἑκάτερον ἐπιχειρῆσαι. Est enim ἐπιχει-

Sublimamentum.

ὠχρόν.

Signa coctionis.

Signa iudicatoria.

ρεῖν argumentari, argumentis adstruere. Hinc ἐπιχείρημα, argumentũ. In vndecimo.] Quia si plures præcesserint dies, significat morbi motũ non esse tam velocẽ, vt sequẽtibus tribus diebus fieri possit iudicatio, sed est necesse plurium dierum interuallo. Tribus solis.] Addendũ, diebus. Gręcè enim est, τρίων ἡμερῶν. Aliquid suffragari.] Græcè, ἐπιμετρεῖν, hoc est, verissimũ quidẽ est, nubeculã rubeã significare futurã morbi solutionẽ, etiãsi non fit statim tribus sequentibus diebus.

APHORISMVS LXII.

Ὁκόσοισιν οὖρα διαφανέα, λευκὰ, πονηρά. μάλιστα δ᾽ ἦν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἦν ἐπιφανῇ.

Quibus vrinæ perspicuæ & albæ sunt, malæ: maxime vero vbi in phreniticis apparuerint.

Vrina aquosa.

QVod vrina perspicua & alba, quæ alio nominẽ, Gale. in Com. teste, aquosa dicitur, mala fit, pręsertim si in phreniticis appareat, hoc loco Hipp. ostẽdit. Non autẽ temere dixit perspicuæ albę, quia sunt vrinæ perspicuę seu tenues, quæ tamen nõ sunt albæ: quod in Com. etiã testatur Gal. sed χολώδεις τῇ χροίᾳ, colore biliosæ, hoc est, Philoth. interprete, ξανθὰ ἢ ὠχρὰ, flauæ vel pallidæ. Differentiæ itaque gratia perspicuæ vrinæ albã, coniunxit. Sunt autẽ perspicuæ & albæ vrinæ vitiosæ ac malæ, quod, Gal. in Com. etiã affirmante, extremam cruditatem significent. In lib. etiã 1. de Iudic. ca. 12. aquosam vrinã, quæ, vt paulò suprà cõmemorauimus, nõ est alia quàm perspicua & alba, ad summũ crudam esse testatur. Vt autem id quod diximus significent, necesse est vt longo tempore eiusmodi prodeant. Quippe semel aut bis in sanis etiã interdum propter copiosam aquæ, aut vini aquosi potionẽ apparent, nec tamen mali quicquã portendũt. Proinde nõ temere lib. 6. Epid. part. 5. Aph. 15. Hipp. dixit, Vrina eiusdẽ cũ cibo & potu coloris est. Quid multa? Vrinę perspicuę & albæ sunt vitiosæ, vbi à causa interna prodierint: minime vero, si aliquã ob causam externã tales fuerint. Maxime autẽ malę sunt, vbi in phreniticis apparuerint. Alij codices legunt, μάλιστα ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσι ἐπιφαίνεται, maxime in phreniticis apparent. Prior vero lectio melior, vtpote quam Celsus lib. 2. cap. 3. expressit, vbi hunc Aph. ita cõuertit, Diluta quoq; & alba vrina vitiosa est, sed in phreniticis maxime. Sic etiã hanc partem interpretatur Philoth. inquiens, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς φρενιτικοῖς μᾶλλον

Perspicuæ albæ vrinæ.

μᾶλλον πονηρὰ, sed in phreniticis magis malæ. Eius vero rei hæc est causa. Quum phrenitis oriatur à bilioso sanguine, par est, vt in hoc malo vrina flaua sit. Quia vero idipsum nõ accidit, signũ est vniuersam bilem ad caput rapi: quod quàm perniciosum sit, nemo non videt. Hoc loco monendum erit, Leonicenũ & alios Hipp. interpretes φρενιτικοῖς haud recte delirantibus cõuertisse. Differunt enim phrenitici à delirãtibus. Quippe deliriũ, quòd Græcis παραφροσύνη dicitur, vt testis est li. 2. de Symp. cauſ. ca. 4. Gal. omnis deprauatus principis facultatis motus existit. Phrenitis autẽ, vt cap. 11. eiusdẽ li. autor est Gal. cerebri, aut eius mẽbranarũ inflãmatio est. Interpretũ lapsus. Delirium. Phrenitis.

ANNOT. IN GAL. COMM.

In deliriis.] Græcè, ἐν ταῖς φρενίτισιν, in phrenitide: propter causam iam commemoratã. Delirantem.] Græcè est, φρενιτικόν. Quare passim in iis Com. pro delirantibus, vertendum erit phreniticis. Flauam bilem ad caput solummodo, &c.] Græcè est, τ̃ ξανθῆς χολῆς ἅπασαν τὴν ὁρμὴν ἄνω γεγονέναι πρὸς τὴν κεφαλὴν, vniuersum flauæ bilis impetũ sursum ad caput factum esse. Quibusdam enim vrinæ persp.] Addendum, fiunt. Græcè enim est, διαφανῆ μὲν γὰρ γίνεταί τισιν οὖρα. Legitur autem perperam in Aldino codice διαφανῆν. Reliqua sunt plana, neque vlla egent explicatione.

APHORISMVS LXXIII.

Ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορύζοντα, ὀσφύος ἀλγήματος ἐπιγινομένου, αἱ κοιλίαι τουτέοισι καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι καταῤῥαγέωσιν, ἢ οὔρου πλῆθος ἐπέλθῃ. ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

Quibus hypochondria inflata murmurant, lumborum dolore succedente. ijs alui humectantur, nisi flatus erumpant, aut vrina copia prodeat. Hæc vero in febribus accidunt.

QVod hic Apho. ad artem quæ futura prædicit pertinet, notius est quàm vt à me pluribus dici debeat. Quippe docet quid medico ex hypochondriis inflatis, atque adeo sublatis, ac murmurantibus prædicendũ sit, inquiẽs, Quibus hypochondria, nõ, vt alij interpretes cõuerterunt, ilia: differre enim ab hypochondriis ilia, iam sæpe in iis nostris Com.

μετέωρα. monuimus, μετέωρα, quæ quidē dictio, Gal. infrà sect. 5. Com. 64. teste, idē hoc loco significat quod ἐμπεφυσημένα & φυσώδη, id est, inflata, vel flatuosa. Quū vero inflantur, necesse est vt in altū etiā sustollātur, ideóq; cōmode etiā sublata dici possunt, vt μετέωρα idē sit quod ἐπαιρόμενα, aut ἐς ὕψος αἰρόμενα, hoc est, sublimia, vel in altū sublata, vel simpliciter tumentia. Quod monendum esse duximus propter Musam, qui in suis Com. μετέωρα vocē prædura & tumida falso interpretatus est. Ita enim inter cætera inquit, Qui ilia prædura & adeo tumida habuerint, vt suspensa dici possint, &c. Neque enim hoc loco Hipp. de præduris & tumidis hypochōdriis loquitur, quæ lib. Progn. Apho. 30. & 33. σκληρὰ, ἐντεταμένα καὶ ἐπώδυνα vocat. illa enim nihil eiusmodi cuius hic meminit Hipp. sed ingēs potius malū, nempe iecoris vel lienis inflāmationem, significāt. Quod metipse Hipp. testatur, inquiēs, Hypochondria tumida, dura, & dolentia, si in vniuersum sic affecta sunt, maximū portendūt malū. Hypochondriorū igitur voce Hipp. in præsenti Aph. proprie vtitur, pro iis partibus quæ spuriis costis vtrinque subiectæ sunt, & non pro iis partibus quæ hypochōdriis subiectæ sunt, iecore nimirū & liene, vt Musa falso putat. Quod vero nō loquatur de tumore iecoris vel lienis Hipp. sed de ipsis hypochondriis quæ in altum tolluntur, manifestū fit ex eo quod statim subiicit. ait enim, διαβορβορίζοντα, murmurātia. Qua quidem voce in ipsis spiritus seu flatus subesse, etsi nō multos admodū, qui hæc in altū tollāt, & sublimiora efficiāt, murmúrq; excitēt, innuere voluit. Quid autē proprie sit murmur, Gal. in Com. suis abūde ostēdit. Quod si itaq; hypochondria inflentur, atque adeo murmurēt, lūborúmq; dolor succedat (quod fit, Gal. in Com. teste, vbi murmur ad lumborū loca descēdit, sede hypochōdriorū derelicta, vt hinc iterū palā fiat, Hippocratē nō loqui de tumoribus iecoris & lienis, vt qui nō descēdant, sed eodē in loco semper cōsistant) alui iis humectātur. Quippe cū spiritu mediocris est cōmixta humiditas, quam spiritus suapte natura mobilis secū ad aluū deducit, eúmque humectat. id quod cōfirmāt ea quæ scribit li. 3. de Symp. causis cap. 7. Gal. dicēs, Quod si humiditas aliqua in intestinis cōtineatur, ab hac quoq; prodibit quædā bōbi species, quā βορβορυγμὸν, id est, murmur nominant, futurā nuncians humidi excremēti deiectio

Musæ explicatio improbatur.

Hypochōdria.

iectio

ie&tionẽ.Etenim eiuſmodi ſtrepitus ſpecies vtrũque ſignificat:deie&tionem quidẽ,quia à mouẽte natura fit:humidũ vero excrementũ,quia murmurationem habet comitem. Hæc ille. Hoc autem euenire certo ſolet,niſi flatus erumpant,id enim eſt καταῤῥαγῶσι.Nam καταῤῥήγνυμι eſt cũ impetu decido,delabor,aut erũpo.Quia ſi ſoli flatus erũpant, humor in corpus eſt diſtributus, ideo tum alui hume&tari nõ poſſunt. Aut vrinæ copia prodierit: quippe tum humor diſtributus in corpus per vrinã vacuatur.Nam vna vacuatio aliã impedit. Hine eſt quod infrà ita ſcriptũ reliquerit:Mi&tio no&tu fa&ta plurima,modicam deie&tionẽ ſignificat. Quid multa? alui certe hume&tantur,niſi ea quę ſibi cõmixta ſunt,nempe humiditas & ſpiritus, ab inuicem ſeparentur:& humiditas quidẽ per vrinã: ſpiritus autem per inteſtina vacuetur.Hæc autem in febribus,quæ ipſæ ſunt morbi,& minime ſymptomata,accidere ſolent.Nam vt di&tũ eſt ſuprà Com.66.huius ſe&tionis,quãdo Hipp.in febribus dicit,tum intelligit morbos febriles, hoc eſt eas febres,vt cõprehenſum eſt,quæ per ſe morbi ſunt,& nequaquam aliorũ morborum ſymptomata.Vt & hinc perſpicuũ fiat omnibus,Hipp.nõ loqui de phlegmonibus iecoris vel lienis,vtpote ad quas febres tanquam ſymptomata ſequuntur. Nihil autem mirum, in febribus procreari flatus, vtpote in quibus cibi ab imbecilli calore natiuo minus re&te coquantur,& in flatus ac vapores reſoluantur,vt Gal.loco paulò antè citato copioſe docet.

καταῤῥήγνυμι.

aph.83. huius ſe&tiõis

In febribus.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Iliis ſuſpenſis.]Græcè ὑποχονδρίων μετεώρων,hypochondriis ſublatis. Simpliciter.]Græcè eſt,διττῶς, dupliciter. Diſtinguit autem.] Adiiciendũ,nunc. Græcè enim legitur, διακρίνει δὲ ταῦτα νῦν ὁ Ἱπποκράτης. Ilia.] hypochondria. Ad inferiora euacuatus.]Græcè, ἐπὶ τὰ κάτω κινούμενος,ad inferiora deuolutus. Vnà cũ ipſo iliorum.] Græcè,ἐκ τῶν ὑποχονδρίων, ex ipſis hypochondriis. Seorſum vero ſpiritum,&c.Græcè, ἰδίᾳ δὲ τὸ καταλειφθὲν ἐν τοῖς ἐντέροις πνεῦμα διὰ τῆς ἕδρας ἐκκριθῆναι, ſeorſum vero ſpiritus in inteſtinis retentus per ſedẽ excerni. Cito.]Græcus Aldinus codex habet ῥᾳδίως,facile. Vel eryſipelate.]Addendum,vel dolore. Græcè enim eſt, ἢ ἀλγήματος. In illis morbis.]Scilicet paulò antè recenſitis.Neque enim aliquo naturæ motu, &c. Græcè eſt, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ

Galeni locus explicatus.

φυσικῇ τινὶ κινήσει τῶν μορίων ἀποθεμένων τὸ φυσῶδες πνεῦμα γίνεσθαι συμβαίνει τὸν βορβορυγμὸν ἐν ἐκείνοις, ἀλλ' ὡς σύμπτωμα μόνον. Neq; enim naturali motu (expultricis videlicet facultatis) partium flatuosum spiritum expellentium murmur in illis fieri contingit, sed veluti symptoma tantummodo. Hoc est, nunquam murmur partib⁹ corporis naturaliter accidit, sed morbi potius ratione. Hinc non inepte hunc locũ antiquus interpres ita conuertit. Murmur in hæc membra vniens non est secundum naturę cursum, sed secundum morbum. Quid multa? Si murmur in iis partibus fit, non sane fit vt flatus illos subinde expellant, sed alicuius morbi ratione, qui in iis partibus hęret. Proinde vt sit illius morbi symptoma necesse est. Non igitur facultatis flatus illos expellentis motum, atque adeo deiectionem significare potest, quum non à natura ipsa murmur hoc, sed à morbo excitetur.

APHORISMVS LXXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐλπὶς ἐς ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ, καὶ παχὺ, καὶ λευκὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι κοπιώδεσι πυρετοῖσι τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγήσῃ, καὶ πάνυ ταχὺ λύεται.

Quibus spes est ad articulos futurum abscessum, liberat ab abscessu vrina multa, crassa, & alba prodiens, vt in laboriosis febribus quarto die nonnullis exire incipit. Si vero sanguis quoque è naribus profluxerit, breui admodum leuatur æger.

An diuturnæ febres semper p abscessus & decubitus iudicentur.

Qvum diuturnæ febres, Gal. lib. 3. de Iudic. ca. 3. teste, per abscessus & decubitus magna ex parte iudicẽtur, ne idipsum aliquis perpetuo euenire putet, hoc in Aphor. Hipp. causas commemorat, cur contingat, vt interdum prędictæ febres aliter quàm per abscessus finiantur, inquiens. Quibus spes est ad articulos futurum abscessum. Spes est autem iis, qui diuturnis febribus è crassis & multis humoribus natis laborant, aliisq; nonnullis, quos in Com. suis recenset Gal. & suprà apho. 31. huius sect. Hipp. commemorauit. Quum itaq; in febribus aliisq; morbis, qui ex crassorum viscosorúmq; humorum copia generãtur abscessus fiant, rectissimè inquit subinde Hipp. liberare ab abscessibus vrinam multam, crassam,

ſam,& albam factam, vtpote quæ craſſos illos humores, qui abſceſſuum cauſa futuri erant,expurgat. Quod vero ait,quēadmodū in laborioſis febribus 4.die fieri incipit: iis verbis nihil aliud innuere voluit Hippo.quàm in febribus laborioſis maximè accidere vt vrina craſſa,alba,& multa ab abceſſibus liberet. Quod exemplo quodam lib.6.Epidem.part.4. Apho.2.oſtendit Hipp.vbi ſic ſcriptum reliquit: Vrina craſſa & alba qualis Amphigenis famulo prodiit, in laborioſis febribus quando quarto die exit,ab abſceſſu liberat.Si vero ad hæc ſanguis è naribus profluxerit prorſus leuat. Cæterum hic diligenter conſiderandum erit,quas laborioſas febres vocet Hipp.quum in iis explicandis mire ſe torqueat hic Muſa.Sic autem vocat,Galeno in enarratione iam citatæ ſententiæ autore, non illas quidem quas motio multa anteceſsit, ſed eas potius in quibus aliquis laſsitudinis ſenſus exiſtit. Quippe in iis potiſsimū,vt teſtatur Gal.Com.31. huius ſect. abſceſſus fieri ſolent. Et eas quidem ab Hipp. hîc intelligi,è præcedentibus etiam colligi poteſt. Nam febres illę in quibus ſpontanea eſt laſsitudo è plenitudine craſſorum humorū naſcuntur,vt non ſit etiam mirū in iis vrinam quę liberat ab abſceſſu, ſimilē eſſe humorib⁹ ex quibus ſunt procreatæ. Porrò τεταρταίοισι,quæ dictio hoc loco,Gal.in Com.ſuis teſte, idē quod ὑπὸ τῆς τετάρτης ἡμέρας,4.die ſignificat,nōnulli maximo errore pro quartanis ſunt interpretati,vt alibi quoq; meminimus.Si vero ex narib⁹quoq; ꝓfluxerit ſanguis,valde cito liberatē ęger. Quæ quidē Hipp.verba bifariā interpretari poſſunt.Vno modo in hūc modū.Si vero ſimul cū vrina prędicta ſanguinis ex narib⁹ ꝓfluuiū ſuperuenerit,tū valde celeriter liberantē.In partes enim diuiſa materia,vt ait Phil.ſuprà & infrà,velociſsima fit morbi ſolutio.Alio modo,vt ſeorſim citra vrinā ꝓfluuiū ſanguinis è narib⁹ accidat.In quem ſanè modū Gal.in com.interpretatē. Cęterū in laborioſis febribus iuxta aures,eodē ibidē teſte, abſceſſus maximè fiunt. Quod ſanè fit,vt teſtis eſt Gal.Com.31.huius ſect. propter eam quæ eſt in febrib⁹ caliditatem, multitudinē ad caput ferentem, móxq; eam ſuſcipientibus quæ iuxta aurem ſunt glandulis.

Muſa.

Laborioſę febres.

τεταρταίοισι.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Dictum eſt à me prius.] Com.ſcilicet 31. huius ſect. Quibus quouis modo,&c.] Græcè eſt, ἐπὶ κοῖν κοπιώδεσιν τῇ νόσῳ

γιγνομένοις, qui quouis modo in morbo lassati sunt. Plus.] Græcè, μᾶλλον, magis. Non oportet dicere.] Græcè, οὐδὲ λόγου δεῖται, non eget ratione, quod scilicet sit quotidiana experientia comprobatum. Subleuauit.] Græcè, μετέωρον εἰργάσατο, sublimē fecit, in altum sustulit. APHORISMVS LXXV.

Ἤν αἷμα ἢ πύον οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν, ἢ τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Si sanguinem aut pus mingat, renum aut vesicæ exulcerationem significat.

IN hoc Apho. docet Hipp. quid sanguinis aut puris mictio significet, inquiens. Si sanguinem aut pus mingat. Nō autem temere dixit οὐρέῃ, hoc est, mingat. hac enim dictione, vt etiam in Com. quanquàm obscurius, monstrat Gal. diuturnitatem innuere voluit, atq; excludere illud pus, quod interdū rupto in iecore, aut alia parte superiore, verbi gratia, membrana succingente, aut pulmone abscessu ad vrinæ instrumēta defertur. Quomodo autem fieri posit, vt pus in pulmone genitum cum vrinis excernatur, li. 6. de Male affect. loc. ca. 4. Gale. ostēdit. Hoc autem pus quod ex abscessu rupto defertur, vno, vel duobus vel pluribus diebus per vrinas excerni potuit, nec diutius permanere: quapropter de hoc ipso in præsentia Hipp. nō loquitur. aliàs enim dixisset, οὐρήσῃ, id est, minxerit. Quum vero multis diebus ac mēsibus pus per vrinam excernitur, tum renum aut vesicæ exulcerationem portēdit. Nemo tamē putet hic exclusū iri vreteres. i. vrinarios meatus. nam quum extremorum, nempe renum & vesicæ meminerit, media quoq;, hoc est, vrinairios meatus est cōplexus, quod etiam hoc in loco Philotheus annotauit. Qua ratione vero diiudicare oporteat, vtra iam trium commemoratarum partium magis laboret, Gal. in fine suorum com. docet. Denique per hanc vocem οὐρέῃ Hipp. pus & sanguinem, quæ è pene egrediuntur exclusit, quippe citra etiam vrinam exire solent. Cæterum quum cruenta vrina multis aliis de causis, quas Galenus lib. 6. de Male affect. loc. capi. 3. recenset, & nos lib. 3. de Sanand. malis corporis hum. cap. 36. exposuimus, nulla prorsus in renibus existente exulceratione excernatur, præstaret hoc loco legere, ἢν αἷμα καὶ πύον, quàm ἢ πύον, hoc est, si sanguis & pus, quàm vel pus. Et hanc quidē lectionē multi Hippo-

[Margin: οὐρέῃ.]

[Margin: Vrinarij meatus ab Hipp. non exclusi.]

Hippocratis expositores, vt in Com. suis testatur Gal. probauerunt, tanquã eam quæ altera melior esset. Prætereà in mulieribus, quibus menses supprimuntur, interdũ cruenta mixtio accidere solet, quanquam sine pure est, vt necessariò nisi multas distinctiones adhibueris, aut Hipp. impræsentiarum non nisi quę crebrius cæteris accidunt causas commemorasse dixeris, pro ἢ voce καὶ reponenda erit. Porrò signa certa, præter ea quæ in suis Commentariis recensuit Galen. quibus scire licet è quibus partibus corporis cum vrina pus & sanguis excernuntur, monstrat Gale. lib. 6. de Malè affect. locis, ca. 4.

Cruenta vrina propter suppressos mẽses.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Et pus & sanguis.] Græcè, καὶ πύον οὐρῆσθαι καὶ αἷμα, vt & pus & sanguis mingatur. Intersepto.] Græcè, ἐμφραχθέντι, infarcto. In aliquo.] Græcè, ἔν τινι τῶν ἄνω χωρίων, in aliquo superiorum locorum, nempe eorum qui supra renes sunt, scilicet iecoris, pulmonis, vt antea est à nobis dictum. Musa inepte ad renes detorsit, vtpote quos nominatim expressit Hippocrates. Quod autem.] Græcè ὁποτέρων δ' αὐτῶν, vtrum autem eorum, &c.

Musa notatur.

APHORISM. LXXVI.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι σαρκία σμικρὰ, ἢ ὥσπερ τρίχες συνεξέρχονται, τουτέοισιν, ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

Quibus cũ vrina crassa exiguæ carunculæ, aut veluti capilli vnà exeunt, ijs à renibus excernuntur.

IN præsenti Aphorismo docet Hippocrat. quid exiguæ carunculæ, aut veluti capillamenta in vrina præ se ferant, inquiens: Quibus in vrina crassa. Vrinam vero crassam. Gal. in Commen. teste, non eam vocat quæ simpliciter est crassa, sed collatione ad eam quæ maximè est tenuis & cruda. Ita sanè, vt vrina crassa impræsentiarum non sit nisi mediocris, & quæ secundum naturam existit. Quod diximus confirmat Philotheus, qui ita scriptum reliquit: οὖρον παχὺ ἐνταῦθα τὸ κατὰ φύσιν καλεῖ, παραβάλλων αὐτῷ τὸ παρὰ φύσιν λεπτὸν, τοῦτο γὰρ τὸ κατὰ φύσιν μέσον ὂν, πρὸς μὲν τὸ λεπτὸν παραβαλλόμενον λέγεται παχὺ πρὸς δὲ τὸ παχὺ, λέγεται λεπτὸν, quod est vrinam crassam hic eam quæ secundum naturam est vocat, præter naturam tenuem illi comparans. Hæc enim quæ secundum naturam media est, collata ad tenuem crassa dicitur: ad crassam vero

Vrina crassa.

collata tenuis. Carunculæ exiguæ, de quibus multa Gale. in suis Commen. habet. Exulcerationis autem esse has ipsas signa, in primis lib. 6. de malè affect. locis, cap. 3. Galen. testatur, vbi in hunc modum scribit: Sed efficacissima vlceratorum renum coniectura est, si cum vrina exiguæ quædam carunculæ excernantur, vtpote quas renum essentiæ partes, eásque ob vehementem vlceris erosionem auulsas esse constat. Sunt etiam præter hæc alia signa, quibus exulceratio renum deprehenditur, quæ sunt à nobis dicta lib. 3. de Sanand. mal. corp. cap. 39. Aut veluti capilli συνεξέρχονται. i. vnà cum crassa vrina exeūt. Neq; committendū vt hoc verbum ad carunculas & capillos referatur, quasi Hipp. docuerit illa duo simul, & neutrum sine alio egredi posse. Quare quum hoc verbum συνεξέρχεσθαι nihil aliud significet, idq; propriè, quā vnà cum crassa scilicet vrina exire, temerè se hoc loco torsit Musa, dū verbum hoc vt simplex esse interpretandum contendit. De causa autem generationis capillorum, Gal. in Comm. multa habet, & nos in Annotat. nostris paulò pòst hac de re aliqua proferemus. Quod vero ait, iis à renibus excernuntur, in eo accurata Hippocr. diligentia apparet, quemadmodum idipsum Galen. in Commentariis suis copiosè ostendit.

Carūculæ exiguæ q̄d significēt.

συνεξέρχονται. Musa notatur.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Foliorū similes.] Græcè, πεταλώδη, foliacea. Intelligit autē subsidentiā vrinæ, quæ est instar foliorū, aut squamarum, aut laminarum lata & tenuis. Hanc alio nomine lamineam, & squamis similē medici vocant. Multū exercitati. Græcè, πάνυ τρίβωνες, admodū experti. Vocant autē medici.] Græcè est, καλοῦσι δ' οἱ νεώτεροι, appellant autem recentiores. Orobum & fabā.] Græcè est, ἐρεγμόν τι καὶ κυάμων. Quare notandum hoc loco erit, ἐρεγμὸν crebro de faba in minutas partes fracta dici, ἀπὸ τοῦ ἐρείκεσθαι, hoc est à scindēdo, frangēdóue: tamē nonnunquā de aliis etiam leguminibus, itémq; radicibus eodem modo fractis, & nō de sola faba effertur. Cuius rei multa ex Hipp. Gal. & Paulo proferrē testimonia, nisi idipsum ante nos alij abūde præstitissent. Vox quoq; ἐρεγμὸς pro lomento & farina fabarū vsurpata reperit. Hoc loco pro leguminib⁹ fractis sumit. Quapropter pro eo quod dixit interpres oroborū & fabā, conuertēdum erit, legumina fracta & fabas. Sed mea quidē sentētia hoc in loco legendum erit ἐρεγμῶν κυάμων. i. fractas,

ἐρεγμὸς.

seu

ſeu freſas (ſic enim Plin.appellat) fabas. Et hãc quidẽ lectionem priore eſſe meliorẽ, ex antiquo colligiẽ interprete, qui conuertit fabas fractas. Et talia mingere.] Et particula redundat, quia Græcè eſt, εἰ οὐρῆσαι συμβῇ τὰ τοιαῦτα. Tali igitur humore, &c.] His verbis Gal. diſertè innuit, in renib. hos capillos, vſto. ſ. in eis craſſo humore, procreari. Quinetiã paulò pòſt capillos hos in renib. accipere cõſiſtentiam ſcribit. Cæterùm lib. 6. de malè af. loc. c. 1. eoſdem in venis generari ſibi videri veriſimilius ac probabilius, iis ſanè verbis palã affirmat: Ea verò, inquit, quæ ſunt pilis ſimilia, Hip. quoq; cũ vrinis excerni vidit, quẽadmodũ in aph. ſcripſit: ac ipſi etiã vidimus aliquãdo quæ ſemipedis longitudinẽ ęquarẽt, interdum etiã iis lõgiora. Quæ nõnunquã adeò videbantur exigua, vt mirarer quomodo in renũ ſpatio talia poſſent cõſiſtere. Proinde probabilius mihi videbaẽ, in venis huiuſmodi res procreari. Et non ita multò pòſt ait: Vbi pilos excretos meiendo vidi tũ ex colore, tũ ex mole credidi dicentibus eos ex craſſa lentáq; materia, quã calor calefecit, exiccauítq; in venis, cõſiſtere, quãquã lõgitudinis eorũ cauſam nõ intelligo. Hęc ille. Quæ quidẽ loca, quandoquidẽ inter ſe pugnare plurimũ videnẽ, vt cõciliemus neceſſe eſt. Quod quidẽ hac ratione fieri poteſt, ſi dicamus de Gal. ſentẽtia eſſe, vt pituitoſi, atq; adeò craſsi & lẽti humores, è quib. capilli naſcunẽ, in venis aggregentur: idipſum enim manifeſtè in Comm. aſſerit. Conſiſtentiam verò pilorũ in renib. accipere, quod itidẽ in Com. ſuis palàm affirmat. Verũ ſi obiicitur de lõgitudine pilorũ, cuius cauſam ſe ignorare fateẽ Gal. hanc nimirũ eſſe quę capillorũ in renib. cõſiſtẽtię aduerſetur, quũ renib. ipſis multo ſint longiores: reſpõdendũ, mea quidẽ ſentẽtia erit, hanc obiectionẽ nõ impedire quo minus capilli in renib. cõſiſtentiã accipiãt. Nam ꝙ ſint longiores, hoc ideo fieri, ꝙ egreſsi è renib. non ſtatim diſrũpãtur, ſed cõtinui planè per meatus vrinarios ad veſicã deſcendant. Quocirca quũ pars quædã pilorũ adhuc ſit in renib. pars autẽ altera in vreteris, nihil mirũ renum longitudinẽ excedere. Quòd verò capillorũ vnitas nõ facilè ſoluatur, in cauſa eſt glutinoſa & admodũ tenax, ex qua ſunt generati, materia. Porrò capillos hos in renib. accipere ſuã cõſiſtentiam, Philot. etiam iis teſtatur verbis, ὥσπερ τρίχες δηλονότι λουχαὶ ἐκκρίνονται, τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας ἐν τοῖς νεφροῖς φρυττούσης τὴν περιεχομένην ἐν αὐτοῖς παχεῖαν καὶ φλεγματικωτέραν ὕλην, καὶ διὰ τοῦτο

Fabę freſę.

Galeni loca prima facie pugnãtia cõciliantur.

Obiectio diluitur.

τοῦτο καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τῶν νεφρῶν ἐπιμήκεις ἐκκρίνονται, veluti capilli ſcilicet albi excernuntur,calore præter naturam eam quę in renibus eſt materiã craſſam, & plus iuſto pituitoſam exurẽte,propterea forma renũ lõgi excernunt. Subſtantiæ renũ.] Addendũ,omnino.Gręcè enim eſt,τῆς οὐσίας ἐστὶ μόρια ἐκκαθαίροντων ὅλως τῶν νεφρῶν. Veluti alij lapides.]Græcè,ὥσπερ καὶ οἱ λίθοι:veluti etiam lapides. Orobis ſimilia.] Adiiciendum vocata ſedimina.Græcè enim eſt, καὶ τὰς καλουμένας ὀροβοειδεῖς ὑποστάσεις. De iis vide Compendium noſtrum. Secũdum naturam mediocris.]Græcè, τὸ σύμμετρόν τι, καὶ κατὰ φύσιν.

APHORISMVS LXXVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι πιτυρώδεα συνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ.

Quibus in vrina craſſa furfurea ſimul prodeunt, his veſica ſcabie laborat.

Crassa vrina.

QVid ſubſidentia furfurea in vrina mediocri & ſecundũ naturam ſe habente ſignificet,hoc in loco Hippo.monſtrat.Craſſa enim vrina hoc in aphor. vt in præcedente, non alia eſt,vt in Comm.teſtatur Gal.niſi μέτριος συστηκὸς,hoc eſt, quæ mediocris eſt conſiſtentiæ.Quod etiam Philoth.confirmat,dicens:ἐν ταῦθα παχὺ οὖρον τὸ σύμμετρον λέγει,craſſam vrinã hîc mediocrẽ vocat.Furfurea verò appellat, quæ furfuri tritici bene molliti ſimilia ſunt.Atq; hæc quidem nonnũquam totius corporis abſumptionem ſignificant:interdũ ſolius veſicæ malè affectæ ſigna ſunt. Id verò ita diſcernendum erit:

Furfurea.

Furfurea,quæ totius corporis vitio eueniunt,cũ febri & vrinæ cruditate iunguntur.Contrà quæ malè affectã veſicam ſignificant, ſine febre cũ vrina cocta, non tamen abſq; loci laborantis dolore excernuntur. Cuius rei teſtis eſt Actuarius lib.2.de Vrinar.iudic.c.10.Quod vt Hippo.nobis diſertè innueret,ait:Quibus in vrina craſſa,hoc eſt,nec tenui nec cruda, vt anteà ſumus interpretati , furfurea ſimul minguntur. Quaſi dicat , ſi furfurea cum tenui & cruda vrina prodeunt, non veſicæ ſcabiem , ſed totius magis corporis conſumptionem oſtendit. Cæterũ Muſa hoc in loco putat, Galenũ ſubſidentiam furfuream cum laminea,quã πεταλώδη Gręci vocãt, confudiſſe:idq; probare conatur ex lib.1.de Malè aff. loc.c.1. vbi ita ſcriptum reliquiſſe ait: Si ea quæ vrinis excernuntur lamarum ſpeciem referunt, in veſica vlcus eſt. Poſt hæc

Galen⁹ ab iniuria. Muſæ vindicatur.

Braſauo

Braſauolus ſubiicit: Hoc autem loco Gal. hunc aph. adducit, in quo non dixit Hipp. eſſe vlcus, ſed ſcabie laborare. Quare vt iſtam è Galeni verbis repugnantiã tollat, ſeſe miſeris torquet modis: atqui temere. Neq; enim verum eſt quod affirmat, illic à Galeno præſentem citari aphoriſmum, quũ verba eius ſic habeant, ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν ἀφορισμοῖς, τὰ μὲν πεταλώδη τοῖσιν οὔροισιν ἐμφερόμενα τῆς κύστεως ἕλκωσιν σημαίνει. ſcripſit in aphoriſmis Hipp. ſi ea quæ in vrinis ferũtur lamarum ſpeciem referunt, veſicæ exulcerationem ſignificant. Quæ quidem verè dicta ſunt ab Hippo. & à Galeno rectè citantur: non tamen, vt Muſa cenſet, è præſenti loco, quũ ſit potius 81. huius ſect. aphoriſmus, vbi in eum modum ſcribit: Si ſanguinem aut pus, aut ſquamulas minxerit, grauíſq; odor adſit, veſicæ exulcerationem portendit. Quòd verò has duas ſubſidentias Gal. planiſsimè diſtinxerit, ſatis ex iis quæ lib. 1. de Iudic. cap. 12. ſcribit, conſtare puto. Eas autem quæ ſquamas referunt ſubſidentias, eaſdem facit cum iis quas πεταλώδεις nominant: quippe ſquammæ inſtar foliorum ſunt latæ ac tenues. Quid autem ſit veſicæ ſcabies, Galenus in Commentariis copioſè oſtendit.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Humorẽ melanchol.] Qui planè differt ab atra bile, vt dictum eſt ſuprà, nempe aph. 21. huius ſect. Quam cutem ſuperiorem nom.] καλοῦσι δὲ αὐτὴν ἐπιδερμίδα. Notandũ autem hoc loco erit, ꝙ cuti quã δέρμα Græci nominant, alia cuticula tenuis admodum, & prorſus exanguis obducitur, ſupernaſcitúrq; propemodũ ceparum tenuiorib. reſpondẽs inuolucris. Hanc quum cutis ſit veluti quædam effloreſcentia, ἐπιδερμίδα Græci vocant. Vt anteà.] Comment. ſcilicet initio. δέρμα. ἐπιδερμίς.

APHORISMVS LXXVIII.

Ὁκόσοι ἀπὸ ταὐτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει.

Quicunque repente ſanguinem mingunt, his in renibus venulæ ruptionem ſignificat.

QVid repentina ſanguinis mixtio ſignificet, hac in ſententia Hipp. monſtrat. Nam ἀπὸ ταυτομάτου idem ſignificat, vt in Comm. teſtis eſt Gal. quod ἐξαίφνης, hoc eſt repente. Sic etiam Philotheus hanc vocem interpretatur, dicens: τὸ ἀπὸ ταυτομάτου.

ἀπὸ

ἀθρόως. ἀπὸ ταὐτομάτου τὸ ἐξαίφνης, ἢ ἀθρόως δηλοῖ. Cæterùm ἀθρόως, Gal. lib. 1. de Sympt. cauſ. cap. 5. teſte, idem quod copioſè & repente denotat. Latinis vno verbo confertim dicitur. Per nomen

αἷμα. αἷμα Hipp. voluit innuere ſanguinem purum, ſyncerum, & exquiſitum. Vt ſit ſenſus: Qui copioſè & repente ſanguinem ſyncerum mingũt, iis ruptionem venulæ in renibus ſignificat. Quũ enim variæ ac multæ ſint mictionis ſanguinis cauſæ, vt lib. 3. de Sanan. mal. corp. c. 36. indicauimus, tamen nunquam ſanguis purus copioſè & celeriter per vrinam excernitur, niſi vbi venæ renum propter ſanguinis multitudinem

Ruptionis venularũ in renibus tres notæ. rumpũtur. Quare ſi aliis de cauſis ſanguis mingitur, vt non ſit ſyncerus neceſſe eſt. Tribus itaq; notis de Hipp. ſententia ruptionem venularũ in renibus deprehendimus, videlicet ſi ſanguis ſyncerus, copioſus, & repẽte cũ vrina excretus fuerit.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Oſtendere.] Græcè, δηλοῦν, ſignificare. Quantum ipſi.] Addendum, in alimentum. Græcè enim eſt, ὅσον εἰ τροφὴν αὐταρκεῖς αὐτῇ. Puris.] Legendum puri: quum Græca ſic habeãt, ἡ μὲν οὖν ῥῆξις ἀκριβοῦς αἵματος, diſruptio igitur puri ſanguinis. Et ipſius corporis veſicæ, &c.] Græcè καί τινα πολλάκις αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς κύστεως, & ſæpe ipſius corporis veſicæ, &c. Aliquando ob ſaltum vehementiorem, &c. Quæ quidem cauſæ ſunt manifeſtæ.

APHORISMVS LXXIX.

Ὁκόσοισι ἐν τῷ οὔρῳ ψαμμώδεα ὑφίσταται, τουτέοισιν ἡ κύστις λιθιᾷ.

Quibus in vrina harenoſa ſunt ſubſidentia, his veſica calculo laborat.

HArenoſas in vrina ſubſidentias calculi eſſe notas, hoc in loco Hippocrates docet. Quanquam verò Hippocr. veſicæ tantùm meminit, pro ratione antiquæ breuitatis, non tamen excludit renes. Nam & hi nonnũquam harenoſis ſubſidentibus in vrina, calculo affliguntur. Quod alibi diſertè

6. Epid. part. 1. aph. 5. iis verbis ſignificauit Hippocrates. In renes dolor grauis quando cibo complentur, irruit, pituitámq; vomunt. Quum verò dolores intenſiores fuerint, æruginoſa, atq; tum leuiores quidem fiunt, dolore autem leuantur, quando vacui cibo fuerint, harenæ rufæ ſubſident. Quibus ſanè verbis inter cæteras

teras notas quibus in renibus calculum generari deprehendimus, harenosas subsidētias palàm commemorat, qualiáq; sint colore ostēdit, nempe rufa, vt hac ratione à candidis, quæ vesicæ lapidē potius præ se ferūt, separaret. Quare statuendū certò erit, breuitatis studio hæc verba, aut renes, ab Hippoc. omissa esse, aut planè putandum librarij negligentia prætерita. Philot. censet Hipp. ideo solius vesicæ meminisse, quòd crebrius in ea, quia effatu dignā habeat capacitatem, quàm renibus calculi nascantur. Sed præstat eius adscribere verba: ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἐπιπολὺ ἐν τῇ κύστει γίνονται οἱ λίθοι, διὰ τὸ ἀξιόλογον ἔχειν κοιλότητα τὴν κύστιν, διὰ τοῦτο ταύτης μόνης ἐμνήσθη, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν νεφρῶν. Proinde vt perfecta sit hæc Hippocratis sententia, sic efferenda erit, Quibus in vrina harenosa subsident, iis vesica, aut renes calculo laborant.

Cur solius vesicæ meminerit Hippocr.

APHORISMVS LXXX.

Ἢν αἷμα οὐρέῃ, καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸν κτένα, καὶ τὸν περίναιον, τὰ περὶ τὴν κύστιν πονεῖ.

Si quis sanguinem mingat, & grumos, & vrinæ stillicidium habeat, dolórque ad imum ventrem, pectinem, & interfœmineum incidat, ea quæ circa vesicam sunt laborant.

QVid sanguinis aut grumorum mictio cum vrinæ suppresśione, & dolore ad imum ventrem, pectinem, & interfœmineum præ se ferant, hoc in aphorismo Hippocr. edocet, inquiens: Si quis sanguinem, scilicet liquidū, & grumos, hoc est, sanguinem concretum simul mingat: id quod non raro accidere videmus, vt scilicet cùm liquido sanguine commixti sint grumi, qui fiunt vbi sanguis extra vasa promanans à frigore concrescit. Et vrinæ stillicidium, propter nimirum grumos qui vesicę meatus obstruunt: quos quidem adesse hoc argumento colligimus, ꝙ scilicet sic laborantes, anteà plurimū sanguinem liquidum cum vrina reddiderūt. Fit verò stranguria etiā propter inflammationē, & alia multa quæ osculū & ceruicem vesicæ obstruere valent. Doloréfq; ad imū ventrem, quem Hipp. & alij Græci ὑπογάστριον appellant, de quo satis multa diximus sect. 2. aph. 25. Et pectinem.

Grumus.

ὑπογάστριον.

Pecten

Pecten. Pecten vero, Græcis κτὲις dicitur, locus est sub imo ventre iuxta pudēda, vbi pili inhorrescunt. Quippe Phauorinus κτένα interpretatur ἐφήβαιον. Hoc autem Iulio Polluce teste, nihil aliud est nisi τρίχωσις ἡβῆτι. Et inter fœmineum, quod Græcis

περίνεον. περίνεον nominatur. Est autem nihil aliud nisi spacium, penē & anum intercedens. Id quod Philotheus confirmat, qui scribit περίνεον ἀναιτὸν μεταξύτε αἰδοίε τόπον, esse locum inter anum,

Fœmen. & pudendum. Interpretes nonnulli falsò fœmen conuertunt, quum fœmen non sit nisi interior pars cruris quæ à coxis incipit, & ad genua finitur. Ea quę circa vesicam sunt ægrotant. Nam hic nō solum vesicam, sed & alia instrumenta quæ vrinæ inseruiunt, Hippocr. per hæc verba, τὰ περὶ τὴν

τὰ περὶ τὴν κύστιν κύστιν, intelligit. Quod Galen. confirmat in Commentariis, dum de omnibus quæ seruiunt vrinæ instrumentis, nempe vesica, renibus, & vreteris esse accipiēda scribit. Quinetiam loca corporis quæ recenset Gal. abundè docent ita Hippocr. verba interpretanda esse. Quare si tria hæc quæ ab Hippoc. memorantur symptomata, vel vnà, vel seorsim accidant, vrinæ instrumenta esse malè affecta monstrant.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Labor est.] Græcè πονέει, laborant. Morbus est.] Græcè, νοσέει, ægrotant. Ipsam vesicam enunciare.] Græcè, αὐτὴν τὴν κύστιν ἁπλῶς μόνην ἀποφαίνεσθαι, ipsam vesicam simpliciter solam, &c.

APHORISMVS LXXXI.

Ἢν αἷμα καὶ πύον οὐρέῃ, καὶ λεπίδας, καὶ ὀσμὴ βαρεῖα ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Si sanguinem, & pus, & squamulas mingat, grauisque odor fuerit, vesicæ exulcerationem significat.

Exulceratæ vesicæ signa. HOc in Aph. exulceratæ vesicę signa Hipp. percenset, quę sunt sanguinis & puris mictio. Hæc autē duo prima signa nō sunt vesicæ propria, sed aliis etiā partibus communia, vt in Com. suis Gal. quoque testatur, & suprà in explicatione Aphor. 75. huius sect. est dictū. Et squamæ, quæ quidem exulcerationis vesicæ certa sunt signa, præsertim si accesserit grauis odor. Nam quum vesica sit vrinæ, quam corporis excrementum esse constat, receptaculum sit, vt quæ in ea putrescunt, grauiorem fœtorem præ se ferant. Et per grauem

quidem

quidem odorē solidarū partiū tabē excludit. Tametsi enim in illa subsidētia vrinæ est laminea, tamē odor grauis abest.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Omnium instrumentorū, &c.] Vt dictū est in explicatione Aph. 75. huius sect. Quæ vrinæ obseruiunt.] Adiiciendum, exulceratorū. Græcè enim est, τῶ οὐρητικῶν ὀργάνων ἡλκωμένων. Ob disiunctiuam.] Græcè est παραδιαζευκτικὸν, disiunctiuam. Quasi vtrumlibet horum, &c.] ὡς ὁπότερον ἂν ὑπάρχῃ τῶν εἰρημένων, quasi vtrumlibet eorum, quæ dicta sunt vbi adsit, &c. Alternatim.] Græcè, ἐναλλὰξ, vicissim.

APHORISMVS LXXXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φῦμα γίνεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος λύσις.

Quibus in vrinaria fistula tuberculū oritur, iis suppuratione facta & eruptione, mali solutio accidit.

DOcet in hoc Apho. Hipp. qua ratione vrinæ suppressio ex tuberculo in vrinaria fistula, seu penis foramine nata soluatur. Neque enim οὐρήθρα aliud Hippo. aliisque Græcis significat, nisi foramē seu fistulā penis, per quam vrina excernitur, quod manifestè in Comm. docet Gal. Quare mirari subit hoc loco Brasauolū, quòd οὐρήθραν cum οὐρητικοῖς πόροις, id est, vrinariis meatibus, qui etiam οὐρητῆρες & οὐρανοὶ Græcis appellantur, confundere voluerit. De tuberculo copiosè diximus in enarratione Aph. 13. sect. 2. Hic certe significat tumorem præter naturā in vrinaria fistula procreatum, vrinæ suppressionem efficientem. Qui si ad suppurationem venerit purisque eruptio facta fuerit, malū solui necesse est. Malum autem intelligas vrinæ suppressionem, ac dolorem, sic enim Philot. quoque hunc locū interpretatur, dū quid λύσις vox hoc in loco significet inquirit dicens, λύσις δὲ τινος; τῆς ὀδύνης καὶ ἰσχουρίας, διὰ γὰρ φύματα ὀδύναι γίγνονται καὶ ἔμφραξις ἀκολουθεῖ, ἐξ ἧς ἡ ἰσχουρία. Cuius verò fit solutio? doloris & suppressionis vrinæ, quippe propter tubercula dolores excitantur, & sequitur obstructio, vnde vrinæ fit suppressio.

οὐρήθρα.

Musæ erratum.

Malum.

APHORISMVS LXXXIII.

Οὔρησις νύκτωρ πολλὴ γινομένη, σμικρὴν τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

Mictio noctu copiose facta, exiguam deiectionem significat.

IN hoc Aphor. Hipp. monstrat, quod vacuatio quæ copiose per vrinam fit, eam quæ per aluum fieri solet minorem efficiat. Cuius rei causam Galenus in Com. assignat. Noctis autem non ideo mentionem fieri putemus, quasi ob id dies penitus excludatur: sed vt Philotheus testatur: quia noctu, ratione somni, concoctiones magis fiunt, & excrementorum excretiones. Vel quod noctu vrina potissimum excernatur, & subinde à somno alui excrementa, quæ certe exigua futura sunt, vbi plurimum vrinæ profluxerit.

Noctis cur mētio fiat

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Cum cibis exeunte.] Græcè ἅμα τοῖς σιτίοις. Quare sciēdum quòd hæc vox σῖτος, Hippocrati & aliis medicis Græcis duo significet. Primò quidem cibum, è quo sanguinis copia procreatur, in qua sane significatione hoc in loco à Gal. nō vsurpatur. Secundò accipitur pro alimenti excremento quod intestinis coaceruatur, quemadmodum copiosius lib. 6. Epid. 1. part. Com. 5. docuimus. In postrema acceptione hic vsus est Gale. Proinde conuertendum potius erat, cum ciborum excrementis.

σῖτος.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ τμῆμα πέμπτον.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM Sectio Quinta.

APHORISMVS PRIMVS.

Σπασμὸς ἐξ ἐλλεβόρου, θανάσιμον.

Conuulsio à veratro, letalis est.

CVM initio huius sectionis quintæ Hipp. symptomata quædā recenseat, quæ vehementiorem purgationem cōsequuntur, haud immeritò ab eo quod cæteris est periculosius orditur, nēpe à conuulsione, quā sanè, vbi elebori sumptionē sequitur, letalem esse hoc loco ait. Loquitur autē hic de eleboro albo, vt Gal. in Com. ostēdit, eiúsque rei causam affert.

Veratrum quare conuulsionem affert.

Con

Conuulsionem vero infert veratrũ quinque de causis. Primò, propter cõsensum quem obtinent nerui cum ore ventriculi. Nam quũ veratrum albũ sursum & per vomitũ maxime purget, fit vt subinde etiam ventriculo vehementius agitato & lacerato, nerui in cõsensum agantur. Secundò, propter mordaces humores, quos veratrum sua tractoria facultate vehementiore ad os ventriculi allicit, conuulsio accidit. Et hæc quidẽ perinde atque prior mediocris existit. Vtraque igitur ab Hipp. infrà sect. 6. Aph. 39. vbi ex plenitudine & vacuatione cõuulsionem fieri præcipit, prætermissa est: quod scilicet ibidem de conuulsione agat quæ primaria ratione quod in Com. etiã suis in hanc sententiã scriptis Gal. testatur, & non per cõsensum, accidere solet. Tertiò fit conuulsio, ob immodicã quã veratrũ efficit vacuationẽ. Quartò accidit cõuulsio propter tractricẽ elebori facultatẽ, humiditatem ex neruis ad se trahẽtis. Quintò, vbi elebori facultas, vehementius ad distributionẽ impulsa, neruorũ substantiã vehemẽtius exiccat. Has quidẽ conuulsionis causas ordine cõmemorare placuit, quòd in iis Com. Gal. intellectus ferè totus situs sit. Sunt autẽ tres posteriores cõuulsiones letales, quià propter inanitionẽ fiunt. Quare de iis hoc loco Hipp. loquitur, dũ conuulsionem ex eleboro letalem esse asserit. Quid vero θανάσιμον vox Hipp. significet, in sequentis Aph. Com. Gal. explicat. θανάσιμον.

ANNOTAT. IN GAL. COMMEN.

Ne homo stranguletur.] In quod maxime accidit, vbi in corpore multi crassi & lenti humores cõtinentur, nec extenuante victus ratione antea sunt ad eductionẽ præparati, vt testis est lib. 2. de fracturis Hipp. Comm. 26. Gal. In motibus,] Græcè, ἐν τοῖς ἐμέτοις, in vomitibus. Aeruginẽ euomuerat.] Intelligit eam bilis speciem, quæ à similitudine æruginis, Galeno in libello de Atra bile teste, ἰώδης, id est ęruginosa nominatur. Hæc generatur, vt autor est Gal. lib. 1. Prorrh. Hippocratis Comment. 10. quum flaua bilis supra modum propter magnitudinem febris assatur. Vera ærugo.] Qualis est quæ in ære nascitur, quæ hodie officinis viride æris vocatur, quod scilicet ærugo vetus virescere incipiat. Defruti.] Græcè, σιραίου, sapæ. Est autem inter defrutum & sapam differentia, quam tradit Plinius lib. 14. cap. 9. nos alibi etiã ea de re diximus. Cõuulsio minus periculosa.] Græcè, Bilis æruginosa. Aerugo. Defrutum

καὶ ἔτι αὖ ὁ μετριώτατ☉ σπασμὸς οὗτ☉,& hæc fuerit leniſsima conuulſio. Pharmaci efficaciam.Græcè eſt,διὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου,ob medicamenti actionẽ.Ex hac paſsione.]Græcè ἐκ τῆς κακοπαθείας;ex hac vexatione. Ad ſui diſtributionẽ.] Græcè eſt ſimpliciter, πρὸς ἀνάδοσιν, ad diſtributionem. Nos docuit.]Sect.6.Aph.39. Sunt autem hæc nerui.] Græcè eſt,τόνοι.Animaduertendũ itaque vnũ & idem inſtrumentum,vt autor eſt lib.1.de Motu muſculorũ Gale.duobus eſſe appellatum nominibus,νεῦρον καὶ τόνον,quòd ſcilicet νεύειν καὶ τείνειν, hoc eſt nutare & tendere poſsit. Oritúrque idipſum ex cerebro & ſpinali medulla. Ligamenta,quæ etiã neruoſa ſunt corpora, ex oſsibus aut cartilaginibus prodeunt, & in os aut muſculũ tranſeunt. Tendones, vel tendines ſunt neruæ muſculorum tenuitates. Sicuti etiam.]Græcè,ὥσπερ γὰρ. Sicuti enim in,&c. In corporibus.] Adiiciendũ, pluribus. Græcè enim eſt,σώματα τὰ πολλά. Non facile.]οὐ πάνυ τι δυνατόν ἐστιν ἰάσασθαι,prorſus non admittit curationẽ. Conuulſionem antẽ ex ſiccitate neruorũ eſſe inſanabilem,paulò pòſt diſertè teſtatur, dicens: Conuulſio quæ ex ſiccitate accidit, inſanabilis eſt.Cur vero hæc ipſa ſanari nequeat, Gal.lib.6. Ther.meth.cap.5.docet.Nõ enim poteſt, inquit,hæc intemperies,in qua ſolida ſimilariũ partium ſubſtãtia reddita eſt ſiccior,ſanari. Quippe quòd in ſanis eſt ſenium,id ſicca intemperies conſummata eſt in ægris.Vt igitur ſenium curari nõ poteſt,ita etiã ſolidarum partiũ ſiccitas.Quòd Philot. iis verbis innuere voluit, ὅτι ἀπαναλωθείσης τῆς συνεκτικῆς ὑγρότητ☉,ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὴν ἀνακαλέσασθαι:quia vbi habitualis
„ abſumpta eſt humiditas, fieri nõ poteſt vt ipſa recuperetur.
„ Primũ.]πρῶτ☉.Quo quidẽ verbo intelligit conuulſionem quæ κατὰ πρωτοπάθειαν,οὐ συμπάθειαν,vt ait li.1.de Malè affect. loc.cap.3.Galen.accidit. Qui ab elebro,&c.] καὶ δόξει καὶ ὁ σπασμὸς οὗτ☉ ἐνίοτε γίνεσθαι τοῖς ἐπ' ἐλλεβόρῳ καθαιρομένοις ὑφ' Ἱπποκράτους ὀκ εἰρημένος, & videbitur hæc cõuulſio iis qui à veratro purgantur,aliquando fieri ab Hipp.non dicta,ſcilicet eſſe in Aphor. Species.]διαφοραί,differentiæ.

Nerui. νεῦρ☉.

Ligaméta

Tédones.

Conuulſio ex ſiccitate cur inſanabilis.

APHORISMVS II.

Ἐπὶ τραύματι σπασμὸς ἐπιγινόμεν☉, θανάσιμον.

Conuulſio ex vulnere facta, letalis.

Eam

EAm quæ ex vulnere fit conuulſionẽ, magna ex parte eſſe letalem, hoc in Aphoriſmo docet Hipp. Cuius quidẽ rei cauſam Gale. rectè in ſuis Comm. in phlegmonem reiicit, nec tamen omnem, ſed eam tantũ quę neruoſas attingit partes. Alij minus rectè ad magnũ & copioſum ſanguinis è vulnere profluuiũ referunt, de eo enim in ſequenti acturus eſt Aphoriſmo. Cæterũ vulnus, quod τραῦμα Gręcis dicitur, Gal. li. 3. Therap. meth. cap. 1. teſte, non eſt aliud quàm ſolutio ex vulnerando in carnoſa parte relicta. Legitur autem in nonnullis exemplaribus ἐπὶ τρώματι, non diuerſo quidem ſenſu, niſi quòd τρώματος ſignificatio latius ſeſe expandat quàm τραύματος. Quippe τρῶμα, vt autor eſt Gal. lib. 6. Epid. part. 5. Com. 12. omnem magnã noxam ab aliquo extrinſeco, etiam ſine vulnere illatam, denotat. Verba eius ſubiiciam, τρώματα, inquit, ὀνομάζει ἱπποκράτης τὰς μεγάλας βλάβας ἐκ τινος τῶν ἔξωθεν γινομένας, εἰ καὶ χωρὶς τραύματος. Prætereà in li. de Expoſi. antiquarũ dictionũ Hipp. hanc vocẽ Gal. non aliter niſi βλάβην, hoc eſt noxam interpretatur. Quũ itaque vox ſit generalis, mirari ſubit, quî fiat vt Philoth. eam ad neruorum vulnus, quod propriè νύγμα Græcis dicitur, tantum cõtrahat. Quod ſi igitur τρῶμα legamus, huius Aph. is ſenſus erit: Conuulſio propter externã aliquam magnam noxã, verbi gratia contuſionem, plagámue illatam, facta, letalis eſt.

Vulnus. — τρῶμα. — Philothei ſententia improbatur.

APHORISMVS III.

Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπιγινόμενος, κακόν.

Sanguine copioſo profluente, ſi conuulſio aut ſingultus ſucceſſerit, malum eſt.

COnuulſionẽ aut ſingultũ à copioſa ſanguinis vacuatione fieri, malũ eſſe, hoc in Aph. Hipp. oſtendit. Loquitur autem de omni ſanguinis immodica effuſione, nõ curãdo num ab ore, naribus, ventriculo, thorace, vulnere, vtero, vel hæmorrhoidibus promanauerit. Cur autem malũ ſit ſuccedere conuulſionẽ vel ſingultũ, facile deprehendet qui horũ malorũ cauſas perſpectas habuerit. Nã quũ duas tantũ eſſe Hipp. infrà aſſerat, nẽpe plenitudinẽ & inanitionẽ, vt hoc loco alterã, nimirũ perículoſiorẽ, inanitionem ſcilicet, quę ſanguinis profuſioni ſuccedit, innuat, neceſſe eſt. Cæterũ ſingultus eſt

6. aph. 39 — Singultus

ventriculi deprauatus motus, qui eius veluti conuulsio est. Neq; temere adiectum est, veluti conuulsio. Quippe singultus, vt testis est lib.3.de Symp.cau.ca.2.& sect.6.Apho.Com. 39.Gale.absolute loquendo non est conuulsio, quod hæc solis musculis insit. Atqui nec ventriculus ipse, neq; ipsius os musculus esse cēsetur. Nemini autē mirū videat. cur ex copioso sanguinis pfluuio singult⁹ accidat. Quippe quū illud omnes corporis venas exhauriat, vt eas quoq; quę sunt in ore ventriculi, vacuet oportet. Quib⁹ vacuatis fit, vt vehementius ex ipso vētriculo trahāt. Is itaq; ex ista tractione tādē inanitus & exiccatus, singultū incidit.

Singultus non est cōuulsio.

APHORISM. IIII.

Ἐπὶ ὑπερκαθάρσει σπασμὸς, ἢ λυγμὸς ἐπιγινόμενος, κακόν.

Ex immodica purgatione conuulsio, aut singultus succedens, malum.

QVod in 1.huius sect.Aphor.priuatim de albo veratro dixit, idipsum nunc generatim de omnibus purgantibus medicamētis pronūciat. Nā vt cōuulsio & singultus, quū immodicā veratri albi purgationē sequūtur, malū portendunt: ita etiā si reliquis immodicis purgationib⁹ successerint: inanitionē enim immodicā, quā partiū siccitas insanabilis consequitur, significant, vt dictū est in Aph. primi explicatione.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Aliquando.] aphor. nimirum.1.huius sect. Siquidē peior.] Græcè, ἐπειδὴ πολὺ χεῖρον ὂν, quandoquidem multo peior est ea, &c. Singultus conuulsio fit stomachi.] Addit autem secundum Hipp. ne scilicet sibi pugnātia scribere videatur, quum aliàs singultum veluti conuulsionem ventriculi esse dicat. Sic etiam Cōmm.39.sect.6 Aphor. Gale. concedit, singultum esse cōuulsionem stomachi, vbi nimirum quis mali essentiā non expendat, vt in Annota, nostris in hunc commentarium fusius docebimus.

Singultus de sententia Hippocratis stomachi est conuulsio.

APHORISM. V.

Ἢν μεθύων ἐξαίφνης ἄφωνός τις γένηται, σπασθεὶς ἀποθνήσκει, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν, καθ᾽ ἣν αἱ κραιπάλαι λύονται, φθέγξηται.

Si ebrius quispiam repente obmutescat, conuulsus emoritur, nisi febris corripiat, aut ad eam perueniens horam, qua crapulæ soluuntur, loquatur.

Quod

Quod ebrios interdum conuulsos mori contingat, hac sententia Hipp. docet. Quare vt summo studio nocentissimum vitium ebrietatem deuitemus, modò à conuulsionis periculo securi esse cupiamus, necesse est. Quod vero ebrij obmutescant, ob vinum immodicè sumptū accidit, quod sane neruos eorundémque principium, cerebrum nimirum ipsum, complet, quemadmodum copiosè in Com. suis monstrat, in quibus etiam qua ratione Hippocrates hac voce ἄφωνος sit vsus, copiosè docet. Cur autem vinum quod natura calidum est, conuulsionem, malum frigidum, generet, Gale. ca. 2. li. de Morborum caus. in eum scribens modum ostendit: Quamuis, inquit, vinum, si modicè sumatur, intimum calorem augere possit, quòd scilicet sit alimentum maxime familiare: tamen immoderatius ingestum frigidos morbos excitat. Et multo clarius lib. 3. de Temp. ca. 3. idipsum iis verbis indicauit: Nec vinum ipsum semper animal calefacit, æquè vt nec oleum flammam accēdit, tametsi aptissimum est ignis nutrimentum, imò si exiguę & imbecillę flammæ confertim multum oleum infundas, suffocabis eam, prorsúsque extingues potius quàm augebis. Sic igitur & vinū, vbi plus [illegible]r quàm vt vinci possit, tantum abest vt animal calefa[illegible] [illegible] frigidiora vitia gignat. Quippe apoplexiæ, cari, conu[illegible]nes; & tetani immodicū vini potum comitantur. Hæc ille. Nihil itaq; mirum si ebrij conuellantur, vt hoc in loco Hipp. docet, & propter laxos neruos obmutescant. Et eos qui hoc modo conuelluntur mori necesse est, nisi febris, quæ sua caliditate & siccitate humores frigidos discutiat & exiccet, apprehendat. Nam, vt Philothe. ait ἐὰν πυρετὸς ἐπιλάβῃ, σύμπτωμα γίνεται τῆς ὕλης, καὶ λεπτυνθεῖσα διαφορεῖται, si febris corripiat, materię fit concoctio, & extenuata subinde discutitur. Aut horam qua crapulæ soluuntur pertingens, iterum loquatur. Hoc enim vbi acciderit, naturam vniuersam materiam frigidam iam eiicisse manifestum est. Quid verò per crapulam, & horam, qua hæc ipsa soluitur, sit intelligendum, Galen. in Commenta. abunde docet.

Ebrietas nocentissima.

Ebrij cur obmutescant.

Cur vinū conuulsionem facit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Etsi hoc aliquando.] Quod quidem accidit vbi plus quàm à natura vinci queat, bibitur. Et quouis modo obstupuerūt.] Græcè est ἀφώνους ὀνομάζοντος τοὺς ἐξαπίνης καρωθέντας, mutos no-

minãtis eos qui quouis modo caro correpti sunt. Est autem Carus, Gal.lib.4.de Malè affect.locis ca.2.autore,omnimoda sensuum, & vniuersarum motionum repentina priuatio, spirandi tamen facultate manente illæsa. Quare posset & is locus Gale.ita conuerti,qui quouis modo sensum & motum amiserunt.Quod autẽ ἀφώνυς, hoc est mutos hic eos qui quomodolibet sensum & motũ amiserunt,appellet Hip. testantur etiam ea quæ sect.7.Aphor.Comm.59. scribit Gale.hunc in modum.Consuetudo est Hipp. ab vno symptomate notissimo,vocis,scilicet amißione,sępius nominare atq; significare sic qui nullum motũ voluntarium habent,vel nihil omnino sentiunt.Decumbant autem eodem modo quo apoplectici, sine sensu pariter & motu . Hinc palã fit interpretem hũc Gal.locum minus rectè conuertisse. Propriè stupor nominatur.] Græcè est, κυρίως λέγεται νάρκη, propriè carus nominatur. Differt autem stupor,qui Gręcis νάρκη vocatur, à caro: quippe,vt Gal.lib.1.de Sympt.caus.cap. 5.testatur, stupor non est nisi sentiendi & mouendi difficultas. Carus vero,vt dictum est,vtriusque omnimoda priuatio. Ex vno symptomate.] vocis scilicet amißione.Neque enim aliter, &c. Græcè est ... γὰρ ἄλλως ὅλον οἷόν τε ... τὸ σῶμα, neque enim al... vniuersum conuelli corpus potest. A Græcis ... omnibus. Quippe Græcè est, πᾶσιν οἱ ἄλλως. Quidam vero sequenti.] Addẽdum omnino.Græcè enim est, ἐν τῇ τρίτῃ πάντως ἡμέρᾳ, tertia omnino die.

Carus.

ἄφωνοι.

Stupor. Carus.

APHORISMVS VI.

Ὁκόσοι ὑπὸ τετάνου ἁλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται, ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Qui à distẽtione capiuntur, intra quatuor dies pereunt, si vero hos effugerint, sani fiunt.

Quis sit morbi peracuti terminus ac finis, hoc in Aphor. distentionis exemplo monstrat Hipp.Quid vero sit distentio,alibi est à nobis abũdè dictum. Esse vero peracutum morbum distentionem,non solum in Comm.in hunc Apho. conscriptis, verumetiam sectio.1. Aphor. Comm. 12, diserte Galenus testatur.Quum itaque sit morbus peracutus, necesse est vt qui ea laborent, intra quatuor dies pereant, quod is sit illorum morborum finis, & facultas admodum etiam robusta

Distentio est peracutus morb.

robusta, dolorem & laborem, quem distentio ipsa affert, diutius ferre non possit. Quod si vero vltra diem quartum progrediuntur, conualescunt. Quippe tum naturam superasse morbum certissima spes est. In Commenta. vbi interpres conuertit, ita quod, adiiciendum erit, meritò. Græcè enim legitur, ὡς εἰκότως αὐτὴν συντομωτέραν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν, ita vt merito natura velociorem faciat iudicationem.

APHORISMVS [illegible].

Τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίνεται μετάστασιν ἴσχει. ὁκόσοισι δὲ πέντε κα[illegible] ἐτέων γίνεται, τουτέοισι τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκ[illegible]

Comitiales quibus [illegible] pubertatem accidunt, mutationem accipiunt. Quibus autem vigesimoquinto, iis magna ex parte commoriuntur.

QVum variæ sint mutationes quæ in pueris comitiales morbos sanare possint, vt in enarratione Apho. 45. sect. 2. est commemoratum, hic vnius tantũ, eius scilicet quæ ex æ[illegible] accidit, meminit Hipp. Quid vero mutationis nomine [illegible]elligendum, Galenus in suis Commẽt. explicat. Cæterum [illegible]m Hippocratis non est is sensus, quemadmodum nonnulli putant, quod om[illegible]s quos ante pubertatem comitialis morbus corripiat, ab eo liberentur. Quippe malum hoc, vt in Comm. etiam testatur Galenus, non sanatur etiam pubertatis preterito tempore, nisi in aliis etiam se recte gesserint ægrotantes. Verum id potius in hoc Aphorism. innuit Hipp. quod si ætatis mutatione sanari accidit comitialem, certe non sanatur nisi is, qui ante pubertatem inuasit. Quod autem sit pubertatis tempus, Galen. in Comm. exponit. Quibuscunque vero comitialis vigesimoquinto anno, hoc est, in iuuentute accidit, iis magna ex parte commoritur. Non autem temere dictum est, magna ex parte, δεῖ γὰρ, ait Philotheus, ὅτι καὶ διὰ σώφρονα δίαιταν ἐν τῇ παρακμῇ παύονται, quippe contingit vt etiam in ætate declinante per moderatam victus rationem desinat comitialis. Neq; enim παρακμὴ alia est ætas, vt suprà etiam est cõprehẽsum, quàm ea quæ iuuentutẽ excipit, alióque nomine Græcis καθεστηκυῖα καὶ ἀνδρεία, id est, constans & virilis ætas appellatur. Proinde Musa hoc

Aphorism. sensus.

Magna ex parte.

παρακμὴ.

Musæ erratum.

in loco non sine maximo errore παρακμὴν vigorē conuerti. Nō est autē mirū si comitiales qui à iuuētute, ętate quidem calida & sicca, atq; adeò contraria non sanātur, ad finē vsque vitæ durare. Sequens enim ętas similis planè est, hoc est, frigida & humida, ideóq; ab ea non ꝓfligatur, sed potius, tanquā à suo simili conseruatur. Quum igitur ad huius mali causæ amolitionem nihil auxilij afferat hæc ætas, ad finem vsq; vitæ subinde durare, atq; commori illis hoc ipsum necesse est.

ANNOTAT. IN GAL. COM.

In altera parte Aphor.] Sectiōne scilicet secūnda Aph. 45.

Interpretis lapsus. Si iuuēnes.] Grecè, τοῖσι ν[illegible] pueri fuerint. Hānc autem vocem νέοισι idem hoc loco qu[illegible]eris significare, in aphor. iam citati enarratione abunde [illegible]imus. Huc accedit, quod non iuuenes hoc morbo correpti liberent, sed potius pueri.

In secunda septimana.] Grçcè est, μετὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, post secūdam septimanā, id est anno 14. Quippe post annum 14. vt paulò post inquit Galenus, pubertas ipsa incipit, & vsq; ad 25 progreditur. Hic certè committere nō possum, quin Galenum, cuius viri nescio quo spiritu famam ac gloriam sempiternā multi hodie scioli labefactare suis sophisticis argutiis conantur, à Musa iniuria vindicē, [illegible]s Commenta. bis asserere audet, Galen. sibi [illegible] pugnantia docere, vt quis [illegible] tradat pubertatem longius extrahi quàm in prædictum tempus, nempe in annos 49. Nam quod aliquid tale dicat sectione 3. Apho. Comment. 27. falsissime à Musa asseritur, quum in eo Comm. huius ne vno quidem verbo meminerit. Præterea non rectè affirmat Musa Galenum docere pubertatis terminum esse septimanam quintam, hoc est annum vigesimumquintum. Nam nullum vnquam reperiet locum in quo idipsum doceat Gale. Quintā quidem septimanā iuuentutis esse finē, at minimè pubertatis, infrà Com. 9. huius sectionis scribit. Item lib. 6. de Tuēda sani. cap. 2. initium declinationis aut remissionis, παρακμὴν Græci nominant, nonnullos habere statim à trigesimo anno, alios verò post 35. tradit. Si igit à trigesimo statim anno nonnullis remissio fieri incipit, quomodo id tempus pubertatis finis esse potest, quum inter pubertatem ac remissionē alia quadā ætas, iuuentus nimirū, interueniat. Quare Musam in reprehēdēdo Galeno circunspectiorē fuisse cuperem.

Galenus à Musæ iniuria vindicatur.

Ex ætate.]Græcè, ἀπὸ τῆς ἡβητικῆς, à pubertate, ſed magis ſiccitate, quæ hanc ætatem, & victus rationem conſequitur.

APHORISMVS VIII.

Ὁκόσοι πλευριτικοὶ γενόμενοι οὐκ ἀνακαθαίρονται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι, τουτέοισιν ἐς ἐμπύημα μεθίσταται.

Quicunque pleuritici facti intra quatuordecim dies per ſuperiora non purgantur, ijs malum in ſuppurationem conuertitur.

QVod eos qui pleuritide correpti ſunt, per ſuperiora, hoc eſt, ſputa, purgari oporteat, idque intra quatuordecim dierum ſpatium, hoc in aphoriſmo docet Hippocrates. Superiora.
Quòd ſi verò hoc dierum interuallo non fuerint purgati, in ſuppurationem abire malum neceſſe eſt. Pleuritis verò, vt teſtis eſt lib. 5. de Malè affect. loc. cap. 2. Gal. nihil eſt niſi inflammatio, quæ in ſuccingente coſtas membrana, ac muſculis illi continuis fit. Eáque vera exiſtit pleuritis, non mendoſa, vt falsò aſſerit Muſa. Cæterùm quod ait, intra quatuordecim dies, manifeſtè innuit pleuritin eſſe morbum acutum. Nam acuti morbi, vt ſuprà dixit, in quatuordecim diebus iudicantur. Iudicari autem intra hos dies pleuritin, ſect. 1. aphor. Comment. 12. iis verbis diſertè teſtatur Gale. Magna ex parte pleuritis terminum ſuæ iudicationis habet decimumquartum. Nec temere adiectum eſt à Galeno, magna ex parte, quia nonnunquam in ſeptimo etiam iudicatur, vbi ſcilicet coctio in ſputis circa tertium vel quartum diem apparet, eodem ibidem teſte. Sed eius præſtat verba ſubiicere, Si concoctio, inquit, circa tertium vel quartum diem apparuerit, non contingit morbum lateralem tranſcendere ſeptimũ. Porrò animaduertendum, Hippocratem per quatuordecim dies nõ intelligere id ſpatium dierum quod ſtatim à primo inſultu morbi tot circũſcribitur diebus, ſed id potius quod metitur ab eo die quo æger expuere cœpit, vt ſit ſenſus, Qui non purgantur in quatuordecim diebus, ſupputando nimirum ab eo quo expuere cœpit die. Et niſi ita hunc locũ Hippocratis accipiamus, vt ſibi pugnantia dixerit Hipp. oportet fateamur. Quippe is lib. 3. Epid. in hiſtoria Anaxionis, quam ſect. 2. aph. Comment. 12. & lib. 1. de Iudiciis, cap. 18. citat atq; expli

Pleuritis.

Muſa notatur.

Pleuritis morbus acutus.

1. apho. 23.

Magna ex parte.

In quatuordecim diebus.

explicat,pleuritidis iudicationẽ trigeſimoquarto die factã eſſe ſcribit; ſupputatione facta à primo eius mali inſultu. Ibidem autem ait, Die decimoſeptimo cœpit paucum quid coctum expuere. Quod ſi itaq; dies qui inter 17. & 34. ſunt, ſupputaueris, quatuordecim eſſe planè comperies. Niſi itaq; humores qui inflammationem excitarunt, in thoracis ſpatium reſudent, & effundantur, inq; quatuordecim diebus per ſputa expurgentur, malum ipſum in ſuppurationem trãſire neceſſe eſt. Suppurationis autem vox duo ſignificat: Primò, inflammationis ad pus tranſmutationem. Secundò, puris inter thoracem & pulmonem effuſionem. Vtrum horum intellexeris per ſuppurationẽ, nihil refert, quandoquidem vtrũq; illorum accidat, quum pleuritici non purgantur per ſuperiora. Quid autem ſubinde ſequatur ſuppurationem ipſam, infrà, nimirum aph. 15. huius ſect. docebit Hippocrates.

Suppuratio.

ANNOT. IN GAL. COMM.

In libro de victu acutorum.] Lib. videlicet 1. apho. 26. vbi ita ſcriptum reliquit, ὅταν ἄρξωνται πτύειν τι ἄξιον λόγου καὶ ἐκκαθαίρεσθαι. αὕτη γοῦν καθάρσις: vbi aliquid notatu dignum expuere & expurgari cœperint. Nam purgationes. In prognoſtico.] Lib. nimirũ 2. aph. 52. vbi in eũ ſcribit modum, τὰς τῶν πτυέλων καθάρσιας, ſputi purgationes. Ea quæ fit ad pus tranſmutationem.] In quacunq; corporis parte idipſum contingat. In ſequentibus.] Aphoriſmo ſcilicet 15. huius ſectionis.

APHORISMVS IX.

Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τοῖσιν ἀπὸ ὀκτὼ καὶ δέκα ἐτέων μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

Tabes maxime fit in ijs ætatibus, anno nimirum decimooctauo, vſque ad trigeſimumquintum.

Tabes.

DE iis ętatibus in quibus potiſsimum tabes accidit, verba facit hoc in aphoriſmo Hipp. Per tabem autem non omnem corporis maciem, ſed eam tantùm quæ pulmonis exulcerationẽ conſequitur, intelligere oportet. Quam quidem adoleſcentiæ & iuuentuti potiſsimum accidere innuit, dum ait, à decimooctauo anno vſque ad trigeſimumquintũ. Hoc enim annorum numero hæ duæ ætates, vt alibi copiosè oſtendimus, complectuntur. Quum verò dicit ætatibus, non eſt intelligendum, quòd iſta ętatis ratione accidant, ſed propter

pter errores potius quos ea in ætate constituti in victus ratione committunt. Quippe huius ætatis homines belligerant, saltant, currunt, venationem, aliúdve genus laboris vel exercitij immodici exercent, propter quod venas rumpi accidit. Quam quidem subinde sanguinis primum sputio, & dein tabes comitatur, vt fusius in Comm. 29. sect. 3. aphor. docet Galenus. Philotheus adolescentibus tabem accidere censet propterea, quòd sanguis in iis copiosus sit, qui vasa pulmonis distentat, & rumpat, vt necesse esse ducat subinde consequi tabem. Iuuenibus verò propter biliosi sanguinis redundantiam, qui suâ acrimonia vasa erodens, sanguinis sputionem, & subinde tabem excitet.

ANNOT. IN GAL. COMM.

In superioribus aphorismis.] Nempe 29. aphoris. sect. 3. Propter thoracis atque pulmonis communionem.] Nam & in eo qui hunc præcedit, & eo etiam qui sequitur aphorismis de thoracis & pulmonis malis verba facit Hippocrates. Rectè igitur ait, propter sermonis communionem hîc tabis fieri mentionem, vtpote quæ pulmonis sit exulceratio. Mediam inter annos enumeratos.] Adolescentiam intelligit. Quid verò sit adolescentia, quid iuuentus, per sequentia dilucidè expedit.

APHORISMVS X.

Ὁκόσοι κυνάγχην διαφεύγουσι, ἐς τὸν πνεύμονα τουτέοισι τρέπεται, καὶ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκουσιν. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ἔμπυοι γίνονται.

Qui anginam euadunt, ijs ad pulmonem malum transit, & intra septem dies moriuntur. Si vero hos dies euaserint, suppurantur.

HVmores anginam efficientes nonnunquam ad pulmonem decumbere, atque intra septem dies interitum afferre, hoc in aphorismo Hippocrates docet. Quippe ab humoribus eò delatis ægrotantes suffocantur. Non autem abre hæc Hippocratis verba ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι, Celsum secuti, conuertimus intra septem dies, ne scilicet quispiam putaret Hippocratem hoc velle iis verbis innuere, sic laborantes non posse ante septimum diem mori, quod planè falsissimũ *Intra septẽ dies.*

for

foret, quum nonnulli citius pereant. Hinc in Commentariis suis Galenus etiam hæc verba ita interpretatur, ὡς τὰ πολλὰ ὑπὸ τ͂ ἑπτὰ ἡμερῶν, hoc est, magna ex parte ante septimum diem: ὑπὸ enim Atticè idem quod πρὸ, id est, ante significat. Quod si verò, inquit Hippocrates, intra hoc spatium nō moriuntur, tunc humores qui in pulmonem decubuerint, in pus mutantur. Quod si non fuerit expurgatum, tabidos fieri contingit.

APHORISMVS XI.

Τοῖσιν ὑπὸ τῶν φθισίων ἐνοχλουμένοισιν, ἢν τὸ πτύσμα ὅπερ ἂν ἀποβήσσωσι βαρὺ ὄζῃ ἐπὶ τοῦτο ἄνθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τ͂ κεφαλῆς ῥέωσι, θανατῶδες.

Si ijs qui tabe infestantur, sputum quod tussiendo excreant, grauiter olet carbonibus impositum, & capilli à capite defluunt, letale.

HAec Hippocratis sententia ad eam artis partem quæ futura prædicit, pertinet: quippe duas nobis notas ob oculos ponit, quibus eos qui tabe sunt correpti, non ita multò pòst morituros certò prædicere licebit. Per tabem autem macies ea venit accipienda, quę pulmonis vlcera comitatur. In ea sputum, quod non nisi per tussim excreatur, carbonibus impositum si grauiter olet, primum letale est signum. Externam enim putrefactionem humorum, qui sunt in pulmone, præ se fert. Philotheus censet sputum οὐκ ἀμέσως, ἀλλ' εἰς ὕελον ἐπιβεβλημένον, id est, non sine medio, sed in vitrum iniectum, carbonibus esse imponendum, vt scilicet dissolutum suam graueolentiam magis ostendat. Sed non est opus ista exquisita diligentia, q̄ nimirum assidētes, imò etiam ægrotantes ipsi, citra etiam carbones adhibitos sputi fœtorē experiantur. Alterum signum letale est, capillorum è capite defluuium. Causam Galenus in Comment. suis recitat.

Tabes.

Sputū grauiter olēs.

Capillorū defluuium

APHORISMVS XII.

Ὁκόσοισι φθισιῶσιν αἱ τρίχες ἀπὸ τ͂ κεφαλῆς ῥέωσιν, οὗτοι διαῤῥοίης ἐπιγενομένης ἀποθνήσκουσιν.

Quibus tabe correptis capilli à capite defluunt, ij

alui profluuio succedente moriuntur.

PRæcedente apho. duo signa, è quibus futuram in tabidis mortem prædicere licet, Hipp. recensuit. Nunc tertium nempe alui profluuiũ, adiicit, quod vbi apparuerit, non procul esse mortem coniiciẽdum erit. Id quum disertè innuere voluisset, verbo præsentis temporis ἀποθνήσκουσι vsus est, quo imminẽtem iam quasi mortem expressit. Porrò alui profluuium duplici ratione malum est. Primò vt causa, ꝙ scilicet facultatem nedum in ægrotis, sed & in sanis dissoluat atque deiiciat. Secundò, vt signum, quia naturalium facultatum imbecillitatem significat. Rectißimè igitur Hipp. in tabidis mortem haud ita multò pòst accidere scribit. Alui profluuiũ cur tabidis malum.

APHORISMVS XIII.

Ὁκόσοι αἷμα ἀφρῶδες ἀναπτύουσι, τουτέοισιν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται.

Qui spumantem sanguinem excreant, iis de pulmone educitur.

QVòd sanguis spumans excreatus aut tussiendo eiectus, è pulmone feratur, hoc in loco Hipp. monstrat. Spumãs autem sanguis est, qui innumeras ampullas obtinet, ita vt planè nulla eius pars, saltem notatu digna, sit intus & in superficie, quæ sine spuma reperiatur. Quæ autem sit causa generationis sputi, Comm. 43. sect. 3. aphor. & sect. 7. Comm. 30. Galenus copiosißimè docet. Non temere autem dixit Hipp. ἀναπτύουσι, id est, excreant. Ita enim nos Celsum lib. 2. cap. 6. secuti, conuertere voluimus: vel vt meliora etiã exemplaria habent, ἀναβήσσουσι, hoc est, extussiunt. Quippe vt Galenus sect. 2. aph. Comment. 41. testatur, quæ vnà cum sanguine ex pulmone educitur spuma, subitò simul & cũ tussi educitur. Spumantem verò sanguinem è pulmone educi par est, vt qui illius substantiam, quæ, Galeno lib. 4. 6. & 7. de Vsu part. teste, leuis, rara, aërea, spirituosa, & veluti ex spuma quadã sanguinis concreta, est conflata, vasisq; plurimis contexta, referat. Quinetiam Gal. infrà Com. 39. huius sect. spumantẽ humorem in carne pulmonis contineri, à quo, vtpote substãtiæ suæ simili, nutriatur, scribit. Et suprà Com. 43. sect. 2. palàm dicit, Sanguis qui è pulmone educitur spumans, est visceri similis

milis. Proinde recte admodum Hippo. hoc loco asserit, sanguinem spumantem è pulmone educi, atque adeo illum esse male affectum significare. Quare vero malum ostẽdat, Galenus in Commentariis suis docet.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Si vero spuunt, aut expuunt. Græcè, εἰ δ᾽ ἀναπτύουσιν, ἢ ἀναβήττουσιν, si vero spuunt, aut extussiunt. Non autem vere vlcerato.] Quod confirmant ea quæ scribuntur à Galeno Comm.
» 30. sect. 7. dum inquit. Sed neq; semper (sic enim conuertendum, & non omnino, vt fecit interpres: quia in Græco est διὰ παντὸς) ex pulmone sanguinem spumosum expuunt. Videtur itaque quum ex ipsa visceris substantia simul quicquam
» effertur, sanguinem fieri spumosum. Hæc ille. Quare san-
» guis spumosus non excreatur, nisi fuerint in pulmone vlcera. Tum verò sine dolore excreatur. Nam, vt testis est lib. 4. de Malè affect. loc. cap. vlti. Galenus, pulmonis vlcera dolor non comitatur.

Interpretis error.

Pulmonis vlcera dolor nõ comitatur.

APHORISMVS XIIII.

Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγινομένη, θανατῶδες.

A tabe correpto si alui profluuium successerit, letale.

Hic aphorismus quum abunde sit paulò antè à nobis expositus, vberiore enarratione haud eget, præsertim vbi Galeni Commentarius accesserit.

APHORISMVS XV.

Ὁκόσοι ἐκ πλευρίτιδος ἔμπυοι γίνονται, ἢν ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, ἀφ᾽ ἧς ἂν ἡ ῥῆξις γένηται, παύονται. ἢν δὲ μὴ, ἐς φθίσιν μεθίστανται.

Qui à pleuritide suppurantur, si intra quadraginta dies à quo fit ruptio per superiora purgantur, leuantur. Si vero non, in tabem abeunt.

IN Aph. 8. huius sect. Hipp. docuit, q̃ pleuritis in suppurationem transeat, vbi ea affecti intra 14. dies per superiora haud purgentur. Nũc quid suppuratione facta ægrotantibus accidat, exponit, inquiens, Qui à pleuritide (ἐκ enim hoc loco idem quod μετὰ significat) suppurantur, hoc est, pus intra thora

thoracem & pulmonem continent, si intra 40. dies: quippe is est terminus iudicationis acutorum morborũ, ex degeneratione seu mutatione de specie in speciẽ vocatorũ, qualis est iam pleuritis in suppurationẽ abiens, supputando ab eo die in quo ruptio fit. Quod adiicitur propterea, ne quis à principio pleuritidis numerare incipiat. Per sputa purgantur, id enim ἀνακαθαρθῶσιν verbum significat, καθαρθέω nanque idem καθαρθέω. quod πτύω denotare Com. 8. huius sect. est dictũ. Leuantur à malo. Vnde palam fit, vsque ad quadragesimũ diem pulmonẽ posse illæsum permanere, post hunc quia putrescere incipiet pus, exedetur & exulcerabitur, tabésque fiet. Quare rectissime subiungit Hipp. Si vero nõ per sputa intra dies 40. purgantur, in tabem transeunt, quòd pulmo, vt comprehensum est, diutius ab erosione tutus esse nequeat: quippe quum rarus sit pulmo, vt prompte in se recipiat pus, à quo subinde substantia eius exulceratur. Vt itaque pleuritidi suprà in Apho. 8. huius sectionis terminum purgationis statuit quartumdecimum diem, sic suppurationi quadragesimum.

APHORISMVS XVI.

Τὸ θερμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρεομένοισι, σαρκῶν ἐκθήλυνσιν, νεύρων ἀκράτειαν, γνώμης νάρκωσιν, αἱμοῤῥαγίας, λειποθυμίας. ταῦτα οἷσι θάνατος.

Calidum ijs qui eo sæpius vtuntur, hæc detrimenta affert, carnium effœminationem, neruorum incontinentiam, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi defectiones. Hæc quibus accidunt mors.

DE immodico calidi vsu hoc in Aph. tractat Hipp. quæq; mala & detrimenta afferat idipsum monstrat. Quũ vero calidum, vt testatur Gal. lib. 1. de Elementis, bifariã accipiatur, vno modo pro corpore quod calorem in se habet, alio modo pro qualitate quæ ipsi inest, sciendũ erit hic in prima accipi significatione pro corpore nimirum calido, neque tamen quouis, sed pro aqua duntaxat calida. Quod in primis metipse Hipp. cõfirmat, dum in libro de Vsu humidorũ inscripto hunc Aphorismũ ad verbũ repetit. Quinetiam Gal. ipse Com. 24. huius sect. diserte hac in sententia Hippocrati de aqua calida sermonem esse, iis verbis testatur. Hactenus Calidum.

" de aqua calida & frigida sermonem habuit Hipp. Huc accedit, quòd nisi fateamur Hippocratem de aqua calida in præsentia loqui, non est cur hæc detrimenta quæ hic ab eodem recensentur, à calido posse fieri rectè affirmemus. Quippe calidum quod siccũ est, contraria potius mala affert, vt ex sequentibus palã fiet. Quod vero dicit Hipp. iis qui eo sæpius vtuntur: manifeste significat, calidũ non semper hæc afferre mala, sed tum maxime quum vsus eius immodicus fuerit.

Musa notatur.

Nec etiam de eo quod immodice est calidum, vt Brasauolus censet: hoc enim exiccat, atque adeo mala quæ hic commemorantur, non procreat, quemadmodum Gale. aquæ calidæ exemplo lib. 3 de Tuend. sanit. cap. 3. ostendit in eum scribẽs modũ, Quod si iusto calidiores fiant, calida quidẽ vis, sed nõ perinde humida: quippe horrere & densari eorũ meatus cogunt, ita vt nec madescere ab humore extrinsecus accedente possint. Hęc ille. De calido igitur quod temperatum existit, quo tamen immodice vtimur, Hippocrati hoc in loco sermo est. Cuius rei testis est locupletissimus Galen. qui lib. 4. de Simpl. med. facul. cap. 1. ita scriptum reliquit, Calida, inquit, temperata, grata, amicáque sunt, funditur enim quod in corporibus nostris concretum fuerat, quo maxime pathemate voluptas animantibus constat. At si moram etiam trahant, sensim quoque & ipsa molesta euadunt. Ad tantam enim fusionis immoderationem ita recidunt, vt substantiã nostram discutiant, dissoluant, ac dispergant. Verũ tum quidem sine mordicatione infestant, & animi deliquiũ afferunt, viresque deiiciunt, vt mors quoque tandẽ sequatur. Hactenus Galeni verba recensuimus. E quibus equidẽ sole clarius intelligitur, calidum temperatum hæc de quibus Hippocrati sermo est efficere, & minimè immodicũ atque adeo intemperatũ, vt Musa existimat. Ea nãque secant, disiungũt, dirimúntque substantiam, vt in loco paulò antè citato Gale. fusius ostẽdit. Neq; est cur aliquis miretur, quî fieri possit, vt calidũ quod nomẽ excessus est, de temperato dicatur. Quippe vt testis est lib. 3. Simpl cap. 11. Gal. id quod mediocriter est temperatum mixtúmue interdũ calidum appellamus, etsi minus proprie. Sic aquę dulcis balneum, de quo hoc loco tractat Hipp. quod temperatum existit, calidum vocatur. Hoc itaque calidum, quod nimirum humidũ & temperatum est, si crebrò eo vtamur.

Quomõ calidũ de tẽperato dicatur.

mur, carnium afferet effœminationem. Est autem proprie loquendo ἐκθήλυνσις nihil aliud quàm χαυνότης, hoc est mollicies, laxitas. Siquidem ἐκθηλύνειν, Phauorino teste idem est quod χαυνοῦν, sic vt χαυνοῦσθαι planè opponatur τῷ πήγνυσθαι. Significat itaque Hippo. calidi humidi temperati vsum immodicum carnes reddere molliores & laxiores, atque adeò veluti carnes mulíebres, quæ minus cõpactæ ac solidæ sunt, imbecilliores. Sic quidẽ libro sexto Epid. par. 1. Apho. 13. crurum effœminationem vocat eorundem imbecillitatem, vbi nimirum minus firma fuerint. Neruorum quoque imbecillitatem aut incontinentiam, calidi prædicti immodicus vsus parit, suo enim calore neruorum substantiã dissoluit, humiditate vero laxat, molliorémque reddit, vt hoc nomine sit necesse vt minus robusti ac continentes fiant. Mentis præterea seu rationis (γνώμη enim Hipp. idem quod διάνοια significat, queadmodum diximus in explicatione Aph. 6. sectionis secundę) stuporem, hebetudinem, torporémve inducit. Causa est iam exposita: dissoluit enim cerebri substantiã. Sanguinis eruptiones creat, quod suo calore venas laxet atque dilatet. Animi defectiones, quod spiritus dissoluat. Et fanè ipsa experientia cõfirmat, nõ paucis in solio calido longius desidentibus animi accidere deliquia. Quæ quidem & sanguinis immodicas vacuationes sequi solent. Hæc autem vbi accidunt, mors sequitur, ad nonnulla quidem breui, ad alia vero longiori tempore, vt copiosius in Comm. suis Gal. docet. Monet itaque hoc in Apho. Hipp omnium rerum, earum etiam quæ sunt temperatæ, immodicum vsum, vtpote noxium, esse fugiendum.

[Margin notes: ἐκθήλυνσις. — Neruorũ imbecillitas. — γνώμη. — Sanguinis eruptiones — Immodicus vsus rerum fugiendus.]

APHORISMVS XVII.

Τὸ δὲ ψυχρὸν σπασμοὺς, τετάνους, μελασμοὺς, καὶ ῥίγεα πυρετώδεα.

Frigidum conuulsiones, distentiones, denigrationes, & rigores febriles efficit.

QVum præcedente Aphorismo quid malorũ aquæ calidę immodicus vsus afferret, exposuisset: nunc quæ detrimenta pariat immodicus aquæ frigidæ vsus, percenset. Per frigidũ autem hic esse accipiendam aquam frigidam, ex iis quæ in eo qui hunc præcedit Aphorismo dicta sunt, fit mani-

[Margin note: Frigidum.]

festum:& ex Philotheo ipso, qui inquit μίτεισι νῦν ἐπὶ τὰ πάθη γινόμενα ἐκ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος, progreditur nunc ad mala quę ex aqua frigida nascuntur. Quapropter quum Hipp. ait frigidū, repetenda prioris aphorismi verba erunt, βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρωμένοισι, iis qui illo sæpius vtuntur, hæc mala creat: Conuulsiones, quòd scilicet neruosas corporis partes contrahat, & distendat. Distentiones iisdem de causis facit. Cur autem distentionis, quā tamen plerique cōuulsionis speciem esse tradūt, seorsim mentionē fecerit, in enarratione Apho. 57. sect. 4. diximus. Denigrationes, potius quàm liuores, qui Græcis proprie πελιώματα dicuntur, efficit, quia natiuū colorem extinguit. Rigores quoq; efficit, eósque febriles, hoc est, qui febres excitant: quippe Gal. πυρετώδεα interpretatur, πυρετὸς ἐπιφέροντα. Febres vero non per se, sed vt Philotheus etiā testatur, κατὰ συμβεβηκός, ex accidente afferunt, quòd scilicet conclusis corporis meatibus putredinem, & subinde febrem excitari necesse sit. Prohibitā autem trāspirationē febres & putredines prompte posse efficere, Gale. lib. 8. The. meth. copiosissime monstrat. Cæterū febriles etiā dixit Hipp. vt significaret rigores quoque esse, qui citra febrem excitarentur, quemadmodum Gal. lib. 8. de Symp. causis cap. 8. quem locū in suis hic Comm. citat, fusius docet. In Galeni Com. nihil est quod explicatione indigeat, nisi quòd passim pro liuoribus sit reponendū denigrationes, vt sit differentia inter πελιώματα & μελασμοὺς. Præterea vbi interpres, Et quidem liuores ex refrigeratione fieri, nullo prorsus sensu conuertit: Græcè est, καὶ μὴν δὴ καὶ μελασμοὺς ἐργάζεται τῇ ψύξει. Et sane quidem denigrationes refrigeratione efficit.

Conuulsiones. *Denigrationes.* *Rigores.* *Febres.*

APHORISMVS XVIII.

Τὸ ψυχρὸν πολέμιον ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, νεύροις, ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ. τὸ δὲ θερμὸν, ὠφέλιμον.

Frigida ossibus, dentibus, neruis, cerebro, dorsali medulla inimica est. Calida vero, vtilis.

Aqua frigida ossibus aduersa quare.

QVibus partibus corporis maxime obsit immodicus frigidę vsus hoc in loco Hipp. ostēdit. Primū autē ossibus esse inimicam & aduersam inquit, vtpote quæ sint è semine procreata, atque adeo exanguia, & frigida: Solæ enim carnosæ partes, vt testis est lib. 1. de Natura humana Com. 27. Gal.

ex ſanguine ſunt ficta. Oſſa vero ex ſemine eſſe formata Gal. aliis etiã in locis diſerte aſſerit, potiſsimum autem in li.1. de Semine, vbi ita ſcriptum reliquit: Arteria, vena, os item & membrana è ſemine fabricantur. Quum itaque exanguia & frigida ſint oſſa, non eſt mirum quod ab immodico frigidæ vſu offendantur, vtpote exiguũ qui in iis eſt calorem extinguentis, & veluti mortificantis. Atqui dicet hic quiſpiã, quî fieri poſsit vt oſsibus, quæ, Galeno in lib. de Odoratus inſtrumẽto teſte, ſenſus expertia ſunt, cuius rei quidem cauſam lib. 16. de Vſu par. idem Gal. exponit, frigida ſit inimica, atque adeò eadem lædere queat? Reſpõdeo, inſenſibilia quidem non dolent, atqui patiuntur tamen. Sic lapis, lignum, & eius generis multa quæ ſenſu carent, nõ dolent quidem, patiuntur tamen. Ligna enim ab igne patiuntur, & penitus in cinerem aguntur. Lapides quoque à malleis cõteruntur, atque adeò patiuntur. In eum ſanè modũ Philotheus etiã hanc obiectionẽ diluit inquiens, κἂν τὰ ὀστᾶ ἀναίσθητα εἰσιν, οὐκ εἰσὶν ἀπαθῆ, ἀλλ' ὁμοίως πάσχουσι φθορὰν. ὥσπερ καὶ λίθος πάσχει φθορὰν, καὶ φθείρεται, καὶ μειοῦται, & ſi oſſa ſenſus expertia ſunt, nihilominus tamen inſtar lapidis patiuntur corruptionem. Quippe lapis corrũpitur, atque minuitur. Quocirca ab immodico vſu frigidæ lædi oſſa ipſa cõſtat, vtpote à quo calor illorũ natiuus, qui exiguus eſt, extinguitur. Quo extincto, & ipſa corrumpi neceſſe eſt. Eſt vero illis calida ſeu temperata aqua, vtpote quæ eorundẽ calori ſimilis eſt, vtilis & amica, quia illorũ calorem conſeruat, non diſsipat & extinguit, perinde atque frigida. Cæterũ dentium ſeparatim mentionem facit Hipp. nõ ſanè quod in oſsiũ numero nõ habeat: id enim putare abſurditate haud vacaret: ſed quod ab illis aliqua ratione differant. Nam quũ reliqua omnia oſſa ſenſu deſtituantur, dentibus tamen euidens ſentiendi vis, Gal. cap. 5. de oſsibus teſte ineſt. Præterea & neruis, cerebro, & dorſali medullæ, vtpote per exceſſum frigidis, & exiguum calorem natiuum obtinentibus, frigida aduerſatur. Dorſalem vero medullam frigidam eſſe, Gale. lib. 1. de Temp. cap. vlt. teſtatur. Idem etiã lib. 2. cap 4. eiuſdem cum cerebro generis eſſe ſcribit. Nec temere dixit Hipp. dorſalis: hac enim adiectione voluit excludere oſsium medullam, quæ à dorſali plurimũ variat. Proinde vt iam cõmemoratis omnibus partibus

Inſenſibilia patiuntur, etiamſi nõ doleant.

Dẽtiũ cur ſeparatim meminit.

frigida eſt inimica, ita calida vtilis, quod nimirũ exiguum earundem partium, vt comprehenſum eſt, calorem à corruptione & teredine conſeruet ac tueatur. Quare θερμὸν hic, vt in eo qui pręcedit Aphoriſmo aquam calidam temperatámve ſignificat.

APHORISMVS XIX.

Ὁκόσα κατέψυκται, ἐκ θερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὁκόσα αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει.

Quæ refrigerata ſunt, ea excalfacere oportet, exceptis ijs vnde ſanguis copioſe profluit, aut profluxurus eſt.

QVum in duobus qui hunc præcedunt Aphoriſmis Hippocr. quę mala & detrimenta immodicus frigidæ vſus procrearet, expoſuerit: nunc qua ratione illa ſananda ſint, docere inſtituit inquiens: Quæ refrigerata ſunt, ex immodico nimirum vſu frigidæ, ea oportet excalfacere, vt ſcilicet per contrarium ad ſuum ac natiuum temperamentum reducantur. His itaque verbis nobis vulgatiſsimum hoc medicorum axioma ſeu principium inculcat. Contraria contrariis curantur. Quod quidem in ſimplicibus pręter naturam affectibus perpetuo verum eſt. Vbi vero multiplex fuerit affectus, tum non ſemper eſt ex vſu, omnibus iis quæ præter naturam ſunt, mederi. Hinc rectiſsime lib. 11. The. met. cap. 12. ita ſcriptum reliquit Galen. Præceptum hoc, contrariorum contraria ſunt remedia, non erit aliquando verũ, aliquando falſum, imo id perpetuo verũ eſt, quãdo fieri poteſt, vt eorũ quæ præter naturam ſint, quicquam per aliam vllam remediorum ſpeciem curetur. Non tamẽ ex vſu eſt ſemper omnibus quæ præter naturam ſunt, mederi, ſed quum ſola per ſe ſubſiſtunt. Nam ſi cum aliis vnà incidant, aliis nonnunquàm ante illa eſt medendum. Primum enim curari debet id quod magis vrget, aut ſine quo aliud curari non poteſt. Magis autem vrget, quod maius periculum, ſi negligatur, allaturum eſt. Quod etiam confirmat idem Galen. qui lib. 3. The. meth. cap. 9. in eum ſcribit modum. Affectus, vnde primum maximéque imminet homini periculum, hic primus curari debebit. Et ſectio 1. Aphoriſm. Commenta. 16. vbi inquit. Vnuſquiſque morbus ſimplex ſimplici eget curatione. Si vero plures inuicem copulentur, tantum habebunt communem curationis indicationem, quantum copulabuntur,

Contraria contrariis curantur, quomodo intelligendum.

nobis

nobis scilicet ad id quod magis vrget festinantibus, non tamen alterius cura posthabita. Hæc ille. Pari ratione hoc in loco facit Hippocrat. qui frigida intemperie neglecta, ad copiosi sanguinis eruptionem se conuertit, eámque primo curat, vtpote à qua maius ægrotanti periculum quàm à frigida intemperie immineat. Neglectis itaque calefacientibus, frigidis potius & adstringentibus initio vtendum esse suadet, vt quæ sanguinis profluuium, à quo maius est periculũ, reprimant. Hinc est quod inquit. Quæ refrigerata sunt, excalfacere oportet, exceptis iis vnde sanguis copiose profluit. id enim significare verbũ αἱμοῤῥαγέειν, suprà in enarratione Aphor.25. sectio.2. diximus. Variant autem hic Græca exemplaria, aliqua enim simpliciter habent αἱμοῤῥαγέειν μέλλει, profluxurus est. aliqua, vt nos legimus, qui copiose profluit, aut profluxurus est: quæ quidem lectio melior existit. quippe quadrat sententię huius sect.23. in qua ait Hippocra. In iis frigido vtendum, vnde profluit sanguis, aut fluxurus est. In Commen. vbi interpres conuertit, maxime necessarium, Grǽce est, ἀναγκαιότερον, magis necessarium. & vbi reddidit bonam intemperiem, Græcè legitur, εἰς τὴν οἰκείαν εὐκρασίαν, ad sibi cognatam temperiem. Græcorũ codicum hoc loco varietas.

APHORISMVS XX.

Ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα περισκληρύνει, ὀδύνην ἀνεκπύητον ποιέει, μελαίνει, ῥίγεα πυρετώδεα ποιεῖ, σπασμοὺς καὶ τετάνους.

Vlceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, denigrat, rigores febriles, conuulsiones, & distentiones creat.

IN hac sententia mala quædam suprà nondum commemorata, quæ frigidæ vsus affert, Hippocrat. recenset. Neque enim ψυχρὸν hoc loco, vt in Aphoris. huius sectio.17. aliud significat, nisi aquam frigidam. Hæc itaque, ait Hippocra. vlceribus mordax est, non quidem erodendo id quod continuum est, sed potius diuellendo, quemadmodum copiosissime lib.4. de Sympl. facult. capit.1. vbi hanc Hippocratis sententiam explanant, Galenus monstrat. Eandem etiam citat Frigidum. Mordax vlceribus frigidum quomodo

libro primo Simpl. cap.23. Cutem quoque frigida obdurat, substantiam eius densans & constringens. Exemplo nobis erit lutum, cuius substantiam à frigore constringi videmus manifestissime. Dolorem facit insuppurabilem: eo quòd natiuum calorem, qui suppurationis causa est, extinguat. Quo pacto autem suppuratio fiat, Galenus lib.5. Simp. cap.5. abunde docet. De puris etiam generatione diximus in expositione Aphoris.47. sect.2. Quod vero denigrationes, rigores febriles, conuulsiones, ac distentiones efficiat aqua frigida, in enarratione Aphorism.17. huius section. est ostensum. In Comment. nihil est quod annotationem requirat, præter hoc quòd vbi interpres conuertit, densior est quàm pro eius substantia cutis, Græcè legitur, πυκνότερον ἢ κατὰ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ τὸ δέρμα ἐστίν, densior est cutis quàm vt eius substantiam peruadere possit. Repetendum enim est verbum διεξισχύεσθαι, quod præcedit.

Cutem obdurat.

Dolorem insuppurabilem.

APHORISMVS XXI.

Ἔστι δὲ ὅκου ἐπὶ τετάνου ἄνευ ἕλκεος νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεται. θέρμη δὲ ταῦτα ῥύεται.

Nonnunquam in distentione sine vlcere, iuuene mediocri corporis habitu predito, æstate media frigidæ aquæ copiosæ perfusio caloris reuocationem facit. Calor autem hæc sanat.

IN præcedentibus aliquot Aphor. Hippo. mala & incómoda quę frigidę vsus affert, commemorauit. nūc quę interdum eius vsum sequūtur commoda, mōstrat inquiens. Nonnunquam in distentione aquæ frigidæ copiosæ perfusio reuocat calorem. Annectit autem multas conditiones, vt significet hoc ipsum nō nisi rarissime accedere. Inter has quidem prima est, vt distentio illa sit citra vlcerationem, quòd illa, etiam si reliquæ conditiones adsunt, aqua frigida nunquam sanetur, vt fusius in Cōmentariis docet Galen. Altera, vt qui distentione laborat sit iuuenis, & natura calidus. Quippe senex vbi fuerit, aquæ perfusio calorem exiguū in sene extinguet. Neque satis est, vt qui ita laborat sit iuuenis, verūetiam requiritur vt sit temperatus, moderatus, seu mediocri corporis

Distentionem quando & quo modo sanet aqua frigida.

poris habitu prćditus. id enim significat hoc in loco εὔσαρκος, vt in explicatione Aphorismi septimi section. quartę diximus:& non bene carnosum, vt conuertit interpres. Quę excluduntur hac dictione & graciles,& obesi. Graciles enim quod nullum habeant munimen, quod principes partes ab iniuria frigidę tueatur, lędi necesse est. Obesos vero quòd exiguum calorem natiuum obtineant, qui facile à frigidę perfusione extingueretur, quemadmodum copiosissimè Galenus libro tertio de Temper.capi.vltim. vbi pręsentem citat Aphorism.testatur. Musa non rectè per εὔσαρκον intellexit eum in quo multa est caliditas. Quippe qui plus iusto calidus est, hunc frigidę perfusio lędit, quod nimirum constricta & densata eiusdem cute, caloris exhalationem prohibeat, atque adeò illum mirum in modum augeat, vt subinde hoc nomine natiuum extinguat. Tertia conditio est, vt aquę perfusio in eo qui correptus est distentione, fiat ęstate media, ne scilicet alio tempore nudum corpus ab ambientis frigiditate offendatur. Quarta vt copiosę frigidę perfusio fiat:quod exiguę aquę affusio hoc ipsum quod Hippocrates molitur, pręstare non queat. His igitur conditionibus adiectis, aquę frigidę perfusio calorem reuocat, ídque non per se, sed ex accidente: hoc est non primo statim eius occursu, vel protinus vt admota est, sed tempore. Quippe per se cutem refrigerat, refrigerationē vero cutis densitas & constrictio sequitur. Conclusa itaq; summa corporis facie, repercussus refractúsque fit caloris eius qui à profundo ascendit, quíque simul propter difflatus inopiam est aceruatus. Simul propter frigidi circunstantis violentiam in altum recedit. Simul ex humoribus qui in profundo sunt, nutritur. Vbi collectus tandem nutritúsque calor ad summa corporis violentius ruit, fit eiusdem repercussus seu reuocatio. Quid multa? frigidę aquę affusio primum cutem perfrigerat: frigus vero cutis densitas & reditus caloris ad profundum consequuntur. Rursus densitatem, difflatus prohibitio: reditum vero caloris ad interiora concoctio, cōsummatióq; qui istic sunt humorum sequitur. Difflatus tandem prohibitionem, caloris collectio, quemadmodum copiose Gal.lib.3.de Temp.cap.vlti.docet. Quapropter per pręsentem Hippo.Aphor.non euertitur hoc medicorum

εὔσαρκος
Interpretis lapsus.
Musę erratum.
Frigidum calorē ex accidenti reuocat.

principium, cõtraria contrariorum ſunt remedia: neq; enim per ſe frigida ſanat diſtentionem, ſed ex accidente, calor vero eſt qui per ſe illam curat. Quod vt diſertè ſignificaret Hippo. prædictis ſubiunxit: Calor autem hęc ſanat, ſoluitue. Quippe ῥύομαι verbum eſt medium, idémque quod λυτρόω libero, ſoluóque, vt in expoſitione Apho. 51. ſect. 4. eſt dictum, ſignificat. In Comm. vbi interpres conuertit, ſicuti in diſtentione, Græcè legitur ὡς ἐν τετάνῳ, quod in diſtenſione ſcilicet raro iuuet frigidum. Dein paſsim vbi conuertit interpres bene carnoſus, quum in Græco ſit εὔσαρκος, reddendum erit mediocri corporis habitu præditus.

APHORISMVS XXII.

Τὸ θερμὸν ἐκπυητικὸν, οὐκ ἐπὶ παντὶ ἕλκει, μέγιστον σημεῖον ἐς ἀσφαλείην, δέρμα μαλάσσει, ἰσχναίνει, ἀνώδυνον, ῥιγέων, σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν. τῶν δὲ ἐν κεφαλῇ, καρηβαρίην λύει. πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων κατήγμασι, μάλιστα δὲ τοῖσιν ἐψιλωμένοισι, τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι, καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύξεως θνήσκει, ἢ ἑλκοῦται. καὶ ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ὑστέρῃ, κύστει. τουτέοισι τὸ θερμὸν φίλιον, καὶ κρῖνον. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον, καὶ κτεῖνον.

Calida vbi ſuppurationem facit, non tamen in omni vlcere, maximum ſecuritatis ſignum exiſtit, cutem emollit, extenuat, dolorem lenit, rigores, conuulſiones, & diſtentiones mitigat. Eorum autem quæ in capite ſunt malorum, grauitatem eiuſdem ſoluit. Plurimum vero oſsibus fractis confert, ſed præcipuè ijs quæ denudata ſunt. Præterea his maxime quibus in capite vlcera naſcuntur, & ijs quæ à frigore moriuntur, aut vlcerantur, & herpetibus exedentibus, ſedi, pudendo, vtero, veſicæ. His calida amica, & iudicans: frigida vero inimica, & interimens.

IN hoc Aphoriſmo calidæ aquæ facultates aliquot recenſet Hippo. primúmque eas quæ raro, deinde vero eas quæ frequenter

frequenter apparent. Nam θερμὸν καὶ ψυχρὸν, hoc in loco, vt in prioribus aliquot aph. calidam & frigidam aquã significant. Prima verò aquæ calidæ facultas, cuius meminit hîc Hipp. est, quod suppurationem mouet. Quam etiã facultatem illi *Calidum suppurat.* tribuit Gal. lib. 4. The. meth. c. 5. dum inquit, Fomentũ multę calidæ aquæ, omnia deniq; quæ calefaciũt & humectant, celerrimè pus mouent. Et lib. 5. Simpli. c. 8. vbi sic scriptum reliquit: Porrò omnium ad puris generationem aptissimũ est, ex iis quæ perfundũtur, aqua temperata. In quo loco ex professo Gal. de medicamẽtis pus mouẽtibus agit, atq; adeò multa ad institutũ nostrum faciẽtia ibidem commemorat. Præterea Paul. Aegin. lib. 4. ca. 39. aquam tẽperatam superfusam suppurationem efficere testatur. Vt omnibus nũc palàm fiat, errare Brasauol. qui Hipp. hoc loco de omni calido loqui cõtendit. *Brasauoli error.* Et vbi aqua calida suppurationem efficit, maximũ est securitatis signum. Nihil enim mali, vt inquit in Com. Gal. vlceri pus generanti aduenire potest. Significat itaq; puris à calida generatio, vlcera ipsa ad sanitatẽ tendere. Quod Philotheus quoq; testatur dicens, μέγιστον καὶ ἀσφαλέστατον σημεῖον ἐστὶ τὸ πύον τὸ τοῖς ἕλκεσι ποιεῖν ὑγείαν μέλλειν πεπαῦσθαι, maximũ & securissimum signum existit pus, quod vlceribus quæ finientur affert sanitatem. Non tamen in omni vlcere: neque enim putridis vlceribus, & iis quæ fluxiones habent, vt in Com. suis fusius explicat Gal. calida suppurationem mouet, sed illis plurimũ incommodat. Altera facultas calidæ est, vt cutem emolliat. Eam verò facultatem inesse aquę calidæ, testatur etiam Gal. lib. 3. de Tuen. val. c. 3. vbi disertè scribit, quod *Calidũ cutẽ emollit.* partes duras tensasq; emollire possit. Quod Paul. etiam lib. 1. cap. 51. manifestis verbis significat. Non emollit autem alia ratione, nisi quod calida & humida sit. Calidis autẽ & humidis molliendi vim inesse, Gal. lib. 5. de simp. med. fac. c. 2. 3. 6. & 7. ostendit. Extenuat etiam cutem crassam & densam, quemadmodum Gal. lib. 3. de Tuen. val. c. 8. monstrat. *Cutẽ extenuat. Dolorem lenit.* Dolorem lenit perinde atq; omnia alia quæ primo ordine calefaciunt, aut temperata sunt. Quod Gal. lib. iam citato cap. 18. iis confirmat verbis: Quæ reuera sunt ἀνώδυνα, partiũ sunt tenuium, & non multò calidiora quàm quę symmetra sunt. Quare necesse est vt euacuent ac discutiant, tum rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddant quicquid in partibus

„ bus dolore vexatis, aut humorum acrium, aut lentorum, aut
„ crassorum, aut multorũ in meatibus impactorũ, aut etiã va-
„ porosi cuiusdam aut crassi, aut admodũ frigidi spiritus exi-
„ tum commodum nõ inuenientis cohibitũ atq; inclusum est.
Hæc ille. Quæ quidẽ eò à nobis sunt producta, ꝙ eorum qui reuera ἀνώδυνα sunt, & dolorem leniunt, naturam exprimãt. Rigores, conuulsiones, & distentiones mitigat: Quippe sua caliditate discutit, extenuat, concoquit, & alterat. E generibus malorum capitis, eiusdem grauitatẽ soluit. Causam in Comment. Galenus exponit. Plurimum verò fractis ossibus confert. Hinc est quod medici omnes, Gal. lib. 3. κατ' ἰητρεῖον, Commen. 16. teste, dum resoluunt, fracturas calida aqua perfundunt ac fouent, præsens ex ea auxilium experti. Præcipuè verò conducit iis ossibus fractis, quæ carne sunt exuta. Quapropter quum calidum ossibus esse amicum & iucundum è superioribus etiam didicerimus, cauebunt sibi plurimum à frigore quibus capitis ossa denudata sunt. præterea calida iuuat eos, quibus in capite vlcera sunt. Rationem in Comment. refert Galênus. His etiam prodest quæ à frigore moriuntur, aut vlcerantur. Eiusmodi verò vlcera Græcis χείμετλα, Latinis verò perniones vocantur. Partes autem à frigore nimio mori, testatur etiam Gale. cap. 4. libri de Morb.

Calida fractis ossib⁹ confert.

χείμετλα.

„ differ. ita scribens: Eius verò morbi qui calido opponitur,
„ nempe frigidi affectus in extremis partibus adeò subinde
„ manifestus est, vt ipsas emortuas decidere nonnũquam con-
„ tigerit. At huiusmodi affectus in vniuerso quoque corpore
„ accidit iis qui sub vehemẽti frigore iter aggressi sunt. Ho-
„ rum enim alij in ipso statim itinere mortem obierunt. Alij
„ priusquàm domum reuerti potuissent diuersorium nacti, semimortui gelidique apparuerunt. Confert etiam calida herpetibus exedentibus, totam cutem exulcerantibus. Quippe frigidum vlceribus inimicum, quia mordax. Philotheus ex accidente conducere tradit, τῇ κενώσει ξανθῆς χολῆς, quia flauam bilem vacuat, adeóq; subinde refrigerat. Qua quidem ratione alias quoq; inflammationes refrigerat, vt copiosius lib. 3. de Temper. cap. vlt. Galenus demonstrat. Quid multa? quæ vacuant, calentis materiæ ex accidente remedia fiunt, & inflammationes particularum leniunt. Frigida verò & adstringentia per se quidem vlcera serpentia magis sanant, vt

Calida herpetibus cõfert.

testa

testatur lib.4.cap.44.Paulus. Sedi denique, pudendo, vtero, vesicæ,quoniam partes neruosæ & frigidæ sunt, calida amica est,& vtilis,aut viuificans. Quippe κρίνεσθαι quum simpliciter & sine adiectione effertur,significat bene iudicari,vt in expositione aphoris.71.sect.4.dictum est. κρίνειν verò aliquid eiusmodi denotare,ex eius opposito quod statim subiicitur ab Hippocrate,manifestum fit. Ait enim, frigida verò inimica & interimẽs. Nam vt calida sui calore temperato partium prædictarum calorem fouet,cõseruat,& tuetur,adeóq; viuificat: sic contrà frigida calorem earundem partium extinguens,eas perimit,& mortificat. κρίνεσθαι.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Maximum est vlceri signum.] Post verbum suppurare,colon reponendum, ac legendum, Maximum enim est vlceri signum.quippe Græcè est, μέγιστον γὰρ ἔστι σημεῖον, &c. Quod iis etiam plurimũ nocet.] Putridis autem vlceribus aquam calidam non conferre,hinc satis cõstat, quod omnia quæ putrefiunt,Gal.lib.4.The.meth.c.8.teste,ex calido externo,& humido sic afficiuntur.Quare iis magis conuenit quod siccum est.Quippe vlcera,quà vlcera sunt,& idem lib.3.Ther.meth. cap.5.testatur Galenus,siccari potius & adstringi, quàm humectari postulant. Prætereà lib. 4. Thera.method.cap.5.ita scriptũ reliquit,Siquidem vlceris,qua vlcus est,sanatio mediocris siccitas est. Ex malis vlceribus.] Græcè, ἐκ τῶν κακοηθέων ἑλκῶν, ex malignis vlceribus. Maligna verò vlcera, Gal.loco iam citato autore, sunt, quæ omnibus rectè decentérque factis, tamen non sanantur. Calor natiuus.] Sciendum verò hoc loco erit,calorem natiuum esse duplicem. Alter enim est,quem Gal.libro 5.de Simp.medic.facult. cap.8. nunc aëream,nunc sanguineam substantiam, nunc verò spiritum vocat. Hic omnium naturalium functionum author est,& pro temporũ, ætatum, & victus ratione modò auctior, modò mitior existit. Alter calor natiuus Gal. virtutum substantia,aut primarium ipsarum instrumẽtum dicitur. Is verò nihil aliud est nisi quatuor elementorum,vel horum primarum qualitatum contemperamentum. Quum enim substantiæ elementorum miscentur,& eorũdem qualitates misceri necesse est In hac quidem significatione hîc vsurpatur, dum hunc naturam nostram vocat Galen. Sic etiam lib.3.de

Putrefactiõis causæ.

Maligna vlcera.

Calor natiuus duplex

Natura.

Temp

Temper.cap.4.naturam nominat vniuersam substantiam ac temperiem,quæ ex primis elementis conflatur. Quinetiam Comment.37.sectione 4. ita scriptum reliquit Galenus: Na„ tura quæ regit corpora nostra, secundum Hipp. est calor na„ turalis. Adhærescit.]Græcè est,ὁμιλῇ,adhibeatur. Serpentia comesa quamuis,&c.]Græcè, καὶ τῶν ἑρπήτων τοῖς ἀναβιβρωσκομένοις, καὶ τοῖς ὑπὸ χολώδεος καὶ θερμοῦ χυμοῦ γιγνομένοις,& herpetas exedentes , & ea quæ ab humore bilioso ac calido fiunt. Amicum.]Græcè,οἰκεῖον,familiare. Contrarium.]Grecè est, ἐναντιώτατον, maximè contrarium.

APHORISMVS XXIII.

Ἐν τουτέοισι δεῖ τῷ ψυχρῷ χρέεσθαι, ὁκόθεν αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει, μὴ ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ περὶ αὐτὰ, ὁκόθεν ἐπιῤῥεῖ, καὶ ὁκόσαι φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ἐρυθρὸν, καὶ ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι ἐπὶ ταῦτα. ἐπεὶ τάγε παλαιὰ μελαίνει, καὶ ἐρυσίπελας τὸ μὴ ἑλκούμενον, ἐπεὶ τόγε ἑλκούμενον βλάπτει.

In ijs frigida vti oportet, vnde sanguis copiose profluit, aut fluxurus est: non tamen supra ipsas partes vnde profluit, sed iuxta eas adhibita. Quinetiam vbi inflammationes, aut inflammina ad rubrum & subcruentum tendentia recenti sanguine sunt, ijs frigidum admouere conuenit: quippe veteribus nigrorem inducit. Erysipelas quoque non vlceratum curat, vlceratum vero lædit.

DE commodis & incommodis, quæ aquæ frigidæ vsum sequuntur, hoc loco agit Hippocrates. Neque enim ψυχρὸν in omnib. iis aphorismis, vt sæpe iam monuimus, aliud significat quàm frigidam. Quod non animaduertens Musa, multis se temere difficultatibus inuoluit. Vtendum autem principio frigida esse Hippocrates monstrat, in iis vnde sanguis copiosè profluit, aut paulò pòst profluet. Hæc enim constringit, sanguinémque crassiorem, adeóque ad profluendum minus idoneum reddit. Ne autem in adhibenda frigida error committatur, subiungit, inquiens: Non tamen supra

Musa notatur.

Mod⁹ adhibēdę frī gidæ.

pra ipsas partes, sed iuxta ipsas adhibita frigida confert. Quibus verbis edocet, frigidam non iis partibus vnde sanguis promanat, sed iis potius vnde aliquid ad vlcera ipsa profluit, esse admouẽdam. Quippe frigida, vt suprà dixit, vlceribus mordax. Et hinc iterũ palàm fit, Hipp. non de omni frigido hoc in loco loqui, sed de aqua duntaxat frigida. Nihil enim prohibet quin alia q̃ facultate sunt frigida, iis partibus quæ sanguine manãt admoueant. Quinetiam frigidã adhibere cõuenit phlegmonibus: atqui suo tẽpore, nimirum initio phlegmonũ, nec tamẽ tum etiã si plenũ fuerit corpus, nisi eo prius vacuato. Neq; etiam admouenda frigida initio erit, nisi hoc citra ęgrotãtis noxã facere liceat. Quũ eñ influxũ reprimãt omnia frigida, & hac ratione corpora euacuẽt, partésq; malè affectas roborẽt, vt Com. 25. huius sect. & lib. 2. ad Glauc. testatur Gal. non debet adhiberi frigida vbi metus est, ne ad principes corporis partes noxios humores propellant. Aut inflãminibus: sic enim vocamus quæ Hipp. ἐπιφλογίσματα appellat. Intelligit autẽ ea quę veluti à flãma aliqua sunt deusta, vt in Com. author est Gal. Adeò vt non significet aliud ἐπιφλόγισμα quàm φλόγωσιν, hoc est efferuescẽtiã, aut dolorẽ calidũ, vel dolorificũ cũ feruore tumorẽ. Quæ quidẽ ad rubrum & cruentũ, ob sanguinẽ qui recens eò confluxit, tendunt. Quibus verbis id significat, frigidã non, nisi recentibus inflãminib. quæ rubrũ & floridũ colorẽ præ se ferũt, cõferre. Subiungítq; rationẽ, dicẽs: Veteribus enim nigrorẽ inducit, q. s. à crassiore fiãt sanguine, quẽ subinde crassiorẽ aqua frigida efficit, & in grumos cõuertit, quos nigredo comitatur. Erysipelas deniq; nõ exulceratũ sanat, id enim ἰᾶται significat. Quippe feruorem sanguinis, & bilis acrimoniam, è quibus erysipelas procreatur, extinguit. Vlceratũ verò lædit, q. illi mordax appareat, vt iam sæpe est dictũ. Porrò erysipelas esse duplex, exquisitũ & non exquisitũ, docet Gal. lib. 2. ad Glauc. cap. 1. Exquisitum verò iterum diuiditur, in vlceratũ & non vlceratum, vt idem Gal. lib. 14. The. meth. cap. 2. monstrat.

Frigida quando phlegmonibus admouenda.

Inflãmina ἐπιφλογίσματα.

Quibus phlegmonib. frigida cõferat.

ἰᾶται.

Erysipelas duplex.

APHORISMVS XXIIII.

Τὰ ψυχρὰ, οἷον χιὼν καὶ κρύσταλλος, τῷ στήθει πολέμια, βηχέων κινητικὰ, αἱμορραγικὰ, καὶ καταρροϊκά.

Frigida, veluti nix & glacies, pectori inimica sunt,

tusses mouent, sanguinem copiosè promanare faciunt, & destillationes excitant.

HActenus de aqua calida & frigida disseruit Hipp. Nũc de iis quę admodũ frigida sunt, vt est nix & glacies, verba facit. quæque mala hæc ipsa adferant monstrat. Quod vero de valide frigidis hoc in loco loquatur Hippocrates, clarum fit ex eo quod ait, veluti nix & glacies. Hinc lib. 6. Epidem. part. 3. Aphorism. 10. vbi ad verbum hanc sententiam repetit, pro iis verbis, qualis nix & glacies, dixit πάνυ ψυχρὸν, id est valde frigidum. Niuis autẽ & glaciei exemplo potiss. vti voluit, tanquàm iis quæ omnibus in conspicuo & manifesta essent. Valde itaque frigida pectori inimica, quòd scilicet totum osseum sit. Ossibus autem frigidam etiã aquam esse aduersam, suprà dictum est, nempe aphorismo 18. huius sectionis. Quare vt nix, glacies, aliáque eius generis valde frigida, sint magis inimica necesse est. Tusses quoque mouent, ídque duplici ratione. Primò, per se, quòd nimirum simplici qualitate sua instrumenta respirationi deseruientia refrigerent, vt copiosè Galenus libro 2. de Sympt. causis, cap. 6. ostendit. Secundò ex accidente, quia destillationes mouent, quas subinde sequitur tussis. Quippe frigus instar manus, vt testatur Comment. 12. sect. 3. aphoris. Galenus, apprehendens ac premens vti spongiam quandam cerebrum, atq; eam quæ in ipso continetur humiditatẽ, exprimit. Prætereà sanguinem copiose promanare faciũt frigida, quòd scilicet venas rumpãt. Hinc in Epid. simpliciter dixit, φλεβῶν ῥηκτικά. Frigus enim corpora venarum constringit & contrahit, frigiditatéque sua duras, ac extendi contumaces reddit, adeóque tunicas earũdem rumpit, vt fusius lib. 4. de Male affect. loc. cap. vlt. Gal. monstrat. Quare autem destillationes moueant, iam expositum est.

Niuis & glaciei exemplo cur vsus Hipp.

Frigida cur tusses mouent.

Frigida sanguinẽ manare faciunt.

APHORISMVS XXV.

Τὰ δὲ ἐν ἄρθροισιν οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ ἕλκεος, καὶ ποδαγρικὰ, καὶ σπάσματα, τουτέων τὰ πλεῖστα ψυχρὸν πολὺ καταχεόμενον ῥηΐζει τε καὶ ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην λύει. νάρκη δὲ μετρίη ὀδύνης λυτική.

Tumor

Tumores articulorum,& dolores sine vlcere, podagricos quoq; dolores,& conuulsiones,horum quidem plurima,frigida aqua large superfusa leuat,doloremque minuit ac soluit.Stupor enim mediocris dolorem leuat.

IN hoc Aphorismo Hipp.aquæ frigidæ cõmoda,quæ in tumoribus & doloribus quibusdã affert,recenset. Per vocẽ enim οἰδήματα,quod sæpe iã monuimus, Hipp.& alij veteres generatim omnes præter naturã tumores intellexerũt.Et significat quidẽ illis οἴδημα idẽ quod ὄγκος,vt eius rei testis est Gal.li.1.Prog.Com.33.& multis aliis locis. Loquitur autem hoc loco Hipp.de calidis tantũ tumoribus & doloribus articulorũ,qui,vt ait Philoth.ὑπὸ χολῆς,ἢ χολώδους αἵματος, à flaua bile,aut bilioso sanguine fiunt.Horũ quippe humorũ feruorem extinguit,& morsum obtundit aqua frigida.Et de calidis tantũ hic esse sermonẽ Hippocrati,liquet etiã abunde ex eo quod ait paulò pòst,Plurima quidem horũ.His enim verbis diserte significare voluit,se tantũ intelligere eos qui ex calidis humoribus fiunt tum tumores tum dolores,vt sunt phlegmones & inflãmina,de quibus.Aphoris.23.huius sect. dictũ est.Quare Musæ,& aliorũ quorũdam qui ad œdemata proprie dicta verba Hipp.detorquent,sententiã probare nõ possum.Non tamẽ omnes tumores & dolores calidos iuuat aqua frigida,sed eos qui sunt absque vlcere.Nam frigidum, vt dictũ est Aph.20.huius sect.vlceribus mordax existit. Pari quidẽ ratione doloribus podagricis confert aqua frigida, non quidẽ omnibus sed iis duntaxat qui à flaua bile nascuntur:id quod Philoth.etiã affirmat.Quare plurimum errant, mirisque modis ęgrotantibus obsunt medici quidã imperiti,& circunforanei, quibus imponere tantũ in deliciis est, quòd quibusuis doloribus podagricis frigidę aquæ perfusione,aliarúmque rerum stupefacientium admotione dolorem lenire student,arbitrantes sufficere si hac ratione quàm celerrimè omnem dolorem abigant,non animaduertentes se intereà immedicabile propemodum malũ hac peruersa curandi ratione adferre. Quippe in affecta parte,qui difficulter subinde sanari potest per stupefacientia hęc medicamenta relinquunt affectum, pedésque ad motum ineptos plane reddunt.Non sunt igitur frigida & stupefacientia medicamenta imponenda,nisi doloribus qui ex calidis & tenuibus

Musę sententia improbatur.

Quib. doloribus podagricis aqua frigida conueniat.

Imperitorũ medicorũ & circũforaneorũ error.

humoribus procreantur. Quod ea ſcilicet, vt teſtatur lib.12. The metho.cap.vlt.Gal.humores tenues cogant,craſsioréſque efficiant ac vehementẽ calorem extinguant.Refouendę autẽ poſt ſtupefaciẽtiũ vſum partes corporis ſunt per ea quæ calefaciunt. Quippe niſi idipſum fecerimus, imbecilles & intemperatas,atque adeò perpetuò fluori obnoxias reddemus,& vt in actionibus vt cõprehenſum eſt,facile offendantur efficiemus. Vbi vero à craſsis & glutinoſis humoribus orti dolores fuerint,alieniſsima ſunt quæ ſtuporem inducũt medicamenta.Porrò frigida cõuulſionibus etiã prodeſt,non quidẽ primò & per ſe ſed ſecundò,& ex accidente, vt fuſius ſuprà in explicatione Apho.21.huius ſect.diximus.Prædicta vero omnia poteſt aqua frigida,ſi largè ſuperfundatur:aliàs minimè.Refocillat itaque, leuátue, & mitiores reddit tum dolores:id enim verbũ ἰσχναίνειν hoc loco ſignificat.Referendum enim eſt ad dolorẽ,& nõ ad humores,quod Braſauolus facit. Quippe fieri non poteſt vt frigida humores extenuet, quin illos potius incraſſat.Vel certè ad tumores,vt nimirum eoſdem minores efficiat,ídque vt Philoth.ait,τῷ λόγῳ τῷ ἀναστέλλειν τὴν ἐπιῤῥοὴν, καὶ ταύτην κενοῦν,quòd influentes humores reprimat,ac eoſdem vacuet.Dolores etiam ſoluit, quia cauſas eorundẽ tollit, humores qui ſua copia tenſionẽ excitarunt reprimens.Eſtque eius rei alia cauſa, quã Hipp.ſubiungit,inquiens:Stupor enim mediocris dolorẽ leuat. Quibus equidem verbis Hipp.diſertè cauſam cur aquæ frigidæ largior vſus dolorẽ ſoluat expreſsit,nempe quia mediocrem ſtuporẽ inducat. Non autẽ ab re dixit mediocrem : ita enim perfectã refrigerationẽ, quæ ſcilicet ſenſum & motũ penitus aufert,excluſit.Mediocrem itaque,qui ſenſuũ difficilem affert ſtuporẽ,ad dolorẽ leniendũ ſufficere arbitratur Hipp. Ideóque ne nimiumrefrigerantibus ac ſtupefacientibus temerè vteremur,nos dehortari hac ratione voluit. Poſtrema hęc aphoriſmi pars citatur à Gal.li.2.de male affect.loc.ca.1.

Frigida cõuulſionib. quomodo prodeſt.

ἰσχναίνειν

Muſa no tatur.

Frigida cur dolores ſoluit.

In Gal.Com.nihil eſt quòd noſtra explanatione egeat : niſi quod moneamus,interpretem non rectè cõuertiſſe,ſicuti ex illis quæ antea tetigit nõ eſt ad modũ,&c.Græcè enim eſt, ὡς ἐξ ὧν προείρηκεν οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν,quod ex iis quæ anteà dixit nõ ſit difficile inuenire.Anteà ſcilicet aph.23.Itẽ vbi vertit, lõgius,in Græco eſt, ἐπιπλέον,largior,pleniórue.

Interpretis lapſus.

APHO

APHORISMVS XXVI.

Ὕδωρ τὸ ταχέως θερμαινόμενον, καὶ ταχέως ψυχόμενον, κουφότατον.

Aqua quæ cito calescit, & cito frigescit, leuissima.

IN præsenti Apho. indicia & notas optimæ aquæ Hipp. docet. Eā enim quæ eiusmodi est, leuissimā nominat. Neq; enim leuissimā hoc loco vocat eam quę pōdere talis est Gal. etiā in Cō. teste, sed eā potius quę vētrē nō grauat, & quę cito permeat. Quod docet idē quoque Gal. qui ca. 1. lib. de ptisana in hunc modū scriptū reliquit, Hipp. aquā quę celeriter calescit, rursúsque ee vestigio refrigeratur, leuissimā esse existimat. Porro nō pōdere leuē diiudicat, verū quæ sit tenuiū partiū, nec grauatim cōtrariā admittat qualitatē. Et iterū lib. 1. Simp. cap. 17. vbi sic scribit, Aquā quæ celeriter incalescit & refrigeratur, Hipp. semper esse leuissimā retulit. Nā quanto tenuior fuerit, tanto pati prōptior est. Atqui quæ tenuior est minimū habet limi terrestris. Nota itaque aquæ bonæ est, si cito calescit igni admota, aut aëri calido exposita. Et rursus, si ab igne remota, aut frigido aëri exposita, celeriter refrigeratur. Cætera in annotationibus in Gal. Com. exponemus. Leuissima aqua quæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Non pōdere.] Quod etiā Plin. li. 31. ca. 3. vbi de aquarū salubritate & cōmoditate agit, iis verbis docet: Quidam statera iudicant de salubritate, frustrante diligentia, quādo perrarū est vt leuior sit aliqua. Certior subtilitas, inter pares meliorem esse, quę calefiat refrigeretúrque celerius. Hæc ille. Nec tamē temere dixit, inter pares: quippe necesse est, si hęc Hip. sententia veritati cōsona esse debeat, vt sit in aquis quę inter se cōferuntur æqualitas maxime in quātitate, & in iis etiam quæ agunt. His enim omnibus existentibus paribus melior est quæ citius calescit, &c. Illud inuenit.] Græcè, *διὰ περιόδου τινὸς ἐξευρίσκειν*, per circuitū inueniret. Iudiciū.] Græcè, *κριτήριον* Phauorinus interpretatur *δοκιμαστήριον, διαγνωστήριον*, explorationē, inquisitionē. Ab omnibus nota.] Redundat ab. Gręcè enim est *πᾶσι γινωσκομένων*. Sed quænā sunt alia?] Intelligit differentias quæ sumuntur à substantia, gustu, odore, & colore. Gustu enim atque odoratu nullam exoticam referre qualitatē debet, ita vt neque salsa, acida, aut acris sit, neque κριτήριον. Aqua optima quæ.

grauiter olens,vel putris.Oportet prçterea pellucida ſit,pura,miniméque cœnoſa,ſed veluti exquiſite colata, fruſtillorúmq; innatantiũ expers.Talis itaq; aqua eſt tenuiũ partiũ, cõcoctu & diſtributu facilis, atque hypochondria celeriter trãſit.Nec ſolũ facilis eſt alteratu,appropinquãs calori naturali,ſed & igni externo admota breui calefit,vt copioſius ca. 3.lib.de ptiſana Gal.docet.In li.etiã 1.de Tuend.ſanit.cap.9. aquã optimã omnis qualitatis expertẽ guſtu & olfactu eſſe tradit. De potantiũ affectu.] Si nimirũ hypochõdria celeriter trãſit,aut circa illa hæret.Tamẽ hanc experientiã reliqua ſigna præcedere debẽt. Si enim guſtu & odoratu nullã peregrinã & exoticã qualitatẽ præ ſe fert,pura quoq; & pellucida eſt,denique ſi hypochõdria celeriter tranſit,tum optimam hanc eſſe aquam certiſsimo dignoſcimus iudicio.

APHORISMVS XXVII.

Ὁκόσοισι δὲ πιεῖν ὀρέξιες νύκτωρ, τοῖσι πάνυ διψῶσιν ἢν ἐπικοιμηθῶσιν, ἀγαθόν.

Qui noctu bibere appetunt,ijs admodum ſitientibus, ſi obdormierint, bonum.

Cur ſitis quę noctu fit,mentionẽ fecerit. HOc in Aphor.docet Hip.quo pacto ſiti quæ noctu oritur ſit medendũ.Diſerte autem eius quæ noctu fit, mentionem facit:quòd ſcilicet interdiu,Hipp.li.2.Progn.Apho.10. teſte,dormire nõ liceat,tutúmque ſit tũ potu reſtinguere ſitim.Si itaq; noctu accidat,vt aliquis admodũ ſitiat,diligenter cõſiderandũ erit num illi dãdus ſit potus,nec ne.Id quòd

Sitis cauſę ſciemus,ſi ſitis eius cauſas cognouerimus. Sunt vero ſitis, Gal.li.1.Simp.30.autore,duę potiſsimũ cauſæ,nẽpe humoris proprij inopia,& caloris copia.Siti quidẽ, quæ ex humoris defectu,partiúmque adeò quæ iuxta vẽtriculũ ſunt ſiccitate

Somnus quã ſitim reſtinguit. oritur, ſomnus pulchre medetur. Quod ſcilicet per ſomnũ ingeſti paulò antè cibi cõcoquantur,iiſque cõcoctis ſanguis generetur,qui partes corporis nutrit & humectat.Sic etiam deprauatã ſitim,ob ſalſos aut bilioſos humores,aut cibos in ore vẽtriculi cõtentos ortã,cuius li.1.de ſympt.cauſ.ca.7.meminit Gal.ſomnus placat.Per hũc enim humores ac cibi prędicti ſitim excitãtes cõcoquũtur, & deſcẽdũt,ideóq; vt ſubinde ceſſet ſitis neceſſe eſt.Quod ſi vero ſitis ex caliditate partiũ quæ circa ventriculũ ſunt,nata fuerit,tũ illi vigiliæ magis,Paulo lib.2.ca.52.teſte,conferunt.Quippe per vigilias

calor

calor ad externa corporis reuocatur. Sin ex calore vel ariditate totius corporis, vel vtrisq; simul orta sitis fuerit, immensa certe erit. Quare caliditas aqua restinguẽda venit, ariditas autẽ & defectus vini oblatione amouenda. Porrò valde etiã sitientiũ hic tantũ mẽtionem fecit Hipp. quod exiguã sitim citra potũ, aliáque remedia quiuis facile vincere possit.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Succurrere.] Adiiciendũ, per ea quæ offeruntur. Græcè enim est τὴν ἔνδειαν ἰᾶσθαι προσφορᾷ. Sed considerandũ nunquid, &c.] Sensus horum Gal. verborum is est: Si mediocris fuerit sitis, considerandum erit, nunquid ea ex defectu humidi accidat, an ex nimia vini meracioris potatione. Si enim ex defectu humidi fit, tum quidem ei nõ somnus, sed potio medebitur. Sin à nimio vini meracioris potu nata est, tum hanc somnus restinguet. Quippe vinum hoc quod haustum est, somnus concoquet. Quare & hinc palam fit, Hippocratem hic non nisi de siti deprauata loqui, & minimè naturali.

Sensus.

De deprauata siti Hipp. loquitur.

APHORISMVS XXVIII.

Γυναικείων ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι πυρίη. πολλαχῆ δὲ κὴ ἐς ἄλλα χρησίμη ἂν ἦν, εἰ μὴ καρηβαρείας ἐνεποίεε.

Mẽses suffitus ex odoramentis educit. Sape vero ad alia etiam vtilis esset, nisi capitis induceret grauitatẽ.

HActenus Hippoc. de aqua calida & frigida per aliquot Aph. disseruit, aliísque nõnullis. Nũc de mulieribus tã grauidis, quàm vterum nõ ferentibus sermonẽ instituit, qui ad 63. vsq; aphorismũ extrahitur. In præsenti autẽ sententia, qua ratione mulierib. sint euocãda mẽstrua docet. Neq; enim γυναικεῖα hoc loco aliud, vt in Com. testatur Gal. significant, nisi ἐμμήνια κὴ λοχαμήνια, hoc est purgationes quæ ex vtero statis mẽsibus, & à partu fiunt. Aliàs hac voce vsus est Hipp. generatim pro omnibus mulierũ malis. Hinc liber eiusdem περὶ τῶν γυναικείων inscribitur, in quo non solum de menstruis, verumetiã aliis mulierũ malis disserit. Mẽstruas vero purgationes suffitus (πυρίη enim hic idẽ quod θυμίαμα denotat) ex odoramentis euocat. Per odoramenta autẽ intelligas ea quæ Hippoc. & aliis Græcis ἀρώματα vocantur, quæ aliis nominibus μυρίσματα κὴ θυμιάσματα nominant. Quæ vero sit vsitata nostris temporibus vtendorũ suffituum ratio, li. 2. de Comp.

γυναικεῖα

πυρίη.

Odoramenta.

medica cap.28.monstrauimus.Cęterum quum varię sint suppressorũ menstruorũ causæ, vt lib.3. de Sanand. corporis malis ca.53.diximus, non omnes horum causæ aromatũ seu odoramẽtorũ suffitu amoliũtur, sed aliquæ duntaxat. Quæ vero hæ sint Gal.abunde in Comm.exponit, vt non sit opus illa repetere Porro sæpe & ad alia vtilis esset suffitus per odoramẽta factus, nimirũ ad omnia frigida & humida corporis, vteri presertim, mala, Gal. interprete, nisi capitis induceret grauitatem. Causam vero cur capitis efficiant grauitatem, Philothe. iis verbis exponit, οἱ γὰρ ἀτμοὶ τῆς πυρίας ὡς λεπτότεροι, φέρονται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ πληρῶντες αὐτὴν καρηβαρίαν ἐργάζονται, quippe vapores suffitu, vtpote tenuiores, ad caput feruntur, idque complentes grauitatem eiusdem efficiunt.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Dicit, vt liquet.] εἴρηκε δηλονότι, dixit videlicet. Extenuant.] Græcè est, λεπτύνειν extenuando autem humorum crassitudinẽ, obstructiones vero incidẽdo tollunt, ἐκφράττουσα. Vasorum quæ ad veterũ pertingunt.] Intelligit ora & fines vasorũ in vterũ penetrãtiũ, quę Græcis κοτυληδόνες, latinis acetabula nominantur, ꝙ scilicet eminẽtias, ad cõcauarũ in cyrrhis polyporũ partiũ similitudinẽ innascẽtes conceptionis tẽpore habeãt. Per hęc ora sanguinis superuacuũ ex toto corpore in vterũ singulis mẽsib' deriuatur. Quod si itaq; obstruãtur, non mirũ si subinde mẽsiũ suppresio sequatur. De iis vasis plura Gal.lib.1.de Semine, & in libello de Vteri dissect. & lib.14.& 15.de vsu par. Omnia.] Addendũ propemodũ, quia σχεδὸν particulã omisit interpres. Capitis grauitatis.] Græcè est, κεφαλαλγικὰ, doloris capitis.

κοτυληδόνες.

APHORISMVS XXIX.

Τὰς κυέσας φαρμακεύειν, &c.

Vtero gerentes mulieres, &c.

HAec Hippo.sentẽtia quæ de grauidarũ purgatione tractat, à nobis copiosissime est exposita supra li.4. in quo hæc ipsa primũ sibi vẽdicat ordinẽ. Quare vberiore & noua explanatione non eget.

APHORISM. XXX.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ὑπό τινος τῶν ὀξέων νοσημάτων ληφθῆναι, θανάσιμον.

Mulieri grauidæ letale est ab aliquo morbo acuto corripi.

Muliere in

Mulierem ἐν γαστρὶ ἴσχουσαν Hipp. vocat grauidã quod ex Cor.Celso li.2.ca.5.satis liquet,qui pręsentẽ Hipp.sententiam ita cõuertit:Mulier grauida acuto morbo facilè cõsumitur.Quum itaque ἐν γαστρὶ ἴσχειν Græcis non sit aliud nisi grauidam esse,& vterum ferre, non est opus hic illa distinctione qua grauidam ab ea quæ molam,aut flatum in vtero habet, secernimus.Quòd si,inquit,Hippo.mulieri grauidæ morbus acutus accidit, letale est, hoc est periculosum: quòd mortẽ sæpius afferat.Sic enim letale interpretat Gal.Cõmẽ, 2.huius sect.Causam in Com.Gal.exponit, & nos in annotationibus nostris eã fusius indicabimus.Quid autem sit acutus morbus,diximus in explicatione Apho.13.sect.2. | ἐν γαστρὶ ἴσχουσα.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Non absq; ratione.]scilicet letale est.Necesse est ipsum febrem habere continuam.) Dictum est enim in enarratione Aphor.7.sect.1.febres quę acutos sequuntur morbos, omnes esse continuas.Alterum vero quod ex longo.] Summa,morbus acutus exigit extremè tenuiss. victus rationem, hoc est omnimodam inediam.Galen.Commen.7.sect. Aphor.teste. Quod si vero ex tam longo interuallo cibum damus, abortus est periculum, fœtu ipso alimenti defectu pereunte. Sin vt fœtum seruemus cibum sæpius dare non verebimur, febrem morbúmq; augentes matrem necabimus.Ita vt rectissimè ab Hipp.dictum sit, letale esse ab acuto morbo corripi grauidam, præsertim vbi vires eiusdem inualidæ fuerint. Quippe tum necesse erit vel fœtam alimento,vel fœtum inedia confici.Neque temerè adiecimus, præsertim vbi vires inualidæ fuerint. Sunt enim succulentę quædam,& largiore anteà vsę victu, quæ in breuiore morbo quàm minimum tenuiore victu læduntur,neq; prima profectò ratione neq; fœtus.Proinde nihil mirum est,illas ex acuto morbo euadere. Sed quærat hic quispiã,si in iis quibus vires imbecilles sunt, ex tenui victu abortus est periculum, ex pleniore vero morbus augetur, adeóq; matri imminet mortis discrimen,quid igitur in hac difficultate faciendũ,præstátne matrem potius quàm fœtum seruare? Respondeo, optandum quidem esse,vt hanc rationem victus inuenire liceat qua vtrisq; consulatur. Verum quũ idipsum consequi haud datur, melius est vt matrem seruemus,ꝙ illa pereunte, necesse sit simul etiã fœtum | Extremè tenuiss.victus.

Dubiũ.

In victu grauidarũ acuto morbo laborãtiũ duæ indicatiões.

perire. Quapropter quum in victu grauidarũ duæ nobis indicationes occurrant, vna quæ ab ipso fœtu sumitur, altera quę à morbo: ei potius indicationi quę à morbo sumitur acuto inseruiendum erit. Præstat enim tenuiore victu seruare fœtã, vtcũq; inde fœtui periculũ immineat, quàm pleniore & matrẽ & fœtũ interimere. Hęc copiosius dixi, ꝙ in explicatione aphor. 1. sect. 4. receperim me, qualis grauidarum acuto morbo laborantium debeat esse victus ratio, hoc in loco monstraturum.

APHORISMVS XXXI.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα ἐκτιτρώσκει, καὶ μᾶλλον, εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον.

Mulier grauida sanguine misso abortit, idque magis accidit si fœtus auctior sit.

An grauidis sit mittendus sanguis.

GRauidę mulieri nõ esse mittẽdũ sanguinẽ, quod scilicet tũ abortiãt, Hipp. hoc in Aphorismo nulla prorsus adhibita distinctione præcipit. De quo sanè non parũ mirabitur quispiam, præsertim quum quotidiana experiẽtia diuersum appareat, nempe multas esse grauidas quę sanguinis missionẽ citra omnẽ noxam tolerent. Accedit ꝙ multas etiã fuisse cõpertũ sit, quę quũ pleuritide, peripneumonia, angina, & id genus aliis morbis acutis correptæ essent, non modo abortũ perpessas non esse, sed euidentissimàm vtilitatẽ ex secta vena sensisse, idq; nõ solum in primis mẽsibus, quo tẽpore tum Hipp. tũ ratio ipsa minus etiã periculi fore testantur, sed sexto & septimo quoq; mensibus, cũ fœt⁹ iã grãdior existeret. Proinde quũ nonnulli ex hac difficultate sese explicare satis non potuerint, maluerũt potius impudẽter Hipp. cuius autoritatẽ labefactari religio est, mẽdacij arguere, quã ingenuè inscitiã suã fateri, aut paulò diligentius ei⁹ rei causam rimari. Parũ certe memores, quod Gal. noster li. 4. de Tuẽda sanit. ca. 5. monet, veterũ scripta diligẽter esse inspiciẽda, & vt idẽ li. 2. de Symp. causis ca. 8. ait, amicè magis & cãdidè interpretari ac distinguere, quàm hostiliter insectari & redarguere. Diligenter itaq; cogitãdũ erit, quo pacto hęc Hipp. sententia rectè intelligenda veniat. Musa certe iis verbis Hipp. grauidis non simpliciter prohibere venæ sectionẽ vbi opus sit, sed eũ potius monere voluisse cõtendit, ne in iis quæ vterũ ferũt temerè venã secemus, propter periculũ abort⁹ quod sangui-

Veterũ dicta cãdidè interpretanda.

Musæ sententia improbatur.

nis

nis misſionẽ comitatur. Verũ non video quomodo idipſum quod affirmat, cõtentioſis & proteruis Hipp. cõuiciatoribus perſuadere poſsit, quũ palàm omnibus ſit, Hippocratẽ ſimpliciter ne grauidis ſanguinẽ mittamus ꝓhibere. Quapropter vt alia ratione Hippo. hoc loco à calũnia quorundã tueamur neceſſe eſt. Nõ poſſumus aũt alia niſi hac ipſa, quod dicamus Hipp. in hoc Aph. ad integras effatúq; dignas, & quæ ſuo tẽpore vſitatæ fuerũt, reſpexiſſe venæ ſectiones. Quippe cõſtat antiquos medicos tantũ ſanguinis per venæ ſectiones detraxiſſe, vt illas adeò parcas & exiguas ſanguinis miſsiones qb' hodie vtimur, ne ſcarificationis nomine dignitati fuiſſent, queadmodũ ex multis locis Gal. vbi de mẽſura extrahẽdi ſanguinẽ agit, certò ſciri poteſt. In ca. enim 14. libri de Curandi ratione per ſang. miſsionẽ, inter cætera ſic ſcribit, Memini quibuſdam ad ſex vſq; libras ſanguinem detractum fuiſſe, ita vt febris protinus extingueretur, nec vlla virium ſequeretur afflictio. In ca. 12. eiuſdem libri, & lib. 9. The. meth. ca. 4. in acutis & continentibus febribus ſanguinem vſq; ad animi defectionẽ mittendũ eſſe tradit. Præterea Gal. in li. de Venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratæos ſcribit, quoſdã fuiſſe qui miſsionis ſanguinis conſtitutam quandam menſuram tradiderint, eámq; moderatã duabus cotylis Atticis circũſcripſerint. Quãquã non rectè illic interpres conuertit duabus heminis quũ Græcè ſit δύο κοτύλας ἀττικάς. Differre autẽ heminã à cotyle, quæ duplex eſt, Attica & Italica, diximus alibi. In præſentia ſatis eſt ſcire, cotylen Atticã pendere vncias ponderales 7. cũ dimidia, vt duæ cotylæ Atticæ nõ ſint niſi vnciæ põderales quindecim. Ex quib' omnib' palàm fit, noſtras venæ ſections præ iis quibus veteres vſi ſunt exiguas admodũ eſſe, ita vt vix, quemadmodum paulò antè dictum eſt, ſcarificationes appellari mereantur. Quapropter quum antiqui medicis, vt hoc loco Hippocrati, de venæ ſectione ſermo eſt, tradúntq; corpora quædam eam admittere, quædam vero minime, eiuſmodi ſanguinis miſsionẽ intelligunt quæ notatu digna ſit, & quam nimirum ſanguinis miſsionem iure dicas. Minime igitur mirum eſt Hippocratem ne grauidis ſanguinem mitteremus, ſimpliciter prohibuiſſe, vt quem ad eas quæ ſuo tempore vſitatæ fueruut, vt comprehenſum eſt ſanguinis detractiones reſpexiſſe conſtat. Per has enim fœtui

Veteres medici parcas hodierni tẽporis ſanguinis miſsiones ne ſcarificationis quidẽ nomine dignad fuiſſent.

Interpretis lapſus.

Cotyle attica.

Cur Hippocrates grauidis ſanguinẽ eſſe mittẽdum prohibuerit.

haud dubie alimentum subtraheretur, adeóq; ex illius subinde defectu periret. Idq; magis accideret, vbi fœtus auctior esset. Quanto enim is maior est tãto plus alimenti indiget. Quòd si vero ad eas respexerimus venę sectiones, quæ hodie consuetæ sunt, non est dubium, quin citra omne periculum iis etiam in grauidis vti liceat, modo virtus, ætas, corporis habitus, victus ratio quæ præcessit, cœli q; status hoc ipsum permittant. In morbis certè acutis, angina videlicet, pleuritide, atque similibus eam etiam qua veteres vsi sunt, vsurpare licebit sanguinis, si necessitas exigat, reliquáque iam dicta consentiant, missionem. Nam quum vtrinque tum immineat periculum, à morbo nimirum matri, à venæ sectione fœtui, certe indicationi quæ à morbo est, magis inseruire oportet. Quippe præstat per venæ sectionem à morte vindicare matrem, quàm ea neglecta, & matrem & fœtum perire.

Nota de venę sectione in grauidis

APHORISMVS XXXII.

Γυναικὶ αἷμα ἐμεύσῃ τῶν καταμηνίων ῥαγέντων, λύσις.

Mulieri sanguinem euomenti, si menstrua eruperint, mali solutio fit.

Vomitus sanguinis curatio.

HOc in apho. qua ratione vomitus sanguinis qui ex suppressis mensib⁹ nascitur, sit sanandus, Hip. docet, nempe per auersionem ad contraria loca. Quippe si medicus sanguinem qui ad superiora tendit, ad inferna retraxerit, & per vterum vacuauerit, solutio vomitus illius fit, vt in Commẽt. etiam suis Gale. docet. Quid autem sit reuulsio, Galen. libro 5. Ther. metho. capit. 3. exponit. Quo pacto vero sit sanguis ad inferiora retrahendus, Galen. in Commenta. docet, nempe per missionem sanguinis non quidem ex quacunque vena, sed ea quæ est in cruribus, poplitis dicta, aut malleolorum, quemadmodum testantur ea quæ in capite 11. libri de Curandi rat. per sanguinis missionem scribit inquiens. Ple-
„ nitudines à suppressis mensibus ortas, omnino per crura va-
„ cuabis. Sectæ enim in cubito venæ mulierum reuellere pur-
„ gationem assolent. Et in capite 18. eiusdẽ libri ita scriptum
„ reliquit. Vteri inflammationes magis etiam quàm renũ ve-
„ nis in cruribus sectis iuuantur. Nã quę ex cubito fiunt vacua
„ tiones, aliud etiã habent adiunctũ malũ, nempe ꝙ purgatio-
„ nes mẽstruas cõprimãt, sanguinémq; ad superiores corporis partes

partes retrahunt. Quæ verò fiunt ex cruribus, tantum abest vt retrahant, vt etiam menses promoueant. At vbi id facere volueris, tēpus consueti mulieri circuitus tribus quatuórve diebus anteuertas: aut vena incisa, aut scarificatis malleolis vnius cruris pauculum vacuato: deinde postero die similiter facito in altero crure. Hæc ille. E quibus sanè verbis omnibus clarum fit, in suppressis mensibus, non eam quæ in cubito, sed potius cruribus est venam, poplitis nimirum, aut malleolorum, secandam esse.

APHORISMVS XXXIII.

Γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλιπόντων αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι, ἀγαθόν.

Mulieri, defitientibus menstruis, si sanguis è naribus profluxerit, bonum.

HAc sententiā Hippo. iterum nobis naturæ opus ob oculos ponit, non quidem alia ratione quàm vt illam in iis quæ bene gerit imitemur. Vt enim hæc ipsa mensiū suppressionem ob affectū aliquem præter naturam factam sanat per sanguinis è naribus profluuiū: ita etiam medico curandum erit, vt ea quæ præter naturam retinētur in corpore, per conuenientia loca vacuet. Quare si accidit, vt præter naturam menstrua supprimantur, dabit operam medicus, vt sanguis ille redundans per aliā partem, naturę imitatione educatur. Non autem temere dictum est, Pręter naturā supprimantur: quippe si naturaliter retinentur, vt quum grauidæ sunt, aut ætatis ratione, aut vbi steriles fuerint, aut saltatrices, aliísq; laboribus deditę, tū nihil est ex suppressis mēsibus periculi, ita non anxiè vt de remediis esse solicitos oportet. Quòd aūt mulieribus quibus menstrua præter naturā detinentur, sanguis è naribus commodè profluat, vt hoc loco asserit Hipp. promptum est cuiuis colligere. ista enim ratione retractio ad superiora, simul etiā vacuatio sanguinis præter naturam retenti fit. Quare verò solius sanguinis è naribus profluuij meminerit Hipp. quum multa alia sint loca, per quæ vacuatio fieri possit, in Comment. Galenus exponit.

Medicus naturę imitator.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Mulierē lędere.] Ob retentā enim menstrua, perinde atq; ob cohibitū semen, mulieres vteri malis, præsertim præfo-

cationibus

cationibus eiusdem, molestantur, quemadmodũ copiosè lib. 6. de Malè af. loc. Gal. ostendit. Alteram quæ fit per sedem.] Quæ tamen nõ est reuulsio, sed potius deriuatio, vt testatur Gal. qui lib. 5. The. meth. c. 3. scribit, id quod per sedem profluit, ad vuluã deriuari. Igitur vicissim quod per vuluã profluit, aut in ea continetur, ad sedem, tanquam ad locum vicinum deriuatur. Conuenire autem iis, quibus supprimuntur menses medicamẽtum, quod per sedem vacuat, potissimum verò hieram picram, Gal. in libello de Curandi rat. per sang. miss. cap. 18. confirmat. Dixerit.] Adiiciendum, quispiam, quòd sit omissa quæ in Græcis est particula τις.

APHORISMVS XXXIIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν ἡ κοιλίη πολλὰ ῥυῇ, κίνδυνος ἐκτιτρῶσαι.

Mulieri grauidæ, si aluus nimium profluat, periculum est ne abortiat.

PRæsentem Hipp. aphor. Celsus lib. 2. c. 6. ita reddere voluit: Mulieri grauidæ sine modo fusa aluus, partũ elidit. Necesse itaq; est, si alui profluuiũ abortus causa esse debeat, vt nimiũ sit. exiguũ enim profluuiũ idipsum efficere nõ valet. Cur aũt aluus sine modo fusa abortus causa sit, nulla alia ratione accidit, quàm ꝙ tum cibus ad iecur aliásq; corporis partes nõ distribuatur. Fœtui itaq; perinde atq; per venę sectionem, alimẽtum subtrahitur. Huc accedit, ꝙ propter crebras ad sellam surrectiones facultates virésve corporis mirificè exoluantur, vt minimè mirũ sit grauidas diutius ferre fœtum non posse. Cæterũ mirari satis non possum cur Brasauolus hoc loco alui profluuiũ alimentũ nõ demere dixerit, quum tamẽ eius rei ratio omnibus sit manifestissima. Qualecunq; enim alui fuerit profluuiũ, nimium, necesse est vt vires labefactet, corpúsq; extenuet, adeóq; alimentum demat.

Cur aluus sine modo fusa abortus causa sit.

Musæ sententia impugnatur.

APHORISMVS XXXV.

Γυναικὶ ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ, ἢ δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγενόμενος, ἀγαθόν.

Mulieri quæ ab vteri strangulationibus infestatur, aut quæ difficulter partum edit, sternutamentum superueniens, bonum.

STernutamentum sponte mulieribus quæ vteri præfocatione laborant, aut difficulter pariunt, adueniens, bonum esse, hoc in aph. Hipp. docet. Quippe vox ὑστερικὰ Hippocrati vteri tantùm præfocationes significat, vt Gal. in Comm. suis abundè ostendit. Et multò copiosius in lib. 6. de Malè affect. loc. cap. 5. Quinetiam Philotheus hoc ipsum palàm testatur iis verbis, ὑστερικὰ λέγει πάθη τὴν ὑστερικὴν πνίγα, ἐφ' ἧ καὶ σχεδὸν ἀναίσθητον καὶ ἀκίνητον κεῖται τὸ σῶμα. Aliis tamen medicis recentioribus non simpliciter ὑστερικὰ, sed cum aliqua adiectione, nempe πνὶξ ὑστερικὴ, vel ἄπνοια ὑστερικὴ vocatur. Latinis vteri strangulatio, suffocatio, & præfocatio dicitur. Non rectè igitur interpretes hanc vocem ὑστερικὰ, vterina sunt interpretati, quod non de omnibus vteri affectibus, sed de eius tantùm strangulationibus, vt comprehensum est, loquitur Hippoc. Quòd si itaque mulieri quæ strangulationibus vteri laborat, aut difficulter partum edit (sic enim conuertit Celsus lib. 2. ca. 7.) sternutamentum sponte aduenerit, bonum est, tanquam signum & causa, quemadmodum in Commentariis suis Galenus monstrat. ὑστερικά. Interpretũ lapsus.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Quæ non est verè strangulatio.] Nam etsi in hoc malo, vt lib. 6. de Malè affe. loc. cap. 5. testatur Gale. vniuersum corpus refrigeratur, adeóq; nulla prodit ab ore spiratio, tamen ea quæ in arteriis fit, quam διαπνοὴν Græci vocant, nequaquam intercipitur. Quare quum ea quæ per os fit, adeò in iis exigua est spiratio, vt sensum omnino effugiat, meritò ἄπνοια ὑστερικὴ Græcis nominatur. Quum autem relinquatur ea quę in arteriis fit, verè strangulatio dici non potest. Quod verò iam dictis mulieribus accidit, idem etiam animãtibus quibusdam, quæ hyberno tempore in latibulis inclusa velut mortua iacent, euenit. Nam etsi nulla in ipsis apparet spirationis nota, tamen quum exiguus quidam calor in iis derelictus sit, qui arteriarum cordísq; officio sufficiat, haud suffocantur. Sed defectus anhelitus.] Græcè est, ἀλλ' ἄπνοιαν, sed ablatio spirationis, diuerso planè sensu. Quippe ἄπνοια non tantùm defectum, sed ablationem spirationis significat. Alij locos.] ἔνιοι δ' ὑπὸ τῶν χορίων, alij verò secundas intelligunt. χόριον enim est fœtus inuolucrum, quod Latinis secunda dicitur. De quo plura Galenus libro 1. de Semine. & 15. de ἄπνοια ὑστερική. χόριον.

Vsu

Vſu par.corp.habet.Quare interpres non rectè conuertit lo-
Loci. cos.Quippe loci Latini interdum vterum, vuluámve deno-
tant. Quod teſtatur Plin. qui lib.11.c.37. ita ſcriptũ reliquit:
» Fœminis eadem omnia, præterquàm veſicæ iunctus vtricu-
» lus,vnde dictus vterus:quod alio nomine locos appellãt,hoc
in reliquis animalibus vuluam. Et Columella lib.6.cap.27.
» inquiens: Quòd ſi admiſſarius iners in venerem eſt, odore
» perfricatur,deterſis ſpongia locis, & admota equi naribus.
Cornelius quoque Celſus vterum locos appellat. Alius enim
aphoriſmus.] Scilicet 49.huius ſect. Quia naturam, &c.]
Græcè eſt, Δηλοῖ τὴν φύσιν ἔμπροσθεν νεναρκωμένην ἐπεγείρεσθαί
τε καὶ ἀναζωπυρεῖσθαι, καὶ τῶν οἰκείων κινήσεων ἀναμιμνήσκεσθαι ἐπεί τε
γε καὶ ἀποτίθεται τινὰ τῶν περιττωμάτων. Quare rectius ſic con-
uertes: qui naturam quæ prius erat emortua, ſignificat ex-
citari, ac reuiuiſcere, & propriarum meminiſſe motio-
num dum aliqua ſuperuacua eiicit atque propulſat. De cau-
ſis ſymptomatum.] Scilicet lib. 2.cap.10. Sternutationem
A Muſæ fieri hoc modo.] Non rectè hoc in loco Braſauolus Leoni-
iniuria Leonice- ceni conuerſionem conuellit, quum rectiſsimè Galeni ver-
nus vindi ba reddiderit, quæ ſunt eiuſmodi, ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς τῶν συμ-
catur. πτωμάτων αἰτίοις ὁ πταρμὸς οὕτω γινόμενος. Quorum verborum
is eſt legitimus ſenſus: In libris quos de ſymptomatum cau-
ſis inſcripſerit, oſtenſum eſſe hoc modo, ſcilicet quòd natu-
ra ſeipſam excitet ad motum illum ſternutationis, vt excu-
tiat ſuperuacua. Sternutamentum enim hac ratione fieri ma-
nifeſtè docet Gal. loco paulò antè citato, vbi de tuſsi, ſternu-
» tamentis, & ſingultu agens ita ſcriptum reliquit: Porrò in
» omnibus quæ dicta, vnum commune habetur, nempe expul-
» tricem facultatem ſeipſam ad vehementiſsimos motus ex-
» citare, quo excutiat ea quæ infeſtant. Atque feruore.] Græ-
cè eſt, καὶ βρασμῷ, atque caſſatione. Singultum ſonare ſolet.]
Singultus ſanatur p ſternuta- menta. Singultum autem ſanari per ſternutamenta, in primis teſta-
tur Hippocrates ſectione ſexta, aphoriſmo 13. dicens: A ſin-
gultu correptum ſternutamentum ſuccedens liberat. Sin-
gultum verò non quemuis, ſed eum qui fit à plenitudine ſa-
nat, vt ibidem etiam in Comment. ſuis Gal. docet. Singultus
quoq; remedium eſſe ſternutamentum, Gal. lib.2. de Sympt.
cau.c.10. teſtatur. Quare commodè hîc legitur λύγγα, id eſt
ſingultum. Sunt tamen exemplaria quæ habent πνίγα, hoc
eſt

eſt præfocationem vteri. Prior aũt lectio eſt melior, ꝙ Galen. anteà cauſam quare ſternutamentũ vteri ſtrangulationes ſanet, expoſuerit: quam quidem cauſam ſingultus exẽplo, qui eadem planè ratione à ſternutamento curatur, confirmat.

APHORISMVS XXXVI.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἄχροα, καὶ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, καθάρσιος δεῖ εἶναι σημαίνει.

Mulieri menſes decolores, nec eodem tempore ſemper promanantes, purgatione opus eſſe ſignificant.

HOc in aphoriſ. quomodo his mulieribus quibus menſes decolores, nec eodem ſemper tempore profluunt, ſit medendum monſtrat. Decolores autem bifariam menſes fieri contingit. Primum vbi naturalem colorem non præ ſe ferunt: id quod accidit, quãdo ſanguinis colori, qui ruber ac floridus eſt, haud reſpondent. Secundò, vbi varios colores referunt. In quem modum *ἄχροα* Philoth. interpretatur, dum idem quod *πολύχροα* ſignificare tradit. Prior autem interpretatio melior exiſtit. Sunt tamen quædã exemplaria quæ pro *ἄχροα* legunt *χρόνια*, id eſt, tardi. De qua re in Comm. ſuis Gal. abundè diſſerit. Cæterùm non eodem ſemper tempore promanant menſes, Galeno in Comm. autore, quando non iis tẽporibus quibus anteà conſueuerunt, nunc etiam profluunt. Quam quidem interpretationem Philoth. quoque ſequitur, qui hæc verba Hipp. non eodem tempore ſemper factos, ita exponit, *τουτέστι μὴ κατὰ τὰ συνήθη καὶ ὡρισμένα καιρὰ, ἐφ᾽ οἷς εἰώθει κενοῦσθαι ἡ γυνὴ, ἀλλ᾽ ἢ ὀψιαίτερον κενωθῇ, ἢ πρωϊαίτερον,* hoc eſt, non conſueto & ſtato tempore, quo mulier vacuari conſueuit, ſed aut tardius, aut citius. Si itaq; decolores menſes ſint, nec eodem tẽpore promanarint, purgatione humorum decolores menſes facientium opus eſſe ſignificant. Non tamen ſola purgatione vitioſorum humorum eiuſmodi mulieres ſanantur, ſed & aliis remediis, quæ in Commentariis commemorat Galenus, & nos libro 3. de Sanandis malis corporis humani cap. 53. recenſuimus.

Decolores menſes.

ἄχροα.

Mẽſes nõ eodẽ tempore promanãtes.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Sanabimus. Sæpius autem ſcriptũ à nobis, &c.] Locũ hunc non rectè conuertit interpres. Græcè enim eſt, *καὶ γὰρ δὴ διὰ τῶν διαιτημάτων διαίτης τὰς τοιαύτας διαθέσεις πολλάκις ἰασάμεθα.*

Interpretis error.

γέγραπται ἢ περὶ τῆς διαίτης ταύτης ἐν ἰδίᾳ βίβλῳ, ἅμα δ' αὐτῇ καὶ ἡ τῶν ἀρωμάτων θυμίασις, nam & per extenuantē victum huiuſmodi affectus ſępe ſanauimus. Scriptus autē eſt de hoc victu vnus ſeorſim liber. Simul autē cum hoc victu etiam odoramentorū ſuffitus, &c. Quo nos aſsiduè vtimur.] Quod teſtantur ea quæ cap. 12. libri de Curandi rat. per ſang. miſsionem ſcribit inquiens, Pauculo ſanguine detracto protinus melicratū exhibeo probe coctum cū incidētiū medicaminum quopiam, velut hyſſopo, origano, & interim etiam calamintha. Et ca. 18. eiuſdem libri. Sed mulieribus menſes abunde prouocant „ & calamintha & pulegium. Exhibebis ea in melicrato co„ cta, ſed antea contuſa, arida, cribróque ſubtilli diſcreta, ac „ rurſus trita, vſque dum pollinem tenuitate referat, ita deni„ que melicrato inſperge.

APHORISMVS XXXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ἐξαίφνης οἱ μαστοὶ ἰσχνοὶ γένωνται, ἐκτιτρώσκει.

Si mulieri grauidæ mammæ repente extenuantur, abortit.

MVlieri grauidæ ſi repente mammæ tenues fiunt, abortum portēdere hac in ſentētia Hipp. affirmat. Repente autem Hippocrati, vt teſtis eſt Gal. Comm. 78. ſect. 4. aph. idem ſignificat quod nullo præcedente ſymptomate. Philotheus hanc dictionem idem quod ſine cauſa manifeſta denotare ſcribit, inquiens, ἐξαίφνης, τουτέστι ἄνευ φανερᾶς αἰτίας. Cur verò mammæ ſine præcedente aliquo ſymptomate extenuatæ abortum futurum portendant, Galenus libro 14. de Vſu part. iis verbis docet: Contrariis, inquit, affectibus ne„ ceſſe eſt comprehēdi mammillas. Repleri quidem lacte an„ te tempus in fœtus imbecillitate, graciles autem cōſequen„ ter in vteri penuria fieri. Ita enim & Hippocrates dicebat, „ Mulieri in vtero habenti ſi mammæ graciles fiant, abortit. „ Fœtum ſiquidem tunc validum eſſe oportet exiſtimare, ali„ mentum vero haud habere copioſum: & propter hoc pri„ mum quidem ex communibus ad vterum venis attrahere „ ſanguinem, & in hoc mammillas graciles fieri, paulò pòſt „ autem abortiri, omnifariam ei deficiente alimento. Porro „ quæ ſint venæ communes, in Annotat. in Galen. Comment.

ſtatim

ſtatim dicemus. Hæc ſententia citatur etiam à Galeno libro 6. de male affect. locis cap. 5.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Communes enim quædã venæ.] Intelligit venas per quas vtero cũ mammis eſt cõmunio, quæ oriũtur ex vaſis ad crura tendentibus, ſurſúmque per rectos abdominis muſculos aſcendũt, coeúntque cũ extremis venarũ quæ per thoracẽ ad hypochondria deſcendũt. De quibus Gal. in lib. de Venarum diſſe. & 7. & 14. libris de Vſu part. agit. Inedia.] Græcè eſt, ἀτροφίᾳ, alimenti defectu. A matre.] Græcè, ἀπὸ μήτρας, ab vtero. Non adhuc.] Græcè, οὐκέτι, non amplius. Initium partus matri affert.] Hæc verba penitus expungenda veniunt, & in fine horum Commentariorum reponenda. Cur autem in contextum irrepſerint, hæc eſt cauſa: In Græco Aldino codice aliqua deſiderantur, quæ inter dictiones has ὑμένας & ῥηγνύων inſerenda ſunt. Deſiderari vero aliquid, ῥηγνύων participium quod cum præcedenti verbo ἀσκαρίζει non conuenire poteſt, palam euincit. Quare locus ille ex Hippocrate citatus ſic emendandus erit, ἀσκαρίζει, καὶ τοὺς ὑμένας ῥήγνυσι. δῆλον οὖν καὶ πρόσθεν τῶν δέκα μηνῶν, ὅταν τὸ παιδίον ἐνδεῶς ἔχει τροφῆς, καὶ ἀσκαρίζον, καὶ τοὺς ὑμένας ῥηγνύων, ἀρχὴν ἀποκυήσεως παρέχει τῇ μητρί, calcitrat, & mẽbrana diſrumpit. Liquet igitur quòd etiam ante decem menſes, vbi fœtus indiget alimento, & calcitrans & membranas rumpens initium partus vuluæ affert.

Venæ vtero & mãmis communes.

Græcus codex emendatus.

APHORISMVS XXXVIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μασθὸς ἰσχνὸς γένηται, δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει. καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν· ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.

Mulieri grauidæ geminos ferenti, ſi altera mamma extenuatur, alterum abortit. Etſi quidem dextra extenuatur, marem: ſin ſiniſtra, fœminam.

HOc in Aphoriſmo Hipp. monſtrat, quo pacto liceat deprehendere, num grauida geminos ferens, marem aut fœminã per abortũ ſit amiſſuro, nẽpe ex mammarũ extenuatione. Si enim altera mammarum gracilis fit, alterũ abortit eũ ſcilicet qui in ea vteri parte continetur, quæ mãmæ exte-

nuatæ è directo respôdet. Quod ipsemet manifeste iis verbis innuit, Si quidê dextra extenuatur mamma, marem: sin sinistra, fœminã, idq; diserte accidere dixit mulieri geminos ferenti. Nam si vnũ tantum fœtũ in vtero esse côtingit, nõ necessario ex vnius tantũ mammæ extenuatione abortus sequeretur, nisi etiã alteram simul extenuari accideret. Cæterũ quæ hic tradit Hipp. copiosius Gal. lib. 6. de male affect. loc. cap. 6. explicat, in eũ scribens modũ, Si mulieri grauidæ mammæ subito extenuantur, abortus sequitur. Atque geminos ferens, si altera mamma extenuetur alterum amittit, & omnino si dextra mãma extenuata est, marẽ: si sinistra, fœminam amittit. Quippe fœtus qui mares sunt, parte vteri dextra côtinentur: qui fœminæ, magis sinistra. Atq; raro aliter euenire compertum est, adeo vt in animalibus quoque quæ suapte natura geminos ferre solent, itidem accidere videamus, vt in capris, ouibus, atque aliis quadrupedibus nõ paucis videre est. Et rursus lib. 14. de Vsu part. ita scribens, Sicut duæ vuluæ sunt factæ mulieribus in vnã ceruicẽ finiẽtes, ita & duæ mãmæ, vtriusque vuluæ vna, illi inseruiẽs veluti minister quidam bonus. Vnde Hipp. dicebat, Mulieri geminos vtero gerẽti, si mammarũ altera erit gracilis, geminúmque fœtum gerat, ipsa alterũ abortiet: & si dextra quidẽ gracilescat, masculum: sin vero sinistra, fœminã. Hippocratis enim dictũ est illi consonũ, Fœtuum mares quidem in dextris, fœminæ autem in sinistris sunt magis. Porro pari ratione accidit, vt vtrisq; mãmis extenuatis vtrũq; fœtũ abortiat. Quod Philotheus etiam iis verbis significare voluit, εἰ ἀμφότεροι οἱ μαστοὶ ἰσχνοὶ γίνονται, ἀμφότερα ἐκτιτρώσκει τῷ λόγῳ τῆς ἐνδείας τῆς τροφῆς. λιμαγχονούμενα γὰρ τὰ ἔμβρυα σκαρίζει καὶ σπαράττει τὰ ἀρτήματα, καὶ οὕτως ἡ γυνὴ ἐκτιτρώσκει, si ambæ mammæ extenuentur, vtrunque fœtum propter inopiam alimenti abortit, quippe fœtus fame ac inedia excruciati calcitrant, & appendices lacerant: atque hac ratione mulier abortit.

APHORISMVS XXXIX.

Ἢν γυνὴ μὴ κύουσα, μηδὲ τετοκυῖα γάλα ἔχῃ, ταύτῃ τὰ καταμήνια ἐκλέλοιπε.

Si mulier non prægnans, neq; puerpera, lac habeat, huic menstrua defecerunt.

Hoc

HOc in Apho.Hippo.monstrat,posse fieri vt mulier quæ neque sit grauida,neq; peperit,lac habeat,ob menstrua scilicet suppressa.Quippe retentis mensibus cōmunes mammarū & vteri venæ,hoc est venæ quæ inter mammas & vterum sunt,implentur:sanguísque qui per vterū singulis mensibus vacuari deberet,ad mammas transmittitur,ac subinde per adenas qui illic sunt in lac transmutatur, vt fusius in Com.Gal.docet.Lactis itaque in mãmis generatio,vbi mulier neque grauida est,neque puerpera,certissimum est suppressorum mensiū indicium.Verū quia nō raro nullo etiam in mãmis apparente lacte menstrua retinentur,præstat aliis etiam idipsum notis cognoscere,quas recenset Gal.lib.6.de Male affect.loc.cap.5.vbi præsentem quoque Aph.citat.Porro hæc Hipp.sententia iis etiam qui cū imperio sunt notissima esse debet,ne scilicet de innocentibus puellis,quæ nonnunquā cædis infantium propter lactis in mammis generationem falso accusantur,temere supplicium sumant.

Lactis generatio in mammis, suppressorum mensiū signum quando.

Exhortatio magistratus.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Exquisitè assequi,&c.] Vertendū potius,Qui eam assequi debeat exquisitè exercitatum esse,&c.Græcè enim est,ἀκριβῶς γεγυμνασμένον. Aliquos vtiles.] Duorum hic humorū vtilium ab aliis partibus procreatorum meminit Gal.Vnius,qui ad propagationē generis vtilis est,seménque nominatur.Alterius,qui ad conceptus fœtúsue nutritionē cōfert,ac sanguis mēstruus appellatur. Veluti superfluitatē alimenti.]Sic semen quidē vtile est excrementū vltimi alimenti sanguinei, vt li.1.de Genere animantiū ca.18.& sequēti Aristoteles docet.Neq; enim semen,vt attestatur li.2.de Semine Gal.aliud existit,quàm sanguis à venis quæ ipsum continent exquisitè cōfectus:vtile ad generis quidē propagationē:excrementum vero,quod à corpore sit excernendū. Retentum enim multa mala affert,vt li.6.de Male affect.loc.cap.5.Gal.ostēdit. Pari ratione sanguis etiā menstruus excrementum dicitur Aristoteli loco iam citato,vt est sanè,quod scilicet hunc ipsum, quādo mulier nō est grauida,vterus vt alienū atque superuacuū excernat.Vtilis vero est in grauidis, vt ex eo fœtus alatur.Quare nō est absurdū,vnū & idē excrementi & alimēti, ad diuersa tamē collatum,habere rationē.Quod Gal.diserte in fine libri primi de semine iis verbis confirmat:Demon-

Semen.

Sanguis mēstruus.

Semē qd.

Sāguis mēstruus excrementū.

Vnū & idē excremēti & alimēti rationem obtinet.

,, stratum est, inquit, vnamquamque partem ad se alimentum ,, sibi accommodatum attrahere. Deinde vbi ex eo quicquid ,, sibi necessarium est, percepit, reliquū excernere: quod quum ,, ipsi sit excrementum, alteri subsequenti alimentū efficitur. Sic sane melancholicus humor est iecori excrementū, lieni vero, Gal. lib. 4. de Vsu part. autore, alimentū. Arbitrantur.] Græcè est, ἀξιῦμεν, arbitramur. Quod ipse ait.] Hipp. scilicet in libello περὶ τροφῆς, de Alimento. Et citatur eadē sententia, & explicatur à Galeno lib. 1. de Natur. facult. Et lib. 3. de Temp. cap. 3. In ossibus, &c.] Hinc est quòd Gal. li. 3. de nat. facult. ita scriptū reliquerit: Qualis carnibus sanguis, talis ossibus est medulla, in iis scilicet quæ parua sunt, sinúsq; expertia, cauernulis eorum inspersa. In magnis vero, & quibus sinus sunt, vtique in ipsis collecta. In vocatis assidentibus.] Græcè est, καὶ παραστάτας ὀνομαζόμενον σπέρμα, & in assidentibus vocatum semen. Intelligit autem adstites, seu assistentes, qui Græcis κιρσοειδεῖς, hoc est, variciformes dicuntur. De quibus plura lib. 1. de Semine Galen. & 14. de Vsu part. Sunt autem & quidam adenes.] De lactis generatione copiose disserit Galenus lib. 6. de Vsu. part. Alterandi.] Græcè est, ὁμοιοῦν, sibi assimilandi.

Ossiū nutrimētum medulla.

Adstites variciformes.

APHORISMVS XL.

Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς αἷμα συστρέφεται, μανίην σημαίνει.

Mulieribus quibus in mammis sanguis coaceruatur, furorem indicat.

SAnguinem copiosum, qui in mammis propter restrictos menses coaceruatur, neque in lac conuertitur, furorē significare hoc in loco tradit Hipp. Vsus est autem Hipp. verbo sibi familiari & consueto συστρέφεσθαι, quod recte Leonicenus, colligitur, est interpretatus. Quippe συστρέφεσθαι, Gal. li. 4. Vict. acut. Com. 19. autore, λέγεται ἐν τῷ μορίῳ, ὅταν τινὲς χυμοὶ μοχθηροὶ συῤῥέωσί τε καὶ ἀθροίζονται κατά τι μόριον, Dicitur itaque hoc verbum de prauis humoribus, qui ad aliquam corporis partem cōfluunt, in eáque subinde coaceruantur. Quare hoc etiam loco Hipp. non loquitur de bono sanguine, sed prauo potius, qui scilicet in lac conuerti propter suam prauitatem haud potest. Id enim vt diserte significaret, verbo vsus est συστρέ-

συστρέφεσθαι.

συῤῥήγνυται. Quod si itaque prauus sanguis coaceruatur in mammis, furorem significat. Cum enim hunc esse biliosissimum ac feruentissimum cõstet, fit vt in lac transmutari non possit. Delabitur itaque deinceps per vniuersum corpus, capútque potissimum petit, vt minime mirum sit eas mulieres quibus hoc accidit in furorem agi. Nam queẽadmodum etiam Aetius lib. 6. cap. 8. attestatur, sanguine bilioso ad caput delato fit mania, seu furor. Est autem hoc ipsum ex censu eorum quæ raro eueniunt, vt in Comm. etiam suis Galenus meminit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Et liquet quod frigida.] Græcè est, καὶ δηλονότι ψυχρὰ, adeóque frigida. Sanguis feruens.] Græcè est, ἅμα καὶ ζεῶν αἷμα, sanguis simul etiã feruens. Propter habitum talem.] Græce, διὰ τὴν ζέσιν, tum propter feruorem. Sic autem esse legendum, facile ex præcedentibus colligitur. Paulò enim antè dixit, plurimus aliquãdo sanguis & simul feruens: Sunt tamẽ codices qui legunt δῆξιν, quæ etsi lectio à veritate non abhorret, prior tamen, vtpote quæ est genuina, huic est præferenda. Eam enim antiquus etiam interpres secutus est, qui conuertit præ magnitudine caloris.

APHORISMVS XLI.

Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι εἰ κύει, ἐπὴν μέλλῃ καθεύδειν ἐκ ἀδείπνῳ ἐοῦσῃ μελίκρατον διδὸς πιεῖν. καὶ ἤνπερ στρόφος αὐτὴν ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει. ἢν δὲ μή, ἐ κύει.

Si nosse velis num mulier conceperit, quum dormitura est à cœna ei aquam mulsam bibendam dabis. & si cruciatus circa ventrem hanc corripuerit, concepit: sin minus, non concepit.

NE temere medicus grauidis aliquod medicamentum, quod abortum efficere possit, exhiberet, Hipp. hoc loco experimentum quoddam proferre voluit, quo idipsum paulò certius explorare liceat, dicens: Si nosse velis an mulier grauida sit, vt scilicet tutò ei medicamenta purgãtia, & id genus alia exhibere queas, cũ dormitura est, ve nimirũ à

potionis sumptione quiescere posſit, aquam mulſam dabis. Quippe per quietē flatus minime resoluūtur, sed per exercitia, vtpote quę calorē natiuum flatus extenuare ac discutere potentē, augent. A cœna, ſiquidem οὐκ ἀδείπνῳ ἐούσῃ, & non citra negationē, vt omnia propemodū excuſa exemplaria habent, ἀδείπνῳ ἐούσῃ, legendū erit. In Galeni tamē & aliis etiā nōnullis codicibus hæc particula omiſſa eſt, quæ tamen neceſſario adiicitur. Nā oportet mulierē melicratū à cœna ſumere duabus de cauſis, ꝙ.ſ. ab illa magis quieſcere liceat: & ꝙ à cœna calor natiuus cibi alteratione & concoctione occupatus, flatus minus extenuare & diſcutere queat. Ei itaq; quę antea cœnauit dāda mulſa eſt, quod Gale. in ſuis Com. diſerte iis verbis innuere voluit, καὶ βουλόμενος πεπληρῶσθαι σιτίων τὴν γυναῖκα, volēs & plenā eſſe ciborū mulierem. Quare is qui Galenū publicè reprehendere, eo ꝙ eius Commentarij nō omni ex parte Hippo. verbis, qui ait ἀδείπνῳ ἐούσῃ, reſponderent, auſus eſt, pulchre ſuā inſcitiā ꝓdidit: præſertim quū nihil haberet quò aſſertionē hanc ſuā ridiculā & ineptam cōfirmaret, q̄ ꝙ diceret Galenū mēdoſo Hippocratis codice vſum eſſe. Quaſi vero Galeni ętate deprauatiora quā ſint hodie, Hippocratis fuerint exēplaria, ac non noſtris multis modis meliora & caſtigatiora. Quippe neceſſe eſt, quāto aliquid minus abeſt ab ortu, tāto magis quæ vera ſunt, retinet. Vt rectiſsime à Diuo Hieronymo dictū ſit: vinū in tertiū aut quartum vas transfuſum aceſcere. Huc accedit, ꝙ rationes paulò antè à nobis productæ palā teſtētur, ꝙ Galeni interpretatio ſit germana, & rationi cōſona, ideóq; ad illius præſcriptū Hippocratis verba eſſe corrigēda. Quare non eſt cur hominis illius temeritatē ac ſtultitiā pluribus refellamus. Aquā vero mulſam quæ mulieri grauidæ exhibetur, crudā eſſe oportet, hoc eſt, non decoctam: idq; eā ob cauſam, ꝙ mel crudū, Galeno lib. 3. de aliment. facul. cap. de melle teſte, ventrem & inteſtina flatibus implet. Contrà quod decoctū eſt flatus expers exiſtit. Vt igitur ex aquæ mulſæ potione plus flatuum procreetur, præſtat hanc crudā eſſe. Cæterū Hippocrates præ aliis aquæ mulſæ mentionē fecit, ꝙ in hui9 vſu minus ſit periculi, quàm aliorū quæ flatulenta ſunt exhibitione. Quod ſi itaq; mulier poſt mulſę huius vſum dolores circa ventrē ſentiat, cōcepiſſe hāc ipſam ſignificabūt. Neq; eīn alia ratione ſunt excitati, quàm quòd

A cœna cur aqua mulſa exhibenda.

Scio ius quidā notatur, à cuiuscalūnia Galenus vindicatur.

Aqua mulſa cruda ſit.

Aquę mulſæ cur mētionem fecit.

Dolorum circa ventrē cauſa.

quòd flatus non habeāt facilem exitū, propter intestinorum quæ fit ab vtero compressionem & constrictionem. Minime vero mirū, vterum comprimere intestina, rectum potissimū, quandoquidē, is, Galeno in libello de Vteri disse. teste, inter vesicam & rectū intestinum situs fit, adeo vt recto intestino toti fere incumbat. Comprimit autem maxime prægnātis, vt qui quotidie à conceptu maior fiat, donec tandem maximus fiat, ilia & imum ventrem, Galeno loco iam citato autore, implens, & multa intestina tangens. Quanto itaq; maior fuerit fœtus, tanto etiā compressio intestinorū quę fit ab vtero, vehementior, doloréſq; tum à flatibus non potētib⁹ egredi facilius promptiúsq; generantur. Brasauolus hoc loco vterum in principio intestina non comprimere, sed potius cum seipsum constringat, intestinis amplius relinquere spatium contēdit. Quare aliam causam quàm vteri magnitudinem, cur intestinū rectū comprimatur, affert. hanc nimirū: Quum os vteri in grauidis ita conniueat, vt neque acus acumē ingredi possit: fit vt ob loci viciniam etiā aluus simul constringatur. Atqui quid opus erat Musę, vt se istis inuolueret tricis, cū Hippocratis ac Galeni sententia sit perspicua? Neq; enim illi de vteri ipsius, seu, vt rectius dicā, oris eius quæ fit statim in ipso cōceptionis die cōstrictione loquuntur, sed de ea quę ab vtero fit in intestino recto, postquàm iam fœtus aliquam molem cōtraxit. Quippe ore vteri cōstricto, reliquum vteri corpus indies magis atq; magis extēditur & dilatat̄, vt hac ratione etiā quotidie magis intestina cōprimantur. Eius rei exemplum etiam in vesica apparet, quæ repleta tanto magis extenditur, ac dilatatur, quanto ipsius meatus fit angustior. Hinc est quòd in concionibus, aut negociis aliis vbi longo tēpore vrina retinetur, sic vesicæ amplitudo extēdatur, meatúsq; eius angustetur. & subinde penitus supprimatur vrina, quēadmodum lib. 1. de male affe. loc. cap. 1. & lib. 6. cap. 4. copiose Galen. monstrat. Pari itaque ratione quum vehementius os vteri ad complectandum semen & fœtū retinendum constringitur, amplitudo eius quotidie magis atque magis pro fœtus incremento dilatatur. Quare Hippocratis & Galeni rationes Musæ somnia nihil labefactant. Quod si vero grauida nullos ex mulsæ potione sentiat dolores, haud concepisse eam, propter contrarias rationes iudicamus.

Musæ sententia improbatur.

APHORISMVS XLII.

Γυνὴ ἔγκυος, εἰ μὲν ἄρρεν κύει, εὔχρους ἐστίν. ἢν δὲ θῆλυ, δύσχρους.

Mulier quæ concepit, si marem gerit, probe colorata est: si fœminam, male colorata.

Signum boni & mali coloris, quod hoc loco tradit Hipp. non perpetuo verum est, sed magna duntaxat ex parte, vt in Comm. quoq; suis Gale. attestatur. Quippe vt plurimum accidit, mulierem gerentem marē, propter fœtus nimirum caliditatem: est enim mas magna ex parte fœmina calidior: probe esse coloratam. Contrà si fœminā gestat in vtero, male est colorata, quòd hęc ipsa natura sit frigidior. Oportet autem, quod in Com. etiam monet Gal. mulierem ad seipsam, & non ad alteram cōferre. Et quidem ad seipsam, quum vterum fert. Hinc est quòd Philotheus ita scriptum reliquerit, τὸ εὔχρουν ἐνταῦθα οὐ κατὰ φύσιν ἀκουστέον, ἀλλ᾽ ὅσον ἐπὶ ἐγκυμονουσῶν γυναικῶν, Bene coloratā nō oportet hoc loco inaudire eā quę talis natura est, sed quatenus in iis quæ vterum ferunt, fieri potest. Nam nemo est qui nesciat prægnantem etiam seipsa, quod naturalem attinet colorem, peius esse coloratam, siue marem siue fœminam gerat, præsertim si antea nunquam vterum gessit. ANNOTAT. IN GAL. COM.

Nisi viri semen, vel vterus.] Quippe marem generari propter calidiorem temperaturam, infrà comm. 48. docebit. Idipsum quoque lib. 2. de semine plenissime demonstrauit. Sic certe frigida vteri temperies nō parum confert ad fœminę generationem. Hinc est quòd in dextra vteri etiam parte, quæ calidior est, mares maximè concipiantur: sinistra vero, propter causam contrariam, fœminæ. Contingit enim ita, &c.] Græcè est, ἐνδέχεται γοῦν οὕτω καλῶς ἅπαντα πράξαι, fieri enim potest, vt mulier omnia tam probe faciat. Et alia signa.] Vt si dextra mamma amplior tumidiórve sit. Item, si eiusdem mā mæ pulsus validior sit: vt Aetius libr. 16. cap. 9. attestatur.

APHORISMVS XLIII.

Ἢν γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες.

Si mulieri grauidæ in vtero fiat erysipelas, letale.

Erysipelas

ERysipelas in vtero grauidæ natū esse letale, hoc in Aph. affirmat Hipp. Neq; id sanè temerè: quippe quum erysipelas ex bilis & sanguinis calidi mixtura oriatur: aut sanguine quidē solo, sed feruido, substantiáq; tenuissimo, Gale. li. 2. ad Glauconē autore, necesse quidē erit, vt hoc ipsum nō solum febris acuta, sed & dolores, aut mordicationes vteri sequātur, quæ singula non tantum fœtui, ob loci male affecti vicinitatē, verumetiam matri molesta sunt. Quum itaque sola interdum acuta febris fœtū interimere posit, cur nō multo magis hoc ipsum accidente vteri erysipelate efficeret? Erysipelas vteri letale.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Proprio nomine.] Græcè est, ἰδίως, proprie, phlegmone enī vox Græcis bifariam accipitur, Gal. lib. 13. The. meth. capi. 1. teste, communiter & propriè. Communiter, vt idem quod φλέγμανσις significet, hoc est feruorem & efferuescentiam. Proprie pro tumore rubente, dolente, duro, & tactui renitente, quemadmodum alibi quoque monstrauimus. Dignum inquisitione.] Nam si inflammatio vehemens fuerit, & vniuersus vterus hac ipsa laboret, viuere fœtus nequit. Sin languida fuerit, nec vniuersum vterum complectatur, forte viuere poterit. Potest.] Græcè δυνήσεται, poterit. Phlegmone bifariā accipitur.

APHORISMVS XLIIII.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα, πρὶν ἢ παχυνθῆναι.

Quæcunque supra modum tenues vterum gerunt, secundo abortiunt mense, donec crassescant.

SVpra modum tenues si vterum gerant, bimestres elidere fœtus, hoc in aphorismo docet Hipp. Neq; enim παρὰ φύσιν hoc in loco aliud denotat, Gal. in Commen. teste, quàm ὑπερβαλλόντως. Minime autem mirum tales mulieres quum vterum gestant, abortire secundo mense, donec pinguiores reddantur, quòd vniuersum alimentum fœtui destinatum matri valde extenuatæ sit impartiendum. Quum itaque longo tempore opus sit vt quæ admodum extenuata est, iterum reficiatur & pinguescat, fit vt interim fœtus alimento suo priuatus pereat & corrumpatur. παρὰ φύσιν.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Secundum tres modos.] Tres affert Gale. huius aphor. in-

terpretationes. Quidã enim omnino abortire valde extenuatas dixerunt. Alij, vbi non crassescunt, & pinguescunt, sed tenues & absq; alimento permanẽt. Quidam vero quando reficiuntur, tum maxime abortire eas putarũt. Quòd minus sit, &c.] ὃ καὶ ἧττον τῶν προειρημένων ἀπιθανώτερον ὑπάρχειν, quod videtur prędictis esse minus verisimile. Numisianus.] Hic, Gal. li. 1. de Ana. admin. teste, celeberrimus Quinti auditor fuit. Sed cum anticipent nõ refici.] Græcè est, ἅτε φθανουσῶν λαβεῖν, ἃς οὐχ οἷόν τι εἶναι φησὶν ἀνατραφῆναι χωρὶς τοῦ τὸ χορηγούμενον αἷμα εἰς τροφὴν τῷ κυουμένῳ, &c. Sed cum concipere anteuertant, eas non posse refici ait, absq; eo quòd sanguis ad fœtus alimentum deputatus, &c.

Numisianus.

APHORISMVS XLV.

Ὁκόσαι δὲ μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα καὶ τρίμηνα ἄτερ προφάσιος φανερῆς, ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσταί εἰσι, καὶ οὐ δύνανται κρατέειν ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλ᾽ ἀποῤῥήγνυνται.

Quæcunque mediocri corporis habitu prædita, secundo & tertio mensibus sine causa manifesta abortiunt, ijs acetabula vteri plena muccoris sunt, neq; præpondere fœtum continere possunt, sed rumpuntur.

QVum ad concipiendum, fœtúmque subinde vsque ad legitimum partus tempus retinendum, maxime habiles sint mulieres quæ mediocri corporis habitu sunt præditæ, admodum enim tenues etiamsi concipiunt, abortiunt tamen, vt præcedenti est dictum Aphoris. crassæ verò, vt sequenti sententia docebitur, non concipiunt: accidit tamen nihilominus vt interdum abortiant, idq; ob eam quam commemorat hoc in Aphor. Hippo. causam, inquiens: Quæcunque mulieres mediocri corporis habitu præditæ, hoc est quæ admodum tenues, neque plus iusto crassiores sunt, secundo & tertio mẽsib⁹ sine manifesta causa abortiunt. Animaduertendum autem hoc loco erit, abortum nõ tantum secundo & tertio conceptionis mensibus fieri, verumetiã in quarto, queãdmodum in fine libri de Vteri dissect. & lib. 6. de Male affect. loc. cap. 5. Gale. attestatur. Hinc est quod Hippocrat. lib. 6. Epidem. par. 7. Aphoris. 27. ita scriptum reliquerit. Dolores

Quib⁹ mẽsibus mulieres abortiunt.

Dolores

lores grauidis plurimũ tertio,quinto,ſeptimo,nono,ſecũdo, „
quarto,ſexto,& octauo menſibus fiunt.His enim verbis manifeſtè,ſecũdo,tertio quarto,quinto, & ſexto quoq; fieri poſſe abortus docet, cũ hos menſes non eſſe dicatos partui conſtet. Quare aliqua Hipp.exemplaria hîc legunt, τρίμηνα καὶ τετράμηνα. Cæterùm ſecundi & tertij potiſsimum menſium, Philotheo teſte, meminit Hippocrates, διὰ τὸ τηνικαῦτα βάρος ἔχειν ἀξιόλογον τὸ ἔμβρυον, quòd tum fœtus effatu dignam grauitatem habeat. Cur autem adiectum ſit ab Hippocrate, ſine cauſa manifeſta, abundè ſatis in Commentariis ſuis Galenus exponit. His acetabula, de quibus ſuprà, nempe aphoriſmo 28. huius ſectionis diximus. Et Galenus in Commen, & in libello de vteri diſſectione, & lib. 15. de Vſu part. quid per ea intelligendũ veniat diſertè mõſtrat. Mucore, hoc eſt, Philotheo interprete, φλεγματικοῦ καὶ γλίσχρου χυμοῦ, pituitoſo ac lento humore, plena ſunt, neq; poſſunt præ pondere continere fœtum, ſed rumpuntur. Quippe à pituitoſo illo humore laxa molliáve & imbecilla fiunt: ita vt minimè mirum ſit, ſi fœtum, vtpote iam grauitatem nactum, continere nequeant, ſed planè rumpantur. Hinc eſt quod Galenus libro 6. de Malè affect. loc. cap. 5. ita ſcriptum reliquerit, Si mulier » promptè quidem conceperit, deinde ſecundo, aut tertio, aut » quarto impraegnationis menſe fœtum eiecerit, circa vteri » acetabula pituitoſum humorem abundare, atq; idcirco venarum & arteriarum eius loci ad ora vaſorum in vterũ deſcendentium nexum debiliorem reddi coniiciendum eſt, vt » fœtum ob grauitatem ferre nequeat, ſed facilè rũpatur. » Eandem cauſam copioſius lib. 15. de Vſu part. commemorat Gal. In Com. vbi legitur, vel clamore, omiſſum eſt ab interprete, vel triſtitia. Græcè enim eſt, ἢ κεκραξάσης, ἢ λυπηθείσης, aut clamante, aut triſtitia affecta. Et paulò pòſt, vel aliquo tali actu, ſeu paſsione. Cræcè eſt, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον διαπραξάσης, ἢ παθούσης, aut tale aliquid faciente vel patiente.

Mucor.

APHORISMVS XLVI.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ ἐπίπλοον τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ἀποπιέζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι, οὐ κύουσιν.

Quæ immodicè craſſæ concipere nequeunt, ijs omentum

tum vteri os comprimit, & priusquam extenuentur, haud concipiunt.

QVemadmodum paulò antè valde tenues mulieres cōcipere quidem posse, sed subinde abortire dixit: ita nunc immodicè crassas neutrum facere ostendit, eiúsq; rei rationem esse omentū, quod Græcis ἐπίπλοον, Arabib. Zirbus, vulgò Rete dicitur, os vteri comprimēs, ait. Quippe quum hoc infrà vmbilicum, & ad pubis ossa sitū sit, atq; in hominibus, vt testatur Gale. lib. 6. Ana. admi. maximum sit, præsertim in obesis, minimè mirū si internū vteri os sua mole cōprimat. Quare fit, vt semen viri in vterū muliebrem iniici haud poterit. Priusquàm igitur extenuētur, hoc est, Philotheo interprete, πρὶν ἐλθεῖν εἰς συμμετρίαν, priusquàm ad mediocritatem perueniāt. Neq; enim tenues hîc propriè pro valde extenuatis accipiuntur, sed per abusum, quatenus scilicet ad maximè crassas conferuntur, pro mediocribus. Dictum est enim suprà, nempe apho. 76. sect. 4. ꝙ extremorū nomina per abusionem mediocri tribuantur. Non concipiūt: sic enim internum vteri os, vt comprehensum est, ab omenti pinguedine cōprimitur & angustatur, vt virile semen excipere nequeat. Quod clarius in lib. de Malis mul. iis verbis Hippo. significauit: Si verò, inquiens, præter naturam crassescant, non concipiunt. Nam omentum crassum supe: iacens vteri os multū premit, vt genituram non excipiant. Nisi itaque ad mediocrem corporis habitum redeant, concipere nequeunt.

Omētum.

Tenues.

Extremorū nomina p abusionē mediocribus tribuūtur.

APHORISMVS XLVII.

Ἢν ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυΐσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον γενέσθαι.

Si vterus ea parte qua coxæ incumbit, adiacétve, suppuratur, necesse est emmotum fieri.

BReuis est, attamen nonnihil obscura, hæc Hippocr. sententia, ideo à Foriliuiense, Hugone Senensi, & id genus aliis ineptis ac barbaris interpretibus, falsissimè est exposita. Ineptos enim cur non appellem, quos constat ineptissimè Hippocratis aphorismos tractasse, & exposuisse, illisq; absurdissimos, propter linguæ Græcè ignorantiam, affinxisse sensus? Vt mirari satis non queam, cur plerique hodie in scholis pub

Foroliuiēsis & Hugo Senēsis inepti Hippocr. expositores.

publicis, dum Hippo. aphorismos enarrant, eorundem adhibeant somnia, quibus certè mirificas suis auditoribus tenebras offundunt, adeò vt nunquam rectè Hippo. sensus eruere possint. Sed fortè similes desiderāt habere labra lactucas. Sinamus itaq; vt cum ineptis ineptiant ad satietatem vsq;, & nos ad Hippocraticæ sententiæ explicationē potius accedamus, in qua de vteri, quæ eiusdē inflammationem sequitur, suppuratione agit. Quum autē hæ ipsæ in diuersis vteri partibus, nempe anterioribus vel posterioribus dextris vel sinistris fiant, vt lib. 3. de Sanan. corp. mal. c. 59. diximus, nunc de ea loquitur suppuratione Hipp. quæ in lateribus vteri, & iuxta coxas, quibus adiacet, fieri solet: hoc est, ea quæ fit, vt ait Gal. πρὸς τὸ ἔξω, id est ad exteriora, vel extrinsecus. Est autem coxa, quæ Græcis ἰσχίον dicitur, propriè os quod cōtinet sinus in quos fœmorum capita inseruntur, vt testis est Gal. cap. 20. lib. de Ossibus. Connexum autem quendam habere vterum cum coxa, testatur etiam Hipp. dum lib. 6. Epid. par. 1. aph. 1. vteri mala ob id in coxendicem finiri scribit: & Gal. qui lib. 6. de Malè affe. loc. c. 5. dolorem vteri quibusdam mulieribus in coxam transire, ac crus ipsum quod è regione est, per incessum claudicare. Ceterùm de suppuratione qua de hic agit Hipp. ita scriptum reliquit Philotheus: ἢν τύχῃ, περὶ μίαν τῶν ἀρτημάτων τῶν κατὰ τὰ πλάγια τὴν φλεγμονὴν γενέσθαι, τουτέστι περὶ τὰς βουβῶνας καὶ τὸ ἰσχίον, φέρεται ἐκεῖσε ἡ μήτρα, καὶ οἱονεὶ ἐγκεῖται περὶ ἐκεῖνα τὰ μέρη. εἶτα ἡ φύσις εἰς πύον μεταβάλλει, καὶ τοῦτο τὸ ἀπόστημα ἔξω ἀποκορυφοῦται περὶ τὸ δέρμα, καὶ ὑπὸ τέχνης, ἢ ὑπὸ φύσεως ῥήγνυται, si acciderit vt inflammatio circa vnum aliquod appendiculum eorum quæ in lateribus sunt fiat, hoc est circa inguina & coxas, illuc fertur vterus, & iis partibus veluti incumbit. Dein natura in pus transmutat inflammationem, & is abscessus extrà iuxta cutem attollitur, & ab arte, vel à natura rūpitur. Rupto itaq; abscessu, necesse est, vt ait Hipp. emmoton fieri. Est autem ἔμμοτον medicamentū liquidum, quod linteolis conceptis, quæ Græcis μοτοὶ καὶ μοτὰ vocantur, excipitur, vlceribúsque inditur. Μοτὰ itaque propriè Latinis linamenta vel linteola dicuntur. Quapropter interpretes non rectè ἔμμοτον linamētum sunt interpretati, quum idipsum, vt iam comprehensum est, sit potius medicamentum id quod linteolis seu linamentis excipitur. Præstat itaq;

clar

Suppurationes vteri.

Coxa.

Connexus vteri cum coxa.

ἔμμοτον.

μοτά.

clarioris intelligentiæ gratia Græcam vocem ἐμμοτῶν retinere; vt nos fecimus, quàm dicere linamentum. Antiqua conuersio haud dubiè librarij vitio legit commotum. Quæ lectio subinde Iacobo Foroliuiensi, & aliis eius farinæ indoctis interpretibus tenebras & caliginem offudit, errandique occasionem præbuit. Necesse autem est, per emmota fieri in hac vteri suppuratione curationem, ne scilicet medicamentum iniectum subinde effluat. Nam quum linamentis concerptis os vlceris claudimus, fieri non potest vt medicamenta indita effluant. Quare quum præcipuus emmotorum vsus sit, vt iis vlcerum & vulnerum, sinuúmque ora obturentur, in suppuratione quoq; vteri externa, de qua hîc, vt prædictum est agitur, eorundem vsus, Hippo. monitore esse debet, quòd aliâs medicamenta admota confestim effluant. Cæterùm vlcera caua & exesa curationem per linaméta requirere, testatur etiam lib. 2. κατ' ἰητρεῖον, Comm. 23. & lib. 3. de Articulis, Comm. 55. Gal. In explicatione huius sentétiæ longiores fuimus, quod pauci admodũ interpretes hanc ipsam intellexerint, & quidem inter postremos, ne Brasauolus quidem. Quippe is linamenta esse adhibenda scribit, ne pus ibi firmetur, sed effluat. Hoc enim quomodo rectè ab eo dici possit, quum linamentum effluxum potius moretur, & impediat, nõ video. Denique minus rectè sentit, quod per linamentum pessum posse intelligi putat, quum suppuratio de qua Hippocrati sermo est, non sit interna, sed externa, adeóque pesso non indigeat.

Emmotorum præcipuus vsus.

Musæ expositio improbatur.

APHORISMVS XLVIII.

Ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι δεξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσι ἀριστεροῖσι μᾶλλον.

Fœtus qui mares sunt, in dextra vteri parte: qui fœminæ, in sinistra magis continentur.

HOc aphorismo Hipp. docet, fœtus mares dextera vteri parte, fœminas verò sinistra magis contineri. Nec temere adiecit hanc particulam μᾶλλον, id est magis, quòd rarò scilicet aliter eueniat, quemadmodũ etiam lib. 6. de Malè affect. loc. cap. 5. Gale. copiosius monstrat. Causam eius rei in Comment. suis, & lib. 2. de Semine, Galen. exponit. Nusquam verò copiosius quàm lib. 14. de Vsu par. vbi præsentem etiam sententiam citat, & abundè explicat. Proinde nihil attinet

μᾶλλον.

hîc

Hic nos esse longiores. Marem autem magna ex parte in dextera vteri parte concipi, testatur etiam lib. 6. Epidem. part. 2. aph. 30. Hipp. inquiẽs: Quia in calidiore solidioréq; parte, dextra nimirum mares concipiuntur, ideo nigri sunt, & venæ illis eminent, magísq; biliosi sunt. Et ibidem, aphor. scilicet 32. ait: Propterea mas robustior, biliosior, magísq; pręditus sanguine est, quia locus ille animantium in quo concipitur, calidior. In quorum aphorismorum enarratione multa ad institutum nostrum facientia diximus.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Non minimè.] Gręcè οὐχ ἥκιστα, plurimum. Per vtrunque cornu.] Idem ab initio lib. 2. de Semine scribit, inquiẽs: Adiacent testiculi vtero vtrinq; singuli, similẽ masculis vasorũ reuolutionẽ recipientes: non tamẽ in eundẽ locũ perueniũt, eo ꝙ neq; fœminã foràs masculi modo, sed in suã ipsius vuluam semen dimittere conueniebat. Ideóq; vterus ceu seminario vasi obuius, prælongos de se exortus, quos apices seu cornua vocant, extendit, per quos semen recipit. Pars vna.] Græcè, τὸ μὲν εἰς τὸν δεξιὸν κόλπον τῆς μήτρας, τὸ δὲ εἰς ἀριστερὸν ἀνόμοιον ὑπάρχον, hoc quidem in dextrum vteri sinum, illud verò in sinistrum dissimile existens. Siquidem serosior, &c.] Addendum, genitura. Græcè enim est ἅπερ ἦν ὀρρωδέστερον ἔτι καὶ ψυχρότερον τὸ κατὰ τὴν ἀριστερὰν σπέρμα. Idem autem lib. 14. de Vsu part. scribit, dicens: Manifestum igitur quod impurum adhuc & excrementosum, humidum & serosum sanguinem sinister in maribus testiculus, & sinistra in fœminis vteri pars suscipiant. Constitutus.] Adiiciendum, statim ab initio. Græce enim est, τὸ συνιστάμενον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

Testes muliebres.

APHORISMVS XLIX.

Ὑστέρων ἐκ πτώσιος πταρμικὸν προστιθεὶς ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας, καὶ τὸ στόμα.

Vt secunda procidat, sternutatorium naribus apponens, nares & os apprehendito.

Contingit interdum, vt fœtu excusso secunda firmiter adhærescat vtero: huius nanque interuentu fœtus vtero nectebatur. Si itaque diutius in vtero manserit, putrescit, & odoris subinde grauitate caput complet ac grauat, stomachum euertit, & alia grauia procreat symptomata. Vt igitur

Secundæ retẽtæ mala.

in tẽpore excutiatur, danda medico opera erit ſane ſtrenua. Excutitur autẽ, vt Hippo. hoc in aphoriſmo docet, ſi ſternutatorium medicamentũ naribus imponatur mulieris, óſque & nares eiuſdẽ apprehendantur atq; claudantur. Quippe occluſis naribus & ore ſpiritus violẽtius ad infernas partes feratur neceſſe eſt. Quod teſtatur etiam Philoth. ita ſcribens: ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας καὶ τὸ στόμα, ὅπως τὸ πνεῦμα ὠθῆ τὰ κάτω χωρῆσαι, τῇ συντονίᾳ καὶ τῷ κλόνῳ τοῦ πταρμοῦ κατενεχθῆναι, ποιῆσαι τὸ χόριον, apprehende nares & os, vt ſpiritus ad inferiora deſcendens, ſtrenutamenti violentia & concuſsione ſecundam deorſum ferri faciat. Ex ſternutamento itaque, vt Galenus Commentario 35. huius ſectionis ait, ſecundas diſrumpi & excuti accidit. Cæterum prçter ſternutamenta, quæ locũ tum potiſsimum habent, quum puerpera robuſta eſt, ſunt etiam alia multa remedia, quæ ſecundas educere poſſunt, de quibus diximus lib. 3. de Sanandis corporis malis cap. 64.

Secũda vt excutiatur

Sternutaméta quã do vtẽdũ.

APHORISMVS L.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τοῦτο τιτθοὺς πρόσβαλλε.

Si mulieri menſtrua ſiſtere volueris, cucurbitulam quàm maximam ſub mammis defige.

INter hanc & eam quæ præcedit ſententiam, in veteri conuerſione temere aphoriſmus de tenaſmo mulierum inſeritur. Quippe is alio in loco refertur, nempe ſectione ſeptima, in qua ordine eſt 27. ibidémque à Galeno explicatur. Quare nos etiam eiuſdem enarrationem in hũc locum reiiciemus. Cæterùm in præſenti aphoriſmo, Hippocrates qua ratione menſes immoderatè promanãtes ſint ſiſtendi, monſtrat. Nec id ſanè temerè, quòd propter eorundem immodicum defluxum mulieres non rarò in vitæ diſcrimen incidant. Quippe deficiunt has ipſas vires, niſi confeſtim reſtricti fuerint. Ad eos autem reſtringendos optimum, & nullo nõ loco obuium remedium eſt, vt cucurbitulam maximam (minores enim parum aut nihil ab vtero reuellere poſſunt) affigamus ſub mammis. Maximã, vt vehementer per communes venas ſurſum reuellat. Vehementius vero maxima cucurbitula retrahit, tum quia maiorẽ copiã ignis ſuſcipit, tum quia ampliorem loci latitudinem occupat. Sub mãmis autem

Cucurbitula maxima.

Sub mammis.

autem defigendæ ſunt ea parte, vbi venæ ad ipſas infernè aſcendunt. Quod Gal. in Com. ſuis iis verbis indicauit, *καθ' ὃ μάλιστα εἰσὶν αἱ κάτωθεν ὑπὸ αὐτὰς ἀναφερόμεναι φλέβες*, vbi ſunt venæ, quæ ad ipſas ab imo ſurſum feruntur. Ad mammas vero nequaquã affigendæ, quod earũ appoſitione læderẽtur, aut nimium trahendo inflammationẽ in iis excitarent. Gal. li. 5. The. meth. cap. 3. præſentem Hippocratis Aph. iis verbis expreſsit: Si vel menſes cõferti m eruperint, vel ſanguis ab vtero quoquo modo profluxerit, ſurſum reuelles, cucurbitulam magnam ſub mammis defigens. Repetit hanc ſententiam Hippocrates lib. 2. Epid. ſect. 5. in fine propemodum.

APHORISMVS LI.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, τουτέων τὸ στόμα τῶν ὑστερέων συμμέμυκεν.

Quæ grauidæ ſunt, iis vteri os coarctatum eſt.

Conceptionis hoc in aphoriſmo, Galeno teſte, maximum indiciũ Hipp. recenſet, nempe oris vteri coarctationem. Neq; enim *συμμύειν* hoc in loco, Philotheo interprete, aliud ſignificat quàm *συνοῦσθαι*. Quod vero grauidis os vteri internũ coarctetur, teſtantur etiã ea quæ li. 3. de Naturalib. facult. ab initio ferè ſcribit Gal. inquiens, Iam vero prægnantes ipſæ primis dieb. potiſsimúmq; eo ipſo quo ſemẽ eſt conceptũ, moueri, ac in ſeipſum cõcurrere vterũ ſentiunt. Quod ſi itaque ambo hæc incidũt, vt & os vteri citra phlegmonem aliúmue affectũ conniueat, & ſentiatur deinde ſuccedere vteri in ſeipſum motus, iam ſemẽ à mare & cõcepiſſe ſe mulieres exiſtimant, & retinere cenſent. Neque nos iſta modo cõfingimus, ſed longo vſu cõprobata ab omnibus ferè qui de iis diſſeruerunt, ſunt prodita. Herophilus certe nec illa ſcribere eſt grauatus, ne ſpecilli quidem mucronem admittere vteros antequã mulier pariat. Præterea ne vel minimũ quidem hiſcere, vbi cõceperint: laxius autẽ recludi, quũ menſes profluunt. Huic aſtipulantur & reliqui omnes, qui de iis tractauerunt. Primúſque omniũ non medicorũ modo, ſed etiam philoſophorum Hipp. conniuere os vteri tum conceptibus, tum phlegmonis pronunciauit: cæterũ in cõceptibus ſeruato naturali habitu, in phlegmonis vero in durũ mutato. Hęc ille. Quæ quidem verba recitare longius haud piguit, quod

Vteri coarctatio conceptionis ſignum.

συμμύειν.

ad Hipp.Aph.& Com.Gal.intelligendos, mirificè cõducant.

Quæstio de superfœtatione. Sed quæret hic quispiã, si id quod veteres literis mãdarunt, verum est, quod nimirũ à conceptu sic claudatur & arctetur vteri os, vt ne specilli mucronem admittat, quî igitur fit vt mulieres superfœtẽt? Neq; enim verisimile est, vt vno initu superfœtatio fiat. Si itaque è diuersis coitibus fit superfœtatio, sicut certe fit, id quod nomen ipsum palàm indicat (ἐπικυήσεις enim Græcis, & Latinis superfœtatio, nihil aliud est quàm secunda vel altera impregnatio, seu cõceptio) certe à primo conceptu coarctatũ & conclusum vteri os esse nõ potest: quomodo enim aliàs virilis genitura iniiceretur? Respondeo, initio verũ esse superfœtationẽ fieri, quod in primis Hipp. qui posteritati librũ de Superfœtatione reliquit, manifeste attestatur. Et confirmat hoc ipsum Plinius, qui lib. 7.

Superfœtatio quid.

Superfœtationẽ fieri.

" Naturalis historiæ cap. 11. sic scriptũ reliquit: Præter mulie-
" rem pauca animalia nouere coitum grauida. vnũ quidẽ aut
" alterũ superfœtat. Extat in monumentis etiam medicorũ, &
" quibus talia consectari curæ fuit, vno abortu XII. puerperia
" egesta. Sed vbi paululũ temporis inter duos cõceptus inter-
" cessit, vterque est perfectus: vt in Hercule, & Iphiclo eius
" fratre apparuit, & in ea quæ gemino partu alterũ marito si-
" milem, alterũ adultero genuit. Itẽ Proconnesia ancilla, quæ
" eiusdem diei coitu, alterũ domino similẽ, alterũ procuratori
" eius: & in alia quę vnũ iusto partu, quinq; mensiũ alterũ edi-
" dit. Rursus in alia, quæ septem mensiũ edito puerperio, inse-
" cutis mensibus geminos enixa est. Hæc Plinius: quibus euidenter admodum superfœtationem comprobat. Desumpsit vero hæc omnia ex lib. 7. de Histor. animal. Arist. cap. 4. vbi illa ad verbũ, & paulò copiosius, referuntur. Quũ itaque fiat superfœtatio, necesse quoq; erit vt à primo cõceptu vterum denuò, vt in se recipiat semen, recludi fateamur. Atqui hoc ipsum, vt superfœtatio etiã ipsa, rarò admodũ accidit. Quare cũ veteres tradũt à cõceptu coarctari vterum, ad id respiciunt quod crebrò accidit. Semper enim propemodũ à cõceptu vterus clauditur. Quod testatur Aristoteles, qui lib. 4. de

An à cõceptu coarctetur os vteri.

" Gene. animal. ca. 5. ita scriptũ reliquit: Si iam aucto conceptu
" coitus adhibetur, superfœtari quidẽ potest sed rarò: quoniã
" vterus magna ex parte ad partum vsque comprimitur. Atque hæc in præsentia de proposita quæstione dixisse satis sit.

APHO

APHORISMVS LII.

Γυναικὶ ἢν ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῇ, ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει. ἢν δὲ στερεοὶ οἱ μασθοὶ ἔωσιν, ὑγιεινότερον τὸ ἔμβρυον σημαίνει.

Mulieri grauidæ si lac è mammis plurimũ effluat, imbecillum esse fœtum significat. Si vero solidæ mammæ fuerint, saniorem esse fœtum indicant.

HIppocrates è mammarum cõsistentia hoc in Apho fœtus in vtero imbecillitatem aut robur coniicit. Quippe si lac mulieri grauidæ è mammis plurimũ profluat, adeóque laxæ flaccidæve fuerint, fœtum esse imbecillum significant. Nam is præ imbecillitate lac attrahere, & alterare pro sui alimento nõ potest, quare per cõmunes venas sursum ad mammas fertur, & illic in lac conuersum plurimum effluit. Plurimum autem nõ temerè est adiectũ, quia si parũ effluit, nihil mali portendit. Si vero nihil lactis ex mammis effluxerit, ac solidæ, hoc est, vt in Comm. interpretatur Gale. neq; admodũ impletæ ac duræ, neque molles & laxæ fuerint, saniorem atque validiorem fœtũ indicant. Quippe tum satis alimenti fœtui accedit: reliquũ vero sanguinis quo nõ eget, ad mammas defertur, vt illic in lac mutatum, à partu statim fœtui vt inde alatur præsto sit. Citat hanc sententiam, atque etiam explicat lib. 14. de Vsu part. iis verbis: Contrariis affectibus necesse est comprehendi mammas, repleri quidem lacte ante tempus, in fœtus imbecillitate. Ita enim & Hippocrates dicebat: Mulieri grauidæ lac ex mammis multum fluens, fœtum imbecillum significat, ceu ad mammas superfluo vniuerso ascendente, quod in venis reliquit fœtus non potens præ imbecillitate quantũ ei ad commoderatam nutritionem satis erat, trahere. Hæc ille.

Mammæ solidæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMMEN.

Quibus visum fuerit.] Græcè, *ᾗσιν ἂν φαίνηται ῥεῖν*, quibus videtur effluere. Neq; enim in primis generatur mẽsibus.] Rectè hunc in modũ locum illum cõuertit interpres. Græcè enim est, *οὐ γὰρ δὴ κατά γε τοὺς πρώτους μῆνας γεννᾶται*. Rationem vero cur in primis mensibus non generetur lac, suprà, nempe Comment. 39. huius sect. exposuit Galenus, hanc scilicet:

Lac in primis mensibus nõ generatur.

Quod in primis mensibus parum aut nihil alimenti, cõmunibus nimirum venis nondum oppletis, ad mammas deferatur. In postremis verò, octauo & nono potissimum mensibus cõceptionis, quando abundè oppletæ sunt venæ mammarum & vteri communes, plus alimenti defertur, ideóque minimè mirũ si tum lac in mammis fuerit. Quare mirifice hallucinantur, qui Hugonis & Foriliuiensis falsis & ineptis interpretationibus addicti, hunc locum Galeni esse mendòsum censent. Hi enim erroris sui occasionem à falsa veteris interpretis cõuersione sumpserunt: quam vt tuerentur ac tegerent, Galeni nanque hanc esse legitimã lectionem putantes, inepta quædam & absurda confingere coacti sunt. Optarem itaque in ista veritatis luce, & tanta bonorum autorum copia talibus scriptoribus extremũ valde dicerent. Sed cæci cæcis delectantur.

Cõtra eos qui Hugõnis & Foroliuiensis falsas & ineptas interpretationes sectantur.

APHORISMVS LIII.

Ὁκόσαι διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, ταύτῃσιν οἱ τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται. ἢν δὲ πάλιν σκληροὶ γένονται, ὀδύνη ἔσται ἢ ἐν τοῖσι τιτθοῖσιν ἢ ἐν τοῖσι ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσι γούνασιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ οὐ διαφθείρουσιν.

Quæ abortum factura sunt, ijs mammæ extenuantur: si verò contrà duræ fiant, dolor erit vel in mammis, vel coxis, vel oculis, vel genibus, & non abortient.

SVprà bis, nempe Aphor. 37. & 38. huius sect. extenuatas mammas futuri abortus esse indicia Hipp. docuit. Nũc mutato consecutionis ordine, non à signis ipsis, sed à re ipsa, hoc est mulieribus abortientibus exorditur, illísque accidere vt mammæ extenuentur, ratione defectus alimenti, inquit. Et Gal. quidem in Comm. suis asserit, Hipp. esse sententiam, vt omnes abortus mammarum præcedat extenuatio. Quippe ex quacũque causa grauida abortiat, in vtero prius excitari dolorem necesse est, neque enim vteri os ad fœtus eiectionem citra dolorem aperitur. Dolore itaque orto, sanguis & spiritus ad vterũ, reliquis partibus, mammis potissimum, quibus cũ vtero magna est cõmunitas, relictis, deferuntur, vt per hęc duo, veluti instrumenta quædã expellatur, quod infestat. Quapropter accidit, vt mãmæ, vtpote sanguine &

Mammarum extenuatio abortũ præcedit.

ne & ſpiritu deſtitutæ, ſubinde extenuentur. Quod ſi vero cõtra(πάλιν enim hoc loco idẽ quod ἔμπαλιν ſignificat)mammæ duræ fiant, propter nimirũ materiam ſuperuacuam quæ illuc ab vtero defertur, mammáſque nimium implet atque duras efficit, dolor in mammis erit. Aut in coxis, vbi ſcilicet ad latera natura repoſuerit materiam ſuperuacuam. Coxis enim cõnexum eſſe vterum, ſuprà, nempe Aph. 47. diximus. Aut in oculis, quando nimirum ſurſum humores redundantes repſerint. Aut in genibus, ſi ad inferna tranſmittantur ſuperflua & non abortient, alio ſcilicet delata materia. πάλιν,

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Prius.]Aph. videlicet 37. huius ſect. Dixerat autem.]Nimirũ Aph. 38. huius ſect. Hic non ſolũ. &c.] Sic certe legendum erit, non obſtante quòd omnes alij interpretes, quos viderim, aliter cõuerterint, Græcáque ſecus habeant, ita nimirum, ὅτῳ ἀποφαίνεται τοῦτο μόνον σημεῖον εἶναι, &c. Omiſſa eſt enim particula οὐ, legendúmq; οὐ μόνον, vt ſit ſenſus: Qui ait ad mammarũ extenuationẽ ſequi corruptionem, abortúmue, is non ſolũ hoc ipſum eſſe futuri abortus ſignũ oſtendit, ſed & alia eſſe innuit, quæ abortũ portendere queant. Perinde atq; is qui affirmat lumborũ dolorem, menſiũ ſuppreſſorum eſſe ſignũ, non negat quin plura alia ſint, quæ idẽ ſignificare poſſint. Qui vero dicit, his, &c.]Rectè hũc etiã locum cõuertit interpres, etiamſi ſecus Græcus habeat codex, qui legit οὐ μόνον, cũ certe legendũ ſit, οὗτος μόνον, vt ſit ſenſus: Qui aſſerit iis quæ abortum facturæ ſunt, mãmas extenuari, ille negat alia ſigna abortũ præcedere, hócque ſolũ eſſe quod abortum præcedat, innuit. In mulieribus grauidis.]Græcè eſt, καὶ παραφυλακτέον ἐπὶ αὐτῶν φαινομένων κατὰ τὰς κυούσας, obſeruandũ in iis quæ in grauidis apparent mulieribus. Contingit mammarum.]Adiiciendũ, aliquando. Græcè enim eſt, ἐγχωρεῖ ποτὲ μὲν, accidit quidẽ aliquando. Et mihi ſæpius obſeruanti.] Iſte locus varie interpretari poteſt. Nam ſi Græcè ita legitur, καί μοι παραφυλάττουσι πολλάκις ἐφάνησαν ἐπὶ τῶν προειρημένων αἰτίων τῆς φθορᾶς οἱ τιτθοὶ προϊσχνασμένοι, μήποτε οὖν ὅταν &c. tunc is planè ſenſus erit quẽ expreſsit interpres, excepta illa particula, ne fortè: pro qua conuertendum erat, Nunquid igitur quando, &c. Vt ſcilicet μήποτε non tam percunctantis ſit, quàm addubitantis, & addubitanter decernentis. Si verò Gal. locus explicatus

μάπτοι particula per præcedēs punctū à prioribus verbis nō separatur, sed cū iis planè connectitur, is verborū Gal. sensus erit. Et mihi sępius obseruanti visę sunt in prędictis abortus causis mãmæ nūquã fuisse extenuatę. Et hæc lectio priori videtur esse melior. Quippe in præcedentibus verbis Gal. palã asserit, esse possibile vt propter saltū, vociferationes, & alias, quas ordine cōmemorat causas, fiat abort⁹, citra mãmarum extenuationē. Huc accedit quod nonnūquã ex subito horrore, vt testatur li.3. Epid. Comm.2. Aphor.8. Gal. mulier abortire possit, quē tamen abortū extenuatio mãmarum præcedere non potest. Deniq; in fine Commen. disertè ait Galc. Hippo. non suã esse sententiã, quod omnem abortum mãmarum precedat extenuatio. Tamen vt Hipp. etiam, à quo non facilè dissentit, sentētiam tegat ac tueatur, vtcunque ipse secus fieri comperérit, statim illius sententię rationē subiungit, dicens, ὅταν ἐῶν, sic enim legendum esse videtur. Igitur quando citra aliquam, &c. Quod antedicto coniungitur affectui.] Scilicet tenuitati mãmarum, ita nimirū vt quæ prius fuerūt tenues, nūc duræ fiant. Hoc est, quando hęc particula πάλιν, idē quod rursus significat, tūc verborū Hipp. hæc erit sentētia: Si vero mãmæ extenuatæ rursus durę fiant, ita vt duritiem intelligamus eam quæ extenuationem sequatur. Si propter.] Græcè, ἢ καὶ δι' ἕτερον, Etiam si propter aliud, &c.

Sensus.

APHORISMVS LIIII.

Ὁκόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων σκληρόν ἐστι, ταύτῃσιν ἀνάγκη, τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ξυμμύειν.

Quibus os vteri durum est, ijs coarctari idipsum necesse est.

QVum non solum iis mulieribus quæ conceperunt, verumetiam illis quæ phlegmone aut duritie vteri laborãt, os eiusdem coarctetur, quo pacto eas coarctationes vteri quæ à tumore præter naturam factæ sunt, ab iis quæ propter conceptum fiunt, medico discernere liceat, hoc in Aphorismo docet Hippoc. Nam in ea quæ à tumore aliquo præter naturã fit coarctatione, os vteri durum est: in ea vero quę ex conceptu fit, contrà molle apparet, vt copiosè admodum in Comm. suis prosequitur Gal. Sensus itaq; verborum Hippo. eiusmodi est: Quibus os vteri internum, vt Aphorismo 51. huius

huius sectio.est dictum,durum existit, iis propter phlegmonem,aut durum aliquem tumorem arctari necesse est.Quapropter vbi os vteri coarctatum,ad obstetricis tactũ durum apparet,tumorem præter naturam illic esse ostẽdit.Sin molle,conceptum præ se fert.

APHORISMVS LV.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ πυρετῶν λαμβάνονται, καὶ ἰσχυρῶς ἰσχναίνονται ἄνευ προφάσιος φανερῆς, τίκτουσι χαλεπῶς, καὶ ἐπικινδύνως, ἢ ἐκ τιτρώσκουσαι κινδυνεύουσιν.

Quæcunque mulieres grauidæ à febribus capiuntur, & vehementer sine causa manifesta extenuantur, difficulter pariunt,& cum periculo, aut abortientes periclitantur.

HOc in Aphorismo monstrat Hippo. grauidas quæ à febribus capiuntur,& vehementer,sine tamen manifesta causa,extenuãtur, aut difficulter parere, & cum periculo, aut abortientes periclitari. Non autem ab re voce pluralis numeri vsus est,à febribus inquiens quippe hac ratione innuere voluit,eas aliquando esse vehementes,aliquãdo etiam mediocres, & non eiusdem speciei, omnes tamen à vitiosis & putridis humoribus natas, vt copiosius in suis Commen. Galen.docet.Quod vero ait, ἄτερ προφάσιος φανερῆς, hoc est, sine manifesta causa, nihil aliud iis verbis significat, quàm μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, id est plus quàm ratio postulat. Quarè si vehementer & plus quàm ratio exigat, extenuantur grauidæ summam imbecillitatem præ se fert, siue vehemens, siue leuior fuerit febris.Cuius rei testis est Hippocra.qui supra, nempe Aphorism.28.sect.2. scriptum reliquit: Corpus eorum qui non omnino leuiter febricitant perstare,& nihil comminui , aut magis quàm ratio postulat extenuari, malum: alterum enim morbi diuturnitatem,alterum imbecillitatem significat. Quum itaque vehementius sine manifesta causa aut plus quàm ratio postulat extenuari virium imbecillitatem significet, minimè mirum grauidas hac ratione extenuatas aut difficulter parere,aut abortum facere.Difficulter enim & cum periculo pariunt, propter tum matris,

A febrib⁹.

Sine manifesta causa

tum infantis imbecillitatem, vt fusius in Comm.Gal.exponit. Abortientes autem periclitantur, eò quòd febris vehementiam, & victus rationem tenuem, vt Aphor.30.huius sect. dictum est, fœtus ferre haud potest. Huc accidit quod medico nõ liceat medicaměta vitiosos humores, qui febrem excitarũt, purgantia grauidæ propinare. Cæterum notandum erit, aliquos codices pro ἰσχυαίνοντι legere θερμαίνοντι, id est, calefiunt.

Philothei sententia improbatur. Quã lectionẽ si qui sequuntur ac probant, eos necesse est per hoc verbũ vehemẽtem & continuam intelligere febrem. Id quod Philoth.certè facit, qui ait, πυρετὸν ἐν ταῦθα ἰσχυρὸν καὶ ὑποτίθεται συνεχῆ: febrẽ hic Hipp.subaudit continuam. Verum mihi hęc lectio non probatur, quod Gal.Cõmenta.palàm aduersetur, qui non tantum de vehementioribus, verumetiam mitioribus febribus loqui Hipp.scribit: Præterea si ita legitur, nõ video cur hæc adiecta sit particula, sine manifesta causa. Quippe vehementer à febri calefieri corpus, nõ est pręter rationem, neq; is calor sine manifesta accidit causa. Quare coactus est Philoth.hęc verba ἄτερ προφάσιος φανερῆς, interpretari ἐξ ἀνάγκης, id est necessariò, vt sit is sensus: Si grauidæ vehementissimis febribus corripiuntur, necesse est vt difficulter pariant. Atqui non video quo exemplo probare queat, ἄτερ προφάσιος φανερῆς, idem significare quod ἐξ ἀνάγκης: Proinde legendum potius ἰσχυαίνοντι quàm θερμαίνοντι erit. In Cõmentariis, vbi interpres sufficienter conuertit, Græcè est ἀκριβῶς, exquisité. Et vbi reddidit idem obsistere, Græcè est ἀντέχειν, perdurare, perferre.

APHORISMVS LVI.

Ἐπὶ ῥόῳ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμίη ἢν ἐπιγένηται, κακόν.

Si in fluore muliebri conuulsio & animi defectio superueniant, malum.

Muliebris fluor. Conuulsionem & animi defectionem fluori muliebri succedentia malum portendere, hoc loco Hippoc.docet. Est autem muliebris fluor, vel, vt Græci dicũt, ῥοῦς γυναικεῖος, Paulo Aegineta lib.3.cap.63.teste, vteri defluxus, per quem vniuersum expurgatur corpus. Hinc est quod Gal.lib.6.de Male affect.lo.cap.5.scribat, muliebrem fluorem accidere, vtero haud quaquã male affecto, quũ videlicet vniuersum corpus

pus

pus per ipsum expurgatur. In hoc itaq; fluore humor in toto redũdans corpore, qui magna ex parte serosus & aquosus est, interdũ etiã candidus aut pallidus, vacuatur. Hæc itaque si immodica fuerit, conuulsionem & animi defectionẽ accersit. Conuulsionem, ob immodicã & extremam corporis partiũ maxime neruosarum siccitatem. Animi vero defectionẽ, propter summã viriũ imbecillitatẽ, quę immodicã vacuationẽ sequitur. Ita vt rectisime dixerit Hippocrates, hæc duo malum portendere. In Galeni Commentariis, vbi interpres reddidit. Non statim fluxu constituto: Gręcè est, οὐκ εὐθέως ἀκαλύπτι γιγνόμενος, non statim videlicet facto, aut incipiente, &c.

APHORISMVS LVII.

Καταμηνίων γινομένων πλειόνων, νοῦσοι ξυμβαίνουσι καὶ μὴ γινομένων, ἀπὸ τῆς ὑστέρης γίνονται νοῦσοι.

Si menstrua immodice fluunt, morbi accidunt: & si supprimuntur, ex vtero morbi eueniunt.

MOrbos fieri tum ex multitudine, tũ defectu menstruorum, hoc in Aphor. Hip. docet. Quippe si mẽstrua plura quam scilicet naturæ mulieris conueniat, fiant, hoc est, si vltra cõsuetum tempus purgationis copiosè effluant, morbi accidunt, quòd ex immodica eorundem vacuatione vniuersum corpus refrigeretur, viréscq; debilitẽtur. Fit autẽ magna ex parte hydrops, vt attestatur lib. 2. de Natur. facul. Gal. vbi inter reliqua ita scriptum reliquit. Siquidẽ ex diuturnis hæ- ,, morrhoidibus retẽtis, aut immodica vacuatione, hominem ,, ad extremam frigiditatem ducentibus, non semel aut bis, ,, sed sæpe iam aquas inter cutem collectas vidimus. Quem- ,, admodum etiam mulieribus tum menstruæ purgationis o- ,, mnimoda cessatio, tum immodica vacuatio, quũ scilicet ve- ,, hemẽter sanguinis profluuio laborauerint, hydropẽ accersiuerunt. Hæc ille. Quinetiam lib. 6. de Male affect. loc. cap. 5. quum immodice vacuantur mẽses, sequi colorem fœdum, pedes molli tumore attolli, corpúsque intumescere vniuersum scribit. Si vero menstrua non fiunt, & supprimuntur, morbi ex vtero eueniũt, quod nimirum progressu temporis excrementa in vtero aceruentur. Quales autem hi sint morbi, qui tum accidere solent, Galenus in Commenta. suis ostẽdit: causámq; cur in mensium tantum defectu ex vtero mor-

Morbi qui ex mensibus plus iusto profluentibus fiunt.

bos fieri dixerit Hippocrates, exponit, vt hoc nomine non sit opus nos esse in explicando longiores.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Interpretatur.] Græcè est, ἡγεῖται, arbitratur. Ostensum autem est.] Libro nimirum 2. de Temp. cap. 5. vbi duplicem facit intemperiem, vnam scilicet sanitatis, & aliam morbi. & inter cætera ita inquit. Intemperamenti quod intra sanitatem habetur, sufficiens nota est, quòd nulla functio animalis manifeste adhuc sit læsa. Verum secundum hoc, &c.] Græcè, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο μὲν ὅτι ψεῦδος πρὸς Ἱπποκράτους, οὔτ' ἀσαφὲς εἴρηται, verum iuxta hoc quidem neque falsum, neque obscurum ab Hippo. dictum est. Vel hoc proprium.] Græcè est, ἢ μόνον ἴδιον ἔστι, τῶν μὴ γινομένων, vel solum proprium est, &c. Quare ipsum euellat.] Græcè est, ὠθοῦντος αὐτὸ πρὸς τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ, expellens ipsum ad venas, &c.

Duplex intemperies.

APHORISMVS LVIII.

Ἐπὶ ἀρχῷ φλεγμαίνοντι, καὶ ὑστέρῃ φλεγμαινούσῃ, καὶ ἐπὶ νεφροῖσιν ἐμπύοισι, στραγγουρίη ἐπιγίνεται, ἐπὶ δὲ ἥπατι φλεγμαίνοντι, λύγξ ἐπιγίνεται.

Recto intestino & vtero inflammatione affectis, renibúsque purulentis, vrinæ stillicidium accidit. Si vero iecur inflammatione laborat, singultus succedit.

TRes in hac sententia stillicidij vrinæ causas recenset Hippocrates, iecorísque inflammationem sequi singultum affirmat. Primam quidem stillicidij vrinę causam esse ait phlegmonem, inflammationémue recti intestini, quod Grecis ἀρχὸς dicitur, διὰ τὸ δοκεῖν ἄρχεσθαι τῶν ἐντέρων, quòd origo sit intestinorum aut quod priores inter intestina partes occupat. Siquidem quum sex in vniuersum sint intestina, primum ordine ab infernis ascendendo est rectum, quod subinde colum, cæcum, tenue, ieiunum, & duodenum sequuntur. Alteram causam stillicidij vrinæ phlegmonem esse asserit, eam potissimum quæ in eius ceruice fuerit. Minimè vero mirum, recto intestino & vtero inflammatione laborantibus vrinæ stillicidium accidere, quod iis duabus partibus maximus sit cum vesica cõnexus ac consensus, vt vna earum male affecta, necesse sit etiam vesicã vexari. Quare in earundẽ inflammationibus vesica malũ participa-

Stillicidij vrinæ causæ.

ἀρχὸς.

Intestinorũ ordo.

ticipat:facultas enim eius retentrix dissoluitur,eiúsque ceruix comprimitur, vt necessariò subinde vrina guttatim exeat. Quod maximè accidit, si in ceruice vel anteriore parte vteri, vt dictum est, inflammatio fuerit, quemadmodum Philotheus etiam testatur ita scribens, εἰ μὲν οὖν ἔμπροσθεν ἡ μήτρα φλεγμαίνει, ὡς ἐπὶ τὴν κύστιν ὠθεῖται, καὶ ἀποστενοῦται ὁ τῆς κύστεως τράχηλος, καὶ στάγδην ἀποθεῖται τὸ οὖρον, si anteriori parte vterus phlegmone laborat, vt ad vesicam impellatur, vesicæ ceruix coarctatur, & vrina guttatim egreditur. Tertia causa stillicidij vrinę, est renum suppuratio: quippe tum pus ad vesicam delatum, sua acrimonia, quod Galenus etiam in Comment. & Philotheus affirmant, mordicat vesicam: atque hac ratione excretricem vesicæ facultatem assiduè irritans, vt guttatim vrinam excernat, efficit, quemadmodum lib. 3. de Sanan. malis cor. cap. 45. copiosius diximus. Cæterùm si iecur phlegmone afficitur, singultum succedere inquit. Quod aph. 17. sect. 7. clarius docebitur. Ibidem enim Hippo. ait, " In iecoris inflammatione singultus, malum. Accidit autem singultus, vt in Commen. suis Galenus testatur, in iecoris phlegmone, ob ventriculi consensum, & neruorum communicationem. Quippe connexum est iecur ventriculo & omnibus intestinis venarum commercio, & membranæ seu tunicæ ea colligantis, quæ quidem à peritonæo ducit originē, perinde atq; illa quæ extrinsecus iecur ambit, & quæ est eius veluti cutis & velamentū, in quam neruus minimus à sexta cerebri coniugatione inseritur, per quem illi cum ventriculo est communitas. Nam & qui ad ventriculum perueniūt nerui, ex sexta illa neruorum coniugatione nascuntur. Aliam etiam rationem afferet infrà Comm. 17. sect. 7. quā suo loco explanabimus. Philotheus censet singultum tum maximè accidere, quando in cauo iecoris phlegmone fuerit, quoniam calor inflammationis ad se trahat humores qui in vētriculo sunt, eósque absumat, hincque exiccato ventriculo singultum necessariò fieri. Sed Galeni ratio multò est melior & firmior.

Singultus in iecoris phlegmone causa.

APHORISMVS LIX.

Γυνὴ ἢν μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι εἰ λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι θυμία κάτω, κἢν μὲν πορεύεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ διὰ τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας,

ῥίνας, καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ οὐ δι᾽ ἑωυτὴν ἄγονός ἐστιν.

Si mulier non conceperit, ſcire autem voluerit num conceptura ſit, veſtibus vndiquaque obuoluens ſuffitu ab imo: ſiquidem odor tibi tranſmitti per corpus ad os & nares videatur, ſcito quod ipſa non ſua culpa ſterilis eſt.

Suffiendi ratio commodiſsima.

HOc in aphor. Hipp. rationem monſtrat, qua deprehendere licet, num mulier quæ non concipit, ſua, aut viri culpa ſterilis ſit, inquiens, Si mulier nõ concipit, iuſtis nimirum cõceptionis cauſis, mariti, verbi gratia, commercio, ætatéq; legitima præſentibus: volet autem ſcire an ſit conceptura, veſtibus hãc vndiquaq;, ſic, vt odor ſuffimentorũ egredi, atq; extrinſecus ad nares nullo pacto peruenire poſsit, tegens ab imo ſuffito. Porrò quum difficile admodũ ſit omnia ſic veſtibus obturare, vt nihil fumorũ erumpat, hæc commodiſsima ſuffiendi ratio erit, vt infundibulũ carbonibus quibus odoramẽta iniecta ſunt, imponamus, ita vt eius pars inferior, quę quidẽ latior eſt, atq; ampla ſatis, carbonibus incũbat: ſuperior autẽ, quæ arctior exiſtit, pudẽdo mulieris ſubdatur, ipſáq; mulier in ſella veſtibus bene tecta & obuoluta ſedeat. Quibus autem ſuffimentis vtendum ſit, Gale. in ſuis Comm. docet, nóſq; varias eorundẽ formas lib. 2. de Compo. medicam. noſtro tempore vſitata, cap. 28. monſtrauimus. Ad hunc itaq; modũ ſuffitu peracto, ſi odor intrinſecus per corpus, nõ extrinſecus, vt eſt commemoratum, ad nares & ad os tranſire videatur. ſciendum erit ꝙ hæc mulier non ſua, ſed viri potius culpa ſterilis ſit. Quia tum, vt ait Philotheus, πάσης ἀπήλλακται κακοχυμίας τὸ σῶμα καὶ ἡ μήτρα εὐκράτως κέκραται. εἰ γὰρ ξηροτέρα ἦν τῇ κράσει, ἢ ψυχροτέρα, ἢ κακόχυμος, τῇ πυκνώσει, καὶ τῇ ψύξει, καὶ τῇ κακοχυμίᾳ ἐκωλύετο ἂν ἡ ὀσμὴ ἰέναι εἰς τὸ στόμα καὶ τὰς ῥίνας ἀνιέναι, corpus omni vitio humorum vacat, vterúſque probè temperatus eſt. quippe ſi ſiccior aut frigidior, aut vitioſis humoribus refertus eſſet, propter denſitatem aut frigiditatem, vitioſique humoris redundantiam odor ad os & nares conſcendere prohibitus fuiſſet. Conſcendit autem illuc per venas & arterias, quæ, vt totum corpus ſit σύμπνουν καὶ σύῤ-

Quomodo odor

σύῤῥοια, id est, conspirabile & confluxile, quemadmodum ait Hipp. efficiunt. Qua de re plura lib. 1. Ther. meth. c. 2. & lib. 1. de Nat. facult. c. 12. & 13. & ibidem lib. 3. c. 13. & initio lib. de Vsu pulsuum, Gale. Cæterùm quis sit huius sententiæ vsus, idem in suis Commen. Galenus ostendit: quem tamen nobis Christianis, vtpote quibus dimittere vxores, nisi ob adulterium, non permissum sit, vsurpare haud licet. Conuertit autē interpres necessitatē; quū reddēdum erat vsum. Græcè enim est, τὴν ἀναγκαίην ἐστὶ τὴν χρείαν. Platonis sententiam quā ex Theæteto citat, integram recitabit in Comm. 62. huius sectionis. intrinsecu ad nares perueniat. Interpretū lapsus.

APHORISMVS LX.

Ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύονται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν.

Si mulieri prægnanti menstruæ purgationes prodeunt, fieri non potest, vt fœtus rectè valeat.

MEnstruas purgationes copiosè promanātes fœtū imbecillū significare, hoc in aph. Hip. tradit. Necesse enim est, vt non semel, aut bis tantū, sed crebrò sanguis menstruus excernatur, si modò inde aliquid incommodi ad fœtū peruenire debeat. Quod Hipp. per vocabulū Purgationes in plurali numero dictum, disertè innuere voluit, vt in Comment. etiā Gal. monet. Si itaq; crebrò & copiosè prægnanti purgationes menstruę prodierint, fieri nō potest, vt fœtus rectè valeat. Quippe hac ratione illi suū detrahitur alimentū: quandoquidē ex menstruo sanguine, vt in Comm. suis, & in libello de Formatione fœtus, Galenus attestatur, fœtus alatur. Purgationes.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Absque hoc quod.] Addendum, aliquid. Græcè enim est, αὐτὸ πεπονθέναι τι τὸ ἔμβρυον. Excretio quę grauidis fit.] Idem docet libro 6. de Malè affect. loc. cap. 5. inquiens, Prægnantes quoque quum ora venarum in ceruice aperiuntur, sanguinem excernūt. Quapropter quum obiicitur nobis fieri non posse, si grauidis vteri os statim à conceptione ita claudatur, vt ne specilli acumen admittat, vt menstruæ purgationes illis prodeant. respondendum sanè erit, sanguinem illum qui grauidis excernitur, non ex vteri sinu prodire, neq; per venas quæ ad interiora vteri contingunt, quicquam sanguinis in muliebrem sinū excerni posse, ꝙ ab illarū oris, quæ acetabu- Prægnātes quomodo sanguinē per vterū excernāt.

la dicuntur, secundæ, quæ reliquas duas membranas, farciminalem nimirum & agninam dictas, totúmq; fœtuum extrinsecus orbiculatim cõplectuntur & circundant, pendeãt. Vasi enim quod in secunda seu chorio est, finis illius quod in vterum penetrat, initium facit, vt duo hæc vnũ dicere quispiam posset. Oribus enim vniuntur, atq; alterum ab altero generatur: vena quidem ex ore venę, arteria ex arteriæ. Quũ itaq; vniuersus sanguis intra secũdam contineatur, nihil in vteri sinum peruenire potest. Quare vt grauidis vteri os in purgatione mẽstrua recludatur, non est necesse. Neq; etiam si recluderetur, illic quicquam proflueret. Rectè igitur Gal. dixit, è venis quæ in vteri ceruice sunt, hunc sanguinem excerni. Per quas etiam virginibus singulis mensibus purgationes colari nonnullis visum est, quod scilicet propter hymen, hoc est membranulam in ceruice vteri retis formã obtinentem, atq; ex venis & fibris contextã, interseptũ virginale Latini nominant, mẽstrua ex vtero effluere haud possint.

Virgines vt mẽstruũ sanguinẽ excernãt. Hymen.

APHORISMVS LXI.

Ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγενομένου, ἄσαι δὲ αὐτῇ προσπίπτωσι, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν.

Si mulieri menstruæ purgationes non prodeunt, neque horror neque febris succedit, & sibi fastidia accidunt, hanc prægnantem esse æstimato.

Prægnantes quãdo ex suppressis mensibus cognoscendæ.

PRægnantes quomodo ex suppressis mensibus deprehendere liceat, hoc in aphor. Hippoc. docet. Quippe si anteà rectè & commodè singulis mensibus purgabantur, nunc verò citra vllam manifestam causam menstruę purgationes illis supprimantur (Quidam enim codices habent παύωνται, id est desinunt fluere: alij verò, μὴ πορεύωνται) nullo horrore, nec febre succedente, fastidiáque incidant, indicio est easdem fore grauidas. Non autem ab re dictum est, sine manifesta causa: si enim propter causam aliquam præter naturam manifestam, verbi gratia, ipsius vteri, aut vniuersi corporis, menses supprimuntur, tunc horror & febris succedũt. Fastidia autem vocauimus cibi, quæ Hippocrati ἄσαι dicuntur. Etsi enim hæc dictio ἄση Hippo. duo significet, nempe interdum

Fastidia cibi. ἄση.

dum δυσφορίαν καὶ ῥιπτασμὸν, hoc eſt moleſtiam ſeu grauitatẽ, inquietudinémve, & membrorum proiectum permutationémque variam in lecto, in qua quidem ſignificatione vſurpatur in libris de Vict.acu.mor.nempe lib. 2. aph.22.aliiſq; etiam locis: tamen hîc cibi faſtidiũ, quod ob ſatietatem fit, denotat. Dicta ſic ἄση eſt, à verbo ἄσαι, quod, teſte Phauorino, κορέσαι, πληρῶσαι, id eſt, ſatiare, implere ſignificat. Fit autem faſtidium in grauidis, propter praua excrementa, quibus ventriculi tunicæ ſunt imbutæ: perinde atq; malum Græcis κίττα, Latinis pica appellatũ. de quo quidem malo plura Gal. habet lib.1.de Sympt.cau.cap.7.& Paul.lib.1.cap.1. Cæterùm quum in fine aphor.ſit, ἐν γαστρὶ ἔχειν, Muſa perperam ad eas quæ molam vocatam vtero gerunt, detorquet. Hanc enim phraſim Græci tantũ in pręgnantibus vſurpant. Ex iis abundè patet ſi menſes à nulla cauſa manifeſta ſupprimuntur, ſignificare imprægnationem. Cæterùm monendum hoc loco erit, Aldinum codicẽ perperam legere ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ. quippe ſi prægnans eſt, vt ſupprimantur menſes neceſſe eſt. Et ſi conſtaret eſſe grauidam, quid opus fuiſſet in fine adieciſſe, æſtimato ipſam in vtero habere. Expungenda igitur ſunt hæc verba, ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ.

κίττα.

Muſæ error.

Aldinus Græcus codex emendatus.

APHORISMVS LXII.

Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν, οὐ κυΐσκουσι. καὶ ὁκόσαι καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν. ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος. καὶ ὁκόσαι ξηρὰς μᾶλλον, καὶ περικαέας, ἐνδείᾳ γὰρ τῆς τροφῆς φθείρεται τὸ σπέρμα. ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι σύμμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίνονται.

Mulieres quæ frigidos & denſos habent vteros, non concipiunt: quæ etiam præhumidos habent, haud concipiunt: extinguitur enim in ijs ſemen. necnon quæ ſiccos admodum, & immodicè calidos habent. inopia enim alimenti genitale corrumpitur ſemen. Quæ vero in vtriſque oppoſitionibus mediocriter temperatum

obtin

obtinent vterum, hæ fœcundæ sunt.

Quatuor sterilitatis mulierum causæ.

INitio huius sentẽtiæ Hippocrates causas sterilitatis mulierũ exponit: easdẽq; quatuor esse intemperaturas, nempe nimiam humiditatẽ, frigiditatem, siccitatẽ, & caliditatẽ asserit. Dein vero quę sint fœcũditatis earũdem causæ, ostẽdit. Primam igitur sterilitatis causam esse ait nimium frigus, quod dẽsos reddit vteros, vt copiosissimè in suis Comm. Gal. docet. Alteram immodicam humiditatem, qua genitale semẽ extinguitur, perinde atq; in cœnosa terra cerealia semina. Huc accedit, quod humiditas illa immodica vterũ ita lubricũ, vt semẽ continere haud possit, efficit. Tertia sterilitatis causa, nimia est vteri siccitas. Hęc enim sabulo, vt in Cõmẽ. attestatur Gal. similis existit, in quo semen nullũ germinare potest. Quarta, immodicus calor, qui vniuersum corporis sanguinem depascitur. Atq; hinc est ꝙ hæ mulieres menstruis haud abundãt, imò vel nulla, aut paucissima certè habent. Vt rectissimè dixerit Hipp. inopia alimenti corrumpi semen. Quæ verò in vtrisq; oppositionibus, vt scilicet ἀμφοτέρων, non ποιοτήτων, sed ἀντιθέσεων, Gal. in Comm. teste referat, caliditate nimirum & frigiditate, humiditate & siccitate, mediocriter temperatæ fuerint. Sic autem locũ hunc Hipp. esse intelligendum, Philotheus etiam docet inquiens, τεσσάρων γὰρ οὐσῶν δυσκρασιῶν δύο ἀντιθέσεις εἰσίν. πρώτη μὲν θερμότης καὶ ψυχρότης, δευτέρα δὲ ξηρότης καὶ ὑγρότης, quatuor quum sint intemperaturæ, duę quidem sunt oppositiones, caliditas & frigiditas, siccitas & humiditas. Hæ quidem fœcundæ: id quod lib. 1. de Natura humana, textu 11. clarius monstrauit dicens: Si non calidum & frigidum, humidum & siccum mediocri-

Frigus nimium.

Humiditas immodica.

Siccitas nimia.

Calor immodicus.

ἀμφοτέρων

" ter inuicem, & temperatè atque æquali modo se habuerit,
" sed alterum longe præpolleat, & valentius imbecilliori, ge-
" neratio futura non est. In quorum sanè verborũ enarratione præsentem citat Gale. Aphorismum. In cuius quidem explicatione nos longiores esse non oportet, quod illum copiosius quàm vllum ferè alium Gal. enarrauerit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Paulo antea dictũ Aphorismũ.] Scilicet 59. Quarũ vterus.] Græcè, ἡ κατασκευὴ τῆς μήτρας, quarum constitutio vteri. De temperamentis.] Libro nimirũ primo. Angusta quidem sunt.] Addendum, in iis.] Græcè enim est, τινὰ μὲν γὰρ

γὰρ ἰσχάτως ἐπὶ τούτων ἐστὶ τὰ σώματα. Harum enim neutra.] Quia frigiditas poteſt eſſe citra ſiccitatē & humiditatem. Hinc eſt quòd Gal.lib.1.de Temper. cap.8.vbi quatuor eſſe ſimplices temperaturas demonſtrat, hoc argumento vtatur inquiens, Si nanque neceſſariū omnino non eſt ſiccam eſſe quæ calida ſit,ſed licet eam & humidam eſſe,licebit vbique & mediam eſſe:proprior nanque ſiccæ temperaturæ media eſt quàm humida. Ad eundem modū eſt & frigida quædam intemperies:altera,in qua nimirum frigidum pollet: hanc tamē nec humidam eſſe nec ſiccam eſt neceſſe,ſed poteſt inter has & media eſſe.Nempe ſi non eſt neceſſe frigidam intemperiem eſſe humidā,ſcilicet & ſiccam eam fieri manifeſtum eſt,mediam quoque eſſe poſſe,quippe quę vicinior humidæ eſt quàm ſicca,&c. Cerealia,] Græcè, Δημήτρια, Sic vocantur, Galeno lib.1.de vict.acut. Comm.18.autore, frumenta & legumina,à Cerere,quæ ipſis Δημήτηρ dicitur. Argiloſæ.] Græcè, ἀργιλώδη, candidæ. De mulieribus,] Græcè eſt, περὶ γυναικείων de mulierum malis.Sic & nuper dictum.] Græcè, τόνδε τὸν νῦν εἰρημένον, nunc dictum,&c. Non tamen etiam audient,&c.]Græcè, οὐ μὴν ἔτι προσέγραψε περὶ τῶν ἀνδρῶν, non tamen etiam quicquam de viris ſcripſit. Ab initio.] Græcè, ἔμπροσθεν, antea. Nempe Comment.59. huius ſect. Horum ſunt cauſæ,] Sterilitatis ſcilicet, atque infœcunditatis,

Simplices intēperies.

Cerealia.

APHORISMVS LXIII.

Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων. ἢ γὰρ διὰ ἀραιότητα τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται, πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα. ἢ διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρέει ἔξω, ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα οὐκ ἐκπυροῦται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον. ἢ διὰ θερμασίην τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

Similiter vero & in maribus euenit, aut enim propter corporis raritatem, ſpiritus extrà fertur, vt ſemen tranſmitti haud poſſit: aut ob denſitatem humor non excernitur: aut propter frigiditatem non excalеſcit,

F

vt hoc in loco coaceruari possit, aut propter calorem hoc idem euenit.

GAlenus præsentē Aph.spuriū & suppositiciū esse rectissime censet, idipsúmque rationibus satis firmis in suis Comm. demonstrat, adeo vt minime opus sit sententiā hanc manifeste falsam multis explicare. Philotheus quidē & Brasauolus, alij quoq; nonnulli hunc aphorismū tegere & tueri conantur, rationibus tamē minus idoneis, parúmq; roboris habentibus. Quæ quū sint eiusmodi, vt eas quisq; mediocriter saltem in re medica versatus diluere, & penitus euertere posit, nō est cur in iisdē confutandis tēpus temere teramus.

Qua ratione hic aphorism⁹ commode tueri possit.

Quod si tamen omnino tegenda hæc sentētia esset, hac certe ratione (aliam enim nō inuenio meliorem) tuēda veniret, vt diceremus Hippocratem, vel aliū quicunque eius autor fuit sententiæ, docere voluisse quatuor esse causas sterilitatis virorū, haud secus atq; mulierū: nempe siccitatē, humiditatē, frigiditatē, & caliditatē, vt hic esset sensus: Pari modo & in maribus euenit, hoc est itidē vt in mulieribus, eorundē sterilitatis sunt quatuor causæ.

Raritas.

Aut enim propter raritatē corporis spiritus exhalat, diffiatúrue, & extrà fertur, vt nihil seminis ad testes transmitti posit. Ita sane vt per raritatem hoc in loco siccitatem intelligamus, quę ipsam raritatem sequitur. Si enim multū transpiret, necesse est corpus sanguine, ex quo semen procreatur, minus abundare, vt testis est Gal. ca. 2. libri de Morb. causis, vbi ita scriptum reliquit, Raritas si modū non seruat, discutiendo & dissipando natiuum calorem, corpus frigidius reddit. Et capite sequenti inquit, Si aliquis plurimum transpiret, is facile ad siccum morbum perducetur. Quare minime mirū est, raro corpore præditos viros, quum semine haud abūdent, temperaturáque sint frigidiores & sicciores, ad generationē esse ineptos. Vt certe prima eorundem sterilitatis causa sit, siccitas.

Humiditas.

Altera est humiditas, quę propter densitatem, id est, crassitudinem & lentorem excerni nō potest. Vt hic autorem huius sententiæ de viris loqui intelligamus, quorum corpora sunt humida & pituitosa: quos infœcundos esse dicat ideo, quòd semen illorū, perinde atque sanguis ex quo procreatum est, sit crassum ac lentum, adeóque ad excernendū minus aptū. Tertia causa

steril

ſterilitatis eſt, nimia frigiditas, quam iis verbis expreſsit,
Aut propter frigiditatẽ non caleſcit, ſcilicet ſanguis, adeóq; Frigiditas
nec etiã concoquitur, ita vt in hoc loco, id eſt, vaſis ſeminariis,
coaceruari non poſsit. Quippe ſi propter iecoris ac totius
corporis frigiditatem ſanguis nõ procreatur niſi vitioſus,
vt ex eo ſubinde etiam ſemen vitioſum naſcatur neceſſe
eſt. Vel certe quũ ſanguine ipſo, qui exiguus tum erit in vniuerſo
corpore, partes corporis, vt inde tenuiter etiã alantur
indigeant, nihil illius ad vaſa ſeminaria tranſmittetur, ac
ſubinde ſemine quoque deſtituẽtur. Variãt autẽ hic exẽplaria
Græca, nõnulla enim legunt, οὐ πυριῆται, alia, οὐκ ἐᾷ πυριᾶσθαι,
nullo prorſus diſcrimine ſenſus: nã dicere, nõ caleſcit, aut nõ
ſinit calefieri, nihil differt. Senſus enim eſt, ſemen non fieri
poſſe, quòd ſanguis in frigido corpore nõ cõcaleſcat, & cõcoquatur.
Quarta cauſa ſterilitatis virorũ eſt immodica caliditas, Caliditas.
quæ ſanguinẽ in corpore abſumit & depaſcitur. Hæc
quidẽ noſtra explicatio à veritate nõ abhorret, multóq; melior
eſt quã ſit vel Philothei vel Muſæ interpretatio, & cum
ſuperiore aph. plane cõuenit. Eſt tamẽ aliquo modo detorta,
præſertim in primis duabus cauſis, minus vero quã reliquorũ
interpretũ ſit enarratio. Ita vt præſtet Galeni ſequi conſilium,
ac ſuppoſititiũ plane eſſe hanc ſententiã certo ſtatuere.

In Comm, Gal, vbi interpres conuertit, ſua intentione, reddendum
erat, ſuo robore. Græcè enim eſt, τῇ συντονίᾳ.

APHORISMVS LXIIII.

Γάλα διδόναι κεφαλαλγέουσι, κακόν. κακὸν δὲ καὶ πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα διὰ βορβορίζοντα, καὶ τοῖσι διψώδεσι. κακὸν δὲ καὶ οἷσι χολώδεες αἱ διαχωρήσιες ἐν ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι. καὶ οἷσιν αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. ἁρμόζει δὲ τοῖσι φθινώδεσι, μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι. διδόναι δὲ καὶ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι, βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ ἐκτετηκόσιν.

Lac dari caput dolentibus, & febricitantibus, malum eſt: & quibus hypochondria ſublata murmurant,

ac sitibundis. Nocet etiam quibus in acutis febribus biliosæ sunt deiectiones, & quibus sanguinis multi deiectio facta est. Prodest autem tabidis, qui non admodum febricitant: & in febribus diuturnis, debilibus, si nullum prædictorum signorum affuerit, & præter rationem extenuatis.

DE cõmodis & incõmodis quæ ex esu potúque lactis ad ægros proueniũt, hoc in aph. Hipp. agit. Principio autẽ quibus vsus lactis obsit exponit, inquiens, Lac dolẽtibus caput, malum. Quod cõfirmat Gal. qui lib. 3. de Alim. facul. lac capiti minime vtile esse tradit nisi valenti. Cuius quidẽ rei causa alia nõ est, quàm quòd lac sit nidorosum, ac facile euaporet, capútque petat, adeóque dolorẽ augeat. Febricitantibus quoque lac nocet, quia plurimo calori conuersatum, in nidorem statim abit. Huc accedit quòd in ventriculo febricitantiũ lac haud cõcoquatur, sed potius corrumpitur, adeóque febres auget. Præterea lac obest iis quibus hypochõdria sublata sunt. Per sublata vero hypochõdria, quę μετέωρα Hippocrati dicuntur, nõ solum ea intelligit quæ propter flatus, sect. 4. aph. 73. est commemoratũ, sed etiã ea quæ ob inflammationem, vel alia mala, Gal. etiã in Comm. suis teste, attolluntur. Causam vero cur inflatis hypochondriis noxius sit vsus lactis exponit lib. 3. de Alim. facul. Gal. iis quidem verbis, Sed nec, inquit, hypochondriis lac vtile, si qua leui de causa inflari nata sunt, quandoquidem ventrem flatibus implere cõsueuit, vt paucissimos inuenias, qui nõ ita ab eo afficiantur. Hæc ille. Porro hypochondriis murmurantibus nocet lac, quia Galen. teste, in iis acescit. Murmurantia vero nominantur hypochondria, Gal. Comm. 73. sect. 4. aph. autore, in quibus sonus alicuius spiritus auditur. Noceт lac etiã sitibundis, ob causam à Galeno in Comm. expositã. His præterea quibus in acutis febribus biliosę sunt deiectiones. Cuius rei causam Gal. etiam in Comm. affert, vt nõ sit opus nostra explicatione. Lac quoq; iis quibus sanguinis multi deiectio facta est, noxiũ esse, Hipp. ait. Quam sane partem Gal. in Comment. non exponit, vt fere suspicio nobis sit, hæc verba præter Hippocratis mentem esse adiecta. Maxime quum constet

Febricitãtibus.

Sublata hypochõdria quæ.

Murmurantia.

An lac sanguinis deiectioni aduersetur

constet lac recens mulctũ, aut ad ignem decoctũ, ea ratione quæ à nobis lib.3.de Sanandis corporis malis cap.13.tradita est, ad alui qualescunque fluores sistendos esse efficacissimũ. Quod Gal.li.3.de Alimen.facul.iis cõfirmat verbis: Si quis " lacti præferuefacto serum omne cõsumat, iam nihil prorsus " subducet. At iniectis candentibus lapillis tantisper dũ omne " serum dissipetur, adeò aluũ hoc modo accuratũ non subdu- " cet, vt contrariũ etiã sit effecturũ. Hísq; hoc exhibemus, qui- " bus venter acriũ excrementorũ morsu infestatur. Hæc ille. Minus itaque recte sentit hoc loco Musa, qui lac fluorẽ alui concitare asserit. Quocirca quũ in Comm. suis prędictorum verborum Gal. nõ meminerit, supposititia esse iudicamus. Quod si tamen hæc vox διαχώρησις improprie accipiatur, idémque quod κένωσις, id est vacuatio significet, qua quidem ratione à Philotheo interpretatur, posset eius partis cõmoda afferri interpretatio, vt scilicet lac nõ cõueniat iis quibus sanguis copiosus est vacuatus, quod corpus refrigeratum lac nõ cõcoquat, sed in ea planè acescat Hac quidẽ lege hęc verba enarrat Philotheus inquiẽs, Διότι τοῦ αἵματος πολλοῦ κενωθέντος, ἠσθένησαν αἱ φυσικαὶ δυνάμεις. παρεχόμενον οὖν τὸ γάλα, διὰ τὸ παχὺ αὐτοῦ ἀπεπτεῖται. ἀπεπτούμενον δὲ πῶς οὐχὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον γενήσεται: quoniã copioso sanguine vacuato, facultates naturales imbecilles factæ sunt. Exhibitum igitur lac, propter suam crassitiem haud cõcoquitur. Non concoctũ vero, quomodo nõ multorum malorũ causa fieret? Atq; hactenus quibus vsus lactis non conferat, Hipp. cõmemorauit. Nunc quibus prosit exponit, inquiens: Prodest tabidis qui nõ valde febricitant, quod scilicet pus quod in pulmone est abstergat, & vlcera eiusdẽ conglutinet, ægrósque nutriat. Lac autẽ tabidis conuenire, docet lib.5.The.Meth.cap.12.& in libello de Cibis boni & mali succi Galenus. Si tamen plurimum febricitent, lac illis, propter causas antea recitatas, dandũ non est. Prodest lac in febribus diuturnis, & debilibus. Quod necessario adiectũ est: quippe si diuturnæ febres vehementes simul essent, lac iis haud cõueniens foret. Nam & antea dixit, valde febricitantibus non cõpetere lac. Prodest autem lac in diuturnis febribus, & tabe, si nulla prædictorum' signorũ, hoc est si neque dolor capitis, neq; sublata hypochondria, &c. affuerit. Conuenit etiam lac præter rationem exte-

Musa notatur.

διαχώρησις.

Lactis vsus quibus profit.

Lac quibus in febribus prodest.

Præter rationem extenuati.

nuatis, id est, iis qui alia ex causa q̃ pulmonis vlcere, sunt graciles & macilenti. Illis enim lac bonũ succũ generans abũde alimẽtũ suppeditat. Et mea quidẽ sentẽtia iis verbis Hip. hectica febre laborantes intelligit. Hi enim diuturnis, hoc est firmis, fixis, & difficulter solubilibus febrib⁹ laborãt. paruis etiã: nanq; remissæ esse apparent, adeò vt illi quis iis detinẽtur, Gal. cap. 7. de Inæquali intẽperie teste, nequaquam se febricitare existimant. Neq; enim calorem percipiunt, cũ vniuersæ ipsis particulæ æqualiter sint excalfactæ. Præter itaq; rationem extenuatos vocat Hippocrates, quod nimirum causam extenuantem nõ sentiant. Hecticis vero lac prodesse, li. 10. The. meth. Galenus copiosè monstrat.

ANNOTAT. IN GAL. COMMEN.

Quando pluri adhęreat calori.] Gręcè, ὅταν μὲν ὁμιλῇ πλείονι θερμασίᾳ, quando plurimo conuersatur calori. De huius autẽ verbi ὁμιλεῖν significatioue plura tradit Gale. lib. 1. de Articulis, Commenta. 5. Facere.] Græcè est, ἐν τῷ κεῖσθαι, morari. Iacenti.] Græcè, τῷ δ' ἀποκειμένῳ, reposito autẽ. In ventriculo quidẽ frigidiore.] Idẽ lib. 3. de Alimen. facul. scribit Gale. inquiens: Lacti vel optimo pro diuersa ventriculorũ natura
" accidit, vt modo acescat, modo fumosum ructum sursum mã-
" det. quanquam diuersi affectus sint, per quos acidũ aut fumosum euadit, quod crudum in ventriculo manet. Siquidem caloris inopia acorem, eiusdem excessus nidorem affert.

Hos effectus, &c.] Gręcè est ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῦ, hos igitur eius effectus, &c. Ilia.] Passim interpres male pro hypochondriis reddidit. Ilium inflare.] Græcè, ἐξαίρει τε τὰ ὑποχόνδρια, hypochondria attollere. Suspensa.] Græcè est μετέωρα, sublata. Sale & melle.] Mel & salem prohibere ne in ventriculo concrescat lac Gal. loco suprà citato testatur iis verbis. Quod si sal cum melle adiiciatur, fieri non potest, vt in ventriculo concrescat lac. Eandem ob causam vehementius aluũ deiicit. vtpote seri copia affluens, à quo omne lac facultatem accipit laxandi, vti à caseosa substantia sistendi. A breuitate aphoristica.] Græcè, τῆς ἀφοριστικῆς διδασκαλίας, aphoristicæ doctrinę.

Sal & mel lactis in vẽtriculo cõcretionem prohibẽt.

APHORISMVS LXV.

Ὁκόσοισιν οἰδήματα ἐφ' ἕλκεσι φαίνονται, οὐ μάλα σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται, τουτέων δ' ἀφανισθέντων τῶν ἐξαί-

φνης,

φνης, τοῖσι μὲν ὄπισθεν σπασμοὶ, τέτανοι. τοῖσι δὲ ἔμπροσθεν, μανία, ἢ ὀδύναι πλευροῦ ὀξεῖαι, ἢ ἐμπύησις, ἢ δυσεντερίη, ἢν ἐρυθρὰ ᾖ τὰ οἰδήματα.

Quibus tumores in vlceribus apparent, ij raro conuelluntur, neque insaniunt: si vero repente euanescunt, iis quidem quibus à tergo vlcera fuerint, conuulsiones & distentiones accidunt. quibus vero in anterioribus partibus vlcera fuerint, maniæ, aut lateris dolor acutus, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubri fuerint tumores.

HIc Aphorism. vt sequentes etiam, ad eam artis partem spectat, quæ futura prædicit, quid enim boni vlcera, in quibus tumores apparent, & contrà, quid mali ea quæ tumore vacant, sequatur, docet. Inquit enim Hippo. quibus tumores (οἰδήματα enim idem illi quod ὄγκοι denotare, iam sæpe di- οἰδήματα.
ximus) in vlceribus apparent, ij raro (hoc enim οὐ μάλα hoc lo- οὐ μάλα.
co Galen. in Commenta. teste, significat) conuelluntur, neque insaniunt: quòd scilicet tum noxij humores circa vlcera ipsa hæreant, nec ad neruosas partes aut cerebrum transmittantur. Quod si vero tumores repente euanescũt, tunc noxiis humoribus aliò translatis, prędicta mala, & alia etiam eueniũt.
Non autem temere dixit Hippocrates, repente: quippe hac Repente.
voce manifeste significauit humorum ad alias corporis partes delationem. Sensim enim & paulatim si euanescerẽt tumores, nihil mali verendum foret, vtpote humorib⁹ noxiis iam discussis ac resolutis. Quare Philotheus ἐξαίφνης vocem non inepte idem quod ἄνευ φανερᾶς αἰτίας, hoc est, sine manifesta causa significare scribit: id est, vt idẽ ait, sine medicamento quod discutiendi facultatem obtinet, aut sine sanguinis excretione. Quum itaque tumores repente euanescunt, iis quidem quibus in posterioribus partibus vlcera fuerint: sic enim esse interpretanda hæc verba, τοῖσι μὲν ὄπισθεν, in Commenta. suis testatur Galen. & Philotheus, hunc exponens locum, ὅταν ἐν τοῖς ὀπίσω μορίοις ᾖ τὰ ἕλκη, τουτέστι κατὰ τὸν νῶτον, cõuulsiones & distentiones fiunt. Nam, vt inquit Philotheus, ἡ ὕλη ἐὰν ἔχῃ πρὸς τὸ ἔσω νευρώδεις γίνεται, ἢ ἐπὶ τούτῳ ῥαχίτας μύας,

καὶ πληρῶσα αὐτοὺς σπασμοὺς ποιεῖ καὶ τετάνους, materia tranflata eſt ad internum genus neruoſum, aut ad dorſales muſculos, & eos implens conuulſiones & diſtentiones affert. Quare autem hic, & multis aliis locis, diſtentionem à conuulſione ſeparet, ſuprà Comm.57.ſect.4.cõmemorauimus. Quibus autem in anterioribus vlcera fuerint: ſic enim hæc verba τοῖσι δ' ἔμπροσθεν, interpretanda veniunt, Philotheo teſte, qui ait, ὅτι δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐστιν ἕλκος, iis maniæ accidunt. Nam quũ anteriores partes, vt Galenus quoque in Comment. notauit, venis & arteriis abundent magis, prompte per has ad caput noxia tranſmittuntur, ita vt tum maniam & furorem ſequi minime mirum ſit. Interpretes Latini phraſin Hippocraticam non videntur eſſe aſſecuti, eo quòd reddiderint à tergo conuulſiones, & antè inſania. Porro ſi noxij humores ad thoracem transferuntur, lateris acutus dolor, hoc eſt vera pleuritis accidit: quæ nihil aliud eſt quàm membranæ coſtas ſuccingentis inflammatio. Sic autem hũc locum eſſe intelligendum Philotheus teſtatur, qui ait, ὅτι ἐνήχθη ἡ ὕλη πρὸς τ͂ ὑποζωκότων τὰς πλευρὰς ὑμένων, ποιεῖ πλευρῶν ὀδύνας, καὶ φλεγμονάς, ſi materia tranſmiſſa eſt ad membranas ſuccingentes coſtas, laterum dolores, & inflammationes efficit. Quod ſi vero humores noxij non diſcutiuntur, ſed ſuppurantur, & pus ſubinde in vacuum ſpatium thoracis & pulmonis intermedium recipiatur, vt dictum eſt ſuprà Aphoriſ.15. huius ſect. ſuppuratio fit. Si vero ad ventrem, aut inteſtina humorum tranſlatio fiat, dyſenteria accidit, non quidem ea quæ propriè ſic appellatur, hoc eſt, inteſtinorum exulceratio, ſed ea quæ αἱματηρὰ, id eſt, cruenta nominatur, quam Galen.lib.3.de Sympto.cauſis cap.8.& lib.5.de Male affect.loc.capi.vlti.teſte, triplicem eſſe conſtat. Quod autem Hippoc. hoc loco de cruenta tantum dyſenteria loquatur, verba eiuſdem quæ ſtatim ſequuntur, hæc ſcilicet, ſi rubri fuerint tumores, euidenter oſtendunt. Nam rubri tumores non ſunt niſi qui ſanguinis colorem præ ſe ferunt: quũ ἐρυθρὸν Græci, vt alibi copioſius demonſtrauimus appellent, quòd pomis rubeum præ ſe ferentibus colorem, & ceraſis eſt ſimile. Quare non rectè Braſauolus rubicundos tumores millioſam materiam portendere ſcribit. Siquidem flauus potius color redundantis bilis indicium ſit. Et mirum eſt idipſum illi non eſſe animaduerſum, quum

Anteriores partes venis & arteriis abundant.

Interpretes Hippocr. notantur.

Lateris acutus dolor.

Pleuritis vera.

Dyſenteria.

Rubri tumores. ἐρυθρόν.

Muſæ interpretatio damnatur.

quum in Comm.suis vterq;,Gale.nēpe & Philotheus,diserte tradant,Hippocratē loqui hic de cruenta dysenteria,non ea quæ intestinorū est exulceratio,& quæ fit,Gal.Comm.3.sect. 6.aphorismorum teste, ex biliosis & acribus humoribus.

ANNOTAT. IN CAL. COMM.

Tumentes inflammationes.]Satis erat dicere inflammationes, quia Græcè est καὶ τῶν φλεγμονῶν. Magis inflamminibus.]Græcè, ἔτι δὲ φλογώσιος μᾶλλον, magis inflāmationibus. Quę sine vllo tumore.]Grçcè est, εἰ καὶ χωρὶς ὄγκου συσταίη, quanuis sine vllo sunt tumore.In partibus retro]Melius,posterioribus.Græcè enim.ἐν τοῖς ὀπίσω μέρεσιν.In tibiis itaq;.]De musculis tibię plura lib.3.de vsu par.& li.2.Ana.admi.Galenus, *Musculi tibiarum.* vbi nō tres tantum esse eiusdem,sed sex certe vel septem rectius esse scribit musculos.In chordas.]Græcè εἰς τένοντας,in- *Interpretis lapsus.* tendines.In coxa.]Græcè est ἔτι δὲ τοῦ μηροῦ,in femore autem.est *μηρός.* enim μηρὸς, Latinis femur, tota pars illa coxa & genu inter- *Femur.* cepta.Sic paulò pòst vbi interpres conuertit, in partibus coxæ superioribus dicendum erat femoris.Quæ autem ad huius posterioris partis explicationem attinent,ex anatomicis petenda sunt.

APHORISMVS LXVI.

Ἢν τραυμάτων πονηρῶν, καὶ ἰσχυρῶν ἐόντων οἰδήματα μὴ φαίνηται, μέγα κακόν.

Si in vulneribus prauis & magnis tumores non apparent,ingens est malum.

VT in eo qui hunc præcedit aphorismo Hippocrates tumores qui in vlceribus apparent, vtpote à conuulsione *Cur malū est in magnis & prauis vulneribus nō apparere tumores.* & mania vindicantes laudauit, ita nunc contrà ea vlcera in quibus nullus apparet tumor damnat,quandoquidem noxiorū humorū ad partes principes trāsmutationē significēt.Loquitur autē Hippocrates nō de omnibus vlcerib⁹,sed iis maxime quæ magna sunt & praua.Praua vero quæ vocet in præsentia vulnera,Galenus in Commentariis docet. In vulneribus itaque effatu dignam magnitudinem habētibus,ac prauis, si tumores haud apparent, magnum malum est ..Indicium enim est,humores noxios ad principes partes transmitti,qui tamen propter dolorem quem magna & praua vlcera sequi par est,ad vulnera ipsa poti⁹ cōfluere deberet. Quippe

dolor attrahit, fluxionésq; cōcitat, quod Gal. lib. 3. The. meth. cap. 4. & ca. 95. artis medicæ testatur, & experiētia cōfirmat.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Dictum est anteà.] Nempe Comm. præcedenti. Tumor.] Græcè οἴδημα, œdema. In capitibus aut finibus musculorū.] Hinc est quod li. 1. de Motu musculorū ab initio fere sic scriptū reliquerit idē Gal. Euidēter principiū, quod vocāt caput musculi, magis neruosum, media vero carnosiora. Inde rursus multo semp neruosior, Chordæ.] Græcè τένοντες, tendones.

Caput musculi.

Quæ medicinas, &c.] Græcè est, ἀνάμψα διὰ τῶν θερμαινόντων καὶ ξηραινόντων θεραπευθῆναι φαρμάκων, quæ per medicamenta calefacientia & exiccantia curari desiderant. Quemadmodum copiosissimè libro 3. de Composi. medicamen. κατὰ γένη cap. 2. idem Galenus monstrat.

APHORISMVS LXVII.

Τὰ χαῦνα χρηστὰ, τὰ δὲ ὠμὰ κακά.

Molles tumores boni, crudi vero mali.

QVum præcedenti Aphorismo Hip. docuisset, bonum esse vt tumores adsint magnis & prauis vulneribus ne quis parum prudens idipsum simpliciter de omnibus tumoribus inaudiret, præsentem annectere sententiam voluit, quæ eius quæ præcedit, vt Gale. etiam in Commentariis suis testatur, pars est: in qua quidem disertè, quales tumores in vlceribus boni sint, & quales item mali sint, ostendit inquiens: τὰ χαῦνα, δηλονότι οἰδήματα, molles tumores boni sunt. Molles vero appellat hoc loco, qui renitentibus & duris contrarij sunt. Boni autem existunt, eo quod concoctionem significant. Crudi contrà, mali. Crudos autem intelligit duros, & ad tactum renitentes. Mali sunt, qua cruditatem præ se ferunt.

Molles tumores. Crudi.

APHORISMVS LXVIII.

Τῶν ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνωμένων, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Dolenti posteriorem capitis partem, recta in fronte vena secta prodest.

QVo pacto dolor in posteriore capitis parte natus sit sanandus, hoc in loco Hippocrates docet: Quum vero capitis dolor, bifariam, nempe κατὰ πρωτοπάθειαν, hoc est primaria

maria ratione, aut κατὰ συμπάθειαν, id est per consensum accidat, hîc de eo tantùm loqui Hipp. sciendũ est, qui primaria fit ratione, Primaria verò ratione caput dolet, quãdo humor affligens ac dolorem excitãs, in capite continetur. Hac itaq; lege si caput in posteriore eius parte dolet, recta in frõte vena secta prodest. Rectam autem vocat eam venã, quę rectitudine fibrarum ac filamentorum ei venæ quæ alit partẽ malè affectam respõdet. Hęc enim rectitudo semper est obseruanda, siue vacuare siue reuellere velis, vt alibi copiosius dicemus. Prodest igitur huius venę sectio, quod auertendo simul vacuet, Gal. etiam in Comm. teste. Porrò quum præsidiũ hoc, cuius hîc meminit Hipp. sit locale, quemadmodum Gal. lib. 6. Epid. par. 2. Comment. 15. vbi ad verbum ab Hipp. hæc sententia repetitur, palàm attestatur, certè eo non vti licebit, nisi vbi corpus plus ęquo plenum non fuerit. Quod manifestè docet Gal. qui cap. 95. Artis medicæ ita scriptum reliquit: " Si vniuersum corpus plus æquo plenum fuerit, per malè af- " fectum locum vacuare minimè conuenit. Hæc ille. Proinde " quum de eo tantùm capitis dolore, cui non est totius corporis plenitudo coniuncta, loquatur Hippoc. vbi plethoricum fuerit corpus, prius vniuersum corpus vacuãdum erit, quàm frontis vena incidenda. Quare initio humeralis, aut media vocata vena secanda erit, antequàm ad frontis venæ incisionem progrediamur: veluti copiosius lib. 6. Epid. Hippocratis in huius sententiæ enarratione diximus.

Primaria ratione quãdo caput dolet. Recta vena quæ?

ANNOT. IN GAL. COMM.

Hoc in loco Gal. tres duntaxat reuulsionis species numerat, quum tamen lib. 5. Ther. meth. c. 3. & in libello de Reuulsione, quatuor recenseat. De quo nõ est cur aliquis miretur. eam enim quę fit ab interiorib. ad exteriora, cuius hîc priuatim non meminit, sub secunda complexus est specie: quæ fit secundum latitudinem, vt fusius in nostra aduersus Brachelium apologia monstrauimus. Vel dicendum planè erit, hîc loqui de reuulsionibus quæ nihil humorũ vacuant, sed tantùm eos transponunt, aut ab vno in alium locũ transferunt.

Obiectio diluitur.

APHORISMVS LXIX.

Ῥίγεα ἄρχεται γυναιξὶ μὲν ἐξ ὀσφύος μᾶλλον, καὶ διὰ νώτου ἐς κεφαλὴν, ἀνδράσι δὲ μᾶλλον ὄπισθεν, ἢ ἔμπροσθεν.

σθῶν τοῦ σώματος, οἷον πηχέων, καὶ μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιόν. δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ θρίξ.

Refrigerationes incipiũt mulieribus quidẽ à lũbis magis, & per dorsum ad caput deueniũt: viris vero in parte posteriore potius quàm anteriore corporis, veluti cubitis, & femoribus. Sed & cutis rara, quod pilus ostendit.

REfrigerationes qua maximè parte corporis tam viris quàm mulieribus incipiãt, & ꝙ illę mulieribus magis quàm viris accidant, & ꝙ anteriora corporis sint posterioribus calidiora, hoc in aph. Hipp. docet. Initio autem animaduertendum erit, nos refrigerationes conuertisse, vbi Hipp. habet ῥίγεα. Neq; enim hîc ea voce vehementes totius corporis concussiones, quas hodie trito in Scholis medicorum vocabulo rigores appellant, intelligendę veniunt, sed horrores potius, aut refrigerationes, quales sunt qui vehementi gelu frigescentibus accidunt. Cuius rei testis est Philoth. qui in eum scribit modum: ῥίγεα λέγει οὐ τὰ σύνθετα ἐκ κλόνου καὶ περιψύξεως συγκειμένας, ἀλλὰ τὰς περιψύξεις μόνον, rigores vocat, non eos qui ex concussione & refrigeratione coniuncta cõponuntur, sed refrigerationes tantúm. Quæ quidẽ mulieribus ex lumbis magis, ꝙ scilicet is corporis locus sit admodum neruosus, eodem Philot. autore, & frigidus valde. Frigus autẽ per dorsum ad caput transfertur. Ex quibus omnibus perspicuũ fit, duo potissimum iam dictis verbis Hipp. innuere. Vnum, ꝙ frigora mulieribus magis quàm viris accidant, ꝙ nimirum temperatura corporis frigidiore præditæ sint, atq; imbecilliores. Alterũ, ꝙ refrigerationes à lũbis magis & dorso, hoc est partibus posterioribus, vtpote neruosioribus, atq; ad suscipiendum ac sentiendum frigus promptioribus, incipiant. Quinimò & viris parte corporis posteriore magis quàm anteriore refrigerationes inchoantur. Quippe partes anteriores, quia venis & arteriis abundant, vt dictũ est Com. 65. huius sect. calidiores sunt. Quòd autẽ ait, veluti cubitis & femoribus, exempla affert partiũ posteriorum. Cubiti enim ac femora corporis partes sunt posteriores, ideóq; ab iis frigoris initia fiunt. Quas autem partes hîc vocat posteriores, eas lib. 6. Epidem. part. 3. aphor. 16. vbi ad verbum repetitur hæc

Refrigerationes.

Refrigerationes à partib⁹ posteriorib⁹ magis incipiunt.

Veluti cubitis & femoribus.

sent

ſententia, exteriores nominat. Cubitum autem eſſe partem exteriorem, ſatis eſt manifeſtum ex anatome, quum is non ſit niſi partis quæ inter brachium & brachiale conſiſtit inferius. ſuperius enim Radius dicitur, Galeno lib. 1. de Fract. oſsium Comment. 18. teſte. Femur quoque pars eſt exterior, interior enim femen vocatur. Verùm cutis rara, ſcilicet indicat anteriores partes eſſe poſterioribus calidiores, vt verborum Hipp. ille ſit ſenſus, partes anteriores eſſe calidiores, earundem raritas manifeſte declarat. Raritatem autẽ ſequi caliditatem, notius eſt quàm vt demonſtrari à nobis debeat. Hipp. etiam in libello de Carnib. inquit, calidi eſt rareface-re & diffundere. Cæterùm anteriorum partiũ cutem eſſe raram, pilus oſtendit. Quanto enim denſior eſt cutis, tanto minus in ea capilli naſcuntur, id qđ animalia teſtaceam habentia cutem liquido teſtantur, vt fuſius lib. 2. de Tem. c. 5. Gal. demonſtrat. Quo in loco diſertè etiam ait, calidam temperiem hirſutam eſſe: ſicut cõtrà, nudam pilis, frigidam. Hinc rectiſsimè dictum eſt à Philotheo, τἄμπροσθεν γὰρ ἐν τοῖσι πρόσω μορίοις ἐμφύεται ἡ θρὶξ οὐκ ἄλλῳ λόγῳ, ἀλλὰ τῇ ἀραιότητι τῶν πόρων, omnino enim in anterioribus partibus naſcuntur pili non alia quidem ratione, niſi propter meatuum raritatem. Repetitur hic aphoriſmus ab Hipp. lib. 2. Epid. ſect. 3.

Cubitus. Radius. Femen. Raritatem calor efficit. Pili raritatis ſigna.

APHORISMVS LXX.

Οἱ ὑπὸ τεταρταίου ἁλισκόμενοι, οὐ πάνυ τι ὑπὸ σπασμοῦ ἁλίσκονται. ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, εἶτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, παύονται.

Qui quartana laborant, conuulſionibus omnino non capiuntur. Si vero antea capiantur, & ſubinde quartana ſuccedat, ceſſant.

EVm qui quartana affligitur febre, non poſſe à morbo comitiali capi, & ab hoc malo correptũ quartana ſubinde ſuperueniente liberari, hoc in loco Hippoc. docet, inquiens: A quartanis capti, conuulſionibus non omnino corripiũtur. Per conuulſiones hîc nõ quaſuis, ſed eas potius quę ex plenitudine, & potiſsimũ vniuerſales, quas alio nomine morbos comitiales appellamus, intelligit. Quod in ſuis Com. palàm atteſtatur Gal. & metipſe Hippocr. qui lib. 6. Epidem. part. 6. aphor

Conuulſiones.

" aphoris.9.ita reliquit scriptum: A quartana correpti, magno morbo non capiuntur. Quòd si verò antè capiuntur, quartana succedente liberantur. Per magnum verò morbum accipiẽdum esse comitialem, apertius esse iudico, quàm vt à me cõmostrari debeat, præsertim quũ in eius sententiæ Comm. hoc ipsum Gal. palàm asserat. Cęterùm ὁ πάνυ hoc loco idem quod non omnino, vt nos conuertimus, significat: & minimè sicuti reliqui interpretes reddiderunt, non admodũ. Quippe

" fieri nequit, ait Gal. lib.6. Epid. in huius aphor. Comment. vt

" anteà quartana febre laborantes comitialis adoriatur mor-

" bus, quãdoquidem iam adortũ succedens discutiat. Quocir-

" ca multò sanè magis ipsum impendentem imminentẽm ve

" impedire & arcere poterit. Proinde mihi non probatur Musæ sententia, qui quartana laborantẽ febre, conuulsione posse affici, quando multa pituitosa materia abundauerit, tradit. Nam ꝙ pituita in eo qui quartana laborat, redundet, non est verisimile, quando hac febre melancholici plerunque corripiantur. Sed dato etiam eos redũdare pituitosis humoribus, tamen vt morbo comitiali capiantur fieri nõ potest. Si enim quartana morbo comitiali succedens eũdem abolere potest, multo magis præstabit, vt si anteà quis ea correptus sit, ne comitialis succedat morbus. Cur autem quartana succedente comitialis morbus qui præcessit, desinat, Gal. in Comm. suis luculẽter exponit. Eámq; partem nos in nostris in 6. librum Epidem. Hipp. Comm. aliquot eiusdem sententiis confirmauimus. Ad eum itaq; locum lectorem ablegamus. In Comm. Gal. non rectè interpres conuertit, meminit autem Hippoc. nunc non de tali: omittenda enim erat negatio, quandoquidem Gręcè legatur, μέμνηται δὲ νῦν ὁ Ἱπποκράτης τοιούτου σπασμοῦ, meminit verò Hippocrates huius conuulsionis: scilicet quæ ex plenitudine fit neruosarum partium.

Magnus morbus.

ὁ πάνυ.

Musæ sententia improbatur.

Interpretis lapsus.

APHORISMVS LXXI.

Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται καρφαλέα, καὶ σκληρὰ, ἄνευ ἱδρῶτος τελευτῶσιν. ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ, καὶ ἀραιὰ, σὺν ἱδρῶτι τελευτῶσιν.

Quibus cutis obtenditur arida & sicca, sine sudore moriuntur. Quibus vero laxa & rara, cum sudore

re int

re intereunt.

IN hac ſententia Hippo.breuiſsimè monſtrat,qui cum ſudore,& contrà qui citra ſudorē moriuntur. Quibus enim cutis arida & ſicca obtenditur,ij ſine ſudore moriūtur, quòd ſcilicet ob febris vehementiam humiditas omnis exhauſta ſit.In lib.6.Epide.part.6.aphor.15. vbi ad verbum hic aphoriſmus repetitur,pro ξηρὰ ſcribitur σκληρὰ, nullo ſanè ſenſus diſcrimine.Sicca enim cutis,dura etiam eſt.Gal.enim lib.2. de Temp.cap.4.teſte,quod ſiccum eſt,durum prorſus eſt.Eſt nanque inſeparabilis à ſicco corpore duritia. Quibus contrà laxa & rara eſt cutis,cum ſudore moriuntur:quòd videlicet cuti illi adhuc inſit aliqua humiditas, quæ iam propter extremam retentricis facultatis imbecillitatem exit. Duritia à ſicco corpore inſeparabilis.

APHORISMVS LXXII.

Οἱ ἰκτεριώδεες οὐ πάνυ τι πνευματώδεες εἰσίν.

Qui flaua bile abundāt,nō admodum flatuoſi ſunt.

BIlioſos non admodum abundare flatibus, hoc in aphor. docet Hipp.Nam ἰκτεριώδεας vox hoc loco non ſignificat eos qui regio vocato morbo laborant, quandoquidem conſtet hos interdum ea ſpecie aquæ inter cutem corripi, quæ tympanites dicitur,adeóq; flatibus abundare. Fit etiam ſæpe regius morbus ab obſtructione à pituitoſis humoribus nata, quare & tum eo correpti flatuoſi erunt. Proinde per ἰκτεριώδεας Hippocrates bilioſos potius, quorum nimirū cutis pallidum bilioſumque colorem refert, intellexit. Quod Gale.etiam in ſuis Comm.palàm innuere videtur, dum ait, ἐναντίοι τοῖς ἰκτεριώδεσι εἰσὶν, χολώδεσιν οὖσιν, contrarij ſunt bilioſo colore infectis,qui bile abundant.Sic enim potius hæc verba interpretanda veniunt, & non quemadmodum interpres fecit, contrarij regio morbo laborantibus, qui ex bile accidit. Quippe nonnunquam ex pituita obſtructionem acceſſente regius morbus oritur. In fine præterea Comment. Gal.hæc verba, οὐ πάνυ γάρ τοι τοῖς κατὰ γαστέρα μορίοις ἅπαντα ἀτονεῖν ἔστιν εὑρεῖν τοὺς ἰκτεριώδεας, non poſſunt de iis, qui regio laborant morbo accipi, vtpote quos conſtat eas partes quæ ad ventriculum attinent, propter conſenſum cum iecore, habere imbecilles:ſed de bilioſis, quorum partes ad ventriculum ſpectantes validæ admodum ſunt,ita vt ea etiam quæ ἰκτεριώδεις quid.

conc

concoctu difficilia sunt, verbi gratia bubulas carnes, Galeno lib.1.de Aliment.facult.cap.1.teste, propter acrem & mordacem quo præditi sunt calorem, concoquere & alterare queant. Hinc non immeritò eosdem Hippocrat.libr.6. Epidem.part.4. Aphoris.23. θερμοκοίλους, id est calido ventriculo præditos vocauit. Denique Hippocratem ἰκτερώδεας appellare omnes quorum corpus flaua bile redundat, quorúnque cutis bilioso humore infecta est, satis apparet ex libr.3. Epide. sect.1. ægrotante secundo, vbi Galenus in Comment. quoque idpisum satis disertè innuere videtur. Quod si itaq; in eum modum vocem ἰκτερώδεας interpretemur, verissima Hippocratis sententia erit, biliosos non esse admodum flatuosos, propter calorem ac robur partium ad ventriculum attinentium, cibos plenè & perfectè concoquentium. Calor enim in cibos agens, Galeno lib.3.de Sympt.causis cap.7.autore, si parum validus fuerit, vt eos quodammodo dissoluit, ita non omnino conficit, ideóque tum flatus exoritur. Vehemens autem calor eos quos complectitur cibos, prorsus vincit ac conficit, ideóque flatus nullos procreat. Philotheus aliam affert interpretationem, minimè tamen generalem, quamobrem illam non probo.

θερμόκοιλοι.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Ventosos.] Græcè, πνευματώδεις, flatulentos. Ad ventrem.] κατὰ γαστέρα, ad ventriculum. Contrarij sunt regio morbo laborantibus.] Quomodo sit hæc sententia conuertenda, diximus in explicatione Aphorismi. Ventosi fierent,] Græcè, γίγνονται πνευματώδεες, flatuosi fiunt. Continuum quidem negationi adimens.] Græcè, τὸ μὲν διηνεκὲς τῆς ἀποφάσεως κωλύων, perpetuitatem quidem negationis interpellans. Regio morbo laborantes.] Græcè, ἰκτεριώδεες, biliosos. Ad ventrem.] τοῖς κατὰ γαστέρα, ad ventriculum, vt suprá. Loquitur enim non de ventre, sed ea magis parte quæ cibi receptaculum est, & ventriculus dicitur.

ΙΠΠΟΚ

ἹΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν
τμῆμα τὸ ἕκτον.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM Sectio Sexta.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι λειεντερίῃσιν ὀξυρεγμίη ἐπιγινομένη, πρότερον μὴ γινομένη, σημεῖον ἀγαθόν.

In diuturnis leuitatibus intestinorum acidus ructus succedens, qui prius non extitit, signum est bonum.

QVVM vniuersa hæc sectio sexta ad eã artis partem, quæ futura bona aut mala sint in morbis prædicit, pertineat, initio Hipp. quid boni acidus ructus longis intestinorũ leuitatibus succedens præ se ferat, exponit. Quid autẽ sit leuitas intestinorum, λειεντερία Græcis dicta, & quàm multæ ac variæ ejusdem sint causæ Gale. in Comm. suis docet. Loquitur vero hic de ea intestinorũ leuitate Hipp. quæ ex ventriculi & intestinorum imbecillitate nascitur. Quod Galen. in Comm. & Philotheus quoque confirmat iis verbis, ἐνταῦθα ἦν περὶ τῆς διὰ ἀσθένειαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, γινομένης λειεντερίας ὁ λόγος ἐστὶν τῷ ἱπποκράτει, hoc loco de leuitate intestinorum quæ fit propter imbecillitatem retentricis facultatis, Hippocrati sermo est. In iis itaque intestinorũ leuitatibus diuturnis quidem, si acidus ructus fiat qui prius non extitit, signum bonũ est. Non autem temerè adiectum est, qui prius non extitit, quippe si simul cum leuitate intestinorum inuadat acidus ructus, & subinde malo progrediente iterum cesset, bonum signum haud erit. In diuturnis vero, cũ quibus scilicet non incœpit, sed quas sequitur, indicium existit bonum. Nam significat iam cibum in ventriculo aliquandiu contineri, tanto nimirũ tempore, donec concoctionis initiũ accipiat. Proinde calorem natiuũ qui antea prorsus languebat, nunc validiorem fieri, & iterum augeri indicat. Quippe in ea intestinorũ leuitate de qua hac Hipp. sermo est, alteratrix facultas ventriculi omnino abolita est; ideóque ac-

Leuitas intestinorũ.

cidit vt tum cibus secundũ omnes suas qualitates talis permaneat, qualis est assumptus. Quare acido succedente ructu, certum est augeri denuò calorem natiuum, atque principium alterationis accipere cibum assumptum, vt copiosius in Comm. Gal. docet.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Priuatio coctionis. Carentiã.] Græcè στέρησιν, priuationẽ, quę nihil est nisi ἀπεψία, id est, cruditas, quemadmodũ testatur cap. 5. li. de Symp. „ diff. Gale. ita scribẽs: Cruditati homonymos cognominatur „ & actionis priuatio. Quid autẽ per priuationẽ intelligat, „ metipse paulò pòst iis verbis significat: Priuationẽ, inquit, „ in vniuersum dicimus, quũ omnino non amplectitur cibus, „ vt in leuitate intestinorum fieri solet. Hæ enim sunt.] Adjiciendum, communes. Græcè enim est, αὗται γὰρ αἰτίαι κοιναὶ ἁπάσης εἰσὶν ἐκκρίσεως. In superficie.] Grçcè est, ἐπιπολῆς ὑλκέντων αὐτῶν, ipsis nempe ventriculo & intestinis, in superficie exulceratis. Vim densandi.] Græcè est, στυφόντων adstringẽdi. Nos vero didicimus.] Ex lib. nimirũ 2. de Tempe. cap. 8. Acidi ructus causa. vbi ita scriptũ reliquit; Ventriculus si bene concoquit, temperatus est; si nõ bene concoquit, intemperatus. Si nidorosos „ vel fumosos edit ructus, igneus in eo calor est. Sin acidos, „ imbecillus & infirmus. Idem docet lib. 3. de Alimen. facult. cap. de Acido lacte. & lib. 3. de Sympt. causis cap. 1. Omnium vero copiosissime li. 4. de Simpli. medi. facult. cap. 14. vbi ex professo aciditatis causas exponens, ipsam fieri scribit calido incipiente concoquere, nõ autem perfectã mutationem atque alterationẽ afferre potente. Proinde rectiss. hic etiam tradit, acidum fieri ructũ, vbi imperfectæ fuerint cõcoctiones. In causis symptom.] Nempe lib. 3. cap. 6. Tentionem.] Græcè est, τεινεσμὸν, tenesmum. Sic paulò pòst etiã legendum, Tenesmum passionem appellabant. Eorum qui posteriores fuerunt.] Adiiciendũ, ad hos vsque nouissimos. Græcè enim est, ὅτι τῶν μετ᾽ αὐτὸν γενομένων τις ἄχρι τῶν νεωτέρων τούτων. Ad Phestam.] Græcè, εἰς φερεκύδην, ad Pherecydem.

APHORISMVS II.

Οἷσι ῥῖνες ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι νοσηρότερον· οἷσι δὲ τἀναντία, ὑγιεινότερον.

Quibus nares natura sunt humidiores, semẽnque genit

genitale humidius, ij valetudinarij degunt: quibus verò contrà accidit, salubrius.

NAtura humidiores magis esse morbis obnoxios, quàm ficciores, hoc loco Hipp. docet. Vt autẽ planè innueret se de superuacua humiditate loqui, ὑγρότερα dixit: sic enim meliora exẽplaria legunt. Dicẽdo autẽ nares, cerebrũ significauit, quippe per has ipsum expurgatur. Plurimũ enim muci & humiditatis si è naribus defluxerit, cerebrũ humidius esse indicant. Quòd verò ait Natura, excludit eos qui propter externã aliquã causam nares humidiores obtinent. Vult itaque initio huius sentẽtię docere, cerebrũ naturà esse humidius. Cæterũ per hæc verba, seménq; genitale humidius, vniuersi corporis humiditatẽ significare voluit Hipp. Si enim semẽ humidius est, totius quoq; corporis sanguinẽ, è quo semen genitale procreatur, esse humidiorem oportet. Quare rectè Philoth. inquit, διὰ τὸ εἶπεῖν γονὴ ὑγρὴ, τὸ πᾶν σῶμα δηλοῖ. Qui itaque naturà sunt humidiores, ij minus salubriter degunt, valetudinariique sunt, quòd ex leui admodũ occasione destillationibus corripiantur, vt Gal. etiã in suis attestatur Cõm. Prætereà multa capitis humiditas, sæpe eiusdem grauitatẽ, morbúmq; comitialem efficit. Vniuersi vero corporis humiditas, febribus putridis, & id genus aliis malis ex putredine natis obnoxia est. Quibus autem cõtra accidit, vt sint cerebro totiúsque corporis tẽperatura ficciore præditi, salubrius degunt, quòd nimirũ cerebrum & corpus excremẽtis, & superuacuis humiditatib. vacuũ obtineãt. Repetitur hic Aph. ab Hipp. li. 6. Epid. par. 6. Aph. 19. iis verbis, ὅσοι ῥῖνες ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη καὶ πλείων, ὑγιαίνουσι ἧττον νοσηρότερον, ὅσοι δὲ τἀναντία, ὑγιεινότερον. Nec quicquã à præsenti distat, nisi quod addatur dictio πλείων, qua significat semen non tantũ humidius, sed & copiosius esse: id quod verum est. Qui enim humidiores sunt, iidem etiã semẽ genitale, copiosius obtinent. Sicuti cõtrà qui ficciores sunt, minus etiã seminis habent: In Comm. Gal. vbi interpres reddidit difficiles anhelitus, vertendum erat difficiles spirationes. Græcè enim δυσπνοίας est. Rationem huius versionis alibi exposuimus.

Per nares quid intellexit.

Semen genitale.

APHORISMVS III.

Ἐν τῇσι μακρῇσι δυσεντερίῃσιν αἱ ἀποσιτίαι, κακὸν,

καὶ σὺν πυρετῷ, κάκιον.

In diuturnis intestinorũ difficultatibus cibi fastidia malum portendunt, & si cum febre accidant, peiora.

ἀποσιτίαι, CIbi fastidium in appetentiámue (neque enim ἀποσιτία, Gal. in Cõm. suis teste, ab ἀνορεξία differt) in diuturnis intestinorũ difficultatib. malũ significare, præsertim vbi cum febre accidit Hipp. hoc in Aph. monstrat. Non autem temere dictũ est ab eo, in diuturnis intestinorum difficultatibus: quippe cibi fastidiũ nonnunquã iis ipsis incipientibus accidit, idque propter serosos humores, Gal. in Comm. autore, ex iecore ad os ventriculi transmissos: neq; tamen signũ est exitiale, Malum verò est, vbi in diuturnis dysenteriis accidit: siquidem mortificationem nutritoriæ facultatis, Philotheo teste propter ventriculi cõsensum significat. Si vero fastidiũ cũ febre accidit, peius erit, propter causam à Gal. in Comm. expositã. Postremã hanc partẽ Hipp. lib. 6. Epid. part. 6. Aph. 16. vbi hæc sententia ad verbũ repetitur, ita efferre voluit, ἄλλως τὲ καὶ ἢν ἐπιπυρετήνωσιν, hoc est, præsertim si subinde febricitent. Per verbum enim ἐπιπυρετήνωσιν disertè significauit, diuturnas dysenterias sequi febrem, idque ob inflammationes, aut putredinem vlcerum. Quare si vnà cum cibi fastidio febris accidat, peius esse, rectè Hipporrates dixit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Primum quidem, &c.] ἐν ἀρχῇ μὲν ἐπιπολῆς ξυμένων, in superficie summâue parte abrasorũ. Progressu autem temporis, &c.] τῷ χρόνῳ δὲ βαθύτερα καὶ σηπεδονώδη γινόμενα ἰσχόντων τὰ ἕλκη, progressu vero temporis profundiora, & putredini omnino obnoxia vlcera habentium. Ad concoquendum.] περὶ τὰς πέψεις, circa concoctiones. Propter malos humores, &c.] διὰ τοὺς συῤῥέοντας ἰχῶρας, propter sanies confluentes. Amaræ bilis naturã.] Habet enim quiuis humor suã saniem, vt in Comm. nostris in Apho. 25. part. 2. lib. 6. Epid. fusius docuimus. Hoc in loco de flauę bilis sanie loquitur Gal. Mortem quandam,] νέκρωσιν ἤδη τινὰ, mortificationem iam quandam. Patiente.] συμπάσχοντος, compatiente.

APHORISMVS IIII.

Τὰ περιμάδηρα, ἕλκεα, κακοήθεα.

* Vul

Vulnera vndiquaque glabra, maligna sunt. Vel, vlcera

Quæ in ambitu suo pilos non habent vulnera, Hipp. hoc in loco mala esse docet. Neq; enim πιριμάδαρα vocat nisi vndiquaque glabra, hoc est, Philot. interprete, ψιλώμενα τριχῶν, pilis vndiquaque denudata. Hæc itaque κακοήθεα, id est, maligna sunt, seu cōtumacia, vel rebellia. Quippe, vt lib. 4. The. meth. cap. 5. attestatur Gal. vlcera quæ omnibus rite decentérque factis, tamen non sanantur, κακοήθεα nominantur. Philoth. quoque tradit κακοήθη esse dicta διὰ τὸ δυσχερῶς εἰς ἀπούλωσιν ἔρχεσθαι, quòd difficulter ad cicatricē perducantur. Eiúsque rei rationem reddit inquiens, μοχθηρῶ ὑπὸ τῷ βάθει ὄντος χυμοῦ τὰς ῥίζας κατεσθίοντος τῶν τριχῶν ὥσπερ ἁλμυρὰ γῆ τὰς πόας, prauo humore in profundo delitescente, qui pilorū radices depascitur, perinde atque salsa terra herbas. Repetitur hæc sententia ad verbum lib. 6. Epid. par. 7. Aphor. 17.

Glabra vulnera. πιριμάδαρα.

Maligna vlcera.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Qui vlcus erodunt,] ἀκριβῶς ἀναβιβρώσκοντας, perfecte erodunt. Neque enim radices.] οὐ γὰρ λίπει τὰς μὲν ῥίζας τῶν τριχῶν διαφθείρειν δύνανται, τὸ δ' ἡλκωμένον ἐᾶν συνεπουλοῦσθαι, Sed mea sententia nō recte. Legendū enim, οἱ γὰρ λίποι τὰς μὲν ῥίζας τῶν τριχῶν διαφθείρειν δύνανται, τὸ δ' ἡλκωμένον οὐκ ἐῶσι συνεπουλοῦσθαι, id est, Hi enim humores nimirum praui vtique radices quidem pilorum corrūpere possunt, locū vero exulceratum non permittunt cicatrice obduci. Sic autē esse legendū antiquus interpres ostendit, qui præsentem locū ita conuertit: Qui ex necessitate nō permittunt vlcera sanari. Leonicenus sententiam quidem hanc expressit, atqui obscurius, inquiens: Neque enim radices quidem pilorum possunt corrūpere, loca autē vlcerata permittere ad cicatricem peruenire. Hoc est, fieri non potest vt radices pilorum corrumpant, & subinde vlcerata loca ad cicatricem peruenire permittant. Alij codices ita legunt, οὐ γὰρ ἔτι τὰς μὲν ῥίζας τῶν τριχῶν διαφθείρειν δύνανται, τὸ ἡλκωμένον ἐᾶν συνεπουλοῦσθαι. neque enim si radices quidem pilorum possunt corrumpere, loca vlcerata ad cicatricem peruenire sinent.

Galeni locus emendatus.

APHORISMVS V.

Τῶν ὀδυνέων καὶ ἐν πλευρῇσι, καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι μέλεσιν, εἰ μέγα διαφέρουσι καταμαθητέον.

Dolores qui fiunt in latere, & pectore, aliisque partibus, num multũ praualeãt, differãntve, considerandum.

Qvum multũ ad curãdi rationẽ ipsam conducat malorũ corporis exquisita cognitio, ideo Hipp. hoc in Aphor. non temere hortatur medicum, vt locum dolore affectũ atq; doloris magnitudinem diligenter cognoscat. Considerandũ itaq; nũ latus, aut pectus, aut alia quæpiam corporis pars doleat: quippe ex loco statim nũ dolor ipse sit periculũ allaturus aut periculo vacet, cognoscitur. Quòd autẽ inquit Hipp. ἢν μέγα διαφέρωσι, bifariã, prout varia est huius verbi διαφέρειν significatio, interpretari, quod nos etiã in nostra fecimus cõuersione, potest. Primò, quum διαφέρειν idem quod excello, pręualeo, præcello denotet, ita interpretari verba Hipp. licebit, si multum pręualeant, præcellántue, hoc est vehementes sint: vt scilicet iis verbis moneat, doloris vehementiam magnitudinémue esse considerandam. Ad quod sanè significatũ respexit Theodorus qui conuertit, si multum infestant. Deìn quia διαφέρειν idẽ est quod discrepo, differo, potest etiã interpretari, quemadmodũ Leonicenus fecit, si multum differant. Vt nimirum iis verbis hortetur Hippo. esse animaduertẽdũ num dolores inter se differant: hoc est species dolorũ diligẽter sunt discernendæ, an videlicet sit punctorius, tendens, vel stimulans, quemadmodum in Commen. suis Gal. copiosè docet. Hęc certè legitima est huius aphorismi enarratio, quam tamen pauci interpretum recentiorum sunt assecuti. Repetitur hæc sententia lib. 6. Epidem. part 7. Aphor. 15. adiectis tamen aliquot verbis, quæ hic omissa sunt.

Dolore affectus locus considerandus.

διαφέρειν.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Ilia.] Græcè, ὑποχόνδρια. Quare vox hæc erit retinenda, vt anteà sæpe monuimus. In libro de Victu acutorum.] Nempe 2. Aphoris. 10. & 11. In Epidemiis.] Libro videlicet 6. part. 1. Aphoris. 5. Ventrem.] Græcè est κοιλίην, cauitatem. Vasorum vrinariorum.] Græcè, οὐρητήρων, meatuum vrinariorum. Acutus.] Græcè δριμὺς, acris. Si pungenti similis, &c.] De doloris huius aliorúmque natura copiose disputat aduersus Archigenem Galen. libro secundo de Male affect. locis capit. 1. Vel stimulanti.] Adiiciendum, vel exedenti. Græcè enim est, ἢ διαβιβρώσκοντος.

APHO.

APHORISMVS VI.

Τὰ νεφριτικὰ, καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγήματα δυσχερῶς ὑγιάζεται τοῖσι πρεσβυτέροισι.

Vitia renum & quicunque dolores vesicæ, senioribus difficulter sanantur.

Diuturnos morbos in senioribus non posse sine multo negotio sanari, renum & vesicæ exemplo Hipp. ostendit. Quippe renum vitia, vt sunt lapis, vlceratio, & eiusmodi, doloresque vesicæ, hoc est Philotheo interprete, ἕλκη, φλεγμοναὶ, vlcera & inflammationes, iisdem difficulter sanantur. Lapidem autem vesicæ præterit, eo quòd hoc malo raro admodum laborent seniores. Per seniores vero intelligit hic eos, qui in prima senectutis parte sunt constituti, alióque nomine ὠμογέροντες dicuntur. Quæ quidem pars incipit anno 50. quemadmodũ suprà, nẽpe in enarratione Aphorismi. 31. sectione 3 vbi de Aetatibus copiosè egimus, est à nobis indicatũ. Quod autem iam dictos per seniores accipiat Hippocr. confirmant ea quæ metipse scribit libr. 6. Epidem. part. 7. Aphorism. 19. inquiens: Renum vitia post annos quinquaginta sanata esse non vidi. Cur autem δυσχερῶς, hoc est, δυσχερῶς, id est difficulter, vt Philotheus exponit, vel, vt Gale. multo negotio sanantur, tres causas in Commenta. suis affert ipse Gale. quibus addi potest quarta, nisi sub tertia complecti hanc velimus, facultatum viriúmque imbecillitas.

Seniores.

δυσχερῶς.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Ac tempore.] Addendum, longo. Græcè enim est, χρόνῳ μακρῷ. Superfluitas.] Adiiciendum, per ipsa vacuatur. Quippe Græcè scribitur, ὅτι περίττωμα δι' αὐτῶν κενοῦται λέγομεν. Tales autem.] Græcè est, τὰ γὰρ τοιαῦτα, tales enim & ipse, &c.

Superius.] Nempe Aphor. 39. 2. sectionis.

APHORISM. VII.

Τὰ ἀλγήματα καὶ οἰδήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα, τὰ μὲν μετέωρα κουφότερα, τὰ δὲ μὴ μετέωρα ἰσχυρότερα.

Dolores & tumores ventris sublimes quidem leuiores, non sublimes vero vehementiores.

DOlores & tumores qui in profundo corporis excitantur, esse vehementiores ac periculosiores iis qui in eiusdem superficie accidunt, Hippocrat. in hoc Aphorism. docet. Neque enim, vt in Comment. suis attestatur Gale. sublimes dolores & tumores alij sunt quàm qui in superficie sunt, & in iis partibus quæ peritonæo incumbunt. Est autem περιτόναιον Græcis membrana tenuissima araneorum telis simillima, omnibus tum intestinis, tum visceribus quę intra ventrem sunt, vnde nomen etiam obtinuit, obducta. Qui itaque supra peritonæum fiunt dolores & tumores, leuiores sunt, quòd in partibus minus principalioribus fiant. Qui verò infra & in profundo excitantur, eo quòd in partibus principatum aliquem obtinentibus fiunt, ventriculo nimirum, iecore & similibus, vehementiores atque periculosiores sunt. Neque enim tam facile vt illis qui in superficie sunt corporis, remedia admoueri possunt. In Comment. Galen. vbi interpres conuertit, interstinguuntur autem hi in locis ad ventrem attinentibus membrana interiore abdominis. Græcè est, ὁρίζεται δὲ ταῦτα ὧδε τῇ κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων τὸ περιτόναιον. Quare satius erat dicere, membrana peritonæo, vel simpliciter peritonæo: neque enim peritonæum est pars abdominis, sed ab eo prorsus distinctum. Præterea vbi dixit interpres, quòd tales, adiiciendum rectè. Græcè enim est, καλῶς κύκλῳ ἰσχυρότερα.

Sublimes dolores. περιτόναιον ... ἀσθενέστερα

APHORISMVS VIII.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι, οὐ ῥηϊδίως ὑγιάζεται.

Aqua inter cutem laborantibus, vlcera quæ in corpore fiunt, non facile sanantur.

QVod anasarca laborantibus vlcera difficulter sanentur, hoc in Aphorism. Hippocr. docet. Neque enim iis verbis τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι, quosuis aqua inter cutem laborantes intelligit, sed eos tantum qui anasarca vocata correpti sunt. Siquidem in ea totius corporis moles, ac vniuersa caro, spongiæ instar humida & laxa existit. In cæteris autem duabus aquæ inter cutem speciebus, partes corporis superiores extenuantur, vt alibi copiosius commonstrauimus. Quum itaque omne vlcus, qua vlcus est, siccari postulet, neque ad cicatricem

ὑδρωπικοί. Omne vlcus qua vlcus est, siccari postulat.

catricem priusquam ficcetur perduci queat, vt libro 3. Therapeutha. Galenus fusius demonstrat, minime mirum quod in anasarca, propter immoderatam vniuersi habitus corporis humiditatem, vlcera difficille sanentur.

APHORISMVS IX.

Τὰ πλατέα ἐξανθήματα οὐ πάνυ τι κνησμώδεα.

Pustulæ latæ non valde pruriunt.

QVum latæ pustulæ ex frigidiore humore generentur, & in latum extentæ difflentur, minime prurire possunt. Quod libro 6. Epidem. part. 2. Aphorism. 18. Hippocra. Simonis cuiusdam exemplo ostendit, inquiens, Latæ pustulæ, quales hyeme Simon habuit, non admodum pruriunt. Quam sententiam & nos post Galenum abunde enarrauimus: ad nostros itaque Commentarios, lectorem ablegamus. Cæterum quòd latæ pustulæ non sint nisi à Barbaris nostræ ætatis medicis vocatæ variolæ, lib. 5. de Sanandis corporis malis cap. 8. monstrauimus. Latæ pustulæ.

APHORISMVS X.

Κεφαλὴν πονέοντι, καὶ περιωδυνέοντι, πύον, ἢ ὕδωρ, ἢ αἷμα ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα, λύει τὸ νόσημα.

Dolenti caput, & vehementer dolenti, pus, aut aqua, aut sanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum tollit.

QVibus nonnunquàm rationibus capitis dolor soluatur, hoc in Aphorism. Hipp. ostendit. Pro quo intelligendo notandum initio erit, Philotheum putare per hæc verba, Dolenti caput, τοῖν μέρει ἄλγημα, id est, dolorem capitis particularem esse accipiendum. Per hæc autem, καὶ περιωδυνέοντι, τὸ ἐν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ ἄλγημα ἀπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ ὑγρῶν πλεονεξίας γινόμενον, hoc est, dolorem in vniuerso capite ex flatuum aut humorum redundatia excitatum. Cuius quidem explicationem Musa etiam sequitur. Verum vterque fallitur. Nam si ad hunc modum Hippocratis verba interpretemur, Galeno secus illa in suis Commentar. interpretati, & rationi quoq; ipsi aduersabimur. Quippe dolores capitis propter flatuum, aut sanguinis multitudinē, aut

Philothei interpretatio reprobatur.

Musæ sententia improbatur.

mordacem bilem, aut intemperaturam excitati iſtis ratio-ni quoq; ipſi aduerſabimur. Quippe dolores capitis propter flatuũ, aut ſanguinis multitudinẽ, aut mordacẽ bilẽ, aut intẽ peraturã excitati iſtis rationib⁹ quarũ in hac ſentẽtia memi nit Hippo. haud ſanãtur, queadmodũ diſertè Gal. in Cõ. ſuis teſtat. Spiritus enim flatuoſus diſcutiẽtib⁹, & extenuãtib⁹ po ti⁹ medicamẽtis, mordax bilis eãdẽ purgãtẽ medicamẽto, & intemperatura alterãtibus hanc ipſam remediis ſanantur. Quocirca repudiata eorundem ſententia, περιωδυνέοντι inter-pretandum, vehementer dolenti, quemadmodum Theodo-rus conuertit. Auget enim & intendit hoc loco vox περὶ, vt ſæpe aliàs in compoſitionibus, verbi ſignificationem. Sic cer tè περίφοβος, Græcis pertrepidus eſt. Dolores itaq; capitis ab inflammatione orti ſoluũtur, quando ſuppuratione iã facta, pus per aures effluit. Aqua vero per os effluente, ſanantur do lores ex crudis nati humorib⁹. Sãguis autẽ per nares pfluẽs, eũ ſanat dolorẽ qui ex multitudine ſanguinis excitatus fue-rit. Hanc tamẽ partem Galenus in ſuis Commentariis omit-tit: puris enim & aquæ tãtum meminit. Atque hinc eſt quod in fine Commentariorum ait, Si propter ſanguinis multitu-dinem dolor acciderit, per alia ſcilicet quàm puris aut aquæ effluxũ ſanantur, nẽpe venæ ſectionẽ, aut ſanguinis è narib⁹. profluuium. Si autem ſententiæ Hippocratis inſeruntur, vt in multis eſt ſcriptum exemplaribus, hæc verba ἢ αἷμα, tunc ſanguinis etiam multitudinem inter cauſas dolorum quorũ fit mẽtio, includit. Quod monere voluimus, ne quis Galeni, qui in ſuo contextu aquam & pus tantum habuit, enarratio-nem, cum Hippocratis verbis pugnare exiſtimaret.

περιωδυνέοντι. περὶ.

APHORISMVS XI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι, καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσιν αἱμοῤῥοΐδες ἐπιγενόμεναι, ἀγαθόν.

Melancholicis & renum malis affectis hæmorrhoides ſuccedentes bonum ſignificant.

MElancholicos & nephreticos iuuari à ſuccedẽtib⁹ hæ morrhoidibus, Hippo. in hac ſententia docet. Melan-cholici autem ſunt in quibus humor melancholicus, qui ab atra bile, vt diximus Apho. 21. ſect. 4. differt, abundare ſolet. Adeò vt interpres non recte cõuerterit, ab atra bile vexatis.

Melãcholici. Interpretis lapſus.

Nephritici verò hoc loco ij maximè ab Hipp. dici videntur, qui lapide renũ vexantur. Quum enim is ab humore crasso & terreo procreetur, non immeritò hæmorrhoidum profusione iuuantur. Gal. in Comm. suis huiuscemodi mala sanare hæmorrhoides dicit, non solũ ratione vacuationis, sed & ipsa qualitate eius quod vacuatur, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ποιότητι τοῦ κενουμένου, sic enim emendandus Græcus codex erit. Qualitatem autem hic, vt alibi sæpe, quemadmodum apho. 2. sect. 1. diximus, significare speciem humoris, notius est quàm vt denuò à me demonstrari debeat. Quare verborum Galeni is sensus erit, Non solùm hæmorrhoides prædicta mala, nempe melancholiam & lapidem renum sanant, quia vacuant, verum etiam quia talem humorem educunt, qualis vacuari debet, hoc est, eum à quo hæc mala procreantur. Qualitas.

APHORISMUS XII.

Αἱμοῤῥοΐδας ἰηθέντι χρονίας, ἢν μὴ μία διαφυλαχθῇ, κίνδυνος ὕδερον ἐπιγενέσθαι, ἢ φθίσιν.

Sananti diuturnas hæmorrhoidas, si non vna relicta fuerit, periculũ est aquã inter cutem, aut tabẽ succedere.

Hæc sententia ad eam artis partem pertinet, quæ morbos sanare docet. in ea enim qua ratione hæmorrhoides sanari cõueniat, vt hinc nihil mali aut dispendij ad eum qui sanatus est, perueniat, ostenditur. Idq; sanè non temere. Hæmorrhoidum intempestiua curatio. sunt enim non pauci qui hæmorrhoidũ intempestiuam, aut minus aptam curationem à medico exigant. Quibus certè propter pericula quæ deinceps sequuntur, haud parendum erit. Quippe sananti hęmorrhoidas diuturnas, inquit Hipp. vt ne vna relinquatur, periculum est aquam inter cutem, aut tabem succedere. Non autem ab re dixit diuturnas, recens enim si fluere cœperunt, ab earundem sanatione & constrictione non erit tantum periculi: quòd scilicet natura nondum assueta sit huc omnia corporis excremẽta reponere. Diuturnas itaque si ita sanabit medicus, vt ne vna relinquatur, per quam fæculẽtus & melancholicus humor expurgetur, periculum est ne aqua inter cutem, propter causam à Gal. in suis Comm. copiose expositam succedat. Aut tabes, copia nimirũ humorum malorũ à iecore ad pulmonem propulsa. Proinde accurata diligentia Hippocratis cõsilio acquiescendũ erit, Diuturnas.

vt vna saltem seruetur vena aperta, per quã natura corporis superuacua expurget. Cæterùm Aet.lib.14.ca.5. censet contra Hippocr. sententiam, iis qui proba victus ratione vsuri sunt, deinceps omnes esse supprimẽdas ac constringẽdas venas. Verùm quũ eius expositio non tantũ Hippocrati, sed & rationi, adde etiã experientię aduersetur, repudiandã esse planè iudicamus. Hipp. nanq; disertè docet, in sanandis hæmorrhoidibus vnã saltẽ fore relinquendã. Quippe vtcũq; aliquis post integrã sanationẽ proba victus ratione vsus fuerit, tamen fieri non potest, quin subinde quotidie superuacua aliqua in corpore coaceruẽtur, quæ nisi per hãc vnam saltẽ relictam venã expurgentur, progressu tẽporis in iecore duritiẽ, aliáq; mala, quæ aquã intercutẽ accersent, procreabunt. Præterea experientia cognitum est, omnimodã hæmorrhoidum suppresśionem nocere. Vt Aetij sententia meritò nobis veniat improbanda. In Comment. Galeni, vbi interpres conuertit, iter intercludat, Græcè est, ἀποκλείσῃ τὶς αὐτὸ τῆς ὑποῤῥοῆς, iter hoc vnde defertur, intercludat.

Aetij expositio refutatur.

APHORISMVS XIII.

Ὑπὸ λυγμοῦ ἐχομένῳ, πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι λύουσι τὸν λυγμόν.

Singultienti sternutamenta si superuenerint, tollunt singultum.

STernutamenta sanare singultum, non quidem omnem, sed eum qui ex plenitudine natus est, hoc in aphor. docet Hipp. Sternutando enim non solum cerebrum, sed & ventriculus ob neruos ad eum deriuatos, vehementer concutitur ac quassatur, humorésq; singultum excitantes vacuantur, vt in Comm. suis fusius monstrauit Gal In quibus ait, Autor est ipse, scilicet Hippocrates aphor. 39. huius sect. Vbi interpres conuertit, rigor autem & frigiditas, Græcè est, τὸ κρύος δὲ καὶ ψῦξις, frigus, algórve, autem & frigiditas. Et vbi transtulit, qui omnia neruosa, &c. melius fuisset sic dixisse, eò quòd omnia neruosa corpora, &c. nam Græcè legitur, τῷ ἀνελκύνουσα ἐργάζεσθαι πάντα τὰ νευρώδη σώματα.

Sternutamẽta quę singultum sanent.

Commentarij Galeni.

APHORISMVS XIIII.

Ὑπὸ ὑδρωπος ἐχομένῳ κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κοιλίαν

λίαν ὑδαλέος ῥυέντος, λύσις.

Aqua inter cutem correpto, si aqua quæ in venis est ad ventrem defluxerit, mali solutio fit.

QVòd aqua inter cutem per spontaneam nonnũquam vacuationem sanetur, hac sentẽtia Hipp. innuit. Loquitur autem potissimum de ea hydropis specie, quæ Græcis ἀνασάρκα nominatur, quod in ea venæ totius corporis aqua refertæ sint, quam subinde etiam in vniuersum diffundunt corpus. Quod si itaq; accidat, vt aqua illa quę in venis est, per iecoris portas in ventrem diffluat, eámq; deinde per aluum natura vacuet, malum soluitur. Non autem temere à nobis adiectũ est, eámque subinde natura per aluum vacuet: quia sæpe fit, vt in hydrope intra peritonæũ & intestina contineatur aqua, quæ illuc ex venis confluxit: non tamen propterea malũ definit; sed quotidie magis atq; magis intumescit venter. Proinde si sequi mali illius solutio debet, necesse est vt aqua non maneat in ventre, sed à iecore per portas ad intestina deriuata per aluum excernatur. Quare hoc in apho. quæ sit optima & rectissima aquæ inter cutem curandi ratio, ea nimirũ quam natura ipsa deriuando aquam in ventrem, eámque deinceps per aluum vacuando inuenit, ab Hippocrate edocemur. Curabit itaque medicus, vt hanc, vtpote eius minister, diligenter imitetur; quod faciet, vbi aquam in ventre coaceruatam, per purgantia medicamenta vacuabit. Hæc enim inter initia maximè antequàm iecur prorsus vitiatum fuerit, propinata, præsens remedium afferunt. Optima aquę inter cutẽ sanatio quæ.

APHORISMVS XV.

Ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ μακρῆς, ἀπὸ ταυτομάτου ἔμετος ἐπιγενόμενος λύει τὴν διάῤῥοιαν.

Alui diuturno profluuio laboranti, si vomitus sua sponte successerit, alui profluuio liberat.

ALiud hoc loco naturæ exemplũ nobis ob oculos posuit, non quidem alia de causa quàm vt imitemur. Sicut enim hæc interdum diuturnum alui profluuium vomitu sanat, ita quoque nos naturæ actionem imitari oportet. Quam si perficere sua sponte non poterit, eam iuuare conuenit, idoneísque ad hoc medicamentis vomitum ciere, qui in Natura medico imitanda.

contr

contrarium retrahendo malum sanabit. Non autem temere dixit Hipp. alui diuturno profluuio laboráti. si enim recens ceperit, nó facilè sisti debet: quemadmodum copiosius diximus lib. 3. de sanand. malis corp. cap. 13. Si verò diuturnum fuerit, hoc ipsum vomitus à natura & sponte factus, sanabit.

APHORISMVS XVI.

Ὑπὸ πλευρίτιδος, ἢ ὑπὸ περιπνευμονίης ἐχομένῳ, διάῤῥοια ἐπιγενομένη, κακόν.

Pleuritide, aut peripneumonia vehementer laboranti, si alui profluuium succedat, malum est.

ALui profluuium in vehementi pleuritide aut peripneumonia superueniens esse malum hoc in aphor. Hipp. docet. De vehemétibus autem pleuritide & peripneumonia loqui Hippoc. manifestum fit ex voce ἐχομένῳ, quod, Galeno in Comm. teste, idem quod βιαζομένῳ significat. Quare per hanc vocem malorum prædictorum vehemétiam exprimere voluit, quod clarius Philotheus iis verbis innuit, διὰ τοῦ εἰπεῖν ἐχομένῳ, ἐδήλωσε τὸ ἰσχυρῶς κατέχεσθαι καὶ βιάζεσθαι τὸν κάμνοντα, per hoc quod ait, laboranti, vehementer laborare & violenter affici ægrotantem significauit. Nec aliter hanc vocem Galen. Comm. 34. sect. 4. interpretatus est. Si igitur ei qui vehementi pleuritide aut peripneumonia laborat, diarrhœa successerit, malú est. Quippe significat tum iecur per consensum earú partium quæ respirationi deseruiunt ita affici, vt propter imbecillitatem ad se trahere alimétum, & in sanguinem cóuertere aut possit. Hoc enim vbi acciderit, alui profluuium sequi necesse est. Quare rectè Hipp. dixit, idipsum malú portendere. Si verò prædicta mala fuerint mediocria & mitiora, bonú est aluú turbari, p̃sertim vbi coctionis notæ simul apparuerint, vt fusius in Com. Gal. monstrat.

ἐχομένῳ. — *Alui profluuium in vehemẽti pleuritide cur malú.*

ANNOT. IN GAL. COMM.

Difficilis anhelitus.] Græcè, δύσπνοια, difficilis spiratio. Vexato.] Græcè, βιαζομένῳ, vehementer affecto. Nullus extemporaneus, &c.] Græcè est, μηδὲν ἄλλο πρόσκαιρόν τε καὶ πρόδηλον ἐπιγενέσθαι τὸ σύμπτωμα, nullum aliud tempestiuum & manifestum symptoma superuenerit. Eius morem.] Morem vocat modum, hoc est, essentiam, formam, speciem, seu differentiam morbi, hoc est, num malus, vehemens vo, aut

mit

mitior sit morbus. Siquidem oportet,&c.] Græcè, δεῖ σωζῆσθαι κατά τι τὸ σημεῖον τῷ δηλουμένῳ πρὸ αὐτοῦ, siquidem oportet signum aliqua ratione ei quod ab ipso significatur, connexum esse.

APHORISMVS XVII.

Ὀφθαλμιῶντα ὑπὸ διαῤῥοίης ληφθῆναι, ἀγαθόν.

Lippientem alui profluuio deprehendi, bonum est.

ET hoc in aphorismo naturæ exemplo monstrat Hippocrates, qua ratione lippitudo commodè curari debeat, nempe humoribus hanc ipsam efficientibus, ad inferiora translatis,& subinde per aluum vacuatis, vt in Commentar. etiam suis Galenus copiosius docet. Lippitudinis curatio commoda

APHORISMVS XVIII.

Κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ, θανατῶδες.

Vesica profundius incisa, aut cerebro, aut corde, aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut ventriculo, aut iecore, letale est.

HIppocrates hoc in aphorismo partes aliquot corporis commemorat, quarum vulnera esse letalia ait: hoc est, talia vt vel necessariò, vel magna ex parte mortem inferant. Intelligit autem non quæuis vulnera, sed ea quæ magna & profunda sunt, quod per vocem διακοπέντι innuere voluit, quemadmodum in Commentariis suis Galenus fusius monstrat. Et Philotheus quoque, qui ita scriptum reliquit, διὰ τὸ εἰπεῖν διακοπέντι, ἐδήλωσε τὴν διὰ βάθους διαίρεσιν, per hocquod dixit discissa, eam quæ ad profundum vsq; fit diuisionem significauit. Prima verò inter partes quæ ab Hippocrate commemorantur, est vesica: cuius quidem vulnus quod ad interiora eius progreditur, atque adeò profundum est, letale existit, quod coalescere, quandoquidem neruosa tenuis & exanguis sit, non queat. Secus accidit vbi ceruix eius vulneratur, vt in Commentariis Galenus quoque annotauit. Altera pars cuius Hippocrates meminit, est cerebrum, quod quidem profundè & ad ventriculos vsque vulneratum, mortem affert, aut saltem omnes ita sensus lædit, Διακοπέντι. Vesicæ vulnera letalia quare. Cerebel.

vt si superuixerit vulneratus, ferè stupidus reddatur. Tertia pars est cor, cuius vulnera letalia & insanabilia existunt propter assiduũ motũ, & quod sit spirituũ & vitalis caloris fons & origo. Quarta pars est septum transuersum, quod Græcis διάφραγμα & φρὴν dicitur, quod itidem si vulneretur propter assiduũ motum coalescere nequit, adeóque mortem accersit. Quintò inter ea quorũ vulnera letalia sunt, Hipp. tenuia cõmemorat intestina. Hæc enim si ad eorũdẽ caua vsque vulnerentur, coalescere nõ possunt: exanguia enim sunt. Sexta pars cuius vulnera letalia esse Hippocrat. ait ventriculus, pro eo enim hoc loco dictio illa κοιλία accipitur, existit. Letalia verò sunt non perpetuò, sed magna ex parte, queẽadmodũ Gal. in Com. fusius docet. Septima pars ab Hippo. commemorata iecur est, sunt enim & huius vulnera profunda, letalia: quia hæc plurimo, vt Gal. in Comm. ait, sanguine manant, ideóq; prius ita vulnerati moriũtur, quàm vulnera agglutinari possint. Quæ autẽ vulnera in summa eius parte consistunt, nec eò vsque vt vena dissecetur penetrant, ea sanari interdũ possunt. Hinc est quod Cornel. Cels. lib. 5. c. 26. Inter vulnera insanabilia recenseat ea quæ in porta iecinoris fiunt: ea enim parte venarum est multitudo. Inter ea verò quæ difficilem curationem habent, sunt quæ in iecinoris crasso fiunt vulnera. Quare in Comm. mihi non probatur Aldini codicis lectio, qui habet, ὅτι οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτῦ τρώσεις ἰᾶσθαι λέγοντες, ὅτι οἱ τὰς λοβὰς ἀφαιρημένας δοκῦσιν ἀληθεύειν, id est, neque qui vulnera in superficie eius consistentia sanari dicunt, neq; qui fibras iecoris ablatas fuisse, verum dicere videntur. Nam si hæc lectio vera est, quid opus erat vt paulò antè tam accuratã diligẽtia profunda vulnera, in quibus etiã dissectam esse venã intelligi voluit, ab iis quæ in superficie fiunt discerneret, si vtraque sunt insanabilia perpetuò? Quin Gal. potius significare voluit, illa iecoris vulnera quæ profundiora sunt & in quibus vena quoq; præciditur, esse insanabilia; quod scilicet ex iis plurimus emanet sanguis, adeóq; sic vulneratos mori ex sanguinis emanatione priusquã vulnera glutinẽtur cõtingat. Secus aũt accidere, si in summa iecoris parte vulnera sint, nulláq; eius vena præcidat. Quocirca qui vulnera in summa eius parte cõsistẽtia sanari, & fibras ablatas fuisse affirmãt, verũ dicere vidẽtur. Vult itaq; prorsus dicere Gal. verisim

Cordis.

Septi trãsuersi.

Tenuium intestinorum.

Vẽtriculi.

Iecoris.

Aldini codicis lectio improbatur.

risimile esse, vt vulnera in superficie, & extremitate iecoris, vbi nulla vena est, consistentia sanari possint, minime vero si fuerint profundiora. Hanc lectionem esse veram, confirmat antiquus interpres, qui locum hunc ita conuertit: Hepar si incidatur, sanguinis fluxus sequitur; patiẽtes ergo moriuntur, antequam solidentur, quod fit, quũ venæ incisæ sunt. Ideo arbitror verum dicere, affirmantes posse sanari, cum incisio intra concaua non sit. Et quidam dicunt, eius extremitates quasi digitos eminentes posse incidi, & inde sanari. Hæc ille. Proinde sic potius legendũ erit, *διὰ τοῦτ' οὖν καὶ οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτοῦ τρώσεις ἰᾶσθαι λέγοντες, καὶ οἱ τοὺς λοβοὺς ἀφῃρηκέναι δοκοῦσιν ἀληθεύειν*, propterea igitur & qui vulnera in summa eius parte consistentia sanari, & qui fibras esse ablatas asserunt, verum videntur dicere. Cæterum Celsus loco iam citato multa habet ad præsentem aphorismum attinentia, quæ legere cupientes possunt.

APHORISMVS XIX.

Ἐπὴν διακοπῇ ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον, ἢ γνάθου λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε ξυμφύεται.

Quum os præcisum fuerit, aut cartilago, aut neruus, aut buccæ tenuis particula, aut præputium, neque augetur, neque coalescit.

HOc in Apho. quæ corporis partes præcisæ, neq; augeantur, neque coalescant, Hipp. docet. Prima vero harũ os existit, quod quũ frigidum sit & siccũ, adeoque durũ, fractum coalescere haud potest. Hinc est ꝙ Gal. cap. 91. Artis medicæ sic scriptum reliquerit; Fractura est cõtinuitatis in osse solutio, quæ quantũ ad primum attinet scopũ, insanabilis existit: quo ad secundũ vero, quodammodo sanabilis est. Primus igitur scopus est, coalitus partiũ, qui ob ossis duriciem fieri non potest. Secundus, alligatio, quæ fit callo supernato partes fractas colligãte. Et lib. 5. Ther. meth. cap. 7. vbi inter cætera sic scribit; Quũ mollium tantũ corporũ in vnũ coeũdi sit habilitas, vt tum in externis videre licet, nullo nec lapide cũ lapide, nec testa cũ testa coeunte, tum vero in nobis ipsis quãdo nec cartilago cũ cartilagine, nec os cũ osse coalescat. Non enim fracta ossa per vnionẽ cohærent, sed per callũ ceu

Puerorum ossa mollia. glutino iunguntur. Hæc ille. Quod certè intelligendũ erit de ossibus iã duris & ficcioribus: puerorũ enim ossa, vtpote mollia adhuc, coalescere possunt, quemadmodũ testatur Gal. lib. 6. The. meth. cap. 5. in eũ scribens modũ: Quoniã fracti ossis soluta partiũ cõtinuitas est, vtiq; finis quò tendet is qui eas curabit, saltẽ primus, vnitio est. Quòd si is per affectarũ partium siccitatem perfici posse nõ videatur, restat alter, qui est vt alterius cuiusdã interuentu glutinentur: qui si nec ipse cõparabilis aduertitur, insanabile esse vitiũ dixeris. Quod igitur coalescere nequeat tam durũ os quàm id quod in iuuenibus, & adolescẽtibus, & viris, multòq; magis in senibus cernitur, id profectò vel cuiuis patẽre potest. Potest certè illud tantũ vnitionem recipere quod abundè molle est, cuiusmodi cõspicitur in puerulis. Quinetiã in ca. 91. Artis medicæ ait: Molle vero & puerile os coalescere potest. Pueros autem humida & mollia ossa habere, disertè Gal. lib. 2. de Tẽp. ca. 2. docet, dum in hãc sententiã scribit, Est vero puellus adhuc in summo humidus, veluti muscus: idque nõ in sanguinis vasis modo & visceribus, ac carne, sed etiã ipsis ossibus, quæ scilicet siccissima sunt omniũ quæ in nobis sunt partiũ. Verum tum hæc, tum reliqua tota vnà cũ iis membra quasi cerea sint, infantium nutrices fingunt, formántq;. Tanta est in toto puellorum corpore humiditas. Osseum genus vniuersum caseo, qui modo coagulatus sit, assimile est. Hęc quidem de ossibus dicta sufficiant. Altera pars quæ præcisa non coalescit, cartilago est, de qua sanè idẽ quod de Ossibus iudicium erit. Cæterũ neruũ, tenuem buccarum partẽ, & præputium, quoniã ex semine nata sunt, nõ regenerari est euidentissimũ ex iis quæ cap. 87. Artis medicæ, & lib. 1. de semine scribit Gal. Ob largæ enim materiæ penuriã nõ renascũtur. Tantũ enim nullibi aceruatim contentũ semen reperire licet, quantũ vnumquodque eorũ quæ deperdita sunt, indiget ad generationẽ: quin & quum per multũ tempus coaceruari posset, à præoccupante carnis generatione impeditur. Porrò quum prædicta omnia vel prorsus auferantur è corpore, vel tantũ diuidãtur, ideo Hipp. dixit ea neq; augeri, neq; coalescere. Augentur enim, quæ deficiunt. Coalescunt autem quæ diuisa ac separata sunt. Quare rectè à Philo. dicitur, αὔξησις ἐστιν τῆς λείποντος ἀναπλήρωσις, σύμφυσις δὲ ἡ τῶν διεστώτων χειλῶν ἕνωσις

Cartilago.

Partes ex semine natę cur non renascuntur.

ἑνώσεις καὶ κολλήσεις, Auctio est deficientis restitutio, coalescentia autem, orarum quæ ab inuicem diductæ sunt, vnitio & agglutinatio. De qua re Gal. initio suorũ Com. fusius scribit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Qualis abscissa, sicut in cauis vlcerib.] Hinc lib. 3. Ther. meth. ca. 5. Gal. ita scriptũ reliquit. Cæterũ caro eadẽ specie cum ea quæ periit, gigni in cauo vlcere potest. Sic igitur de iis quæ diximus, &c.] Græce est, ὥσπερ δὲ καὶ περὶ τῶν εἰρημένων ἀμφισβητοῦσί τινες, οἱ μὲν αὔξεσθαι λέγοντες. Sic vero & de iis quæ dicta sunt, quidã ambigunt, ij quidẽ augeri dicentes, &c. illi vero. Igitur illa desiderãt.] Græce est, τὰ μὲν οὖν αὐξηθῆναι τὰ κοῖλα διαβρώσει ἑλκωθέντα δεῖται. Augeri igitur illa desiderãt, quæ erosione sunt vlcerata. Sed quoniã iam ex eo, &c.] Græcè, ἀλλὰ ὅτι καὶ τοιούτων ὄντων, ἀφίστανται τὰ χείλη τῆς τρώσεως ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον, sed quoniam talia sunt, oræ vulneris nõ parum inuicem distant. Philot. fere clarius hanc sententiam iis expressit verbis, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀφίστασθαι τὰ χείλη τῆς τρώσεως ἀλλήλων οὐκ ὀλίγων. Sic enim legenda sunt verba eiusdem, vt quiuis prompte ex verbis Gal. colligere potest. Hoc est, sed etiã propterea quòd oræ vulneris, inuicem plurimum distent. Philothei locus restitutus.

APHORISMVS XX.

Ἢν ἐς τὴν κοιλίην αἷμα ἐκχυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη ἐμπυηθῆναι.

Si sanguis præter naturam in cauitatem aliquam transfunditur, vt corrumpatur necesse est.

NObis placuit vt hanc Hipp. sententiã generatim interpretaremur, quod Galenũ etiam fecisse cõstat, vt scilicet Hippocratem non tantũ de ea quæ fit in ventriculũ effusione, sed in omnes etiã alias cauitates sanguinis præter naturã effusione loqui intelligeremus. Verbũ enim ἐμπυηθῆναι non proprie, sed improprie illũ vsurpasse censemus, vt generatim scilicet idem quod σαπῆναι, hoc est, corrumpi, significet. Erit itaque is plane sensus: Si sanguis à propria cauitate, hoc est, venis & arteriis, in aliam præter naturam transfundatur, necesse est vt corrumpatur, hoc est, vt vel suppuretur, vel nigrescat, liuescátue, vel in grumos vertatur, quemadmodum copiosius in suis Comm. Gal. prosequitur. ἐμπυηθῆναι.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In inflãmationib, quidẽ per minimas.] Hunc locũ pulchrè explicát, quæ ſcribit Gal. cap. 3. de Inæquali intẽperie in hũc modũ, Vbi calida fluxio in muſculũ procubuit primũ maiores arteriæ venæq; opplẽtur, ac diſtenduntur ab iis minores, atq; ita res procedit, donec ad minimas ſit peruẽtum. Has quidã minimas partes Gal. hoc loco vocat, τὰς λόγῳ θεωρητὰς, id eſt, ratione contemplabiles, tam exiguæ enim ſunt, vt viſum effugiant: quare vt ratione contemplentur neceſſe eſt.

Partes ratione contẽplabiles.

CANDIDO LECTORI TYPOGRAPHVS.

Non poſſum diſsimulare, cãdide Lector, magnã iniuriam quæ hic nobis, dum hęc excuderemus, accidit. Vix hucuſque magno & labore certe, & ſumptu nõ mediocri peruentũ impreſsione noſtra fuerat, quũ à perditiſsimo quodã nebulone pagella vna, qua XXI Aphoriſmi expoſitio, vnà cũ ſequentis parte cõtinebatur, ex αὐτογράφῳ fraudulẽter ſubtrahitur. Itaque quũ iacturã eã per tẽporis anguſtiã ſarcire aliter nõ liceret, viſum eſt id cõmodiſsimũ, quo ſaltẽ in Aphoriſmorũ ordine nihil deſideraretur, vt eoſdem vnà cum Gal. Comm. adiiceremus, quo tãtiſper vteteris, dum ad proximũ Francofordianũ mercatũ reſtitui per ipſum autorẽ, id quod nebulonis fraude magno certe cũ rerum noſtrarum diſpẽdio nunc deſideratur, poſsit. Vale, & ſtudiũ noſtrũ æqui boniq; facito.

APHORISMVS XXI.

Τοῖσι μαινομένοισι, κιρσῶν ἢ αἱμορροΐδων ἐπιγινομένων, τῆς μανίης λύσις.

Inſanientibus, ſi varices vel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.

Hic inſaniam illam quæ proprie melancholia dicitur, vocat: nõ illum qui fit ex bile furorem. Eſt autẽ varix, cũ venæ laxiores fiunt in coxis, & cruribus, quod ex craſſo & melancholico humore contingit: adeo quod pellentę natura ad partes ignobiliores eos qui inſaniam efficiunt humores, & præſertim cum melancholici fuerint, ad craſsi, dictarum ſequitur paſsionum generatio, & inſaniæ ſolutio.

APHORISMVS XXII.

Ὁκόσα ῥήγματα ἐκ τοῦ νώτου ἐς τοὺς ἀγκῶνας καταβαί-

νη, φλεβοτομία λύει.

Quacunque rupta ex dorso ad cubitum descendunt, vena sectio soluit.

Melius quidam scribunt, Quicunque dolores. nam ruptum ipsum descendere, vnum est impossibilium, siquidem diuulsa ac rupta musculi parte carnosa fit ruptum. Videtur quidem nonnunquam manifeste admodũ collectus in loco corruptionis sanguis, & discussione sanatur. Reliqui vero qui sunt in dorso dolores, ex deffluente humore generantur solo aliquando, sed magna ex parte crasso, ac flatuoso spiritui associato, quẽ excipere oportet, atque euacuare, per venæ in cubito existentis sectionẽ, quãdo hic apparet fluens. Est enim eius præceptum, secundum quod humores repunt, facere euacuationes. Idem autem significant & verba hæc, Eò ducendũ est quò repunt, per loca opportuna. Si autem de ruptis sermo est scriptus ab eo, eos qui faciunt compatiendi ratione dolores intelligendum est dici ab ipso descendere ad cubitos, non ipsam carnosæ partis diuisionem. Et quidem fieri potest, vt & talis venæ sectio vtilis sit communi euacuationis ratione. Hactenus Galenus.

* per ruptiones intelligendi sunt, Galeno in Comm. teste, dolores quos per consensum ruptiones ipsæ efficiunt: quod nimirum fieri haud possit vt ruptiones descendant. Descendunt autem ad cubitum in ipsa ruptione humores qui subinde illic dolorem excitant: quibus vacuatis per venæ sectionem solui dolorem necesse est, vt fusius in Comm. Gal. exponit. Ruptiones

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ruptum.] Græce, ῥῆγμα, ruptio, Quam etiam lib. 3. Therap. cap. 1. ait esse, carnosæ partis citra vulnerationem diuisionem. Hæc verba.] Quæ scribuntur sect. 1. Aph. 21. Reliqua nihil habent difficultatis. ῥῆγμα quid.

APHORISMVS XXIII.

Ἢν φόβος, καὶ δυσθυμίη πολὺν χρόνον διατελέῃ, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si metus & mœstitia longo tempore perseuerant, melancholiam significant.

Varia melancholicorũ symptomata.

QVanquam multa sunt melancholicorũ symptomata, vt odiũ hominũ, solitudinis amor, visa varia, quæ comme morat Gal. lib. 3. de Male affect. loc. cap. 6. tamen omnia hæc Hipp. in duo coegit, metum & mœstitiã. Metus enim eos nũquã deserit, ideóq; alius testã se factũ putãs, timet ne collidatur. Alter, ne Atlas qui mũdũ sustinere dicitur, grauatus sub tãto onere, ipsum à se excutiat, atq; ipse cum illo collidatur, ac nos quoq; vnà pereamus formidat. Alius metuit ne in carcerẽ rapiat, aliáq; id genus multa. Præterea mœstitia eos inducit, vt odio ꝓsequant omnes quotquot viderint, nunq̃ non tristitiã præ se ferẽtes. Oẽs itaq; melãcholici timẽt, mœrent, vitã damnãt, odióq; habẽt homines, vt rectissime dictum sit ab Hippocrate, si metus & mœstitia diu durant & perseuerant, melancholicũ esse. Per id enim quod ait, si diu durant, excludit primũ timorẽ & mœstitiã à causa manifesta & externa factos, vt, verbi gratia, ꝓpter incursũ hostiũ, aut flagitiũ aliquod recẽs perpetratũ, mortẽ parẽtũ, & amicorũ: ij ẽm non diu durare solẽt, sed progressu tẽporis desinunt. Quod si tamen acciderit vt & ij perseuerent, itidẽ melancholiã, vt in Commen. attestatur Galenus, significabũt. Porro cur melancholicus humor metũ & mœstitiã pariat, loco citato Gal. & libr. 2. de Sympt. causis cap. vlti. exponit.

Metus.

Mœstitia.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Etiamsi nõdũ tẽpus acceperint.] Variant hoc loco Græci codices. Aldinus enim ita legit, ἢν μᾶλλον, ἢ τύχῃ κεχρονικότα, id est, & magis si diuturna fuerint, scilicet hæc duo symptomata, timor & tristitia, significabunt melancholiã. Quę certe lectio à veritate ipsa nõ abhorret. Quãto enim diuturniora fuerint hæc symptomata, tantò magis melancholiã pręse ferẽt. Alij codices habẽt, καὶ μήπω τύχῃ κεχρονικότα, hoc est, etiamsi nondum fuerint diuturnã. Quę itidẽ vt prior lectio, veritati cõsona est. Nam metus & mœstitia nonnũquã, etiãsi non diu durauerint, melancholiã tamẽ significant, quod experiẽtia quoq; ipsa cõfirmat. Quando multi visi sint q̃ antea satis læti ac hilares, mox autẽ tristes facti, melancholiam inciderint. Hanc posteriorem lectionẽ secutus est Leonicenus & antiquus interpres, qui locum hunc ita conuertit. Etsi hæc accidentia non diu morẽtur. Insaniam significabunt.] Gręcè est, μελαγχολίαν ἐνδηλοῦν μέλλει, melancholiam portendent.

APHOR.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐντέρων ἢν διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, οὐ ξυμφύεται.

Si quod ex tenuioribus intestinis præcisum fuerit, non coalescit.

QVum idem paulò suprà, nempe Aphor. 18. huius sect. dixerit Hipp. videtur temerè hoc loco hęc denuo esse inserta sententia. Quę quum ibidem à nobis sit abunde enarrata, non est cur hic eandem iterum explicemus.

APHORISMVS XXV.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν καταχεόμενον εἴσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν, ἔσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

Erysipelas exterius effusum verti introrsum, non est bonum: ab interioribus autem foras, bonum.

ERysipelatis exemplo docet Hip. bonum esse vt omne malum corporis à nobiliorib' partibus, & ab interioribus ad ignobiliores atq; exteriores vertatur. Contrà vero malũ esse, si ab externis partibus ad internas transmutetur. Quippe internis & principalioribus partibus innatum erysipelas vitæ periculum adfert. Contrà in externis ac ignobiliorib' ortum, nullius momẽti incommodum infert. Hinc est quod suprà dixerit. Si mulieri grauidæ in vtero fiat erysipelas, letale. 5. aph. 43. Et li. 3. Prog. Apho. 20. Maxime vero potest ab ea secunda valetudo contingere, si robur simul & ceruicem & pectus cõprehendat, neq; ad interna recurrat erysipelas. Si vero neq; in diebus iudicatoriis dispereat, deleatúrue erysipelas, neq; ad exteriores partes conuertatur tumor, neq; pus creat, mortem significat. Et ibidem. Tutius est tumorem & ruborem in externas partes maxime conuerti. Ex hoc itaque Aphor. discẽdum erit, quàmplurimum errent medici, qui erysipelas extrà in cute apparens, intempestiue per frigida & reprimentia medicamenta ad interiora, & partes principes propellunt: quum consultius sit, vt quicquid est illorum humorum à quibus erysipelas nascitur, ab iis quæ principatum in corpore habent partibus, ad exteriora euocetur, quàm vt hac ratione ad ipsas protrudatur. Naturę itaque exemplo discamus, meli' esse, in externis esse rysipelas, aliúdque quodcunque malum corporis, quàm in internis.

Erysipelas ab externis partibus ad internas non propellẽdum.

APHORISMVS XXVI.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνονται, παρακοπὴ λύει.

Quibus in ardentibus febribus tremores fiunt, ijs delirium succedit.

MVlti huic Hippocratis Apho. ex vocibus quibus in eo vtitur parùm rectè intellectis, peruersas affingũt interpretatiões. Nos Galeni expositionem, quę haud dubie legitima & germana est, sequemur. Statuimus itaq; hũc apho. perinde atq; præcedẽtẽ, esse exemplũ aliquod sermonis vniuersalis, eius nẽpe qui est de humorũ noxiorũ in febribus ab vna corporis parte in aliam trãslatione. Quippe in eo docet Hippo. quod in febribus ardentibus, quarum causa est intra vasa, nonnunquam transferatur ad neruos, & tum faciat τρόμους, hoc est tremores. Est autem tremor, Gal. lib. 2. de Sympt. causis ca. 3. teste, malum quod ex duob⁹ perficitur motibus: vno quidem, dum cogitur membrum ob morbum atq; grauitatem ad inferiora repere: altero, dum sursum à facultate fertur. Quare Brasauolus & alij quidam errant, qui per tremorem hic Hipp. rigorem intelligere censent, quum rigorem à tremore plurimum differre constet. In eum autem errorem non alia de causa lapsi sunt quàm quòd viderint Hip. hic vti verbo λύει, hoc est soluit. Quare idem hoc loco illũ dicere arbitrati sunt quod suprà, nempe sect. 4. Aphor. 58. vbi dixit: Qui ardente febre correptus est, si rigor succedat, à morbo liberatur. Non animaduertunt autẽ, q̃ tamẽ in Com. etiam suis monuit Gale. impropriè hoc verbũ λύει vsurpasse Hip. Nam translatis humorib⁹ noxiis à venis ad neruos, subinde per cõsensum afficitur cerebrum, deliriumq; sequitur: quod certè non tantum nõ soluit prius malum, atq; adeò hominẽ liberat, sed eo etiã peius & periculosius existit. Hinc vt istam ambiguitatẽ tolleremus, hanc postremam aphorismi partem ita conuertere voluimus, Iis deliriũ succedit. Nã vt Gal. in Comm. attestatur, quæ succedunt morbis, eorúmque constitutionẽ non soluunt, & hominem nõ prorsus liberant, hæc Hippocrates haud ait soluere. Verba eius hæc sunt, *ταῦτα γὰρ ὀνομάζειν ἔθος ὁ Ἱπποκράτης ἐπιγινόμενα τισὶ λύειν αὐτῶν τὴν κατάστασιν, ὅσα τελέως ἐκθεραπεύει τὸν ἄνθρωπον, οὐχ ὅσα γίνεται πάθος ἕτερον οὐδὲν ἧττον τοῦ πρόσθεν ἐπικίνδυνον.* Quæ verba ideo recitare

Tremor.

Musæ erratum.

λύει.

recitare volui, quod nõ satis rectè ab interprete cõuersa sint. Ita enim reddenda latinitati erant: Hęc enim quæ nonnullis succedunt, Hippocra. nominare consueuit, soluere eorundẽ constitutionem, quæ perfectè hominem sanant, & minime quæ alterum malum priori non minus periculosum generant. Hæc quidem breuis, attamen perspicua, & Galen. interpretationi consentanea huius est sententiæ expositio. Interpretus error.

APHORISMVS XXVII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι, ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται, ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου, ἢ τοῦ ὕδατος ἀθρόου, πάντως ἀπόλλυνται.

Qui suppurati, aut aqua inter cutem correpti vruntur, aut secantur, si pus aut aqua confertim effluxerit, omnino intereunt.

Exemplo suppuratorum, & aqua inter cutem laborantium, confertas vacuationes esse noxias, imò letales, Hippocr. hoc in loco ostendit. Quippe suppurati si vruntur, vt Hippocrat. ætate solenne erat, confertimque pus effluit, omnes moriuntur. Id quod etiam contingit hydropicis, vbi confertim aqua vacuata fuerit. Suppuratos autem esse secandos, aut vrendos, Hippoc. in lib. de interioribus malis, quem Galen. in Commen. librum magnum de Malis alio nomine appellat, diserte docet, ita scribẽs, ἢν ῥαγῇ τὰ πύα ἐς τὰ στήθεα, ὅπῃ ἄν σοι δοκέῃ ἀποσημαίνειν, ἐκεῖσε μάλιστα ταμὼν, ἢ καύσας ἀφιέναι τοῦ πύου ὀλίγον τὸ πρῶτον. Si pus in thoracem prorumpat, qua tibi monstrare videtur, illic potissimum secans aut vrens, primum exiguum puris emittito. Quibus sane verbis non tantum docet secandos aut vrendos esse suppuratos, sed etiam pus non confertim, sed paulatim esse educendum. Qua vero ratione vstio & sectio in suppuratis fieri debeat, docet Paulus Aegin. libr. 6. capit. 44. Commenta. quoque Cel. lib. 3. ca. 2?. vt non sit opus hic ea longius repetere. Cæterum aqua inter cutem laborantes ascitè pręsertim, esse secãdos & vrendos, Hippocrat. quoq; in libr. de Locis in homine, iis verbis docet, pharmaca inquit, πιπίσκειν ἐφ' ὧν ὕδωρ καθαιρεῖται, καὶ σιτία τὰ φλεγματωδέστατα διδόναι, ἢν δὲ μὴ δι' ἄνω ῥάων γίνηται, καίειν

Confertæ vacuationes noxæ.

Suppurati secandi & vrendi.

A qua inter cutẽ laborantes secãdi aut vrendi.

vt vna saltem seruetur vena aperta, per quã natura corporis superuacua expurget. Cæterum Aet.lib.14.ca.5. censet contra Hippocr. sententiam, iis qui proba victus ratione vsuri sunt, deinceps omnes esse supprimẽdas ac constringẽdas venas. Verùm quũ eius expositio non tantũ Hippocrati, sed & rationi, adde etiã experientię aduersetur, repudiandã esse planè iudicamus. Hipp. nanq; disertè docet, in sanandis hæmorrhoidibus vnã saltẽ fore relinquendã. Quippe vtcũq; aliquis post integrã sanationẽ proba victus ratione vsus fuerit, tamen fieri non potest; quin subinde quotidie superuacua aliqua in corpore coaceruẽtur, quæ nisi per hãc vnam saltẽ relictam venã expurgentur, progressu tẽporis in iecore duritiẽ, aliáq; mala, quæ aquã intercutẽ accersent, procreabunt. Præterea experientia cognitum est, omnimodã hæmorrhoidum suppresionem nocere. Vt Aetij sententia meritò nobis veniat improbanda. In Comment. Galeni, vbi interpres conuertit, iter intercludat, Græcè est, ἀποκλείοι τις αὐτὸ ἡ ἐντεῦθεν φορᾶς, iter hoc vnde defertur, intercludat.

Aetij expositio refutatur.

APHORISMVS XIII.

Ὑπὸ λυγμοῦ ἐχομένῳ, πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι λύουσι τὸν λυγμόν.

Singultienti sternutamenta si superuenerint, tollunt singultum.

Sternutaméta quę singultum sanent.

STernutamenta sanare singultum, non quidem omnem, sed eum qui ex plenitudine natus est, hoc in aphor. docet Hipp. Sternutando enim non solum cerebrum, sed & ventriculus ob neruos ad eum deriuatos, vehementer concutitur ac quassatur, humoresq; singultum excitantes vacuantur, vt in Comm. suis fusius monstrauit Gal. In quibus ait, Autor est ipse, scilicet Hippocrates aphor. 39. huius sect. Vbi interpres conuertit, rigor autem & frigiditas, Græcè est, τὸ κρύος ἢ καὶ ψῦξις, frigus, algórve, autem & frigiditas. Et vbi transtulit, qui omnia neruosa, &c. melius fuisset sic dixisse, eò quòd omnia neruosa corpora, &c. nam Græcè legitur, τῷ δυνατὰ ἀνύσαι ἐργάζεσθαι πάντα τὰ νευρώδη σώματα.

Commentarij Galeni.

APHORISMVS XIIII.

Ὑπὸ ὑδέρωπος ἐχομένῳ, κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κοιλίην

λὼν ὕδατ۞ ῥυέντ۞, λύσις.

Aqua inter cutem correpto, si aqua quæ in venis est ad ventrem defluxerit, mali solutio fit.

QVòd aqua inter cutem per spontaneam nonnunquam vacuationem sanetur, hac sententia Hipp. innuit. Loquitur autem potissimum de ea hydropis specie, quæ Græcis ἀνα-σάρκα nominatur, quod in ea venæ totius corporis aqua refertæ sint, quam subinde etiam in vniuersum diffundunt corpus. Quod si itaq; accidat, vt aqua illa quę in venis est, per iecoris portas in ventrem diffluat, eámq; deinde per aluum natura vacuet, malum soluitur. Non autem temere à nobis adiectũ est, eámque subinde natura per aluum vacuet: quia sæpe fit, vt in hydrope intra peritonæũ & intestina contineatur aqua, quæ illuc ex venis confluxit: non tamen propterea malũ desinit, sed quotidie magis atq; magis intumescit venter. Proinde si sequi mali illius solutio debet, necesse est vt aqua non maneat in ventre, sed à iecore per portas ad intestina deriuata per aluum excernatur. Quare hoc in apho. quæ sit optima & rectissima aquæ inter cutem curandi ratio, ea nimirũ quam natura ipsa deriuando aquam in ventrem, eámque deinceps per aluum vacuando inuenit, ab Hippocrate edocemur. Curabit itaque medicus, vt hanc, vtpote eius minister, diligenter imitetur: quod faciet, vbi aquam in ventre coaceruatam, per purgantia medicamenta vacuabit. Hæc enim inter initia maximè antequàm iecur prorsus vitiatum fuerit, propinata, præsens remedium afferunt. Optima aquę inter cutẽ sanatio quæ.

APHORISMVS XV.

Ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ μακρῆς, ἀπὸ ταὐτομάτȣ ἔμετ۞ ἐπιγενόμεν۞ λύει τὴν διάῤῥοιαν.

Alui diuturno profluuio laboranti, si vomitus sua sponte successerit, alui profluuio liberat.

ALiud hoc loco naturæ exemplũ nobis ob oculos ponit, non quidem alia de causa quàm vt imitemur. Sicut enim hæc interdum diuturnum alui profluuium vomitu sanat, ita quoque nos naturæ actionem imitari oportet. Quam si perficere sua sponte non poterit, eam iuuare conuenit, idoneisque ad hoc medicamentis vomitum ciere, qui in Natura medico imitanda.

contr

contrarium retrahendo malum sanabit. Non autem temere dixit Hipp. alui diuturno profluuio laborãti. si enim recens ceperit, nõ facilè sisti debet: quemadmodum copiosius diximus lib. 3. de Sanand. malis corp. cap. 13. Si verò diuturnum fuerit, hoc ipsum vomitus à natura & sponte factus, sanabit.

APHORISMVS XVI.

Ὑπὸ πλευρίτιδος, ἢ ὑπὸ περιπνευμονίης ἐχομένῳ, διάῤῥοια ἐπιγενομένη, κακόν.

Pleuritide, aut peripneumonia vehementer laboranti, si alui profluuium succedat, malum est.

ALui profluuium in vehementi pleuritide aut peripneumonia superueniens esse malum hoc in aphor. Hipp. docet. De vehemẽtibus autem pleuritide & peripneumonia loqui Hippoc. manifestum fit ex voce ἐχομένῳ, quod, Galeno in Comm. teste, idem quod βιαζομένῳ significat. Quare per hanc vocem malorum prædictorum vehemẽtiam exprimere voluit, quod clarius Philotheus iis verbis innuit, διὰ τοῦ εἰπεῖν ἐχομένῳ, ἐδήλωσεν ἰσχυρῶς κατέχεσθαι καὶ βιάζεσθαι τὸν κάμνοντα, per hoc quod ait, laboranti, vehementer laborare & violenter affici ægrotantem significauit. Nec aliter hanc vocem Galen. Comm. 34. sect. 4. interpretatus est. Si igitur ei qui vehementi pleuritide aut peripneumonia laborat, diarrhœa successerit, malũ est. Quippe significat tum iecur per consensum earũ partium quæ respirationi deseruiunt ita affici, vt propter imbecillitatem ad se trahere alimẽtum, & in sanguinem cõuertere aut possit. Hoc enim vbi acciderit, alui profluuium sequi necesse est. Quare rectè Hipp. dixit, idipsum malũ portendere. Si verò prædicta mala fuerint mediocria & mitiora, bonũ est aluũ turbari, pֻsertim vbi coctionis notæ simul apparuerint, vt fusius in Com. Gal. monstrat.

ἐχομένῳ.

Alui profluuium in vehemẽti pleuritide cur malũ.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Difficilis anhelitus.] Græcè, δύσπνοια, difficilis spiratio. Vexato.] Græcè, βιαζομένῳ, vehementer affecto. Nullus extemporaneus, &c.] Græcè est, μηδὲν ἄλλο πρόσκαιρόν τι καὶ πρόδηλον ἐπιγεγονέναι τὸ σύμπτωμα, nullum aliud tempestiuum & manifestum symptoma superuenerit. Eius morem.] Morem vocat modum, hoc est, essentiam, formam, speciem, seu differentiam morbi, hoc est, num malus, vehemẽnsve, aut

mitior sit morbus. Siquidem oportet,&c.] Græcè, δεῖ γὰρ οἰκειοῦσθαι κατά τι τὸ σημεῖον τῷ δηλουμένῳ πρὸς αὐτοῦ, siquidem oportet signum aliqua ratione ei quod ab ipso significatur, connexum esse.

APHORISMVS XVII.

Ὀφθαλμιῶντα ὑπὸ διαῤῥοίης ληφθῆναι, ἀγαθόν.

Lippientem alui profluuio deprehendi, bonum est.

ET hoc in aphorismo naturæ exemplo monstrat Hippocrates, qua ratione lippitudo commodè curari debeat, nempe humoribus hanc ipsam efficientibus, ad inferiora translatis,& subinde per aluum vacuatis, vt in Commentar. etiam suis Galenus copiosius docet. Lippitudinis curatio commoda

APHORISMVS XVIII.

Κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ, θανατῶδες.

Vesica profundius incisa, aut cerebro, aut corde, aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut ventriculo, aut iecore, letale est.

HIppocrates hoc in aphorismo partes aliquot corporis commemorat, quarum vulnera esse letalia ait: hoc est, talia vt vel necessariò, vel magna ex parte mortem inferant. Intelligit autem non quæuis vulnera, sed ea quæ magna & profunda sunt, quod per vocem διακοπέντι innuere voluit, quemadmodum in Commentariis suis Galenus fusius monstrat. Et Philotheus quoque, qui ita scriptum reliquit, διὰ τοῦ ἁπλῶς διακοπέντι, ἐδήλωσε τὴν διὰ βάθους διαίρεσιν, per hoc quod dixit discissa, eam quæ ad profundum vsq; fit diuisionem significauit. Prima verò inter partes quæ ab Hippocrate commemorantur, est vesica: cuius quidem vulnus quod ad interiora eius progreditur, atque adeò profundum est, letale existit, quod coalescere, quandoquidem neruosa tenuis & exanguis sit, non queat. Secus accidit vbi ceruix eius vulneratur, vt in Commentariis Galenus quoque annotauit. Altera pars cuius Hippocrates meminit, est cerebrum, quod quidem profunde & ad ventriculos vsque vulneratum, mortem affert, aut saltem omnes ita sensus lædit, Διακοπέντι. Vesicę vulnera letalia quare. Cerebel.

vt si superuixerit vulneratus, ferè stupidus reddatur. Tertia pars est cor, cuius vulnera letalia & insanabilia existunt propter assiduũ motũ, & quod sit spirituũ & vitalis caloris fons & origo. Quarta pars est septum transuersum, quod Græcis διάφραγμα & φρὴν dicitur, quod itidem si vulneretur propter assiduũ motum coalescere nequit, adeóque mortem accersit. Quintò inter ea quorũ vulnera letalia sunt, Hipp. tenuia cõmemorat intestina. Hæc enim si ad eorũdẽ caua vsque vulnerentur, coalescere nõ possunt: exanguia enim sunt. Sexta pars cuius vulnera letalia esse Hippocrat. ait ventriculus, pro eo enim hoc loco dictio illa κοιλία accipitur, existit. Letalia verò sunt non perpetuò, sed magna ex parte, queadmodũ Gale. in Com. fusius docet. Septima pars ab Hippo. commemorata iecur est. sunt enim & huius vulnera profunda, letalia: quia hæc plurimo, vt Gal. in Comm. ait, sanguine manant, ideóq; prius ita vulnerati moriũtur, q̃ vulnera agglutinari possint. Quæ autẽ vulnera in summa eius parte consistunt, nec eò vsque vt vena dissecetur penetrant, ea sanari interdũ possunt. Hinc est ꝙ Cornel. Cels. lib. 5. c. 26. Inter vulnera insanabilia recenseat ea quæ in porta iecinoris fiunt: ea enim parte venarum est multitudo. Inter ea verò quæ difficilem curationem habent, sunt quæ in iecinoris crasso fiunt vulnera. Quare in Comm. mihi non probatur Aldini codicis lectio, qui habet, ὅτι οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτοῦ τρώσεις ἰᾶσθαι λέγοντες, ὅτι οἱ τὰς λόβους ἀφῃρημένας δοκοῦσιν ἀληθεύειν, id est, neque qui vulnera in superficie eius consistentia sanari dicunt, neq; qui fibras iecoris ablatas fuisse, verum dicere videntur. Nam si hæc lectio vera est, quid opus erat vt paulò antè tam accuratа diligẽtia profunda vulnera, in quibus etiã dissectam esse venã intelligi voluit, ab iis quæ in superficie fiunt discerneret, si vtraque sunt insanabilia perpetuò? Quin Gal. potius significare voluit, illa iecoris vulnera quæ profundiora sunt & in quibus vena quoq; præciditur, esse insanabilia; quod scilicet ex iis plurimus emanet sanguis, adeóq; sic vulneratos mori ex sanguinis emanatione priusquã vulnera glutinẽtur cõtingat. Secus aũt accidere, si in summa iecoris parte vulnera sint, nulláq; eius vena præcidat. Quocirca qui vulnera in summa eius parte cõsistẽtia sanari, & fibras ablatas fuisse affirmãt, verũ dicere vidẽtur. Vult itaq; prsus dicere Gal. verisim

Cordis.

Septi trãsuersi.

Tenuium intestinorum.

Vẽtriculi.

Iecoris.

Aldini codicis lectio improbatur.

risimile esse, vt vulnera in superficie, & extremitate iecoris, vbi nulla vena est, consistentia sanari possint, minime vero si fuerint profundiora, Hanc lectionem esse veram, confirmat antiquus interpres, qui locum hunc ita conuertit : Hepar si incidatur, sanguinis fluxus sequitur: patiētes ergo moriuntur, antequam solidentur, quod fit, quū venæ incisæ sunt. Ideo arbitror verum dicere, affirmantes posse sanari, cum incisio intra concaua non sit. Et quidam dicunt, eius extremitates quasi digitos eminentes posse incidi, & inde sanari, Hæc ille. Proinde sic potius legendū erit, Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτοῦ τρώσεις ἰᾶσθαι λέγοντες, καὶ οἱ τοὺς λοβοὺς ἀφῃρηκέναι δοκοῦσιν ἀληθεύειν, propterea igitur & qui vulnera in summa eius parte consistentia sanari, & qui fibras esse ablatas asserunt, verum videntur dicere, Cæterum Celsus loco iam citato multa habet ad præsentem aphorismum attinentia, quæ legere cupientes possunt.

APHORISMVS XIX.

Ἐπὴν διακοπῇ ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον, ἢ γνάθου λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε ξυμφύεται.

Quum os præcisum fuerit, aut cartilago, aut neruus, aut buccæ tenuis particula, aut præputium, neque augetur, neque coalescit.

HOc in Apho, quæ corporis partes præcisæ, neq; augeantur, neque coalescant, Hipp. docet. Prima vero harū os existit, quod quū frigidum sit & siccū, adeoque durū, fractum coalescere haud potest, Hinc est q̄ Gal, cap, 91, Artis medicæ sic scriptum reliquerit: Fractura est cōtinuitatis in osse solutio, quæ quantū ad primum attinet scopū, insanabilis existit: quo ad secundū vero, quodammodo sanabilis est, Primus igitur scopus est, coalitus partiū, qui ob osis duriciem fieri non potest, Secundus, alligatio, quæ fit callo supernato partes fractas colligāte. Et lib, 5, Ther, meth, cap, 7, vbi inter cętera sic scribit; Quū mollium tantū corporū in vnū coeūdi sit habilitas, vt tum in externis videre licet, nullo nec lapide cū lapide, nec testa cū testa coeunte, tum vero in nobis ipsis quādo nec cartilago cū cartilagine, nec os cū osse coalescat. Non enim fracta ossa per vnionē cohærent, sed per callū ceu

glutino iunguntur. Hæc ille. Quod certè intelligendũ erit de ossibus iã duris & ficcioribus: puerorũ enim ossa, vt pote mollia adhuc, coalescere possunt, quemadmodũ testatur Gal.
» lib.6. The. meth. cap.5. in eũ scribens modũ: Quoniã fracti
» ossis soluta partiũ cõtinuitas est, vtiq; finis quò tendet is qui
» eas curabit, saltẽ primus, vnitio est. Quòd si is per affectarũ
» partium siccitatem perfici posse nõ videatur, restat alter, qui
» est vt alterius cuiusdã interuentu glutinentur: qui si nec ipse
» cõparabilis aduertitur, insanabile esse vitiũ dixeris. Quod
» igitur coalescere nequeat tam durũ os quàm id quod in iu-
» uenibus, & adolescẽtibus, & viris, multóq; magis in senibus
» cernitur, id profectò vel cuiuis patẽre potest. Potest certè il-
» lud tantũ vnitionem recipere quod abundè molle est, cuius-
modi cõspicitur in puerulis. Quinetiã in ca.91. Artis medi-
» cæ ait: Molle vero & puerile os coalescere potest. Pueros au-
» tem humida & mollia ossa habere, disertè Gal. lib.2. de Tẽp.
» ca.2. docet, dum in hãc sententiã scribit, Est vero puellus ad-
» huc in summo humidus, veluti muscus: idque nõ in sangui-
» nis vasis modo & visceribus, ac carne, sed etiã ipsis ossibus,
» quæ scilicet siccissima sunt omniũ quæ in nobis sunt partiũ.
» Verum tum hæc, tum reliqua tota vnà cũ iis membra quasi
» cerea sint, infantium nutrices fingunt, formántq;. Tanta est
in toto puellorum corpore humiditas. Osseum genus vni-
uersum caseo, qui modo coagulatus sit, adsimile est. Hæc qui-
dem de ossibus dicta sufficiant. Altera pars quæ præcisa non
coalescit, cartilago est, de qua sanè idẽ quod de Ossibus iu-
diciũ erit. Cæterũ neruũ, tenuem buccarum partẽ, & præpu-
tium, quoniã ex semine nata sunt, nõ regenerari est euiden-
tissimũ ex iis quæ cap.87. Artis medicæ, & lib.1. de semine
scribit Gal. Ob largæ enim materiæ penuriã nõ renascũtur.
Tantũ enim nullibi aceruatim contentũ semen reperire li-
cet, quantũ vnumquodque eorũ quæ deperdita sunt, indiget
ad generationẽ: quin & quum per multũ tempus coaceruari
posset, à præoccupante carnis generatione impeditur. Porrò
quum prædicta omnia vel prorsus auferantur è corpore, vel
tantũ diuidãtur, ideo Hipp. dixit ea neq; augeri, neq; coale-
scere. Augentur enim, quæ deficiunt. Coalescunt autem quæ
diuisa ac separata sunt. Quare rectè à Philo. dicitur, αὔξησις
μὲν τοῦ λείποντος ἀναπλήρωσις, σύμφυσις δὲ ἡ τῶν διεστώτων χειλέων
ἕνωσις

Puerorum ossa mollia.

Cartilago.

Partes ex semine natę cur non renascuntur.

ἑνώσις καὶ κόλλησις, Auctio est deficientis restitutio, coalescentia autem, orarum quæ ab inuicem diductæ sunt, vnitio & agglutinatio. De qua re Gal. initio suorũ Com. fusius scribit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Qualis abscissa, sicut in cauis vlcerib.] Hinc lib. 3. Ther. meth. ca. 5. Gal. ita scriptũ reliquit. Cæterũ caro eadẽ specie cum ea quæ periit, gigni in cauo vlcere potest. Sic igitur de iis quæ diximus, &c.] Græce est, ὅτω ἢ καὶ περὶ τ ἀρῤήμένων ἀμφισβητοῦσι τινὲς, οἱ μ̀ αὔξεσθαι λέγοντες. Sic vero & de iis quæ dicta sunt, quidã ambigunt, ij quidẽ augeri dicentes, &c. illi vero. Igitur illa desiderãt.] Grӕce est, τ μ̀ ἦν αὐξηθῆναι τὰ κ τὰ διαβρώσιν ἑλκὴ δεῖται ἀλλ. Augeri igitur illa desiderãt, quæ erosione sunt vlcerata. Sed quoniã iam ex eo, &c.] Græce, ἀλλὰ ὅτι καὶ τοιούτων ὄντων, ἀφίστανται τὰ χείλη τ τρώσεως ἀλλήλων ἐκ ὀλίγον, sed quoniam talia sunt, oræ vulneris nõ parum inuicem distant. Philot. fere clarius hanc sententiam iis expressit verbis, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀφίστασθαι τὰ χείλη τ τρώσεως ἀλλήλων ἐκ ὀλίγων. Sic enim legenda sunt verba eiusdem, vt quiuis prompte ex verbis Gal. colligere potest. Hoc est, sed etiã propterea quod oræ vulneris, inuicem plurimum distent. Philothei locus restitutus.

APHORISMVS XX.

Ἢν ἐς τὴν κοιλίην αἷμα ἐκχυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη ἐμπυηθῆναι.

Si sanguis præter naturam in cauitatem aliquam transfunditur, vt corrumpatur necesse est.

NObis placuit vt hanc Hipp. sententiã generatim interpretaremur, quod Galenũ etiam fecisse cõstat, vt scilicet Hippocratem non tantũ de ea quæ fit in ventriculũ effusione, sed in omnes etiã alias cauitates sanguinis præter naturã effusione loqui intelligeremus. Verbũ enim ἐμπυηθῆναι non proprie, sed improprie illũ vsurpasse censemus, vt generatim scilicet idem quod φθαρῆναι, hoc est, corrumpi, significet. Erit itaque is plane sensus: Si sanguis à propria cauitate, hoc est, venis & arteriis, in aliam præter naturam transfundatur, necesse est vt corrumpatur, hoc est, vt vel suppuretur, vel nigrescat, liuescatue, vel in grumos vertatur, quemadmodum copiosius in suis Comm. Gal. prosequitur. ἐμπυηθῆναι.

In inflāmationib, quidē per minimas.] Hunc locū pulchre explicāt, quæ scribit Gal. cap. 3. de Inæquali intēperie in hūc modū, Vbi calida fluxio in musculū procubuit primū maiores arteriæ venæq; opplētur, ac distenduntur ab iis minores, atq; ita res procedit, donec ad minimas fit peruentum. Has quidā minimas partes Gal. hoc loco vocat, τὰς λόγῳ θεωρητὰς, id est, ratione contemplabiles, tam exiguæ enim sunt, vt visum effugiant: quare vt ratione contemplentur necesse est.

Partes ratione contemplabiles.

CANDIDO LECTORI TYPOGRAPHVS.

Non possum dissimulare, cādide Lector, magnā iniuriam quæ hic nobis, dum hęc excuderemus, accidit, Vix hucusque magno & labore certe, & sumptu nō mediocri peruentū impressione nostra fuerat, quū à perditissimo quodā nebulone pagella vna, qua XXI Aphorismi expositio, vnà cū sequentis parte cōtinebatur, ex αὐτογράφῳ fraudulēter subtrahitur, Itaque quū iacturā eā per tēporis angustiā sarcire aliter nō liceret, visum est id cōmodissimū, quo saltē in Aphorismorū ordine nihil desideraretur, vt eosdem vnà cum Gal. Comm. adiiceremus, quo tātisper vtereris, dum ad proximū Francofordianū mercatū restitui per ipsum autorē, id quod nebulonis fraude magno certe cū rerum nostrarum dispēdio nunc desideratur, posit. Vale, & studiū nostrū æqui boniq; facito.

APHORISMVS XXI.

Τοῖσι μαινομένοισι, κιρσῶν ἢ αἱμορροΐδων ἐπιγινομένων, τῆς μανίης λύσις.

Insanientibus, si varices vel hæmorrhoides superuenerint, insaniæ solutio.

HIc insaniam illam quæ proprie melancholia dicitur, vocat: nō illum qui fit ex bile furorem. Est autē varix, cū venæ laxiores fiunt in coxis, & cruribus, quod ex crasso & melancholico humore contingit: adeo quod pellente natura ad partes ignobiliores eos qui insaniam efficiunt humores, & præsertim cum melancholici fuerint, ad crasi, dictarum sequitur passionum generatio, & insaniæ solutio.

APHORISMVS XXII.

Ὁκόσα ῥήγματα ἐκ τοῦ νώτου ἐς τοὺς ἀγκῶνας καταβαίνει,

ιν, φλεβοτομία λύει.

Quæcunque rupta ex dorso ad cubitum descendunt, venæ sectio soluit.

MElius quidam scribunt, Quicunque dolores. nam ruptum ipsum descendere, vnum est impossibilium, siquidem diuulsa ac rupta musculi parte carnosa fit ruptum. Videtur quidem nonnunquam manifestè admodũ collectus in loco corruptionis sanguis, & discussione sanatur. Reliqui vero qui sunt in dorso dolores, ex deffluente humore generantur solo aliquando, sed magna ex parte crasso, ac flatuoso spiritui associato, quẽ excipere oportet, atque euacuare, per venæ in cubito existentis sectionẽ, quãdo hic apparet fluens. Est enim eius præceptum, secundum quod humores repunt, facere euacuationes. Idem autem significant & verba hæc, Eò ducendũ est quò repunt, per loca opportuna. Si autem de ruptis sermo est scriptus ab eo, eos qui faciunt compatiendi ratione dolores intelligendum est dici ab ipso descendere ad cubitos, non ipsam carnosæ partis diuisionem. Et quidem fieri potest, vt & talis venæ sectio vtilis sit communi euacuationis ratione. Hactenus Galenus.

* per ruptiones intelligendi sunt, Galeno in Comm. teste, dolores quos per consensum ruptiones ipsæ efficiunt: quod nimirum fieri haud possit vt ruptiones descendant. Descendunt autem ad cubitum in ipsa ruptione humores qui subinde illic dolorem excitant: quibus vacuatis per venæ sectionem solui dolorem necesse est, vt fusius in Comm. Gal. exponit. Ruptiones

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ruptum.] Græce, ῥῆγμα, ruptio, Quam etiam lib. 3. Therap. cap. 1. ait esse, carnosæ partis citra vulnerationem diuisionem. Hæc verba.] Quæ scribuntur sect. 1. Aph. 21. Reliqua nihil habent difficultatis. ῥῆγμα quid.

APHORISMVS XXIII.

Ἢν φόβος, καὶ δυσθυμίη πολὺν χρόνον διατελέῃ, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si metus & mæstitia longo tempore perseuerant, melancholiam significant.

Varia melancholicorũ symptomata.

Metus.

QVanquam multa sunt melancholicorũ symptomata, vt odiũ hominũ, solitudinis amor, visa varia, quæ commemorat Gal. lib. 3. de Male affect. loc. cap. 6. tamen omnia hæc Hipp. in duo coegit, metum & mœstitiã. Metus enim eos nũquã deserit, ideóq; alius testã se factũ putãs, timet ne collidatur. Alter, ne Atlas qui mũdũ sustinere dicitur, grauatus sub tãto onere, ipsum à se excutiat, atq; ipse cum illo collidatur, ac nos quoq; vnà pereamus formidat. Alius metuit ne in carcerẽ rapiat, aliáq; id genus multa. Præterea mœstitia eos inducit, vt odio ꝓsequant omnes quotquot viderint, nunq̃ non tristitiã p̃ter se ferẽtes. Cẽs itaq; melãcholici timẽt, mœrent, vitã dãnnãt, odióq; habẽt homines, vt rectissime dictum sit ab Hippocrate; si metus & mœstitia diu durant & perseuerant, melancholicũ esse. Per id enim quod ait, si diu durant, excludit primũ timorẽ & mœstitiã à causa manifesta & externa factos, vt, verbi gratia, ꝓpter incursũ hostiũ, aut flagitiũ aliquod recẽs perpetratũ, mortẽ parẽtũ, & amicorũ: ij enĩ non diu durare solẽt, sed progressu tẽporis desinunt. Quod si tamen acciderit vt & ij perseuerent, itidẽ melancholiã, vt in Commen. attestatur Galenus, significabũt. Porro cur melancholicus humor metũ & mœstitiã pariat, loco citato Gal. & libr. 2. de Sympt. causis cap. vlti. exponit.

Mœstitia.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Etiamsi nõdũ tẽpus acceperint.] Variant hoc loco Græci codices. Aldinus enim ita legit, ἢ μᾶλλον, ἐν τύχῃ κεχρονικότα, id est, & magis si diuturna fuerint, scilicet hæc duo symptomata, timor & tristitia, significabunt melancholiã. Quę certe lectio à veritate ipsa nõ abhorret. Quãto enim diuturniora fuerint hæc symptomata, tantò magis melancholiã pręse ferẽt. Alij codices habẽt, καὶ μὴ ἤδη ἐν τύχῃ κεχρονικότα, hoc est, etiamsi nondum fuerint diuturna. Quę itidẽ vt prior lectio, veritati cõsona est. Nam metus & mœstitia nonnũquã, etiãsi non diu durauerint, melancholiã tamẽ significant, quod experiẽtia quoq; ipsa cõfirmat. Quando multi visi sint q̃ antea satis læti ac hilares, mox autẽ tristes facti, melancholiam inciderint. Hanc posteriorem lectionẽ secutus est Leonicenus & antiquus interpres, qui locum hunc ita conuertit. Etsi hæc accidentia non diu morẽtur. Insaniam significabunt.] Gręcẽ est, μελαγχολίαν ἐνδείκνυται, melancholiam portendent.

APHOR.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐντέρων ἢν διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, οὐ ξυμφύεται.

Si quod ex tenuioribus intestinis præcisum fuerit, non coalescit.

QVum idem paulò suprà, nempe Aphor.18.huius sect.dixerit Hipp.videtur temere hoc loco hęc denuo esse inserta sententia. Quę quum ibidem à nobis sit abundè enarrata,non est cur hic eandem iterum explicemus.

APHORISMVS XXV.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν καταχεόμενον ἔσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν, ἔσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

Erysipelas externum effusum verti introrsum, non est bonum : ab interioribus autem foras, bonum.

ERysipelatis exemplo docet Hip.bonum esse vt omne malum corporis à nobiliorib' partibus, & ab interioribus ad ignobiliores atq; exteriores vertatur. Contrà vero malũ esse,si ab externis partibus ad internas transmutetur. Quippe internis & principalioribus partibus innatum erysipelas vitæ periculum adfert. Contrà in externis ac ignobiliorib' ortum,nullius momẽti incommodum infert. Hinc est quod suprà dixerit.Si mulieri grauidæ in vtero fiat erysipelas, letale. 5. aph. 43. Et li.3.Prog.Apho.20.Maxime vero potest ab ea secunda valetudo contingere,si robur simul & ceruicem & pectus cõprehendat,neq; ad interna recurrat erysipelas.Si vero neq; in diebus iudicatoriis dispereat, deleatúrue erysipelas, neq; ad exteriores partes conuertatur tumor,neq; pus screat,mortem significat. Et ibidem. Tutius est tumorem & ruborem in externas partes maxime conuerti. Ex hoc itaque Aphor. discẽdum erit, quàmplurimum errent medici, qui erysipelas extrà in cute apparens, intempestiue per frigida & reprimentia medicamenta ad interiora, & partes principes propellunt:quum consultius sit, vt quicquid est illorum humorum à quibus erysipelas nascitur,ab iis quæ principatum in corpore habent partibus, ad exteriora euocetur, quàm vt hac ratione ad ipsas protrudatur. Naturę itaque exemplo discamus, meli' esse, in externis esse rysipelas,aliúdque quodcunque malum corporis,quàm in internis.

Erysipelas ab externis partibus ad internas non propellẽdum.

recitare volui, quod nō satis rectè ab interprete cōuersa sint. Ita enim reddenda latinitati erant: Hęc enim quæ nonnullis succedunt, Hippocra. nominare consueuit, soluere eorundē constitutionem, quæ perfectè hominem sanant, & minime quæ alterum malum priori non minus periculosum generant. Hæc quidem breuis, attamen perspicua, & Galen. interpretationi consentanea huius est sententiæ expositio. Interpretis error.

APHORISMVS XXVII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι, ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται, ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου, ἢ τοῦ ὕδατος ἀθρόου, πάντως ἀπόλλυνται.

Qui suppurati, aut aqua inter cutem correpti vruntur, aut secantur, si pus aut aqua confertim effluxerit, omnino intereunt.

EXemplo suppuratorum, & aqua inter cutem laborantium, confertas vacuationes esse noxias, imò letales, Hippocr. hoc in loco ostendit. Quippe suppurati si vruntur, vt Hippocrat. ætate solenne erat, confertímque pus effluit, omnes moriuntur. Id quod etiam contingit hydropicis, vbi confertim aqua vacuata fuerit. Suppuratos autem esse secandos, aut vrendos, Hippoc. in lib. de interioribus malis, quem Galen. in Commen. librum magnum de Malis alio nomine appellat, diserte docet, ita scribēs, ἢν ῥαγῇ τὰ πύα ἐς τὰ στήθεα, ὅπη ἄν σοι δοκέῃ ἀποσημαίνειν, ἐκεῖσε μάλιστα τάμνων, ἢ καύσας ἀφιέναι τὸ πύον ὀλίγον τὸ πρῶτον. Si pus in thoracem prorumpat, qua tibi monstrare videtur, illic potissimum secans aut vrens, primum exiguum puris emittito. Quibus sane verbis non tantum docet secandos aut vrendos esse suppuratos, sed etiam pus non confertim, sed paulatim esse educendum. Qua vero ratione vstio & sectio in suppuratis fieri debeat, docet Paulus Aegin. libr. 6. capit. 44. Commenta. quoque Cel. lib. 3. ca. 2. vt non sit opus hic ea longius repetere. Cæterum aqua inter cutem laborantes. ascitē præsertim, esse secādos & vrendos, Hippocrat. quoq; in libr. de Locis in homine, iis verbis docet, pharmaca inquit, πιπίσκειν ἐφ' ὧν ὕδωρ καθαιρεῖται, καὶ σιτία τὰ φλεγματωδέστατα διδόναι, ἢν δὲ μὴ, ἀλλ' ὅταν ῥάων γένηται, καίειν

Confertæ vacuationes noxæ.

Suppurati secandi & vrendi.

A qua inter cutē laborantes secādi aut vrendi.

ὡς λεπτότατα, καὶ ὡς ἐπιπολαιότατα, ὅπως τὸ ὕδωρ ἰσχειν δύνῃ πέριξ τοῦ ὀμφαλοῦ κύκλῳ, καὶ ἐς τὸν ὀμφαλὸν μέχρι, καὶ ἀφιέναι ἑκάστης ἡμέρης, τῶν νοσημάτων ὅτι γὰρ ἐπικινδυνωτάτην ὄψιν, ἣν τούτοισι παρακινδυνεύσειν καὶ ἐπιτυχὼν μὲν γὰρ, ὑγιέα ποιήσεις. ἀτυχήσας δ' ὥσπερ καὶ ὡς ἔμελλε γίνεσθαι, τοῦτο ἐπάθη. παιδίων δὲ καὶ ὕδρωπα ὧδε ἰῆσθαι. τὰ οἰδέοντα καὶ ὑδατώδεα μάλιστα, ἐξαίρειν μαχαιρίῳ, πυκνὰ καὶ σμικρὰ ἐξαίροντα. ἐξαίρειν δ' ἐν μέρει ἑκάστῳ τοῦ σώματος, καὶ πυρίῃσι χλιαίνειν. καὶ ἀεὶ τὴν ἐξῃρημένην χρίειν θερμαντηρίῳ φαρμάκῳ. Medicamenta propinato quibus aqua purgatur, cibósq; maximè pituitosos porrigito. Quòd si verò ne sic quidem leuetur, quàm subtilissimè & in superficie maximè vrito, vt aqua in circuitu vmbilici emergere queat, per vmbilicum autem minimè extrahito, & emittito quotidie, quoniam morborũ periculosissimus est. Oportet autem in illis periculũ facere: si enim succedit, sanũ facies. Sin frustratus fueris, ꝙ & vt fieri debebat, hoc passus est. Puerorũ autem aquam inter cutẽ sic curare oportet: Tumidas & aquę plenas partes gladio aperito, crebrò autem & parũ aperire oportet, & in vnaquaq; corporis parte, fomẽtísque vtẽdũ, & nunquã non pars aperta calefaciẽte medicamẽto linienda. Hæc Hippoc. quæ quidem Caluus, vt alia ferè omnia, miserrimè transtulit. Nos locum qui in Aldino codice est notatus asterisco, deprauatum esse putamus. Neq; enim vmbilicus ipse incidendus erit, sed sectiones iuxta vmbilicum, & in ambitu eius faciendæ. Quod testatur etiam Hip. in li. de Externis morbis, inquiens: τέμνεται δὲ παρὰ τὸν ὀμφαλόν, secatur autem iuxta vmbilicum. Cęterum Paul. Aeginet. li. 6. cap. 50. perspicuè quoq; docet, quomodo hydropicorũ aqua sit emittenda, nempe ad eum quem hic Hippocra. pręscribit modum: Porrò quòd ij moriantur quibus confertim pus aut aqua emittitur, minime mirum: quippe vnà cum humore spiritus vitalis vacuatur, atque adeò vires deficiunt, vt copiosius in Commen. Galen. ostendit. Præstat itaque sensim & paulatim vacuare, ac summopere cauere confertas, hoc est quæ semel vniuersum educunt vacuationes.

Cõfertæ vacuationes quæ.

APHORISMVS XXVII.

Εὐνοῦχοι οὐ ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ γίνονται.

Eunuchi neque podagra laborant, neque calui efficiuntur.

Multi

MVlti reperti ſunt parũ certè memores eius ꝙ veterum dicta candidè ſint interpretanda, qui hoc loco Hipp. grauiſsimum ſcriptorẽ reprehendere non ſunt veriti. Quorum ſanè temeritatẽ quum Gal. in Com. ſuis, Hipp. honeſtis & optimis rationibus excuſans, ſatis ſupérq; retuderit, non eſt cur in iiſdẽ refutandis temere nos tẽpus denuò teramus. Rationẽ autẽ nominis eunuchi, ꝙ pleriq; eam nõ ſatis tenere videantur, paulò accuratius explicabimus. εὐνοῦχος enim Græcis, vt etiam Inſtitutiones Græcæ lib. 1. de Adopt. teſtantur, nomen eſt generale, & in tres ſpecies diuiditur. Quoniã eunuchorũ alij ſunt ſpadones, quidã thlibię, aliqui caſtrati. Et caſtrati quidẽ ſunt, quibus ante pubertatẽ mẽbra virilia, hoc eſt nõ ſolũ teſtes, ſed & totus coles ipſe, execta ſunt. aut qui naturaliter ſine teſtib. progeniti ſunt. hi penitus nõ arrigunt: ideóq; propriiſsimè eunuchi dicũtur Græcis, qui apud Latinos ſunt caſtrati. εὐνοῦχος enim Græcis, Phauorino teſte appellatus eſt ἀπὸ τοῦ τὴν εὐνὴν ἔχειν, hoc eſt, ab eo ꝙ lectum reginarũ ac virginũ cuſtodiant. ἔχειν enim illis idẽ ꝙ φυλάσσειν ſignificat. Vel, vt aliis placet, παρὰ τὸ εὖ νοῦν ἔχειν, καὶ ἀπηλλάχθαι τῶν ἀφροδισίων, οἱ γὰρ ἀρχαῖοι τὰ ἀφροδίσια ἀνόητα ἐκάλουν, ab eo ꝙ bonæ ſunt mentis, & à venereis ſemoti. veteres enim Græci venerea ἀνόητα vocabant. Sic Lucianus in Phamphilo, eunuchos ab ipſo ſtatim ortu exectos eſſe tradit, vt nihil virile vnquam experiri poſsint. Thlibię verò ſunt, quibus à nutrice vel forſitã matre attriti ſunt teſtes, eo modo vt generare haud queant. Dicti ἀπὸ τοῦ θλίβειν, id eſt ab atterendo. Alio nomine Thlaſiæ & Thladiæ, ἀπὸ τοῦ θλάειν, ꝙ teſtes illorũ fracti ſint. Hos etiã inter eunuchos haud ſecus quàm caſtratos recenſet Paul. Aegin. lib. 6. ca. 68. & colliſionis ſeu attritionis modũ docet, inquiens: Pueri adhuc infantes in aquæ calidæ ſolium collocantur. deinde vbi corpora eodem ſolio fuerint relaxata, digitis teſticuli premuntur, vſq; dum aboleãtur & euaneſcant, nec contrectari amplius poſsint. Qui hanc teſticulorum attritionem ſunt experti, nonnunquam venerẽ appetunt, parte aliqua, vt veriſimile eſt, teſticulorum inter atterendum deliteſcẽte. Spadones tertiũ eunuchorum genus, qui Græcis etiam ὑποσπαδιαῖοι dicũtur, Gal. lib. 15. de Vſu par. corp. hu. c. 3. teſte, ſunt quibus meatus pudendi per quem ſemen eiaculatur, propter vinculum quod ad virgam habent,

Veterũ dicta cãdidè interpretãda.
Eunuchus qui.
Caſtrati.
Thlibiæ.
Thlaſiæ.
Attritionis teſtiũ modus.
Spadones. ὑποσπαδιαῖοι.

cont

contortus est. Generare itaq; non possunt, nõ quod semen fœcũdum non habeant, sed quod in virgæ flexibus hærẽs, ferri prorsum nequeat. Quã rem curatio ipsa cõprobat, vinculo enim abscisso generant. Quam quidem Gal. sententiã confirmant ea quæ scribit Cælius lib. Lect. ant. 18. c. 10. in eum modum:
" Quibus meatus habitu suo naturali priuantur, vel quia oc-
" cæcati sunt qui ad penem tendunt, quod spadonibus euenit, vel etiam aliis de causis, iis semen in sedẽ confluit, &c. Quare rectissimè in Institutionibus Græcis spadones esse definiuntur, qui propter aliquod vitium membrorum genitaliũ liberos procreare non possunt, sed eo sublato liberos generant. *Institutionũ Græcarũ magna commoditas.* Minus itaq; rectè Iurisc. ff. de verb. sig. l. spadonum, generalem esse spadonis appellationẽ tradit. Diuersum enim paulò antè ex Gal. & Instit. Græcis cõprobauimus, nempe spadonis appellationem minimè esse vniuersalem, sed particularem, atq; eos priuatim qui vinculum quod ad virgam est cõtortum obtinent, significare. *Iurisc͠osultus notatur.* Errãt quoq; nonnulli Iurisconsultorum, qui spadones esse scribunt, quibus execta sunt virilia, & dici ἀπὸ τοῦ σπάειν. i. euellendo, contendũt. Quinetiam nomen ipsum docet, Græcis σπάδωνας esse quos diximus. Sic enim appellauerũt ἀπὸ τοῦ σπάειν, hoc est conuellendo, quod scilicet vinculũ quod ad virgã habent, pudendũ sic conuellat, vt meatus eius contortus semen intus retineat, nec extrà ferri sinat. *Spadones vnde dicti.* Hæc duo eunuchorum genera, spadones potissimũ reginis olim, & aliis mulieribus, quę iniri volebant, non parere, in deliciis erant. *Spadones reginis olim cur in deliciis.* Nam perpetuò ferè arrigunt, neq; mentula sunt emortua, quod nihil vnquam emittant, sed tantum arrigant. Quod Satyra 6. Iuuenalis iis innuere verbis voluit:

Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,
Et quod abortiuo non est opus.

Has tres eunuchorum species eo prolixius explicauimus, vt haberent etiam Medici quod hac in re certi responderẽt Iurisconsultis, dum de Adop. disputant. Hoc autem loco loquitur Hippocrates de prima specie eunuchorum, qui Latinis castrati vocantur, ij enim Hippocratis ætate neque podagra laborabant, neque calui fiebant, propter rationes à Galeno in Comment. abundè expositas: quas nos in nostris annotat. paulò pòst latius prosequemur.

ANNOT.

Propter naturę humiditatē.] Rectè ita cōuertit interpres, legendum enim erit, *διὰ τὸ ὑγρὸν*, & non, vt habet Aldinus codex, *διὰ τὸ ψυχρὸν*. Nam caluitiei causa præcipua, Gal. lib. 1. de Comp. med. loc. c. 1. teste, est inopia humorum, ex quibus capilli nutriri consueuerūt. Quum igitur testium exectio eunuchos mulieribus similes, hoc est natura humidos, reddat, minimè mirum eos non caluere. Hinc est ꝙ Aristot. lib. 5. de Gen. anim. c. 3. ita scriptum reliquerit, *καὶ ὁ εὐνοῦχος οὐ γίνεται φαλακρὸς, διὰ τὸ εἰς τὸ θῆλυ μεταβάλλειν*. Eunuchus non caluescit, ꝙ in fœminam mutetur. Eandem etiā causam cur non caluescāt eunuchi, affert Philot. qui inter cætera ita scribit, *ἐπειδὴ θηλυγενεῖς εἰσιν, καὶ ἔχουσι πολλὴν ὑγρότητα πλεονάζουσαν, καὶ ἐπιῤῥέουσαν ταῖς θριξὶν ἐξ ἧς αἱ θρίχες τρέφονται καὶ πληθύνονται*, quandoquidem fœminei generis sunt, multāmq; humiditatem redundantem obtinent, & ad capillos fluentē, ex qua capilli nutriuntur & augentur. Verum existit.] Græcè, *ἦν ἀληθές*, verum erat. Propter immodicum ocium, &c.] Hipp. itaq; tempore tribus potissimum de causis enuchi non laborabāt podagra. Primò, quòd non vterentur prorsus ocio, sed mulieribus inseruiebant. Secundò, quia non vtebantur coitu, qui neruosas partes, præsertim articulos ac pedes, maximè vbi immodicus fuerit, plurimum debilitat. Tertiò, ꝙ moderata victus ratione vtebantur. Nunc quum contrà omnia faciant, nihil mirū eos podagra quoq; laborare. Offendunt.] Variant hoc loco exemplaria Græca, Nonnulla enim habent *πλήττουσι*. Eam lectionē in sua conuersione secutus est Leonic. Aliqua legūnt *πληροῦσι*, cōplent. Vtraque lectio vera. Nam si imbecillem neruosam substantiā faciunt, atq; offendunt, subinde etiā superuacuis complēt. Ad imbecilliores enim partes corporis superuacua detruduntur, vt copiosiss. lib. 3. de Natu. fac. Gal. docet. Vina potētia.] Nihil est enim in rerū natura quod podagrā magis excitet, atq; vini robustioris, maximè si ieiunus id bibat, potio, & immodicus coitus. Quod postremū lib. 1. Epig. elegātissimè ostendit iis quidē verbis, *Λυσιμελοῦς βάκχου, καὶ λυσιμελοῦς ἀφροδίτης, γεννᾶται θυγάτηρ λυσιμελὴς ποδάγρα*. Quo nihil aliud significatur, nisi quod ex Baccho & Venere, mēbra corporis eneruātibus, nascatur podagra filia quæ & ipsa mēbra soluit, & eneruat. Quum itaq; podagra non inuadat nisi eos qui

Aldin. Galeni codex Græcus emendatus.

Eunuchi quare non caluescūt.

Eunuchi Hippocratis tēporibus cur podagra nō laborabāt.

Vinū robustum & coitus podagrā generant.

qui affluunt diuitiis, perpetuóq; ocio & luxu omnis generis vtũtur, rarò vel nunquã pauperũ ędes ingreditur. Quod eleganter eodẽ in loco scriptũ epigramma significat, iis verbis:

Μισόπτωχε θεὰ μόνη πλούτου δαμάτειρα,
   Ἡ τὸ καλῶς ζῆσαι πάντοτ' ἐπισταμένη.
Εἰ δὲ καὶ ἀλλοτρίοις ἐπιβαινομένη ποσὶ χαίρεις,
   Οἱ πιλοφορεῖν οἶδας, καὶ μύρα σοι μέλεται.
Τέρπει καὶ στέφανός σε, καὶ αὐσονίου πόμα βάκχου,
   Ταῦτα παρὰ πτωχοῖς γίγνεται οὐδέποτε.
Τοὔνεκα καὶ φεύγεις πενίης τὸν χάλκεον οὐδόν,
   Τέρπῃ δ' εἰς πλούτου πρὸς πόδας ἐρχομένη.

Hoc Alciatus sic conuertit:

Diua beatorum domitrix, inopésque perosa,
   Quæ lautè vitam ducere vbique soles:
Et gaudes residens alienis inuida plantis,
   Stant vnguenta tuis textáque serta comis.
Et larga Ausonij te oblectant pocula Bacchi,
   Quorum pauperibus copia nulla domi est.
Ergo inopum meritò scrupos, loca & aspera vitas:
   Diuitis in pedibus sed bene culta sedes.

APHORISMVS XXIX.

Γυνὴ οὐ ποδαγρᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτῇ ἐκλείπῃ.

Mulier podagra non affligitur, nisi menstrua deficiant.

EST & hæc sententia ex earũ numero, quas candidè interpretari decet: quod scilicet ætate Hippoc. verissima fuerit, nunc, propter victus intẽperantiam, minimè quemadmodũ Gal. etiã in Comm. suis annotauit. Mulieres enim quia tum moderata victus ratione vtebantur, & sobriè viuebant, podagra non corripiebantur, nisi præter naturam illis menstrua supprimerẽtur, superuacuis scilicet tũ non vacuatis per vterũ, sed ad partes imbecilliores ac ignobiliores à natura detrusis. Quare Hipp. etiã seculo propter retentos menses mulieres podagra laborabant, & nulla alia de causa. Hodie plurimæ, etiam mensibus promanantibus, propter causam paulò antè dictam, podagra affliguntur. In Comm. vbi interpres Galeni conuertit, ex sola partium imbecillitate, Grecè legitur

Mulieres Hipp. ætate podagra non corripiebantur.

tur ὡς μόνως τ᾽ τ μηρὸν ἀπαθάως, ex sola partium ad patiendum habilitate: quod idem est. Nam tum vt affligantur, facile partes sunt aptæ, quum imbecilles fuerint.

APHORISMVS XXX.

Παῖς ὀ ποδαγρᾷ, πρὸ τ ἀφροδισιασμοῦ.

Puer podagra non laborat, antequàm venere vti incipiat.

EXemplo puerorum mõstrat vsum venereorũ plurimum momenti habere ad podagræ generationẽ. Pueri enim ante venereorũ vsum non laborant podagra. Neq; enim articulos ac pedes imbecillos priusquam coeant obtinẽt, neq; etiam, vt Philot. ait, ἐπ᾽ αὐτοῖς βρασμὸς γίνεται ἀποχῇ τ ἀφροδισίων, μετὰ ὅτι ἀφροδισιάζειν πεδαιρμόσι, τῷ λόγῳ τῷ βρασμοῦ καὶ τὰ κινήσεως τ ἀφροδισίων ἅπαξ χύσιν ποιῆται τ ὑλῶν, καὶ καταβλάπτουσι τοὺς πόδας, εἰ τύχῃ αὐτοὺς εὐπαθεῖς ὄντας, καὶ τὴν ποδάγραν ποιοῦσιν, in ipsis concusio fit propter venereorum abstinẽtiam: post verò veneris vsum podagra laborant, ratione concussionis & motus venereorum, quæ quidem materias fundunt, pedésq; lædunt, potissimum si ipsos habiles esse ad patiendum contingit, ac podagram efficiunt. Puerorum itaq; exemplo qui coitus abstinẽtia à podagra sunt, moniti adulti etiã, immodicum veneris vsũ fugiant, modò è podagra securi esse cupiãt. Veneris vsus podagrã affert.

APHORISMVS XXXI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρητοποσίη, ἢ λουτρὸν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη λύει.

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamentum purgatorium soluit.

REmediorum quibus oculorum dolores sanãtur, quinq; genera hoc loco Hipp. tradit, idq; citra vllam limitationem adhibitam. Quare diligenter considerandum erit, quandoquidẽ illa non omnibus simul doloribus cõueniant, in quibus singulum eorum affectibus vtile sit. Quod nisi fecerimus, nihil prorsus vtilitatis hæc Hippocr. affert sententia. Quare is verborum Hippoc. sensus erit: Aliquos dolores oculorum meri potio soluit, alios balneum, hos fomentũ, illos sanguinis missio, &c. Meri itaq; potio sonat eos dolores,

qui

q ex copia sanguinis crassioris in venulis oculorũ, citra plenitudinẽ totius corporis contenti procreantur, quẽadmodũ in Com. suis Gale. fusius testatur. Quod etiam cõfirmat Paulus Aeg. lib. 3. cap. 22. vbi inter cætera sic scribit: In quib⁹ sanguis crassus oculorũ venulas intẽdit, citra plethoricũ totius corporis affectũ, vini potione vtẽdum est, quod possit calefacere, vacuare, & obstructiones tollere. Tale autem est, vt Aetius etiã lib. 7. cap. 7. attestatur, colore fuluum, substantia tenue, & ætate antiquũ. Quinetiã Philotheus scribit ἀκρατοποσίῳ τῷ θερμαίνειν, καὶ λεπτύνειν, καὶ διαφορεῖν τὴν ὕλην, meri potionem calefaciendo, extenuando, & discutiendo materiam, cõferre.

Balneum. Balneum vero conducit, Gale. in Commẽ. testimonio, iis oculorũ doloribus, q ab acrib⁹ humoribus ad oculos fluẽtes, citra corporis plenitudinẽ oriuntur. Intelligit autẽ balneum aquæ dulcis, quod vt Paul. lib. 1. cap. 51. scribit, dolores mitigat, acresq; humores, Gal. lib. 3. de Tuen. san. cap. 3. teste, euocat, atq; contemperat.

Fomentũ. Fomentum autem prodest, vbi nihil omnino cõfluit in oculos, tum enim quod in ipsis est superuacuum discutiẽs, sanitatem affert, vt copiosius in Comment. Gal. tradit.

Sanguinis missio. Sanguinis missione autem vtendum inter initia statim, vbi plenitudine corpus vniuersum laborauerit. Incidendaq; humeralis vocata vena, & ea quæ secundum rectum oculi malè affecti existit, quemadmodum luculẽter Gal. c. 16. libri de Cur. rat. per sang. miss. docet, in eũ scribens modum: Oculorum persæpe grauissimos dolores è directo venæ quam humeralẽ nominant sectio, intra vnius horę spaciũ cõpescuit.

Purgatio. Purgatio vbi malis succis refertũ corpus fuerit, κακοχυμίαν Græci vocant, vtilis erit, quã pro redundantis humoris qualitate seu specie variare cõuenit. In Cõm. Gal. vbi interpres cõuertit acutos humores, Græce est δριμέων, hoc est, acres. Vbi idẽ trãstulit, per infrigidãtia torpescere. Græcè legitur, διὰ τῶν ναρκωτικῶν. per stupefacientia. Et vbi est cessante inflammatione: Græce habetur, μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν ὀφθαλμίαν, cessante lippitudine. Vbi est, tota die, adiiciẽdum, sæpius: quia Græcè est, πεπειράσθαι πολλάκις δι' ὅλης ἡμέρας.

Vini potione.] omissum est, vti. Græcè enim legitur, οἴνου χρῆσθαι πόσει. Obstructiones aperire.] Græcè est, ἐμφράξεις ἐκφράττειν, ea quæ obsistunt installántue soluere. Sanguine redundante.] Græcè est, πληθωρικοῦ μὲν ὄντος. Porro hæc Hippocra

pocratis sententia multis locis citatur à Gal.præcipuè vero lib.6.de Simplic.medic.facul.cap.de Abrotono. Lib.5.The. meth.cap.2.Lib.2.de Diff.feb.cap.11.

APHORISMVS XXXII.

Τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς.

Balbi ab alui profluuio longo maxime capiuntur.

QVi sint proprie balbi, & quib.de causis balbuties, quæ Græcis τραυλότης & τραύλωσις dicitur, accidat, quódque de ea quæ ob multam humiditatē fit hoc loco Hippo.loquatur, & alia quæ ad huius Apho.intelligentiā faciunt, abunde Gal.in Com.suis docuit, vt nō sit necesse nostra explicatione. Sensum igitur tantū verborū Hipp.adferemus paulo pleniorem, hunc nimirū; Quū balbi, de quibus hic sermo est, natura humidius iusto cerebrū habeant, fit vt ab eo subinde in ventriculum humida illa excrementa defluant: quapropter vt longo alui profluuio capiātur necesse est. Hoc est, si balbi corripiuntur alui profluuio, longo potissimū capiuntur. Et hoc quidem Hipp.per hanc vocem maxime voluit innuere. Balbi.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Verū siccitas tanta nulli inesse potest, &c.] Accidit quidem vt interdū ob linguā vehemēter exiccatā, veluti in ardētibus febribus, balbuties fiat: ea tamen nō diu durat, cū morbo eū abit. Nulli enim eorū qui secundū naturā se habēt, tanta potest inesse siccitas, vt illam balbuties sequatur. Si igitur hæc accidit fit nō ratione naturalis siccitatis, sed morbosę, ideóq; cessante morbo, & ipsa cessat balbuties. Quod eis potest accidere.] Sic in Græcis quoq; codicibus legitur αὐτοῖς, quare ad musculos referendū erit. Quod si fit, in sequentib. non recte legetur λαμβάνει, hoc est suscipit, sed legendū erit λαμβάνουσι, id est suscipiunt, scilicet musculi. Et hanc lectionē confirmat antiquus interpres, qui locū hūc ita cōuertit: vel neruorū ad lacertos à cerebro venientium. Sin aliquis λαμβάνει planè esse legendū contendat, necesse erit vt pro αὐτοῖς scribat αὐτῇ, id est ei, linguæ nimirū. Et tum iterū constabit sensus, nēpe in balbutie musculos linguæ nō posse firmari, & stabiliri, vel propter suā, vel neruorum, quos à cerebro recipit, imbecillitatem. Vt qui alterā sui tunicā.] Internā scilicet, communem habeat ad linguam, aliásque oris partes, quem- Græc. Galeni codex emaculat.

admodum copiosius lib.4.de Vsu par.Galenus ostendit.

APHORISMVS XXXIII.

Οἱ ὀξυρεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνονται.

Qui acidum ructum habent, raro pleuritici fiunt.

ὀξυρεγμιώδεες. PRo pleniore huius sententiæ intelligẽtia, initio qui sint ὀξυρεγμιώδεες, nobis explicãdũ erit: quod plerosq; in huius vocis enarratione plurimũ & turpiter errare sciã, dum eos esse ructantes acidũ affirmãt, qui malo illo, quod Germanis *der Sodt* dicitur, laborant: qua re nihil ineptius dici posset.

ὀξυρεγμία. Acidus ructus. Quippe ὀξυρεγμιώδεες Græcis, vt in Com. testatur Gal. sunt, qui acido ructu, qui Græcis ὀξυρεγμία appellatur, laborant. Acidus autẽ ructus est, qui acidũ saporẽ refert. Hic certe, vt lib.3.de Sympt.causis cap.1.testatur Gal. fit, quãdo cibi à frigore, aut pituitosis humoribus in vẽtriculo corrũpuntur. Quod Philoth. etiã confirmat in eũ scribens modum. ἡ ὀξυρεγμία γίνεται ἢ διὰ ψύξιν οὖσαν περὶ τὴν γαστέρα, ἢ διὰ φλεγματικὸν χυμὸν ἐν αὐτῷ τῷ κύτει τῆς γαστρὸς πλεονάζοντα. Acidus ructus fit aut ob frigiditatem vẽtriculi, aut pituitosum humorẽ in ventriculi amplitudine redundantẽ. Si itaq; acidus ructus propter causas iam cõmoratas fit, nulla ratione potest dici *der Sodt*, quod scilicet malum hoc à calidis potius & biliosis fiat excremẽtis, adeóque non acidũ, sed, vt Gal. loco citato testatur, κνισσῶδη, id est, nidorosum ructũ excitet. Et quũ in hoc malo vehemens fiat oris ventriculi morsus, generatim quidẽ sub eo malo quod

καρδιωγμός. Græcis, Hip. præsertim, καρδιωγμὸς dicitur, cõplecti potest. Est nanq; cordis morsus, Gal. sect.4. Aph. Com.17. teste, oris ventriculi vitiũ. Proinde quũ cordis morsus Gale. ibidẽ autore, cõmune sit omniũ humorum mordacẽ habentiũ naturã symptoma, huius quidẽ species erit malũ quod Germani *dẽ Sodt* nominant. Priuatim autẽ hoc mali genus, vt testis est Gale. lib.8.de Cõp. medi. localiũ ca.3. ἀγανάκτησις τοῦ στομάχου Græcis, Ardor stomachi latinis dicitur.

Ardor stomachi. Sentit nãque is qui eo laborat, Gal. ibidẽ autore, πολλὴν θερμασίαν, id est, multũ caloris, seu ardorẽ circa os vẽtriculi: quod Galeni tẽpestate, vt idẽ libro quinto de male affect. loc. cap.5. attestatur, στόμαχος dicebatur. Est itaque vitium oris ventriculi Ardor, distátque ab eo

Aestus vẽtriculi. quod Græcis καῦμα; hoc est æstus ventriculi appellari solet. Hoc enim proprie fit, vt testis est Gal. sect. iã citata Aphori.

Comm.

Comm.65.quando flaua bilis in ventriculi tunicis ebullit & efferuescit. Quare malum quod *καῦμα* vocant, ad ventriculum pertinet, *ἔγκαυσις* autē ad eiusdem osculū. Hic certe clarum est, malū prædictū non esse *ἐρυγμίαν*, id quod pueri etiā deprehendere possunt, ita vt non sit necesse nos in manifesti erroris cōfutatione longiores esse. Cæterum quum acidum ructantes sint natura pituitosi, & pleuritis biliosos maximè inuadat, ideo rarò admodū acida ructantes pleuritide corripiuntur, quemadmodum copiosius in Comm. suis Gal. ostēdit. In quibus vbi interpres transtulit, cum flauis ac rufis: Græce est, *ὠχριῶδι καὶ ξανθοῖς*, pallidis ac flauis. Quem quidem interpretis errorem, iam sæpe indicauimus. Interpretis error.

APHORISMVS XXXIIII.

Ὁκόσοι φαλακροὶ, τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι οὐ γίνονται. ὁκόσοισι δὲ φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν οὗτοι γίνονται δασέες.

Qui capillorum defluuio laborant, ijs varices magnæ non fiunt: quibus vero capillorum defluuio laborantibus varices superuenerint, ijs capilli denuò nascuntur.

ET hæc sententia Hippoc. est, quæ candidè interpretanda erit, quod nimirum abusus sit voce *φαλάκρωσις*, quæ Græcis caluitiū propriè significat, pro *μαδαρώσει*, vt Gale. in Com. quoque monuit. Etsi autem *μαδάρωσις* propriè defluuium pilorum in palpebris denotat, tamen interdum, vt hoc loco, etiam capillorum defluuiū significat. Hinc *μαδαρὲς* Græcis, Phauorino autore est, *ἀραιόθριξ*, & *ψιδνός*, hoc est raris capillis præditus. Quocirca *φαλακροὶ* vocem hic non, qui calui sunt, vt cæteri interpretes fecerunt, sed qui capillorum defluuio laborāt, cōuertimus, vt Hippocratē, aut aliū qui huius Aph. autor fuit, à mēdacio vindicaremus. Quod vero hęc vox impropriè hic vsurpetur, Philoth. quoque iis testatur verbis: *φαλακροὺς λέγει νῦν, οὐ τοὺς κυρίως, ἀλλὰ τοὺς διὰ πάθος ὑπεξίασιν τριχῶν ὑποστάντας, οἷον τοὺς διὰ ἀλωπεκίαν, ἢ ὀφίασιν*, nunc caluos appellat, nō eos qui propriè ita nominātur, sed qui ob malū aliquod capillorū defluuiū patiūtur, veluti propter alopeciam,

φαλάκρωσις. μαδάρωσις. μαδαρές. φαλακροί. Calui.

aut ophiasin. Qui igitur capillorum defluuio laborant, iis magnæ varices non fiunt: quòd tum vitiosi humores ad caput, & non ad crura ferantur. Si vero iis qui capillorum defluuio laborant, varices successerunt, iis capilli denuò nascuntur. Nam vitiosi humores qui antea radices capillorum corruperant, nunc ad crura transferuntur. Quemadmodum enim stirpes alienis naturæ ipsarum humoribus occurrentes pereunt: sic etiã capilli, ex humiditatis qua nutriuntur prauitate corrumpuntur, vt copiosius lib. 1. de Comp. medi. localium cap. 1. Gal. docet. In Comm. Gal. vbi interpres conuertit, quasi neque illa quæ sint manifesta noscẽtibus: Græcè est, ὡς μηδὲ τὰ φανερὰ γινώσκειν, quasi non sint manifesta etiam iis qui iudicio valent.

Capillorũ defluuij.

APHORISMVS XXXV.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι βὴξ ἐπιγινομένη, κακόν.

Aqua inter cutem laborantibus, si tussis superueniat, malum est.

Tußis hydropicorũ cur mala.

TVssim quæ ratione aquæ inter cutẽ accidit, Hipp. malam, imò letalẽ esse innuit, idque meritò sanè. Quippe aquosum humorẽ ita adauctũ significat, vt iam asperam arteriam occupet, atq; adeo suffocationis periculũ immineat. Nõ autẽ temerè à nobis dictũ est, ratione aquæ inter cutem. Nam si alia de causa, verbi gratia, propter destillationem à capite, aut fumũ, aut puluerẽ, hydropicis accidat tussis, letalis non est. Id quod per hanc vocem ἐπιγινομένη Hipp. significare voluit, vt in Comm. suis Gal. copiosius explicauit.

APHORISMVS XXXVI.

Δυσουρίην φλεβοτομίη λύει· τέμνειν δὲ τὰς εἴσω.

Difficultatem vrinæ venæ sectio soluit: incidere autem oportet interiores.

NOn omnem difficultatem vrinæ venæ sectio soluit, sed eam tantũ quæ ob inflammationem aut plenitudinẽ fit. Neque etiam hanc cuiusque venæ sectio tollit, sed eius duntaxat quæ in cruribus est, & quidem interior, poplitis nimirum vena, aut malleolorum, quod Gal. etiã in Comm. docet. ibidem tamen interpres σφυρὸν, non rectè talum conuertit. De quo errore alibi diximus plura. Interior enim vena magis

gis è directo est. Hanc quoque rationē Philotheus assignat, dicens, *ὅσω δὲ φλέβα τὴν ἔσω κατ' εὐθυωρίαν*, interiorem venam quæ secundum rectum est. Hæ siquidem venæ partium quæ infra iecur sunt, vteri potissimum & vesicæ malis conferunt. Quod cap. 18. lib. de Curandi ra. per sang. missionem palàm attestatur Gal. in eum scribens modū: Porro quemadmodū omnes superiores thoracis partes in cubito secta vena iuuantur, sic quæ iis inferiores sunt, illis quæ per poplites & malleolos decurrunt. Sunt autē iis inferiores, coxendix, vterus, vesica. Repetetur hæc sententia in sect. 7. Aphor. 49.

APHORISMVS XXXVII.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ, ἀγαθόν.

Ab angina correpto, si tumor in ceruice fit, bonū est.

Anginæ exēplo mōstrat, bonū esse vt à partibus nobilioribus ad ignobiliores mala corporis transferantur. Loquitur autē de vehemētiore angina, ideóque vsus est participio, *ἐχομένῳ*. Dictum enim iam sæpe est, Hipp. vti hac voce, quū mali vehementiam significare vult. Si itaque in angina tumor extrà in ceruice apparuerit, bonū est: humores enim noxij ab internis ad externa transferuntur. Hinc est quod lib. 3. Prognost. Aph. 18. ita scriptū reliquerit: Angina periculosissima est, celeritérque enecat, si neque in faucibus, neque in ceruice quicquam apparet. Et paulo pòst: Tutius est & tumorem & ruborem in externas maximè partes conuerti.

Bonū est mala ad exteriora corporis conuerti.
ἐχομένῳ.
aph. 27.

APHORISMVS XXXVIII.

Ὁκόσοισι κρυπτοὶ καρκίνοι γίνονται, μὴ θεραπεύειν, βέλτιον. θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως, μὴ θεραπευόμενοι δὲ, πολλὺν χρόνον διατελοῦσι.

Quibus cancri occulti fiunt, eos non curare præstat. Qui enim curantur, celerius pereunt: qui vero non curantur, longiore tempore durant.

Cancros occultos non esse curandos, hoc loco hortatur Hippocr. eiúsque rei causam adiungit. quam in Comm. subinde Gal. fusius explicat, vt non sit opus à me repeti. Oc-

Occulti cãcri qui. cultos autem cancros haud dubiè vocat, qui in profundo corporis sunt, nec in superficie apparent. Hi sane neque medicamentis, neq; sectione, neque vstione curandi, quod ita magis irritentur, & vlcera ad cicatricẽ perduci non possint, aliaq; multa symptomata periculosa sequantur. Placandi igitur potius ac mitigandi, quemadmodum Gal. in Commen. Paulus lib. 3. cap. 77. & nos lib. 5. de Sanand. malis corp. cap. 15. docuimus, medicamentis dolorẽ mitigantibus, saniémque eluentibus. Quod si verò occultos cancros sanare conabimur, efficiemus haud dubiè, vt iis laborantes citius pereant, quum non curati longiore tempore perdurare possent, vt abundè in Commenta. suis Galen. docet, ad quos nunc, vt aliàs semper, lectorem ablegamus, quandoquidem studio quæ ab illo sufficienter sunt exposita prętereamus. Accedit quòd curatio cancri à Paulo & Aetio copiosè perscripta, vt non sit opus nostram enarrationem hic esse longiorem.

APHORISMVS XXXIX.

Σπασμὸς γίνεται, ἢ ὑπὸ πληρώσιος, ἢ κενώσιος. οὕτω δὲ καὶ λυγμός.

Conuulsio fit vel ab expletione, vel inanitione. Eodem verò modo & singultus.

Cõuulsionis duæ causæ. DVas esse causas conuulsionis, ejus quidem quę primogenium est malum, hoc in Aphor. docet Hipp. nempe expletionem & vacuationem. Non autem temerè à nobis dictum est, conuulsionis quæ primogenium est malum. Pręter hanc enim est conuulsio, quæ per consensum partis alicuius accidit, vbi nimirum aliquid à parte primo malè affecta ad cerebrũ ipsum transfertur. Hoc enim quum à se cerebrum depellere conatur conuulsorio motu concutitur. Recentiores barbaram sectantes medicinam, Spasmum non proportionatum ad materiam vocant. Cuius appellationis causam lib. 2. de Sanand. corp. malis capi. 30. recensuimus. Conuulsionem autẽ fieri ab expletione & inanitione, Gale. chordarum exemplo in Comm. ostendit. Quod etiam facit lib. 2. de Male affect. loc. ca. 2. vbi in hunc modum scribit: Neruorum dolores vtrinq; vehementer distendere possunt, quia ad vtraq; extrema tenduntur, tum id à quo incipiunt, tũ illud in quod finiuntur. Non secus quàm chordę in cithara, quę sępenumero

Conuulsio per cõsensum.

Spasmus non proportionatus ad materiam.

vbi

vbi nimis intenduntur, disrumpi solent. Quapropter citharistæ, quum instrumenta sua post vsum reponere voluerint, chordas relaxant. Nam planè cõstat eas, à cõtrariis tum causis tũ affectibus intendi, siue humidus fuerit ambiens aër, vt rigare ipsas & implere possit, siue vehementer aridus. Ab vtraq; enim ambientis tẽperie, ad vltimam tensionẽ perueniunt. Proinde rectè dixit Hipp. neruorũ cõuulsiones & à plenitudine, & ab inanitione euenire, vtpote p quas nerui immodicè scilicet tenduntur. Hęc ille. Fusius vero eadem deinde tractat lib. 3. cap. 5. & lib. 6. ca. 5. atq; vtrobiq; hanc Hippo. sententiã citat. Plura etiã ad institutũ faciẽtia habet Gale. li. 2. de Sympt. cau. ca. 2. vt nõ sit necesse plurib. hic nos vti verbis, ad explicandã hanc Aphor. præsentis partem. Cæterum quemadmodum conuulsio duas præcipuas habet causas, impletionem & vacuationem, sic etiã singultus. Quippe fit singultus etiam ab aliis causis, nempe vbi ventriculus, vt autor est Gal. li. 3. de Male affect. loc. cap. 8. corruptis cibis mordicus infestatur, aut acrib. humoribus exagitaẽ. Quod clarius significauit lib. 8. de Comp. med. localium cap. 3. in hunc modum scribens: Hippo. quidem dixit conuulsionem fieri & ab expletione & inanitione, adiectúmq; est Aphorismo propemodum in omnibus exemplarib⁹, ita & singultus. Ergo vero in conuulsione tertiam præter vacuationem & expletionem causam, nondum reperi. Singultum vero video etiam citra hęc fieri, nonnunquã vbi acres humores, aut medicamẽtosæ sanies stomachum mordicant, quos si euomuerint, statim singultire desinunt. Multi quoq; medicamentum Diatrionpipereon deglutientes, si confestim vinum superbibãt, omnino singultiunt, quorum vnus & ego sum. Prętereà cibo etiam in mordacem qualitatem corrupto quidã singultiunt. Quidã etiã quibus os ventriculi refrigeratũ est, singultiũt. Maximè vero pueris assiduè vt singultiãt accidit, tũ ex cibi in vẽtriculo corruptione, tũ refrigeratione partis. Hæc. Gal.

Singultus causæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Sicuti etiã est motus eorũ, &c.] Græcè non rectè legitur, ἐπ' ὧ καὶ τῷ κατὰ φύσιν αὐτοῖς ὅτι κίνησις. Habent vero aliqui codices ἀφ', etiam minus rectè. Legẽdum enim ἐπ', vt sit sensus: quandoquidem etiam ipsis, scilicet musculis, motus sit secundum naturam. Colliguntur.] Græcè est συνάγεται, contra-

Græc. Galen. codex emẽdatus.

Singultus non est cõuulsio stomachi. Stomachus

huntur. Singultus concedatur conuulsio stomachi nominari.]Neq; enim est absoluta conuulsio,eodē Gal.lib.2.de Sympto.causis cap.2.teste,hæc enim solis musculis accidit, atqui neq; ventriculus ipse neq; ipsius ostiolum musculus esse censebitur. Stomachum,qui propriè sic appellatur.].Stomachus autem propriè veteribus, vt testis est Gal.lib.4.de Vsu part. corp.huma.cap.1.omnis vētris cauiue ceruicē instar isthmi angustam præpositam significabat.Post Aristotelis vero seculum,vt idem Galen.lib.5.de Male affect. loc.cap. 4. scribit, ad οἰσοφάγον, hoc est gulam, translata vox est.

APHORISMVS XL.

Ὁκόσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον πόνος γίνεται, ἄτερ φλεγμονῆς, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸν πόνον.

Quibus dolor circa hypochondrium fit citra inflammationem, iis febris succedens, dolorem soluit.

DOcet in hoc Aphorismo Hipp. qui dolores hypochondriorũ à febre succedēte sanari possint, nempe qui neque à morsu, neque à phlegmone sunt excitati. Accipitur autem vox Phlegmone hoc in loco communiter pro omnibus calidis & dolorificis cum feruore tumoribus. Qua quidem in significatione ab Hippocra. passim vsurpatur. Idem igitur illi quod φλέγμωσις denotat,adeóq; in se erysipelata etiã herpetas & carbunculos complectitur. Tria igitur genera dolorum hypochondriorum à febre succedente sanantur, nempe qui propter obstructionem, vel spiritum flatulentum, vel inæqualem intemperiem frigidam fiunt. Quippe febris crassos humores obstructionem efficientes dissoluens & extenuans, flatúsque discutiens, atque intemperiem frigidam corrigens, & ad æqualitatem perducens, dolores sanat.

Phlegmone.

Quot dolores hypochondriorum à febre sanãtur.

APHORISMVS XLI.

Ὁκόσοισι διαπυόν τι ἐὸν ἐν τῷ σώματι μὴ ἀποσημαίνει, τουτέοισι διὰ παχύτητα τοῦ πύου, ἢ τοῦ τόπου, οὐκ ἀποσημαίνει.

Quibus suppuratio aliqua in corpore abdita non innotescit, iis propter crassitudinem vel puris, vel loci delitescit.

Duabus

DVabus de causis pus in aliqua corporis parte natum occultari posse, hoc in Aphoris. Hippo. docet, nempe propter puris vel loci male affecti crassitudinem. Si enim pus crassum fuerit in profundo manens, nunquam ad circunferentiam mouetur, & tumorem excitat, qui nos puris illic latentis commonefacere queat. Sic quoque cutis ipsa sub qua pus coaceruatur, si crassior & densior fuerit, vt est ea quæ in calcaneo existit, in tumorem attolli non potest ideóque nos latet. Quare Philotheus nõ inepte ἀποσημαίνει interpretatur ἀποκορυφοῦται, id est, eminentiam quandam præ se fert. Vtcunque autem oculorum adiumento puris generationẽ deprehendere nobis non liceat, sunt tamen duo alia signa quibus idipsum cognoscere certo licebit, nempe dolor & febris. Hinc suprà dixit, Dum pus generatur dolores ac febres accidunt magis, quàm iam confecto. 2. aph. 47.

Pus duabus de causis occultatur.

ἀποσημαίνει.

APHORISMVS XLII.

Ἐν τοῖσιν ἰκτεροῖσι τὸ ἧπαρ σκληρὸν γενέσθαι, πονηρόν.

Morbo regio correptis iecur durum effici, malum est.

DVritiem iecoris in morbo accidentem, hoc loco Hippocrates malum esse inquit. Significat enim hæc ipsa vel inflammationem, vel durum tumorem in iecore esse: quorum vtrunque malum & letale est. Morbum autem regium à iecoris inflammatione ortum, esse malum, sect. 4. Aphorism. 62. & 64. copiosè demonstrauimus, vt non sit opus explicatione fusiore.

Duritiés iecoris in morbo regio.

APHORISMVS XLIII.

Ὁκόσοισι σπληνώδεσιν ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγινομένης μακρῆς δυσεντερίης, ἢ ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, καὶ ἀπόλλυνται.

Quicunque lienosi à difficultate intestinorum corripiuntur, ijs longa difficultate intestinorum facta, aut aqua inter cutem, aut intestinorum leuitas succedit, & moriuntur.

VT plenius hic Hippocratis sermo intelligatur, animaduertẽdum Lienosos ab eo dici, quib' lõgo tẽpore lien Lienosi.

obduratus fuit. Quod in Commen. Galenus testatur dicens, σπληνώδεις εἰσι ὅσοι σπλῆνα χρονίως ἐσκληρωμένον ἔχουσι. & Philotheus, σπληνώδεις εἰσὶν οἱ ἔχοντες τὸν ὄγκον ἐκ μελαγχολικοῦ χυμοῦ περὶ τὸν σπλῆνα. Lienosi sunt, qui in liene habent tumorem ex melancholico humore natum. Hi itaque si capiuntur à difficultate intestinorum, breui à morbo liberantur, quod per eam vacuentur crassi & melancholici lienem obsidentes humores. Sin longa difficultate intestinorum corripiuntur, ex multa vacuatione iecur debilitatur, & refrigeratur, fitque hydrops. Aut ventriculus & intestina ab immodica vacuatione læduntur, & fit leuitas intestinorum, & moriuntur, vt copiosius in Commenta. Galenus ostendit.

APHORISMVS XLIIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ στραγγουρίης εἰλεὸς ἐπιγίνεται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται, ἢν μὴ πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ οὖρον ῥυῇ.

Quibus à stillicidio vrinæ ileos superuenit, intra septimum diem moriuntur, nisi febre succedente vrina satis effluat.

IS Aphorismus vehementer est obscurus, adeo vt Galenus etiam fassus sit se non satis intelligere ea quæ in illo Hippocrates tradiderit, vt patebit legentibus eius Commentarios, in quibus veterum in hanc sententiam expositiones prolixe conuellit. Nobis sane videtur particula ἐκ hoc loco idem quod μετὰ, id est, post significare. In qua etiam significatione suprà hanc sæpe vsurpauit, vt in sectione 4. Aphorismo qudragesimoprimo. Sudor multus à somno factus, vt sit sensus. Quibus post vrinæ stillicidium, quod ex crudis & frigidis humoribus natum est, ileos succedit, (nam id diserte innuit per verbum ἐπιγίνεται) ij intra septimum diem propter immensos, quos ileos excitat dolores, & quod vrina retinetur, pereunt. nequeunt enim duobus maximis malis obsistere: quare deuicta violentia istorum malorũ virtute, moriuntur. Si vero ileos non succedit stillicidio vrinæ, sed febris, tum si satis vrina effluxerit, non moriuntur, sed à malo liberantur. Febris enim sua caliditate humores crassos concoquit & extenuat, vt subinde commodius per

per vrinæ meatus vacuari poſsint. Hęc quidem commoda & veritati conſona eſſet interpretatio. Sin aliam effinxerimus, hanc nimirum, vt durante ſimul ileo, ſuccedens febris malum ſoluat, manifeſtè falſum aſſeremus. Nam quum febris tunc non fieret niſi propter inflammationem ileum excitantem, quanto certè febris tum maior & grauior eſſet, tanto quoq; magis augeretur inflammatio, cuius febris ſymptoma eſt. Ad crudorum autem & frigidorum humorum extenuationem ac diſſolutionem febris non ſatis vehemens requiritur. Febris autem vehemens non niſi magnam ac vehementem inflammationem, quæ haud dubiè ægrum interimet, ſequetur. Non poterit igitur febris ſuccedens, vtcunque vrina ſatis fluat, ægrum ab interitu vindicare. Liberabit quidem à ſtillicidio, vt nihilominus ab ileo quem inflammatio, quod febris ſatis indicat, excitauit, æger morietur. Quare noſtram præſtat ſequi expoſitionem.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Vomitus ſtercoris aduenit, &c.] De qua re aliqua annotabimus infrà in ſect. 7. aph. 10. Interclusa via.] Græcè, ἀποκλειομένης τῆς κάτω διεξόδου, interclusa inferiori via. Stercoris ſicci.] Græcè eſt, κόπρου σκληρᾶς, ſtercoris duri, nullo certè ſenſus diſcrimine. Eſt enim aridum ſtercus etiam durum. Atque tenacium.] Græcè, ἢ γλισχρῶν, aut tenacium. Quod videtur omnibus.] Adiiciendum propemodum. Græcè enim eſt, ὡς εἰπεῖν γε τὸ σχεδὸν ἅπασι δόξαν. Ex compreſsione in inteſtinis.] Addendum, nonnullis. Græcè enim legitur, ἐν τισὶ τῶν ἐντέρων. Vſque ad ilia.] Græcè, μεχρὶ τῶν ὑποχονδρίων, vſque ad hypochondria. De quo errore interpretis iam crebrò diximus. Interpretis lapſus. Neque enim neque ſi legitimus.] Abundat alterum neque, quum Græcè legatur, οὔ τι γὰρ εἰ γνήσιός ἐστιν ἀφορισμὸς, εἰπεῖν ἔχω, neque enim an legitimus ſit aphoriſmus, dicere poſſum.

APHORISMVS XLV.

Ἕλκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνεται, ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχουσιν, ἀνάγκη ὀστέον ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς κοίλας γίνεσθαι.

Quæcunque vlcera annua ſunt, aut longiore tempore durant, in ijs os abſcedere, & cicatrices cauas fieri eſt neceſſe.

Cauſam

Diuturnorũ vlcerũ cauæ cicatrices.

CAusam hoc in aphorismo exponit Hippoc. cur vlcerum quæ annum integrum, aut longius tempus durauerunt, cicatrices cauæ fiant. Nam quum hæc ipsa sint maligna, necesse est vt non tantùm caro ipsa, verumetiam os quod carni subiectum est, corrumpatur, & abscedat. Eo verò abscedente, quum non possit regigni aliud, vt dictum est suprà in apho. 19. huius sect. necesse est, vt cicatrix, propter os deperditum, caua fiat. Atque hæc quidem breuis & plana est huius sententiæ explicatio, quam Galenus in suis Commentariis copiosius tractat. In quib⁹ nihil est quod moneamus, nisi quod interpres non satis significanter dixerit, passio implicita, quum Græcè sit, ἐπιπεπλεγμένων πάθος, malum complicatum, compositúmve. Multa autem ad huius loci intelligentiam conducentia reperient studiosi lib. 3. Therap. metho. cap. 9. & 10. Dein vbi interpres habet, vocatur autem & anthrax, Græcè est, καλεῖται δέ τι καὶ ἄνθραξ, vocatur autem aliquod etiam anthrax. In fine pro crassitudinem, significantius conuertes amplitudinem.

APHORISMVS XLVI.

Ὁκόσοι ὑβοὶ ἐξ ἄσθματος, ἢ βηχὸς γίνονται πρὸ τῆς ἥβης, ἀπόλλυνται.

Qui gibbi ex asthmate aut tussi fiunt ante pubertatem, intereunt.

Gibbi.

QVi sint propriè gibbi, eorundémq; causas, Gal. in Comment. & in expositionibus suis in librum Hipp. de Articulis copiosè docet. Et nos nonnulla suprà de iis diximus in enarratione apho. 40. sect. 2. Abundè quoq; hanc Hippoc. sententiam Galenus explicauit, vt nō sit necesse nostra commentatione. Sensum igitur tantùm illius disertè exponemus, adiecta eiusdem ratione. Vult certè Hippo. quòd hi qui ante pubertatem ex asthmate, aut tussi, gibbi fiunt, citò moriantur. Quippe thorax in iis malè affectus nòn potest cum corde & pulmone augeri. Quum igitur pulmo vnà cum corde in gibbis istis augeatur, locus verò continens minor efficiatur, necesse est breui tempore tantam fieri spiritus difficultatem, vt homo intereat, quemadmodum fusissimè Gal. in Comm. docet. Quocirca hęc verba πρὸ τῆς ἥβης, id est, ante pubertatem, ad præcedentia sunt referenda, & comma post ἥβης

Cur gibbi ante pubertatẽ ex asthmate facti cito moriãtur.

πρὸ τῆς ἥβης

sub-

subiiciendũ, quod interpretes non videntur animaduertisse. Sic autem esse legendũ, verba Gal. in Com. euidenter testantur dicentis, ἀλλὰ νῦν γιτὸς πρὸ τ͂ ἥβης ὑβωθῶσιν ἀσθματι ἢ βηχὶ, διαφθείρεσθαι φησὶ ταχέως. Sed nunc quidẽ eos qui ante pubertatẽ ex asthmate aut tussi gibbi facti sunt, citò mori ait. Interpretũ lapsus.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Conuexos.] Græcè est κυρτὸς. Regibbum.] Græcè, λορδὸν, recuruũ, repandúmve. Sed hæc quidẽ.] Nempe gibbum & recuruum, illa verò, κυρτὸν & cauum. Recurua fit.] λορδοῦται. Neque enim vult.] Græcè, ὁ γὰρ ἐθέλει, neque enim potest. Vnà cũ aliis.] Græcè est, ἐφεξῆς, deinceps. Difficilem.] Græcè, δυσπνοωτέρους, difficilius spirãtes. Aliquando suppurari, &c.] Græcè est, ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐκπυΐσκεσθαι, ποτὲ δὲ καὶ διαφθείρειν τ͂ ἄνθρωπον, necesse est eis suppurari, aliquando verò etiam interficere hominem. Quæ verò vnà cum tussi.] Græcè est, ὅσα δ' ὡς ἔφην, ἅμα βηχὶ, quæ verò vt dixi, vnà cum tussi. Cum difficili anhelitu.] Græcè, μετὰ δυσπνοίας, cum difficili spiratione. Ad vitam opportuno.] Græcè est, ἐν ἐπικαίρῳ χωρίῳ τοῦ θώρακος, in loco thoracis opportuno. Anhelitus difficultatem.] Græcè, δύσπνοιαν, difficilem spirationem. λορδοῦ.

APHORISMVS XLVII.

Ὁκόσοισι φλεβοτομίη, ἢ φαρμακίη ξυμφέρει, τουτέους τ͂ ἦρος προσήκει φλεβοτομεῖν, ἢ φαρμακεύειν χρή.

Quibus sanguinis missio, aut medicamentum purgans confert, his verno tempore sanguinem detrahere, aut medicamenta purgantia adhibere oportet.

VEre esse venã secandã, purgánsve medicamentũ exhibendũ iis qui adhuc sani sunt, ægri autẽ nisi vacuentur futuri sunt, Hippo. hoc in loco docet. Vernum enim tempus, quum sit temperatum, vt sect. 3. demõstrauimus, ad corporis per sanguinis missionem aut purgationẽ aptissimum existit. Id quod Philoth. iis verbis innuere etiam voluit, ἐπειδὴ, inquit, τότε οὐ θερμασία ἐστιν, ἡ διάλυσιν τ͂ σωμάτων ἐργαζομένη, οὔτε ψύξις τῶν πῆξιν ἐπιφέρουσα τ͂ χυμῶν, οὐκ ἀνωμαλία ταράττουσα τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ μᾶλλον συγκρασία, quoniam tum non est calor qui corporum efficiat dissolutionem, neq; frigus humorum concretionem afferens: nõ inæqualitas vires perturbãs, Vere vacuantibus præsidijs vtendum.

sed

Philothei locus restitutus.

ſed potius medium temperamẽtum. Legitur autẽ perperam in omnibus ferè Philothei exemplaribus δήξιν pro πῆξιν, non ſine magno errore. neq; enim frigus mordacitatem humorum, ſed concretionem potius efficit, atque adeò fixos, & ad vacuationem ineptos reddit humores, vt videre licet apud Gal. lib. 1. de Simpl. med. fac. c. 17. Falſam lectionẽ ſecutus eſt quoq; Braſauol. in ſuis Comm. de quo ſanè miror, quãdoquidem à frigore humores mordaces fieri planè rationi aduerſetur. Quod autem verna ſanguinis detractio multos à morbis præſeruet variis exemplis Gal. in Comm. ſuis oſtendit.

Musæ lapſus.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Plenitudinis paſsionibus.] Græcè eſt, ἐν πληθωρικοῖς νοσήμασι, ſi plenitudinis morbis. Nos plurimos ita ſeruauimus.] Quod multis etiam oſtendit cap. 7. lib. de Cur. rat. per ſang. miſs. Et in libello cui titulus eſt, Quos purgare oporteat. Ex acritudine eorum quæ excernuntur, &c.] Sic aloë quoque aperit ora venarum: id autem minimè facit per ſe & primo, ſed ex accidente, quia nimirum expurgat per inferiora bilem, quę ſua acrimonia ſubinde hæmorrhoidas aperit. Circa finem veris.] Quia vt anteuertamus ne febres æſtiuo tẽpore accidant, circa finem veris purgare oportet. Quæ ex craſsis humoribus generantur, circa veris initia.] Eius rei rationem reddit Galenus ſectione 1. Comment. 15. aphor. ad quem quidem locum lectorem ablegamus.

Aloë ex accidente ora venarũ aperit.

APHORISMVS XLVIII.

Τοῖσι σπληνώδεσι δυσεντερίη ἐπιγενομένη, ἀγαθόν.

Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuccedens, bono eſt.

SAtis ſupérque hæc Hippocratis ſententia ſuprà eſt explicata, ideóque vberiore enarratione non eget. Fuit autem ordine 43.

APHORISMVS XLIX.

Ὁκόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα ἀποφλεγμήναντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀποκαθίσταται.

Podagrici morbi, intra quadraginta dies ſedata inflammatione finiunt.

Terminus ſolutionis

QVis ſit perfectę ſolutionis podagricarum inflammationum terminus, hoc in aphoriſmo docet Hippoc. eas in-

tra

tra quadragesimum diem finiri dicens: id quod verum est, quemadmodũ in Comm. etiã monet Gal. si medicus omnia rectè fecerit, & æger illi obedierit. His itaq; duobus accidentibus simpliciter vera sententia Hipp. erit. Nullo enim prædictorum aberrante, fieri non potest, quin intra quadragesimum diem finiatur podagrica inflammatio, vt copiosè in Comm. suis Gal. monstrat. Quare minimè opus erat Musam hoc loco producere nescio quas inutiles distinctiones. Neq; enim Hipp. negat ante quadragesimum diem interdũ finiri posse podagricam inflammationem, quum dicat eandẽ intra quadragesimum diem cessare. Quòd autem hodie sæpe terminum ab Hippoc. præscriptum excedat inflammatio podagrica, partim ęgrotantis, partim etiam imperitorum medicorum culpa accidit. Proinde perperam etiam, Calui cõuersionem, passim monstrosissimam existentem, secutus Musa, Hippocratis verba ex libro eiusdem περὶ κρίσιων citat, quum in iis non habetur dictio, plerunq;. ita enim Hippocrates illic scribit, ὁκόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα ἐν τεσσαράκονθ' ἡμέρῃσιν ἀποφλεγμήναντα καθίσταται. Quicunque morbi podagrici fiũt, hi intra quadraginta dies sedata inflammatione finiuntur. Quam quidem sententiam eo libentius citaui, quòd magnam lucem aphorismo quem nunc enarramus afferat. Disertè enim ostendit, Hippocratem hîc tantùm loqui de termino inflammationis, quum dicat ἀποφλεγμήναντα καθίσταται. Quanquàm omnia exemplaria, etiam ea quæ ex Frobeniana prodierunt officina, falsò legant ἀφλέγμαντα. Hinc erroris quoque sui occasionem sumpsit Caluus, qui conuertit pituita sistuntur. Cæterùm sententiam hanc Hippocratis confirmant ea quæ lib. 4. cap. vltimo de podagra scribit Celsus inquiens: Vbi dolor & inflammatio se remiserunt, quod „ intra dies quadraginta fit, nisi vitium hominis accessit, &c. „ Hæc quidem nos dixisse in præsentia satis sit, quum Galenus hanc sententiam sufficiẽtibus & copiosis illustrauerit Commentariis, vt non sit opus nostros accedere.

podagricarũ inflãmationũ.

Musa notatur.

Calui conuersio monstrosissima.

Hippocratis locus emendatus.

APHORISMVS L.

Ὁκόσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος διακοπῇ, τουτέοισιν ἀνάγκη πυρετὸν, καὶ χολῆς ἔμετον ἐπιγίνεσθαι.

Quibus cerebrum vulneratur, ijs febrem & bi-

lis

lis vomitum superuenire necesse est.

HAec Hippocrat. sententia ad eam artis partem spectat quæ futura prædicit. Quippe præciso aut vulnerato cerebro, sequi febrem & bilis vomitũ necesse est, idq; propter rationes quas Galen. in Commen. abunde exposuit. Siue autem διακοπὴν præcisionem, siue vulnerationem vertas, nihil refert, Gal. enim τρῶσιν, Philotheus vero διὰ βάθος τομὴν, hoc est, sectionem ad profunda penetrantem interpretatur. In li. quidem 1. de Morbis Hippoc. pro eo quod hic dixit διακοπῇ, vsus est verbo τρωθῇ, inquiens, ἢν ὁ ἐγκέφαλος τρωθῇ, πυρετόν τε ἐπιγενέσθαι ἀνάγκη, καὶ χολῆς ἔμετον, Si cerebrum vulneretur, febrem & bilis vomitum succedere necesse est. Febrem. διὰ τὸ φλεγμαίνειν, vt ait Philothe' ἐγκέφαλον αὐτὸν κύριον ὄντα μόριον, propterea quòd cerebrum pars princeps existens inflammatione afficiatur. Vomitus bilis, propter consensum ventriculi cum cerebro. Quam sanè Celsus etiam lib. 5. c. 26. & Paul. lib. 6. cap. 88. inter vulnerati cerebri signa recensent.

APHORISMVS LI.

Ὁκόσοισι ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται, καὶ ῥέγχουσιν, ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

Quibus bene valentibus dolores capitis repente accidunt, statimque obmutescunt, & stertunt, intra septem dies pereunt, nisi febris apprehendat.

ET hæc Hipp. sententia ad prædictionis partem spectat. correptos enim ab apoplexia mori intra septimũ diem, nisi febris eos corripiat, docet, inquiens: Quibus sanis & adhuc illæsas actiones omnes habẽtibus, subitò dolores capitis accidunt, statimq; muti fiunt, actionibúsq; voluntariis destituuntur, & stertunt, intra septimũ diem pereunt, nisi febris satis valida, spiritus flatuosos, & humores pituitosos dissoluens & extenuans, succedat. Hinc vt idipsum innueret Hippocrates, in lib. 2. de Morbis, vbi præsentem sententiam repetit, hanc febrẽ ignẽ, caloris vehementiã significare volens nominauit. Verba eius ita habẽt, ἐξαπίνης ὀδύνη λαμβάνει τὴν

κεφαλὴν, καὶ παραχρῆμα ἄφωνος γίνεται, καὶ ἀκρατὴς ἑωυτοῦ, οὗτος ἀποθνήσκει ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ μιν πῦρ ἐπιλάβῃ, Si dolor repente caput inuadit, & confestim mutus fit, & imbecillior seipso, is intra septem dies moritur, nisi ipsum ignis validáue febris corripiat. Quum vero abunde satis hic Aphoris. à Galeno sit enarratus, non est cur in eo explicando nos longiores esse deceat. Hoc tamen adiicere impresentiarũ placuit, quòd locus primus qui citatur in Comm. est in sect. 2. Aphor. 42. Alter in lib. 3. de Male affect. locis cap. 10.

APHORISMVS LII.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν. ἢν γάρ τι ὑποφαίνεται ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τοῦ λευκοῦ, μὴ ἐκ διαῤῥοίης ἐόντι, ἢ ἐκ φαρμακοποσίης, φλαῦρον τὸ σημεῖον, καὶ θανατῶδες σφόδρα.

Considerare oportet oculorum per somnum suspectiones. Si quid enim candidæ partis commissis palpebris apparet, neque ex alui profluuio, neque ex purgantis medicamenti potione istud cõtingat, prauum est signum, & admodum exitiale.

Est & hic Aphorismus ex numero eorum qui ad prædicendi artem pertinent: quippe docet quomodo ex candida oculorum parte per somnos palpebris commissis apparente, malum & exitium interdum ægrotantis prædici possit. Nam significat hoc symptoma imbecillitatem palpebras mouentis facultatis, modo nõ præcesserit alui fluor, aut purgantis medicamenti potio, aut vehemens tristitia, aut vigilia, aut alimenti indigentia, aut sanguinis eruptio copiosa, aut simpliciter quæuis alia immodica vacuatio, quemadmodum in Commen. Gal. fusius docet, & lib. 1. Progn. 14. vbi ad verbum hæc sententia reperitur. Est itaque candidi oculorum palpebris commissis in somno apparitio signum exitiale, quoties non fit à causa aliqua externa: extremam enim summ facultatis cerebri motricis imbecillitatem portendit. *Cādidum oculorũ commißis palpebris apparens, quādo exitium præ se fert.*

K

APHORISMVS LIII.

Αἱ παραφροσύναι αἱ μὲν μετὰ γέλωτος γινόμεναι, ἀσφαλέστεραι. αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

Deliria quæ cum risu accidunt, tutiora sunt: quæ vero serio, periculosiora.

Deliria secutiora. AD præsagiendũ & hæc Hipp. sententia conducit, vt scilicet sciamus quæ deliria sint secura, & cõtra quæ periculosa. Quippe quæ cum risu fiunt, securiora & minus periculosa sunt, quòd nimirum à sanguine parũ adusto, aut sola caliditate sine vitioso, Gal. in Com. teste humore procreentur. Periculosiora. Quæ vero serio quodã fiunt, periculosiora sunt, quòd scilicet ex atra bile, quæ ex flaua bile superassata procreata est, nata sint. Quid multa? Deliria cum risu orta, quòd ab humore aut qualitate minus praua concitentur, minus sunt periculosa: quæ vero serio (id enim est μετὰ σπουδῆς) fiunt, periculosiora, quòd à prauo humore genita sint. μετὰ σπουδῆς.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ex ebrietate] Græcè, ἐπὶ οἴνου πόσιος, ex vini multa potatione. Ex sanguinis fæce.] Græce, αἵματος ἰλύος καὶ τρυγὸς, ex limo & fæce. In aliis locis de atra bile.] Suprà potissimum sect. 3. Comm. 22. Nondum atram bilem.] Vt dictum est sect. 4. Aphor. 21.

APHORISMVS LIIII.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ αἱ κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, κακόν.

In acutis morbis qui cum febre affligunt, luctuosæ spirationes malum significant.

LVctuosas spirationes in acutis morbis qui cũ febribus affligunt, esse malas, hoc Aphor. docet Hippoc. Sunt autem luctuosæ spirationes, quæ in medio sui interrumpuntur, atque adeo luctui similes existunt. In lib. 2. Epid. sect. 3. & lib. 6. Epid. part. 2. Apho. 5. id genus spirationis διπλῆν ἔσω ἐπανάκλησιν, καὶ ἐπιπνέουσαν, id est, ingeminatam intro reuocationem, & iteratam spirationem. libr. 2. Vict. acu. morb. aph. 47. πνεῦμα προσπταῖον, & sect. 4. aph. 68. πνεῦμα προσκόπτον, id est, spirationem subsistentem appellat. Ea vero si in acutis Luctuosæ spirationes quæ.

mor

morbis cum febre affligentibus accidit malum portendit. Quippe musculorum & neruorum præ se fert duritiem, vel virium imbecillitatem, vel dolorificum aliquẽ, vel conuulsorium affectũ, quemadmodum in Comm. suis fusius docet Gal. Hinc est quòd suprà dixerit: In febrib. spiratio subsistẽs, malo est: conuulsionem enim significat. In cuius sententiæ enarratione multa ad institutũ facientia diximus. In Com. Gal. vbi interpres conuertit, pectoris similem conuulsioni dispositionem, Græcè est, σπασμώδη τινὰ τῶν μυῶν τοῦ θώρακος διάθεσιν, conuulsoriũ aliquem musculorũ thoracis affectum. Et vbi transtulit, vult tactã: Græcè est, ἀρημελεῖν, dictam. 4. aph. 68.

APHORISMVS LV.

Τὰ ποδαγρικὰ τοῦ ἦρος, καὶ τοῦ φθινοπώρου κινέεται, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Podagrici morbi vere & autumno, magna ex parte mouentur.

PODagricos morbos vere & autumno magna ex parte moueri & excitari, hoc in Aphoris. docet Hipp. Quippe ἐν τῷ ἦρι θερμῷ ὄντι συμμέτρως τῆς προσσωρευθείσης ἐν χειμῶνι ὕλης γίνεται καὶ ἀπόδιωξις ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν τόπων, ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ, τουτέστι τοὺς πόδας, vere mediocriter calido existente, materiæ per hyemẽ antea congestæ fit effusio, & à validioribus partibus ad imbecillas, nẽpe pedes, detruditur. Ideóque minime mirum tum podagricos & articulares morbos excitari. Quòd in autumno excitantur podagrici morbi, duplici fit ratione, Philoth. autore. Primò, quod vitiosi humores in æstate propter fructuum esum coaceruati, tum ad imbecilliores partes decumbunt. Secunda causa eius est inæqualitas; quæ horum aliorúmque multorũ morborum causa esse solet, vt in sectione tertia dictũ est. Quòd autem dixit magna ex parte, non temere est factũ, interdum enim hyeme & æstate morbi podagrici fiunt, sed hoc rarius est.

Cur in autũno podagrici morbi excitentur.

Magna ex parte.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Superius in enumeratione vernalium, &c.] Sectione nimirũ. 3. aph. 20. Qualitate extranea.] Græcè est, τῷ τῆς ποιότητος ἀλλοτρίῳ, aliena qualitate, hoc est cacochymia. Sæpe enim qualitas apud Galenũ pro cacochymia vsurpatur, seu differentia humoris molestantis & praui, quemadmodũ in

Qualitas pro cacochymia.

explicatione Aphoris. secundi primæ sectionis copiose à nobis est demonstratum. Et certe ex iis quæ præcedunt palàm fit, hic qualitatem sumi pro cacochymia. Secundũ alterum enim solum, hoc est qualitatem alienam, seu humorũ prauitatem, in autumno excitari dolores articulorum, ait in fine Comm. sui Gal. Id quod paulo antè iis verbis efferre voluit, παροξύνεται γε μὴν ἐνίοτε καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, εἰς αὐτοῖς τῷ θέρει κατὰ τὴν ὀπώραν συναθροισθῇ τις κακοχυμία, excitatur autem quandoque & autumno, iis vtique quibus in æstate, hoc quo maturantur fructus tempore, aliquis vitiosus succus cacochymiáve coacervata fuerit. Ita vt nihil sit certius quàm alienam qualitatem hoc loco significare humoris praui speciem aut differentiam. Quòd hic monuisse placuit propter parum peritos, qui fortè à nuda qualitate fieri posse articulorum dolores existimarent.

Articulorum dolores nõ fiũt à nuda qualitate.

APHORISMVS LVI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νουσήμασιν ἐς τάδε ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες, ἢ ἀποπληξίην τοῦ σώματος, ἢ σπασμὸν, ἢ μανίην, ἢ τύφλωσιν σημαίνει.

In melancholicis morbis ad has partes decubitus sunt periculosi. aut enim apoplexiam, aut cõuulsionem, aut furorem, aut cæcitatem significant.

Quatuor modi periculosi mutatiõis melãcholicorũ humorum.

QVatuor esse mutationis melancholicorum morborum modos periculosos, hoc in Aphorismo Hipp. mõstrat, quum nimirũ ad cerebri ventriculos, neruos, ac cerebri substantiã vel membranas eiusdẽ, vel ad oculos decumbunt, melancholici humores. Si enim ad cerebri ventriculos deferuntur, apoplexiam; si ad neruos, conuulsionem; si ad substantiã aut membranas, suprà modum exustus, aut putrefactus melancholicus humor translatus fuerit, furorẽ: si ad oculos cæcitatem parit. Non autẽ temerè à nobis adiectũ est, supra modũ exustus, aut putrefactus, nisi enim talis fuerit humor melancholicus, nõ creabit furorem, sed potius melancholiã. Ad furorem enim requiritur, vt in Comm. testatur Galenus humor irritans ac mordicans, qualis est flaua bilis, aut melancholicus humor plurimum adustus, aut putrefactus. nam ita malignam quandam etiam acrimoniam induit.

APHO

APHORISMVS LVII.

Ἀπόπληκτοι δὲ μάλιστα γίνονται ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα.

Apoplexia in ea ætate quæ est à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum, maxime corripiuntur.

DE ea hoc in loco apoplexia agit Hippocrates, quæ ex melancholia oritur: quare præcedēti Aphorismo recte copulabitur, quemadmodum etiam in Comm. suis Gal. significauit. Quum itaque hac ætate, quæ est à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum melancholia plurimum in corporibus nostris abūdet, nihil mirum hoc tempore maxime fieri apoplexiam. Siquidem atra bilis ventriculos cerebri sua crassitie obstruens, hanc ipsam efficit.

APHORISMVS LVIII.

Ἢν ἐπίπλοος ἐκπέσῃ, ἀνάγκη ἀποσαπῆναι.

Si omentum procidat, vt putrescat necesse est.

PRo huius sententiæ intelligentia initio sciendum erit, omentum esse membranā nullis fibris implicitā, simplicémque, sed multis abundantem venis, arteriis, & neruis, & aliqua sui regione glandosum sibi innatum habēs corpus, & multū quoq; adipē. Græcis ἐπίπλοον, & cōtracte ἐπίπλουν, dicitur, quod scilicet vētriculo, Gal. lib. 4. de Vsu part. autore, insideat, & veluti supernatet, innatúmq; eius calorē foueat, ac tueatur. Arabibus, Zirbus, vulgo Rete appellatur. Hoc itaq; si abdomine, quod Græcis περιτόναιον dicitur, vulnerato exciderit, longóq; tēpore haud repositū fuerit, necesse est vt putrescat. Quippe vt testatur Philotheus, facile aëri ambienti expositū patitur, adeóq; putrefactioni obnoxiū est. Quū itaq; quod excidit facile putrescat, vbi reductū & repositū fuerit, ideo pars eius quæ nudata est, resecanda & amputanda erit: maxime ea quæ nigra & liuens fuerit, quemadmodū libr. 6. Ther. meth. cap. 4. vbi ex professo de omēti procidētia tractat, Gal. copiosius docet. Et Paulus lib. 6. cap. 52. Ex amputatione tamē omenti hoc mali cōsequūtur homines, vt subinde male cōcoquant. Quod Gal. exemplo cuiusdā gladiatoris lib. 4. de Vsu part. cap. 9. ostēdit, in eū scribens modū, Quod autem " calefaciendi gratia factū sit omentū, euidenter discere licet "

Omētum. ἐπίπλοον.

Amputatio omēti coctioné intercipit bat.

" in illis, quibus vulnerato abdomine omẽtũ per vulnus exci-
" dit, deinde liuidum factum medicos partem læsam adime-
" re cogit. Omnes enim hi frigidiorem sentiunt vẽtriculum,
" minúsque concoquunt, ac pluribus operimentis extrinsecus
" egent, & maxime quando insigni fuerit magnitudine quod
" abscissum est. Quemadmodum certe & nos aliquando fere
" totum ipsum abscidimus gladiatori cuidam ita vulnerato.
" Homo autem sanatus quidem confestim est, sed tamen adeo
" facile & patiebatur & lædebatur ab extremo frigore, vt non
" sustineret nudum habere vẽtrem; sed lanis assidue esset ob-
" uolutus. Hæc ille.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Extra peritonæum, id est, membranam, &c.] Hæc verba, extra membranam abdominis interiorem, prorsus sunt expungenda. Græcè enim est, *προκύψῃ τοῦ περιτοναίου τὸ ἐπίπλοον*, extra peritonæum exciderit omẽtum. De hoc autem errore interpretis sæpe antea dictum est. quare hic obiter tantum meminisse satis sit. In parte ventris superiore.] Græcè est *κατὰ τὸ ἐπιγάστριον*, in abdomine. APHORISMVS LIX.

Interpretis error.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίως ἐξίσταται τὸ ἰσχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τουτέοισι μύξαι ἐγγίνονται.

Quibus à coxendice infestatis diuturna coxa exit, & rursus illabitur, iis mucores in ea parte nascuntur.

Causam hoc in Aphorismo exponit Hippocrates, cur in coxendice diuturna coxa è sua cauitate exeat, & rursus ingrediatur. Hoc ipsum enim ob pituitosum humorem qui ligamenta articulationis humectat, & laxiora efficit, fieri ait, quem mucorem appellat. Coxendicem autem hoc loco non pro parte corporis, sed dolore ac malo quod eam partem infestat, accipimus.

Mucor.
Coxẽdix.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

His qui ita morbo laborãt coxendicum.] Græcè est, *τοῖς οὕτω διακειμένοις ἰσχιαδικοῖς*, iis qui ita affecti sunt in morbo coxendicum. Vel, qui ita affecti sunt, ischiadicis. Quando autẽ coxam ait excidere, articulum coxæ debemus intelligere.] Hoc non temere monuit Galenus, quippe quum proprie lo-

quendo, vt cap.21.lib.de Ossibus testis est Gal. coxa non sit ni si os quod continet sinus in quos fœmorū capita inseruntur, certe excidere & incidere nō potest. Adeo vt hoc in loco minus recte dixerit Musa, os coxę incidit & excidit. Caput quidē fœmoris quod coxę inseritur, excidere & illabi recte dicitur, at nō coxa quæ fixa est, & caput hoc in se recipit. Hinc Philotheus inquit, καὶ τοῦ ἔνδον ἐξίσταται, καὶ πάλιν ἐμπίπτει ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ, & inde exit & rursus illabitur caput fœmoris. Quare rectissime Gal. monuit, per coxā non os ipsum quod excidere & incidere, vt cōprehensum est, haud potest, sed τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον, articulū coxæ potius esse inaudiendū. Quod autē per articulū caput sit intelligendū, & non cauitas, lib.1. Hippocratis de Articulis Apho.1. Comm. in eum scribens modū ostēdit Gale. ὅτι τὸ διαρθρωμένων ὀστῶν ἀλλήλοις ἄρθρον ὀνομάζειν εἴωθεν, οὐ τὴν ὑποδεχομένην κοιλότητα τὸ τοῦ πλησιάζοντος ὀστοῦ πέρας, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πέρας λέγεται, Dearticulationem inter se iunctorū ossium appellare articulum solere, non sinū qui alterius ossis caput in se recipit, sed ipsum quod inseritur caput, dictū est. In lib. de Articulis.] Nempe Aphoris.1. cuius nunc etiam Comment. citauimus.

Coxa.

Musa notatur.

Articulus.

APHORISMVS LX.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισιν χρονίως τὸ ἰσχίον ἐξίσταται, τούτοισι τήκεται τὸ σκέλος, καὶ χωλοῦνται, ἢν μὴ καυθῶσιν.

Quibus à coxendice vexatis diuturna coxa excidit, ijs crus contabescit, & claudicat, nisi vratur.

HAec sententia cum superiori est nectanda, quod nimirum quid sequatur crebrum articuli coxæ propter mucoris multitudinem exitum & ingressum, ostēdat. Nam mucoris copia frigiditate sua obstructionē parit, atq; adeo impedit, ne nutrimētum illuc deferatur. Quo fit, vt ἀτροφίᾳ laborans crus contabescat, & subinde claudicet, nisi vratur. Quippe vstio mucorem illapsum absumit & exiccat, ac ligamēta solidiora efficit, neq; habitū naturalē reducit. Reliquū igit est, vt deinde fœmoris caput à sua cauitate excidere nequeat. Quomodo autem facienda vstio, docet Paulus lib.3.capi.77. Et in lib.6.cap.76. Aetius lib.12.cap.3. Celsus lib.4.capit.22.

Vstionis effectus.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Os contabeſcere.] Græcè eſt, φθίνειν τὸ σκέλος, crus contabeſcere. In libro de Articulis.] Scilicet primo, Aphoriſ. 40. ſequentibus. Vt etiam aliis.] Adiiciendum, omnibus. Græcè enim legitur, καθὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν

τμῆμα τὸ ἕβδομον.

HIPPOCRATIS APHOriſmorum Sectio Septima.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι ψύξις ἀκρωτηρίων, κακόν.

In acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum eſt.

Vt vniuerſa propemodum hæc ſectio ad prædicendi artem pertinet, ita hic quoque primus eiuſdem Aphoriſmus, in quo, quid frigiditas extremarum partium corporis in acutis morbis ſignificet, oſtendit. Significat autem exitium, nempe vehementiſsimam viſceris cuiuſdam, verbi gratia, iecoris aut ventriculi, inflammationem, cuius calor inſtar cucurbitæ ſanguinem ad ſe trahit, vt abunde in Commenta. à Galeno eſt oſtenſum. Per acutos vero morbos, febres maxime continuas, & eas præſertim quæ ardentes pernicioſæ vocantur, intelligit. Hinc eſt quod ſuprà dixerit. In non intermittentibus febribus ſi exteriores partes frigidæ fuerint, interiores verò vruntur, & ſitim habent, letale eſt. In cuius quidem Aphoriſmi enarratione multa diximus ad hunc locum attinentia, ita vt non ſit opus nos in hac ſentẽtia explicanda longiores eſſe. Ibidem quæ ſint extremæ corporis partes, copiosè etiam expoſuimus.

Frigiditas extremarũ partiũ corporis quid ſignificat.

Acuti morbi.

4. aph. 48.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Quod magnis accidit viſcerũ inflammationibus.] Græcè legit, φλεγμοναῖς σφοδροτάταις τῶν σπλάγχνων, vehementiſsimis viſcerum

viscerum inflammationibus. Febres magna ex parte.] Græcè est, οἱ πυρετοὶ τὰ πάντα ἀεὶ συνεχεῖς, febres omnino sunt cõtinuę. Sunt enim febres morborum acutorum, vt testatur sect. 1. Aphoris. Commenta. 7. Galenus, inseparabiles, ita vt nulla vnquam febris in acutis morbis intermittens esse queat, veluti fusius in enarratione loci Galeni iam citati demonstrauimus, vt errasse hoc loco interpretem sit manifestissimum, πάντα conuertentem magna ex parte, quãdoquidẽ omnes febres acutorum morborum sint continuę, ac nulla intermittens. Non igitur magna ex parte, sed semper cõtinuæ erunt. Febres morbor. acutorum sunt inseparabiles. Interpretis lapsus.

APHORISMVS II.

Ἐπὶ ὀστέῳ νοσοῦντι σὰρξ πελιδνὴ, κακόν.

In osse ægrotante caro liuida, malum significat.

CArnem liuidam propter os quod ægrotat significare malum, hoc in Aphorismo Hippocrates docet. Quippe immensam ossis putredinem, atque adeò natiui caloris extinctionem præ se fert. Liuidum autem colorem natiui caloris extinctionem, ac quasi mortificationem partium significare, externum frigus abunde testatur, vtpotè à quo corporis partes omnes liuescant. Caro liuida quid significat.

APHORISMVS III.

Ἐπὶ ἐμέτῳ λὺγξ, καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ κακόν.

A vomitu singultus, & oculi rubri, malũ portendunt.

SIngultum à vomitu excitatum, & oculos rubros malum significare, hac in sententia Hippocrates ostendit. Coniungit autem vtrunque malum, nempe singultum & oculos rubros, vt diserte quid hæc ipsa portenderent nobis significaret, nimirum aut mediocrem vel cerebri vel vẽtriculi inflammationem, quemadmodum copiosius in commẽtariis suis docet Galenus. Quod ideo monere volui, ne quis putaret perpetuò singultum significare prædictarũ partium inflammationem. Nam si citra oculorum ruborem fieret, pòst vomitum, inanitionem magnam præ se ferret potius quàm inflammationem. Quare vt Hippocrat. sententiam suã nobis planè exponeret, adiecit, & oculi rubri. Hi enim, vt ait Philotheus, δεχόμενοι τὴν ὕλην καὶ διατιθέντες ὁμοίως, ἐρυθροὶ γίνονται, materiam excipientes, & similiter affecti, Singultus & rubor oculorum quid præ se ferant.

rubri fiunt. Hoc autem inflammatione in cerebro existente præcipuè accidit, quemadmodum in suis Commentariis Galen. indicauit. In iis vbi interpres conuertit, nonnunquam eius: Græcè est, ὡς τὰ πολλὰ ἢ τὸ, τι στόμα. vt plurimum autem os eius, &c.

APHORISMVS IIII.

Ἐπὶ ἱδρῶτι φρίκη, οὐ χρηστόν.

Post sudorem horror, minime bonum significat.

Horror à sudore malus.

HOrrorem post sudorem esse malum, hoc loco Hippocrates ostendit. Nam sudor qui ægrotantem à morbo non leuat, aut imbecillitatem excretricis facultatis, aut materiæ noxiæ copiam significat: ideóque hunc statim horror sequitur, vtpote vniuersis noxiis per sudorem non expulsis, sed iuxta sensiles partes hærentibus. Horror igitur qui sudori succedit, malam iudicationem significat, iuxta Hippocratis dictum libr. 2. Epid. sectio. 2. quod à Galeno citatur in Com. inquientis: Signa iudicatoria non iudicantia, nonnulla mortem, aliqua vero malam iudicationẽ portendunt.

APHORISMVS V.

Ἐπὶ μανίῃ δυσεντερίη, ἢ ὕδρωψ, ἢ ἔκστασις, ἀγαθόν.

A furore difficultas intestinorũ, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bona est.

HAec quidem sententia, vt superiores omnes, ad prædicendi artem spectet. In ea enim Hippocrates ostendit, quòd bonum sit si à furore fiat difficultas intestinorũ, vel hydrops, vel vehemẽs mentis alienatio. Signum enim est, vt in Com. etiam Galeni testatur, noxios humores à capite ad inferiora transferri. Nam si illi ipsi ad vẽtrem & intestina defluxerint, difficultatẽ intestinorum efficiũt. Si ad iecur, eius facultatis sanguinem procreantis imbecillitatem pariunt, quam subinde aqua inter cutem sequitur. Vtrunque igitur

Bonum.

iam dictum malum, bonum est; non quidem simpliciter, sed collatione ad id quod præcessit. Vt idem hoc loco bonum significet, quod melius. Quo pacto etiam sumebatur suprà sectione quarta Aphoris. 25. Bonum præterea est si furorem

ἔκστασις.

ἔκστασις, hoc est alienatio mentis vehemens, qualis fit in iis quib⁹ paulò pòst futura est iudicatio, accidit, sequatur. Signi-

ficat

at enim naturam in hoc esse, vt noxios humores iam concoctos paulò pòst per iudicationem euacuet. Sic quoque Philotheus ὑπάγειν interpretatur, esse hoc loco κίνησιν καὶ ταραχὴν μέλλουσαν κρίνεσθαι, motum ac perturbationem quæ iudicationem est factura. Et certè huic expositioni Galenus etiam subscribit. Quam nisi sequamur, necesse erit Hippocratis sententiam falsam esse dicamus.

APHORISMVS VI.

Ἐπὶ νόσῳ πολυχρονίῃ ἀσιτίη, καὶ ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, κακόν.

In diuturno morbo cibi fastidium, & sincera deiectiones, malum ostendunt.

QVòd in sectione sexta aphoris. 3. speciatim de difficultate intestinorum diuturna dixit, hoc in vniuersum de omnibus longis morbis nunc pronunciat Hippocrates, nempe fastidium cibi in his malum ostendere: concoctricis enim facultatis imbecillitatem præ se fert. Ea autem imbecilla existente, nutriri corpus haud potest, sed quotidie imbecillius fit. ideòque virtus imbecilla ad finem morbi, qui diuturnus est, perdurare non potest. Significant & in iis morbis malum, sinceræ, & quæ nullos aquosos sibi permixtos humores habent deiectiones. nam omnem natiuam humiditatem à febrili calore esse exustam, vt Galenus etiam in Commentariis monstrat, indicant. Quid sit ἀσιτία, seu ἀποσιτίη, in expositione suprà citati aphorismi diximus.

Fastidium cibi in longis morbis, malũ.

Sinceræ deiectiones.

ἀσιτία.

APHORISMVS VII.

Ἐκ πολυποσίης ῥῖγος, καὶ παραφροσύνη, κακόν.

A multa potatione vini rigor & desipientia, malum portendunt.

SAepe accidit, vt à vini potatione aliquis desipientia corripiatur, quemadmodum in ebriis liquidò apparet. Hæc tamen non admodum magni momenti malum præ se fert. Verùm vbi simul etiam rigor accesserit, haud dubiè malum non leue portendit, nempe caloris natiui à multa vini potatione extinctionem. Quòd autem vinum non semper calefaciat animal, luculenta similitudine, cuius etiam hic in

Rigor & desipiẽtia à vini potatiõe, malũ mõstrãt

Comm

Vinũ non semper calefacit. Comment. meminit Galenus lib. 3. de Temper. cap. 2. ostendit, inquiens: Proinde nec vinum ipsum semper calefacit animal, æquè vt nec oleum flammam accendit, tametsi aptissimum est ignis nutrimentum. Imò si imbecillæ & exiguæ flammæ cõfertim multum oleum infundas, suffocabis eam, „ prorsusque extingues, potius quàm augebis. Sic igitur & „ vinum, vbi plus bibitur, quàm vt vinci possit, tantum abest „ vt animal calfaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat. Hæc Galenus. Quapropter vt Hippocrates significaret hanc noxam vini, rigorem desipientiæ coniunxit.

APHORISMVS VIII.

Ἐπὶ φύματος εἴσω ῥήξιος ἔκλυσις, ἔμετος, καὶ λειποψυχὴ γίνεται.

A tuberculi interna ruptione exolutio, vomitus & animi defectio eueniunt.

Interna ruptio. QVæ symptomata sequantur internam tuberculi ruptionem, hoc loco Hippocrates monstrat. Internam autem ruptionem vocat eam, Galeno in Commentariis teste, quæ in ventriculum fit. Hanc enim solam vomitus consequitur. Quare quum reliqua duo symptomata, nempe exolutio & animi defectio, omnium ruptionum communia sint, vt disertè se hic tantùm de eo tuberculo, cuius ruptio in ventriculum fit, loqui significaret, tertium adiecit symptoma, nimirum vomitum. Hic enim solam quæ in ventriculum fit, ruptionem consequitur. Cur verò ruptionem tuberculorum sequatur exolutio, & animi defectio, Galenus in Commentariis exposuit. Philotheus censet qualitatem puris ad cor delatam, exolutionem & animi defectum excitare. Tuberculum. φῦμα. Cæterùm tuberculum, quod Hippocrati φῦμα dicitur, generatim accipitur pro omni tumore, qui statim augetur, & ad suppurationem festinat. Qua in significatione hîc quoque vsurpatur, nempe pro eiusmodi tumore qui in ventriculo nascitur.

APHORISMVS IX.

Ἐπὶ αἵματος ῥύσει παραφροσύνη, ἢ καὶ σπασμὸς κακόν.

A profusione sanguinis delirium, aut etiam conuulsio,

uulsio, malo est.

DElirium, aut conuulsionem à copiosa sanguinis vacuatione accidentem, malum portendere, hoc in aphorismo Hippocrates monstrat. Quippe defectum, & siccitatem corporis magnam, viriúmque cerebri imbecillitatem significant, vt in Commentariis quoque Galenus monuit. Peius tamen est, si à profusione sanguinis fiat conuulsio, quàm si delirium accidat. Quippe quum hæc conuulsio ex inanitione fiat, insanabilis fit necesse est, quemadmodum ex quatuor primis sectionis quintæ aphorismis palàm fit, potissimum verò ex tertio, qui ita habet: Sanguine copioso profluente si conuulsio successerit, malum est. Ad huius itaque sententiæ explicationem, ne præter necessitatem longiores simus, ablegamus lectorem.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Quo manuum & pedum tremores.] Græcè est, παραπλησίῳ τρόπῳ τοῖς κατὰ κῶλα τρόμοις, instar qui in membris fiunt tremorum. κῶλα, quæ Latinis artus & membra dicuntur, non sunt nisi manus integra, quæ brachio, cubito, & summa manu constat: & pedes, qui ex fœmore & tibia constituuntur. Quare non ineptè interpres ea per manus & pedes expressit. Delirantis.] Græcè λημώδης, nugatorium. Hoc est, tale genus est delirij, quod conferre possumus cum illorum desipiētia qui sibi quidem pulchrè sapere videntur, interim tamen ita nugantur, vt plus iucunditatis afferant auditoribus, atque risum maiorem moueant, quàm si decem moriones adhibeas. κῶλα. λημώδης.

APHORISMVS X.

Ἐπὶ εἰλεῷ ἔμετος, ἢ λύγξ, ἢ σπασμὸς, ἢ παράνοια, κακόν.

Ab ileo vomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut delirium, malum portendit.

EXitialis ilei signa hoc in aphorismo tradit Hippocrates. Horum autem primum est vomitus, de quo ita Galenus libro sexto de Malè affec. loc. cap. 2. scriptum reliquit: Atque interdum alij quoq; dolores, & quidem vehementissimi Exitialis ilei signa. Vomitus.

mi

„ mi in sublimioribus intestinorum partibus eueniunt, gra-
„ uiter vomitionibus cruciantes, adeò vt nõnulli sub fine stercus quoque euomere conspiciantur, à quo malo vix vnquam aliquis potuit sanus euadere: hoc εἰλεὸν Græci vocant. Quare verò stercus vomant, Galenus in Commentariis suis exposuit. Clariùs verò libro tertio de natural. facultat. vbi inter
„ cætera in eum scribit modum de ileo: Ipsum quod phle-
„ gmone laborat intestinum, nec pondus, nec acrimoniam
„ tolerat excrementorum, eóque excernere expelleréque ea:
„ quàm longißimè à se nititur: prohibitum verò deorsum
„ persequi, quum scilicet hoc loco grauißima pars phlegmo-
„ nes fuerit, in proxima suprà positorum intestinorum extru-
„ dit. Itaque iam excretricis facultatis momento per conti-
„ nuum intestinum sursum verso, excrementa vsque ad os
„ ascendunt. Hæc, ille. Eandem rationem affert libro tertio

Singultus. de symptom. causis, cap. 3. Alterum signum letale est singultus, qui tum maximè fit, vbi stercus ad ventriculum vsque conscenderit, quemadmodum in Comment. Galeni & Philotheus etiam ita scribens testatur, εἰ οὖν ἅψηται τῆς οὐσίας τῆς γαστρὸς ἡ κόπρος, δῆξιν ποιοῦσα, λύγγα ποιεῖ, Si igitur ventriculi essentiam stercus ipsum attingat, morsum excitans, singultum parit. Tertium signum est delirium, quod accidit pro-

Delirium. Cõuulsio. pter consensum cerebri cum ventriculo, quemadmodum etiam conuulsio, quartum letalis ilei signum.

APHORISMVS XI.

Ἐπὶ πλευρίτιδι περιπνευμονία, κακόν.

A pleuritide pulmonis inflãmatio, malum præ se fert.

MAlum esse si pleuritidi succedat pulmonis inflammatio, Hippocr. hoc in aphorismo docet, quod scilicet satis periculi sit à sola pleuritide, etiamsi non succedit peripneumonia. Maius itaque esse malum succedente inflammatione etiam pulmonis, est necesse, quod tum pars noxiorum humorum à parte ignobiliore, costis nimirum ad magis principem partem, pulmonem scilicet, transferatur.

APHORISMVS XII.

Ἐπὶ περιπνευμονίῃ φρενῖτις, κακόν.

A pulmonis inflãmatione phrenitis, malũ portẽdit.

Phren

PHrenitim à pulmonis inflammatione fieri, malum esse, Hippocrates monstrat: quòd scilicet altero manente, nouus succedat morbus, vaporibus à pulmone ad cerebrum delatis, vt in Comment. etiam suis docet Galenus.

APHORISMVS XIII.

Ἐπὶ καύμασιν ἰσχυροῖσι, σπασμὸς, ἢ τέτανος, κακόν.

A vehementibus æstibus conuulsio aut distentio, malum significat.

QVum vox καύματα, hoc est æstus variè, vt in Commentariis testatur Galenus, exponi possit, factum est vt alij aliter etiam hunc aphorismum enarrauerint. Quidam enim de febribus vehementibus loqui Hippocratem dixerunt. Alij de ambientis feruore, nonnulli de cauteriis, seu ignitis candentibúsve ferris. Et ij sanè omnes rectè de hac sententia statuerunt. Ad quodcunque enim prædictorum sequitur conuulsio, vel distentio, malo est: quandoquidem neruorum siccitatem præ se ferat. Melius tamen vt de febribus intelligamus, & ita quidem interpretatus est Philotheus, qui ἐπὶ καύμασι exponit; ὑπὸ καυσώδει πυρετῷ, hoc est ab ardente febre. Celsus etiam libro 2. cap. 6. sic sententiam hanc intellexisse videtur, quod illam ita conuerterit: Per magnos feruores corporis, rigor aut distentio, malum. Et huc sanè quadrat quod suprà dixit: Febrem conuulsioni succedere melius est, quàm febri conuulsionem. Sunt qui legunt pro καύμασι, τραύμασι, id est vulneribus. Quæ quidem lectio nihil habet absurditatis. Nam & ipse suprà dixit: Conuulsio ex vulnere letalis est. Ne tamen eandem rem bis dixisse videatur Hippocrates, consultius est legere καύμασι.

καύματα. «
2. aph. 16. «
5. aph. 2.

APHORISMVS XIIII.

Ἐπὶ πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν ἔκπληξις, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

In capitis ictu stupor, aut delirium malum.

QVid sit stupor, qui Hippocrati ἔκπληξις, & item quid sit delirium, Galenus in Commentariis suis exposuit. Siue

ἔκπληξις.

ue autem stupor, siue dilirium fiat vulnerato & icto capite, malum certe est signum, quippe vulnus ad cerebrum penetrasse significat.

APHORISMVS XV.

Ἐπὶ αἵματος πτύσει, πύου πτύσις, κακόν.

A sanguinis sputo, puris sputum, malum.

PVris sputum à sanguinis sputo factum, malum esse Hippocrates hoc loco docet: quippe pulmonis exulceratione significat. Quibus vero de causis sanguis primum expuatur, lib. 2. de Sanand. malis corp. cap. 10. diximus.

APHORISMVS XVI.

Ἐπὶ πύου πτύσει φθίσις, καὶ ῥύσις ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον ἴσχηται, ἀποθνήσκουσιν.

A puris sputo tabes, & fluor: quum vero sputum retinetur, moriuntur.

HAec sententia causam exponit, cur malum sit, puris sputum sequi sanguinis spuitionem. Nam post puris sputum, quandoquidem pulmonis exulcerationem præ- Fluor. se fert, tabes sequitur, cui deinde fluor succedit. Per fluorem autem licebit vel capillorum defluxum, vel alui fluo- 5. aph. 11. rem intelligere. vtrunque enim tabem sequitur, quemad- 5. aph. 12. modum metipse Hippocrates testatur iis verbis: Si tabidis capilli à capite defluunt, letale est. Et iterum: Quibus tabe correptis capilli à capite defluunt, ij alui profluuio succedente, moriuntur. In quorum aphorismorum explicatione multa diximus huc spectantia. Cæterum vbi in tabidis illis sputum detinetur; quod accidit tum quãdo facultas expultrix tam imbecilla est, vt pulmonem à pure expurgare haud posit, moriuntur, quod nimirum statim à puris copia in pulmone coaceruata respirationis itinere obstructo strãgulentur.

APHORISMVS XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λύγξ, κακόν.

Ab inflammatione iecoris singultus, malum portendit.

SIngultus à iecoris inflammatione ortus malum significare, suprà quoque monuit Hippo. In cuius quidem loci explanatione multa diximus, quæ huc referri possunt. Quare non est cur hic sermonem protrahamus, præsertim quum Galenus etiam hunc Aphorismum abunde suis illustrauerit Commentariis. Satis itaque sit, dixisse singultum in iecoris inflammatione esse malum, quod inflammationis magnitudinem significet, propter quam ventriculus in consensum rapitur.

APHORISMVS XVIII.

Ἐπὶ ἀγρυπνίῃ σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

A vigilia conuulsio, aut delirium, malum.

QVum præsens sententia, vt etiã præcedentes, facilis admodum intellectu sit, non est cur in ea enarranda longiores simus. Nemo enim est qui nesciat, immoderatam vigiliam corpus maxime exiccare & vacuare. Quare si hanc comitatur conuulsio, à siccitate fiet, adeóque letalis erit. Ita delirium quoque immodicæ siccitatis ratione accidit, vt abunde est à Galeno in Commentariis suis expositum. A vigilia conuulsio.

APHORISMVS XIX.

Ἐπὶ ὀστέῳ ψιλώσει, ἐρυσίπελας, κακόν.

Ab ossis denudatione, erysipelas, malum.

MAlum esse, si osse denudato circunstans caro erysipelate deprehendatur, Hipp. hoc in loco docet. Significat enim confluere sanguinẽ calidiorem, & flauam bilem, quæ adiacentes carnes sua acrimonia exedit & absumit. Erysipelas enim nõ nascitur nisi ex sanguine feruenti & tenui, aut ex sanguine & flaua bile calidioribus quàm oportet, vt lib. 5. de Sanandis corp. malis cap. 3. demonstrauimus. Erysipelatis causa.

APHORISMVS XX.

Ἐπὶ ἐρυσιπέλατι σηπεδὼν, ἢ ἐκπύησις, κακόν.

Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malum.

SI erysipelati comitetur putredo aut suppuratio, certum est erysipelas esse malignum, quod nõ tantum in superficie existentes partes corporis exulcerat, sed & profundiores depascitur, adeóque, vt Philotheus quoque testatur vlcus Erysipela malignũ.

putridum efficit, quod vndiquaque ad sanas partes pascendo serpit.

APHORISMVS XXI.

Ἐπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν, αἱμοῤῥαγίη.

A vehementi in vlceribus pulsu, copiosa sanguinis fit eruptio.

DOcet in hoc Aphorismo Hippocrates, quod vehementem in vlceribus pulsum copiosa sanguinis sequatur eruptio. Pulsus vero vehemens est in iis vlceribus, quibus phlegmone accedit. Causam copiose in Commentariis suis exposuit Galenus, quare non est cur repetam. Quod si itaque copiosa sanguinis eruptio prædictum pulsum sequatur, malum certe erit. idque duabus de causis. Primò, quia vlceri esse coniunctam maximam inflammationem ostendit. Dein quod hæc sanguinis eruptio non fiat nisi aperto arteriæ ore. Quàm vero difficile sit sanguinẽ ex arteria promanantem compescere, Gal. lib. 5. The. meth. abunde commonstrat. Perperam igitur hanc Hippoc. sententiam interpretantur, qui prædictam sanguinis eruptionem bonum portendere tradunt. Horum enim sententiam satis, præter ea quę diximus, explodit, quod constat Hippocratem in hac sectione, quemadmodum Galenus suprà Commentario vndecimo huius sectionis diserte est testatus, de iis loqui quæ aliis morbis succedunt, quæ sanè bona esse haud possunt, sed potius mala, quandoquidem, vt eodem in loco inquit Galenus, iis statim hoc insit quod mala sint, vtpote priorem morbum augentia, peiorémque facientia.

Pulsus vehemés quibus vlceribus accidit.

Dãnatur ineptaquorũdam interpretatio

APHORISMVS XXII.

Ἐπὶ ὀδύνῃ πολυχρονίῃ τῶν περὶ τὴν κοιλίην ἐκπύησις.

A ventris diuturno dolore, suppuratio fit.

VEntris diuturnum dolorem sequitur suppuratio. quod scilicet fieri nequeat, vt is dolor fiat vel à frigore, vel inæquali intemperie, vel flatibus multis, vel mordacibus humoribus: si enim omnia quæ ægro conueniunt adhibita fue

Suppuratio ventris dolorem sequens.

fuerint, dolor sanè à prædictis causis excitatus, in longum tempus extrahi non potest: reliquũ igitur est, si diutius tum durauerit, vt propter inflammationem sit ortus. Hæc autem temporis progressu suppurabit. Quare rectè Hippo. dixit, à diuturno ventris dolore fieri suppurationem. Esse autem hanc suppurationem malam, ex iis quæ iam sæpe dicta sunt, abunde constat. Per ea que περὶ τὴν κοιλίαν, Hipp. intelligit totum ventrem inferiorem, omniáque quæ in eo continentur, non tantum ventriculum. Quod Philoth. etiam iis testatur verbis, καὶ ἴσως ὁ λόγος οὐ μόνον ἐπὶ τῆς σιτοδόχου κοιλίας ἁρμόδιος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὸς μέρους, & hic sermo non solum competit ventriculo, qui est cibi receptaculum, sed & toti parti hoc est, omnibus quæ in inferiore ventre continentur. Sic enim hæc verba Philothei, ἐπὶ παντὸς μέρους, veniunt intelligenda. Quod subiicere placuit propter Musam, qui hæc verba sic interpretatur, vt Philotheum de omnibus partibus corporis loqui putet, ideóque Aphorismum hunc ad omnes corporis nostri partes esse ampliandum ait. Quum tamen nihil tale Philotheus dixerit, sed hoc tantùm monuerit, quod per κοιλίαν hoc loco Hippocrates non vnam tantum ventris partem, nempe cibi receptaculum seu ventriculum, sed omnes partes in ea cauitate contentas, seu vniuersum ventrem intellexerit.

κοιλία.

Musæ interpretatio improbatur.

APHORISMVS XXIII.

Ἐπὶ ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει, δυσεντερίη.

A syncera deiectione difficultas intestinorum sequitur.

SYnceras deiectiones esse, quando sola bilis vel flaua vel atra aquosæ humiditati non permixta per inferna excernitur, Galenus in Comment. huius Aphorismi, & suprà Commentario sexto diserte monstrat. Et de biliosis tantum intelligi deiectionibus, satis testantur quædam Hippocratis exemplaria, quæ legunt ἐπὶ χολώδει ὑποχωρήσει, à biliosa deiectione. Et hanc lectionem secutus est antiquus interpres. Quare quum vterque humor suo transitu morsus & erosiones, adeóque exulcerationes in intestinis efficiat, minimè mirum est eorum excretionem sequi dysenteriam.

Synceræ deiectiões.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐπὶ ὀςέϋ διακοπῇ παραφροσύνη, ἢν κενεὸν λάβῃ.

In ossis capitis præcisione, si vacuum excipiat, delirium fit.

OSsis capitis præcisionem, quæ vsque ad interiorem superficiem, quam vacuus locus qui cerebrum excipit, vt verbis Gal. in Comment. vtar pertingit, delirium sequi hoc in Aphorismo Hippocrates monstrat. De ossibus autem capitis tantum hic loqui Hippocratem, ex Galeni Comment. palàm fit. Et ex Philotheo, qui ita scribit, ἐνταῦθά φησιν ὅτι ἂν τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν διακοπῇ, hic ait, quod si vtique capitis os præcisum fuerit. Loqui autem de capitis tantum ossibus Hippocratem, satis apparet ex decimoquarto huius sectionis Aphorismo, vbi eadem sententia iisdem fere verbis repetitur. Inquit enim, In capitis ictu stupor, aut deliriũ, malum. Sunt autem quædam exemplaria, in quibus præsens Aphorismus ita scribitur, ἐπὶ ὀςέϋ διακοπῇ παραφροσύνη, καὶ ἔκπληξις ἢν κενεὸν λαβῇ: in ossis capitis præcisione si vacuum apprehendit, delirium & stupor fit. Quare vtrobique idem docetur, vt non sit opus vberiore explicatione.

APHORISMVS XXV.

Ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες.

A purgantis medicamenti potione conuulsio, letalis est.

5. aph. 1. 5. aph. 4. HAec sententia Hippocratis bis suprà est repetita, primum iis verbis: Conuulsio ex veratro, letalis est. Dein hoc modo: Ex immodica purgatione conuulsio, letalis est. Significat enim siccitatem insanabilem.

APHORISMVS XXVI.

Ἐπὶ ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν κοιλίην ἀκρωτηρίων ψύξις, κακόν.

In vehementi ventris dolore frigiditas partium extremarum, malum significat.

Algoris

ALgoris extremarum partiũ causam hoc in Aphorismo particularem nempe vehemẽtem dolorem affert Hippocrates. Quum autem dolor vehemens non fiat, nisi propter inflammationem insignem, quæ instar cucurbitæ ad se sanguinem trahit, necesse est vt illum frigiditas extremarum partium sequatur, adeóque malum non leue portendat. Nam & in primo huius sectionis Aphorismo generatim dixit: In acutis morbis frigus extremarum partium esse malum. Algor extremarum partium.

APHORISMVS XXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τεινεσμὸς ἐπιγινόμενος, ἐκτρῶσαι ποιεῖ.

Si grauidæ mulieri tenesmus acciderit, abortum excitat.

COnsensum vteri cum recto intestino Hippocrates hoc in Aphorismo monstrat, eúmque tantum posse significat, vt propter hunc grauidæ abortiant. Nam quum in reliquis vehementioribus corporis motibus aut doloribus grauidæ abortiant, minimè mirũ si ob frequentes illas exurrectiones ad quas tenesmus grauidas impellit, fœtũ eiiciant, quemadmodum abunde in Comm. suis Gal. ostendit. Tenesmus abortus causa.

APHORISMVS XXVIII.

Ὅτι ἂν ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὔξεται, οὔτε συμφύεται.

Quodcunque os, aut cartilago, aut neruus in corpore præcidatur, neque augetur, neque coalescit.

HAec Hippocratis sententia repetita est suprà sectione sexta, ordinéque fuit 19. ibidémque abunde à nobis exposita.

APHORISMVS XXIX.

Ἢν ὑπὸ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ διάρροια ἐπιγένηται ἰσχυρὴ, λύει τὴν νοῦσον.

A pituita alba correpto si alui profluuium successerit vehemens, tollit morbum.

Alba pituita.

PEr albam pituitam Hippocratem intelligere eam aquæ inter cutem speciem, quæ λευκοφλεγματία dicitur, ex Galeni Comment. patet. Quinetiam Philoth. ait, περὶ λευκοφλεγματίας ὕδρωπος τοῦτον τὸν λόγον εἶναι τῷ ἱπποκράτει, de aquæ inter cutem specie, quæ alba pituita dicitur, hunc sermonem Hippocrati esse. Hanc autem tollit vehemens seu diuturnum alui profluuiũ, τῷ λόγῳ, inquit Philotheus, τὸ ἐκκενοῦσθαι τὴν νοσοποιὸν αἰτίαν, eo quod causam efficientẽ morbum vacuat. Idque si valida modo virtus excretrix fuerit, verum erit. Nã si propter imbecillitatem virtutis retentricis accideret alui profluuium, mortem potius inferret.

APHORISMVS XXX.

Ὁκόσοισιν ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς φλέγμα καταῤῥέει.

Quibus in alui profluuijs spumosa excrementa sunt, ijs pituita a capite defluit.

Spumosa excrementa vnde generãtur.

CItra distinctionem hæc ab Hippocrate dicuntur. quum enim multę sint causę spumosorum excremẽtorum, hic vnam tantùm refert, nempe pituitæ à capite deflexum. Quum enim pituita sit humor flatuosus, minimè mirum si in eius à capite in ventriculum motu spumosa fiat. Simile enim accidere videmus in mari vehementioribus ventis agitato, quemadmodum copiosius in Commenta. 43. sectio. 3. Aphorismorum Galenus mostrat, vbi ex professo de spumæ generatione agit. Quare quum in alui profluuiis pituita illa in multas partes paruas atque ampullas fracta sit, necesse est vt excrementa subinde spumosa fiant. Neque enim spumosa excrementa alia sunt, quàm quæ multas ampullas habent.

Spumosa excrementa quæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Spirit⁹ flatuosus pituitæ flatuosæ causa cõtinés quomodo dicitur.

Est autem huius pituitæ causa continens. Huius scilicet flatuosæ pituitę spiritus flatuosus causa est continens, hoc est commiscetur pituitæ, atque adeò illam continet. Atque eum esse horum verborum sensum, metipse Galenus clarè monstrat, dum seipsum iis verbis interpretatur, dicens: Est vero continens huius pituitæ causa spiritus flatuosus, qui in ,, commixtione cum humore vehementi & inæquali motu indiget

diget, vt dum ipse frangitur, pituitam quoque in multas & exiguas partes frangat. Sic in Commenta. paulo antè citato flatuosi spiritus & humoris mixtionẽ fieri ait, ambobus in multa perfractis, & multis mutuo congressu cõplexúue exiguis ampullis ab ipsis effectis. Vnde manifestissimũ fit, quo modo spiritus flatuosus sit pituitæ iã dictę causa continens. Quare prorsus delirant, qui pro causæ continentis in morbis assertione hunc locum proferunt, cum nihil prorsus πρὸς ἔπος, vt Græci dicunt, faciat. Habere enim pituitam hanc causam continentem, & alia multa quæ essentiam suam, in fieri obtinent nihil reluctamur, minimè tamen concedimus in rebus permanentibus, qualis morbus est, hanc reperiri, vt alibi copiosius commonstrauimus. Sed neque omnino ex pulmone.] Græcè est, ἀλλ' οὐδ' αἷμα διὰ παντὸς ἀφρῶδες ἀναπτύουσιν ἐκ πνεύμονος. Sed neque semper sanguinem spumosum ex pulmone expuunt. Quippe ruptis interdum vasis pulmonis sanguis plurimus bene coloratus, & sine spuma expuitur, quemadmodum Commenta. 13. sectio. 5. Gale. monstrat.

Nulla causa continens in morbis.

APHORISMVS XXXI.

Ὁκόσοισι πυρεταίνουσιν ἐν τοῖσιν οὔροισι κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται, μακρὴν τὴν ἀρρωστίην σημαίνουσιν.

Quibus febricitantibus vrinæ sedimina crassioris farinæ speciem referunt, diuturnum fore morbum significant.

QVum vniuersa hæc sectio septima ad eam artis partem pertineat, quæ futura prædicit, ad præsagiendum vero non parum conducat vrinæ inspectio, ideò per aliquot nunc Aphorismos Hippocrates de vrinis agit, quídque ex iis sit prædicendum medico, monstrat. Primũ autem de vrina quę crassioris farinę speciem refert, & Græcis κριμνώδης dicitur, tractat, quódque morbi diuturnitatem significet monstrat, præsertim vbi in febribus apparet. Quippe materiam significat crassam, quæ exiguo tempore discuti non posit. Hinc est quod libro secundo Prognostico. 28. scriptũ reliquerit: Si in vrina sedimenta speciem farinæ crassioris refe-

κριμνώδης

rant, mala sunt. Viribus enim robustis existentibus, morbi vt dictum est, diuturnitatem significant. Imbecilliores vero si fuerint, ægrotantes cito moriuntur.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

In Prognostico.] lib. 2. Aphoris. 28. In lib. de Iudiciis.] Scilicet. 1. cap. 12. Tales vrinæ.] Græcè, ὀλέθρια μὲν γοῦν ἐστι τὰ κριμνώδεα τῶν οὔρων, exitiales enim sunt vrinæ crassioris farinæ speciem referentes. Minxit totum simul subcrassum euacuatum.] In codice Galeni Græco locus hic est deprauatus: habet enim οὔρησεν ἀθρόως ὑπὸ τῶ χυμῶ κενούμενον, quum Hippocratis, vnde hæc citantur, emendata exemplaria legant, οὔρησεν ἀθρόον ὑποπαχυνάμενον, minxit confertim, quod subcrassum in matella euadebat.

Græc. Galen. codex emēdatus.

APHORISMVS XXXII.

Ὁκόσοισι δὲ χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ λεπταὶ, ὀξεῖαν ἀῤῥωστίαν σημαίνουσιν.

Quibus vero sedimina, nunc sunt biliosa, quæ ab initio fuerunt tenuia, acutum morbum significant.

Biliosa sedimina.

Biliosa vocat Hippocrates sedimina, quę à flaua bile sunt colorata: tenuia vero, quæ aquosa sunt. Cuius rei testis est in Commen. suis Gal. & Philotheus quoque, qui χολώδεες ὑποστάσιες, interpretatur esse κεχρωσμένας ὑπὸ χολῆς, λεπτὰς autem ὑδατώδεας. Cæterum aduerbium ἄνωθεν conuertimus ab initio: quippe & Galenus, & Philotheus hoc loco οὐ τόπου εἶναι δηλωτικὸν, ἀλλὰ χρόνου, non locum, sed tempus significare tradunt, idémque denotare quod ἐξ ἀρχῆς τοῦ νοσήματος, hoc est ab initio morbi. Neque eam dictionem sic vsurpat Hippocrates tantum, verumetiam alij. Nam vt Phauorinus annotauit ἄνωθεν etiam rhetoribus dicitur ἐκ τόπου, ἢ χρόνου. Quum itaque sedimina virinarum ab initio tenuia fuerint, & subinde biliosa fiunt, acutum, hoc est breuem, fore morbum significant. Nam, vt initio suorum Commentariorum ait Galen. biliosum semper acutos morbos efficit.

ἄνωθεν.

Biliosum semp. acutos morbos efficit.

APHORISMVS XXXIII.

Ὁκόσοισι διεστηκότα τὰ οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματί ἐστιν.

Quibus

Quibus vrinæ inæquales sunt, ijs vehemens perturbatio in corpore est.

VRinas inæquales diximus, quas Hippocrates διεστηκότα τὰ οὖρα nominauit. Nam διεστηκὸς οὖρον Galeno & Philotheo testib', nihil aliud est Hippocrati, quàm ἀνώμαλον. Minime vero mirum, has vrinas significare vehementem turbationem corporis, quòd nimirum alicubi ἐπικράτειαν τῆς φύσεως, ait Philotheus, hoc est, victoriam, non temperiem (vt conuertit perperam Musa) naturæ, alicubi autem causarum morbosarum præ se ferant, quemadmodum abunde in Commentariis suis Galenus monstrat. Vrinæ inæquales. Musa notatus.

APHORISMVS XXXIIII.

Ὁκόσοισι ἐν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίσανται πομφόλυγες νεφριτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν ἀῤῥωστίην ἔσεσθαι.

Quibus in vrinis superstant bullæ, ijs morbum renum, & longum fore significant.

QVum bullæ fiant ab humiditate, vt in Commenta. suis attestatur Galenus, quæ à flatuoso spiritu circumextenditur: ideo quibus in vrinis bullæ superstant, significant flatuosum spiritum, adeóq; frigidum renum morbum: ex propinquis enim partibus is ipse fertur. Si autem frigidus est morbus, vt longus quoque sit necesse est. Quippe frigidum omne solútu ac concoctu difficile existit, vt in Commenta. quoq; suis Galenus monstrat. Cæterum Leonicenus hoc loco non recte conuertit, subsidunt. est enim in contextu Hippocratis ἐφίσανται, quod Philotheo teste, ἵστανται δὲ ἐπάνω τοῦ οὔρου, id est, in superficie vrinæ consistunt, significat. Bullarum in vrina causa. Leoniceni conuersio improbata.

APHORISMVS XXXV.

Ὁκόσοισι δὲ λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις, καὶ ἀθρόη, τουτέοισι νεφριτικὰ, καὶ ὀξέα σημαίνει.

Quibus pinguedo in vrina supernatat, & confertim exit, ijs renum vitium, & acutum morbum significat.

PInguedinem in vrinæ superficie innatantem, tabem vniuersi corporis significare, Hippocrates li. etiã 2. Progno. Pinguedo vrinæ in-

natans. Aphoris.35.prodidit ita scribēs. Et pingue telis araneorum simile in vrinæ superficie natans, damnandum est, indicat enim consumptionem. Hic vero renum vitium monstrare tradit. Hinc loco iam citato scribit. Ne te fallat, si ipsa vesica male affecta huiusmodi reddiderit vrinam. Nō enim totius corporis, sed ipsius tantum vesicæ signum est. Legendum itaque ἐφίσταται, & non ὑφίσταται, vt habent aliqua depruata exemplaria, quæ magna ex parte in suis conuersionibus secuti sunt interpretes. Et sane eam lectionem esse veriorem, res ipsa satis testatur. Pingue enim nō subsidet, sed potius supernatat. Vtitur & Hippocrates in iam citata ex libro Progno. sententia, hac dictione, inquiens, καὶ τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ἐφισταμένας. Sic quoq; Philotheus legit, etsi falso in quibusdam exemplaribus scribitur ὑφίσταται. Nam eam lectionem esse falsam, verba eiusdem quæ statim subiiciuntur, euidentissimè commonstrant, ait enim ἥτις ἄνω ἐφίσταται. Emendandus itaque in hunc modum Philothei locus erit, λιπαρὰν ἐπίστασιν λέγει τὴν πιμελώδη καὶ ἐλαιώδη, ἥτις ἄνω ἐφίσταται. ἡ δὲ τοιαύτη ἐπίστασις, &c. Vt autem medicus sciat quando pingue quod vrinæ innatat, vesicę tantum vitium præ se ferat, Hippocrates hoc in Aphorismo eius rei indicium aliquod tradit, nempe si pingue hoc confertim & non paulatim exit, renum malum significat: si vero paulatim, vniuersi potius corporis colliquationem ostendit, vt latius in Commentariis suis Galenus docuit. Quid confertim denotet, sect.2. Aphoris.18.diximus.

[Margin notes: Aph.37. — Philothei locus emēdatus. — Cōfertim.]

APHORISMVS XXXVI.

Ὁκόσοισι δὲ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι τὰ προειρημένα συμβαίνει σημεῖα, πόνοι τε περὶ τοὺς μύας τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, ἢν μὲν περὶ τοὺς ἔξω τόπους γίνωνται, ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον ἔξω. ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι περὶ τοὺς ἔσω τόπους γίνωνται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον μᾶλλον ἔσω.

Quibus nephriticis prædicta signa accidunt, doloresque circa spinæ musculos fiunt, siquidem in locis exterioribus accidunt, abscessus quoque externus futuros

turos expecta. Si vero dolores in interioribus locis fuerint, abscessus etiam intus fore expecta.

DOcet hoc in aphorismo, quòd iis qui longo tempore nephretici sunt, doloréſque circa ſpinæ dorsive muſculos obtinent, abſceſſus accidant. Eos autem pro vario poſitu muſculorum vel internos vel externos futuros eſſe ait, quemadmodum copioſius Galenus in ſuis Commentariis expoſuit.

APHORISMVS XXXVII.

Ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, σωτήριον· ἢν δὲ ξὺν πυρετῷ, κακόν. θεραπεύειν δὲ τοῖσι στυπτικοῖσι, καὶ τοῖσι ψυκτικοῖσι.

Sanguinis vomitus ſine febre ſalubrior eſt, cum febre vero peior. Curare autem hunc oportet cum adſtringentibus & refrigerantibus.

QVum omnis ſanguinis vomitus malus ſit, id quod met ipſe teſtatur Hippocrates, qui ſuprà dixit, Sanguis ſuprà emiſſus, qualiſcunque fuerit, malus: idcirco hoc loco quis illorum ſalubrior aut peior ſit, docet. Neque enim σωτήριον ſimpliciter ſalubre aut ſalutare dicitur, ſed collatione: ideo nos ſalubrius conuertimus, vt κακὸν, quod ſimpliciter aliâs malum ſignificat, peius. Vomitus itaque ſanguinis febre vacans ſalubrior eſt, quòd nullam eſſe phlegmonem in eo loco, vnde ſanguis fertur, ſignificat, quemadmodum Galenus in Commentariis ſuis fuſiùs monſtrat. Cæterùm hunc vomitum, qui ſcilicet fit ſine phlegmone, adſtringentibus & refrigerantibus curare oportet. Quippe hæc impetum ſanguinis erumpentis cohibent ac reprimunt, ſuáque ſiccitate vlcera ſanant, de quibus multa habet Galen. libro 4. Simp. capite ſexto. Et hoc loco monendus erit lector, interpretes non rectè hanc vocem στυπτικοῖς, reddidiſſe acerbis, quæ quidem Græcis non στύφοντα, ſed στρυφνὰ potiùs dicuntur. Vſi ſunt enim nomine ſpecici pro genere. στύφον nanque genus eſt ad acerbum & auſterum, quandoquidem vtraque adſtringant, vt Galenus loco iam citato, & libro 3. de Compoſit. medic. localium cap. 3. in eum ſcribens modum teſtatur, ἀποκεχώρισται μὲν ἐν διαφορότητι ταῦτα αὐστηρὰ, καὶ στρυφνὰ κοινῇ

4. aph. 25.

Interpretũ lapſus.

στύφον.

προσ

προσηγορίας κεχρημένα τῇ τῶν στυφόντων, Reprimunt itaque tum austera, tum acerba, quæ communem adstringentium appellationem obtinent.

APHORISMVS XXXVIII.

Κατάῤῥοι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην, ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν.

Destillationes in ventrem superiorem intra viginti dies suppurantur.

Terminum suppurationis eorum quæ ex capite in thoracem defluunt, hoc in aphorismo exponit. Neque enim κατάῤῥους aliud est nisi humoris ex capite ad os & asperam arteriam, atque per eam ad pulmonem delatio, vt etiam hinc intelligi posſit, per ventrem superiorem Hippocratem non accipere nisi thoracem, in quo pulmo continetur. Quod etiam diserte in Commentariis suis Galenus monstrat, vt Philotheus quoque idipsum non obscuris verbis significat inquiens, κοιλίαν τὴν ἄνω λέγει θώρακα, παραβάλλων πρὸς τὴν κοιλίαν, Ventrem superiorem vocat thoracem, hunc scilicet ad inferiorem ventrem referens. Harum itaq; destillationum terminus est vigesimus dies, ita vt hunc non transcendát, sed in eo plane, aut alio quodam decretorio die intra hunc dierum numerum contento, verbi gratia, decimoquarto, vel decimoseptimo suppurentur, idque ob loci caliditatem. Vnde colligitur, vigesimum diem, & non vigesimumprimum esse iudicatorium: quod in Commentariis etiam suis Galenus monuit.

κατάῤῥους. Venter superior.

APHORISMVS XXXIX.

Ἤν οὐρέῃ αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸν περίναιον, καὶ τὸ ὑπογάστριον, καὶ τὸν κτένα, τὰ περὶ τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει.

Siquis sanguinem mingat, & grumos, atque vrinæ stillicidium habeat, dolórque ad interfœmineũ, imũ ventrem, & pectinem incidat, vesicã ægrotare significant.

Haec sententia Hippocratis est suprà repetita, nempe sectione quarta, in qua ordine fuit 80. Quum autem ibidem

ibidem à nobis sit abundè exposita, non est cur hic vberiorem eiusdem explanationem afferamus.

APHORISMVS XL.

Ἢν ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης ἀκρατὴς γένηται, ἢ ἀποπληκτόν τι τοῦ σώματος, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si lingua subitò infirma fiat, aut pars aliqua corporis resoluatur, hoc a melancholico humore accidit.

QVid per linguam ἀκρατῆ, & ἀποπληκτικὸν sit intelligendum, Galenus in Commentariis suis disertè exposuit, eiúsque expositionem nos in nostra conuersione secuti sumus. Docet autem hoc in aphorismo Hippocrates, linguam interdum subitò ita infirmam fieri, vt non possit articulatam efficere vocem, aut aliquam corporis partem resolui, ídque nulla alia de causa, quàm quòd melancholicus humor sua crassitie neruos sensum & motum deferentes à cerebro obstruit, atque adeò impedit, ne vis sensifica & motrix ad linguæ aliarúmque partium musculos peruenire queat. Et hunc quidem esse huius aphorismi sensum, ex Galeni Commentariis abundè liquet. Atque hanc ipsam interpretationem confirmat Philotheus, qui hæc verba Hippocratis, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον, esse posita tradit, ἀντὶ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἐμφράττοντος γίνεται, pro eo quod est, à melancholico humore obstructionem efficiente fit. Et certè minimè mirum hæc ipsa à melãcholico humore fieri, quum suprà dixerit apoplexiam nonnunquam à melancholico fieri humore. Cæterùm interpretes Latini hoc loco temere Galeni Commentar. discerpsere, ac aphorismum, quem in Commentar. citat Galenus, in Hippocratis contextum minus rectè rapuerunt. Nam præter hoc quod in Aldino Græco codice continua est horum Commentariorum series, etiam quiuis, modò amens non sit, legens intelligit, quòd toti huius aphorismi explicationi sint destinati, nec sine summa inscitia vnam eorundem partem ab alia euelli posse. In iis sanè Commentariis, vbi interpres conuertit, linguæ intemperaturæ, Græcè legitur, κατὰ τὴν γλῶτταν ἀκρατείας. Quare vertendum erat, linguæ incontinentiæ, infirmitatisve, ἀκρατὴς enim Græcis, Phauorino attestante, idem est

6.Aph.57. Interpretes notantur.

ἀκρατής.

quod

ἀκράτεια. quod ἀσθενὴς. Hinc ἀκράτεια significat iisdem ἀσθένειαν.

APHORISMVS XLII.

Ἢν ὑπερκαθαιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λὺγξ ἐπιγένηται, οὐκ ἀγαθόν.

Si senioribus supra modum purgatis singultus superuenit, non bono est.

5.aph.4. QVod suprà generatim de omni ætate docuit, inquiens, Ab immoderata purgatione conuulsio, aut singultus superueniens, malum significat: hoc nunc ad senilem duntaxat ætatem transfert. Si itaque in cæteris omnibus ætatibus malum est, vtpote immodicam siccitatem præ se ferens, vbi ab immoderata purgatione singultus fit, multò certè peius erit, si senioribus, vt quos iam imbecilliores, ætatis ratione, esse constat, superuenerit.

APHORISMVS XLIII.

Ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὕδατος πολλοῦ, καὶ θερμοῦ καταχεομένου κατὰ τῆς κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

Si febris non ex bile nata sit, aqua copiosa & calida affusa, tollit febrem.

Tria prima genera febriū. Febris ex bile nata. HAec quidem sententia, vt aliæ multæ, propter antiquam Hippocratis breuitatem subobscura est. Docet autem in ea, quæ sint febres, quæ ex infusione balneóve calidæ aquæ vsum aliquem sentiunt. Quum enim tria sint prima genera simplicium febrium; vnum quod in spiritibus accenditur, alterum quod in solidis, & tertium quod in humoribus, prioribus quidem duobus generibus tantùm, tertio prorsus excluso, conuenire balneum tradit. Per febrem enim ex bile natam, omnes alias putridas intellexit, adeóq; bilis nomine omnes reliquos humores inaudiri voluit. Quod ex Galeni Commentariis satis liquet, & ex Philotheo, qui ita scriptum reliquit, χολῆς μνησθεὶς λόγῳ παραδείγματος, ὡς βραχυλόγος. τοὺς λοιποὺς χυμοὺς προσυπακούεσθαι ἐσήμανε, τουτέστι φλέγμα, αἷμα, μέλαιναν χολήν. οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἄλλου οἱουδήποτε χυμοῦ, ἀλλ' ἐπὶ συνόμασιν, ἢ σηπτοῖς ἀναπτομένῳ πυρετὸν ὠφελεῖ ἡ κατάχυσις τοῦ θερμοῦ ὕδατος, Bilis vice exempli mentionem

tionem faciens, reliquos humores, tanquam breuiloquus, ſubaudiendos eſſe ſignificauit, nempe pituitam, ſanguinem, & atrabilem. Neque enim ab vllo alio humore, ſed in ſpiritibus, aut ſolidis accenſam febrem infuſio aquæ calidæ iuuat. Febribus autem diariis balneum aquæ dulcis eſſe vtile, potiſsimùm iis quæ ab vſtione ſolis, frigore laſsitudine, & cutis ſtipatione naſcuntur, Galenus in Commentariis, & in Therap. method. & libro primo ad Glauconem oſtendit. Hecticis autem conuenire, in decimo Therap. metho. capite decimo, iis verbis teſtatur: Quicunque hectica febre laborant, atque ex iis præcipuè, qui iam maraſmode hectica febricitant, modò iis alia nulla febris, nec ex putreſcente humore, nec phlegmone ſit adiuncta, eos omnes audacter lauabis. Sed inquies, quî igitur fit, vt in aliis locis febribus putridis balneum eſſe vtile doceat Galenus, quum tamen hîc diuerſum tradat Hippocrates? Reſpondeo, Hippocratem & Galenum velle, quòd balneum ſimpliciter, ac quouis tempore diariis & hecticis febribus conueniat. Putridis verò, non niſi noxiis humoribus prius concoctis aut vacuatis. Et hanc eſſe Galeni ſententiam, ex Commentariis eius fit euidentiſsimum. Cur autem prædictis febribus vtile ſit balneum aquæ calidæ, in Comm. etiam expoſuit Gal.

Balneum aquæ dulcis hecticis vtile.

An balneũ omnibus ex ęquo febribus cõpetat.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Quòd reliquæ omnes.] Græcè, δηλοῖ, δὲ καὶ ὅτι, πλὴν τῶν ὑπὸ χολῆς γινομένων, οἱ λοιποὶ πάντες. Oſtendit autem, quòd reliquæ omnes exceptis iis quæ à bile factæ ſunt, &c. Volentes febrem nón eſſe morbum.] Græcè eſt, σύμπτωμα τιθέμενοι τὸν πυρετὸν αὐτὸν, οὐκ αὐτὸ πάθος, febrem ipſam ſymptoma eſſe ſtatuentes, non ipſum pathos. Lypyria.] De hac febre diximus in enarratione aphoriſmi quadrageſimi octaui ſectionis quartæ. Eloden & typhoden.] De iis vide quæ annotauimus in Commentario Galeni duodecimo primæ ſectionis aphoriſmorum. Adeò quòd nunc ſermo, &c. Græcè eſt, ὥστε νῦν ὁ λόγος ἐστὶ τῷ ἱπποκράτει. Proinde nunc ſermo eſt Hippocrati.

APHORISMVS XLIIII.

Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται.

Mulier ambidextra non fit.

Mul

Mulieres raro ambidextræ.

MVlierem propter naturæ imbecillitatem nō nasci ambidextram, Hippocretes hoc in Aphorismo testatur. Estque quod docet ex eorum numero quæ magna ex parte ita accidere solent. Id quod testatur etiā Philetheus iis verbis, ὅθεν μᾶλλον ἄῤῥενες ἀμφιδέξιοι ἢ γυναῖκες, hinc viri magis quàm mulieres, ambidextri. Reliqua in Commentariis Galeni exposita sunt.

APHORISMVS XLV.

Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται, ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πῦον καθαρὸν ῥυῇ, καὶ λευκὸν, περιγίνονται. ἢν δὲ ὕφαιμόν τε βορβορῶδες, καὶ δυσῶδες, ἀπόλλυνται.

Qui suppurati vruntur, aut secantur, si pus effluxerit purum & album, euadunt: si vero subcruētum, fæculentum, & fœtidum, pereunt.

Aph. 27. Quando suppurati vsti aut secti euadāt.

DOcet hoc in Aphorismo Hippocrates, qua ratione medicus cognoscere posit, num suppurati dum vruntur, aut secantur, ex morbo euadere queant, an non. Vri autem & secari suppuratos, in sectione sexta est dictum. Cognoscet itaque num euasuri sunt, ex puris inspectione. Si enim hoc ipsum purum & album effluxerit, haud morientur. Significat enim Philotheo teste, ὅτι ἡ φύσις ἔῤῥωται, καὶ κατεκρατήθη ἡ παρὰ φύσιν διάθεσις, quòd natura valida fuit, & affectum præter naturam deuicit. Si verò pus quod effluit, subcruentum, fæculentum & fœtidum fuerit, pereunt. Nam δηλοῖ ἐπικράτειαν τοῦ νοσήματος, κατάπτωσιν δὲ τῶν δυνάμεων, significat morbi victoriam, facultatúmque casum, atque adeò superasse has ipsas putredinem. Hinc non temere alibi ita scriptum reliquit Hippocrates,

1. Progn. 40.

„ Pus illud optimū est, quod albū,
„ æquale, leue est, & haudquaquam fœtidum. Quod vero huic
„ contrarium est, pessimum esse solet. Repetitur hæc sententia ad verbum 2. Pro. 70. In Galeni Commentariis, vbi citatur sententia Platonis Comici, non satis bene eiusdem per interpretem sunt reddita verba. Sic autē conuertes, Post hæc Euagoræ filius Cinesias ex pleuritide aridus puris expers, arundinacea crura ferās, tabis præsagus, plurimas in corpore gerens crustas, ab Euryphonte vstus. Græce enim est, μι-

τὰ ταῦτα ἢ Εὐαγόρου ὁ παῖς ἐκ πλουσίτιδος Κινησίας σκελετὸς, ἄπυος, καλάμινα σκέλη φορῶν, φθόης προφήτης, ἐσχάρας κεκαυμένος πλείστας ὑπ' Εὐρυφῶντος ἐν τῷ σώματι.

APHORISMVS XLVI.

Ὁκόσοι τὸ ἧπαρ διάπυον καίονται, ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πῦον καθαρὸν ῥυῇ, καὶ λευκὸν, περιγίνονται. ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πῦον τουτέοισιν ἐστίν. ἢν δὲ οἷον ἀμόργη ῥυῇ, ἀπόλλυνται.

Qui iecore suppurato vruntur, aut secantur, siquidem pus purum effluxerit, & album euadunt: ijs enim pus conclusum in membrana est. Si verò veluti amurca effluxerit, intereunt.

HIc Aphorismus præcedentis veluti exemplum est. Nam cum ibidem signũ tradidisset, quo eos qui propter tubercula ad suppurationem tendentia vruntur aut secantur, num euaderent aut perirent, dignoscere liceret, hîc certe quod dixerat exemplo suppurationis quæ in iecore excitatur, confirmat. Quippe si post vstionem aut sectionẽ pus excretum, purum & album fuerit, euadunt. Rationem metipse subiungit dicẽs, Pus enim tum in membrana est iecur ambiente, adeoque iecoris substantia nihil patitur. Philotheus quoque idipsum bonum portendere duplici de causa inquit, σημαίνει γὰρ τὸ τοιοῦτον πῦον ῥώμην τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως, καὶ τὴν φλεγμονὴν ἔξω περὶ τὸν ὑμένα τοῦ ἥπατος εἶναι, significat enim tale pus facultatis alteratricis robur, & inflammationem extra iecur, nempe eius membranam esse. Membrana autem hęc, seu tunica, quæ iecoris inuolucrum quoddam & tegumentum est, non est nisi peritonæum iecori tenuius obductum, vt testis est Galen. lib. 4. de Vsu part. & 6. Anato. administrationum. Si verò pus effluens amurcam referat, pereunt. Alteratricem enim facultatem imbecillam esse, & corruptionem vsque ad iecoris carnem peruenisse significat. Mẽbrana iecur ambiens.

APHORISMVS XLVII.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἄκρητον ποτίσας, καὶ λούσας

πολλῷ θερμῷ, φλεβοτόμει.

Dolores oculorum vbi merum biberis, & multum calida laueris, venæ sectione curato.

QVum hic Aphorismus manifeste doceat multa absurda, quemadmodũ in Commentariis suis Galenus copiose mõstrat, ideo ab alio insertum adeóque adulterinum
Aph.31. esse, nemini non constat. In sexta vero sectione de sententia Hippocratis ponitur, ibidémque nobis est abunde enarrata.

APHORISMVS XLVIII.

Ὑδρωπιῶντα ἢν βὴξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν.

Aqua inter cutem laborantem si tussis corripiat, desperatus est.

6.aph.35. REpetita est hæc sententia suprà, & à nobis quoque ibidem exposita: idéoque noua explicatione non eget.

APHORISMVS XLIX.

Στραγγουρίην, καὶ δυσουρίην θώρηξις, καὶ φλεβοτομίη λύει. τέμνειν δὲ τὰς ἔσω.

Stillicidium & difficultatem vrinæ vini potio, & sanguinis missio tollit. Incidere vero internas venas oportet.

CVrationem stillicidij & difficultatis vrinę hoc in Aphorismo docet, non quidem omnis, sed eius tantum stillicidij quod fit à frigiditate, & difficultatis vrinæ quæ à crassis & glutinosis humoribus, flatuósque spiritu fit. Hęc enim mala, vini potio, vtpote illa dissoluens & discutiens, sanat. Quod si vero ab inflammatione prædicta mala oriantur, venæ sectione, modo virtus valida sit, curantur: quemadmodum copiosius in Commentariis Galenus monstrat. Interiores
Interiores venæ. autem venas, hoc est, poplitum, aut malleolorum, esse incidendas, in explicatione aph.36.sect.6.diximus.

APHORISMVS L.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα, καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ

τῷ φύσει ἐπιγνόμενον, ἀγαθόν. ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Ab angina detento, si tumor & rubor in pectore superueniunt, bonum: foras enim vertitur morbus.

HIc Aphorismus ab eo qui est in sectione 6. ordine 37. nihil differt, nisi quòd illic est in collo, hic vero in pectore. Ista vero diuersitate nihil aliud innuere Hippocrates voluit, nisi quod bonum sit in angina noxios humores à partibus internis & nobilioribus ad externas & ignobiles quascunque transferri. In Commentariis autem Galeni perperam legitur, ἐν τῷ τετάρτῳ. nusquam enim in quarta sectione reperitur hæc Hippocratis sententia; sed in sexta, vt est comprehensum. Legendū itaque erit, ἐν τῷ ἕκτῳ, in sexta. In angina bonum est noxios humores ad exteriora transferri.

APHORISMVS LI.

Ὁκόσοισι σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Quibus cerebrum corrũpi incœperit, intra tertium diem moriuntur: Si vero hos euaserint, sani fiunt.

CErebri corruptione incipiente, quam σφακελισμὸν Hipp. aliique Græci vocant, intra triduū, propterea quòd malum sit grauissimum, pársque male affecta maxime princeps, ægrotantes perire necesse est. Si vero hos dies superuixerint, sanitati restituentur. Quippe hinc conijcimus vires esse robustas, quæ corruptionem superare possunt. In Galeni Comm. vbi est de fracturis, Græcè legitur, ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων, de fracturis & articulis. Vbi legitur, Ne forte igitur, &c. Græce est, μήποτ᾽ οὖν, nunquid igitur, &c. habentibus? Per interrogationem enim legenda hæc verba. Vterque locus in postrema Galeni editione est emendatus, idéoque non est cur longiores simus. σφακελισμός.

APHORISMVS LII.

Πταρμὸς γίνεται ἐκ τῆς κεφαλῆς διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ. ὑπερχέ-

ται γὰρ ἀὴρ ὁ ἔνδον ἔξω. ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ αὐτῷ ἡ διέξοδός ἐστιν.

Sternutamentum fit ex capite cerebro calefacto, aut humectata capitis parte inani. Aër enim intus contentus extrà erumpit. Sonat autem, quoniam per angustum exit.

QVum multæ ac variæ sint causæ sternutamenti, vt Galenus etiam in Commentariis suis mõstrauit, Hippocrates tamen de eo solo sternutamento hoc in aphorismo agit, quod principium suæ generationis habet naturæ motum spiritum flatuosum ex capite excernere appetentis. Ideóque ait, sternutamentum fit ex capite, eiúsque duas causas subiungit, calorem nimirum, & humorem. Calor enim humores rarefacit, & in flatus conuertit, quos subinde natura per sternutamentum expellit. Solus autem humor in capite redundans sternutamentum haud excitat, vt in Cõmẽtariis fusius Galenus docet. Per inanem vero capitis partem, cerebri ventriculos, aut vniuersum quod ambit cerebrum, esse intelligẽdum idem Galenus diserte docet. Porro quum spiritus flatúsue qui continetur in cerebro, erumpit, sonatúdque nõ aliam fit ob causam, nisi quòd per angustum narium meatum egreditur, vt copiose à Galeno in Commentariis ostenditur. Qui quum satis prolixi sint, háncque Hippocratis sententiam abunde explicent, non est cur in ea enarranda longiores simus.

Inanis capitis pars.

APHORISMVS LIII.

Ὁκόσοι ἧπαρ περιωδυνέουσι, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος, λύει τὴν ὀδύνην.

Quibus iecur vehementer dolet, iis febris succedens leuat dolorem.

DOlores iecoris vehementes citra febrem, ex flatibus fiunt, quapropter febre succedente soluuntur dolores, propterea quod hæc ipsa flatus dissoluat & discutiat, vt copiosius est à nobis dictum in expositione aph. 40. sect. 6. vbi iis verbis repetitur hic Aphorismus, Quibus dolor iuxta

Dolores iecoris vehementes citra febrẽ vnde.

hypoc

hypochondrium fit citra inflammationem, iis febris succedens dolorem soluit. Prӕterea monendus nobis etiam lector venit, πῶς in hac Hippocratis sententia intendere & augere significationem verbi λύεσθαι, vt aliàs sæpe, quemadmodum ostensum est Aphorismo 10. sectionis sextæ.

APHORISMVS LIIII.

Ὁκόσοισι συμφέρει αἷμα ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τούτοισι ξυμφέρει ἔαρι φλεβοτομεῖσθαι.

Quibus sanguinem à venis detrahere confert, ijs vere sanguinem mittere prodest.

HIc Aphorismus abunde est à nobis enarratus suprà: quare non est cur hunc denuo explicemus. 6. Aph. 47.

APHORISMVS LV.

Ὁκόσοισι μεταξὺ τῶν φρενῶν, καὶ τοῦ γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὀδύνην παρέχει, οὐκ ἔχον διέξοδον, οὐδὲ εἰς ἑτέρην τῶν κοιλιῶν, τούτοισι κατὰ τὰς φλέβας εἰς τὴν κύστιν τραπέντος τοῦ φλέγματος, λύσις γίνεται τοῦ νόσου.

Quibus inter septum transuersum & ventrem pituita concluditur, dolorémque infert, vtpote quæ ad alteram cauitatem exitum non habet: ijs per venas ad vesicam conuersa pituita, morbus soluitur.

IN hoc aphorismo docet Hippocrates, quòd natura interdum pituitam inter septum transuersum & ventrem conclusum, dolorémq; inferentem, per latentes vias ad venas, & subinde ab iis ad vesicam transmittat: vt verissimũ sit quod alibi de natura dixit, Natura ipsa sua sponte, non ex intelligentia, viam impetúmue ad suas actiones inuenit. Quippe natura à nullo edocta est, neque ea quæ conueniunt facere didicit. Per ventrem autem hoc loco, Galeno in Commentariis teste, inaudire oportet, τὴν εὐρυχωρίαν, ὅση κάτω μὲν ἐστι τῶν φρενῶν, ἔνδον τι τοῦ κατ' ἐπιγάστριον περιτοναίου, laxius spacium quod est infra septum trãsuersum, & intra peritoneum quod

6. Epid. part. 5. aph. 2.

Venter.

iuxta abdomen est. Quum itaque pituita intra hoc spatium clauditur, dolorémque sua tensione excitat, nec ad alteram cauitatem transmitti potest, necesse est vt hanc ipsam naturam extenuet, atque subinde per occultas vias ad venas, & ab iis rursus ad vesicam transferat. Quo facto, accidit vt morbus soluatur, expulsa nimirum per vrinas pituita ipsa.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Quod est inter septi corpus.] Græcè est, αὐτὸ τὸ μεταξὺ τοῦ τῶν φρενῶν ἰδίου σώματος, ὃ σαρκῶδές ἐστι, quod est inter septi transuersi proprium corpus quod carnosum est. Transumptionem ad venas.] Hic locus non tantum in Latinis, sed & Græcis codicibus est deprauatus. Videtur autem in eum esse emendandus modum, ἀλλ' εἰ καὶ οὕτως ἀκούσομεν ὦ Μαρῖνε, τὴν εἰς τὰς φλέβας μετάληψιν, ὁμοίως εὔπορος ἂν εἴη. εἰ δυνατὸν γὰρ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἀφικέσθαι διὰ φλεβῶν, οὐδ' ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ περιτόναιον εὐρυχωρίας ἀδύνατον. Sed & si ita inaudierimus ô Marine, translationem ad venas, similiter meatus facilis erit. Si enim hinc ad renes per venas peruenire potest, neque ex eo spacio quod est sub peritoneo, impossibile erit.

Galeni locus emendatus.

APHORISMVS LVI.

Ὁκόσοισι τὸ ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν, ἐς τὸν ἐπίπλοον ῥαγῇ, τουτέοισιν ἡ κοιλίη ὕδατος ἐμπίπλαται, καὶ ἀποθνήσκουσιν.

Quibus iecur aqua completũ, ad omenti regionem eruperit, iis venter aqua impletur, & moriuntur.

PEr iecur aqua impletum Hippocrates intelligit, Galeno in Commentariis teste, quod in membrana extrinsecus idipsum ambiente multas vesicas aqua plenas obtinet. Quæ si rumpantur, ad omenti regionem, hoc est, Galeno interprete, εἰς τὴν κατ' ἐπιγάστριον περιτοναίου χώραν, in locum peritonæi quod iuxta abdomem est, aqua effunditur. Quare hæc Hippocratis verba, εἰς τὸν ἐπίπλοον, non sunt sic intelligenda, vt aqua ex vesicis iecoris ruptis effusa in omentum effluat. Solidum enim & firmũ est, ita vt nihil in ipsum incidere queat, quemadmodum in Commentariis Galenus fusius docet. Aqua vero ad prædictum locum effusa moriuntur, nisi naturæ ope, aut medicamentorum admotione

Iecur aqua impletum

seruen

seruentur.

APHORISMVS LVII.

Ἀλύκην, χάσμην, φρίκην, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει τὴν νόσον.

Anxietudinem, oscitationem, horrorem, vinum aquali portione aquæ mixtum epotum, soluit morbum.

ANxietudinis, oscitationis, & horroris curationem, per vini cum æqua portione aquæ mixti potionem, fieri hoc loco tradit Hipp. Quippe vinum moderato suo calore in corpus digestum, eas quæ infestant materias, maláq; hæc efficiunt, expellit & vacuat, reliquúmque temperat. id enim est Græcis ἐπικρατῆσαι, quo verbo Galenus in Commentariis est vsus. Quid autem proprie hæc vox apud medicos Græcos significet, alibi copiose, & in explicatione Aphorismi 17. sect. primæ diximus. Quid vero sit anxietudo, quam ἀλύκην Hippocrates nominat, in Commentariis suis copiose Galenus exposuit. Errant qui pandiculationem conuertunt, ea enim Græcis propriè σκορδινισμὸς dicitur, & nihil aliud est nisi omnium partium corporis distensio. Differtque ab oscitatione non alia ratione, quàm quod pandiculatio omnium musculorum sit Symptoma: oscitatio vero eorum tantum quę iuxta maxillas sunt, quemadmodum libro sexto, Epide. Hippocr. part. 5. Aphorism. quarto commonstrauimus. Causas horum symptomatum in Commentariis, & lib. 2. de sym pto. causis capit. 7. refert Galenus, vt non sit necesse nos prolixiores esse. Quod etiam rarius per totam hanc sectionem errata interpretis in Commentariorum Galeni conuersione admissa annoto, non alia fit de causa, quàm quod magna ex parte in recenti editione operum Galeni sint emendata.

ἐπικρατῆσαι Anxietudo. ἀλύκη. Pandiculatio. σκορδινισμός. Oscitatio.

APHORISMVS LVIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φύματα γίνονται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύεται ὁ πόνος.

Quibus in vrinaria fistula tubercula nascuntur, ijs suppuratione & eruptione factis, leuatur dolor.

HIc Aphorismus est à nobis suprà, nempe sectione quarta, in qua ordine 82. fuit, enarratus: ideo non est cur denuò illum exponamus.

APHORISMVS LIX.

Ὁκόσοισι δ' ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπό τινος προφάσιος, ἀνάγκη ἀφώνους γίνεσθαι παραχρῆμα.

Quibus cerebrum aliqua de causa concussum est, eos repente fieri mutos necesse est.

πρόφασις. EOs quorum cerebrum ob causam aliquam externam (id enim πρόφασις apud Hippocratem, vt lib. 6. Epid. par. 6. Comm. 17. diximus significat) verbi gratia, casum ex alto loco; aut ictum capitis commotum & concussum est, amittere vocem omnésque alios motus voluntarios (id enim per mutos intelligit Hippocra. vt in Comm. suis, & sect. 6. suprà Commen. 51. attestatur Galenus) experientia quotidiana confirmat. Quare non est cur prolixius hanc Hippocratis sententiam enarremus, presertim quum Galenus eandem abunde explicauerit.

Muti qui?

APHORISMVS LX.

Τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, λιμὸν ἐμποιέειν. λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Corporibus humidas habentibus carnes, famem adhibere oportet. Fames enim corpora exiccat.

Carnes humidæ. Fames. COrporibus carnes humidas, hoc est pituitosas & molles, habentib. famem esse adhibendam, hoc loco Hippocrates docet: per famem autem nõ omnimodam, aut diuturnam ciborum detractionem intelligere cõuenit, sed planè mediocrem, quæ nimirum ad carnium humiditatem corrigendã sufficiat. Nã vt Hippocrates in libro de Veteri medicina scriptum reliquit, non minus delictum est, nec minus hominem lædit si pauciora, minúsque quàm conueniat assumantur. Fames enim magnam vim in natura hominis obtinet, & sanandi, & debilitandi, & occidendi. Quod vero ex accidente siccet fames, & quomodo id accidat, Galen. in Commen. suis ostendit.

Fames ex accidente siccat.

APHORISMVS LXI.

Ὅκου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ τὸ σῶμα καταψύχηται, καὶ πάλιν θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταβάλλῃ, μῆκος νόσου σημαίνει.

Vbi in vniuerso corpore mutationes fiunt, & modo corpus frigescit, & rursus calescit aut colorem alium ex alio recipit, longitudinem morbi significat.

Est & hic Aphorismus antea enarratus, nempe sectione quarta, in qua ordine quadragesimus fuit.

APHORISMVS LXII.

Ἱδρὼς πολὺς θερμὸς, ἢ ψυχρὸς ῥέων αἰεὶ, σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγροῦ, ἀπάγειν οὖν χρὴ τῷ μὲν ἰσχυρῷ ἄνωθεν, τῷ δ' ἀσθενεῖ κάτωθεν.

Sudor copiosus, calidus aut frigidus assidue effluens, humoris copiam significat. Deducere itaque oportet robusto quidem suprà, debili verò infrà.

QVum Hippocrates suprà monuerit, humores eò ducendos esse quò sua sponte repunt, faciléque vacuantur, 1.aph.21.
hic vero in validis per vomitum, in imbecillibus autem per alui deiectionem redundantes humores educendos esse statuat, idque præter omnem rationem, per alium quendam esse hunc Aphorismum adiectum quòd Galenus etiam in suis Commentariis constanter affirmat, nemini non fit manifestũ. Vt autem insereretur, occasionem dedit imperito cuidam Aphorismus 42. sectionis quartæ, cuius initium à pręsenti aphorismo nihil distat, quemadmodũ in suis Commentariis Galenus etiam significauit.

APHORISMVS LXIII.

Ἤν τις πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι ἰσχὺς, τῷ δὲ κάμνοντι νοῦσος.

Si quis cibum febricitanti dederit, sano quidem robur, laboranti autem morbus.

EST & hic Aphorismus, vt omnes sequentes, ab alio quodam insertus. absurdam enim plane sententiã de se præbet. Si quis enim febricitat, nõ potest esse sanus & laborans, quare quómodo cibus febricitanti datus sano posit esse ro-

bur, laboranti autem morbus, non video. In adulterinis itaque ac supposititiis iis aphorismis enucleandis, non est cur temerè tempus teramus.

APHORISMVS LXIIII.

Τὰ διὰ τῆς κύστιος διαχωρέοντα ὁρᾷν δεῖ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέεται. τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια τουτέοισι, ταῦτα νοσωδέστερα. τὰ δ' ὁμοιότερα τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἥκιστα νοσερά.

Quæ per vesicam excernuntur, conspicienda sunt num talia sint qualia sanis excernuntur. Quæ igitur ijs minimum similia sunt, hæc morbosiora. Quæ vero sanis sunt magis similia, minimum morbosa.

ET si hæc sententia à veritate non abhorret (docet enim ea quę sanis sunt similia esse bona: contrà quæ iisdem dissimilia sunt, mala. quòd Hippocrates etiam in Prognosticis exemplo faciei, decubitus, excrementorum alui, & vrinæ monstrat) tamen quia Hippocratis phrasim haud refert, ideo cum Galeno suppositium esse iudicamus. Quare non est cur aliquid Galeni Comment. adiiciamus.

APHORISMVS LXV.

Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα ἢν ἐάσῃς στῆναι, καὶ μὴ κινήσῃς ὑφίσταται οἷον ξύσματα, καὶ ἢν ὀλίγα ᾖ, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται. ἢν δὲ πολλὰ, πολλή. τουτέοισι ξυμφέρει ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην. ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας, διδῶς τὰ ῥοφήματα, βλάψεις, ὁκόσῳ ἂν πλέω διδῶς, μᾶλλον βλάψεις.

Quorum deiectionibus si stare sinas, & non moueas quasi strigmenta subsistunt, sique pauca fuerint, exiguus morbus est; sin multa, maior. His confert alui purgatio. Quòd si vero aluo haud purgata sorbitiones

dederis

dederis, nocebis: & quo vtique plus dederis, eò magis nocebis.

QVum obscurus sit admodum hic aphorismus propter improprium nominum & verborum vsum, quemadmodum in suis Comment. Galenus copiosè monstrauit, palàm hinc coniicimus eum non esse Hippocratis, sed ab alio quopiam obscuritatis affectatore insertum. Quare quum constet non esse legitimum, ab eius enarratione lubentes abstinemus, præsertim quum in eum scripserit prolixos admodum Commentarios Galenus.

APHOR. LXVI.

Αἱ ἀποχρέμψιες ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσι πελιδναί, καὶ αἱματώδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες, πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαί, καὶ κατὰ κοιλίην, καὶ κύστιν. καὶ ὅκου ἄν τι ἀποχωρέον στῇ μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

Excreationes in febribus intermittentibus liuidæ, cruentæ, biliosæ, & fœtidæ, omnes malæ. Si verò bene excernuntur, bonæ, & per ventrem, & per vesicam. Et vbi aliquid secedere debens steterit non purgatum, malo est.

HAec sententia suprà in sectione quarta, vbi ordine erat 47. est à nobis exposita, vbi ad verbum ferè est reperta. In fine enim adiectum est aliquid quod in priore non erat, nempe, Et vbi aliquid secedere debens steterit non purgatum, malo est. Quorum quidem verborum is est sensus: Si in purgationibus quæ vel per ventrem, vel per vesicam, vel per alia vacuationis loca fiunt, aliquid quod vacuandum erat in corpore manserit & non expurgatum fuerit, malum affert. Quæ enim à iudicatione relinquuntur in morbis, Hippocrate ipso teste, recidiuas facere consueuerunt. 2.aph.12.

APHORISMVS LXVII.

Τὰ σώματα χρὴ ὅκου τις βούλεται καθαίρεσθαι εὔροα ποιέειν

ποιέειν, καὶ ἢν μὲν ἄνω, στῆσαι τὴν κοιλίην, ἢν δὲ κάτω, ὑγρῆναι τὴν κοιλίην.

Corpora vbi quis purgare voluerit, fluida efficere oportet: & si per superiora, aluum sistere: si vero per inferiora, humectare.

EXpositus est hic aphorismus in sectione secunda, in qua ordine nonus fuit.

APHORISMVS LXVIII.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα, μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, νοῦσος.

Somnus, vigilia, vtraque plus iusto facta, morbum præ se ferunt.

HIc aphorismus sectione secunda, in qua ordine fuit tertius, à nobis est abundè enarratus.

APHORISMVS LXIX.

Ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν, ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δ' ἔσω καίηται, καὶ πυρετὸς ἔχῃ, θανάσιμον.

In febribus non intermittentibus si exteriora frigent, interiora vero vruntur, & febris habeat, letale.

EXplicauimus hanc sententiam suprà, sectione quarta: in qua ordine 48. fuit.

APHORISMVS LXX.

Ἐν μὴ διαλείποντι πυρετῷ ἢν χεῖλος, ἢ ῥὶς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ὀφρὺς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενὴς ἐὼν, ὅτι ἂν τουτέων γένηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

In febre non intermittente si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertatur; si non videat, nec

audiat, iam imbecillus existens æger, quicquid horum acciderit, mors in propinquo est.

EXpositus est & hic aphorismus anteà sectione quarta, in qua ordine quadragesimumnonum fuisse constat.

APHORISMVS LXXI.

Ἐπὶ λευκῷ φλέγματι, ὕδρωψ ἐπιγίνεται.

A pituita alba, aqua inter cutem succedit.

NOn certè omnis, sed ea quæ Græcis λευκοφλεγματία, & alio nomine ὑποσάρκα καὶ ἀνασάρκα dicitur. Idque accidit, vbi in venis, & totius corporis habitu pituita fuerit aceruata, vt in Comment. suis testatur Galenus. λευκοφλεγματία.

APHORISMVS LXXII.

Ἐπὶ διαῤῥοίῃ, δυσεντερίη.

Ab alui profluuio, difficultas intestinorum superuenit.

NOn quidem omni alui profluuio intestinorum difficultas succedit sed huic duntaxat quod diuturnum est, & in quo deiectiones synceræ, hoc est biliosæ, sunt. Hinc paulò antè dixit, A syncera deiectione, difficultas intestinorum sequitur. Biliosi enim humores paulatim abradunt intestina, donec in profundum subeūte erosione, prorsus exulcerentur. Aph. 23. huius sect.

APHORISMVS LXXIII.

Ἐπὶ δυσεντερίῃ, λειεντερίη ἐπιγίνεται.

A difficultate intestinorum, leuitas intestinorum succedit.

HIc aphorismus pars est aphorismi quadragesimitertij, sectionis sextæ: quare enarratione non eget.

APHORISMVS LXXIIII.

Ἐπὶ σφακελισμῷ, ἀπόστασις ὀστέου.

A corruptione, ossis abscessus succedit.

COrruptionem & carnis & ossis succedere ossis abscessum, hoc loco Hippocrates docet. Caro enim si corrumpitur,

pitur, corruptio ipsa ad ossa vsque procedit: quæ & ipsa læsa, subinde abscedere solent. Quod multò magis accidit, si in ipso osse corruptio cœpit.

APHORISMVS LXXV.

Ἐπὶ αἵματος ἐμέτῳ φθόη, καὶ πύου κάθαρσις ἄνω. ἐπὶ τῇ φθόῃ, ῥεῦμα, ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῷ ῥεύματι, διάῤῥοια, ἐπὶ διαῤῥοίᾳ, σχέσις τῆς ἄνω καθάρσεως ἐπὶ τῇ σχέσει, θάνατος.

A sanguinis vomitu, tabes, & puris per superiora purgatio: à tabe, fluxio de capite: à defluxu, alui profluuium: ab alui profluuio, retentio purgationis superioris: à retentione, mors.

Est & hæc sententia supposititia, quòd multa in se absurda, & ab Hippocratis placitis aliena contineat. Neque enim sanguinis vomitioni tabes succedit, sed sanguinis potius sputo. Est autem coaceruata è duobus aphorismis suprapositis & enarratis, videlicet 15. & 16. huius sectionis, vbi legitimum eorum malorum, quorum hîc fit mentio, Hippocrates ordinem recensuit.

APHORISMVS LXXVI.

Ὁκοῖα καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κύστιν, καὶ τοῖσι κατὰ τὴν κοιλίην ὑποχώρη, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὰς σάρκας, καὶ ἤν πη ἄλλη τῆς φύσεως ἐκβαίνει τὸ σῶμα, ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται. ἢν πολὺ ᾖ, πολλή. ἢν πάνυ πολὺ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

Qualia sint quæ per vesicam & aluum excernuntur, & per carnes, atque sicubi aliter à natura sua corpus excesserit, considerare oportet, si parum, exiguus sit morbus: si multum magnus: si valde multum, letale est signum.

ET hic aphorismus per alium est adiectus, atque è multis Hippocratis sententiis aceruatus. Docet enim ea quæ ex vesica, aluo, & carnibus excernuntur, hoc est vrinas, deiectiones, & sudores, à medico diligenter consideranda. Quod in Prognosticis etiam, & libro sexto Epidem. Hippocrates multis in locis faciendum esse monet. Post hæc hortatur, etiam excessus corporis à propria natura esse contemplandos. Si enim parui fuerint, paruus erit morbus. Si verò multi, magnus. Si valde magni, letales erunt: id quod cuiuis patet, nec prolixiore explicatione opus est.

SECTIONIS SEPTIMAE FINIS.

INDEX RERVM INSIGNIVM.

Ant

Glan

Limaces

Morbi

Pert.

Purg

cor

vacua

FINIS.

Neap. 6. Junij 70

LVGDVNI,
EXCVDEBAT
IACOBVS
FORVS.